

שבוע פרשת עקב

(2 - 8 August 15)

י"ז - כ"ג מנחם-אב תשע"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנחם החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצֹאצְאֵינוּ,
וְצֹאצְאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְתָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל"ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֶךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלְתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעֲצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֵת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְיֹמֶיכֶם וַיֹּמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנֵפֵי כְּנֵדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקַּבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נתן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבתן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית תוכות "לה'") בצדוק ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וניתים בהדרגה, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בהדרגה על ידי מספר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:
 ג הים ראה ויגם הירדן יסב לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות פכניצאן: ה מה-לך
 הים פי תגום הירדן תסב לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות פכניצאן: ז מלפני אדון
 חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי הצור אגם-מים חלמיש למעינו-מים:

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא-לנו פילשמוך תן כבוד על-חסדך על-אמתך: ב למה יאמרו הגוים
 איהנא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים כל אשר-חפץ עשה: ד עצביהם כסף וזהב מעשה
 ידי אדם: ה פה-להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו אף להם
 ולא יריחו: ז ידיהם | ולא ימישון רגליהם ולא יתלכו לא-יהגו בגרונם: ח פמוהם יהיו
 עשיהם כל אשר-בטח בהם: ט ישראל בטח ביהוה עזרם ומגנם הוא: י בית אהרן בטחו
 ביהוה עזרם ומגנם הוא: יא יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יב יהוה זכרנו יברך
 יברך את-בית ישראל יברך את-בית אהרן: יג יברך יראי יהוה הקטנים עם-הגדלים: יד יסף
 יהוה עליכם עליכם ועל-בניכם: טו פרוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: טז השמים
 שמים ליהוה והארץ נתן לבני-אדם: יז לא המתים יתלוי-יה ולא פל-ירדי דומה:
 יח ואנחנו | נברך יה מעתה ועד-עולם הללויה:

אגרות קודש

ב"ה, כי מני"א, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... ובקרבתנו לחודש אלול חדש החשבון דכל השנה, ומחשבה טובה הרי הקב"ה מצרפה למעשה,
 הרי מחשבה טובה בהכנה דאלול, הן בהסוג דאדם למקום - אני לדודי ודודי לי, הן בסוג דאדם לחברו
 - איש לרעהו ומתנות לאביונים, תהי' התחלה טובה להמעשה אף שתבוא אח"כ ואשר הקב"ה יצרפם
 יחד ועי"ז יתעלו ממקום טהור לקדוש יותר, וכמבואר בתניא דבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא
 למקום נעלה ועליון יותר, ובמילא באות ההשפעות מבלי מניעות ועכובים ע"ד המבואר בלקו"ת סוף
 פ' קרח.

בברכה המחכה לבשורות טובות.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ג
- (ג) מאמר ד"ה והיה אם שמוע יום ד' פרשת עקב, כ"ף
- (ה) מנחם-אב, ה'תשכ"ח ה
- (ד) מאמר ד"ה ועתה ישראל ש"פ עקב, מברכים החודש אלול, כ"ג מנחם-אב, ה'תשכ"ח יג
- (ה) שיחת שבת פרשת עקב, מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ד כג
- (ו) לקוטי שיחות – פרשת עקב לקוטי תורה כח
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לג
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת עקב לד
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת עקב לה
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת עקב עא
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת עקב עב
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת עקב פג
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פו
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת עקב פט
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת עקב קלג
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת עקב קמט
- (יז) נביאים וכתובים ישעיה פרק ט, משלי פרק טז קנא
- (יח) משניות – מסכת פרה ביאר קהתי קנג
- (ט) עין יעקב מסכת יומא קסא
- (כ) מסכת נדרים עם ביאורים מדף ע עד דף עו קסב
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים אדמו"ר הזקן קצא
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן קצא
- (כג) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן קצד
- (כד) שערי אורה אדמו"ר האמצעי קצח
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" קצח
- (כו) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש קצט
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהרש"ב קצט
- (כח) ספר המאמרים תרצ"ז אדמו"ר מוהרי"צ רא
- (כט) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהרי"צ רא
- (ל) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ רב
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ד רג
- (לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת עקב רד
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת עקב ריד
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש ריד

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

1 והָיָה אִם שָׁמַע וְגו'1. הִנֵּה פְסוּק זֶה הוּא הַתְּחִלַּת פְּרָשָׁה
 2 שְׁנֵי דְקִרְיַת־שְׁמַע (האמורה בתורה בְּפִרְשַׁת עֲקֵב2),
 3 שְׁנִקְרָאתָ בָּן - פִּרְשַׁת "וְהִיָּה אִם שְׁמוֹעַ" נִקְרָאת "פִּרְשָׁה שְׁנִיָּה" לְפִי
 4 שְׁבָאָה לְאַחֲרֵי פְרָשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁל קִרְיַת שְׁמַע, שְׁהִיא פִּרְשַׁת
 5 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גּו' (האמורה
 6 בתורה בְּפִרְשַׁת וְאַתְחַנְנֶנּוּ2).
 7 וּכְמֵאֲמַר חו"ל בְּמִשְׁנָה3 אָמַר
 8 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה, לְמָה
 9 קָדְמָה פְּרִשַׁת שְׁמַע לְוָהִיָּה אִם
 10 שְׁמַע, כְּדֵי שְׁיִקְבַּל עָלָיו הָאֵדָם
 11 עוֹל מְלָכוֹת שְׁמַיִם תְּחִלָּה
 12 בְּאִמְרַת "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'
 13 אַחַד" וְאַחֲרֵי־כֵן מְקַבֵּל עָלָיו
 14 עוֹל מִצְוֹת בְּאִמְרַת פִּרְשַׁת "וְהִיָּה
 15 אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַעוּ אֵל מִצְוֹתַי".
 16 וְלִהְיֵיר, שְׁפִינּוֹן שֶׁהַתּוֹרָה
 17 כְּלֻמָּת וּפְרִטוֹת נִאֲמָרָה4, אִמְרוּ
 18 חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּנִמְרָא: "ר' יִשְׁמַעֲאֵל
 19 אֹמַר כְּלָלוֹת נִאֲמָרוּ בְּסִינֵי (וּפִרְשׁוּ
 20 רַש"י: "הִרְבֵּה דְבָרִים נִאֲמָרוּ סְטוּמִים
 21 בְּסִינֵי שְׁלֵא נִתְפָּרְשׁוּ כָל צָרְכָן וּפִרְשׁוּ
 22 לוֹ אַחֲרַי הַשְׁוֹקִים הַמְשַׁכְּנִים בְּאַהֲל
 23 מוֹעֵד...") וּפְרִטוֹת בְּאַהֲל מוֹעֵד (רַש"י:
 24 מִשְׁהוֹקִים הַמְשַׁכְּנִים, וְדִיבַר עִמּוֹ מַעַל
 25 הַפְּרוּכֹת שֶׁם פִּירֵשׁ לוֹ הַכְּתוּב... וְר'
 26 עֵקִיבֵא אֹמַר כְּלָלוֹת וּפְרִטוֹת נִאֲמָרוּ
 27 בְּסִינֵי וְנִשְׁנּוּ (רַש"י: "פַּעַם שְׁנִית, וְכֹל
 28 מָה שֶׁנִּאֲמַר כָּאֵן נִאֲמַר כָּאֵן וְאַף־עַל־פִּי
 29 שְׁלֵא נִכְתָּב") בְּאַהֲל מוֹעֵד וְנִשְׁתַּלְשְׁוּ
 30 עַבְרֻבוֹת מוֹאֵב (רַש"י: "מִפִּי מִשָּׁה
 31 לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּאֲמַר עַבְרַי הַיִּרְדֵּן בָּרִיךְ
 32 מוֹאֵב הוֹאִיל מִשָּׁה בָּאֵר אֵת הַתּוֹרָה
 33 וְגו'"), הִנֵּה בְּפִרְשַׁת וְהִיָּה יִשׁ
 34 בְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה הַאֲמוּרָה
 35 בְּכָללוֹת בְּלֵי לְפָרֵט גַּם עֲנִיָּן עוֹל
 36 מִצְוֹת, שְׁזָהוּ מָה שְׁכָתוּב
 37 בְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה וְשִׁנְתָּם גּו'5
 38 (לִימוּד הַתּוֹרָה6), וְקִשְׂרָתָם
 39 גּו'7 וְכִתְבָתָם גּו'8 (תְּפִילִין
 40 וְמִזְוָה), שֶׁהֵן מִצְוֹת, וְעֵיקַר עֲנִיָּן
 41 הַמִּצְוֹת נִאֲמַר בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה וְכִמּוֹ

42 כֵּן בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה שְׁעִיקָרָה מִצְוֹת יִשׁ גַּם הָעֲנִיָּן דְּקַבְּלַת עוֹל
 43 מְלָכוֹת שְׁמַיִם שְׁעִיקָרוּ בְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה, שְׁזָהוּ כְּלָלוֹת הָעֲנִיָּן
 44 דְ"שְׁמַע תִּשְׁמַעוּ"1, וְכָללוֹת עֲנִיָּן הַעֲבוּדָה "וְלַעֲבָדוּ כָּכֵל
 45 לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם"1 (אף שְׁלֵא נִאֲמַר "וּבְכָל מַאֲדָךְ"9),
 46 שְׁעֲנִינָה הַכְּלָלִי שֶׁל הַעֲבוּדָה הוּא
 47 קַבְּלַת עוֹל הָאֲדוּן, קַבְּלַת עוֹל
 48 מְלָכוֹת שְׁמַיִם. אָבֵל בְּכָללוֹת,
 49 הִנֵּה פְרָשָׁה רִאשׁוֹנָה עֵיקַר
 50 עֲנִינָה הוּא קַבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת
 51 שְׁמַיִם, וּפְרָשָׁה שְׁנִיָּה עֵיקַר
 52 עֲנִינָה הוּא קַבְּלַת עוֹל מִצְוֹת.
 53 וְהִנֵּה הַשִּׁנּוּי שֶׁבֵּין פְּרָשָׁה
 54 רִאשׁוֹנָה לְפְרָשָׁה שְׁנִיָּה הוּא
 55 לֹא רַק בְּכָללוֹת עֲנִינָם, שְׁפִרְשָׁה
 56 רִאשׁוֹנָה עֵיקָרָה קַבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת
 57 שְׁמַיִם וּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה עֵיקָרָה קַבְּלַת עוֹל
 58 מִצְוֹת אֲלֵא גַם בְּפִרְשָׁתִים
 59 שְׁבָהֵם, שְׁבְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה
 60 נִאֲמַר עֲנִיָּן הַתּוֹרָה לְפָנֵי עֲנִיָּן
 61 הַמִּצְוֹת, שְׁהָרִי תְחִלָּה נִאֲמַר
 62 וְשִׁנְתָּם גּו' וְדַבְּרָתָם בָּם, הֵינּוּ
 63 לִימוּד הַתּוֹרָה וְאַחֲרֵי־כֵן נִאֲמַר
 64 וְקִשְׂרָתָם גּו', מִצְוֹת תְּפִילִין,
 65 שְׁשִׁיכַת לְכָל הַמִּצְוֹת, כְּמֵאֲמַר
 66 רַש"י10 הוֹקְשָׁה הוֹשׁוּתָה כָּל
 67 הַתּוֹרָה כּוּלָּה (דְּהִינּוּ מִצְוֹת
 68 הַתּוֹרָה) לְתְּפִילִין כְּדַבְּרֵי גִמְרָא
 69 "אִמְרוּ קְרֵא וְהִיָּה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ
 70 וְלִזְכְּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה'
 71 בְּפִיךָ, הוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּה לְתְּפִילִין
 72 מָה תְּפִילִין מִצְוֹת־עֵשָׂה שֶׁהוּמָן גְּרָמָא
 73 וְנִשִּׁים פְּטוּרוֹת, אֵף כָּל מִצְוֹת־עֵשָׂה
 74 שֶׁהוּמָן גְּרָמָא נִשִּׁים פְּטוּרוֹת...".
 75 וּבְפִרְשָׁה שְׁנִיָּה נִאֲמַר עֲנִיָּן

בס"ד. יום ד' פרשת עקב, כ"ף
מנחם-אב, ה'תשכ"ח
(הנחה בלתי מוגה)

וְהָיָה אִם שָׁמַע וְגו'1. הִנֵּה פְסוּק זֶה הוּא
 הַתְּחִלַּת פְּרָשָׁה שְׁנֵי דְקִרְיַת־שְׁמַע
 (בְּפִרְשַׁת עֲקֵב2), שְׁנִקְרָאתָ בָּן לְפִי שְׁבָאָה לְאַחֲרֵי
 פְּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גּו' (בְּפִרְשַׁת
 וְאַתְחַנְנֶנּוּ2). וּכְמֵאֲמַר חו"ל בְּמִשְׁנָה3 אָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה, לְמָה קָדְמָה פְּרִשַׁת שְׁמַע
 לְוָהִיָּה אִם שְׁמַע, כְּדֵי שְׁיִקְבַּל עָלָיו מְלָכוֹת
 שְׁמַיִם תְּחִלָּה וְאַחֲרֵי־כֵן מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת.
 וְלִהְיֵיר, שְׁפִינּוֹן שֶׁהַתּוֹרָה כְּלָלוֹת וּפְרִטוֹת
 נִאֲמָרָה4, הִנֵּה בְּפִרְשַׁת וְהִיָּה יִשׁ בְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה גַּם
 עֲנִיָּן עוֹל מִצְוֹת, שְׁזָהוּ מָה שְׁכָתוּב וְשִׁנְתָּם גּו'5
 (לִימוּד הַתּוֹרָה6), וְקִשְׂרָתָם גּו'7 וְכִתְבָתָם גּו'8
 (תְּפִילִין וְמִזְוָה), וְכִמּוֹ כֵּן בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה יִשׁ גַּם
 הָעֲנִיָּן דְּקַבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת שְׁמַיִם, שְׁזָהוּ כְּלָלוֹת
 הָעֲנִיָּן דְ"שְׁמַע תִּשְׁמַעוּ"1, וְכָללוֹת עֲנִיָּן הַעֲבוּדָה
 "וְלַעֲבָדוּ כָּכֵל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם"1 (אף שְׁלֵא
 נִאֲמַר "וּבְכָל מַאֲדָךְ"9), שְׁעֲנִינָה הוּא קַבְּלַת עוֹל
 הָאֲדוּן, קַבְּלַת עוֹל מְלָכוֹת שְׁמַיִם. אָבֵל בְּכָללוֹת,
 הִנֵּה פְרָשָׁה רִאשׁוֹנָה עֵיקַר עֲנִינָה הוּא קַבְּלַת עוֹל
 מְלָכוֹת שְׁמַיִם, וּפְרָשָׁה שְׁנִיָּה עֵיקַר עֲנִינָה הוּא
 קַבְּלַת עוֹל מִצְוֹת.

וְהִנֵּה הַשִּׁנּוּי שֶׁבֵּין פְּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה לְפְרָשָׁה שְׁנִיָּה הוּא לֹא רַק בְּכָללוֹת עֲנִינָם,
 אֲלֵא גַם בְּפִרְשָׁתִים שְׁבָהֵם, שְׁבְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה נִאֲמַר עֲנִיָּן הַתּוֹרָה לְפָנֵי
 עֲנִיָּן הַמִּצְוֹת, שְׁהָרִי תְחִלָּה נִאֲמַר וְשִׁנְתָּם גּו' וְדַבְּרָתָם בָּם, וְאַחֲרֵי־כֵן נִאֲמַר
 וְקִשְׂרָתָם גּו', מִצְוֹת תְּפִילִין, שְׁשִׁיכַת לְכָל הַמִּצְוֹת, כְּמֵאֲמַר רַש"י10 הוֹקְשָׁה כָּל
 הַתּוֹרָה כּוּלָּה (דְּהִינּוּ מִצְוֹת הַתּוֹרָה) לְתְּפִילִין. וּבְפִרְשָׁה שְׁנִיָּה נִאֲמַר עֲנִיָּן

1 (פרשתנו יא, יג. 2) ו, 1 (ד. 3) ברכות רפ"ב. 4) ראה חגיגה ו, ב. 5) ואתחנן שם, ז. 6) ראה קידושין ל, א. 7) ואתחנן שם, ח. 8) שם, ט. 9) ראה בארוכה בשיחה שלאחרי המאמר (תורת מנחם - התוועדות חנ"ג ע' 384 ואילך). 10) קדושין לה, א. וראה לקו"ש ח"ט ע' 79 הערה 3.

יום ד' פרשת עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 המצות לפני ענין התורה, שתחלה נאמר בפרשה שנייה
2 וקשרתם גו'11, ענין מעשה המצוות, ואחר-כך נאמר בפרשה זו
3 ולמדתם גו' לדבר בם12 ענין לימוד התורה.
4 ומבאר בזה בדרושי מאמרי חסידות (בדרושי מאמרי החסידות
5 של אדמו"ר הזקן13, אדמו"ר
6 האמצעי14, ובאריכות גדולה
7 בדרושי ה'צמח צדק' באור
8 התורה15 על פסוקים אלו),
9 שהחילוק ההבדל בין ב'
10 הפ'רשיות דקריאת-שמע הוא
11 על-דרך ב' הדעות
12 שבגמרא16 אם "תלמוד
13 לימוד התורה גדול" עדיף על
14 מעשה המצוות (כמאמר חכמינו ז"ל
15 גדול לימוד תורה17) או
16 "מעשה המצוות גדול" עדיף על
17 לימוד התורה. והינו, שהסדר
18 בפרשה ראשונה שענין לימוד
19 התורה קודם לענין מעשה
20 המצוות הוא לפי הדעה
21 ש"תלמוד גדול" ולכן הוא גם
22 קודם בפסוק ובא בתחילת הפרשה,
23 והסדר בפרשה שניה שענין
24 מעשה המצוות קודם לענין
25 לימוד התורה הוא לפי הדעה
26 ש"מעשה גדול" ולכן קיים
27 המצוות נזכר בתחילת פרשה שנייה,
28 לפני לימוד התורה האמור בהמשך.
29 ועל-פי הידוע שמה ש'נמנו
30 ונגמרו במסקנה שתלמוד
31 גדול" הוא עכשו בזמן הגלות
32 דוקא, אבל לעתיד-לבא
33 יהיה "מעשה גדול"18,
34 נמצא, שהסדר דפרשה
35 ראשונה (שענין התורה
36 קודם לענין המצוות,
37 "תלמוד גדול") קאי כוונתו
38 על הזמן דעכשו, והסדר
39 דפרשה שניה (שענין

1 המצות לפני ענין התורה, שתחלה נאמר
2 וקשרתם גו'11, ואחר-כך נאמר ולמדתם גו'
3 לדבר בם12. ומבאר בזה בדרושי חסידות
4 (בדרושי אדמו"ר הזקן13, אדמו"ר האמצעי14,
5 ובאריכות גדולה בדרושי ה'צמח צדק' באור
6 התורה15 על פסוקים אלו), שהחילוק בין ב'
7 הפ'רשיות דקריאת-שמע הוא על-דרך ב' הדעות
8 שבגמרא16 אם "תלמוד גדול" (גדול לימוד
9 תורה17) או "מעשה גדול". והינו, שהסדר
10 בפרשה ראשונה שענין התורה קודם לענין
11 המצוות הוא לפי הדעה ש"תלמוד גדול", והסדר
12 בפרשה שניה שענין המצוות קודם לענין התורה
13 הוא לפי הדעה ש"מעשה גדול". ועל-פי הידוע
14 שמה ש'נמנו ונגמרו שתלמוד גדול" הוא עכשו
15 דוקא, אבל לעתיד-לבא יהיה "מעשה גדול"18,
16 נמצא, שהסדר דפרשה ראשונה (שענין התורה
17 קודם לענין המצוות, "תלמוד גדול") קאי על
18 הזמן דעכשו, והסדר דפרשה שניה (שענין
19 המצוות קודם לענין התורה, "מעשה גדול") קאי
20 על הזמן דלעתיד-לבא.

21 (ב) ויש לבאר כל זה (מיוסד על המבאר
22 בדרושים הנ"ל) בהקדם הבאור
23 במאמר רנ"ל "תלמוד גדול", שהטעם לזה הוא
24 לפי שהתלמוד מביא לידי מעשה, שאין זו רק קדימה בזמן, שאי-אפשר לקיים
25 כל המצוות כהלכתן כו' בלי לימוד היטב לידע כל ההלכות כו'19, אלא גם
26 קדימה במעלה. וענין זה מוכח מהקדימה בזמן גופא, דכיון שקדימה זו היא
27 על-פי תורה, כפי ש'עשה האלקים (את האדם ישר"20), הרי מוכן שהקדימה
28 בזמן קשורה עם קדימה במעלה. וכנה גופא הדייק הוא "תלמוד גדול", הינו,
29 לא רק שהוא שקול כנגד כל המצוות (פלשון אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד

(11 עקב שם, יח. 12) שם, יט. 13) ד"ה ושנתם לבניך, במאמרי אדה"ז תקס"ז ע' דש ואילך. 14) אמרי בינה שער הק"ש פרק צ ואילך. 15) ואתחנן ע' רלח ואילך. ע' רמט ואילך. ע' רנב ואילך. שם (כך ה') ע' ב'ט ואילך. ב'יב ואילך. וראה גם דרמ"צ שרש מצות התפילה פמ"ז ואילך. 16) קידושין מ. ב. 17) ב"ק יז, א. 18) מאמרי אדה"ז תקס"ז שם (ע' שט. ע' שיז). אוה"ת ואתחנן שם (ס"ע רמז ואילך. ע' רעו ואילך. ע' רפ. ע' שב ואילך). אוה"ת בראשית מ, סע"ב. ר"פ ויגש. 19) לשון אדה"ז בהל' ת"ת פ"ד ה"ב. 20) לשון הכתוב - קהלת ז, כט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כַּנְגַד כָּל הַמְצוֹת (פְּלִשׁוֹן אֲדָמוֹר הַזָּקֵן בְּהִלְכוֹת תְּלָמוֹד
2 תּוֹרָה¹⁹, מְיוֹסֵד עַל לְשׁוֹן הַרְמַבְּ"ם²¹) שֶׁגַם זֶה מַעֲלָה וְחִשְׁבֻּת
3 גְּדוּלָה בְּלִימוֹד הַתּוֹרָה, אֲלָא חֲכָמֵינוּ ז"ל דִּיּוּקוֹ וְאִמְרוּ "גְּדוּל" דְּוָקָא
4 לְהוֹרוֹת שְׁלִימוֹד הַתּוֹרָה אִינוּ רַק שׁוֹהֵעֵרְךָ לְקִיּוֹם הַמְצוֹת אֲלָא 'גְּדוּל' וְעֵדִיךָ,
5 כְּפִי שֶׁמִּשְׁיַךְ וּבִמְבָרֵךְ.
6 ג) וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה כְּתִיב²² 1 תּוֹרָה¹⁹, מְיוֹסֵד עַל לְשׁוֹן הַרְמַבְּ"ם²¹, אֲלָא
7 גְּדוּל הַוְי' וְמַהוּלָל מְאֹד בְּעִיר 2 "גְּדוּל" דְּוָקָא.
8 אֲלָקִינוּ, וְאִמְרוּ רַז"²³ כְּבִיאור 3 ג) וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה כְּתִיב²² גְּדוּל הַוְי'
9 הַפְּסוּק אִימְתִי הוּא הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ- 4 וְמַהוּלָל מְאֹד בְּעִיר אֲלָקִינוּ, וְאִמְרוּ
10 הוּא גְּדוּל כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד וּמִתְגַּלָּה 5 רַז"²³ אִימְתִי הוּא גְּדוּל כְּשֶׁהוּא בְּעִיר אֲלָקִינוּ,
11 וּמֵאִיר 6 בְּעִיר אֲלָקִינוּ, דְּמִלְכָּא 7 דְּמִלְכָּא בְּלָא מְטְרוֹנִיתָא הַמְלַךְ לֹא מַלְכָּה
12 בְּלָא מְטְרוֹנִיתָא הַמְלַךְ לֹא מַלְכָּה 8 אֲקָרִי כו'²⁴, וְיָדוּעַ²⁵ דְּ"עִיר אֲלָקִינוּ" הוּא בְּחִינַת
13 (שֶׁמִּקְבֵּלֶת אֶת הַשְּׁפָעוֹת) לָאוּ מְלָךְ 9 'מְלָכוֹת' כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשִׂית מְקוֹר לְבְּרִיאַה-יִצְרֵיָה-
14 לָאוּ גְּדוּל אֲקָרִי כו'²⁴, אִינוּ מֶלֶךְ 10 יְתַבְרַךְ, וְהָרִי עֲנִין זֶה הוּא מִשְׁעָמֵי הַבְּרִיאָה, כְּמוֹ
15 וְאִינוּ נִקְרָא 'גְּדוּל' וְיָדוּעַ²⁵ בְּתוֹרַת 11 שְׁכָתוֹב בְּ'עֵץ חַיִּים' בְּתַחֲלֹתוֹ²⁶ שְׁסִיבַת בְּרִיאַת
16 הַחֲסִידוֹת דְּ"עִיר אֲלָקִינוּ" 12 הָעוֹלָמוֹת הֵיא בְּכַדִּי שְׂיִתְגַּלּוּ שְׁלָמוֹת כְּחוֹתָיו
17 שֶׁנִּשְׁמַלְהָ בְּדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל לְמַלְכָּה, 13 וּפְעוּלוֹתָיו וְשִׁמּוֹתָיו כו' (אֶף-עַל-פִּי שֶׁגַם קוֹדֵם
18 אֲשֶׁת הַמְלַךְ, הוּא בְּחִינַת 14 לְכֵן יִשְׁנֵם כָּל הַפְּחוֹת כו', אֲלָא שֶׁהֵם בְּהַעֲלֵם,
19 'מְלָכוֹת' הַסְּפִירָה הַאֲחֵרוֹנָה 15 וְעַל-יְדֵי-זֶה הַתְּהוּוֹת הַבְּרִיאָה בָּאִים בְּפוֹעַל וּבְגִילוּי,
20 וְהַתְּחַנּוּנָה שֶׁבְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת כְּמוֹ 16 וּבְזָה רוּאִים אֶת הַשְּׁלָמוֹת שֶׁל הַפְּחוֹת כו'²⁷).
21 כְּפִי שֶׁנַּעֲשִׂית מְקוֹר לְבְּרִיאַה- 17 וּבִשְׁבִיל זֶה "הֵלֶךְ הַקְּב"ה מִהֵלֶךְ ת"ק שֶׁנָּה
22 יִצְרֵיָה-עֲשִׂיָה, הָעוֹלָמוֹת שֶׁלֹּמְטָה 18 לְקָנוֹת לוֹ שֵׁם²⁸, הֵינּוּ, שְׂפִיחָה גִילוּי הַשֵּׁם
23 מֵאֲצִילוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה דְּוָקָא עַל- 19 (שֶׁהוּא עֲנִין הַסְּפִירוֹת²⁹), הַחֵל מִהַגִּילוּי דְּשֵׁם
24 יְדֵי יִרֵידַת הַמְּלָכוֹת לְהוֹיֹת מְקוֹר 20 הַוְי', רַזָּא דְּשָׂמָא קְדִישָׁא³⁰, שְׂזָהוּ עֲנִין "גְּדוּל
25 לְעוֹלָמוֹת מִתְגַּלִּית גְּדוּלָתוֹ 21 הַוְי'". וְהֵינּוּ, שְׁעָנִין "גְּדוּל הַוְי'" נַעֲשָׂה עַל-יְדֵי
26 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְנִבְרָאִים מְכִירִים 22 "עִיר אֲלָקִינוּ", שְׂזָהוּ סֵדֵר הַשְּׁתַּמְלָשׁלוֹת בְּכָלֵל,
27 בַּה, וְהָרִי עֲנִין זֶה שֶׁל הַתְּגַלּוֹת 23 וּבְכַפְרָט עוֹלָם הִזָּה הַגְּשָׁמִי, שֶׁהוּא תְּכִלִּית
28 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְנִבְרָאִים הוּא 24 הַתְּהוּוֹת, לְפִי שְׁנַתְּאָה הַקְּב"ה לְהוֹיֹת לוֹ דִּירָה
29 מִשְׁעָמֵי הַבְּרִיאָה, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב 25 בְּתַחֲתוֹנִים³¹.
30 בְּ'עֵץ חַיִּים' מִכְּתַבִּי הָאֲרִיז"ל 26 וְהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁהַעֲנִין דְּ"דִירָה בְּתַחֲתוֹנִים", דְּהֵינּוּ
31 בְּתַחֲלֹתוֹ²⁶ שְׁסִיבַת בְּרִיאַת 27 גִילוּי אֲלָקוֹת בְּעוֹלָם (גְּדוּל הַוְי'), הוּא
32 הָעוֹלָמוֹת הֵיא בְּכַדִּי שְׂיִתְגַּלּוּ 28 עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמְצוֹת דְּוָקָא, וְכְמוֹ מְצוֹת
33 שְׁלָמוֹת כְּחוֹתָיו וּפְעוּלוֹתָיו 29 תְּפִלִּין, שְׁכּוֹתְבִים הַפְּרָשׁוֹת בְּדִיו גְּשָׁמִי עַל גְּבִי
34 וְשִׁמּוֹתָיו כו' וְהוּוּ גְלוּיִם וְנִכְרִים
35 לְנִבְרָאִים (אֶף-עַל-פִּי שֶׁגַם
36 קוֹדֵם לְכֵן קוֹרֵם שֶׁנִּבְרָאוּ עוֹלָמוֹת
37 יִשְׁנֵם כָּל הַפְּחוֹת כו', אֲלָא
38 שֶׁהֵם בְּהַעֲלֵם, וְעַל-יְדֵי
39 הַתְּהוּוֹת הַבְּרִיאָה בָּאִים

21) ה'ל' ת"ת פ"ג ה"ג. 22) תהלים מז, ב. 23) ראה זהר ח"ב רלה, א. ח"ג ה, א. זהר חדש תשא מד, א. חוקת נא, א. 24) זח"ג שם. 25) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' א'כב. ובכ"מ. 26) שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף א. 27) ראה גם המשך תרס"ו ע' ה. 28) קה"ר פ"ז, א (ב). 29) ראה אוה"ת שמות ע' כט ואילך. ובכ"מ. 30) ראה תו"א מט, ריש ע"ד. סז, ד. עט, ג. אוה"ת שמות שם. ובכ"מ. 31) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 קָלַף שְׁנַעֲשָׂה מְעוֹר בְּהֵמָה, וְנוֹתְנִים אוֹתָם מְכַנְּסִים אֶת הַפְּרָשִׁיּוֹת
2 הַעֲשׂוֹת מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים בְּכֹתֵם שְׁנַעֲשִׂים גַּם הֵם, כְּמוֹ הַפְּרָשִׁיּוֹת
3 מְעוֹר בְּהֵמָה, וְאַחֲרֵי-כֵן מְנִיחַ אוֹתָם אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי יְהוּדִי עַל
4 הָרֹאשׁ וְהַיָּד שֶׁל גּוֹף גַּשְׁמִי, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בִּשְׂאֵר הַמְצֹת
5 שֶׁהוֹקְשׁוּ הוֹשׁוּ לְתַפְלִינָן,
6 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בִּאֲמֻצְוֹת שִׁמּוּשׁ
7 דְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי לְקִיּוֹם
8 הַמְצוּוֹת מִמְּשִׁיכִים גִּילּוּי אוֹר-
9 אֵין-סוֹף מְלַמְעָלָה לְמִטָּה
10 לְהַתְלַבֵּשׁ בְּגִשְׁמִיּוֹת עוֹלָם-
11 הַזֶּה בְּדָבָר שֶׁהִיָּה תַחְלָה לִפְנֵי
12 שְׁקִימוֹת בּוֹ מְצוּה תַחַת מְמִשְׁלָת
13 קְלִיפַת נּוֹגַה כּו' כּוֹחוֹת הַטּוֹמָאָה
14 וְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא, הַצַּד שְׁאִינוֹ צַד
15 הַקְּדוּשָׁה נִקְרָאִים 'קְלִיפּוֹת' (כִּי הֵם
16 מְכַסִּים וְעוֹמְלִימִים עַל הָאוֹר הָאֱלוּקִי
17 כִּשְׁם שֶׁהַקְּלִיפָה מְכַסֶּה עַל הַפְּרִי
18 וְהַקְּלִיפּוֹת נַחֲלָקוֹת לְקִלְפּוֹת טַמּוּאוֹת
19 לְגַמְרִי (שֶׁהֵם מְקוֹר הַחַיּוֹת שֶׁל דְּבָרִים
20 אֲסוּרִים בְּאִכְלָה אוֹ בְּהִנָּאָה) וְקִלְפַת
21 נּוֹגַהּ הִיא קְלִיפָה שֶׁמְעוֹרֵב בָּהּ גַּם טוֹב
22 וְהִיא מְקוֹר הַחַיּוֹת שֶׁל הַדְּבָרִים
23 הַמּוֹתְרִים שֶׁהֵם כָּל הַדְּבָרִים
24 הַטְּהוֹרִים וְהַמּוֹתְרִים (שְׁאִינָם
25 אֲסוּרִים וְקָשׁוּרִים בְּיַדִּי
26 הַחַיִּצְוֹנִים כּו'³² כִּי שְׁלֹא נִתַּן
27 לְבָר אֹתָם עַל-יַדִּי אֲכִילָתָם אוֹ שִׁמּוּשׁ
28 בָּהֶם לְדַבֵּר מְצוּוָה) שְׁנַעֲשִׂית בְּהֵם
29 הַמְצוּוָה, כְּמֵאֲמַר רַז"ל³³ לֹא
30 הוֹקְשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׁמִים אֶלָּא
31 טְהוֹרִים וְהַמּוֹתְרִים בְּפִיָּה, הִינּוּ
32 מוֹתְרִים בְּאִכְלָה (וּלְכֵן, לְדוֹגְמָה, אֲתָרוּג
33 שֶׁל עוֹרָה פְּסוּל לְמַצּוֹת נְטִילַת אֲרֻבַּת
34 הַמַּיִנִּים) כְּמֵאֲמַר בְּאֲרוּכָה
35 בַּתְּנַיָּא³⁴.
36 וְזֶהוּ עֲנִין הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל
37 "מַעֲשֵׂה גְדוֹל", כְּלוּמֹר, עֵיקֶר
38 הַגְּדוּלָּה וְהַעֲדִיפּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה הַמְצוּוֹת
39 בִּיחַס לְיִמּוּד הַתּוֹרָה הִיא בְּיָן
40 שְׁעַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמְצוּוֹת
41 נַעֲשֵׂה הַעֲנִין ד'גְּדוֹל הַיְיָ גו'
42 בְּעִיר אֶלְקִינוּ, וּמִתְמַלֵּאת הַכּוֹנֵה
43 וְהַתְּכַלִּית שֶׁל הַבְּרִיאָה שְׁתַּהִי "דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים".

16 ד) אָךְ מְכַל־מְקוֹם "נִמְנוּ וְגַמְרוּ תִלְמוּד גְּדוֹל,
17 שֶׁהַתִּלְמוּד מְבִיא לְיַדִּי מַעֲשֵׂה". וְהַעֲנִין
18 בְּזֶה, דְּכָשֶׁם שְׁדוֹקָא עַל-יְדֵי הַתִּלְמוּד יְכוּלִים
19 לָבֵא לְקִיּוֹם הַמְצוּוֹת, כְּפִי גַם בְּרוּחַנִיּוֹת הַעֲנִינִים,
20 שֶׁפְּעוֹלַת הַמְצוּוֹת לְהַמְשִׁיךְ גִּילּוּי אֶלְקוֹת
21 בְּגִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם יְכוּלָה לָבֵא רַק לְאַחֲרֵי פְּעוֹלַת
22 הַתּוֹרָה, שְׁעַל זֶה נֵאמַר³⁵ עוֹטָה אוֹר כְּשֶׁלֶמָה,
23 דְקָאִי עַל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא לְבֹשׁוֹ שֶׁל הַקְּב"ה,
24 שֶׁמְתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ הַתּוֹרָה וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ
25 גִּילּוּי אֶלְקוֹת בְּעוֹלָם, וְהִנּוּ, שֶׁהַתּוֹרָה הִיא
26 מְמוּצָע בֵּין הָאוֹר-אֵין-סוֹף וְהַעוֹלָמוֹת, וְרַק
27 לְאַחֲרֵי שִׁישְׁנוּ תַחְלָה עֲנִין הַתּוֹרָה, אֲזִי יְכוּל
28 לְהִיּוֹת גַּם עֲנִין הַמְצוּוָה, מְלִשׁוֹן צוֹתָא וְחִיבּוּרָה³⁶,
29 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂית ה"דִּירָה לוֹ יְתַבְּרָךְ
30 בְּתַחְתּוֹנִים". וּבְפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, הִנּוּ בְּתוֹרָה גּוֹפָא
31 יִשְׁנוּ גַם הַעֲנִין שֶׁ-נְּסַעָה וְיִרְדָה כּו' מִפְּדִרְגָה
32 שֶׁנְּסַעָה וְיִרְדָה כּו' מִמְּקוֹרָה וְשִׂרְשָׁה לְמַעְלָה כַּחֲמַתּוֹ וְרִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-

(32) ראה תניא פ"ז. (33) שבת כח, ב. וש"נ. (34) רפ"ז. (35) תהלים קד, ב. וראה רר"ה זה ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 67).
(36) לקו"ת בחוקתי מה, ג. סה"מ תרח"ץ ע' נב. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 פעולה בחפצים גשמיים כמו למשל מצוות תפילין. אך ישנו גם לימוד
 2 התורה כפי שמביא לידי קיום המצוות (כולל גם לימוד
 3 הלכות התורה כדי לידע כיצד לקיים מצוות תלמוד תורה),
 4 וענינו של לימוד התורה באופן כזה, כדי לדעת איך לקיים את המצוות,
 5 ברוחניות, שהתורה שהיא
 6 ממוצע הפועל חיבור בין האור
 7 אינסוף והעולמות, פועלת
 8 זיכרון עידון בעולם שיוכשר
 9 יהפוך להיות ראוי ויוכל להיות
 10 כלי לאלקות על-ידי קיום
 11 המצוות, היינו שהתורה היא
 12 המכשרה את העולם ומכינה אותו
 13 להיות ראוי לקלוט את האור האלוהי
 14 על-ידי קיום המצוות לפי
 15 שגשמיית העולם מצד-עצמו
 16 מצד המהות שלו כדבר גשמי וחומרי
 17 לא מעודן ומזוכך אינו יכול
 18 להיות כלי לאלקות, אלא-
 19 אם-כן לאחרי השינוי של
 20 הזיכרון והעידון שנועשה בו על-
 21 ידי המשכת התורה בעולם.
 22 ומצד קדימת ה'תלמוד'
 23 ל'מעשה', כיוון שה'תלמוד' הוא
 24 ההכנה וההכשרה של העולם להביאו
 25 למצב כזה שיוכל להיות כלי לגילוי
 26 אלקות, כמבואר לעיל, ישנו הענין
 27 ד'תלמוד גדול', כי סדר
 28 ההמשכה ד'גדול הווי'
 29 מלמעלה למטה עד שמאיר
 30 בעולם הזה הוא כמו סדר ההמשכה
 31 מלמעלה למטה כפי שהוא בשם
 32 הווי', שתחלה באה האות ו',
 33 דקאי על קללות התורה פולה
 34 שהיא קול הווי' שנמשך
 35 מלמעלה למטה בדוגמת
 36 צורת אות ו' 40 שהיא קו הנמשך
 37 מלמעלה למטה, ובפטריות יותר
 38 רומזת האות ו' על ששה
 39 סדרי משנה 40 שבתורה. ואחר-
 40 כן באה אות ה' אחרונה של
 41 שם הוי', שקאי על מעשה
 42 המצוות 41, שעל-ינד פועלים בעולם הזה שנבאר באות ה',
 43 כמו שנאמר 42 בהפראם, בה' בראם, שיהיה ניכר בו בעולם

1 ברין-הוא מדרגה למדרגה כו' עד שנתלבשה כו' להיות כפי
 2 שהיא למטה בעולם הזה בצירופי אותיות גשמיית בדיו על הספר
 3 כו' 37, כמו ההתלבשות בגשמיית שבמעשה המצוות וכיוון
 4 שגם בתורה יש ירידה והתלבשות בגשמיית, מובן עוד יותר כיצד לימוד
 5 התורה אכן קשור במילוי כוונת
 6 הבריאה לעשות בעולם הזה התחנות
 7 "דירה" לאלוקות.
 8 ועוד זאת, ענין נוסף בשייכות של
 9 לימוד התורה לעשיית "דירה
 10 בתחתונים" שגם בלימוד התורה
 11 בדיבור ישנו ענין המעשה,
 12 שהרי כלל הוא בהלכה (האמור
 13 בגמרא לגבי הגדרת המעשה ב'מגדף')
 14 עקימת שפתיו הוי מעשה 38
 15 וכפירוש רש"י בגמרא ש"עקימת
 16 שפתיו" היינו "שעוקמין ומנענעין
 17 כשהוא מדבר", ומזה מובן לגבי לימוד
 18 התורה שאמנם אין בו מגע ישיר
 19 ושימוש בחפצים גשמיים, אבל עצם
 20 פעולת הדיבור בדברי תורה נחשבת
 21 מעשה גשמי, ומזה מובן שלימוד
 22 התורה פועל את עשיית העולם
 23 "דירה" לאלוקות, כאמור לעיל. ולא
 24 עוד אלא שאפילו הכנת
 25 והשגת התורה במחשבה
 26 שאינה פעולה של דיבור צריכה
 27 לבא באופן של קליטה במח
 28 הגשמי, ועד שפועל שינוי
 29 בחומר המח הגשמי,
 30 שנועשים בו קמטים כו' 39
 31 כידוע שפעולת המחשבה והעיון
 32 מקבלת ביטוי במוח הגשמי, ואם כן
 33 אפילו הלימוד והעיון בתורה במחשבה
 34 מקבל ביטוי מעשי גשמי.
 35 אמנם, כל זה כל המבואר לעיל
 36 כיצד לאמיתו של דבר גם לימוד
 37 התורה פועל את מילוי הכוונה של
 38 "דירה בתחתונים" הוא מצד ענין
 39 המצוות שבתורה, שהרי גם
 40 לימוד התורה הוא אהד
 41 ממצוות התורה וכל ההסבר
 42 האמור מתייחס ללימוד התורה בתור מצווה, והנימוקים האמורים נעודו רק
 43 להסביר כיצד קיום מצווה זו פועל "דירה בתחתונים" למרות שאינו על-ידי

(37) תניא פ"ד. (38) סנהדרין סה, א. (39) ראה סה"מ רצ"ז ע' 254. וש"נ. (40) ראה סה"מ תרל"א ח"א ע' פב ואילך. תרע"ח ע' תכה. (41) אגה"ת ספ"ד. (42) בראשית ב, ד. וראה מנחות כט, ב.

יום ד' פרשת עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 בענין תלמוד ומעשה, תורה ומצות, שהתורה היא חכמתו
 44 של הקב"ה, והמצות הן בחינת הרצון שלמעלה מהחכמה (כשם
 שבכוחות הנפש, החכמה היא חלק מהכוחות הפנימיים והרצון הוא למעלה
 45 מהם). שפך עלה ברצונו יתברך, וכמאמר חכמינו ז"ל (לגבי המצוות
 46 המוגדרות "חוקים" ומה מובן לגבי
 47 כללות המצוות) חוקה חקקתי
 48 גזרה גזרתי⁴⁴ אין לה שוה
 49 להרהר אחריה⁴⁵, כי כך ולא
 50 אחרת הוא הרצון העליון, הנה
 51 הסדר בזה הוא, שתחלה
 52 נמשך ומתגלה הרצון שלמטה
 53 מהשכל והחכמה, והשכל הוא
 54 המעורר וגורם אותו (שהשכל
 55 גדול ממנו, "תלמוד גדול"),
 56 ועל-ידי-זה נעשה העולם כלי
 57 להתגלות אמתית רצון
 58 העליון כפי שנשלים ומתגלה
 59 על-ידי מעשה המצות,
 60 "מעשה גדול".
 61 (ה) ועל-פיה יובן הטעם
 62 שביזמן דעכשו, זמן הגלות, כאשר
 63 אין גילוי אלוקות בעולם, ההלכה
 64 היא ש"תלמוד גדול", מה-
 65 שאין-כן לעתיד-לבא יהיה
 66 "מעשה גדול", כפי שממשיך
 67 ומבאר.
 68 והענין בזה, דהנה, פיון
 69 שהענין ד"מעשה גדול"
 70 ועדיף על תלמוד הוא לפי
 71 שדוקא על-ידי מעשה
 72 המצות נעשה הענין ד"גדול
 73 הוי", "דירה לו יתברך
 74 בתחתונים", כמבואר לעיל
 75 באריכות, הרי מובן, שלא יכול
 76 להיות הענין ד"מעשה
 77

1 הזה הגשמי בגילוי התהוותו וחייתו וקיומו משם הוי', שזהו
 2 ענין "גדול הוי' בעיר אלקינו", גילוי אלוקות בעולם על-ידי-ה
 3 שהעולם עצמו יודע ומכיר בכך שהאלוקות היא מקור חיותו.
 4 אמן הגדלות ד'תלמוד' לימוד התורה עצמו היא מפני
 5 "שמביא לידי מעשה", והוא
 6 ההכנה וההכשרה לכך שקיום המצוות
 7 ה"מעשה" יפעל את פעולתו ומזה
 8 מובן, שבפנימיות הענינים
 9 "מעשה גדול", לפי שדוקא
 10 על-ידי ה'מעשה' נשלים בסופו
 11 של דבר רצון העליון להיות לו
 12 יתברך דירה בתחתונים.
 13 והינו, שה'תלמוד' הוא רק
 14 הממוצע האמצעי שעל-ידו
 15 יכולים לבא למילוי רצון
 16 העליון, אבל מילוי הרצון
 17 העליון עצמו המטרה הסופית
 18 (שעל-ידי-זה נעשה גם
 19 התענוג למעלה שהוא נעלה
 20 יותר מהרצון⁴³ כשם שבכוחות
 21 של נפש האדם העונג נעלה מהרצון)
 22 הוא על-ידי המעשה דוקא.
 23 ומכל-מקום למרות שבסופו של
 24 דבר הכוונה נשלמת על-ידי המעשה
 25 צריך להיות גם ענין
 26 ה'תלמוד'. וכמו באדם, שעם
 27 היות שהרצון הוא כוח כללי
 28 ו'מקוץ' שקיים ופועל בכל אברי הגוף
 29 בשווה והוא למעלה מכחות
 30 פנימיים הן הכוחות המלוכשים
 31 באברים כמו כוח השמיעה והראיה
 32 וכד' והן הכוחות הנפשיים כמו השכל
 33 והמידות, הרי בנוגע לפועל כדי
 34 שהרצון יתגשם ויחבצע צריך
 35 הרצון להיות נמשך ומתלבש
 36 בכחות פנימיים, ואדרבה,
 37 על-ידי הכחות הפנימיים
 38 יומשך הרצון בטוב, בדרך
 39 הטובה והרצויה באופן שתושלם
 40 הפונה הטובה והאמתית ולא
 41 יהיה מצב שבו הפעולה המעשית לא
 42 תהיה בהתאם לרצון. וכן הוא

וְחַיִּיתוֹ וְקִיּוּמוֹ מִשָּׁם הַוְי', שְׁזָהוּ עֲנִיִן "גְּדוֹל הַוְי' בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ".

אָמְנָם הַגְּדוֹלוֹת ד'תְּלִמוּד' הִיא מְפִי "שְׁמִבִּיא לִיְדֵי מַעֲשֵׂה", וּמִזֶּה מוּבָן, שֶׁבְּפִנְיֵימִיּוֹת

הָעֲנִינִים "מַעֲשֵׂה גְּדוֹל", לְפִי שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי הַמַּעֲשֵׂה נִשְׁלָם רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ

דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. וְהֵינּוּ, שֶׁהַתְּלִמוּד' הוּא רֵק הַמְּמוּצָע שֶׁעַל-יְדוֹ יְכוּלִים לְבֹא לְמִילוּי רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, אֲבָל מִילוּי הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן עֲצָמוֹ (שֶׁעַל-

יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה גַם הַתְּעוּנָה לְמַעַלָּה שֶׁהוּא נַעֲלָה יוֹתֵר מִהַרְצוֹן⁴³) הוּא עַל-יְדֵי הַמַּעֲשֵׂה דוּקָא.

וּמִכָּל-מְקוֹם צָרִיךְ לְהִיּוֹת גַּם עֲנִיִן הַתְּלִמוּד'. וְכִמוֹ בְּאָדָם, שֶׁעִם הֵיּוֹת שֶׁהַרְצוֹן הוּא לְמַעַלָּה

מִכַּחוֹת פְּנִימִיִּים, הָרִי בְּנוֹגֵעַ לְפוֹעַל צָרִיךְ הַרְצוֹן לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ וּמִתְלַבֵּשׁ בְּכַחוֹת פְּנִימִיִּים,

וְאֲדַרְבֵּה, עַל-יְדֵי הַכַּחוֹת הַפְּנִימִיִּים יוּמָשָׁךְ הַרְצוֹן בְּטוֹב, בְּאוֹפֵן שֶׁתוֹשֵׁלֵם הַפְּוִנָה הַטּוֹבָה

וְהָאֱמִתִּית. וְכֵן הוּא בְּעֲנִיִן תְּלִמוּד וּמַעֲשֵׂה, תוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהַתּוֹרָה הִיא חֲכָמָתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה,

וְהַמִּצְוֹת הֵן בְּחִינַת הַרְצוֹן, שֶׁכָּף עָלָה בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, חוּקָה חֲקָקְתִּי גְּזָרָה גְּזַרְתִּי⁴⁴ אֵין לָךְ רְשׁוֹת לְהִרְהֵר אַחֲרֶיהָ⁴⁵, הֵנָּה הַסֵּדֵר בְּזֶה הוּא,

שֶׁתְּחִלָּה נִמְשָׁךְ הַרְצוֹן שֶׁלְמִטָּה מִהַשְּׁכָל (שֶׁהַשְּׁכָל גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, "תְּלִמוּד גְּדוֹל"), וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה

כְּלִי לְהַתְּגַלּוֹת אֱמִתִּית רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן כְּפִי שֶׁנִּשְׁלָם וּמִתְגַּלֵּה עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, "מַעֲשֵׂה גְּדוֹל".

(ה) וְעַל-פִּי-זֶה יוּבָן הַטֵּעַם שֶׁבְּזִמָּן דְּעַכְשָׁו, הַהֲלָכָה הִיא שֶׁ"תְּלִמוּד גְּדוֹל", מִה-שְׁאִינ-כֵן לְעֵתִיד-לְבֹא יִהְיֶה "מַעֲשֵׂה גְּדוֹל". וְהָעֲנִיִן בְּזֶה,

כִּינּוּן שֶׁהָעֲנִיִן ד'מַעֲשֵׂה גְּדוֹל" הוּא לְפִי שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת נַעֲשֶׂה הָעֲנִיִן ד'גְּדוֹל הַוְי'", "דִּירָה לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַחְתּוֹנִים", הָרִי מוּבָן, שֶׁלֹּא

יְכוּל לְהִיּוֹת הָעֲנִיִן ד'מַעֲשֵׂה גְּדוֹל" בְּגִלּוּי כָּל זְמָן שֶׁהָעוֹלָם לֹא נִדְבַּךְ עֲדִין

(43) ראה המשך תרס"ו ע' סג ואילך. ע' סט ואילך. (44) במדבר ר"פ חוקת. תנחומא שם (ג. ח). ועוד. (45) רש"י ר"פ חוקת, מיומא סז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גדול" בגלוי כל זמן שהעולם לא נזדבף עדין באופן
2 שנעשה "דירה לו יתברך" בגלוי⁴⁶, שענין הדירה בגלוי
3 הוא כמשל דירת המלך, שלא מספיק לפנות את הלכלוף
4 ממקום מושב המלך בפרט, אלא כל חדר המלך וכל דירת
5 המלך צריכים להיות נקיים
6 בתכלית. ודוגמתו בדירת 1 באופן שנעשה "דירה לו יתברך" בגלוי⁴⁶,
7 מלך מלכי המלכים הקב"ה, 2 שענין הדירה בגלוי הוא כמשל דירת המלך,
8 היינו, שהעולם הזדבך במידה כזו 3 שלא מספיק לפנות את הלכלוף ממקום מושב
9 שיכול להיות גלוי אלוקות לא רק 4 המלך, אלא כל חדר המלך וכל דירת המלך
10 בקדש-הקדשים, 5 צריכים להיות נקיים בתכלית. ודוגמתו בדירת
11 ובעזרה, אלא בכל העולם 6 מלך מלכי המלכים הקב"ה, היינו, לא רק
12 כולו, שיהיה במעמד ומצב 7 בקדש-הקדשים, בקדש ובעזרה, אלא בכל
13 דלא יגורף רע⁴⁷, לא יהיה 8 העולם כולו, שיהיה במעמד ומצב דלא יגורף
14 במגורך רע, היינו שלא יהיה קיים כלל, 9 פראוי להיכל המלך. וענין
15 פראוי להיכל המלך. וענין זה יהיה בימות 10 המשיח, שאז
16 זה יהיה בימות המשיח, שאז 17 קויים מה שכתוב⁴⁸ את רוח
18 קויים מה שכתוב⁴⁸ את רוח 18 הטומאה אעביר מן הארץ,
19 והרע יבטל ויעלם לגמרי וכמו 19 מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה
20 שכתוב ועלו מושיעים בהר 20 לה' המלוכה⁴⁹, ביום שהוא יהיה הו' אחד
21 ציון לשפוט את הר עשו 21 ושמו אחד⁵⁰, וכתיב⁵¹ ונגלה כבוד הו' וראו כל
22 והיתה לה' המלוכה⁴⁹, ביום 22 בשור גו', ואז יראו בגלוי שהעולם נעשה "דירה
23 שהוא יהיה הו' אחד ושמו 23 לו יתברך", על-ידי מעשה המצות (פנ"ל),
24 אחד⁵⁰, מבלי שתהיה מציאות 24 שלכן יהיה אז "מעשה גדול". אבל כל זמן
25 כלשהי של העלם והסתר על האור 25 שעדין לא נתמלא רצון העליון להיות לו יתברך
26 האלוקי וכתיב⁵¹ על הזמן דלעתיד 26 דירה בתחתונים, אזי "תלמוד גדול", כיון שיש
27 לבוא ונגלה כבוד הו' וראו 27 צורך עדין בפעולת התורה בעולם, שהוא ענין
28 כל בשור גו', ואז יראו בגלוי 28 הממשיכה למעלה למטה, שעל-ידי זה יוכל
29 שהעולם נעשה "דירה לו 29 העולם להיות כלי לאלקות, ועד לדירת מלך
30 יתברך", על-ידי מעשה 30 מלכי המלכים הקב"ה.
31 המצות (פנ"ל), שלכן יהיה 31 גם החילוק בין פרשה ראשונה לפרשה שניה דקריאת-שמע. והענין
32 אז "מעשה גדול". אבל כל 32 בזה, דהנה בקריאת-שמע נתבאר סדר ההנהגה דבני ישראל כפי
33 זמן שעדין לא נתמלא רצון 33 שמתחיל במתן-תורה, שאז נתנו כל עניני התורה ומצות, ולאחרי-זה באה
34 העליון להיות לו יתברך 34 הכניסה לארץ ישראל, ששם עוסקים גם בעניני העולם, ואספת דגנך גו'⁵²,
35 דירה בתחתונים, ועדיין העולם 35 שלכן יש צורך להזהיר אודות ענינים בלתי רצויים כו', כמבאר בהמשך
36 הוא העלם והסתר על האור האלוקי 36 פרשה שניה דקריאת-שמע. ודוגמתו בעבודה בכל יום, שתחלה צריך להיות
37 אזי "תלמוד גדול", כיון 37 הענין דקבלת עול מלכות שמים, ואחר-כך קבלת עול מצות, ועל-דרך-זה
38 שיש צורך עדין בפעולת 38 לימוד התורה ואחר-כך מעשה המצות (כולל גם הנהג בהם מנהג דרך
39 התורה בעולם, שהוא ענין 39 הממשיכה של אור אלוקי
40 הממשיכה של אור אלוקי 40 לימוד התורה ואחר-כך מעשה המצות (כולל גם הנהג בהם מנהג דרך
41 למעלה למטה, כדי לברר ולזכך 41 הממשיכה של אור אלוקי
42 ולהעלות את העולם למצב נעלה 42

(46) ראה אוה"ת בלק ע' תתקצו. (47) תהלים ה, ה. (48) זכרי' יג, ב. (49) עובדי' א, כא. (50) זכרי' יד, ט. (51) ישעי' מ, ה. (52) עקב יא, יד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נֹאמֵר עֲנִין הַתּוֹרָה ("ודברת בס") וְאַחֲרֵי־כֵן עֲנִין הַמִּצְוֹת
 2 ("וקשרתם"), שְׁנֵהוּ סֵדֵר הָעֲבוּדָה עֲכָשׁוּ, שְׁ"תִלְמוּד גְּדוּל"
 3 וְקוֹדֵם לַמִּצְוֹת, כַּנִּל. אֲבָל בְּפִרְשָׁה שְׁנֵיהָ נֹאמֵר תַּחֲלָה עֲנִין
 4 הַמִּצְוֹת (וְקִשְׂרָתָם גו') וְאַחֲרֵי־כֵן עֲנִין הַתּוֹרָה (וְלַמְדָתָם
 5 גו'), כִּי פְסוּקִים אֵלוּ בְּאִים
 6 לְאַחֲרֵי סִפּוּר הַדְּבָרִים אֹדוֹת
 7 הָעֵתִיד, הִינּוּ, שְׁיִהְיֶה מַעֲמַד
 8 וּמַצָּב דִּי־וְסִרְתָּם וְעִבְדָתָם
 9 אֱלֹהִים אֲחֵרִים גו'⁵⁴, הַחֵל
 10 מֵעֲבוּדַת־זָרָה בְּדַקּוֹת, עֲבוּדָה
 11 שִׁיתֵּן שֵׁן בַּה פְּסוּל מִצַּד עֲצֵמָה
 12 אֲבָל זֹהוּ עֲבוּדָה שְׁהִיא זָרָה לוֹ⁵⁵
 13 כַּהֲתַאֵם לַמַּעֲמָד וּמַצְבּוֹ הַרוּחִנִי,
 14 שְׁמֵזָה מֵעֲבוּדַת־זָרָה בְּדַקּוֹת נִעֲשֶׂה
 15 נְתִינַת מְקוֹם לְעֲנִין הַמּוֹר
 16 יוֹתֵר כּו', וְאַחֲרֵי־כֵן יִהְיֶה
 17 הָעוֹנֵשׁ עַל זֶה, וְאַבְדָתָם
 18 גו'⁵⁶, מְפַנֵּי חֲטָאִינוּ גְּלִינוּ
 19 מֵאַרְצֵנוּ⁵⁷, וְעַל־יְדֵי־זֶה עַל־יְדֵי
 20 הַגְלוּת יִהְיֶה תְקוּן הַחֲטָא, וְהִינוּ
 21 שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה
 22 תִּבְטַל הָעֲנִין דִּי־חֲטָאִינוּ,
 23 וְכִמְיָא תִּבְטַל גַּם הָעֲנִין
 24 דְּגַלִּינוּ מֵאַרְצֵנוּ, שֶׁהָרִי כַּהֲתַבְטַל
 25 הַסִּיבָה מִתַּבְטֵלַת הַתּוֹצֵאָה וְאֵז
 26 יִתְעַלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתַכְלִית
 27 הָעֵלְיוּ, וְיִהְיֶה אֲצֵלָם הַסֵּדֵר
 28 שְׁעֲנִין הַמִּצְוֹת קוֹדֵם לְעֲנִין
 29 הַתּוֹרָה, וְקִשְׂרָתָם גו' וְאַחֲרֵי־
 30 כֵן וְלַמְדָתָם גו', שְׁנֵהוּ הַסֵּדֵר
 31 דְּלַעֲתִיד־לְבַא שְׁ"מַעֲשֶׂה גְּדוּל", כַּנִּל כִּי כִשְׁהַעוֹלָם כּוֹלוּ מִזֹּכֵךְ
 32 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ לַתַּכְלִית הָעֵלְיוּ, הַכוּוּנָה שֶׁל "דִּירָה בַתְּחֻתּוֹנִים" הוֹשַׁלְמָה
 33 וּמִמִּילָא "מַעֲשֶׂה גְּדוּל".
 34 וְאֵז תִּהְיֶה גַם שְׁלֹמוֹת הַכְּנִיסָה בְּפוּעַל לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, אֲרָץ
 35 אֲשֶׁר גו' תְּמִיד עֵינֵי הַיְוִנִי
 36 אֶלְקִיךָ בְּהַ מְרֻשִׁית הַשְּׁנָה וְעַד
 37 אַחֲרִית שְׁנָה⁵⁸, וַיֵּשׁ בַּה הַשְּׁגָחָה
 38 אֶלְקִית מִיּוֹחַדָת, אֲרָץ שְׁנִתְּנָה לְכָל
 39 אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּנֵי
 40 אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְשֵׁם
 41 הִיא הַקְּבִיעוּת מִקוֹם הַמְּגוּרִים
 42 הַקְּבוּעַ שְׁלוֹ, שְׁלֵכֵן הַחַיִּיב
 43 דְּמִזוּזָה (כְּסִיּוּם הַכְּתוּבָה⁸
 44 וְכַתְּבָתָם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ
 45 וּבְשַׁעֲרֶיךָ) בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
 46 מִיָּד⁵⁹ עִם הַכְּנִיסָה לְבֵית, לֹא כַּבְּחוּץ
 47 לְאַרְצֵי שֶׁהוּא רַק לְאַחַר שְׁלוֹשִׁים יוֹם.
 48 וְכֵן תִּהְיֶה לָנוּ, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ
 49 צְדִקְנוּ, בְּקִרְוֵב מְשִׁיחַ.

(53) ברכות לה, ב. (54) עקב שם, טז. (55) ראה ב"ב קי, א. (56) עקב שם, יז. (57) תפלת מוסף דיו"ט. (58) עקב שם, יב. (59) ראה רמב"ם הל' מזוזה פ"ה ה"י. טושו"ע יו"ד סרפ"ו סכ"ב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז אלול, תשי"ז
 ברוקלין.
 ברכה ושלוש!

... במש"כ שבאה האם ע"ה בחלוס וכו' - יש לברר אם הייתה הקבורה כדבעי (ולא נותחה אחרי פטירתה וכו'). וכן לבדוק המזוזות בדירתה.

1 נאמר בפרשת השבוע, פרשת עקב:

37 שמאה קשור במעלה גדולה כל כך, תמוה עוד יותר איך אפשר לומר "אל
38 תקרי מה אלא מאה"?

39 גם צריך להבין את המשמעות הפנימית, לפי החסידות, של מה
40 שכתב ה'טור' 8 בשם רב נטרונאי גאון, דזה שצריך לברך
41 מאה ברכות בכל יום הוא

42 תקנת דוד המלך, כמו
43 שכתוב 9 נאום הגבר הוקם
44 על והכתוב מדבר על דוד המלך
45 (שהקים עולה של תורה), "על"

46 בגימטריא מאה, והדרשה
47 אל תקרי "מה" אלא "מאה"
48 היא אסמכתא 10 בלבד, ולא מקור
49 החיוב שהתחדש על ידי דוד המלך.

50 והטעם שתקן דוד לברך
51 מאה ברכות הוא (כמו שכתב
52 ה'טור' שם) כי בכל יום היו
53 מתים מאה נפשות מישראל,

54 ולא היו יודעים על מה היו
55 מתים, עד שחקר דוד המלך
56 והבין ברוח הקודש את הסיבה
57 למותם של מאה נפשות בכל יום

58 ותקן מאה ברכות בכל יום.
59 עד כאן דברי ה'טור' וצריך להבין,
60 דמזה שהחייב לברך מאה
61 ברכות בכל יום, למדו חכמינו

62 ז"ל (באופן דאסמכתא ולא
63 שזו מקור החיוב) מהכתוב מה
64 ה' אלקיך שאל מעמך,
65 שנאמר בו (בהמשך הפסוק)

66 ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי
67 אם לירא גו' 1, ואיתא בגמרא 2 חיב
68 אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר ועתה
69 ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך, אל תקרי

70 "מה" אלא "מאה" 3. וצריך להבין, הרי "מה"
71 ו"מאה" הם שני ענינים שונים, ויתרה מזו,
72 שהם הפכים, דלשון "מה" מורה שהענין
73 (המדובר) הוא דבר קטן 4, ו"מאה" הוא 5 מספר
74 גדול, ועד לשלמות המספר 6 ובפירט לפי
75 המבאר בחסידות 7, דזה שנתוסף ב"מאה" על

76 "מה" הוא אות אל"ף אותיות פלא, אור הסוכב
77 שלמעלה מהשתלשלות]. גם צריך להבין מה
78 שכתב ה'טור' 8 בשם רב נטרונאי גאון, דזה
79 שצריך לברך מאה ברכות בכל יום הוא תקנת

80 דוד המלך, כמו שכתוב 9 נאום הגבר הוקם על,
81 "על" בגימטריא מאה, והדרשה אל תקרי "מה"
82 אלא "מאה" היא אסמכתא 10. והטעם שתקן דוד

83 לברך מאה ברכות הוא (כמו שכתב ה'טור' שם) כי בכל יום היו מתים מאה
84 נפשות מישראל, ולא היו יודעים על מה היו מתים, עד שחקר והבין ברוח
85 הקודש ותקן מאה ברכות בכל יום. וצריך להבין, דמזה שהחייב לברך מאה
86 ברכות בכל יום, למדו (באופן דאסמכתא) מהכתוב מה ה' אלקיך שאל
87 מעמך, שנאמר בו (בהמשך הפסוק) לירא אה ה' אלקיך גו' ולא הבה אותו,

1 ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם לירא
2 גו' 1, ואיתא מובא בגמרא 2 חיב אדם לברך לפחות מאה
3 ברכות בכל יום, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל
4 מעמך, אל תקרי "מה" אלא

5 "מאה" 3. וצריך להבין את
6 דרשת חכמינו ז"ל הלומדים את
7 החובה לברך מאה ברכות מהכתוב
8 "מה ה' אלקיך שאל מעמך", הרי

9 "מה" ו"מאה" הם שני
10 ענינים שונים שלכאורה אין
11 ביניהם כל קשר, ויתרה מזו, לא רק
12 שאינם קשורים אלא שהם
13 הפכים, דלשון "מה" מורה
14 שהענין (המדובר) הוא דבר
15 קטן 4, כמו "ונחנו מה", ביטוי

16 המורה על העדר החשיבות,
17 ו"מאה" הוא 5 מספר גדול
18 וחשוב, ועד לשלמות המספר 6
19 כמו שמצינו בענין הגימטריא של
20 האותיות שהמספר הגדול ביותר הוא
21 מאות [ובפירט לפי המבאר
22 בחסידות 7, דזה שנתוסף

23 ב"מאה" על "מה" הוא אות
24 אל"ף אותיות פלא, והמושג
25 הטבעית הרגילה, מורה על אור אלוך
26 שלמעלה מהגבלות האור הנקרא בוזה
27 אור הסוכב "הסוכב כל עלמין"
28 שמאיר בעולמות באופן שסוכב

29 ו"מקו" עליהם מלמעלה והוא אור
30 שלמעלה מהשתלשלות הסדר
31 הרגיל של ירדת והמשכת האור
32 האלוך מלמעלה למטה בצורה
33 הדרגתית מדרגה לדרגה, כשכל
34 הדרגות משתלשלות זו מזו, וכיוון

35 המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס כ"ף מנחם אב - תנש"א. 1) פרשתנו (עקב) יו"ד, יב.
36 (2) מנחות מג, ב. 3) תוספות שם (מפירש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם). וכ"ה בזח"ג קעט, א. תניא רבתי בתחילתו. ערוך
37 ערך מאה. שו"ע אדה"ז אור"ח הל' תפלה רסמ"ו. ובכ"מ. 4) ובלשון הגמרא (ברכות לג, ב. מגילה כה, א) "מילתא זוטרתית".
38 5) ראה גם חדא"ג מהרש"א למנחות שם, ש"מה" מורה על דבר קטן, וע"י שמוסיפים בו אל"ף "נעשה" מאה" בסוד אי"ק".
39 6) דבאותיות, מספר הכי גדול הוא מאות - ראה לקו"ת ר"פ ברכה. וראה גם חדא"ג מהרש"א שבהערה הקודמת. 7) אזה"ת
40 פרשתנו ע' תקפת. שם (כרך ה) ע' ב'לג. ובכ"מ. ולהעיר, שלפי ביאור אחד - האל"ף ד"מאה" רימוז על עתיק, כדלקמן
41 ס"ה. 8) אור"ח סמ"ו - הובא גם בשו"ע אדה"ז שם סעיף א. וראה גם במדבר"ר פ"ח, כא. תנחומא קרח יב. 9) שמואל"ב
42 כג, א. 10) וכמ"ש בטור שם "וסמכוה על דרש הפסוקים". ובשו"ע אדה"ז שם "וסמך לדבר מן התורה".

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס כ"ף מנחם אב - תנש"א. 1) פרשתנו (עקב) יו"ד, יב.
2) מנחות מג, ב. 3) תוספות שם (מפירש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם). וכ"ה בזח"ג קעט, א. תניא רבתי בתחילתו. ערוך
עך מאה. שו"ע אדה"ז אור"ח הל' תפלה רסמ"ו. ובכ"מ. 4) ובלשון הגמרא (ברכות לג, ב. מגילה כה, א) "מילתא זוטרתית".
5) ראה גם חדא"ג מהרש"א למנחות שם, ש"מה" מורה על דבר קטן, וע"י שמוסיפים בו אל"ף "נעשה" מאה" בסוד אי"ק".
6) דבאותיות, מספר הכי גדול הוא מאות - ראה לקו"ת ר"פ ברכה. וראה גם חדא"ג מהרש"א שבהערה הקודמת. 7) אזה"ת
פרשתנו ע' תקפת. שם (כרך ה) ע' ב'לג. ובכ"מ. ולהעיר, שלפי ביאור אחד - האל"ף ד"מאה" רימוז על עתיק, כדלקמן
ס"ה. 8) אור"ח סמ"ו - הובא גם בשו"ע אדה"ז שם סעיף א. וראה גם במדבר"ר פ"ח, כא. תנחומא קרח יב. 9) שמואל"ב
כג, א. 10) וכמ"ש בטור שם "וסמכוה על דרש הפסוקים". ובשו"ע אדה"ז שם "וסמך לדבר מן התורה".

ש"פ עקב, מבה"ח אלול, כ"ג מנחם-אב ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

41 מהתלבשות בכלים ויתגלה בעיקר לעתיד לבוא) והמשכה מן העולם ועד
 42 העולם היא המשכה והתגלות מהוי' בדרגה העליונה להוי' בדרגה התחתונה.
 43 והשכיכות דבינה ומלכות לב' השמות הו'ן' שלכן ספירת הבינה
 44 היא בחינת "עלמא דאתכסיא" כמו שם הוי' דלעילא וספירת המלכות היא
 45 בחינת "עלמא דאתגליא" כמו ספירת
 46 המלכות, הוא, פי הו'ן' דלעילא
 47 הוא סוכב האור האלוקי ה'סוכב כל
 48 עלמין' (אור בלי גבול, שלמעלה
 49 מהארה בעולמות בצורה של
 50 התלבשות פנימית והארתו היא בדרך
 51 'סוכב' ר'מקיף' (מלמעלה), וב'בינה'
 52 הוא גילוי הפתח בחינת כתר
 53 עליון שלמעלה מעשר הספירות
 54 המאירות בעולמות בהתלבשות פנימית
 55 (סוכב). והו'ן' דלתתא הוא
 56 מ'מלא, האור האלוקי ה'ממלא כל
 57 עלמין' (אור מוגבל שמאיר בעולמות
 58 בהתלבשות פנימית) זעיר-אנפין
 59 המידות העליונות (הנקראות "פנים
 60 זעירות" כי ביחס לאור המאיר במוחין,
 61 האור המאיר במידות הוא מועט
 62 ומצומצם) ש'מאיר במלכות.
 63 וענין ה'ברכה שעל זה נאמר
 64 "ברוך... מן העולם ועד העולם", גילוי
 65 מ"עלמא דאתכסיא" ב"עלמא
 66 דאתגליא" הוא המ'שכת גילוי
 67 הו'ן' דלעילא בחינת "עלמא
 68 דאתכסיא" בהו'ן' דלתתא בחינת
 69 "עלמא דאתגליא". ומבאר
 70 ב'דרושים, ש'המ'שכת הו'ן'
 71 דלעילא בהו'ן' דלתתא
 72 ש'נעשית על-ידי ה'ברכה היא
 73 באופן שב' השמות מתחברים יחד ולמרות שברוך כלל יש פער
 74 וריחוק גדול בין הדרגות הללו זו נקראת 'עליונה' וזו נקראת 'תחתונה',
 75 ההמשכה וההתגלות הזו "מן העולם ועד העולם" פועלת חיבור ואיחוד
 76 ביניהם. והגם דהו'ן' הו'ן' פסיק טעמא בגויהו'14, ולכאורה יש
 77 לשאול על האמור שההמשכה מחברת בין הדרגות, מהמבואר בוזהר על כך
 78 שבפסוק (בפרשת כי תשא) נאמר שם הוי' פעמיים עם טעם המפסיק ביניהם
 79 (ומבואר על כך בחסידות, שהטעם המפסיק מורה על השוני בין שתי הדרגות:
 80 "יש ב' בחינות שמות הוי', א' בהשתלשלות – יו"ד חכמה ה"א בינה כו' נ'י

1 ליראה את ה' אלקיך גו' ולא הבה אותו, מוכן, שפכדי
 2 לבא ליראה את ה' ולא הבה אותו - הוא על-ידי מאה
 3 ברכות¹¹, וזו הדרך ליראת ה' ואהבת ה' ואף-על-פי-כן במשך
 4 פמה וכמה דורות (כל זמן שלא מתו בכל יום מאה נפשות
 5 דבר שהיה בימי דוד המלך, היינו כמה
 6 וכמה דורות אחרי שנאמר הפסוק
 7 המקשר בין מאה ברכות ליראת ואהבת
 8 ה') לא תקנו לברך מאה
 9 ברכות בכל יום, ואם זו הדרך
 10 ליראת ואהבת ה' מדוע לא עשו זאת
 11 קודם לכן אלא רק בימי דוד המלך?
 12 (ב) ויוכן זה על-פי המבאר
 13 ב'דרושים מאמרי חסידות
 14 המבארים ענין ה'ברכות'¹²,
 15 לפי החסידות, בפירוש הפתוח¹³
 16 ברוך גו' מן העולם ועד
 17 העולם, דענין ה'ברכה הוא
 18 המ'שכה והתגלות של אור אלוקי
 19 מעלמא דאתכסיא לעלמא
 20 דאתגליא, על כתוב זה, "ברוך ה'
 21 אלוקי ישראל מן העולם ועד העולם"
 22 אמרו בוזהר: "מעלמא דאתכסיא
 23 (עולם מכוסה) לעלמא דאתגליא (עולם
 24 גלוי)". ומוסבר על כך בתורת החסידות
 25 כי כשם שבעולם הזה יש "ים" שהוא
 26 עולם שהנבראים שבו מכוסים,
 27 ו"יבשה" שהיא עולם שהנבראים שבו
 28 גלויים, על דרך זה למעלה, להבדיל,
 29 יש דרגות גבוהות שבגלל הרוממות
 30 שלהן, הן בעולמות ומכוסות ונקראות
 31 "עלמא דאתכסיא", ואילו האור
 32 האלוקי המצומצם שיוצר ומתגלה
 33 לנבראים נקרא "עלמא דאתגליא", ו"ברוך" מעולם לעולם, היינו המשכה
 34 והתגלות "מעלמא דאתכסיא" ל"עלמא דאתגליא" ד'בענין הספירות
 35 הוא ההמ'שכה מ'בינה' שהיא דרגה גבוהה ומרוממת במוחין העליונים
 36 (עלמא דאתכסיא) ל'מלכות' שהיא הדרגה האחרונה בספירות
 37 העליונות (עלמא דאתגליא). ובענין השמות של הקדוש-ברוך-
 38 הוא המשכה מ"אתכסיא" ל"אתגליא" הוא המ'שכת הו'ן' דלעילא
 39 בהו'ן' דלתתא כמבואר בקבלה וחסידות שבשם הוי' יש דרגה יותר
 40 עליונה ודרגה יותר תחתונה (ושם הוי' דלעילא הוא אור אלוקי נעלה, למעלה

11) ראה שו"ע אדה"ז שם "מאה ברכות שהן ליראה את ה' ולא הבה אותו". וראה חדא"ג מהרש"א שם, דזה שה' אלקיך שואל מעמך מאה ברכות "אין כוונתו כי אם ליראה וגו'". 12) ראה בארוכה אוה"ת בראשית כרך ג ד"ה להבין ענין הברכות (תקנא, א ואילך). המשך חייב אדם לברך תרל"ח ס"ד (סה"מ תרל"ח ע' צד ואילך). 13) תהלים מא, יד. 14) זח"ג (באר"ר) קלח, רע"א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 נִפְשָׁךְ עַל הָאֱהָבָה דְּ"בָכָל לְבָבְךָ" שכתובה בפסוק לפניך היא, 43 שְׁבִהָאֱהָבָה דְּ"בָכָל לְבָבְךָ" הַעִיֵקֶר הַיָּא הַמְּדָה הַרְגֵשׁ [שְׁלֹכְנָן 44 נְאָמֵר בְּהַ "בָּכָל לְבָבְךָ" דְּלֵב הוּא מְקוּם מְשַׁפֵּן הַמְּדוּת וְעִיֵקֶר 45 הַרְגֵשׁ הוּא בְּלֵב], כִּי הַהֲשָׁגָה הַחֲבִיבָה בְּמוֹחִין שְׁמוּלִידָה יוֹצֵרֵת 46 וּמַעוּרֵרֵת אֲהָבָה זֹה שֶׁל "בְּכָל לְבָבְךָ" 47 הַיָּא הַחֲבִיבָה וְהַשְׁגָּה בְּחִיצוֹנִיּוּת 48 הַשְׁכָּל שֶׁהוּא שְׁכַל הַשְׁיָךְ לְמַדוּת 49 הַחֲלֵק הַחִיצוֹנִי וְהַנְּחוּת שֶׁל הַשְׁכָּל שִׁישׁ 50 לֹו קֶשֶׁר לְרַגֵּשׁ (כְּעוֹד שְׁפִנִּימִיּוּת הַשְׁכָּל, 51 הַחֲלֵק הַנְּעִלָה שֶׁלֹו, הַיָּא מְהוּת שׁוּנָה 52 מִהַמְּדוּת וְלֹא שִׁיכַת לְמִדוּת) 53 וְהַהֲשָׁגָה דְּבַחֲבִינָה זֹה בְּאַלּוּקוֹת 54 הַיָּא¹⁸ בְּמֹחַ וְאַיְנָה מְאִירָה 55 בְּלֵב, כְּלוּמַר זֶהוּ אֲמַנֵם שְׁכַל הַשְׁיָךְ 56 לְמִדוּת וְלֹכֵן הוּא נַחֲשֵׁב חִיצוֹנִיּוּת 57 הַשְׁכָּל בְּלֵב, אֲבָל זֹה הַשְׁגָּה שְׁנִשְׂאֵרֵת 58 בְּמוֹחַ וְלֹא מְאִירָה בְּלֵב וְלֹכֵן 59 הַיּוֹלֵדֵת הָאֱהָבָה מִהַשְׁכָּל אֵינָה 60 בְּדֶרֶךְ מְמִילָא אֲלָא שְׁהַשְׁכָּל 61 צְרִיף לְפַעוֹל אֵת הָאֱהָבָה עַל 62 יָדִי פַעוּלָה מִיּוֹחֵדֵת וּמֵאֲמֵץ מִיּוֹחֵד 63 לְעוֹרֵר אֵת הַרְגֵשׁ. וּבְהָאֱהָבָה 64 דְּ"בָכָל נִפְשָׁךְ", הַהֲשָׁגָה 65 הַשְׁכֵּלִית בְּעֵינֵי אֲלּוּקוֹת שְׁמִמְנָה 66 בָּאָה הָאֱהָבָה הַיָּא בְּפִנִּימִיּוּת 67 הַשְׁכָּל, שְׁהַהֲשָׁגָה דְּבַחֲבִינָה זֹה 68 בְּגַלְל מַעֲלֵתָה וְהַתְּקִיף מִיּוֹחֵד שֶׁלָּה 69 הַיָּא מְאִירָה¹⁸ מִהַמוֹחַ יִשְׁרׁוּת 70 בְּלֵב, וְהַמְשַׁכַּת הָאֱהָבָה 71 מִהַשְׁכָּל הַיָּא בְּאֹפֶן דְּבְדֶרֶךְ 72 מְמִילָא כִּי הַהֲשָׁגָה בְּמוֹחַ הַיָּא גְדוּלָה 73 וְחֻזְקָה עַד כְּדִי כִךְ שְׁבִדוֹךְ מְמִילָא הַיָּא 74 מִשְׁפִּיעָה גַם עַל הַלֵב וּמַעוּרֵרֵת אֵת 75 הַרְגֵשׁ. וְלֹכֵן נְאָמֵר בְּהַ "בָּכָל 76 נִפְשָׁךְ", כֹּל כַּחוֹת הַנְּפֵשׁ, כִּי 77 בְּאֱהָבָה זֹה נִרְגָּשׁ גַּם הַשְׁכָּל. [וַיִּישׁ 78 שְׁמִשְׁפִיעַ עַל הַלֵב, וְלֹא נִרְגָּשׁ בַּה רַק 79 רַגֵּשׁ הַלֵב כְּמוֹ בְּאֵהָבָה שֶׁל "בְּכָל 80 לְבָבְךָ".

1 מְדוּת, ה' מְלִכּוּת]. . שְׁהוּא בַחֲבִינַת הַתְּהוּת הַהֲשַׁתְּלִשּׁוֹת כִּנ"ל, אֲבָל שֵׁם הוֹי' 2 דְּלַעֲיִלָא, עִם הַיּוֹת שְׁנִקְרָא גַם כֵּן הוֹי' עַל שֵׁם הַתְּהוּת שְׁמַמְנו יִתְבָּרַךְ, מְכַל 3 מְקוּם הוּא בַחֲבִינַת גִּלְוִי אֹור עֲלִיּוֹן שְׁלִמְעֵלָה מִהַשַּׁתְּלִשּׁוֹת, וְהוּא בַחֲבִינַת רְצוֹן 4 הַעֲלִיּוֹן . . שְׁהוּא לְמַעֲלָה מַעֲלָה מִן הַחֲכֻמָּה, וְלֹכֵן פְּסִיק טַעְמָא בְּגוּוִיִּהוּ", וְאִם 5 כֵּן אֵיךְ יִתְכֵן חִיבּוּר וְאִיחּוּד בֵּין שְׁתֵּי 6 הַרְגוּת, וְהַמַּעֲנָה עַל כֵּךְ הוּא, 7 ה'פְּסִיק טַעְמָא' אֵינּוּ ה'פְּסִיק 8 גְּמוּר (כְּשֶׁאֲרַ הַפְּרָסָאוֹת מְסִכִים 9 מְבִדִילִים (כְּפִירוּשׁ הַתְּרַגּוּם עַל הַפְּסוּק 10 "וְהַבְּדִילָה הַפְּרַכַּת" – פְּרַסָא) שְׁקִימִים 11 בֵּין דְּרַגּוֹת שׁוּנּוֹת), וְיִתְרָה מְזוּ 12 אֵיִתָּא ב'פְּרַדְס' 15 שְׁה'פְּסִיק 13 טַעְמָא' שְׁבִין ב' הַשְּׁמוֹת הַיּוֹי' 14 הוּא לֹא הַפְּסִק מִמֶּשׁ אֲלָא אֲרַבְּהָ 15 מִיְחָדָם וּמִחְבָּרָם - עַל-יָדֵי 16 הַבְּרִיכָה שְׁהִיא הַמְשַׁכָּה מ"לַעֲיִלָא" 17 ("עֲלֵמָא דַּאֲתַכְּסִיא"), ל"תַּתָּא" (עֲלֵמָא 18 דַּאֲגַלְיָא"), הַחִיבּוּר דְּב' 19 הַשְּׁמוֹת הוּא חִיבּוּר וְיִחּוּד 20 גְּמוּר. 21 (ג) וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ¹⁶ שְׁעֵבּוֹדֵת 22 הָאָדָם (אֲתַעְרוּתָא דְּלַתְתָּא 23 הַתַּעוּרּוֹת מִלְמַטָּה) שְׁעַל-יָדֵהּ 24 נַעֲשִׂית הַהֲמַשְׁכָּה מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה 25 (אֲתַעְרוּתָא דְּלַעֲיִלָא הַתַּעוּרּוֹת 26 מִלְמַעֲלָה) צְרִיכָה לְהִיּוֹת מַעֲיִן 27 הַהֲמַשְׁכָּה, וַיִּשׁ לֹוּמַר, 28 שְׁהַעֲבּוֹדָה שְׁעַל-יָדֵהּ נַעֲשִׂית 29 הַבְּרִיכָה וְהַהֲמַשְׁכָּה מַעֲלָמָא 30 דַּאֲתַכְּסִיא לְעֲלָמָא דַּאֲתַגְּלִיא, 31 עַד שְׁנַפְעַל חִיבּוּר וְאִיחּוּד בֵּינֵיהֶם, 32 הַיָּא הָאֱהָבָה שֶׁל הָאָדָם לְאַלּוּקוֹת 33 דְּ"בָכָל נִפְשָׁךְ", כְּפִי שְׁמַמְשִׁיךְ 34 וּמְבַאֵר כִּיֻּד אֲהַבַת ה' בְּמַדְרִיגָה זֹו 35 מַעוּרֵרֵת אֵת הַהֲמַשְׁכָּה הַעֲלִיּוֹנָה 36 מ"עֲלֵמָא דַּאֲתַכְּסִיא" ל"עֲלֵמָא 37 דַּאֲתַגְּלִיא".

38 וְהַעֲנֵן הוּא, דְּפִירוּשׁ "בָּכָל 39 נִפְשָׁךְ" הוּא אֲהַבַת ה' בָּכָל כַּחוֹת הַנְּפֵשׁ, שְׁהֵם שְׁכָל וּמְדוּת¹⁷ 40 עֶשֶׂר כַּחוֹת הַנְּפֵשׁ (הַגְּלוּיִים) שְׁהֵם כְּנַגְד עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת מִתְּחַלְקִים לְשֵׁנִים – 41 שְׁכַל וְרַגֵּשׁ. וַיִּישׁ לֹוּמַר הַפְּנִינָה בְּזָה, שְׁמַעֲלַת הָאֱהָבָה דְּ"בָכָל

81 [וַיִּישׁ לְקַשֵּׁר זֶה אֵת הָאֲמוּר לַעֲלִי אֲהַבַת ה' "בְּכָל נִפְשָׁךְ" הַיָּא בְּכָל עֶשֶׂר 82 כַּחוֹת הַנְּפֵשׁ וְאֵילוּ אֲהַבַת ה' "בְּכָל לְבָבְךָ" הַיָּא בְּאֲמַעוּצוֹת הַרְגֵשׁ בְּלֵב עִם

(15) שער הטעמים פ"ג - הובא באוה"ת שם תקנד, ב ובהמשך הנ"ל ס"ט (שם ע' קט). (16) ראה בארוכה תורת מנחם - ספר המאמרים שבט ע' שכה. (וש"נ. 17) ראה לקו"ת שה"ש מט, ב. ובכ"מ. (18) ראה בארוכה סה"מ תרס"ה ע' מג. ובכ"מ. (19) המשך תרס"ו ע' תצז. סה"מ תרפ"ט ע' 263. סה"מ קונטרסים ח"ב שנא, א. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המבאָר במקום אחר¹⁹, שְׁהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל לְבָבךָ" היא רק
 2 בְּלֵב, וְהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל נַפְשֶׁךָ" היא (לא רק בְּלֵב, אֱלֵא)
 3 מִתְפַּשְׁטֵת ובאה לידי ביטוי ניכר ומורגש גם בְּכָל הַכַּחֲוֹת
 4 וְהֶאֱבָרִים, דִּיש לומר הַפְּנִינָה בְּזֶה, שְׁהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל
 5 לְבָבךָ", זֶה שְׁמַקְיָם אֵת
 6 הַמְצִוֹת מִפְּנֵי אֲהַבְתּוּ אֵת הַוְי' 1
 7 הוּא בְּאוֹפֵן שְׁהֶאֱהָבָה פּוֹעֵלֶת 2
 8 ומשפיעה על הַמְעֵשָׂה שְׁלוֹ, 3
 9 וּבְהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל נַפְשֶׁךָ", 4
 10 עֲשִׂית הַמְצִוֹת שְׁלוֹ כְּחֻצָא
 11 מֵהֶאֱהָבָה הִיא כְּמוֹ בְּדֶרֶךְ 5
 12 מִמִּילָא מְבִיל צוֹרֵךְ בַּעֲוֹלָה מִיוֹחֶת 6
 13 ומאמץ מיוחד. וַיֵּש לומר, 7
 14 דְהַמְשַׁכְת הַמְדוֹת רַגֵּש הַלֵּב 8
 15 בַּכַּחֲוֹת שְׁלֵמְטָה מֵהֶם כְּמוֹ כוֹח 9
 16 הַמְעֵשָׂה שְׁהוּא כוֹח נְחוּת וְחִיּוּנֵי בִיחַס 10
 17 לַרְגֵּש הִיא בְּדוּגְמַת הַמְשַׁכְת 11
 18 הַמְדוֹת עֲצָמָם, שְׁהַמְדוֹת 12
 19 נִמְשָׁכִים מֵהַשְׁכָּל בְּאוֹפֵן 13
 20 דְפְעוּלָה, שְׁהַשְׁכָּל צְרִיךְ 14
 21 לְפַעוֹל אֵת הַמְדָה, וְלֹא בְּדֶרֶךְ 15
 22 מִמִּילָא (ורק כאשר ההשגה היא באופן 16
 23 נַעֲלָה בְּמִיּוֹד הַשְּׁפַעְתָּה עַל הַמִּדּוֹת 17
 24 הִיא בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא וְהִיא מְבִיאָה לֵאחֶבֶת 18
 25 ה' "בְּכָל נַפְשֶׁךָ", כְּמִבּוֹאֵר (לְעִיל) 19
 26 וְהַמְשַׁכְתֶּם שֶׁל הַמִּדּוֹת בַּכַּחֲוֹת 20
 27 שְׁלֵמְטָה מֵהֶם עַד לְכוֹח הַמְעֵשָׂה 21
 28 הִיא בְּאוֹפֵן דְפְעוּלָה. וְהַמְדוֹת 22
 29 שְׁנִמְשָׁכִים מֵהַשְׁכָּל בְּאוֹפֵן 23
 30 דְמִמִּילָא, כִּי הַשְׁכָּל מְאִיר גַּם 24
 31 בְּלֵב וְעַל-יְדֵי-זֶה הָאֵדָם מֵתְעוֹרֵר 25
 32 בִּאֲהַבְת ה' "בְּכָל נַפְשֶׁךָ" וְלֹא רַק "בְּכָל 26
 33 לְבָבךָ" - הַמְשַׁכְתֶּם בַּכַּחֲוֹת 27
 34 שְׁלֵמְטָה מֵהֶם הִיא בְּאוֹפֵן 28
 35 שְׁהַמְדוֹת עֲצָמָם מִתְפַּשְׁטִים 29
 36 בְּכָל הַכַּחֲוֹת וְהֶאֱבָרִים, 30
 37 וּפְעוּלָתֶם בַּכַּחֲוֹת וְהֶאֱבָרִים 31
 38 הִיא בְּאוֹפֵן דְבְּדֶרֶךְ מִמִּילָא 32
 39 כְּמוֹ אוֹפֵן 'הוֹלְדֶת' וּפְעוּלָתֶם שֶׁל 33
 40 מִדּוֹת אֵלוֹ עֲצָמָם].
- וְכִיּוֹן שְׁמוֹחִין הֵם "נִסְתָּרוֹת" וּפְעוּלָתָהּ הִיא לֵאלֵּא בִיטוּי כְּלָפֵי חוּץ, 41
 כְּמִבּוֹאֵר בְּחִסְדוֹת שְׂעִיק פְעוּלַת הַמוֹחִין הִיא בְּאֵדָם עֲצָמוֹ, וְהַמְדוֹת הֵם 42
 "נְגַלּוֹת"²⁰ וּפְעוּלַת הַמִּדּוֹת הִיא בְּעִיקֵר בִּיחַס לְזוּלָת, מִחוּץ לְאֵדָם עֲצָמוֹ, 43
 לְכֵן עַל-יְדֵי הֶאֱהָבָה ד' בְּכָל נַפְשֶׁךָ", שְׁהַמוֹחִין מְאִירִים גַּם 44
 בְּלֵב וְנִמְצָא שִׁיש הָאֵרָה וְהַמְשַׁכָּה 45
 מִ"נִסְתָּרוֹת" לִ"נְגַלּוֹת", נְעֻשִׂית 46
 הַבְּרָכָה וְהַמְשַׁכָּה שֶׁל הָאוֹר 47
 הָאֱלוּקִי מְעֻלְמָא דְאַתְּכִסְיָא 48
 לְעֻלְמָא דְאַתְּגַלְיָא. 49
 (ד) וְעוֹד פְּאוֹר בְּחִילוּק הַהִבְדֵּל 50
 שְׁבִין הֶאֱהָבָה ד' בְּכָל לְבָבךָ" 51
 וְהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל נַפְשֶׁךָ"²¹, 52
 שְׁהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל לְבָבךָ" הִיא 53
 בְּבַחֲיִנַת מְמִילָא-כָּל-עֻלְמִין, 54
 כְּלוּמַר, אֲהַבָה וְרִצוֹן לְהַתְקַרֵּב לְאֱלוּקוֹת 55
 כְּפִי שֶׁהָאוֹר הָאֱלוּקִי מְאִיר בְּאוֹפֵן 56
 מוּגְבֵל, וּמְלוּבֵש בְּעוֹלָמוֹת וּבִנְבִיאִים 57
 דְכִיּוֹן שְׁהַחֲיוּת הָאֱלוּקִית שֶׁל 58
 הָעוֹלָמוֹת דְבַחֲיִנַת מְמִילָא-כָּל- 59
 עֻלְמִין הוּא מְלוּבֵש בְּנְבִיאִים 60
 בְּפִנְיֵמִיּוֹתֶם וּמוֹתָאם לְכָל עוֹלָם 61
 וְלֵכֵל נְבִיאִים לְפִי עֲנִיּוֹ וּמִחוּתוֹ בְּפִרְט, 62
 לְכֵן עַל-יְדֵי הַהֶתְבַּוְּנָנוֹת בְּעִיּוֹ 63
 שֶׁל אוֹר אֱלוּקִי זֶה נְרַגֵּש חֲיוּת זֶה 64
 גַּם בְּנַפְש הַבְּהִמִית, וְהֶאֱהָבָה 65
 הִיא "בְּכָל לְבָבךָ" בְּשִׁנֵּי 66
 יִצְרִיךָ²² כְּדֹרֶשֶׁת חֲכִימֵינוּ ז"ל עַל 67
 הַפְּסוּק שֶׁלֵּכֵן נֹאמַר "בְּכָל לְבָבךָ" וְלֹא 68
 "בְּכָל לְבָבךָ" כִּי חֲכוּנָה לֵאחֶבֶת ה' בְּשֵׁנֵי 69
 הַיְצִירִים, גַּם הַיְצִיר הַטוֹב וְגַם הַיְצִיר הָרַע. 70
 וְהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל נַפְשֶׁךָ" הִיא 71
 בְּבַחֲיִנַת סוּבְבִי-כָּל-עֻלְמִין, 72
 אֲהַבְת ה' בְּדֹרָה גְבוּהָ יוֹתֵר, שֶׁל רִצוֹן 73
 לְהַתְקַרֵּב לְאוֹר הָאֱלוּקִי הַבְּלִי-גְבוּל 74
 הַמְאִיר בְּעוֹלָמוֹת בְּדֶרֶךְ 'סוּבְבִי' וּמְקוּף' 75
 דְכִיּוֹן שְׁאוֹר הַסוּבְבִי הוּא 76
 לְמַעַל מֵהַתְלַבְּשוֹת בְּעוֹלָמוֹת 77
 בְּשִׁנֵּי יִצְרִיךָ" בְּשִׁנֵּי יִצְרִיךָ"²². וְהֶאֱהָבָה ד' בְּכָל נַפְשֶׁךָ" 78
 הִיא בְּבַחֲיִנַת סוּבְבִי-כָּל-עֻלְמִין, דְכִיּוֹן שְׁאוֹר הַסוּבְבִי הוּא לְמַעַל מֵהַתְלַבְּשוֹת 79
 80

(20) לקו"ת ר"פ פקודי. ובכ"מ. (21) ראה תורת מנחם - ספר המאמרים תשרי, ע' צב. וש"נ. וראה גם ד"ה וידבר גו' זאת חוקת התורה תשכ"ט ס"ט (תורת מנחם - ספר המאמרים תמוז, ע' כט). ובכ"מ. (22) ברכות נד, א - במשנה. ספרי (הובא בפירוש") עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בפנימיות ואינו מצומצם לפי ערך העולמות, לכן על-ידי שנגרש בו
 2 באדם, כתוצאה מההתבוננות ההפלאה העילוי והרוממות דאור-אין-
 3 סוף (סובב), אהבתו את הוי' היא בדרגה של "בכל נפשך"
 4 באופן דמסירת נפש, אפילו אם משהו נוטל את נפשך²² בגלל
 5 האמונה בה' ואהבת ה'.
 6 ועל-פי-זה, לפי ההסבר הזה
 7 שאהבה "בכל לבבך" קשורה באור
 8 האלוקי ה"ממלא כל עלמין" והאהבה
 9 "בכל נפשך" קשורה באור האלוקי
 10 ה"סובב כל עלמין", השכיכות
 11 דהאהבה ד"בכל נפשך"
 12 להמשכה של האור האלוקי
 13 מעלמא דאתפסיא (ענין
 14 הבקרה) שיאיר ב"עלמא דאתגליא"
 15 היא לא רק לענין עלמא
 16 דאתפסיא כמו שהוא
 17 בפסירות - בינה, כמבואר לעיל,
 18 אלא גם לענין עלמא
 19 דאתפסיא (סובב) כמו שהוא
 20 יודר ומאיר בכללות הגילויים
 21 האורות האלוקיים המאירים בגלוי
 22 (ממלא).
 23 ויש לומר, דזה שעל-ידי
 24 האהבה שפצד הרגש
 25 ההפלאה הרוממות והריחוק
 26 דאור-אין-סוף נעשית
 27 המשכה מעלמא דאתפסיא
 28 (סובב) לעלמא דאתגליא
 29 (ממלא), הוא בעיקר
 30 כשאהבה זו, שהיא מצד
 31 בחינת 'חיה' (מקיף), נרגשת
 32 גם בנפש-רוח-נשמה (פנימי)
 33 שלו. מבואר בקבלה וחסידות
 34 שלנשמה האלוקית חמישה שמות:
 35 שהם חמש בחינות ודרגות שונות:
 36 נפש-רוח-נשמה השייכים לכחות
 37 הפנימיים (שכל ומידות) המתלבשים
 38 באברי הגוף בהתלבשות פנימית, וחיה-יחידה השייכים לכוחות הנעלים יותר
 39 ה'מקיפים' שלמעלה מהתלבשות בגוף בפנימיות, ועל כך מבאר כאן
 40 שההמשכה מ'עלמא דאתפסיא' ל'עלמא דאתגליא' כפי שהיא בכוחות הנפש
 41 היא כאשר יש הארה והמשכה מבחינת 'חיה', כוח 'מקיף', לכוחות הפנימיים
 42 ועל-ידי-זה נעשה החיבור והאיחוד ד'סובב' ו'ממלא'.

(ה) וְהִנֵּה יְדוּעֵי²³, שְׂבֻכְדֵי שִׁיְהִיָּה הַחִיבוּר ד'סובב' ו'ממלא'
 הוא על-ידי המשכת אור-אין-סוף שְׁלֻמְעָלָה מ'סובב'
 ו'ממלא' וכאשר מאיר אור שלמעלה משניהם הם מתבטלים כלפיו וממלא
 מתחברים ומתאחדים, כי לעומת האין-סוף שלמעלה משניהם, אין משמעות
 להבדלים ביניהם.
 וְהוּו²⁴ הפירוש הפנימי בדרשת
 חכמינו ד"ל אל תקרי "מה"
 אלא "מאה", "מה" לשון
 שמורה על צמצום ומיעוט הוא
 מלכות הספירה האחרונה והתחתונה
 מעשר הספירות - 'ממלא',
 "מאה" מספר שמורה על מעלה
 ושלמות הוא אריף בחינת "אריך
 אנפין" (מילולית: פנים ארוכות,
 והכוונה לגילוי אור רב ראוורף) שהיא
 בחינה בכתר עליון שלמעלה
 מהספירות - 'סובב', אור הבלי-
 גבול שלמעלה מהתלבשות פנימית
 בעולמות ואל תקרי "מה" אלא
 "מאה" פירושו ומשמעותו הפנימית
 הוא שגם ב"מה" (ממלא),
 בחינת "עלמא דאתגליא") תהיה
 המשכת "מאה" (סובב, בחינת
 "עלמא דאתפסיא"). וְהַחִילוּק
 ההבדל בין המלים "מאה"
 ל"מה" באותיות המילים הוא
 שמתנוסף בו ב"מה" אות אל"ף
 ועל ידי תוספת זו "מה" הופך
 ל"מאה", דאל"ף הוא בחינת
 עתיק "עתיק יומין" (הנעתק ונבדל,
 היינו נעלה, מבחינת "יומין" שהיא אור
 וגילוי, והיא הבחינה הפנימית והנעלית
 בבחינת כתר עליון) והיא מרוזמת
 באות אל"ף בגימטריא אחד כי בחינה
 זו שייכת למדרגה של בחינת חד
 ולא בחושבון²⁵ כלומר, הקדוש-
 ברוך-הוא אחדות פשוטה, בלי כל
 חשבון המורכב מפרטים והיא בחינת האין-סוף שְׁלֻמְעָלָה מ'סובב'
 שהוא אמנם אור בלי גבול אבל שייך לעולמות ונקרא "סובב כל עלמין".
 ויש לומר, דהטעם על זה שעל-ידי שמוסיפים אל"ף
 בתיבת "מה" נעשה "מה" שהוא לשון מיעוט וצמצום "מאה"
 שהוא מספר של שלמות וריבוי הוא, פי אל"ף הוא בחינת עתיק,

(23) תורת מנחם - ספר המאמרים תשרי ריש ע' צד. וראה שם הערה 53. 24) בהבא לקמן, ראה אוה"ת חיי שרה קיא, ב. ביאווה"ז להצ"צ שם ע' פ. 25) תקו"ז בהקדמה - פתח אליהו. ובאוה"ת וביאווה"ז שם, שקאי על עתיק.

ש"פ עקב, מבה"ח אלול, כ"ג מנחם-אב ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁעַל-יַדֵּי-זֶה הארת 'עתיק' שהוא אין-סוף שלמעלה גם מ'סובב' וגם
2 מ'ממלא' נַעֲשֶׂה חִיבוּר ד'סוֹבֵב' ("מֵאָה") ו'מִמְלֵא' ("מָה"),
3 וְלֹכֵן עַל-יַדֵּי (הוֹסֵפֶת) אֶל-ף נַעֲשֶׂה "מָה" ל'"מֵאָה".
4 וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בַּעֲבוּרַת הָאָדָם, כַּעֲנִין חִיבוּר שֶׁבִין הַדְּרוֹגוֹת
5 הַגְּבוּחוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם. הַכּוּחוֹת
6 הַמְּקִיפִים, הַמְּקַבְּלִים ל"עֲלָמָא
7 דַּאֲתַכְּסִיא" ו"סוֹבֵב", עִם הַדְּרוֹגוֹת
8 הַנְּמוּכוֹת שֶׁהֵם הַכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים
9 הַמְּקַבְּלִים ל"עֲלָמָא דַּאֲתַגְּלִיא"
10 ו"מִמְלֵא" שְׁבַכְדֵּי שְׁיִהְיֶה חִיבוּר
11 וְאִחֹדוּ דְּבַחֲיַנַּת 'חִיָּה' (מְקִיף)
12 עִם בַּחֲיַנַּת נַפְש־רוּחַ-נִשְׁמָה
13 (פְּנִימִי), שְׁהֵאֲהָבָה ד'"בְּכָל
14 נַפְשָׁךְ" שְׁהִיא אַהֲבָה נַעֲלִית וְעִיקְרָה
15 בְּכַחֲיַנַּת "חִיָּה" תְּהִיָּה נִרְגָּשֶׁת גַּם
16 בְּכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים וְעַל-דִּרְךָ-
17 זֶה חִיבוּר דְּמוּחִין בַּחֲיַנַּת
18 "אַתְכְּסִיא" וּמְדוּת²⁶ בַּחֲיַנַּת
19 "אַתְגְּלִיא", הוּא עַל-יַדֵּי
20 הַעֲבוּדָה דְּמִסִּירַת נַפְשׁוֹ,
21 שְׁמַצַּד בַּחֲיַנַּת 'יְחִידָה'²⁷
22 הַנַּעֲלִית הֵן מֵהַכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים וְהֵן
23 מֵהַכּוּחוֹת הַמְּקִיפִים וְעֵינֵיהֶן הוּא עֵצֶם
24 הַנֶּפֶשׁ. וְיֵשׁ לוֹמַר אַחַד
25 מֵהַבְּאוּרִים בְּזֶה, מְדוּעַ חִיבוּר
26 וְהַאֲחִידוּ שֶׁל כָּל כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ לַעֲבוּדַת
27 ה' בַּא עַל-יַדֵּי מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ דְּעַל-יַדֵּי
28 שְׁמוּסַר אֶת עֲצָמוֹ אֵת כָּל חִיּוֹ
29 וְאֵת כָּל מַהוּתוֹ לְאַלְקוֹת, עֲנִינָם
30 שְׁל כָּל הַכּוּחוֹת שְׁלוֹ מִפְּסִיק
31 לְחַיּוֹת עֲנִין אִישִׁי שֶׁל הָאָדָם וְבִאֲוֶפֶן
32 שֶׁלְכַל כּוּחַ יֵשׁ גְּדִרִים וְהַגְּבּוּלוֹת מִיּוֹחֲדִים
33 לוֹ אֵלָּא לְכָל הַכּוּחוֹת כּוֹלֵם יֵשׁ עֵינִין
34 מִשׁוּתָּף אַחַד הוּא לְמַלְאֲוֹת רְצוֹן
35 הַקְּבָ"ה. וְכִיּוֹן שְׁהַמְּקִיף
36 וְהַפְּנִימִי [וְכֵן הַמּוּחִין
37 וְהַמְּדוּת] לְמַרּוֹת חֲחִילוּקִים בֵּינֵיהֶם
38 בְּמַהוּתָם עֲנִינָם הוּא לֹא
39 הַמְּצִיאֹת הַפְּרִטִית הַמּוּגְבַּלֶּת
40 וְהַמּוּגְדֶּרֶת שְׁלֵהֶם אֵלָּא לְמַלְאֲוֹת
41 רְצוֹן הַקְּבָ"ה, לְכֵן אֵינִים

סוֹתְרִים זֶה לְזֶה, וְאֲדַרְבָּא מִתְּחַבְּרִים יַחַד כִּי לְכוּלָם יֵשׁ רְצוֹן אַחַד
ועֵנִין אַחַד.
(ו) וְזֶהוּ שְׁהַתְּקַנְנָה לְכַרְךָ מֵאָה בְּרִכּוֹת בְּכָל יוֹם הֵיָּתָה דְּוִקָּא
בִּימֵי דוֹד הַמֶּלֶךְ כְּשִׁמְתוֹ בְּכָל יוֹם מֵאָה נֶפֶשׁוֹת, כִּי גִילּוּי כַּחַ
ה'מִסִּירַת נַפְשׁוֹ' שִׁיבוֹא לִידֵי בִּטּוּי
וְלֹא יִישָׂא בְּנֶפֶשׁ בְּהֵלֶם הוּא עַל-
יַדֵּי הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתְרִים
קְשִׁיִּים וְהַפְּרַעוֹת בַּעֲבוּרַת ה' כְּתוּצָאָה
מֵאִי-גִילּוּי אֲלִקוֹת כְּעוֹלָם. [וְעַל-פִּי
הַיְדוּעַ²⁸ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת שְׁבִזְמָן
הַגְּלוּת, וּבַפְּרָט בְּדָרָא
דְּעַקְבָּתָא דְּמִשִּׁיחָא, כְּדוּרוֹ שֶׁל
עַקְבוֹת הַמִּשִּׁיחַ, הֵינּוּ כְּסוּיֵם הַגְּלוּת,
כֹּאשֶׁר חוֹשֵׁךְ הַגְּלוּת הוּא כְּפוֹל וּמְכוּפֵל
כַּח ה'מִסִּירַת נַפְשׁוֹ' הוּא
בְּגִילּוּי יוֹתֵר מִבְּזִמְן הַבַּיִת שְׂאוֹ
הִיָּה גִילּוּי אֲלִקוֹת]. וְלֹכֵן, הַתְּקַנְנָה
לְכַרְךָ מֵאָה בְּרִכּוֹת הֵיָּתָה
דְּוִקָּא לְאַחְרֵי שְׁמַתוֹ מֵאָה
נֶפֶשׁוֹת בְּכָל יוֹם, כִּי זֶה שְׁבַכְדֵּי
יוֹם מַתּוֹ מֵאָה נֶפֶשׁוֹת (דְּמֵאָה
נֶפֶשׁוֹת הוּא שְׁלָמוֹת הַמְּסַפֵּר
כְּמוּבָא לַעֲלִיל לַגְּבִי מַעֲלַת הַמְּסַפֵּר מֵאָה)
הוּא מְפַנֵּי שְׁהִיּוֹ אֶז בְּמַצְבֵּ
רוּחַנִי יִרְוֵד דְּהִיָּפֵךְ הַחֲרוּת
מִמְלֵאָף הַמְּנוּת²⁹, הוּא הַיִּצְר־
הַרְעָ³⁰, וְעַל-יַדֵּי-זֶה דוּוֹקָא בְּגַלֵּל
הַקְּשִׁיִּים וְהַמְּנִיעוֹת בַּעֲבוּדַת ה'
נִתְעוֹרֵר אֶז כַּח ה'מִסִּירַת
נֶפֶשׁוֹ' שְׁלֵהֶם. וְלֹכֵן תְּקַנְנָה אֶז
בְּשַׁעֲרֵה שְׁכוֹחַ הַמִּסִּירוֹת נֶפֶשׁ הִיָּה בְּגִלוּי
לְכַרְךָ מֵאָה בְּרִכּוֹת, שְׁעַל-יַדֵּם
נִפְעֵלַת הַמִּשְׁכָּה מ"אַתְכְּסִיא"
ל"אַתְגְּלִיא" וְכְתוּצָאָה מִזֶּה נַעֲשֶׂה
הַחִיבוּר ד'סוֹבֵב' ו'מִמְלֵא',
שְׁעֵנִינוּ מְבוּאָר לַעֲלִיל בְּאִרְיִכוֹת, כִּי

וְזֶהוּ שְׁהַתְּקַנְנָה לְכַרְךָ מֵאָה בְּרִכּוֹת בְּכָל יוֹם
הֵיָּתָה דְּוִקָּא כְּשִׁמְתוֹ בְּכָל יוֹם מֵאָה
נֶפֶשׁוֹת, כִּי גִילּוּי כַּח ה'מִסִּירַת נַפְשׁוֹ' הוּא עַל-יַדֵּי
הַהַעֲלָמוֹת וְהַהֲסָתְרִים. [וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ²⁸ שְׁבִזְמָן
הַגְּלוּת, וּבַפְּרָט בְּדָרָא דְּעַקְבָּתָא דְּמִשִּׁיחָא, כַּח
ה'מִסִּירַת נַפְשׁוֹ' הוּא בְּגִילּוּי יוֹתֵר מִבְּזִמְן הַבַּיִת].
וְלֹכֵן, הַתְּקַנְנָה לְכַרְךָ מֵאָה בְּרִכּוֹת הֵיָּתָה דְּוִקָּא
לְאַחְרֵי שְׁמַתוֹ מֵאָה נֶפֶשׁוֹת בְּכָל יוֹם, כִּי זֶה
שְׁבַכְדֵּי יוֹם מַתּוֹ מֵאָה נֶפֶשׁוֹת (דְּמֵאָה נֶפֶשׁוֹת הוּא
שְׁלָמוֹת הַמְּסַפֵּר) הוּא מְפַנֵּי שְׁהִיּוֹ אֶז בְּמַצְבֵּ
דְּהִיָּפֵךְ הַחֲרוּת מִמְלֵאָף הַמְּנוּת²⁹, הוּא הַיִּצְר־הַרְעָ³⁰, וְעַל-יַדֵּי-זֶה נִתְעוֹרֵר אֶז כַּח
ה'מִסִּירַת נַפְשׁוֹ' שְׁלֵהֶם. וְלֹכֵן תְּקַנְנָה אֶז לְכַרְךָ מֵאָה בְּרִכּוֹת, שְׁעַל-יַדֵּם נַעֲשֶׂה
הַחִיבוּר ד'סוֹבֵב' ו'מִמְלֵא', כִּי עַל-יַדֵּי גִילּוּי (כַּח ה'מִסִּירַת נַפְשׁוֹ' שְׁמַצַּד)

(26) ראה לעיל סעיף ג. (27) ראה בהנסמן בתורת מנחם - ספר המאמרים כסלו, ריש ע' כו הערה 97. (28) ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפז ואילך. תרפ"ד ע' רצ ואילך. תרפ"ה ע' רנח ואילך. תש"ט ע' 119 ואילך. ד"ה אין הקב"ה בא בטרונאי בסה"מ אידיש בתחלתו. ועוד. (29) ראה שמו"ר פמ"א, ז. (30) ב"ב טז, א.

ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שאל מעמך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

41 עיקר גילוי פתח המסירת נפש' הוא ב'בעלי תשובה' יותר
 42 מאשר בעדיקים שלא נדרשים להתגברות.
 43 וזהו ועתה גו' מה ה' אלקיך שאל מעמך, דעל-ידי גילוי
 44 ה'מסירת נפש' שעל-ידי תשובה - 'ועתה', אפשר יכול
 45 להיות הענין דמאה ברכות,
 46 מה ה' אלקיך שאל מעמך.
 47 וצריך להבין, דבלימוד
 48 הנ"ל, "אל תקרי מה אלא מאה"
 49 בכדי ש"מה" (מלכות,
 50 ממלא) יהיה "מאה" (אריה,
 51 סוכב) הוא על-ידי האל"ף
 52 (עתיק) שמוסיפים בו, אכל
 53 "מה" מצד-עצמו אין בו
 54 הענין ד"מאה", גם לא
 55 בהעלם, ומלשון רבותינו ו"ל
 56 אל תקרי "מה" אלא
 57 "מאה", ש"מאה" הוא
 58 הקרי' של ה'פתיב' ד"מה"
 59 (ד'פתיב' ו'קרי' הוא העלם
 60 וגילוי³⁵ כלומר, הקרי' וה'כתיב'
 61 אינם סתירה זה לזה אלא שהקרי'
 62 מגלה את מה שנמצא ב'כתיב'
 63 בהעלם), משמע, ש"מאה"
 64 עצמו יש הענין ד"מאה"
 65 אלא שהוא בהעלם וה"קרי" רק
 66 מגלה אותו, ואם כן צריך להבין היכן
 67 קיים "מאה" בתוך "מה" עצמו?
 68 גם צריך להבין, מה
 69 שבפרשה ראשונה נאמר³⁶
 70 בקל לבבך ובכל נפשך ובכל
 71 מאדך, ובפרשה שניה
 72 נאמר³⁷ רק "בכל לבבכם
 73 ובכל נפשכם", ולא נזכר ענין
 74 אהבת ה' בכל מאורך' דלכאורה,

1 על-ידי גילוי (פח' המסירת נפש' שמצד) ה'יחידה', נעשה
 2 המשכת עתיק, האל"ף ד"מאה", בחינת חד ולא בחושבון,
 3 אור האין-סוף שלמעלה גם מסוכב' וגם ממלא' ועל-ידי זה נעשה
 4 החיבור ד"מה" (ממלא) ו"מאה" (סוכב), אל תקרי
 5 "מה" אלא "מאה" ובתוך האור
 6 המוגבל והמצומצם יש הארה של
 7 האור הנעלה הבלתי-גבול.
 8 ועל-פיי-זה יש לבאר גם
 9 מאמר המדרש³¹ אין
 10 "ועתה" אלא לשון תשובה,
 11 שנאמר ועתה ישראל מה ה'
 12 אלקיך שאל מעמך והכתוב
 13 ממשיך ואומר, "כי אם ליראה את ה'".
 14 ועל-פי ה'ידוע³² שכל
 15 הפירושים שבאותו הפסוק
 16 אף שהם פירושים שונים לגמרי
 17 שכימים זה לזה, מוכן דזה
 18 שה' אלקיך שאל מעמך
 19 "מה", מאה ברכות, שך
 20 לענין התשובה, "ועתה".
 21 דכיון שה'בעלי תשובה'
 22 כובשים את יצרים ומתגברים
 23 עליו יותר מהצדיקים³³, ובכדי
 24 שהאדם יוכל לעמוד נגד
 25 יצרו הוא על-ידי זכירת ענין
 26 ה'מסירת נפש'³⁴, כדברי רבנו
 27 הזקן בספר התניא: "... ובוה יובן למה
 28 ציווה משה רבינו עליו-השלום במשנה
 29 תורה לרור שנכנסו לארץ לקרות
 30 קריאת שמע פעמיים בכל יום לקבל
 31 עליו מלכות שמים במסירת נפש והלא
 32 הבטיח להם פחדם ומוראכם יתן ה'
 33 וגו' אלא משום שקיום התורה
 34 ומצותיה תלוי בזה שיזכרו תמיד ענין
 35 מסירת נפש לה' על יחודו שיהיה
 36 קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לה'
 37 ימיש מזיכרונו כי בזה יוכל לעמוד נגד
 38 יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל
 39 עשה..." והרי כל זה הוא עבודת ה'
 40 תוך התגברות על מניעות וקשיים לכן

ה'יחידה', נעשה המשכת עתיק, האל"ף
 ד"מאה", בחינת חד ולא בחושבון, ועל-ידי זה
 נעשה החיבור ד"מה" (ממלא) ו"מאה" (סוכב),
 אל תקרי "מה" אלא "מאה".

ועל-פיי-זה יש לבאר גם מאמר המדרש³¹ אין
 "ועתה" אלא לשון תשובה,
 שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך.
 ועל-פי ה'ידוע³² שכל הפירושים שבאותו
 הפסוק שכימים זה לזה, מוכן דזה שה' אלקיך
 שאל מעמך "מה", מאה ברכות, שך לענין
 התשובה, "ועתה". דכיון שה'בעלי תשובה'
 כובשים את יצרים יותר מהצדיקים³³, ובכדי
 שהאדם יוכל לעמוד נגד יצרו הוא על-ידי
 זכירת ענין ה'מסירת נפש'³⁴, לכן עיקר גילוי
 פח' המסירת נפש' הוא ב'בעלי תשובה'. וזהו
 ועתה גו' מה ה' אלקיך שאל מעמך, דעל-ידי
 גילוי ה'מסירת נפש' שעל-ידי תשובה -
 "ועתה", אפשר לבאר דמאה ברכות, מה
 ה' אלקיך שאל מעמך.

ו'צריך להבין, דבלימוד הנ"ל, בכדי ש"מה"
 (מלכות, ממלא) יהיה "מאה" (אריה,
 סוכב) הוא על-ידי האל"ף (עתיק) שמוסיפים
 בו, אכל "מה" מצד-עצמו אין בו הענין
 ד"מאה", גם לא בהעלם, ומלשון רבותינו ו"ל
 אל תקרי "מה" אלא "מאה", ש"מאה" הוא
 הקרי' של ה'פתיב' ד"מה" (ד'פתיב' ו'קרי' הוא
 העלם וגילוי³⁵), משמע, ש"מאה" עצמו יש הענין ד"מאה" אלא שהוא

(31) ב"ר פכ"א, ו. 32) כידוע הראי' לזה מ"שעטנו" (נדה סא, ב) - ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ. 33) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. 34) תניא ספכ"ה. 35) ראה אגה"ק ס"ט (קכה, א). וראה גם המשך חייב אדם לברך תרל"ח בסופו (ע' עח (סה"מ תרל"ח ע' ריב)) בענין ה'כתיב' ו'קרי' ד"מה" ו"מאה" (אלא ששם הביאור הוא באו"א). 36) ואתחנן ו, ה. 37) פרשתנו (עקב יא, יג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 פִּיּוֹן שֶׁבְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה מְדַבֵּר בְּאֵלֶּה שְׁצַרְיָה לְהִזְהִיר אוֹתָם
 2 מפני עבירה על רצון ה' ועבודת עבודה זרה וכלפיהם נאמר השמר³⁸
 3 לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם גּוֹ', הָרִי בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה נוֹגֵעַ חשוב
 4 יוֹתֵר עֲנִין ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ', וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הֶעֱנַן ד'בְּכָל
 5 מְאֻדָּךְ (שֶׁלְכֹאֲרָה הוּא עֲנִין
 6 ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ') נֶאֱמַר 1 דְּלִכְאוּרָה, פִּיּוֹן שֶׁבְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה מְדַבֵּר בְּאֵלֶּה
 7 בְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה דְּקָא וְלֹא 2 שְׁצַרְיָה לְהִזְהִיר אוֹתָם הַשְּׁמֵרוֹן³⁸ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה
 8 נֹזֵכַר בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה.
 9 וַיֵּשׁ לֹמֵר הַבְּאוּר בְּזָה, 3 לְבַבְכֶם גּוֹ', הָרִי בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה נוֹגֵעַ יוֹתֵר עֲנִין
 10 שֶׁהֶעֱנַן ד'בְּכָל מְאֻדָּךְ" כְּמוֹ 4 ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ', וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הֶעֱנַן ד'בְּכָל
 11 שֶׁהוּא בְּצִיּוֹר כְּפִי שְׂבַא לִידֵי בִיטוּי 5 מְאֻדָּךְ" (שֶׁלְכֹאֲרָה הוּא עֲנִין ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ')
 12 בְּדַמּוֹת רִגֵּשׁ דְּאַהֲבָה (וְאַהֲבָה גּוֹ' 6 נֶאֱמַר בְּפִרְשָׁה רִאשׁוֹנָה דְּקָא. וַיֵּשׁ לֹמֵר הַבְּאוּר
 13 בְּכָל מְאֻדָּךְ), פִּיּוֹן שֶׁעֲנִין 7 בְּזָה, שֶׁהֶעֱנַן ד'בְּכָל מְאֻדָּךְ" כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצִיּוֹר
 14 הָאֲהֲבָה הוּא (פְּכָל הַמְדוּת) 8 דְּאַהֲבָה (וְאַהֲבָה גּוֹ' בְּכָל מְאֻדָּךְ), פִּיּוֹן שֶׁעֲנִין
 15 הַהֲרִגֵּשׁ שֶׁהוּא הָאֵדָם אֹהֵב, כִּךְ 9 הָאֲהֲבָה הוּא (פְּכָל הַמְדוּת) הַהֲרִגֵּשׁ שֶׁהוּא אֹהֵב,
 16 יֵשׁ כַּאֲן בִּיטוּי שֶׁל הַיִּישׁוּת וְהַמְצִיאוֹת 10 אֵלֶּה שֶׁהָאֲהֲבָה הִיא בְּלִי גְבוּל, הוּא הַגִּילּוּי
 17 שֶׁל הָאֵדָם אֵלֶּה שֶׁהָאֲהֲבָה הִיא 11 דְּעֵצִים הַנְּשֻׁמָּה כְּמוֹ שֶׁשִּׁיכַת לְגִילּוּי (הַרְגֵּשׁ).
 18 בְּלִי גְבוּל, "בְּכָל מְאֻדָּךְ" ו"מְאֻדָּךְ" 12 דְּהָאֲהֲבָה שֶׁמְצַד כַּחוֹת הַגִּילּוּיִים (כּוֹלֵל גַּם
 19 הוּא בְּלִי גְבוּל הוּא הַגִּילּוּי דְּעֵצִים 13 הָאֲהֲבָה שֶׁמְצַד הַמְקִיף ד'חִיָּה' הִיא בְּהַגְבָּלָה,
 20 הַנְּשֻׁמָּה שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהַגְבּוּלוֹת כְּמוֹ 14 וְהָאֲהֲבָה ד'בְּכָל מְאֻדָּךְ" שֶׁהִיא בְּלִי גְבוּל, הִיא
 21 שֶׁשִּׁיכַת לְגִילּוּי (הַרְגֵּשׁ) כְּלוּמֵר, 15 מְצַד עֵצִים הַנְּשֻׁמָּה (כְּמוֹ שֶׁשִּׁיכַת לְגִילּוּי).
 22 מְצַד אַחַד זֶהוּ בִיטוּי שֶׁל עֵצִים הַנְּשֻׁמָּה 16 וְהַגִּילּוּי דְּעֵצִים הַנְּשֻׁמָּה שֶׁלֹּמַעֲלָה מִשִּׁיכּוֹת
 23 וְלִכֵּן זֶה אַהֲבָה בְּלִי גְבוּל, אֲבָל מְצַד שְׁנֵי 17 לְגִילּוּי, הוּא בְּעֲנִין ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ'. דְּזֶה שֶׁפָּל
 24 כִּיוֵּן שֶׁמְדוּבֵר עַל עֵצִים הַנֶּפֶשׁ כְּפִי 18 אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, גַּם קָל שֶׁבְּקָלִים, מוֹסֵר נֶפֶשׁוֹ עַל
 25 שֶׁהִיא בָּאָה לִידֵי בִיטוּי וְגִילּוּי בְּרִגֵּשׁ שֶׁל 19 קִידוּשׁ הַשֵּׁם, הוּא לֹא מְצַד הַרְגֵּשׁ הָאֲהֲבָה, שֶׁהָרִי
 26 אַהֲבָה, יֵשׁ כַּאֲן גַּם בִּיטוּי לְמְצִיאוֹת 20 זֶה שֶׁהוּא מוֹסֵר נֶפֶשׁוֹ הוּא לֹא מְצַד הַרְצוֹן שְׁלוֹן³⁹
 27 הָאֵדָם. דְּהָאֲהֲבָה שֶׁמְצַד כַּחוֹת 21 אֵלֶּה מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יְכוּל לְהַפְרֵד חֲסִי-וְשִׁלּוּם
 28 הַגִּילּוּיִים (כּוֹלֵל גַּם הָאֲהֲבָה 22 מְאֻדּוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ⁴⁰. וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
 29 שֶׁמְצַד הַמְקִיף ד'חִיָּה' 23 לְקִיּוּם כָּל הַתְּרִי"ג מְצוֹת שֶׁעַל-יְדֵי זְכִירַת עֲנִין
 30 שֶׁב'מְקִיפִים' עֲצֵמֵם 'חִיָּה' הִיא דְּרָגָה 24 ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ', דְּלֹא-חֲרִי שֶׁמְתַבְּנֵן (וְנִרְגַּשׁ אֶצְלוֹ)
 31 יוֹתֵר (נִמּוּכָה מ'יְחִידָה') הִיא 25 שֶׁעַל-יְדֵי כָּל עֲבָרָה נֶעֱשֶׂה נִפְרָד מְאֻדּוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ
 32 בְּהַגְבָּלָה, וְהָאֲהֲבָה ד'בְּכָל 26 כְּמוֹ בְּעַבְדוּהָ-זֶרָה, זֶה שְׂאִינוֹ עוֹבֵר הָעֲבָרָה הוּא
 33 מְאֻדָּךְ" שֶׁהִיא בְּלִי גְבוּל, הִיא 27 מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יְכוּל לְהַפְרֵד חֲסִי-וְשִׁלּוּם מְאֻדּוֹתוֹ
 34 מְצַד עֵצִים הַנְּשֻׁמָּה (כְּמוֹ 28 יִתְבָּרֵךְ. וְלִכֵּן לֹא נֶאֱמַר בְּפִרְשָׁה שְׁנִיָּה דְּקִרְיַת-
 35 שֶׁשִּׁיכַת לְגִילּוּי). וְהַגִּילּוּי 29 שְׁמַע" בְּכָל מְאֻדָּךְ", כִּי הַשְּׁמִירָה פֶּן יִפְתָּה
 36 הַבִּיטוּי דְּעֵצִים הַנְּשֻׁמָּה מִמַּשׁ 30 לְבַבְכֶם גּוֹ' הוּא (לֹא עַל-יְדֵי הָאֲהֲבָה ד'בְּכָל
 37 שֶׁלֹּמַעֲלָה מִשִּׁיכּוֹת לְגִילּוּי, 31 יוֹתֵר וְעֵמוּק יוֹתֵר מִעֲנִין
 38 הוּא בְּעֲנִין ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ' 32 הָאֲהֲבָה, וְנוֹבַע מִמָּקוֹם יוֹתֵר עֵמוּק
 39 הַנְּעִלָּה יוֹתֵר וְעֵמוּק יוֹתֵר מִעֲנִין 33 ה'מְסִירַת נֶפֶשׁ', כִּי הַשְּׁמִירָה פֶּן יִפְתָּה
 40 הָאֲהֲבָה, וְנוֹבַע מִמָּקוֹם יוֹתֵר עֵמוּק 34 לְבַבְכֶם גּוֹ' הוּא (לֹא עַל-יְדֵי הָאֲהֲבָה ד'בְּכָל
 41 וְפִנְיֵי מִנֶּפֶשׁ (וְלִכֵּן אַהֲבָה הִיא בִיטוּי

(38 שם, טז. 39) דאהבה הוא מלשון אבה, רצון (לקו"ת בהעלותך כט, ד. ובכ"מ.) 40. ראה תניא ספ"ח "שאי-אפשר כלל".
 וראה בארוכה המשך תרס"ו ע' רסז (נעתק בתורת מנחם - ספר המאמרים אב, ס"ע רי הערה 30).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הכתוב שלא לעבוד עבודה זרה הוא (לא על-ידי האהבה ד"בכל
2 מאדך", אלא) על-ידי זכירת ענין המסירת נפש שמצד
3 זה אינו יכול לעבור על ציווי השם כמבואר לעיל.
4 ח) וזהו⁴¹ ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שאל מעמך,
5 "מה" הוא ביטול, כמו שאמרו
6 משה ואהרן על עצמם ונחנו
7 מה⁴², היינו שאין לנו חשיבות,
8 והוא הביטול עצמי של
9 היהודי כלפי האלוקות שמצד עצם
10 הנשמה. ופירושו "מה הוי'
11 אלקיך שאל מעמך" הוא
12 שה' אלקיך שאל מעמך ודורש
13 ומבקש ממך להגיע לדרגה של
14 הביטול דמ"ה. והגם
15 שביטול זה (שמצד עצם
16 הנשמה) הוא תמיד
17 בשלמות, ושום דבר לא יכול לפגוע
18 בו ולפגום בו, בכל זאת יש צורך
19 בבקשה ובציווי מפורש על זה, כי
20 הרי הביטול דמ"ה שישנו
21 בכל אחד ואחד מישראל
22 הוא בהעלם ודרך כלל אינו ניכר
23 ונרגש בגלוי. וההעלם הוא לא
24 רק מפני נפש הפהמית
25 שמעלמת ומסתרת על זה,
26 שהרי הנפש האלוקית מלוכשת בתוך
27 הנפש הבהמית אלא שגם מצד-
28 עצמו הוא הביטול עצמי נעלם,
29 להיותו בדרגה נעלית ביותר
30 למעלה מגילוי⁴³, וה' אלקיך
31 שאל מעמך לגלות את המ"ה
32 ולהגיע לביטול זה.
33 ובבקשה זו (שה' אלקיך
34 שאל ומבקש מכל יהודי לגלות
35 את המ"ה), שני ענינים. ענין
36 אחד לגלות את המ"ה כמו
37 שהוא בעצם הנשמה על-ידי
38 זכירת ענין המסירת נפש.
39 וענין שני גם לגלות אותו על-
40 ידי מאה ברכות⁴⁴ (פדרשת
41 חכמינו ו"ל אל תקרי מה")

אָלָא "מָאָה"), והתוכן הפנימי של מאה ברכות הוא 'ברכה' והמשכה
הפועלת את החיבור דבחינת 'חיה' (מקיף, 'אתכסיא') עם בחינת
נפש-רוח-נשמה (כחות 'פנימים', 'אתגליא'), שעל-ידי-זה
מתגלה המ"ה הביטול עצמי דבחינת 'חיה' (פי בכדי
שיהיה החיבור דמקיף
ופנימי, הוא דקא על-ידי
ה'עצם' שלמעלה משניהם, כשם
שחיבור 'טובב' ו'ממלא' הוא על ידי
התגלות האין-סוף שלמעלה משניהם,
כמבואר לעיל).

ועל-פיה יובן מה
ש"מאה" הוא ה'קרי'
ד"מה", ומיושבת השאלה
שנשאלה לעיל איך יש את ענין
ה"מאה" בתוך ה"מה" עצמו פי
הביטול דמ"ה שמצד עצם
הנשמה הוא בחינת העלם
שלמעלה מגילוי ('כתוב'
בחינת 'אתכסיא'). ו"מאה",
החיבור ד'חיה' עם נפש-
רוח-נשמה שנעשה על-ידי
גילוי עצם הנשמה, הוא
הגילוי ('קרי') ד"מה" ונמצא
שאכן ה"מאה" (הקרי) מגלה דבר
שכבר קיים ב"מה" (הכתוב).

וַיִּשָׂא לְהוֹסִיף, שְׁגַם הָאֱלֹהִים
ד"מאה", בחינת ה'חיה'
שעל-ידי נעשה החיבור
ד'חיה' עם נפש-רוח-נשמה,
כמבואר לעיל שתוספת האלף (אחד),
יחידה ב"מה" היא הפועלת ש"מה"
יהפוך ל"מאה" הוא ה"אלף",
יחידה, הוא מדרגה למטה
מבחינת "מה". פי בחינת
ה'חיה' שעל-ידי נעשה
החיבור ד'חיה' עם נפש-

וְנַחֲנוּ מֵהָיָה⁴², והוא הביטול עצמי שמצד עצם
הנשמה. ופירושו "מה הוי'
אלקיך שאל מעמך" הוא
תמיד בשלמות, הרי הביטול דמ"ה שישנו בכל
אחד ואחד מישראל הוא בהעלם. וההעלם הוא
לא רק מפני נפש הפהמית שמעלמת ומסתרת
על זה, אלא שגם מצד-עצמו הוא נעלם, להיותו
למעלה מגילוי⁴³, וה' אלקיך שאל מעמך לגלות
את המ"ה. ובבקשה זו (שה' אלקיך שאל לגלות
את המ"ה), שני ענינים. לגלות את המ"ה כמו
שהוא על-ידי זכירת ענין המסירת נפש. וגם
לגלות אותו על-ידי מאה ברכות⁴⁴ (פדרשת
חכמינו ו"ל אל תקרי מה" אלא "מאה"),
החיבור דבחינת 'חיה' עם בחינת נפש-רוח-
נשמה, שעל-ידי-זה מתגלה המ"ה דבחינת
'חיה' (פי בכדי שיהיה החיבור דמקיף
ופנימי, הוא דקא על-ידי ה'עצם').
ועל-פיה יובן מה ש"מאה" הוא ה'קרי'
ד"מה", פי הביטול דמ"ה שמצד
עצם הנשמה הוא בחינת העלם שלמעלה
מגילוי ('כתוב'). ו"מאה", החיבור ד'חיה' עם
נפש-רוח-נשמה שנעשה על-ידי גילוי עצם
הנשמה, הוא הגילוי ('קרי') ד"מה". וַיִּשָׂא לְהוֹסִיף, שְׁגַם הָאֱלֹהִים ד"מאה",
בחינת ה'חיה' שעל-ידי נעשה החיבור ד'חיה' עם נפש-רוח-נשמה, הוא
למטה מבחינת "מה". פי בחינת ה'חיה' שעל-ידי נעשה החיבור ד'חיה'

(41) כהבא לקמן ראה ד"ה ועתה ישראל דכ"ף מנ"א ה'תשל"ז ס"ד (תורת מנחם - ספר המאמרים שם) ובהנסמן שם.
(42) בשלח טז, ז. (43) ראה לקו"ת שה"ש ה, ד בפירוש הכתוב (שה"ש א, ו) אל תראוני שאני שחרחורת - שחרות כפולה.
עיי"ש. (44) וראה ד"ה הנ"ל (תורת מנחם - ספר המאמרים שם ע' ריד ואילך), דע"י שמגלים את המ"ה ע"י מאה ברכות,
מיתוסף בו עילוי.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 רוח-נְשָׁמָה (אֶלֶף ה' ד"מֵאָה") הוּא ה'עֵצָם שְׁשִׁיף לַכַּחֲתוֹת
 2 הַגְּלוּיִים, כְּפִי שְׂמֵתְגֵלָה וּפּוֹעֵל בְּכוּחֹת הַגְּלוּיִים (כַּמְבוּאָר לְעֵיל לַגְּבִי אֵהֶבֶת
 3 ה' שְׁנוּבַעַת מֵעֵצָם הַנֶּפֶשׁ) וְהַבֵּיטוּל דְּמָ"ה הוּא מֵצַד עֵצָם הַנְּשָׁמָה
 4 שְׁלֹמְעֵלָה מְשִׁיכֹת לְגִילּוּי (כַּמְבוּאָר לְעֵיל לַגְּבִי מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ).
 5 וְעַל-יְדֵי שְׁשִׁיף מִמְּלֵאִים
 6 בְּקִשְׁת הַקֶּבֶ"ה לְגִלּוֹת הַמָּ"ה עִם נֶפֶשׁ-רוּחַ-נְשָׁמָה (אֶלֶף ה' ד"מֵאָה") הוּא
 7 דְּנִשְׁמָה בְּשָׁנֵי אוֹפְנִים הַנִּל - 2 ה'עֵצָם שְׁשִׁיף לַכַּחֲתוֹת הַגְּלוּיִים, וְהַבֵּיטוּל דְּמָ"ה
 8 אַחַד גִּילּוּי הַמָּ"ה עֵצָמוּ כְּמוֹ 3 הוּא מֵצַד עֵצָם הַנְּשָׁמָה שְׁלֹמְעֵלָה מְשִׁיכֹת
 9 שֶׁהוּא לְמַעְלָה מְצִיּוֹר, בַּחֲנִית 4
 10 'בֵּיטוּל בְּעֵצָם וְהַשְׁנִי וְהַגִּילּוּי שְׁלוֹ
 11 כְּמוֹ שְׁנִמְשָׁף לְפּוֹעֵל בְּמִדְּרָגוֹת
 12 הַפְּרָטִיּוֹת בְּנִשְׁמָה (נֶפֶשׁ-רוּחַ-
 13 נְשָׁמָה-חַיָּה) - עַל-יְדֵי-זֶה
 14 יְמַלֵּא הַקֶּבֶ"ה בְּקִשְׁתָּם שֶׁל
 15 יִשְׂרָאֵל, מִידָה כְּנֹד מִידָה, וְהַמִּילּוּי
 16 יִהְיֶה שֶׁל שְׁתֵּי בִקְשׁוֹת הֵן הַבְּקִשָּׁה
 17 הַכְּלָלִית וְהַעֲצָמִית אַחַת
 18 שְׁאֵלְתִי⁴⁵ כְּמוֹ שֶׁהִיא מֵצַד-
 19 עֵצָמָה - שְׁבָתִי בְּבֵית ה' כָּל
 20 יְמֵי חַיִּי, הַמְקַבֵּלָה לְבִקְשָׁתוֹ שֶׁל

(45) תהלים כז, ד. וראה מדרש תהלים עה"פ, דזה שבתחלה אמר אחת שאלתי ואח"כ ביקש כמה דברים הוא ע"ד שבתחילה נאמר מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ אומר כו"כ פרטים. וראה לקו"ת מסעי צו, ב ואיך. ד"ה הנ"ל ס"ג (תורת מנחם - ספר המאמרים שם ע' רט). (46) להעיר מהמדובר כמ"פ (לקו"ש ח"ד ע' 1103 בהערות. ובכ"מ) שבעשרים באב, מ' יום קודם ר"ה, מתחלת (בנוגע כמה ענינים) ההכנה לר"ה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו מני"א, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אשר נתגבר אצלו ענין השכחה וכו' ועל פי רוב תלוי זה בשני ענינים. (א) כשלומדים מבלי חשק וחפץ שאז הלימוד הוא לא מפנימיות הרצון ובמילא גורם זה לשכחה וכמרומו באגרת הקדש לרבנו הזקן בקו"א ד"ה דוד זמירות ובאריכות ברשימת איכה לאדמו"ר הצמח צדק. (ב) מהעדר הזהירות בקדושת הברית, וכשיוסיף אומץ בשני אלו (ומתאים לפרשת השבוע הנני נותן לפניכם היום אשר תשמעו וגו' וידוע הדיוק אשר בהברכה נכתב בפשיטות אשר תשמעו ואין בזה ספק (דלא כסיום הפסוק - אם) וההקדס בזה מוכרח). שאז ישתפר גם כן הענין דהזכרון ויצליח בלימודו בתורת הנגלה ובתורת החסידות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א

מוזכר

בס"ד. שיחת שבת פרשת עקב, מברכים החודש אלול, ה'תשכ"ד.

בלתי מוגה

- א. ידועה הקושיא¹ על מה שכתוב בתחילת הפרשה: "והיה עקב תשמעון" - מדוע נאמר "והיה עקב תשמעון", ולא נאמר "והיה אם תשמעון"?
- ומבואר בזה², ש"עקב" הוא מלשון עקביים, וקאי על הדור האחרון, דרא דעקבתא דמשיחא. ועל זה נאמר "והיה עקב תשמעון" - שבזמן דעקבתא דמשיחא בוודאי "תשמעון" (ולכן לא נאמר "אם תשמעון"), דכיון שזהו הדור האחרון, הרי אי-אפשר לדחות יותר.
- בשלמא בדורות הראשונים, הנה גם אם הענין ד"תשמעון" לא יהיה "בגלגול זה", הרי זה יכול להתקיים "בגלגול אחר"; אבל בדור האחרון, בעקבתא דמשיחא, כאשר "הנה זה עומד אחר כתלנו"³, אזי אי-אפשר לדחות זאת יותר, ולכן בוודאי ש"תשמעון".
- ב. אך עדיין צריך להבין מה שכתוב בהמשך הכתוב - "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע גו"⁴:
- כל הצורך בענין של ברית ושבועה כו' אינו אלא בשביל זמן שבו נמצאים במעמד ומצב שאינו כדבעי חסו-שלום, וכ"משל שני אוהבים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם.. לפי שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה, או שמא יגרום איזה מניעה מבחוץ, ועל-ידי כריתות הברית תהיה אהבתם אהבה נצחית כל תמוט עולם ועד, ולא יפרידם שום מניעה מבית ומחוץ"⁵.
- אבל בנידון-דידן, כאשר בוודאי "תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם" - מהו הצורך בענין של ברית ושבועה?
- ג. אך הענין הוא - ש'הא בהא תליא' - שהסיבה לכך ש"עקב תשמעון", שבדור האחרון דעקבתא דמשיחא תשמעון בוודאי, היא בגלל הברית והשבועה כו'.
- כלומר: הברית והשבועה היא - שהענין ד"תשמעון" בוודאי יהיה בעקבתא דמשיחא דוקא⁶ (ואילו עד אז יוכל להיות גם באופן אחר כו'), וגם ה"תשמעון" בוודאי שבעקבתא דמשיחא הוא (לאו דוקא על-ידי בני ישראל מצד עצמם, אלא) באופן שהקב"ה מסבב כמה סיבות (כולל גם סיבות בלתי רגילות, שונות ומשונות) שבני ישראל יהיו מוכרחים לקיים תורה ומצוות, כדאיתא בגמרא⁷ ש"הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב" (דאף שקיום התורה ומצוות צריך להיות בכח עצמם, מכל-מקום ה'נתינת כח' וההתעוררות על זה יכולה להיות מלמעלה כו').
- והענין בזה - שההתקשרות העצמית של הקב"ה עם בני ישראל (ברית ושבועה) באה באופן של העלם, שלכן יכול להיות מעמד ומצב של ירידה כו', והכוונה בזה היא - בשביל העילוי שעל-ידי-זה תהיה עבודת בני ישראל בכח עצמם דוקא.
- וזהו גם כללות ענין החורבן והגלות - שהוא כמשל הסותר על-מנת לבנות⁸, וכמו בענין תהו ותיקון, שסתירת עולם התהו היא בשביל בנין עולם התיקון, ועל-דרך-זה בעולם התיקון גופא, שהסתירה שעל-ידי ענין החטאים (החל מחטא עץ הדעת) שעל-ידים נעשה ענין החורבן והגלות, היא בשביל הבנין דבית-המקדש השלישי, והיינו, שמצד גודל מעלתו על בית ראשון ובית שני, שהיו מעשה ידי אדם, ואילו

(4) ראה גם ד"ה הנ"ל. וש"נ.

(5) לקו"ת נצבים מד, ב. וראה אוה"ת שם ריש ע' תפז.

(6) ראה גם רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(7) סנהדרין צז, ב.

(8) ראה תורת מנחם סה"מ שבט ע' שנו ואילך. לקו"ש חכ"ט

ע' 12 ואילך. וש"נ.

(1) ראה אוה"ת פרשתנו ס"ע תצא. רד"ה והי' עקב תשמעון דש"פ עקב, מבה"ח אלול תשי"א (תורת מנחם ח"ג ע' 277).

(2) אוה"ת שם. סד"ה הנ"ל (תורת מנחם שם ריש ע' 283). וש"נ. וראה גם ד"ה זה דש"פ עקב תשט"ז (תורת מנחם ח"ז ע' 134 ואילך).

(3) ש"ה"ב, ט ובשהש"ר עה"פ. וראה סה"ש תרצ"ט ע' 316.

1 בית-המקדש השלישי יהיה "בנינא דקודשא-בריך-הוא"⁹, לכן כדאי ענין הסתירה - שנעשית על-ידי
2 הקב"ה בעצמו, שהרי לולי זאת לא היה יכול להיות ענין הסתירה - בשביל העילוי שיהיה בבית-המקדש
3 השלישי.

4 ד. ועל-פי-זה יש לבאר בנוגע לסדר ההפטרות ד'שבע דנחמתא':

5 ידוע הביאור¹⁰ בסדר ההפטרות "נחמו נחמו עמי"¹¹, "ותאמר ציון עזבני ה"¹², "עניה סוערה לא
6 נוחמה"¹³, ו"אנכי אנכי הוא מנחמכם"¹⁴ - ש"תיקנו לומר בתחילת הפטרות הנחמות: "נחמו נחמו עמי",
7 כלומר, שהקב"ה אמר לנביאים "נחמו נחמו עמי". על זה משיבה כנסת ישראל: "ותאמר ציון עזבני ה'
8 ", כלומר, איני מתפייסת מנחמת הנביאים.. (ואחר-כך) "עניה סוערה לא נוחמה", כלומר, הנביאים חוזרים
9 ואומרים לפני הקב"ה, הנה 'כנסת ישראל' לא נתפייסה בתנחומין שלנו. על זה חוזר הקב"ה ואומר:
10 "אנכי אנכי הוא מנחמכם" וכו'".

11 ולכאורה אינו מובן¹⁵: מהו גודל הטענה של 'כנסת ישראל' שאינה מתפייסת מנחמת הנביאים - הרי
12 כך היה הסדר בכל הזמנים, שהקב"ה "גלה סודו אל (ועל-ידי) עבדיו הנביאים"¹⁶, גם כאשר בני ישראל
13 היו בשלימות המעלה, ועד כדי כך שאפילו בזמן מתן-תורה רק בשתי דברות הראשונות שמעו בני ישראל
14 מפי הגבורה גם פרטי הדברים. ואילו בשאר הדברות, שמעו מהקב"ה רק בכללות, ואילו פרטי הדברים
15 שמעו ממש רבינו ("רבן¹⁷ של כל הנביאים"¹⁸, ואם-כן מהו הרעש כל-כך ("וואָס איז אַזוי דער
16 געוואָלד") שהקב"ה אומר לנביאים "נחמו נחמו עמי"?!

17 והביאור בזה:

18 בזמן הרגיל - יכול להיות הסדר שהנביאים יאמרו לבני ישראל את דבר ה'; אבל כאשר מדובר בנוגע
19 לענין הנחמה על חורבן בית-המקדש - הרי כשם שכל ענין החורבן לא היה יכול להיות אלא על-ידי
20 הקב"ה בעצמו (כנ"ל), כך גם הנחמה על החורבן מוכרחת להיות על-ידי הקב"ה בעצמו, וכל זמן שהנחמה
21 אינה על-ידי הקב"ה בעצמו, אין זו נחמה אמיתית.

22 ולכן, כאשר הקב"ה אומר לנביאים "נחמו נחמו עמי" - משיבה 'כנסת ישראל': "ותאמר ציון עזבני
23 ה' ", כלומר, איני מתפייסת מנחמת הנביאים, עד שהקב"ה בעצמו אומר "אנכי אנכי הוא מנחמכם".

24 ה. אך על-פי-זה נשאלת השאלה לאיך גיסא:

25 כיון שלבסוף מוכרחת להיות הנחמה על-ידי הקב"ה בעצמו (כשם שהחורבן היה על-ידי דוקא), ומה
26 גם שהכל גלוי וידוע לפניו, ובנידון-דין, שידוע ש'כנסת ישראל' לא תתפייס מנחמת הנביאים - למה
27 היתה הנחמה באופן שתחילה אמר הקב"ה לנביאים "נחמו נחמו עמי", ורק בסופו של דבר (לאחרי טענת
28 'כנסת ישראל' "איני מתפייסת מנחמת הנביאים") אמר הקב"ה "אנכי אנכי הוא מנחמכם", ולא אמר
29 מלכתחילה "אנכי אנכי הוא מנחמכם" !?

30 ונקודת הביאור בזה - שהנחמה של הקב"ה בעצמו באה מלכתחילה באופן של העלם, כך שבני ישראל
31 חושבים שזוהי רק נחמה שעל-ידי הנביאים, ולא על-ידי הקב"ה בעצמו; ורק אחר-כך מתגלה פנימיות
32 הענין - ש"אנכי אנכי הוא מנחמכם".

33 וטעם הדבר - כיון שמצד עבודת בני ישראל צריכים כל הענינים להיות בסדר והדרגה דוקא, מלמטה

(13) שם נד, יא.

(14) שם נא, יב.

(15) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 77.

(16) עמוס ג, ז.

(17) שמו"ר פכ"א, ד. דבר פ"א, יו"ד. רפ"ב. ועוד.

(18) ראה תו"ש מילואים ליתרו (כ, א) ס"ג. וש"נ.

(9) זח"ג רכא, א.

(10) אבודרהם בסדר הפרשיות וההפטרות - בשם המדרש.

וראה גם שיחת ש"פ עקב הנ"ל בתחילתה (תורת מנחם ח"ג ע' 284 ואילך).

(11) ישעי' מ, א.

(12) שם מט, יד.

1 למעלה, ובאופן כזה נקבע גם סדר הנחמה בתורה (באמירת ההפטרות ד'שבע דנחמתא', בתוספת הברכות
2 שלפניה ולאחריה), שכדי להגיע לנחמה שבאה על-ידי הקב"ה בעצמו, צריכה להיות תחילה הכנה
3 והקדמה - הנחמה שבאה על-ידי הנביאים.

4 וכמו שהוא בנוגע לכללות הענין דבית-המקדש - שזהו המקום שבו היה גילוי אלקות, וממנו נמשך
5 הגילוי בכל ירושלים, ארץ ישראל ועד לכל העולם כולו - שאף שבבית-המקדש השלישי יהיה גילוי
6 אלקות באופן נעלה יותר מאשר בבית ראשון ובית שני, הנה כדי להגיע לגילוי אלקות שיהיה
7 בבית-המקדש השלישי, הוצרך להיות תחילה גילוי אלקות בבית ראשון, ואחר-כך בבית שני, עליו נאמר¹⁹
8 "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שזהו בסדר דמלמטה למעלה, ורק לאחר-יזה יכולים
9 לבוא להעילוי דבית-המקדש השלישי.

10 וכן הוא גם בנוגע לנחמה על חורבן בית-המקדש - שלכל-לראש צריכה להיות הנחמה שעל-ידי
11 הנביאים, "נחמו נחמו עמי", וכיון שזהו פסוק בתורה, תורת אמת, הרי זו נחמה אמיתית; ולאחרי שנחמה
12 זו נעשית חלק מהתורה, וכנסת ישראל' מתאחדת עמה עד לאופן של "יחוד נפלא"²⁰, הרי זה מעורר
13 אצל 'כנסת ישראל' את הזעקה: "ותאמר ציון עזבני ה' גו'", ומזה באים לתכלית הנחמה שהיא על-ידי
14 הקב"ה בעצמו - "אנכי אנכי הוא מנחמכם".

15 ו. דוגמא לדבר:

16 ידועה תורת הבעל-שם-טוב²¹ על הפסוק²² "תפילה לעני כי יעטוף ולפני הוי' ישפוך שיחו", שבקשתו
17 היא "שיתנו לו רשות ליכנס בהיכלו (של המלך) לדבר עמו כו'", והיינו²³, שאינו כמו אלו שמתפעלים
18 ומשתוממים מההון היקר, אבנים טובות ומרגליות וכו', שנמצא בהיכלות וחדרים שעוברים דרכם, החל
19 מההיכל וחדר החיצון, ואחר-כך היכל וחדר פנימי יותר, חדר לפנים מחדר כו', אבל הוא - העני - אינו
20 מתפעל משום דבר, וכל מבוקשו הוא - המלך עצמו; "לפני הוי' ישפוך שיחו".

21 ולכאורה: מדוע צריך העני לעבור דרך כל ההיכלות והחדרים כו' - למה לא יוכל ליכנס תיכף ומיד
22 אל המלך עצמו, דרך הגג וכיוצא בזה?!

23 אך הענין הוא - שהכניסה אל המלך צריכה להיות בסדר והדרגה, ולכן צריך לעבור תחילה דרך
24 ההיכלות והחדרים כו', ורק לאחר-יזה יכולים להיכנס אל המלך עצמו.

25 ז. בהמשך השיחה דובר אודות מה שכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) במכתבו הידוע²⁴ ש"לפי שעתה
26 הוא זמן הביירוים היותר אחרונים דעקבות משיחא.. הנה כמה דברים שנראים לנו על-פי שכל רחוק
27 מאד שיתוקן, יכול להיות שהוא קרוב לגמרי", "אין אנו יודעים מה קרוב ומה רחוק, כאשר כל ההנהגה
28 היא עתה שלא בסדר והדרגה.. שלא יש עתה סדר והדרגה באופני הביירוים והתיקונים", ולכן צריכה
29 להיות ההנהגה באופן ד"חטוף ואכול חטוף ואישתי"²⁵, כיון ש"אין גו' אתנו יודע עד מה"²⁶ בסוד
30 הביירוים כו', ולכן גם אם נראה לו שענין פלוני אינו אלא דבר קטן, הרי יתכן ש"בעולמו" הרי זה דבר
31 גדול ועיקרי כו'.

32 ולכן: כשם שיהודי אינו יכול לומר, שהוא יתעסק רק עם "דברים קטנים", כיון שאין לו שייכות
33 ל"דברים גדולים" - שזהו בוודאי היפך הוראת אדמו"ר נשמתו-עדן במכתב הנ"ל - כך גם להיפך, שיהודי
34 אינו יכול לומר, שהוא יתעסק רק עם "דברים גדולים", ולדוגמא: הפצת המעיינות חוצה, שזהו ענין
35 שמרעשים אודותיו ללא הרף ("מ'האלט אין איין טומל'ען"), אבל לא עם "דברים קטנים", כמו דיני
36 ברכת הנהנין או דיני הפסק בתפילה וכיוצא בזה.

(24) נדפס ב"מבוא" לקונטרס ומעין ע' 22. ולאח"ז באג"ק
של ח"א ע' רסו.
(25) עירובין נד, א.
(26) תהלים עד, ט.

(19) חגי ב, ט. וראה ב"ב ג, סע"א ואילך.
(20) תניא פ"ה.
(21) כש"ט סצ"ז.
(22) תהלים קב, א.
(23) ראה גם תורת מנחם ח"מ ע' 40 ואילך. וש"נ.

1 אלא, שכל זה הוא לפי שעה; אבל בדרך כלל, צריכה להיות העבודה באופן של סדר והדרגה דוקא,
2 כנ"ל בארוכה.

* * *

3 ח. ידוע הסיפור²⁷, שבשנה שנולד כ"ק מו"ח אדמו"ר, היתה הקביעות כמו בשנה זו, ששבעה עשר
4 בתמוז (וכן תשעה באב) חל בשבת, וזקנו אדמו"ר מהר"ש, היה אז בשמחה גדולה, והזכיר כמה פעמים
5 ששבת זה נקרא "נדחה", וסיים, "הלוואי שיהיה נדחה באמת".

6 - ישנם כאלו שחושבים שאין זה אלא פתגם על דרך הצחות, ובמילא, יכולים לשכב לישון...

7 אבל האמת היא²⁸ - שמצינו ענין זה בגמרא²⁹: "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, רבי.. ביקש לעקור
8 תשעה באב.. אמר לפניו רבי אבא בר זבדא, רבי, לא כך היה מעשה (לא ביקש לעקור לגמרי, אלא אותה
9 שנה בלבד), אלא תשעה באב שחל להיות בשבת הוה, ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי הואיל ונדחה
10 ידחה.. קרי עליה טובים³⁰ השנים מן האחד" (אילו לא שמעתי הייתי טועה בדבר, עכשיו טוב לי
11 שלימדתי האמת).

12 ט. ולכאורה צריך להבין:

13 (א) כיון שעל-פי מסקנת הגמרא (לפי דברי רבי אבא בר זבדא) "לא כך היה מעשה", ש"לא ביקש
14 לעקור לגמרי, אלא אותה שנה בלבד" - מהו הצורך להקדים הקסלקא-דעתא (שבדברי רבי אלעזר)
15 ש"רבי.. ביקש לעקור תשעה באב"; הרי אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב"³¹, ועל-אחת-
16 כמה-וכמה הסיפור על אמורא שאמר דבר שאינו נכון?

17 (ב) מדוע "קרי עליה טובים השנים מן האחד" - הרי התלמיד תיקן את רבו, באמרו, "לא כך היה מעשה
18 כו", כך שלפי המסקנא אין כאן דברי שניהם (הרב והתלמיד), אלא דברי האחד (התלמיד) בלבד, ואם-כן
19 מדוע אומרים על זה "טובים השנים מן האחד"?

20 י. ויש להקדים תחילה ביאור הטעם ש"רבי.. ביקש לעקור תשעה באב":

21 ידוע המאמר בשם רבינו הזקן³² "שלפני נשמות הגבוהות כמו רבי שמעון בן יוחאי לא נחרב הבית
22 כלל", ומזה מובן גם בנוגע לרבי שהיה תלמידו של רבי שמעון בן יוחאי, שגם אצלו לא היה ענין של
23 חורבן (ועל-כל-פנים - החורבן לא היה בתוקף כל-כך "ניט מיט אַזאַ שטורעם"), ולכן "ביקש לעקור
24 תשעה באב".

25 ואף-על-פי-כן "לא הודו לו", כי אף-על-פי שמצד דרגתו של רבי, אכן אין ענין של חורבן, הרי
26 העולם אינו עומד עדיין במדרגה כזו.

27 וכן יש לבאר בנוגע לתשעה באב שחל להיות בשבת, ונדחה לאחר השבת, שעל זה אמר רבי "הואיל
28 ונדחה ידחה":

29 מצינו ששבת עולה למנין שבעת ימי האבילות (לא כמו 'יום טוב' שאינו עולה למנין ימי האבילות)³³,
30 ואף-על-פי-כן אין אבילות בשבת³⁴, והיינו, שאין זה באופן שהשבת דוחה את ענין האבילות (שאז לא
31 היתה השבת עולה למנין ימי האבילות), אלא באופן שמהפכת את האבילות, על-דרך שיהיה לעתיד לבוא,
32 כמו שכתוב³⁵ "והפכתי אבלם לששון".

(27) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 157.

(28) ראה גם לקו"ש חל"ג ע' 156 ואילך. תורת מנחם ח"מ

ס"ע 268 ואילך.

(29) מגילה ה, סע"א ואילך (ובפירוש"י).

(30) קהלת ד, ט.

(31) ב"ב קכג, א.

(32) פלח הרמון שמות ע' ז.

(33) מו"ק יט, א (במשנה). רמב"ם הל' אבל רפ"י.

(34) רמב"ם שם.

(35) ירמ" לא, יב.

וטעם הדבר - לפי ש"שבת מיקדשא וקיימא"³⁶, והיינו, שענין השבת אינו תלוי בעבודת האדם (כמו יום טוב, ש"ישראל אינה דקדשינהו לזמנים"³⁷), אלא ענין שנמשך וניתן מלמעלה, ולכן בכחו להפך את ענין האבילות, להיותו נמשך ממקום נעלה ביותר שלמעלה מכללות ענין האבילות.

ועל-פי-זה מובן גם בנוגע לתשעה באב שחל בשבת, ונדחה לאחר השבת, שעל זה אמר רבי "הואיל ונדחה ידחה" - שרצה לדחותו לגמרי בכח השבת שמיקדשא וקיימא, להיותו ממקום נעלה ביותר שלמעלה מכללות ענין הסתירה והחורבן כו'.

יא. ועל-פי-זה יש לבאר דברי רבי אבא בר זבדא, "רבי, לא כך היה מעשה אלא כו'":

אין כוונת רבי אבא בר זבדא לומר שלא היה המעשה ש"רבי.. ביקש לעקור תשעה באב",

- שעל זה יש להקשות הקושיא שמביא ה'חתם סופר³⁸: "מנא-ליה דלא כך היה מעשה, דילמא ב' המעשים היו אמת, שביקש לעקור ולא הודו לו, ושוב פעם אחרת רצה לומר כיון דאידיחי אידיחי" -

אלא "לא כך היה מעשה", היינו, שמתקן את דברי רבי אלעזר רק בנוגע לסדר הדברים - שענין זה ש"ביקש לעקור תשעה באב" היה לאחר שתחילה רצה לדחות תשעה באב שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, באמרו, "הואיל ונדחה ידחה", ולאחרי ועל-ידי הדחיה בכח השבת, ביקש לעקרו לגמרי.

ועל-פי-זה מתורצות ב' השאלות: מדוע מביאה הגמרא את הקסלקא-דעתא של רבי אלעזר ש"רבי.. ביקש לעקור תשעה באב", ומדוע "קרי עליה טובים השנים מן האחד" - כי דברי רבי אלעזר ש"רבי.. ביקש לעקור תשעה באב" קיימים גם לפי המסקנא, אלא שרבי אבא בר זבדא מוסיף ומבאר שסדר הדברים היה באופן שבקשתו לעקור תשעה באב היתה לאחר ועל-ידי הדחיה בכח השבת, כנ"ל³⁹.

ונקודת הדברים - שמלמעלה יש נתינת כח לעקור תשעה באב לגמרי, אלא שענין זה צריך להיות באופן של סדר והדרגה: לכל-לראש - דחייתו בכח השבת, ואחר-כך עקירתו לגמרי.

והרי זה על-דרך מה שנתבאר לעיל בנוגע לסדר ההפטרות - שתכלית הכוונה היא להגיע לנחמה שעל-ידי הקב"ה בעצמו, "אנכי אנכי הוא מנחמכם", אבל ענין זה צריך להיות בסדר והדרגה - לאחר ההקדמה ד"נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם"⁴⁰.

באב לגמרי, והא אמרינן.. אין בית-דין יכול לבטל דברי בית-דין חבירו א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין" - כיון שנשתנה המציאות ונתחדש טעם וסיבה לעקור כו', בכח השבת כו', כנ"ל בארוכה.

(40) ע"כ נמצא ברשימה שתח"י (המו"ל).

(36) ביצה יז, א ובפירש"י.
 (37) ברכות מט, א ובפירש"י. וראה פסחים קיז, ב ובפירש"י.
 38 שו"ת חאו"ח סל"ג.
 (39) נתבאר גם שעפ"ז יש לתרץ גם קושיית התוס' (מגילה שם), "היכי סלקא-דעתך דהאי תנא [דרבין] הי' רוצה לעקור ט'

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו מנ"א, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אודות סדר לימודו ומסיים אשר מחשבות זרות מבלבלות לו מהגייעה בעבודת התפלה, וכבר ידועים הענינים בזה אשר שמירת קדושת הברית והלשון ממעט המחשבות זרות כן צריך שיהי' הספר או הסידור פתוח לפניו שהאותיות מאירות ומגרשים מחשבות שאינם מענינים. ועי"פ המבואר בלקו"ת ס"פ קדושים הנה כשיש אותיות דתורה בכלל ובפרט אותיות דפנימיות התורה חקוקים במוחו הרי זה ממעט לאט לאט אותיות המחשבה שמנגדים לזה והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הני"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

לקוטי שיחות פרשת עקב כרך ט

מתורגם ללשון הקודש

25 והשבועה שנשבע להם, אשר בגינה יש לתת לבני
26 ישראל כל טוב, אף כאשר אינם ראויים לכך ח"ו⁶,

27 כדוגמת שני אוהבים נאמנים הכורתיים בנייהם
28 ברית, שמשמעותה שאף אם במשך הזמן תהינה
29 הפרעות שעוללות לגרום בדרך כלל להיפך האהבה –
30 בכל זאת לא תחלש אהבתם⁷,

31 וכך גם השבועה, שהיא החלטה חזקה ביותר לקיים
32 את הדבר שעליו נשבעו: שאף אם יהיו מניעות
33 ועיכובים רבים וסיבות הגיוניות שלא לקיים דבר זה,
34 בכל זאת יקיים הנשבע את שבועתו בלי להתחשב בכל
35 זה ולמרות כל העיכובים⁸.

36 אם כן, לא מובן: שמירת "הברית ואת החסד אשר
37 נשבע" צריכה להיות, לכאורה, בכל מצב. מדוע תולים
38 זאת ב"עקב תשמעון..." ומצד שני: במצב של "עקב
39 תשמעון..." , כאשר בני ישראל מקיימים אפילו את
40 המצוות הקלות שאדם דש בעקביו, אז מניע להם שכר
41 בזכות – מדוע זקוקים לברית, לחסד ולשבועה?⁹

ג.

לא "נהמא דכסופא"

42 ההסבר לכך הוא:

43 כאשר מעניקים מתנת חנם, שהמקבל לא עמל
44 בעבודה, הרי זהו "נהמא דכסופא" – לחם של בושא,
45 שניתן חנם, ללא זכות¹⁰. אך הקדוש-ברוך-הוא חפץ
46 לתת לישראל טוב מושלם, ולכן הוא קבע שכל
47 ההשפעות – אף אלו המגיעות מלמעלה מהשתלשלות,
48 ממקום שעבודת הנבראים כשלעצמה אינה מגיעה אליו
49 – תגיע דוקא על ידי עבודה, ושהעבודה תהיה מעין¹¹
50 ההשפעה¹².

א.

"והיה עקב תשמעון"

1 על הפסוק "והיה עקב תשמעון" יש מספר
2 פירושים, ומהם:

3 (א) "עקב" הוא סוג מסויים של מצוות: "מצוות
4 קלות שאדם דש בעקביו"¹. והמשמעות של "והיה עקב
5 תשמעון" היא, שתקיימו גם מצוות אלו.

6 (ב) "עקב" הוא הזמן של "עקבתא דמשיחא".
7 והמשמעות של "והיה עקב תשמעון" היא, שאז,
8 בעקבתא דמשיחא, בודאי יהיה "תשמעון" – כפי
9 שהובטח בפרשת נצבים², שלפני ביאת המשיח יקויים
10 "ושבת עד הוי' אלקיך"³.

11 כיון ששני פירושים אלו הם על אותו פסוק, ויותר
12 מכך – על אותה מילה, מובן⁴, שיש ביניהם קשר.

ב.

בזכות או בחסד

13 כדי להבין זאת יש להקדים ולהסביר את זה
14 שלאחר "והיה עקב תשמעון..." , ובהמשך לכך, נאמר
15 "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע
16 לאבותיך".

17 וצריך להבין בזה:

18 בהשפעה מלמעלה יש שני אופנים: השפעה
19 הניתנת משום שהאדם זכה לה על התנהגותו הראויה,
20 והשפעה הניתנת למי שאינו ראוי, מפני חסדו של
21 הקדוש-ברוך-הוא, בדומה לכ"ו הדורות שלפני מתן
22 תורה, שהיו ניזונין בחסדו של הקדוש-ברוך-הוא⁵, או
23 הניתנת לבני ישראל מפני הברית והחסד אשר נשבע –
24 מפני הברית שכרת הקדוש-ברוך-הוא עם האבות

רע"א. וש"ט. וראה קונט' הנ"ל מאמר יד פ"א. מאמר ד' תשרי תשל"ו.
ועוד.

(9) עד"ז הקשה גם הכלי יקר כאן (ד"ה ושמר ה"א לך).

(10) ראה תדבאר פ"כ. לקו"ת צו ז, ד.

(11) שע"ז דוקא מתבטא שהעבודה היא הממשיכה את ההשפעה
שלמעלה. אבל באם היתה ההמשכה באה גם ע"י עבודה אחרת, היתה
אז הוכחה שצורך העבודה הוא רק ענין צדדי בדרך סגולה, ולא
שהעבודה מעוררת את ההמשכה – ובמילא (אף שההמשכה באה ע"י
עבודה) ה"ז עכ"פ בגדר "נהמא דכסופא", מכיון שההמשכה באה לא
באופן דסיבה ומסובב (ראה עד"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 272) –
ובמילא אין כאן שלימות הטוב.

(12) בדוגמת מה שגם בחי' "מאד" שלמעלה (בל"ג האמיתי) באה ע"י

(1) פרש"י ריש פרשתנו. ובתנחומא כאן: מצות קלות.. שמשליכין
אותן תחת עקביהן".

(2) ל. ב. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(3) אוה"ת ריש פרשתנו. שם ס"ע תצא. ריש ע' תקד (בשם אוה"מ).

(4) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 35, שכל הפירושים שבפסוק אחד
שייכים זה לזה. עיי"ש.

(5) פסחים ק"ח, א. וגם לאחר מ"ת שייך זה – באו"ה. ואולי י"ל
דגם בבני – לזמן קצר (ראה בכ"ז – אגה"ת פ"ו. תו"א ר"פ בשלח.
קונט' ומעין מאמר ח' ואילך).

(6) וצ"ע לתוך זה עם המבואר באגה"ת וכו' המסומן לעיל.

(7) לקו"ת נצבים מד, ב. ובכ"מ.

(8) שלכן נשבעין לקיים את המצות בכדי לזרז את עצמו (נדרים ה,

וליראות ו) להשתחוות לפניך¹⁷: דוקא בזמן הבית,
 כאשר היתה אלקות בגלוי – "ליראות", היתה ראיית
 אלקות, וכדרך שבא לראות כך בא ליראות¹⁸ – גרמה
 ראייה זו להשתחוואה "בבחינת פנימיות", ל"בטל¹⁹
 רצונך מפני רצונו" – רצונו העצמי של היהודי התבטל
 לחלוטין. ואילו בזמן הגלות, כיון שאין "ליראות",
 ממילא אין גם "להשתחוות", וההשתחוואה הקיימת
 בכל זאת היא רק "בבחינת חיצוניות", שיש לו רצון
 אחר ומחשבה אחרת בפני עצמו" והוא רק "מכניע את
 הגוף שלא ימרוד"²⁰,

אך זאת רק לגבי נחות הביטול. שהביטול שבזמן
 הבית מקיף את האדם כולו, עד ש"אין לו רצון וחפץ
 אחר כלל", ואילו בזמן הגלות אין הוא חדור בביטול,
 אלא נשאר "דבר בפני עצמו", והוא רק מכניע את
 עצמו כלפי הקדוש-ברוך-הוא,

אך לגבי מהות הביטול – הרי אדרבה²¹: ההכנעה
 בזמן הגלות, כיון שאינה קשורה למציאות האדם, היא
 התבטלות אמיתית. החסרון הוא, שההתבטלות לא
 חדרה לאדם כולו, והוא נשאר מציאות ממשית, אך
 ההתבטלות שאכן קיימת (בחיצוניות) היא אמיתית²².
 לעומת זאת, ההתבטלות שבזמן הבית, הנובעת מגילוי
 אור, אינה התבטלות מוחלטת, כי הביטול עצמו קשור
 במציאותו של האדם, כדלעיל²³.

לכן נדרשת יגיעה גם לצורך השפעה הניתנת מפני
 "הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך", ודוקא
 עבודה של "עקב תשמעון", כי עבודה זו היא מעין
 הברית והחסד אשר נשבע לאבותיך, כדלהלן בסעיף ו'.
 לפיכך, כאשר "עקב תשמעון", אין מקבלים מלמעלה
 רק לפי השכר המתאים לעבודה, כלומר, השפעה
 המדודה לפי היגיעה, אלא מקבלים השפעה בלתי
 מוגבלת – לפי "הברית ואת החסד אשר נשבע
 לאבותיך".

ד.

התבטלות בזמן הבית ובעקבתא דמשיחא
 כדי להבין זאת, יש להקדים ולציין את מעלת
 עבודתם של ישראל בזמן הגלות על פני עבודתם בזמן
 הבית, ובזמן הגלות עצמו – מעלת העבודה בתקופה
 של עקבתא דמשיחא¹³, כאשר חושך הגלות עצום
 ביותר¹⁴:

כאשר יהודי מקיים מצוות בזמן שאלקות מאירה
 אצלו בגלוי, מתוך תענוג בעבודתו, מעורבת בכך
 מציאותו שלו, ואין מתבטאת כל כך התבטלותו כלפי
 הקדוש-ברוך-הוא. אך בקיום מצוות בזמן החושך, אין
 מעורבת מציאות האדם, והתבטלותו של היהודי באה
 אז לידי ביטוי¹⁵.

אמנם, בזמן הגלות¹⁶ "אין אנו יכולים (לעלות

(19) לשון המשנה – אבות פ"ב מ"ד.

(20) ראה בכ"ז לקו"ת ברכה צ"ח, ב.

(21) ובדוגמת מעלת העבד "פשוט" על העבד "נאמן". דאף שעבודת
 העבד פשוט היא "בדרך עול ומשא, כי אינו חפץ בזה באמת כי בשעת
 מעשה הוא רוצה להיות חפשי" – ולא כעבד הנאמן שעבודתו היא בשמחה
 ותענוג, מ"מ עיקר הביטול והנחת עצמותו הוא בעבד הפשוט דוקא. כי
 עבד הנאמן, מכיון שהתקשרותו לאדונו היא מחמת שמכיר מעלת אדונו
 הרי בהתקשרותו זו מעורבת גם מציאות העבד (אף שההתקשרות שלו היא
 באופן דבנד, ולא בהתקשרות דארה ואהוב וכדומה). משא"כ עבד
 הפשוט שעבודתו היא מחמת אימה ופחד מאדונו (שהם מכריחים אותו
 לעבוד את אדונו היפך טבעו ורצונו), ה"ז ביטול לגמרי (ד"ה ומקנה רב
 תרס"ו והמאמרים שלאחריו. עיי"ש בארוכה).

(22) וגם בנוגע להאדם, הרי עבודת עבד הפשוט דוקא (עם היותה
 נגד רצונו) נעשה אצלו כמו טבע בנפשו ממש, ומילוי רצון אדונו "זהו
 כל חיותו ומציאותו של זה נברא ונוצר ואין לו דבר עצמי זולת זאת" (ד"ה
 ומקנה רב שם). שלכן "עבודתו היא תמידית בלי שום שינוי וחילוף",
 משא"כ בעבד הנאמן (ד"ה אלה הדברים תרס"ו).

(23) ומעין דוגמת דבר, שדוקא בעוה"ז הוא הביטול ד"אין עוד" (ד"ה
 ולקחתם תרס"א. וראה ד"ה אם בחוקותי תרס"ו) (המשך תרס"ו ס"ע תלח)

עבודה, ודוקא – ע"י העבודה ד"ובכל מאדך", שהיא מעין ובדוגמת
 לבחי' מאד האמיתי (דרמ"צ קכג, ב. קס, ב. ובכ"מ). וראה לקו"ש
 [המתורגם] ח"ד ע' 112 ואילך ובהערות שם, שגם בבחי' אור הבל"ג,
 העבודה (אינה ענין צדי, כ"א) היא היא הממשיכה את האור. עיי"ש.
 (13) ועד"ז בכללות יותר – העילוי שנעשה בנשמה ע"י ירידתה למטה
 (שאו היא – בחי' יעקב יו"ד עקב "תו"א עז, ב. ובכ"מ). וראה תניא פל"ז
 (מח, א), שירידת הנשמה לעוה"ז היא "בחי' גלות ממש".

(14) כמבואר במס' סוטה – בסופה – באריכות.

(15) בכ"מ מבואר (אוה"ת תצ"ע' תתק. ד"ה כי עמך ש"ת בתחלתו
 – בשם הבעש"ט. ובכ"מ), שהעילוי שבזוה"ג הוא בענין הצמאון והאהבה.
 והוא מה שהצמאון לאלקות בזה"ג הוא יותר מבזמן הבית. והחידוש
 שבפנים הוא, שגם בהביטול – יש יתרון בזה"ג. כי בהביטול שמצד
 הגלויים, מעורב גם מציאותו של הבטל, משא"כ בביטול שבזוה"ג,
 ככפנים (ועד" המבואר להלן הערה 21).

(16) וכ"ה גם בנוגע לכללות ענין ירידת הנשמה למטה (ראה לעיל
 הערה 13), ש"גם שיהי' צדיק גמור... לא יגיע למעלת דביקות* בה'
 דרחילו ורחימו בטרם יירדתו לעוה"ז החומרי" (תניא שם).

(17) נוסח התפלה – מוסף דיו"ט.

(18) חגיגה בתחילתה. אוה"ת ס"פ וירא ע' קג, ב ואילך.

* דיוק הלשון "דביקותו". הפרשש בין דביקות להתקשרות (ראה ד"ה וחי' עקב תרע"ג – בהמשך תער"ב) הוא שדביקות מורה שאינו מציאות לעצמו (שכן, לשון
 המורגל בנוגע לאור הוא. שהוא דבוק בהמאור – כי כל מציאות האור הוא רק גילוי המאור). והתקשרות מורה, שהוא מציאות לעצמו אלא שהוא מקושר בו. ולכן,
 בנוגע להנשמה כמו שדיא טרם יירדתה, כותב "דביקותו", משא"כ בהנשמה שלמטה אמרו (ראה זח"ג עג, א. וראה לקו"ת במדבר (טו, ב). ד"ה אז ישיר תש"ד ועוד.
 שזה קאי על תעשמות כמו שהן למטה) "תלת קשרין כו' ישראל מתקשראין באורייתא כו'".
 אלא שמי"מ הלשון "מתקשראין" מורה גם על העילוי שנעשה ע"י ירידת הנשמה למטה.

יותר מכך: כיון ש"הוא לבדו הוא ואפס בלעדו 21
 ממש", לכן, כאשר עבודת האדם מצד הרגשת 22
 האור, שמעורבת בה מציאותו העצמית, הרי זו סתירה 23
 לגילוי עצמותו ית' 28.

דוקא על ידי עבודה מתוך קבלת עול – "עקב 25
 תשמעון", שבה אין מעורבים שכלו ומציאותו של 26
 האדם, דוקא על-ידי-זה מגיעים לגילוי עצמותו, כפי 27
 שהוא כשלעצמו 29.

לפיכך נאמר "והיה עקב תשמעון..." – "ושמר... 29
 את הברית ואת החסד אשר נשבע..." כי על ידי עבודה 30
 בבחינת "עקב" נעשים 30 כלי 31 לעצמותו יתברך.

ז.

מ"תשמעון" ל"ראה"

כבר הוסבר פעם בהרחבה 32, שהתכלית היא, שגם 32
 הענינים שמעל להשתלשלות יבואו בגלוי 33 ובפנימיות. 33
 לכן נדרש, שגם העבודה מתוך קבלת עול, הנובעת 34
 מעצם הנשמה, הקשורה לעצמותו, תאיר בפנימיות. 35

כלומר, יש צורך בשתי המעלות: שקיום התורה 36
 והמצוות לא ייעשה מתוך התחושה של האדם, אלא 37
 מתוך התמסרותו והתבטלותו כלפי הקדוש-ברוך-הוא, 38
 שמעל להבנתו. ועם זאת, שביטול זה יחדור לכל 39
 מציאותו, עד שיהיה לתענוג שלו. 40

הדבר נרמז גם בכך שמיד לאחר פרשת עקב 41

ה.

מצד קבלת עול - כל המצוות שוות

1 כל דבר בא לידי ביטוי בסופו של דבר בפועל
 2 ממש. והמעלה שצויינה לעיל, שקיימת ב"עקב",
 3 בעקבתא דמשיחא, מתבטאת בקיום ה"מצוות קלות
 4 שאדם דש בעקביו".

5 כאשר העבודה קשורה למציאותו שלו, יש אצלו
 6 הבדל בין מצוה אחת לאחרת: המצוות הקשורות
 7 ל"ראש", שאצלן מאיר אור נעלה, חשובות יותר
 8 בעיניו, והוא מהדר בהן יותר מאשר במצוות הקשורות
 9 ל"עקב". לעומת זאת, כאשר קיום המצוות הוא מתוך
 10 קבלת עול, מפני ציווי האדון, אז הוא מקיים את כל
 11 המצוות באותו אופן 24, כי מצד המצוה כמצוה, כרצון
 12 ה', אין הבדל בין "קלה שבקלות" לבין "חמורה
 13 שבחמורות" 25.

ו.

דוקא על ידי "עקב" מגיעים לעצמותו ית'

14 זהו הקשר בין "והיה עקב תשמעון" לבין "ושמר...
 15 את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך":

16 קיום המצוות מצד הרגשת האור מגיע לדרגה זו
 17 של אלקות, המאירה לנבראים. הוא מצמצם את עצמו,
 18 כביכול, לפי דרגת הנבראים, כך שיוכלו להשיגו 26, אך
 19 לא לדרגת האלקות הנעלית מצמצום, שהרי שם "לית
 20 מחשבה תפיסא ביה כלל" 27.

היותו כלי לשכל – השכל שבו מסתיר על הרצון, ובהעקב – לא ישנו
 הסתר זה.

אבל מהלשון בתו"א (א, ב) "ובבחינה זו נקרא הרגל ראש... שסופן
 הוא תחלתן שבחי' הרגל נקרא ראש", משמע שמעלת הרגל "בבחי' זו"
 היא בדוגמת מעלת הראש בבחי' הגילויים. והיינו שנעיצת תחלתן בסופן
 הוא בופן, שבחי' סופן – רגל, הוא כלי לבחי' תחלתן – כמו שהראש
 הוא כלי לשכל.

וכן מובן גם מהענין ד"דירה בתחתונים", מה שדוקא התחתונים הם
 דירה לעצמותו ית' (ובעולמות העליונים – רק גילוי, שזהו "ירידה מאור
 פניו ית'") (תניא פ"ו. נח' ב"ה באתי לגני תשי"א פ"ה. ושו" – שזהו
 לא רק לפי שהגילויים שישנם בעליונים מסתירים על עצמותו, ובעוה"ז
 – אין הסתר זה, אלא גם) לפי שההרגש שמציאותו מעצמותו – בעוה"ז,
 הוא בדוגמתו והוא "כלי" ודירה לעצמותו שמציאותו מעצמותו (אגה"ק
 סי' כ'. ביאורו בשלח מג. ג. ביאורו להצ"ע ע' ירד. וראה המשך ר"ה
 תרצ"ד בסה"מ תשי"א (פי"ד. ובר"ה בסוכות שם בתחלתו). מצה זו
 תשי"א פ"ב. ובכ"מ).

ומזה מובן גם בנוגע לענינו, שהעבודה דקב"ע היא כלי לעצמותו
 ית' (משיחת שבת מברכים אייר תשכ"ה).

(32 ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 241 ובהערה 12.
 (33 שבוה דוקא נשלמת הכוונה ד"דירה בתחתונים" (ראה לקו"ש

[המתורגם] ח"ג ע' 215 הערה 11. ח"ד ע' 35).

"דענין העבודה בפועל דבחי' אין עוד הו"ע קבעומ"ש בחי' עבודת
 עבד".

(24 ראה ד"ה אלה הדברים שם.
 (25 ראה ילקו"ש ריש פרשתנו. ועוד. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד
 ע' 174.)

(26 ב"ה אלה הדברים שם, שגם) ההתקשרות של עבד הנאמן, היא
 מצד הרגש ההפלאה דאוא"ס (איך שהוא מופלא ומרומם מעולמות, וגם
 ההפלאה דאוא"ס מצד עצמו). אבל, גם הביטול שמצד בחי' זו הוא רק
 ד"כולא קמי' כלא חשיב", ש"ש כאן מציאות המרגיש.. (אלא) שמתבטל
 במציאותו ע"י הרגש זה". והביטול ד"אין עוד" – הוא מצד עצמות דוקא
 (ד"ה ולקחתם שם. אם בחוקותי שם).

(27 הקדמת התקוני זהר – פתח אלי'. וראה ד"ה לך תרס"ו. תכלית
 חכמה [קונ"ט] דרושי תחונה – בסה"מ קונטרסים ח"א) תרפ"ט.

(28 ראה עד"ז תניא פל"ה (מד, ב).
 (29 ראה ד"ה קדוש אתה תרס"ז בהמשך תרס"ו (קרוב לסופו),
 שהעבודה דקב"ע מגיעה בבחי' העלם העצמי דא"ס ממש.

(30 בדוגמת העקב שבאדם, שפעולת הרצון [שאינו מציאות לעצמו,
 כ"א מרוצת והמשכת העצם – ד"ה אנכי תש"ג. ובכ"מ. וראה סה"ש
 תש"ד ס"ע 78 ואילך] היא בעקב יותר מבראש (ד"ה אין הקב"ה בא
 בטרוניא תרפ"ה. אני ישנה תש"ט ועוד).

(31 לכאורה ה' אפשר לומר, שהעקב [שבאדם. ועד"ז בנמשל –
 העבודה דקב"ע] אינו מתייחס להרצון יותר מהראש, כ"א שהראש,

ואינה מביאה לידי ההתבטלות האמיתית, כאמור לעיל 24
 בסעיף ד', לגבי הדרגה של "להשתחוות" הנובעת 25
 מ"ליראות" בבית המקדש⁴¹, שבהשתחוויה זו היתה 26
 מעורבת גם מציאות הנברא. 27

זהו גם ההסבר לכך שהנחמה של שבת פרשת 28
 ואתחנן, שבת נחמו, היא על ידי הנביאים: כיון 29
 שבהמשכה מלמעלה למטה, ה"מטה" תופס מקום, לכן 30
 באה המשכה זו באופן שה"מטה" יוכל להשיגו⁴². 31

לאחר מכן צריכה העבודה להיות באופן של 32
 אתערותא דלתתא – מישראל לאלקות, מצד עבודתם 33
 העצמית⁴³, ולא מצד גילוי האור מלמעלה. זוהי 34
 המשמעות של "והיה עקב תשמעון", שגם בדרגה של 35
 "עקב", שאלקות אינה מאירה בה בגילוי, היהודי 36
 מתבטל⁴⁴ ומכניע את עצמו כלפי הקדוש-ברוך-הוא 37
 באופן של "תשמעון"⁴⁵. 38

משום כך, ההפטרה של פרשת עקב היא "ותאמר 39
 ציון עזבני ה' ואד' שכחני", שמרירות זו אינה נובעת 40
 מגילוי האור מלמעלה – להיפך, זהו מצב של "עזבני" 41
 ו"שכחני" – אלא מצד ה"מטה" עצמו. 42

הדבר קשור למבואר במדרש⁴⁶, ש"ותאמר ציון..." 43
 היא תשובה ל"נחמו נחמו..." : לאחר שהקדוש-ברוך- 44
 הוא אומר לנביאים שהם ינחמו את ישראל, אומרת על 45
 כך כנסת ישראל "עזבני ה' ואד' שכחני" – הם חפצים 46
 בנחמת הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ולא על ידי נביאים. 47
 ולכאורה: בני ישראל שמעו את דברי הנביאים ממש 48

מגיעים לפרשת ראה: בתחילת העבודה, כשנמצאים 1
 בדרגה של "עקב", אין קיימת הדרגה של "ליראות", 2
 כדלעיל בסעיף ד', והעבודה נעשית רק באופן של 3
 "תשמעון". אך דוקא על ידי זה מגיעים מיד ל"ראה", 4
 ולא רק לראיה בדרגת הגילויים, אלא ל"ראה אנכי" – 5
 גילוי עצמותו יתברך. 6

ח.

ההתחלה: מתנת חנם

לפי האמור לעיל ניתן לבאר את הסדר של שלוש 7
 הפרשות וההפטרות הראשונות של שבעה דנחמתא³⁴: 8
 ההתחלה ונתנית הכח לכל ענין היא – אתערותא 9
 דלעילא³⁵. לכן קוראים בשבת הראשונה שלאחר תשעה 10
 באב – בתחילת העבודה לאחר החורבן דסליק לעילא 11
 ולעילא³⁶ – את פרשת ואתחנן – מתנת חנם³⁷. גם 12
 ההפטרה בשבת זו היא "נחמו נחמו עמי יאמר 13
 אלקיים" – נחמה הבאה מלמעלה. 14

זהו ההסבר לכך שהבקשה ב"ואתחנן..." היא 15
 "אעברה נא ואראה"³⁸, בבחינת ראייה, הנעלית 16
 משמיעה³⁹, כי מצד גילוי האור המאיר מלמעלה באופן 17
 של מתנת חנם, האלקות היא בבחינת פשיטות, ראייה. 18

אך כיון שהמשכת עצמותו היא דוקא על ידי 19
 עבודה באופן של אתערותא דלתתא, ואילו באתערותא 20
 דלעילא כשלעצמה מגיעים רק לדרגת חיצוניות 21
 האור⁴⁰, שיש לה קשר מסויים לנבראים, לכן הראיה 22
 הבאה כמתנת חנם היא רק בדרגת הגילויים החיצוניים, 23

ועפ"י תומתק השייכות ד"אעברה נא ואראה" דפ' ואתחנן לענין "ליראות ולהשתחוות" דביהמ"ק.

(42) ראה עדי"ו לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 128 שגם הניסים הבאים בדרך המשכה מלמעלה למטה, מכיון שישנה איזו תפיסת מקום להמטה לגבי המשכה זו (שהרי ענינה הוא – שתהי' המשכה למטה), יש להם אחיזה בטבע – גרדי המטה.

(43) להעיר גם מההפרש שבין פרשת שמע (שבפ' ואתחנן) לפרשת והי' אם שמוע (שבפ' עקב), שבפרשת שמע נאמר "ושננתם" קודם ל"יוקשרתם גוי" – תלמוד גדול, ובפ' והא"ש נאמר "וקשרתם גוי" לפני "ולמדתם גוי" – מעשה גדול (אוה"ת ד"ה ושננתם). והרי תלמוד הוא דוגמת המשכה שמלמעלה, ומעשה – עבודה שמצד המטה (כמובן מאוה"ת שם). וראה לקמן ע' 81 ואילך.

(44) להעיר גם מזה, שהחידוש שבפ' והא"ש (דפ' עקב) הוא "אף לאחד שתגלו היו מצויינים במוצת" (רש"י פרשתו יא, יח. מספרי שם, יז).

(45) ועפ"י יומתק מה שהמאמר ד"ה וכתבתם תרכ"ט נאמר בפ' עקב (והוא המאמר ד"ה זה שבאוה"ת – נסדר ע"י כ"ק אדמו"ר הצ"צ ג"כ בדרושי פ' עקב) – אף שהפסוק "וכתבתם גוי" נאמר גם בפ' ואתחנן שלפני פ' עקב – כי תוכן מאמר זה הוא, מעלת ענין השמיעה וקב"ע – און ששמענה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדיים.

(46) הובא באבודרהם בסדר הפרשיות והפטרות.

(34) בטור אר"ח סת"ח: "מבראשית עד י"ז בתמוז מפטירין מעין הפרשיות דומה בדומה ומשם ואילך לפי הזמן ולפי המאורע". אבל, מכיון שכל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק [ובפרט, שגם הפרשיות ד"ומשם ואילך" יש להן שייכות ל"פורענותא" ול"נחמתא" – ראה שלה" חלק תושב"כ ר"פ יושב. וראה גם שם שסו, א ואילך], הרי מזה עצמו שקבעו ("דברי ימייהו לפ' פנחס..) נחמו לואתחנן, ותאמר ציון ליעקב עני' סוערה לראה אנכי וכו', מוכן, שגם הפטרות אלו שייכות להפרשיות (אלא ש"דברי ירמי" – הן לפנחס והן למטות, "שמעו" – הן למטות והן למסעי וכו'). וראה לעיל ע' 62.

(35) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב.

(36) ראה זח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה, רע"א. – הלשון "לעילא ולעילא" נתבאר ברשימות (אוה"ת) לאיכה ע' 15. 20 ואילך. 41 (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'מד. אי' ואילך. אצ"בג.) בסה"מ תרכ"ו ע' קכח ואילך. ובכ"מ.

(37) ספרי, דבר', תחומא (ג) ורש"י ר"פ ואתחנן.

(38) ואתחנן ג, כה. וראה לקו"ת ואתחנן (ג, א), שרצה להמשיך בחי' ראוי בכנס"י בפנימיות (ושם ע"ד, דאף שלא פעל זאת – המשיך בחי' זו בהם בבחי' מקיף עכ"פ).

(39) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 127 ובהנסמן שם.

(40) לקו"ת שה"ש כב, ג. כג, ד ואילך.

(41) ראה אוה"ת פ' ואתחנן (ע' סה, צג ובהנסמן שם), שבאם היו ממלאים בקשתו של משה "אעברה נא ואראה", לא הי' ענין הגלות כלל.

ט.

מחודש אב לחודש אלול

22 לפי האמור לעיל מובן מדוע קוראים תמיד את
23 פרשת עקב בחודש אב, ואת פרשת ראה – בשבת
24 מברכים אלול, או בראש חודש אלול עצמו:

25 אב הוא חודש של דינים⁵², והוא מארבעים הימים
26 האמצעיים שהיו "בכעס"⁵³. ואילו אלול הוא חודש
27 הרחמים⁵⁴, והוא מארבעים הימים האחרונים, שהיו
28 "ברצון"⁴⁹.

29 בחודש אב – דינים, מורגשים בעיקר ההעלם
30 והריחוק – "עקב" ו"עזבני... שכחני". אך דוקא על ידי
31 כך מגיעים לחודש הרחמים⁵⁵ – "ראה אנכי" ולנחמה
32 של "אנכי אנכי...".

33 ומכך שהעבודה של "והיה עקב תשמעון" והמרירות
34 של "עזבני... שכחני" מביאות לידי "ראה אנכי" ו"אנכי
35 אנכי הוא מנחמכם", מובנת המעלה המיוחדת שבעבודה
36 זו, כידוע⁵⁶, שבגורם לענין מסויים יש מעלה על פני
37 הדבר הנגרם בעצמו.

(ממאמר ושיחות ש"פ עקב תשי"א
שיחות כ' מנחם אב תשכ"ט)

1 רבינו ע"ה והלאה, ואדרבה – זהו יסוד ועיקר באמונה,
2 כדברי הרמב"ם: "מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את
3 בני האדם"⁴⁷ – אך דוקא כאשר אין גילוי – "עזבני"
4 ו"שכחני" – כאשר נמצאים בדרגה של "עקב", ובכל
5 זאת קיימת עבודה של "תשמעון", אין מסתפקים
6 בגילויים ומגיעים להמשכת עצמותו יתברך⁴⁸.

7 אך כיון שהתכלית היא, כדלעיל בסעיף ז',
8 שתהיינה שתי המעלות – שגם הדרגה של אלקות
9 הנעלית לחלוטין מהנבראים תהיה בכחינת ראייה – על
10 כך באה לאחר מכן פרשת "ראה אנכי" – שגם
11 ב"אנכי" יש "ראה".

12 לכן ההפטרה של פרשת ראה⁴⁹ היא "עניה סוערה
13 לא נוחמה", שאמירת "ציון עזבני..." מביאה לידי
14 אמירת הנביאים שלוחי ה' "עניה סוערה לא נוחמה",
15 אך כיון שגילוי זה בא לאחר העבודה מלמטה – ותאמר
16 "ציון..." – לכן, למרות שגם הוא בא על ידי הנביאים,
17 בכל זאת משמעותו היא⁴³, שהנחמה שעל ידי הנביאים
18 אינה מספקת, והקדוש-ברוך-הוא מסכים⁵⁰ שכנסת
19 ישראל צודקת בטענתה "עזבני ה'..." – שאכן "עניה
20 סוערה לא נוחמה", ויש צורך, כפי שרואים בהפטרה
21 הבאה, ב"אנכי אנכי הוא מנחמכם"⁵¹.

גבורה – העלאה, ותפארת – התכללות משתיהן.
52) זהר שמות יב, רע"א. ושם משמע שקאי על כל החדש (וראה גם
מג"א או"ח ר"ס תקנא). אבל בזהר יתרו עח, ב (הובא בניצוצי אורות
לזהר שמות שם. וראה גם קרבן נתנאל להרא"ש תענית פ"ד ס"ה), וזהו
רק עד ת"ב. (ולהעיר מניצוצי אורות יתרו שם: "ששליטתו בט"י ימים").
53) רש"י פרשתנו יו"ד, יו"ד.
54) ראה או"ח ר"ס תקפא. לקו"ת ראה לב, א ואילך.
55) ראה לקו"ת נצבים מז, רע"ג: "ע"י הבכי רחל מבכה כו'
מעוררים רחמים להיות נמשך אח"כ באלול יג"מ הרחמים". וראה גם
רשימות הצ"צ לאיכה ע' 20. 27 (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א"ג. א'נז"ח).
56) המשך וככה תול"ז פט"ו. ובכ"מ.

47) ה'ל' יסוה"ת רפ"ז. וראה ג"כ פירוש המשניות ר"פ חלק יסוד
הששי (והשביעי).

48) ראה ער"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 93 ובהערה 42.
49) ברוב השנים. משא"כ כשחל בר"ח. אבל גם אז הוא רק לפי
שהפטרה עניי סוערה נדחיות מהפטרת השמים כסאי (ראה ב"ח סתכ"ה).
50) שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו ש"עניי סוערה גו" – היא
נבואה, "שהאל מנבא את בני"א".

51) וי"ל, שהסדר של ג' הפטרות אלו – אתעדל"ע מצד עצמה,
אתעדל"ת, ואתעדל"ע שלאחרי אתעדל"ת (שכוללת ב' המעלות – ראה
לעיל סעיף ז') – הוא כסדר ג' מדות הראשונות חג"ת (כי "שבעה
נדחמתא" הם כנגד ז' המדות, וג' הראשונות – חג"ת): חסד – המשכה,

זכות, כי הוא חסד פשוט וכמו שאמר אברהם⁵ לו ישמעאל יחי' לפניך, בלי זכות, והיינו מה שאמר כל מה שיש להקל בעירובין הקל.

למה בעירובין דוקא אמר זה, הוא מפני כי הראשון שקיים מצות עירובין הי' אברהם כדרו"ל במס' גדרים⁶ ע"ש, ומצד אברהם חסד פשוט אין צריך זכות, ומצדו הוא קולא שקולא הוא מצד החסד כידוע.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שנג

פרשת תולדות

בראשית כה, יב - ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק

קפט

ביאור דיוק מ"ש "הוליד את יצחק" (ולא ילד), דאברהם (חסד) גרם ופועל הולדה ביצחק (גבורה)

כתיב אברהם הוליד את יצחק, פירוש הוליד (ולא כתיב ילד).

הוא, שאברהם בחי'⁷ חסדים גרם ופעל הולדה ליצחק, דהיינו שיצחק יוליד את יעקב ואת עשו, כי הולדה שהוא המשכה והתגלות הוא מצד החסדים דוקא, משא"כ הגבורות אש - בחי' יצחק⁸ - טבעם לעלות למעלה ולא לירד למטה.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד צב

בראשית כה, יב - ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם

קפח

רמז בגמ' (עירובין פ.) "רבי ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא כל שיש להקל בעירובין הקל" - קולא מצד חסד בחי' אברהם - "יוסי" בגי' פ"ו, אברהם בן פ"ו כשנולד ישמעאל, ואברהם תיקן עירובין וכו'

מעשה בכלתו של רבי אושעיא שהלכה לבית המרחץ וחשכה לה (ופרש"י: שהלכה לבית המרחץ, מבעוד יום חוץ לתחום עירה וחשכה לה, ואסר לה לחזור). ועירבה לה חמותה.

ובה מעשה לפני רבי חיאי ואסר, אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי, בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין כך אמר אבא כל שיש להקל בעירובין הקל.

עירובין פ, א

רבי ישמעאל¹ ברבי יוסי בבלאי כו' כך אמר אבא כו' הקל, הנה שם הראשון דישמעאל הוא ישמעאל בנו של אברהם, שנקראים על שמו מפני שעשה תשובה בב"ב² דף ט"ז, א"כ אביו של ר' ישמעאל הוא ע"ד אברהם.

ושמו יוסי מספר פ"ו, כי אברהם הי' בן פ"ו³ כשנולד ישמעאל.

אברהם בחי'⁴ חסד, שמצד חסד לאברהם אין צריך שום

(1) מבאר למה דוקא "רבי ישמעאל ברבי יוסי" אמר שיש להקל, ובעירובין דוקא.

(2) דף ט"ז, ב: "אמר רבי יוחנן ישמעאל עשה תשובה בחי' אביו שנא' (בראשית כה, ט) ויקברו אותו יצחק וישמעאל בנו, מכדי ישמעאל קשיש מיצחק, מאי טעמא דקחשיב לי' ליצחק מקמי', שמע מינה תשובה עביד ואדבר' ליצחק מקמי' וכו'".

(3) בראשית טז, טז "ואברהם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם.

(4) כמ"ש (מיכה ז, כ) "חסד לאברהם". ראה גם זהר חלק א - בראשית - דף מז, ב. תניא - אגרת הקדש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים עמוד ד' וש"נ.

אגרות קודש

[מנ"א ה'תשי"א]

... ושמחתי לקרוא החלטתו להתעסק בהפצת אור החסידות וכו'. ורק חבל על שדוחה זה לאחר זמן - בה בשעה ש"הנה זה עומד אחר כתלינו" ורק הפצת המעיינות מעכבת והיש לשער הצער של רגע אחד בגלות, או רגע אחד נוסף בזמן הגאולה, ותענוגו בו.

**לא, יה – ויתן אל משה ככלותו לדבר
אתו בהר סיני שני לוחות העדות לוחות אבן
כתובים באצבע אלקים**

א. הלוחות ארכן ששה טפחים וכו' משה תופס בטפחיים (כנגד השגת משה לבדו), "והקב"ה תופס בטפחיים" – כנגד שער הנו"ן שעתידי להודיע לבנ"א לע"ל, "וטפחיים חלק" (כנגד מה שהשיגו כל ישראל)

רבי שמואל בר נחמני אמר הלוחות היו ארכן ששה טפחים ורחבן ששה טפחים והי' משה תופס בטפחיים והקב"ה בטפחיים ריוח באמצע וכיון שעשו ישראל אותו מעשה בקב"ה לחטפן מיודו של משה וגברה ידו של משה וחטפן ממנו הוא שהקב"ה משבחו בסוף (דברים לד) ולכל היד החזקה. יהא שלמא על ידא דגברה על ימינא. ירושלמי שקלים פ"ו ל"ב

ר"ש בר נחמני אומר הלוחות היו ארכן ו' טפחים ורחבן ו' טפחים כו'. נוכל לומר שידוע שנו"ן שערי בינה נבראו בעולם, והמה חלוקים לשלשה חלקים, חלק אחד דהיינו שער הנו"ן הוא בלתי נודע ונישג לבני אדם אפילו למרע"ה כי הוא בלתי תכליתית ועתידי להודיע לבני אדם לעוה"ב לכן היא לה' לבדו, חלק ב' היינו מה שהשיג מרע"ה עצמו ולא הודיע לישראל מפני כי נגדה היא ג"כ חכמה בלתי מוגבלת ע"כ לא הודיע להם, חלק ג' היינו מה שהשיגו כל ישראל איש לפי ערכו.

והנה ידוע שהלוחות הם כלל התורה כולה, לכן כדי שלא נטעה לומר שאינו רק כללי התורה שהשיגו ישראל אבל לא כללו כל ג' חלקי החכמה בין שער הנו"ן שהוא לה' לבדו ובין חלק של השגת משה, לכן בא ר"ש להודיענו בדרך משל ומליצה שהם כלולים מכל ג' חלקי החכמה ומחלק הלוחות לג' חלקים וקאמר שב' טפחים הי' תופס משה (היינו נגד חלק החכמה שהשיג יותר מכולם), וב' טפחים הי' תופס הקב"ה (היינו נגד החלק שמושיג הקב"ה לבדו), וטפחיים ריוח (היינו חלק שהשיגו בו כל ישראל), ואחר מעשה העגל שנתמעטה מעלת מרע"ה כמש"כ לך רד וגו' זהו שרמזו שביקש הקב"ה לחטוף מידי משה הב' טפחים שבידו של מרע"ה כדי שישכח החכמה ומסיים וגברה ידו של משה בתפלתו ונשארו בידו (גליון ע"י).

חידושי גאונים לירושלמי שקלים – מובא בעין יעקב

ב. מדרש רבה ע"פ ישקני מנשיקות פיהו א"ר יודא

בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלקיך נתקע תלמוד תורה בלבם והיו למדים ולא היו משתכחים וכיון שבאו אצל משה ואמרו דבר אתה עמנו ונשמעה חזרו להיות למדים ומשתכחים עכ"ל. נראה מכאן שהשכחה באה משום דבר אתה עמנו וכו', ולכאורה זה סותר למאי דאמרינן בפ"ה דעירובין אר"א אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, דהא קודם שבירת הלוחות נמי כבר באה השכחה משום דבר אתה עמנו.

ונראה לתרץ דאיתא להא ואיתא להא שכתב העשרה מאמרות ח"ב מאמר חיקור דין פי"ו שכשאמרו ישראל למשה דבר אתה עמנו ונשמעה מאז כדי שלא ישכחוה ניתנה התורה להכתב על לוחות האבן להסיר לב האבן עכ"ל. א"כ השכחה באה לעולם ע"י שאמרו למשה דבר אתה עמנו וכו', אלא שבאה להם תקנה ע"י הלוחות ואח"כ ששיבר משה אותם הלוחות נשארה השכחה בלי שום תקנה, ועיין עוד בפ' ואתחנן על ואתנה לך את לוחות האבן וכו', ולפי שבאה השכחה בעולם הוצרך להוסיף להם את התורה כדאי' במדרש ע"פ וארא והנה חטאתם לה' אלקיכם התחיל משה מצטער על ששיבר את הלוחות, אל"ה הקב"ה אל תצטער, בראשונות לא היו אלא י' הדברות ובשניות אני נותן מקרא ומשנה עכ"ל.

והענין הוא שבלוחות היו מרומזים כל הנביאים והכתובים והמשנה והגמרא והיתה התורה כתובה בלב כל א' וא', וזהו מ"ש בירמ' נתתי תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה ולא היו צריכים ללמוד התורה כי כלם היו כאברהם שנעשו לו ב' כליותיו כשני רבנים והיו נובעות חכמה, ודי הי' להם החמשה חומשי תורה כדי לידע הדינים והמצוות ולא היו משתכחים והיו מבינים כל הרמזים שבלוחות. אבל לאחר שחטאו נעלמו מהם מעינות החכמה ועוד נשתברו הלוחות שגרם להם השכחה.

ומש"ה התחיל משה מצטער דלמא לא יגלה עוד הקב"ה לישראל כל תעלומות החכמה שהיו בלוחות הראשונות, ואף אם יגלה להם דלמא ח"ו תהי' משתכחת מהם הואיל שבאה השכחה בעולם, וא"ל הקב"ה אל תצטער שאני נותן להם מקרא ומשנה, דהיינו כל התורה שהיתה רמוזה בלוחות הראשונות ואף שתהי' נשכחת מהם מ"מ יוכלו לחזור וללמוד ובהכי תתקיים בידם ולא הי' להם הפסד אחר רק הטורח שיצטרכו לעשות לחזור וללמוד וגם על טורח זה יקבלו שכר ועיין לעיל בפ' כי תשא באורך ע"ה.

זרע שמשון ריש שיר השירים

♦ יום ראשון י"ז מנחם-אב ♦

יב ויהי חלף די תקבלון ית דינא האלין ותטרון ומעבדון יתהון ויטר יי אלקה לך ית קנמא וית חסדא די קיים לאבקהמ:

ז (יב) וְהָיָה | עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְשָׁפְטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרֵתֶם וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַרְתֶּם הַזֶּה אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת-הַבְּרִית וְאֶת-הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיךָ:

כ"ט"י ◀ וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן • אם המצות הקלות, שאדם דש בעקביו, תשמעונו. ושמר ה' וגו' • ישמר לך הבטחתו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטרשיחות חזק ל"ד עמוד 254 - מתוך 'לקראת שבת')

מעלת העקב על הראש

וְהָיָה | עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְשָׁפְטִים (ז, יב)

ידוע שיש ג' סוגים במצות, עדות חקים ומשפטים. ומשפטים הם המצות שיש להם טעם, ושכל האדם מבינם ומשיגם. והנה מבאר בספרי חסידות, שעקבו של אדם מורה על ענין קבלת על, שהרי העקב אינו מרגיש או מבין מאומה, ועושה ככל אשר יורהו הלב או הראש, גם אם יצטוו להקנס למים רותחים, אף שיכונה על-ידי-זה, פנארה במוחש. ועל-פיה יש לפרש את הפסוק "וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְשָׁפְטִים". דנרמז בזה, שאפילו מצות שיש עליהם טעם, מצווה האדם לקיים מצד קבלת על מלכות שמים ולא רק מצד הטעם לבד. כי אם יסמוך האדם רק על שכלו, מי ידע אם סוף סוף גם מצות אלו קיים. וכדי להיות בטוח שבכל מצב קיים את המצות, הרי זה רק אם יקיים אותם בבחינת "עקב" - בקבלת על.

אשל אברהם - הרב אלעזר שניאורסון

היא משמשת להפוך התיבה מעבר לעתיד (רא"ם). ורא"ה רש"י מלכים א ג, א שפירוש "ושמר" הוא לשון אמות, שיאמת ויקיים את דבריו. אף רש"י בישעיה כו, ב פירש שהוא לשון המתנה, כמו (בראשית לו, יא) "ואביו שמר את הדבר". "לך" הבטחתו - והו פירוש הברית והחסד, אלא שרש"י קצר בלשונו ספר הובח. או שפונתו לבאר בזה איך שיקר לשון התנה על שבועה, והרי שבועה צריכים לקיים בכל מצב, ולכן מבחיר שהפונה על ההבטחה, שההבטחה היתה על-מנת שישמעו, והשבועה היתה על ההבטחה (דברי דוד). או שפונתו לבאר בזה הסתירה לכאורה מסוף הפרשה הקודמת, שאמר "ולמחר ליטול שכרם", ואלו כאן מונה הכתוב שכר בעולם הזה על קיום מצוות, ועל כן כתב שכאן אין זה שכר על המצוות, אלא קיום הבטחה בלבד (משכיל לדוד). תורה יג

שלא יסתרו הפסוקים זה את זה, שכן בסוף הפרשה הקודמת נאמר "היום לעשותם", ומנה מובן ש"למחר ליטול שכרם", כמו שפירש רש"י שם, ואלו כאן נאמר שהשכר על המצות משתלם כבר בעולם הזה, לכן מפרש רש"י שכאן הפונה על שכר שמירת המצוות הקלות, שעל מצוות הקלות יש שכר בעולם הזה, ואלו מה שאמר לעיל "למחר ליטול שכרם", מדבר על המצוות החמורות, שהשכר עליהם גדול מאד, והם ישתלמו לעולם הבא (לבטח). ויש להעיר מתהלים מט, ו: "עון עקבי יסובני", ובגמרא עבודה-נהרה יח, א: "עונות שאדם דש בעקביו", וברש"י שם (בפירוש השני): "שאדם דורסן ברגליו, שאין חשוכין בעיניו כלום". "תשמעונו". ושמר ה' אלקיך לך את הברית וגו' - ושמר - החסיד את האות וא"ו של "ושמר", כי "ושמר" הוא נשוא המאמר, ולא יתכן בו וא"ו החיבור, אף אינה וא"ו מיותרת, כי

(יב) וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן - אם - הוסיף תיבת "אם" החסרה במקרא, שהרי אין זה נדאי שישמעו, וכמו "אם בחקותי תלכו". המצות - מפרש המשפטים" על כללות המצות (רא"ם). הקלות שאדם דש בעקביו - מפרש "עקב" מלשון עקב הרגל, מפני שלא יתכן לפרש כאן כמשמעו בדרך כלל, שפירוש: בעבור, בשביל, מיון שלא שיקר להשתמש בלשון "עקב" אלא על הדברים הודאיים, כלומר על העבר (כמו בראשית כו, ה): "עקב אשר שמע אברהם בקולי", או על העתיד להיות בהכרח, ולא על הדברים האפשריים (ע"פ רא"ם). או משום שחסרה כאן תיבת "אשר", "עקב אשר תשמעונו", שכן לא תבוא תיבת "עקב" (על דבר חיובי) אלא עם תיבת "אשר" [מה-שאינ-כן על השליה שיקר לומר עקב גם בלא תיבת "אשר", כדלקמן ח, כ] (ע"פ ג"א). או משום שבזה רש"י רוצה לבאר

יג וַיִּרְחַמְנֵהּ וַיִּבְרַכְנֶהּ וַיְסַגְּנֶהּ וַיִּבְרַךְ וַלְדָא
דמַעַד וְאִבָּא דְאַרְעָד עֲבוּדָה וְחִמְרָה וּמְשִׁחָה
בְּקַרְיָ תוֹרִיף וְעֲדְרִי עֲנָה עַל אֲרַעָא דִּי קַיִים
לְאַבְהָתָהּ לְמַמְנָ לָהּ :

(יג) וְאֶהְיֶה וּבְרַכְךָ וְהִרְבֵּךְ וּבְרַךְ פְּרִי-בְטֶנְךָ וּפְרִי-
אֲדָמְתְךָ דְגִנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ שְׁגַר-אֶלְפִיךָ
וְעִשְׂתֹרֶת צֹאנְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַע לְאַבְתּוֹךָ
לָתֶת לָךְ :

כ"ג « שְׁגַר-אֶלְפִיךָ • וְלְדֵי בְּרַךְ, שֶׁהִנְקֵבָה מִשְׁגַּרְתָּ מִמֶּעֵיךָ. וְעִשְׂתֹרֶת צֹאנְךָ • מִנְחָם פֶּרֶשׁ (תהלים כב) 'אֲבִירִי
בְּשֵׁן', מִבְּחַר הַצֹּאן, כְּמוֹ (בראשית יד) "עִשְׂתֹרֶת קַרְנַיִם", לְשׁוֹן חֲזֹק. וְאוּנְקָלוֹס תִּרְגָּם: "וְעֲדְרִי עֲנָה". (חולין פד)
וּרְבוּתֵינוּ אָמְרוּ: לָמָּה נִקְרָא שְׁמֵם "עִשְׂתֹרֶת"? שְׁמַעְשֹׂרוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן.

(יד) בְּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל-הָעַמִּים לֹא-יִהְיֶה בְּךָ עֶקֶר
וְעַקְרָה וּבְנֵה־מֵתָד :

כ"ד « עֶקֶר • שְׂאִינוּ מוֹלִיד.

טו וְנַעֲדִי יְיָ מִנְּךָ כָּל מַרְעִין וְכָל מִכְתָּשֵׁי
מִצְרַיִם בִּישׂאֵי דִי יְדַעַת לֹא שְׁוֹנִין בְּךָ
וַיִּתְנַנֵּן בְּכָל סְנָאָךְ :

(טו) וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל-חֲלֵי וְכָל-מִדּוֹי מִצְרַיִם
הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעַת לֹא יִשְׁיִמֵם בְּךָ וְנִתְנָם בְּכָל-
שְׁנָאוֹךְ :

טז וַתִּגְמַר יְתָ כָּל עַמְמֵיָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶךָ יְהִי
לָךְ לֹא תַחֲוִס עֲנָה עֲלֵיהוֹן וְלֹא תִפְלַח יְתָ
טַעֲוֵתְהוֹן אַרְי לְתַקְלֵא הוּא לָךְ :

(טז) וְאֶכְלַת אֶת-כָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לָךְ לֹא-תַחֲוִס עֲנָה עֲלֵיהֶם וְלֹא תַעֲכֹל אֶת-
אֱלֹהֵיהֶם כִּי-מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ: ם

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שְׁמַעְשֹׂרוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן - וְרָאָה רִשִׁי
לְקַמֵּן שֵׁם: "וּרְבוּתֵינוּ אָמְרוּ לָמָּה נִקְרָא
שְׁמֵם עִשְׂתֹרֶת? שְׁמַעְשִׁירוֹת אֶת
בַּעֲלֵיהֶן, וּמְחִזְקוֹת אוֹתָם כְּעִשְׂתֹרֶת
הִלְלוּ שֶׁהֵן סְלַעִים חֲזֹקִים". נִרְאָה
שֶׁמִּפְרֵשׁ "עִשְׂתֹרֶת" הֵן מִלְשׁוֹן עִשְׂרֹת
וְהֵן מִלְשׁוֹן חֲזֹק, וְאֵלּוּ כַּאֲשֶׁר מִפְרֵשׁוּ רַק
מִלְשׁוֹן עִשְׂרֹת, וְרַק לְגַבֵּי הַבְּהֵמוֹת
עֲצָמָם פִּירֵשׁ מִלְשׁוֹן חֲזֹק. תוֹרַה יד
(יד) עֶקֶר - שְׂאִינוּ מוֹלִיד - כְּלוֹמֵר
"עֶקֶר" זֶהוּ שֵׁם הַתּוֹאֵר לְמִי שְׂאִינוּ
מוֹלִיד. וְהוֹצֵרָה לְפָרֶשׁ זֹאת, בֵּינָן שֶׁלְשׁוֹן
"עַקְרָה" שִׁיף בְּעַקֵּר עַל הָאִשָּׁה,
שֶׁנִּקְרָאת "עַקְרָה" עַל שֵׁם שְׁנַעֲקָר
רַחֲמָה" (כְּלִשׁוֹן רִשִׁי בִּיבְמוֹת מִב, ב),
וְלָכֵן אָמַר שְׂבָאן זֶהוּ שֵׁם הַתּוֹאֵר [הֵן
לְזָכָר וְהֵן לְנִקְבָּה] לְמִי שְׂאִינוּ מוֹלִיד
(ראַה בֶּאר בַּשְּׂדֵה). תוֹרַה טו

אֲחֵר: שֶׁגַר בְּהֵמָה, מֵהַ שְׂבֵהֵמָה מִשְׁגַּרְתָּ
וּמִשְׂכֵּלֶת".
וְעִשְׂתֹרֶת צֹאנְךָ - מִנְחָם פֶּרֶשׁ -
מִחֲבַרְתָּ הַעִיָּין, עֵרַךְ "עִשְׂתֹרֶת".
"אֲבִירִי בְּשֵׁן" - תְּהִלִּים כב, יג. לְשׁוֹן
פְּרִים בְּשֵׁן, שֶׁהֵם שְׂמָנִים (רִשִׁי שס).
וּבְרִשִׁי יִשְׁעִיָה לר, ז: "אֲבִירִים - פְּרִים
בְּרִיאִים וְגִדּוּלִים, כְּמָה דְאֵת אָמַר: עִם
אֲבִירֵי בְּשֵׁן כְּתֻרְוֵי".
מִבְּחַר הַצֹּאן, כְּמוֹ "עִשְׂתֹרֶת קַרְנַיִם"
- בְּרֵאשִׁית יד, ה.
לְשׁוֹן חֲזֹק - רָאָה רִשִׁי לְעִיל א, ד:
"לְשׁוֹן צוֹקִין וְקוֹשִׁי". וְלְקַמֵּן כח, ד:
"סְלַעִים חֲזֹקִים".
וְאוּנְקָלוֹס תִּרְגָּם: "וְעֲדְרִי עֲנָה" -
וְעֲדְרִי צֹאנְךָ. וְרָאָה רִשִׁי לְקַמֵּן שֵׁם
שְׂפִירֵשׁ תְּחִילָה "כְּתֻרְגוֹמוּ".
וּרְבוּתֵינוּ אָמְרוּ - חוֹלִין פד, ב.
לָמָּה נִקְרָא שְׁמֵם "עִשְׂתֹרֶת"?

(יג) שְׁגַר אֶלְפִיךָ - וְלְדֵי - זֶהוּ פִירוּשׁ
"שְׂגַר", וְכָד לְקַמֵּן.
בְּרַכְךָ - זֶהוּ פִירוּשׁ "אֶלְפִיךָ". רָאָה גַם
רִשִׁי תְּהִלִּים ח, ח: "צִנְהָ וְאֶלְפִים - צֹאן
וּבְרַךְ, כְּמוֹ שְׂגַר אֶלְפִיךָ". וְרָאָה גַם
רִשִׁי שֵׁם נ, י. וְרַמְזָה יא, יט.
שֶׁהִנְקֵבָה - מִשְׁמַע שְׁ"אֶלְפִיךָ"
הָאֲמִירוֹת כַּאֲשֶׁר הֵן הִנְקֵבוֹת. אֵף ה' בְּאֵר
בְּשִׁרְהָ "כְּתֹב שְׁ"אֶלְפִיךָ" כּוֹלֵל גַם
הַזְכָּרִים וְגַם הִנְקֵבוֹת, וְלָכֵן הוֹצֵרָה
לְפָרֶשׁ "שֶׁהִנְקֵבָה מִשְׁגַּרְתָּ".
מִשְׁגַּרְתָּ מִמֶּעֵיךָ - רָאָה גַם רִשִׁי לְקַמֵּן
כח, ד: "וְלִדְרוֹת בְּרַךְ שֶׁהִבְהֵמָה מִשְׁגַּרְתָּ
מִמֶּעֵיךָ". וְרָאָה רִשִׁי שְׁמוֹת יג, יב:
"שֶׁגַר בְּהֵמָה" - "נִפְּל שְׁשִׁגְרָתוֹ אִמּוֹ
בְּלֹא עֵת .. וְאֵף שְׂאִינוּ נִפְּל קְרוֹי שְׂגַר,
כְּמוֹ שְׂגַר אֶלְפִיךָ". וְרָאָה רִשִׁי "כְּבוֹרוֹת
ג, א: "שֶׁגַר בְּהֵמָה - שְׂגַר בְּמִעֵי בְּהֵמָה,
שְׂעִדִין לֹא הִגִּיעַ וְמִנּוּ לְצֹאֵת, לְשׁוֹן

(יז) **כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי**
אֵיכָה אוֹכַל לְהוֹרִישָׁם:
יז דילמא תימר בלבבך סגיאינ עממיא האלין
מני אכדין אפול לתרכותהון:

כ"ט « **כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ • עַל כְּרַחֲךָ, לְשׁוֹן 'דִּלְמָא' הוּא: 'שְׁמָא תֹאמַר בְּלִבְּךָ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם רַבִּים לֹא אוֹכַל לְהוֹרִישָׁם, אֵל תֹּאמַר כֵּן, לֹא תִירָא מֵהֶם. וְלֹא יִתְכַן לְפָרְשׁוֹ בְּאֶחָד מִשְׁאָר לְשׁוֹנוֹת שֶׁל 'כִּי', שֶׁיִּפְּל עָלָיו שׁוֹב "לֹא תִירָא מֵהֶם."**

(יח) **לֹא תִירָא מֵהֶם זָכַר תּוֹזֵר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה**
אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה וּלְכָל-מִצְרַיִם:
יח לא תדחל מנהון מדבר תדבר ית די עבד
י אלהך לפרעה ולכל מצרים:

(יט) **הַמַּסֶּת הַגְּדֹלָת אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וְהַאֲתַת**
וְהַמַּפְתִּים וְהִדְד הַחֲזָקָה וְהִזְרַע הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר
הוֹצֵאתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיַעֲשֶׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל-
הַעַמִּים אֲשֶׁר-אַתָּה יֵרָא מִפְּנֵיהֶם:
יט נסין רברבין די חזאה עינך ואתאי
ומופתיא וידא תקפמא ודרעא מרממא די
אפקך יי אלהך כן יעבד יי אלהך לכל
עממיא די את דחל מקדמיהון:

כ"ט « **הַמַּסֶּת • נְסִיוֹנוֹת. וְהַאֲתַת • כְּגוֹן: (שמות ד) 'וַיְהִי לְנַחֵשׁ', (שם) 'וְהָיוּ לְדָם בַּיְבֻשֶׁת'. וְהַמַּפְתִּים • הַמַּכּוֹת הַמְּפַלְאוֹת. וְהִדְד הַחֲזָקָה • זֶה הַדְּבַר. וְהִזְרַע הַנְּטוּיָה • זֶה הַחֶרֶב שֶׁל מַכַּת בְּכוֹרוֹת.**

אשל אברהם - הרב אלשוילי

הרי זה נסיון. וקור ופירשו כאן (בַּקְצָרָה), מפני שבאן היה אפשר לפרש "המסות" מלשון נסים (כַּאוּנְקְלוֹס), מפני שבאן לא נאמר תחילה "הנסה", שפירושו נסים (כמו שפירש רש"י שם).
וְהַאֲתַת - כְּגוֹן 'וַיְהִי לְנַחֵשׁ' - שְׁמוֹת ד, ג.
"וְהָיוּ לְדָם בַּיְבֻשֶׁת" - שם ד, ט. וְרָאָה גַם רִשׁ"י לְעֵיל ד, לד: "באותות - בסימנין, להאמין שהוא שלוחו של מקום, כגון (שמות ה) מה זה בידך". אלא שבאן שנה רש"י מדבריו שם: א) הביא הפסוק 'וַיְהִי לְנַחֵשׁ', מה-שאינ-בן שם הביא רק תחלת הפסוק "מה זה בידך", הביא דוגמא נוספת מהפסוק 'וְהָיוּ לְדָם'. ויש לומר, שהשנויים הללו נובעים משנוי בכונת הכתוב שם וכאן, שם הכתוב מדבר על כך שלא היה מעולם מאורע כזה שאלוה יקח "גוי מקרב גוי", במסות באותות ובמופתים, כפי שנה קרה על-ידי הקדוש-ברוך הוא אצל בני-ישראל. ולשם כך מפרש רש"י ש"באותות" (שפירושו "בסימנים") הכונה לתחלת שליחותו של משה על-ידי הקדוש-ברוך-הוא,

לשונות של "כי", שפיל עליו שוב: **"לֹא תִירָא מֵהֶם"** - שאר הלשונות של "כי" הם: אי, אלא, דהא. והוא מבואָר שלא יפול עליו לא "אלא" ולא "דהא", מפני שאינן נופלות על תחלת הדבור (רא"ס). ולענין "אם" - ראה רש"י גטין צ, א: "כי תאמר בלבבך רבים וגו' לא תירא מהם וגו', אין אתה יכול לפרש בלשון אם, לומר: אם תאמר בלבבך וגו' - לא תירא מהם, הא אם לא תאמר - תירא מהם, אין זה נכון, ולא בלשון אלא, אבל נדרש הוא בלשון פן, לומר שלא תאמר כן". וראה גם שו"ת רש"י סימן רנא: "כי תאמר בלבבך, אם תדרוש ככל 'כי' שבתורה, לא יתחבר לו מקרא שאִכְרִיו, לא תירא מהם, אין נופל עליו לא לשון דהא, ולא לשון 'אם', היאך נופל עליו לשון 'אם'? כי תאמר רבים - לא תירא מהם, הא אם לא תאמר - תירא? על כרחך: פן תאמר רבים ותירא מהן - לא תירא מהן". תורה יח
(יט) הַמַּסֶּת - נְסִיוֹנוֹת - וְכֵן פִּירַשׁ רִשׁ"י לְעֵיל ד, לד: "במסות - על-ידי נסיונות הודיעם וגבורותיו, כגון (שמות ה) הַתְּפָאָר עָלַי, אִם אוֹכַל לְעֲשׂוֹת כֵּן,

(יז) **כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ - עַל כְּרַחֲךָ, לְשׁוֹן 'דִּלְמָא' הוּא - רָאָה גַם רִשׁ"י אֵיבּוֹב יט, כח.**
שְׁמָא "תֹאמַר בְּלִבְּךָ": מִפְּנֵי שֶׁהֵם "רַבִּים" - הוֹסִיף תִּיבַת "מִפְּנֵי", כִּי בְּזוּלַת זֶה מִשְׁמַע שֶׁהַסֶּפֶק הוּא בְּרִבּוּיָם, וְאֵין הַדְּבַר כֵּן (רא"ס).
לֹא - וְהוּא פִּירוּשׁ "אֵיכָה", שְׁאִינוּ לְשׁוֹן שְׁאֵלָה, אֵלֹא לְשׁוֹן שְׁלִילָה. "אוֹכַל לְהוֹרִישָׁם" - אֵל תֹּאמַר כֵּן - כִּיִּן שֶׁהַסֶּפֶק הִיָּה בְּלִשׁוֹן "כִּי תֹאמַר", צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה שְׁלִילַתוֹ בְּ"אֵל תֹּאמַר כֵּן" (רא"ס).
**"לֹא תִירָא מֵהֶם" - מִכְּהִיר בְּזֶה, שְׁמֹאֲמַר "לֹא תִירָא" הוּא הַמַּתְחִיב מִ"אֵל תֹּאמַר כֵּן" (רא"ס). וְרָאָה גַם רִשׁ"י שְׁמוֹת כג, ה: "כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי וגו', שְׁמָא תֹאמַר כֵּן בְּתַמְיָה - לֹא תִירָא מֵהֶם". וְכֵן בְּרִשׁ"י רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג, א: "כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ - שְׁמָא תֹאמַר: רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה - לֹא תֹאמַר כֵּן, לֹא תִירָא מֵהֶם". וְכֵן בְּרִשׁ"י גטין צ, א: "וּבְתַמְיָה נִדְרַשׁ כְּלוּמַר: וְכִי תֹאמַר בְּלִבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה וְתִירָא מֵהֶם?".
וְלֹא יִתְכַן לְפָרְשׁוֹ בְּאֶחָת מִשְׁאָר**

(כ) וגם את-הצרעה ישלח יהוה אלהיך בם ער-
אבר הנשארים והנסתרים מפניך:

כ"ט"י ◀ הצרעה • (סוטה לו) מין שרץ העוף שהיתה זורקת בהם מרה ומסרסתן, ומסמאה את עיניהם בכל מקום שהיו נסתרים שם.

(כא) לא תערץ מפניהם כִּי־יהוה אלהיך בקרבך אל גדול וגורא:

(כב) ונשל יהוה אלהיך את-הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל בלתי מהר פן-תרבה עליך חית השדה:

כ"ט"י ◀ פן-תרבה עליך חית השדה • והלא אם עושין רצונו של מקום אין מתיראין מן החיה, שנאמר (איוב ג): "וחית השדה השלמה-לך? אלא גלוי היה לפניו שעתידין לחטא."

אשל אברהם - הרב אלאשילי

ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת, וברש"י סוטה שם: "פריו ממעל - עיניו, ושרשיו מתחת - סירוס". וכן פירש רש"י בעמוס שם (בפירוש השני): "הצרעה היתה מסמא עיניהם מלמעלה, ומסרסתן מלמטן". וכתב ב"משכיל לדוד", שיש רמז לסירוס ולסמוי עינים גם בפסוק שלנו בתיבות "הנשארים והנסתרים", "הנשארים" הינו סירוס, ו"הנסתרים" - הינו סמוי עינים. וב"באר בשדה" הוסיף שהסירוס היה כדי שלא יתרבו, וזהו "הנשארים", והסמוי עינים היה כדי שלא יצאו ממקום המסתור שלהם להלחם. אבל ראיה רש"י שמות כג, כח: "הצרעה - מין שרץ העוף, והיתה מכה אותם בעיניהם ומטילה בהם ארס והם מתים", ומוסיף שם: "והצרעה לא עברה את הירדן .. על שפת הירדן עמדה וזרקה בהם מרה". ויש לומר שרש"י מפרש דבריו רב פפא בגמרא שם: "שתי צרעות הוא, חדא דמשה וחדא דיהושע, דמשה לא עבר, דיהושע עבר". ולפי זה, של משה היה הורג אותם, ואלו של יהושע היה רק מסרס ומסמא אותם.

בכל מקום שהיו "נסתרים" שם. תורה כא (כב) פן תרבה עליך חית השדה - והלא אם עושין רצונו של מקום אין

בה"א הידיעה, והיה ניתן לפרש שהכונה למופתים מיוחדים וידועים, לכן פירש שגם כאן הכונה למכות מופלאות בכללות, וכיון שכתוב בה"א הידיעה פירושו: "המכות המופלאות", שכן כל המכות היו ידועות ב"מופלאות".

והיך החוקה - זה הדבר - שבו נאמר (שמות ט, א): "היה יד ה' הויה במקנך" (ספרי ט"פ שלח), ובהמשך שם: "דבר כבוד מאד" (עמר נקא). מה שפירש על מכת דבר ולא כללות המכות שהיו ביד חוקה, זהו מפני שנאמר "והיך החוקה" בה"א הידיעה, כלומר מתוך המכות הנזכרות לעיל היתה מכה מיוחדת שהיתה "ביד חוקה", וזהו הדבר. ולפי זה מובן מה שלעיל ד, לד לא פירש מהו "וביך חוקה", כי שם לא נאמר "וביך החוקה" בה"א הידיעה.

והורע הנטויה - זו התרב של מכת כבורות - כאמור (דב"י א כא, טו) וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים". (ספרי שם). אף כאן חזר ופירשו משום שנאמר בה"א הידיעה, מה שאין-כן לעיל שם. תורה כ

(כ) הצרעה - מין שרץ העוף, שהיתה זורקת בהם מרה ומסרסתן ומסמאה את עיניהם - בגמרא סוטה לו, א לומדים בן מהפסוק (עמוס ב, ט): "ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם ..

ונדבר זה החל ממה שאמר לו: "מה זה ביך", ורש"י הסתפק בזה כיון שאצל עמים אחרים לא היתה אפילו התחלה של האותות. אבל כאן מדבר על ראית האותות על-ידי בני-ישראל, ולשם כך כותב רש"י כפי שהאותות היו בפועל, ולכן כותב "ויהי לנחש", "והיו לדם ביבשת", שכן ראו בני ישראל את האותות בעיניהם. וכמפורש ברש"י שמות ד, כא: "ששל האותות [נחש, צרעת, ודם] לא לפני פרעה צנה לעשותם אלא לפני ישראל שיאמינו לו". ומה שרש"י לא העתיק כאן את האות של הצרעת, יש לומר: א נקט תחלה וסוף של האותות, וממילא זה כולל גם את האמצעית, ב השמיטה מפני כבודו של משה. ג אפשר שהאות של צרעת לא עשה משה בפועל לעיני העם, וכדמשמע קצת מלשון רש"י שמות ד, ח: "משתאמר להם בשבילכם לקייתי על שספרתי עליכם לשון הרע, ואמינו לך". משמע קצת שרק ספר להם האות של הצרעת, ולא שעשה בן לעיניהם. אבל ראיה בבאור שם באופן אחר.

והמפתים - המכות המפלאות - ראה גם רש"י לעיל ד, לד: "ובמופתים הם נפלאות, שהביא עליהם מכות מופלאות". ומה שחזר ופירש כאן, יש לומר, משום שכאן נאמר "והמופתים"

שיעור יומי ליום ראשון י"ז מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - ח - פרשת עקב

כג) ונתתם יהוה אלהיך לפניך והמם מהומה גדלה
עד השמרם:
כג וימסרניו יי אלהיך גדמך וישגשגוני
שגוש רב עד דישיצנניו:

כ"ט • והמם • נקוד קמץ בלו, לפי שאין מ"ם אחרונה מן היסוד, והרי הוא כמו: והם אותם, אבל (ישעיה כח)
"והמם גלגל עגלתו", בלו יסוד, לפיכך חציו קמץ וחציו פתח, כשאור פעל של שלש אותיות.

כד) ונתן מלכיהם בידך והאבדת את שמם מתחת השמים לא יתיצב איש בפניך עד השמרך אתם:
כד וימסר מלכיהון בידך ותובד ית שמיהון
מתחות שמיא לא יתעמד אנש מקדמך עד
דתשיצי יתהון:

כה) פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד פסל וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת יהוה אלהיך הוא:
כה צלמי טעותהון תוקדון בנורא לא תחמד
פספא ודהבא די עליהון ותסב לך דילמא
תתקל בה ארי מרחקא דיי אלהיך הוא:

כו) ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו שקן | תשקצנו ותעב | תתעבנו כי חרם הוא: פ
כו ואלא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו
שקן | תשקצנו ותעב | תתעבנו כי חרם הוא: פ

ח) כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע יהוה לאבותיכם:
ח א כל תפקדתא די אנא מפקדך יומא דין
תשרון למעבד בדיל דתיחון ותסגון ומיתון
ומיתרון ית ארעא די קיים יי לאבדהתכון:

כ"ט • כל המצוה • כפשוטו. ומדרש אגדה (תנחומא): אם התחלת במצוה, גמר אותה, שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד): "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם", והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם? אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרה ישראל, נקראת על שמם.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לעשות את בלה. שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר - יהושע כד, לב. "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם", והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם - ולא שאר העם רש"י סוטה יג, ב, בכתוב (שמות יג, ט) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו". ואם כן מדוע נאמר ביהושע שם: "אשר העלו בני ישראל"? אלא לפי שלא הספיק לגמרה וגמרה ישראל - נקראת על שמם - מכיבא הוכחה ממשה וישראל, לענין הגומר את המצוה, שהמצוה נקראת על שם הגומר אפילו כשהמתחיל לא גמר אותה מחמת אונס (רבי). תורה ב

הוא כמו: והם אותם. אבל "והמם גלגל עגלתו" - ישעיה כח, כח. וברש"י שם: "כשמסבין עליו אופני עגלה לדוקו ולדושו, אפילו הגלגל הומם ומשתבר". בלו יסוד - וראה רש"י שמות כג, כו. לפיכך חציו קמ"ץ וחציו פת"ח, כשאור פעל של שלש אותיות - ראה רש"י ויקרא ה, יט. תורה כד (א) כל המצוה - כפשוטו - ששם "מצוה" הוא שם המין, וכאילו אמר: כל המצות (רא"ם). ומדרש אגדה - תנחומא סימן ו. שאם כפשוטו היה לו לומר: "כל המצות" (גרא). אם התחלת במצוה - גמר אותה - וזהו "כל המצוה .. תשמרון לעשות", "המצוה" שהתחלת אותה - תשמור

מתיראין מן החיה, שנאמר - איוב ה, כג. "חיות השדה השלמה לך" - יהיה לה שלום עמך (רש"י סו, ו) ואם כן למה אמר כאן: "לא תוכל כלותם מהר", בלומר שלא יתן להם יכולת לכלותם, "פן תרבה עליך חית השדה", והרי הבחירה בידם לעשות רצונו של מקום, ואז לא יהיה חשש של "פן תרבה", ולמה אמר באופן ודאי "לא תוכל כלותם מהר"? (דברי דוד). אלא גלוי היה לפניו שעתידין לחטא - ולכן לא נתן להם יכולת לכלותם מהר (דברי דוד). ולפי זה יש לפרש "פן תרבה עליך" - בסבתך, שאתה הגורם (משכיל לדוד). תורה כג (כג) והמם - נקוד קמ"ץ בלו, לפי שאין מ"ם אחרונה מן היסוד, והרי

שיעור יומי ליום ראשון י"ז מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - ח - פרשת עקב

ב ותדבר ית כל ארְחָא די דְבָרָךְ יי אֱלֹהֶיךָ
דְנָן אַרְבַּעִין שְׁנֵין בְּמִדְבָּרָא כְּדִיל לְעַנְיִיתְךָ
לְנַסְיוֹתְךָ לְמַדְעָ ית די בְּלִבְךָ הַתֵּטֵר פְּקוּדוֹתֵיהּ
אִם לֹא :

(ב) וזְכַרְתָּ אֶת-כָּל-הַדְּרָךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכָה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר לְמַעַן עֲנִיתְךָ
לְנַסְתְּךָ לְדַעַת אֶת-אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו
אִם-לֹא :

כ"ט - הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו • שְׁלֹא תִנְסְהוּ וְלֹא תִהְרַהֵר אַחֲרָיו.

ג ויעֲנֶנְךָ ויִרְעַבְךָ ויאֲכִלְךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתָּ
וְלֹא יִדְעוּן אֲבֹתֶיךָ כְּדִיל לְאֹדְעוֹתְךָ
אֲרִי לֹא עַל לְחֵמָא בְּלַחְדוּדֵיהּ מִתְקַנֵּם אֲנִישָׁא
אֲרִי עַל כָּל אַפְקוֹת מִימְרָא דִּי יתְקַנֵּם
אֲנִישָׁא :

(ג) ויעֲנֶנְךָ ויִרְעַבְךָ ויאֲכִלְךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָתָּ
וְלֹא יִדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם
לְבַדּוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם כִּי עַל-כָּל-מוֹצָא פִּי-יַחֲוֶה יַחֲוֶה
הָאָדָם :

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד עמ' 1099)

ויעֲנֶנְךָ ויִרְעַבְךָ ויאֲכִילְךָ אֶת הַמֶּן (ח, ט) יש להבין, כיצד עורך המן רעבון? ויש לבאר, דהנהגה להם מן הארץ הוא מגבל, כמו כל דבר שבבעולם (הוא מזון, לא דבר אחר; ויש לו טעם אֶחָד בלבד), ולכן הוא מתקבל ונקלט באדם ומשביע אותו. אף המן היה להם מן השמים, מאכל אֶלְקִי, וכשם שהקב"ה הוא אין סוף, אף המן היה מאכל בלתי מגבל, הפולל כל הטעמים שבבעולם. כֹּאֲשֶׁר אָדָם מִגְבֵּל אוֹכֵל מֵאֲכָל זֶה, הוּא מִקְבֵּל טַעַם מִגְבֵּל בְּלַבַּד, וְאִינוּ מִקְבֵּל בְּלִי גְבוּל טַעֲמִים; לִכֵּן מְעוֹרְרָת בּוֹ אֲכִילָה זוֹ רַעֲב, כִּי הוּא נִמְשָׁךְ אֶל הַבְּלִי גְבוּל, שְׁלֹא נִתָּן כָּלֵל לְתַפְסִיחָהּ. וְאִף בַּתּוֹרָה, שְׁקִרוּיָהּ לְחֵם, כָּף; כָּל הַשְׂגָּה בַּתּוֹרָה, שְׂאִין לָהּ חֶקֶר, מְעוֹרְרָת רַעֲבוֹן וְצִמְאוֹן לְהַשִּׁיג יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

~ נקודות משיחות קודש ~ מאמר שבת פרשת בשלח, יו"ד שבט, התשל"ד

שורש מוצא פי הו'י שבדומם-צומח-חי הוא למעלה יותר משורש מוצא פי הו'י שבאדם, כיון שכל הגבוה יותר, יורד למטה יותר.

(ד) שְׂמַלְתְּךָ לֹא בְּלַתָּה מֵעֲלֶיךָ וּרְגַלְךָ לֹא בְּצַקָּה זֶה
אַרְבַּעִים שָׁנָה :

ד פְּסִיחָךָ לֹא אֲבִלְיַאת מִנָּךְ וּמִסְנָךְ לֹא יַחְפוּ
דְנָן אַרְבַּעִין שְׁנֵין :

כ"י - שְׂמַלְתְּךָ לֹא בְּלַתָּה • עֲנִינִי כְּבוֹד הָיוּ שְׁפִים בְּכַסּוּתָם וּמְגַהֲצִים אוֹתָם כְּמִין בָּלִים מְגַהֲצִים, וְאִף קְטַנֵּיהֶם, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ גְדִלִים, הִיָּה גְדֵל לְבוּשָׁן עִמָּהֶם, כְּלַבּוּשׁ הַזֶּה שֶׁל חֲמַט, שְׂגָדֵל עִמוֹ. לֹא בְּצַקָּה • לֹא נִפְחָה כְּבָצַק, כְּדָרְךָ הוֹלְכֵי יַחַף, שְׂרַגְלֵיהֶם נְפוּחוֹת.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

גְּדֵל לְבוּשָׁן עִמָּהֶם - גם זה לומדים מהפסוק "שְׂמַלְתְּךָ לֹא בְּלַתָּה מֵעֲלֶיךָ", שמשמע שאף הקטנים לא הסירו בגדיהם מעליהם, וזה לא יתכן אלא אם כן נאמר שהבגדים גדלו יחד עמָהם (רא"ם). אף זה אינו קשור לעניי הכבוד, אלא זהו נס שהתרחש בבגדים מצד גופותיהם של ישראל, וכמו שמביא רש"י משל מהחמט (הר"ב).

כְּלַבּוּשׁ הַזֶּה שֶׁל חֲמַט - רָאָה רִש"י חֲגִיגָה י"א, א': "חמט - אומר אני שהוא מין שרץ שקורין לימצ"א [=חלזון] הגדל בקלפה, ההולכת ומעגלת תמיד כל כּמָה שְׂגָדֵל, ותחילת הניצור בקלפה

הָיוּ שְׁפִין - משפּשֵׁפִים (לְנִקְיוֹן). כְּכַסּוּתָם וּמְגַהֲצִים אוֹתָם - מתיבת "מעליך" משמע, שלא סרו מעליהם כל אותן ארבעים שנה, ולכן מפרש שעניי הכבוד היו שפים אותם בהיותם עליהם ומגהצין אותם, ולכן לא היו מסירים אותם מעליהם לרחצם. וכתב ה"מ שפיל לְדוּד" שְׂוָהוּ פִירוּשׁ "מֵעֲלֶיךָ", שְׂבָגֵלֵל הָעֲנִינִים שֶׁ"מֵעֲלֶיךָ" - "שְׂמַלְתְּךָ לֹא בְּלַתָּה".

כְּמִין בָּלִים מְגַהֲצִים - כלומר בגדים נקיים ומגהצים. רָאָה רִש"י כְּתוּבוֹת י, ב': "אין הבגד מלובן עד שיהיה מגוהץ". וְאִף קְטַנֵּיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ גְדִלִים הִיָּה

(ב) הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו - שְׁלֹא תִנְסְהוּ וְלֹא תִהְרַהֵר אַחֲרָיו - כִּיּוֹן שֶׁמִּתְחִיל "לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ" וּמִסַּס "הַתְּשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו" (שְׂוָהוּ דְבַר הַנְּרָאָה לְעִינֵינוּ). לִכֵּן הוֹצֵרָךְ לְפָרֵשׁ שֶׁהַפְּנִיָּה לְמִצְוֹת שְׂבֵלָב, וְהִינוּ שְׁלֹא לְנִסְוֹתוֹ וְשֹׁא לְהִרְהוֹר אַחֲרָיו [שֶׁהֵם: "לֹא תִנְסוּ אֶת ה'" ו"תִּמְתִּים תִּדְוֶהָ עִם ה'"] (ספר הוכחן. באר בשו"ת). או שפירושו: לְדַעַת אִם יִהְרַהֵרוּ בְּשִׁמְרֵת הַמִּצְוֹת אִם לֹא, שְׂמָא תֵּאמְרוּ: מֵאַחַר שֶׁעָנָה אוֹתִי בְּמִדְבָּר זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה, מַה לִּי לְשִׁמְרֵת מִצְוֹתָיו (רא"ם). תורה ג
(ד) שְׂמַלְתְּךָ לֹא בְּלַתָּה - עֲנִינֵי כְבוֹד

ה ותדע עם לכה ארי קמא די מאלף גברא
נת פרה יי אלהף מאלף לך:

(ה) וידעת עם לבבך פי כאשר ייפר איש את-בנו
יהוה אלהיך מיסורך:

ו ותשר נת פקודיא דיי אלהף למהף בארסן
דתקנו קדמוהי ולמדחל יתה:

(ו) ושמת את-מצות יהוה אלהיך ללכת בדרכיו
וליראה אתו:

ז ארי יי אלהף מעלה לארעא טבתא ארעא
נגדא נחלין דמיין מבויעי עינן ותהומין
נפקין בפקען ובטורין:

(ז) פי יהוה אלהיך מביאך אל-ארץ טובה ארץ
נחלי מים עינת ותהמת יצאים בפקעה ובהר:

ח ארעא חטין וסעריין וגופנין ותאנין
ורמונין ארעא דזיתאה עבדין משחא והיא
עבדא דבש:

(ח) ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ-זית
שמן ודבש:

כ"ט זית שמן • זיתים העושים שמן.

ט ארעא די לא בעצורין תיכול בה לחמא
לא תחסר כל מדעם בה ארעא די אבנהא
פרזלא ומטורהא תפסול נחשא:

(ט) ארץ אשר לא במספנת תאכל-בה לחם לא-
תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברול ומחררה
תחצב נחשת:

י ותיכול ותשבע ותברך נת יי אלהף על
ארעא טבתא דיהב לך:

(י) ואכלת ושבעת וברכת את-יהוה אלהיך על-
הארץ הטובה אשר נתן-לך:

♦ יום שני י"ח מנחם-אב ♦

יא אסתמר לך דילמא תתנשי ית דחלתא דיי
אלהף בדיל דלא למשר פקודוהי ודינוהי
וקדמוהי די אגא מפקדך יומא דין:

(יא) השמר לך פן-תשכח את-יהוה אלהיך לבלתי
שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה
היום:

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי 'תורת מנחם - התוועדיות' חלק ט עמוד 116 ואילך - מותך 'לקראת שבת')

חומר אסור גאווה

השמר לך פן-תשכח את-יהוה אלהיך גוי, ורם לבבך ושכחת גוי' (ח, יא"ד)

איגא ב'ספר מצות גדול' (מצות לא-תעשה סד) שאף שהרמב"ם לא מנה ענין זה בין חשבון הלאוין, מפל-מקום אחר שמתבונן שפסוקים אלו הם "יסוד גדול", מנה במנין הלאוין "אזכרה שלא יתגאו בני ישראל".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

עושה שמן - באר בשדה, שאם כן ה'יית' היתה צריכה לינקד בפת"ח, וכיון שהיא נקודה בציר"ה הרי היא סמוכה ל"שמון" (גיא). וראה רש"י לקמן כו, ב: 'זית שמן, זית אגורי ששמנו אגור בתוכו'. אלא ששם מפרש את שבח ארץ ישראל [לפי צורך הכתיב], שאם לא כן מה שבח ארץ ישראל הוא ביותים העושים שמן? ואלו כאן מפרש פירושו התיבות (עמר נקא). תורה ט

ולקמן שם אומר הכתוב שאלו שהלכו עם מנעלים - 'נעלה לא בלתה מעל רגלך'. אך הרא"ם קתב שזו גם פונת רש"י כאן, שפיון ש'נעלה לא בלתה מעל רגלך', לכן לא הצרכת ללכת יחף, וכיון שלא הלכת יחף - לכן 'רגלך לא בצקה'. תורה ה
(ח) זית שמן - זיתים העושים 'שמון' - פי יש זיתים שאינם עושים שמן (רא"ם). ולא ש'זית' ו'שמון' הם שני דברים ונפרש: ארץ עושה זית וארץ

של עדשה היא".
שגדל עמו - מביא הוכחה שאין זה נס יוצא מגדר הרגיל, שהרי מצינו כן גם על-פי טבע בחלזון.
לא בצקה - לא נפקה בכצקה, בדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות - אכל לקמן (כ"ט ד) אומר הכתוב: 'ונעלה לא בלתה מעל רגלך'. ובפשטות צריך לומר, שחלק הלכו יחף וחלק הלכו עם מנעלים, וכאן אומר הכתוב שאלו שהלכו יחף - רגליהם "לא בצקה",

וכבר הקשו מדוע לא מנה הרמב"ם את ענין הגאָנה בחשבון הלאוין.

ויש לומר בזה על דרך החסידות:

מצינו בנזע לרב העברות, שאפילו אם עברו עליהם בני ישראל, עדין שוכן הקב"ה אתם, וכמו שכתוב (ויקרא טו, טז) "השוכן אתם בתוך טמאתם". אך שונה הוא אסור הגאָנה, שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה ה, א) "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם".

והינו, שהמור אסור גאָנה יותר מכל העברות. דבשאר עברות, עדין נשאר לאדם קשר עם הקב"ה. מה שאין כן בגאָנה אי-אפשר שיהיה לאדם קשר לאלקות, כי כשמתגאה הרי זה מורה שהוא מתרחק ומנגד לגמרי להקב"ה, רחמנא ליצלן. ועל-פי-זה יש לומר שהטעם שלא מנה הרמב"ם את ענין הגאָנה כלאו בפני-עצמו הוא, כי סבירא-ליה שפבר נכלל עון זה באסור עבודה-זרה. דכמו שעובד עבודה-זרה הוא מנגד גמור להקב"ה, כן הוא בגאָנה, שמונה על רחוק גמור רחמנא ליצלן.

(יב) פֶּן־תֹּאכַל וְשָׂבַעַת וּבָתִּים מְבִים תִּבְנֶה וַיִּשְׁבַּתְּ:

יב דילמא תיכול ותשבוע ובתיך שפירין תבני ותיתב:

(יג) וּבְקִרְךָ וּצְאֻנְךָ יִרְבֵּון וּכְסָף וְזָהָב יִרְבְּהוּ לְךָ וְכָל אֲשֶׁר־לְךָ יִרְבֶּה:

יג ותורך וענך יסגון וכסף וזהב יסגא לך וכל די לך יסגא:

(יד) וְרָם לְבַבְךָ וְשִׁכַחְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּתֵי עַבְדִּים:

יד וירים לבך ותנשי ית דחלתא דיני אלהך די אפקך מארעא דמצרים מבית עבדוּתא:

(טו) הַמוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נַחֲשׁוּ שָׂרְךָ וְעַקְרֹב וּצְמָאוֹן אֲשֶׁר אֵין־מַיִם הַמוֹצִיא לְךָ מֵיַם מִצְרַיִם הַחֲלָמִישׁ:

טו דדברך במדבר הגדול והנורא נחשו שרך קלז ועקרבין ובית צמאון אתר די לית מיא דאפק לך מיא מטנרא תקיפא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 372)

הגדול והנורא . . אשר אין מים (ח, טו) פֶּרְטִי הַמִּדְבָּר רומזים לשלבים שונים של ירידה רוחנית. **גדול:** האדם מחשיב את העולם ל'גדול', ואת העולם של יהודים ויהדות ל'קטן', וזה משפיע עליו כֹּאֲשֶׁר הוא בא במגע עם העולם. **נורא:** גם כֹּאֲשֶׁר הוא שרוי ב'ד' אמותיו, הוא חושש מ'מה יאמרו הגויים'. **נחשו:** אֲרָסוּ חֵם, הוא נהיה 'חם' לעניני העולם, ולכן הולכת ומתמעטת החמימות בקדושה. **שרך:** החמימות בעניני העולם שורפת ומכילה לגמרי את החמימות בקדושה. **עקרוב:** אֲרָסוּ קור, הוא נהיה קר ואדיש לגמרי, אפילו חמימות זרה כבר אין בו. **צמאון:** גם כֹּאֲשֶׁר מתעורר בתשובה וחס צמאון להקב"ה, **אין מים:** זו תורה. הוא צמא ואינו יודע אל מה.

(טז) הַמֵּאֲבִלְךָ מִן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוֹן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עֲנִתְךָ וּלְמַעַן נִפְתָּךְ לְהִיטִבְךָ בְּאַחֲרִיתְךָ:

טז דאובלך מן במדבר די לא ידעון אבותך גדיל לעניותך וידיל לנפיותך לאוטבא לך בסופך:

(יז) וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ כַּחַי וְעֵצִים יָדֵי עֲשָׂה לִי אֶת־הַחַיִּל הַזֶּה:

יז ותימר בלבך כחילי ותקף ידי קנו לי ית נכסאי האלין:

(יח) וּזְכַרְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנּוֹתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חַיִּל לְמַעַן תִּקַּים אֶת־בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם בַּיּוֹם הַזֶּה: פ

יח ותדבר ית יי אלהך ארי הוא יחב לך עצה למקני נכסין גדיל לקנמא ית קנמה די קנים לאבהתך פיומא הדין:

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת אור ליום ב' פרשת עקב, חמישה עשר באב ה'תשמ"ג)

בשיעור חוקם היומי מדובר אודות שלילת הקאסלקא-דעתך "ואמרת בלבבך כחיי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא - וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (פרשתנו ח, יז-יח).

והנה, מפנין ש"תורת אמת" צריכה לשלול קא-סלקא-דעתך זו, מובן, שאין זו קא-סלקא-דעתא של ה"מלך זמן ופסיל" בלבד, ענין של טפשות כו' - שהרי "בשופטני לא עסקינן", התורה אינה מתעסקת בשלילת עניני טפשות!... כי אם לשלול ענין שיש לו מקום בחכמה ושכל, אלא שבחכמה ושכל גופא הרי זה באופן ד"חכמים המה להרע", או חכמה שאינה מתאימה לחכמת התורה, אף שיש לה מקום ביחס לעניני העולם. ובענינינו - מפנין שהתורה צריכה לשלול את הקא-סלקא-דעתך ד"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", בהכרח לומר שלולי זאת היה מקום בשכל לומר כן, שלכן צריכה התורה לשלול קא-סלקא-דעתך זו.

ולכאורה תמויה ביותר: מדובר אודות יהודים "מאמינים בגני מאמינים", ובפרט כפי שהם במעמד ומצב נעלה ביותר - לאחרי הפניסה לארץ (שזהו המצב שאודותיו מדובר בשיעור חומש היום), הינו, כפי שה"עם הנבחר" נמצא בארץ שנבחרה עבורו על ידי הקב"ה, ואם כן, כיצד יתכן אצלם קא-סלקא-דעתא ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"? ועד פדי כף - שצריכים ציוי מיוחד לשלול קא-סלקא-דעתך זו, ולדעת הסמ"ג (מ"ל"ת סד) - נמנה ציוי זה במנין תרי"ג מצות [אף שלדעת הרמב"ם וכיוצא בזה אינו במנין תרי"ג מצות], וכפי שפותב הסמ"ג ש"סוד גדול הוא ביראת השם"! והביאור בזה:

ידוע המבואר ב'לקוטי תורה' ויקרא בתחלתו (א, א) שכל אחד ואחד מישראל הוא שלוחו של האדם העליון שעל הפסא, ושלוחו של אדם (העליון) כמותו, "כמותו דהמשלח ממש".

וענין זה מפורש בנגלה בתורה (עוד לפני שנדפס ה'לקוטי תורה'...) - כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ נט, ב): "מאי עביד קודשא-ברייהו בהאי שעתא כו' קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני", כלומר, שניתן לבני ישראל פח לנצח (לא רק את הנהגת העולם, כ"י"א) אפילו את הקב"ה בעצמו, כפיכיל.

והטעם הפנימי שבדבר - מפני היותם בניו של הקב"ה, כמו שכתוב "בנים אתם להויה אלקיכם":

"האב זוכה לבן כו'" - בכמה ענינים (ראה עדיות פ"ב מ"ט), וטעם הדבר - מפני ש"נשתלשלו מהן", הינו, שכן הוא למעלה - אצל הקב"ה ובני ישראל. והנה, אף שפענינים אלו מקבל הבן מהאב - הרי לפעמים מתגלים אצל הבן כחות נעלים יותר שלא נתגלו עדיו אפילו אצל האב, כמאמר רז"ל "יפה פח הבן מפח האב", כפירוש הפשוט שבזה - שכחו של הבן יפה יותר מכחו של האב. וישנו גם הפירוש הפנימי - שפענין זה גופא (ש"יפה פח הבן") בא כפוצצה "מפח האב".

ולכאורה אינו מובן: מפנין שהבן נלקח מהאב והוא מהותו ועצמותו של האב - איך יתכן שכחו של הבן יהיה יפה יותר מכחו של האב?! משל למה הדבר דומה - למוכר וקונה, שדבר שאין אצל המוכר - לא יכול להיות אצל הקונה. ובלשון הידוע: "רבי לא שנה, ר' חייא מנא ליה?!"

והביאור בזה: גם אצל האב ישנו ענין זה מצד הכחות הנעלמים, ומשום זה יכול הדבר להתגלות אצל הבן - "מפח האב", הינו, מפנימיות ועצמיות כחו של האב, אף שאצל האב עצמו לא בא הדבר לידי גלוי, שלכן יפה פחו של הבן יותר (בכחות הגלויים) מכחו של האב.

[וזהו גם הביאור בסיפור הגמרא (מנחות כט, ב) שפאשר הקב"ה הראה למשה רבינו את רבי עקיבא שדורש על כל קוץ וקוץ תילי תיליו של הלכות, "אמר לו חזור לאחוריה, הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו, רבי מנין לך, אמר להן, הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו" - דלכאורה תמויה: משה רבינו היה המקבל הראשון שקיבל את התורה מהקב"ה עד סוף כל הדורות, ואם כן, איך יתכן שרבי עקיבא דרש בתורה ענינים שלא היו ידועים למשה רבינו - מנין קיבלם רבי עקיבא אם לא ממשה רבינו?!

והביאור בזה: התורה כללות ופרטות נאמרה, ולכן, אצל משה רבינו היה בגלוי "כללות" הדבר, באופן של "כלל" שלא נתפרט עדיו לפרטים, ואילו רבי עקיבא - גילה את פרטי הדברים מה"כלל" על ידי "ג המדות שהתורה נדרשת בהם, כך שנתגלו הפרטים עוד לפני שנתגלו אצל משה רבינו].

ועל-דרך-זה מובן בנוגע לענין ד"נצחוני בני נצחוני":

כאשר מדובר אודות גלוי אלקות שאינו בתכלית השלימות [שלא באופן דקנימא סיהרא באשלמותא, המורה גם על השלימות אצל המשפיע - שמש], שזוהי הדרך ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים" [לפני השלימות ד"הני" עמו שהלכה כמותו] - אזי: יכולה להיות דעה שנה מנוגדת, ועד פדי כף - שהקב"ה אומר "נצחוני בני נצחוני", בדוגמת מעלתו של הבן שדוקא אצלו מתגלים הכחות הנעלמים של האב, עוד לפני שמתגלים אצל האב עצמו.

כלומר: מפנין שבני ישראל הם בניו של הקב"ה, הינו, שהם מציאות אחת עם הקב"ה - לכן, יכול להיות אצלם הענין ד"נצחוני בני נצחוני"; מה-שאינ-כן בנוגע לאומות העולם וכללות סדר ההשתלשלות - ששם לא יתכן כלל הענין ד"נצחוני". ועל-פייזה מובנת שפיר קא-סלקא-דעתך ד"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" - דמפנין שיהודי מרגיש שהוא בנו

של הקב"ה, אזי יכול להתקבל אצלו ש"פחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", מפנין שפחו הוא הכח של הקב"ה, שהרי הוא מציאות אחת עם הקב"ה - אביו. ועל זה בא ציוי התורה - "וְזָכַרְתָּ כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא הַנוֹתֵן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל", הינו, שענין זה גופא הוא "מכח האב", מפנימיותו ועצמותו של האב.

יט ויהי אם מנשאה תנשי ית דחלתא דיי אלהך ותהך פטר טעות עממיא ותפלחנון ותסגוד להון אסהדית ככון יומא דין ארי מיכד תיכדון:

(יט) וְהָיָה אִם־שָׁכַחְתָּ תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ אַחֲרָי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתֶּם וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם הַעֲדִיתִי בְכֶם הַיּוֹם כִּי אָבִדְתֶּם אֲבָדוֹן:

כ פצעממיא די יי מאכיד מקדמיכון פן תיכדון חלף דלא קבלתון פמימרא דיי אלהכון:

(כ) פגוים אשר יהוה מאכיד מפניכם פן תאבדון עקב לא תשמעו בקול יהוה אלהיכם: פ

א שמע ישראל את עבר יומא דין ית נרדנא למעל למירת עממין בכרבין ומקיסין מקד קרוין בכרבין וכריכין עד אית שממיא:

ט (א) שמע ישראל אתה עבר היום את-הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלת ובצרת בשמים:

כ"ט - גדלים ועצמים ממך • אתה עצום, והם עצומים ממך •

ב עם רב ומקיף בני גבריא די את ידעת ואת שמעת מן יכול למיקם קדם בני גבריא:

(ב) עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק:

ג וידע יומא דין ארי יי אלהך הוא יעבר קדמך מימרה אשא אקלא הוא ישצנון והוא יתרכנון קדמך ותתרכנון ותוכדנון כפריע פמא די מליל יי לך:

(ג) וידעת היום כי יהוה אלהיך הוא-העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך:

♦ יום שלישי י"ט מנחם-אב ♦

ד לא תימר בלבך בדיחבר יי אלהך ותהון מקדמך למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא קדא וכחובי עממיא האלין יי מתרף להון מקדמך:

(ד) אלי-תאמר בלבבך בהרף יהוה אלהיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני יהוה לרשת את-הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך:

כ"ט - אל-תאמר בלבבך • צדקתי ורשעת ה'עובדי פוככים' גרמו.

אשל אברהם - הרב אלשול

להוריש "מפניך", כאמור שם בכתוב, ולענין זה די לומר "ועצומים ממך" בלבד. תורה ב (ד-ה) אל תאמר בלבבך - צדקתי ורשעת הגוים גרמו - ולא שפירוש הכתוב: לא זה גרם ולא זה גרם, שהרי

גבורים, מה השבח שמשבח את האמוריים לומר: ועצומים מכם? אלא אתם גבורים משאר אומות, והם גבורים מכם. וראה רש"י לעיל ד, לח שלא פירש פן על "ועצומים ממך" האמור שם, ויש לומר ששם הדגש הוא

(א) גדלים ועצמים ממך - אתה עצום והם "עצמים ממך" - והוה פירוש "ועצומים ממך", עצומים מעצמתך. וראה גם רש"י לקמן יא, כג: "ועצומים מכם - אתם גבורים, והם גבורים מכם, שאם לא שישאל

ה לא בזכותך ובקשיותות לבך את עלל למירת ית ארעהון ארי בחובי עממיא האליו יי אלקה מתרבהון מקדמך ובדיל לאקמא ית פתגמא די קיים יי לאבקהך לאברהם ליצחק וליעקב :

(ה) לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את-ארצם כי ברשעת י הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את-הדבר אשר נשבע יהוה לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב:

כ"ט - לא בצדקתך וגו' אתה בא לרשת וגו' • כי ברשעת הגוים. הרי 'כי' משמש בלשון: 'אלא'.

ו ונדע ארי לא בזכותך יי אלקה יתב לך ית ארעא טבמא קדא למירתה ארי עם קשי קדל את :

(ו) ונדעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את-הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם-קשה ערף אתה:

ז הוי דכיר לא תנשי ית די ארעא קדם יי אלקה במדברא למן יומא די נפקתא מארעא דמצרים עד מיתיוכין עד אתרא קדיון מסרבין היותון קדם יי :

(ז) וזכר אל-תשכח את אשר-הקצפת את-יהוה אלהיך במדבר למן-היום אשר-יצאת מארץ מצרים עד באכם עד-המקום הזה ממרים הייתם עם-יהוה:

ח ובחרב ארעא קדם יי והנה רגו מן קדם יי בכון לשעא יתכון :

(ח) ובחרב הקצפתם את-יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם:

ט במסקי לטורא למסב להחי אבניא להחי קמא די גזר יי עמכון ויתבית בטורא ארבעין וממין וארבעין לילון לחמא לא אכלית ומיא לא אשתיתי :

(ט) בעלתי הרהר לקחת לוחת האבנים לוחת הברית אשר-ברת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי:

כ"ט - ואשב בהר • (מגילה כא) אין ישיבה אלא לשון עפכה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לאבות, כפי שאומר הכתוב (גיא). או שפירושו: לא בצדקתך אתה בא לרשת את הארץ, וכל-שכן להוריש, אלא רשעת הגוים לבדה גרמה שיגורשו, ובגלל השבועה לאבות "מורישם מפניך", וקבוא לרשת את ארצם (כא בשדה). ועצ"ע. תורה ו
(ט) ואשב בהר - אין ישיבה - האמורה כאן.
אלא לשון עפכה - ולא שישב ממש, שהרי אומר לקמן (י ט): "ואנכי עמדתי בהר" (מגילה כא, א). תורה ו

ישראל, אף אם היו הגוים רשעים. וכן פירוש הכתוב: אל תאמר בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ וברשעת הגוים, וגם אל תאמר בצדקתי וברשעת הגוים ה' מורישם מפניך (כא בשדה).
לא בצדקתך וגו' אתה בא לרשת וגו' כי ברשעת הגוים - הרי "כי" משמש בלשון אלא - ופירושו: לא בצדקתך" וזית "לרשת את ארצם", אלא "ברשעת הגוים" נתחייבו שיגורשו ממש (רא"ם). ומה שזכר ישראל דוקא לרשת את ארצם, זהו מפני השבועה

אומר בפסוק הבא: "כי ברשעת הגוים האלה ה' אלקיך מורישם מפניך", אלא הפונה שלא יאמר ששניהם יחד גרמו לכיבוש הארץ [ישראל מצד צדקתם וכו לרשת הגוים מצד רשעתם נתחייבו בגירוש] (רא"ם). או פירושו: אל תאמר ששניהם יחד גרמו הן את הגירוש והן את הכיבוש, שאם לא רשעת הגוים לא היה מגרש אותם בשביל לתת את ארצם לישראל בשביל צדקתם, אלא היה נותן להם ארץ אחרת, ואם לא צדקת ישראל לא היה מוריש את הגוים האלה מפני

י ויהב יי לי נת תרין לוחי אבניא פתיבין
באצבעא דיי ועליהון ככל פתגמא די
מליל יי עמכון בטורא מגו אשתא ביומא
דקהלא:

יא ויהו מסוף ארבעין ימין וארבעין
לילון יחב יי לי נת תרין לוחי אבניא לוחי
קמא:

יב ואמר יי לי קום חות בפריע מפא ארי
חביל עמך די אפקתא ממצרים סטו בפריע
מן ארשא די פקדתנון עבדו להון מתכא:

יג ואמר יי לי למימר גלי קדמי נת עמא
הדין והא עם קשי קדל הוא:

יד אנח בעותך מקדמי ואשצנון ואמחי נת
שמחון מתחות שמיא ואעבד יתך לעם
תקיף וסגי מנהון:

טו ותאפנתי ונחתית מן טורא וטורא בער
באשתא ותרין לוחי קמא על תרתין ידי:

טז וחזיתי והא חבתון קדם יי אלהכון
עבדתון לכון עגל מתכא סטתון בפריע מן
ארשא די פקיד יי יתכון:

(י) ויתן יהוה אלי את־שני לוחות האבנים פתבים
באצבע אלהים ועליהם ככל־הדברים אשר דבר
יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל:

(יא) ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן
יהוה אלי את־שני לוחות האבנים לחות הברית:

כ"ט • לוחות • לוחת פתיב, ששתיקן שוות.

(יב) ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת
עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן־הדרך
אשר צויתם עשו להם מסכה:

(יג) ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את־העם הזה
והנה עם־קשה־ערף הוא:

(יד) הרף ממני ואשמידם ואמחה את־שמן
מתחת השמים ואעשה אותך לגוי־עצום ורב
ממנו:

(טו) ואפן וארד מן־ההר וההר בער באש ושני
לוחות הברית על שתי ידי:

(טז) וארא והנה חטאתם ליהוה אלהיכם עשיתם
לכם עגל מסכה סרתם מהר מן־הדרך אשר־
צוה יהוה אתכם:

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

שהם מְכַנְנִים בְּמִדָּה אַחַת, וְחַמְשָׁה דְבָרוֹת עַל זו וְחַמְשָׁה עַל זו מְכַנְנִין דְּבוּר כְּנֶגֶד דְּבוּר, אֲנֹכִי כְּנֶגֶד לֹא תִרְצַח .. לֹא יִהְיֶה לְךָ כְּנֶגֶד לֹא תִנָּאפּ .. לֹא תִשָּׂא כְּנֶגֶד לֹא תִגְנוֹב .. וְכוּר כְּנֶגֶד לֹא תַעֲנֶה .. כִּבֵּד כְּנֶגֶד לֹא תַחְמוֹד". וְכַתֵּב בְּ"תוֹרַת מִנְחָם" שְׁנֵה עֲצָמוּ הַפְּלֵא שְׁהִיָּה בְּלוּחוֹת, שְׁאֵף שְׁבִלּוּחַ הָרֵאשׁוֹן הִיּוּ יוֹתֵר מֵלִים מֵאֲשֶׁר בְּלוּחַ הַשְּׁנִי, בְּכֹל זֹאת הִיּוּ שׁוֹיִם בְּגִדְלָם, אֵף שֶׁבְּפִשְׁטוֹת גִּדְלֵי הָאוֹתִיּוֹת וְהָרוּחַ שְׁבִין הָאוֹתִיּוֹת וְהַתִּיבּוֹת הִיּוּ זֵהִים בְּשֵׁנֵי הַלוּחוֹת. תורה יא

מִיֵּשֵׁב בְּזוֹ קוּשֵׁי הַמַּתְעוֹרֵר כָּאֵן בְּפִסְטוּק: פִּינּוֹן שֶׁהַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת כָּאֵן עַל מַעֲלַת וּשְׁלִימוֹת הַלוּחוֹת שְׁהִיּוּ "כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹקִים", לֹא מוּכָן לְמַה נִּכְתַּב בְּכַתִּיב חֶסֶר, דְּבַר הַמּוֹרָה לְכַאוּרָה עַל חֶסְרוֹן? וְלָכֵן מְבַאֵר שְׁאִין זֶה מוֹרָה עַל חֶסְרוֹן אֱלֹא עַל מַעֲלָה דְּנֶקָא, שְׁשֵׁנֵי הַלוּחוֹת הִיּוּ זֵהִים לְחִלוּטִין בְּצוּרְתָם וּבְגִדְלָם, דְּבַר הַמּוּכַיֵּחַ עַל מַעֲלָתָם שֶׁל הַלוּחוֹת שְׁהִיּוּ "מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים", כִּי בִיּוֹד אָדָם אֵי אֲפֶשֶׁר לְצַמְצֵם כָּל כֶּף (הַרְבֵּי). וְרֵאָה גַם רִשִׁי שְׁמוֹת לִבִּי, יח. וְרֵאָה שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ה: "הַלוּחוֹת תְּאוּמֵי צְבִיָּה,

(יא) לוחות - "לוחות" פתיב - חסר וא"ו השנייה המורה על רבים. ששתיקן שוות - שהיו שוות בגודלן, ובאלו הן לוח אחד (ספר הזכרון). בדרך כלל אין רש"י מדיק לבאר כל פתיב מלא או חסר שבכתוב, אלא כשהדבר נוגע לפשט הכתוב, ואף כאן כיון שהכתוב מתאר שהיו "שני לוחות האבנים", היה צריך לכתוב "לוחות" מלא. המורה על שנים ממש, אלא בא הכתוב להשמיענו שאמנם היו שנים, אבל היו שוים וזהים כל כף, שלא היה שוני בין אחד לשני, ובאלו היו אחד. וב"תורת מנחם" כתב לבאר, שרש"י

(י) וְאֶת־פֶּשֶׁל בְּשֵׁנֵי הַלַּחַת וְאֶשְׁלֹכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי יוֹאֲחֲדֵית בְּתַרְזֵן לַיְחִיָּא וּרְמִיתָנּוּן מֵעַל פְּרָתֵין יָדֵי וַתְּבָרַתְנּוּן לְעֵינֵיכּוֹן :

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוץ בלקוטר-שיחות חלק ל"ד עמוד 51 - מתוך 'לקראת שבת')

טעם תפיסת משה בלוחות

וְאֶת־פֶּשֶׁל בְּשֵׁנֵי הַלַּחַת וְאֶשְׁלֹכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֶשְׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם: (ט, י)

אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (אבות דרבי נתן, פרק ב, ג' בסופו) "נִסְתַּפֵּל (מִשָּׁה) בְּהוֹן, וְרָאָה שֶׁפָּרַח כְּתָב מֵעַלֵיהוֹן, אָמַר הַאיף אֲנִי נוֹתֵן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֵת הַלּוּחוֹת שְׂאִין בְּהֶם מִמֶּשׁ, אֲלֵא אֲאַחֲזֵ וְאֶשְׁבְּרֶם, שְׁנֶאֱמַר וְאֶת־פֶּשֶׁל גּו'."

וידועה השאלה, הרי בְּרִדַת מִשָּׁה מִהֵרָא כְּבֵר הֵי הַלּוּחוֹת בְּיָדוֹ, וְלִשְׁמָה מַה הַזְקַק לְתוֹפְסֶם שׁוֹב בְּכַדֵי הַשְּׁלִיכֶם?

וְיֵשׁ לְבָאֵר בְּזֵה, דְּטַעַם הַתְּפִיסָה בַּלּוּחוֹת הֵיָה כְּדֵי לְקַנּוּתָם שִׁיְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי, וְרַק עַל־יְדֵי־זֵה יוּכַל לְשַׁבְּרֶם:

דְּהִנְהָ עַל הַפְּסוּק וְיִתְּנָן אֵל מִשָּׁה כְּכַלּוּתוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ גּו' שְׁנֵי לּוּחוֹת הַעֲדַת גּו'" פְּרָשׁוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל: (נדרים לח, א ועוד) שְׁוִיִּתְּנָן לְשׁוֹן מִתְּנָה, שְׁדַבְּרֵי תוֹרָה נִתְּנָה בְּמִתְּנָה לְמִשָּׁה, וּמִפְּשֻׁטוֹת לְשׁוֹן הַפְּתוּב שְׁוִיִּתְּנָן קֵאֵי (גם) עַל הַלּוּחוֹת, מוּבָן שֶׁגַם הַלּוּחוֹת נִתְּנָה לְמִשָּׁה. וְכִמּוֹ שֶׁבַּלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (נחומא, פרשנו ט) שְׁנֶהֱגַ בְּהֶם עֵין טוֹבָה וְנִתְּנָם לְיִשְׂרָאֵל, עַל־דְּרָרֵזֵה יֵשׁ לִזְמֵר שֶׁהֵיָה בַּלּוּחוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת, דְּלִהְיִיתוּ טוֹב עֵין רְצָה לְתַנֵּם לְיִשְׂרָאֵל.

וְזֵה מִשְׁמִיעֵנוּ הַפְּתוּב "וְאֶת־פֶּשֶׁל בְּשֵׁנֵי הַלּוּחוֹת גּו' וְאֶשְׁבְּרֶם גּו'" דְּבְכַדֵי שִׁיְהִיָה מִתָּר לְמִשָּׁה לְשַׁבֵּר הַלּוּחוֹת בְּלֵי כָּל חֲשֵׁשׁ אֲסוּר גָּזַל וְכוּ', הֵיָה צָרָךְ בַּתְּפִיסָה מִיְחֻדָת כְּדֵי לְהַפְּקִיעַ מִחֲשַׁבְתּוֹ הַקּוֹדְמָת, וְלְקַנּוּתָם לְעַצְמוֹ שִׁיְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוץ בלקוטר-שיחות חלק ל"ד עמוד 57 - מתוך 'לקראת שבת')

גְּדַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל דְּמִשָּׁה

וְאֶת־פֶּשֶׁל בְּשֵׁנֵי הַלַּחַת וְאֶשְׁלֹכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֶשְׁבְּרֶם לְעֵינֵיכֶם: (ט, י)

בְּטַעַם תְּפִיסַת מִשָּׁה בַּלּוּחוֹת, יֵשׁ לִזְמֵר בְּדָרְךְ הַמוּסָר וְהַחֲסִידוּת:

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּטַעַם אֲמִירַת "אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ" לְשׁוֹן יְחִיד - "לִתֵּן פְּתוּחוֹן פֶּה לְמִשָּׁה לְלַמֵּד סַגּוּרִיָּא בְּמַעֲשֵׂה הַעֲגָל . לא לָהֶם צִוִּית . . אֲלֵא לִי לְבַדִּי."

וְעַל־דְּרָרֵזֵה יֵשׁ לִזְמֵר בְּנוּגַע לְשִׁבְרֵית הַלּוּחוֹת, שְׁמִצַּד גְּדַל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁל מִשָּׁה, וּמִסִּירַת נַפְשׁוֹ עֲבוּר כָּל יִשְׂרָאֵל, רְצָה לְסַלֵּק מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל שִׁיְכוּת לְעֵנִין שִׁבְרֵית הַלּוּחוֹת, וְלָכֵן "תְּפִשׁ" הַלּוּחוֹת שִׁיְהִי שְׁלוֹ לְגַמְרֵי.

וְעַל־פִּי־זֵה יֵשׁ לְפָרֵשׁ מֵאִמּוֹר חֲכָמֵינוּ ז"ל "שְׁמִיתָנּוּן שֶׁל צְדִיקִים קָשָׁה לְפָנֵי הַקֶּבֶ"ה כְּשִׁבְרֵית הַלּוּחוֹת" דְּמַזְהָ שִׁתּוֹרַת אָמַת' מִדְּמָה וּמִשׁוּנָה הַעֲנִינִים, מוּבָן שֶׁהֶם דוּמִים זֶה לָזֶה לֹא רַק בְּגִדְל הַקָּשִׁי וְהַצֵּעַר שֶׁהֶם גּוֹרְמִים, אֲלֵא גַם בְּתַקְנָם:

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁמִיתָנּוּן צְדִיקִים מְכַפְּרַת, וּמְבַאֵר בְּתַנּוּא הַחֲדוּשׁ שֶׁבְּכַפְּרָה זֶה לְגַבֵּי הַכְּפָרָה שְׁעַל־יְדֵי הַקְּרִבָּנוֹת, דְּקִרְבָּנוֹת מְכַפְּרִים רַק עַל הַשּׁוּגָג, מִה־שְׂאִין־כֵּן עַל־יְדֵי פְּטִירַת צְדִיקִים "פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקִרְבַּ הָאָרֶץ, לְכַפֵּר עַל עוֹן הַדּוֹר אִף גַם עַל הַזְּדוֹנוֹת".

וְעֵנִין זֶה מְדַגֵּשׁ גַם בְּשִׁבְרֵית הַלּוּחוֹת, דָּאִף שְׁלֵא הֵיָהָ לְמִשָּׁה שׁוּם שִׁיְכוּת לְחֻטָּא הַעֲגָל, מְכַל־מְקוּם לֹא זֶה בְּלַבַּד שֶׁהַשְּׁתַּדַּל לְפַעַל כְּפָרָה עַל הַחֻטָּא, אֲלֵא שֶׁגַם שִׁבְרֵית הַלּוּחוֹת שְׁבָאָה בְּסַבַּת חֻטָּא הַעֲגָל, עֲשֵׂה מִשָּׁה בְּאִפְּן שֶׁרַק הוּא הַאֲחֻרָאֵי לָזֶה.

(יח) וְאֶת־נֶפֶל לְפָנֵי יְהוָה פְּרָאשְׁנָה אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל־חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר חָטַאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְּעִימוֹ:

יח וְאֶת־נֶפֶל לְפָנֵי יְהוָה פְּרָאשְׁנָה אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי עַל כָּל־חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר חָטַאתֶם לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְּעִימוֹ:

יח"א ◀ וְאֶת־נֶפֶל לְפָנֵי ה' פְּרָאשְׁנָה אַרְבַּעִים יוֹם • שְׁנֶאֱמַר (שמות לב): "וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֵל ה' אֹלֵי אֲכַפְּרָה", בְּאוֹתָהּ עָלֶיהָ נִתְּעַכְּבְתִי אַרְבַּעִים יוֹם, נִמְצְאוּ פָלִים בְּכ"ט בָּבֶב: שֶׁהוּא עָלָה בִּי"ח בְּתַמּוּז, בּוּ פִּיּוֹם נִתְּרַצָּה

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

(יח) וְאֶת־נֶפֶל לְפָנֵי ה' פְּרָאשְׁנָה אַרְבַּעִים יוֹם - שְׁנֶאֱמַר - שְׁמוֹת לֵב, "אֲשִׁים כְּפָר וְקִנּוּחַ וְסִתְיָמָה לְנַגֵּד חֲטָאתְכֶם, לְהַבְדִּיל בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַחֻטָּא".

בְּאוֹתָהּ עָלֶיהָ נִתְּעַכְּבְתִי אַרְבַּעִים יוֹם - וּבְקִשׁ רַחֲמִים (רש"י שְׁמוֹת לֵב, יא). נִמְצְאוּ פָלִים פְּעֻשָׁרִים וְתִשְׁעָה בָּבֶב, שֶׁהוּא עָלָה בְּשַׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵי בְּתַמּוּז - וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֵל ה' אֹלֵי אֲכַפְּרָה"

הקדוש-ברוך-הוא לישראל, ואמר לו למשה (שם לר): "פסל-לך שגני-לוחת". עשה עוד מ' יום, נמצאו פלים ביום הפורים. בו ביום נתרצה הקדוש-ברוך-הוא לישראל בשמחה, ואמר לו למשה (במדבר יד): "סלחתי בך בך", לך הקבע למחילה ולסליחה. ומנין שנתרצה בך בך? שנאמר בארבעים של לוחות אחרונות (דברים י): "ואנכי עמדתי בהר פימים הראשונים", מה הראשונים בך בך, אף האחרונים בך בך; אמר מעתה, אמצעים היו בכעס.

יט ארי דחלית מקדם רגזא וחמתא די רגזו יי עליכו לשצאה יתכוון וקביל יי צלותי אף בזמנא ההיא:

(יט) כי יגרתי מפני האף והחמה אשר קצף יהוה עליכם להשמיד אתכם וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא:

כ וצל אהרן הנה רגזו מן קדם יי לחדא לשציותה וצליתי אף על אהרן בעדנא ההיא:

(כ) ובאהרן התאנף יהוה מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא:

כ"ט וּבְאֵהֲרֹן הִתְאַנַּף ה' • לִפִּי שָׁשַׁמְעוּ לָכֶם. לְהַשְׁמִידוֹ • זֶה כְּלוּי בְּנִים, וְכֵן הוּא אֹמֵר (עמוס ב): "וְאֲשַׁמֵּיד פְּרִיֹו מִמֶּעַל". וְאֲתַפְּלֵל גַּם-בְּעַד אֶהֱרֹן • וְהוֹעִילָה תַּפְּלִיתִי לְכַפֵּר מִחַצְהָ, וּמִתּוֹ שָׁנִים וְנִשְׁאָרוּ הַשָּׁנִים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הוא מנה שנאמר "להשמידו" ולא "להשמיד אותו", כמו שכתוב "להשמיד אתכם", שלא מדובר על השמדת אהרן עצמו אלא על בניו (שפיח), שמצינו לשון השמדה על בנים. וראה גם רש"י ויקרא י, יב: "הנוותרים - מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל, הוא שנאמר: ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואין השמדה אלא כלוי בנים".

וכן הוא אומר - עמוס ב, ט. "וְאֲשַׁמֵּיד פְּרִיֹו מִמֶּעַל" - הפירות אלו הבנים. וְאֲתַפְּלֵל גַּם בְּעַד אֶהֱרֹן - והועילה תפילתי לכפר מחצה - כלומר, בשם שלגביכם הועילה תפילתי לכפר עליכם שלא יהיה פליון, אבל לא לגמרי, שכן הגזירה של "וביום פקדי ופקדתי" נשארה עליכם, אף אצל אהרן הועילה התפלה למחצה, ולכן נאמר "וְאֲתַפְּלֵל גַּם בְּעַד אֶהֱרֹן" (משכיל לדח). וראה גם רש"י ויקרא שם: "תפלתו של משה בטלה מחצה".

ומתו שנים - נדב ואביהוא. ואף שנדב ואביהוא מתו בהקריבם אש זרה, יש לומר שזהו רק לענין אופן המיתה, אבל עצם המיתה נגזרה עליהם בעבור עון העגל. או שהגזירה לא היתה דוקא על נדב ואביהוא, אלא על "שנים" מבני אהרן, ונדב ואביהוא שמתו

שנתרצה בך בך - אולי גם שם נאמר לו כן רק לענין נתינת הלוחות השניות?

שנאמר בארבעים של לוחות אחרונות - לקמן י. וראה גם רש"י שם.

"ואנכי עמדתי בהר פימים הראשונים", מה הראשונים בך בך - ממתן תורה עד חטא העגל, שלא היה שום סבה לכעס.

אף האחרונים בך בך - כלומר "בך בך שלם" כמו קודם החטא.

אמר מעתה - שכיין שבאחרונים נאמר "פימים הראשונים", הרי מוכן מנה שהימים האמצעיים היו בכעס. ואף שגם באמצעיים נאמר "וְאֲתַפְּלֵל לִפְנֵי ה' פְּרִיאֲשׁוּנָה", והו' לענין עצם העליה, אף לא ניתן ללמוד משם מה היה באותם ארבעים יום של השתהיה, שהרי לא נאמר "פימים הראשונים".

אמצעיים היו בכעס - מי"ח בתמוז עד כ"ט באב. ולכן נאמר בהם לשון נפילה, "וְאֲתַפְּלֵל" (משכיל לדח). תורה יט

(כ) ובאהרן התאנף ה' - לפי ששמע לכם - ולא לפי שחטא רא"ם. ובהו הוא מוכיח את ישראל, שבגללם גם אהרן נענש, כי אם לא פן מה ענין אהרן בתוכחתו לישראל (משכיל לדח). להשמידו - זה כלוי בנים - הדייק

וכן כתב רש"י בשמות יח, יג. אבל ראה שם לג, יא שעלה ב"ט בתמוז ויורד בל' באב.

בו ביום - בכ"ט באב. או בל' באב לפי השיטה השניה.

נתרצה הקדוש-ברוך-הוא לישראל, ואמר לו למשה - לקמן י. א. וראה גם רש"י שם.

"פסל לך שני לוחות", עשה עוד ארבעים יום, נמצאו פלים ביום הפורים - שעלה בל' באב, ואלול הוא חודש חסר. ולפי השיטה שעלה בא' באלול, צריך לומר שאלול של אותה שנה היה מלא.

בו ביום נתרצה הקדוש-ברוך-הוא לישראל בשמחה - כלומר, בכ"ט באב רק "נתרצה הקדוש-ברוך-הוא", וגם זה רק לענין לוחות שניות, וביום הפורים "נתרצה .. בשמחה". וראה לשון רש"י שמות שם: "בשמחה ובלב שלם". וכן הוא לשון רש"י כאן בהמשך "בך בך שלם".

ואמר לו למשה - במדבר יד, כ. אמנם לשון זו נכתבה בתורה רק בחטא המרגלים, אף היא נאמרה עוד קודם לכן על חטא העגל (דברי דח). ולהעיר מרש"י במדבר יד, לג.

"סלחתי בך בך" - ומסר לו לוחות אחרונות (רש"י שם). לך הקבע למחילה ולסליחה. ומנין

(כא) וְאֶת־חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֶת־הָעֶגְלָה לְקַחְתִּי וְאֲשַׁרְף אֹתוֹ בְּאֵשׁ וְאָפַת אֹתוֹ טַחֲוֹן הַיִּטֵּב עַד אֲשֶׁר־דַּק לְעַפֵּר וְאֲשַׁלֵּךְ אֶת־עַפְרוֹ אֶל־הַנַּחַל הַיָּרֵד מִן־הַהָר:

כ"ט • טחון • לשון הנה, כמו: "הלוך וכלות", מולאנ"ט בלע"ז (מאהלענד)

(כב) וּבַתְּבַעְרָה וּבַמַּפָּה וּבַקְּבֻרַת הַתְּאוּה מִקְצָפִים הֵייתֶם אֶת־יְהוָה:

(כג) וּבְשִׁלַּח יְהוָה אֶתְכֶם מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ לֵאמֹר עֲלוּ וְרִשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וַתִּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הַאֲמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ:

(כד) מִמְּרוֹם הַיִּיתֶם עִם־יְהוָה מִיּוֹם דַּעַתִּי אֶתְכֶם: (כה) וְאֶתְנַפֵּל לִפְנֵי יְהוָה אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת־אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפַּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם:

כ"ט • ואתנפל וגו' • אלו הן עצמם האמורים למעלה. וכפלן כאן, לפי שכתוב כאן סדר תפלתו, שנאמר: "ה' אלהים אל תשחת עמך וגו'".

(כו) וְאֶתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וְאָמַר אֲדַנִּי יְהוָה אֶל־תִּשְׁחַת עַמִּי וְנַחֲלַתִּי אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגִדְלֶךָ אֲשֶׁר־הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:

(כז) זָכַר לַעֲבֹדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפֶּן אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ:

אשל אברהם - הרב אלשוילי

האמורים למעלה - פסוק יח. וזהו מה שאומר כאן: "את אשר התנפלתיו", דהיינו אותם הארבעים יום הנזכרים למעלה (באר בשדה).
וכפלן כאן, לפי שכתוב כאן סדר תפלתו, שנאמר - פסוק כו.
"ה' אלהים אל תשחת עמך וגו'". תורה כו

כמו הלוך וכלות - ראה גם רש"י לעיל ג. ו. ושם נתבאר. ובדפוס ראשון ושני הגירסא: "הלוך וגדול" (בלשון הכתוב בשמואל ב ה, י).
מולנ"ם - molant. הלוך וטחון (מעייני אש).
בלעז. תורה כב
(כה) ואתנפל וגו' - אלו הן עצמם - ארבעים יום.

בהקריבם אש ורה, נענשו אז גם על עון העגל. וראה תירוצים נוספים במפרשי רש"י.
ונשארו השנים - אלעזר ואיתמר. תורה כא
(כא) טחון - לשון הנה - כלומר, טחינה אחר טחינה עד אשר דק (גרא).
וראה רש"י במדבר יד, מה: "אבות - מכה אחר מכה".

כח דילמא זימרון דירי ארעא די אפקתנא
מתמן מדלית יוכלא די לאעלתהון לארעא
די מליל להון ומדסגי תהון אפקנן
לקשלותהון במדברא :

כט ואנון עמך ואחסנתך די אפקתא בחילך
רבא ובדרעך מרמא :

(כח) פְּנִי-יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִשֵּׁם מִבְּלִי
יִכְלַת יְהוָה לְהַבְיִיאַם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-דָּבַר לָהֶם
וּמִשְׁנֵאתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאָם לְהַמְתֵּם בַּמִּדְבָּר :

(כט) וְהֵם עִמָּךְ וְנַחֲלִיתְךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכַחֲךָ הַגְּדֹל
וּבְזִרְעֶךָ הַנְּטוּיָה: פ

♦ יום רביעי כ' מנחם-אב ♦

א בעדנא הדיא אמר זי לי פסל לך תרין
לויי אבניא קדמאי וסק לקדמי לטורא
ותעבד לך ארונא דאעא :

י (א) בָּעַת הַהוּא אָמַר יְהוָה אֵלֵי פֶסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לוּחֹת
אֲבָנִים פְּרָאשָׁנִים וְעֵלָה אֵלֵי הַהָרָה וְעָשִׂיתָ לָךְ אֲרוֹן
עֵץ :

כ"ט « בעת ההוא • לסוף מ' יום נתרצה לי ואמר לי: "פסל-לך", ואחר-כך: "ועשית לך ארון", ואני עשיתי
ארון תחלה, שפשעאבא והלוחות בנדי, היכן אתגם? ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל, שהרי משפן לא
נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, פי בדתו מן החר צנה להם על מלאכת המשפן, ובצלאל עשה משפן
תחלה, ואחר-כך ארון וכלים. נמצא זה ארון אחר הנה, וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה. ואותו שעשה
בצלאל, לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו ונשפה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת כ' מנחם אב תש"ח - תורת מנחם התוועדות כב עמ' 240)

ועשית לך ארון עץ (י, א) זהו שהיה יוצא עמהם למלחמה (רש"י) זמן הגלות הוא זמן של מלחמה נגד רוח הטמאה'
שנש בעולם הזה. ומלחמה זו תזקה יותר וקושה יותר במקום שבו שזררת אוירה של קרירות ליהדות, ועל כל צעד וצעד ושעל
צריכים להלחם באוירה זו. מי שנמצא במקום כזה צריך לדעת, שיש 'ארון' שעשה משה רבנו, וארון זה יוצא עמו ולפניו
ה'ורג נחשים ועקרבים'. עליו להאחז בארון זה, וזה יתן לו את הכח לנצח במלחמה בהצלקה יותר ובהקדם יותר.

ב ואכתוב על לוחיאת ית פתגמיא די הווי על
לוחיאת קדמאי די תברתא ותשונן בארונא :

(ב) וְאָכַתְבָּל עַל-הַלֹּחֹת אֶת-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל-
הַלֹּחֹת הַפְּרָאשָׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׁמְתָּם בְּאֲרוֹן :

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ואו הניחו בו אחר-כך את הלוחות
השניות, ובארון שעשה משה נשאר
רק שבני הלוחות הראשונות (רמב"ם בדת
רש"י, וכדעה המובאת בירושלמי שקלים פ"א ה"ו). וכן
הוא להדיא ברש"י המובא בהערה
הבאה.
וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה -
ראה במדבר י, לג: "וארון ברית ה' נסע
לפניהם", וברש"י שם: "זה הארון
היוצא עמהם למלחמה, ובו שבני
לוחות מונחים".
ואותו שעשה בצלאל לא יצא
למלחמה אלא בימי עלי, ונענשו עליו
ונשפה - ראה שמואל א פרק ד. תורה ב

לאחר יום הכפורים - ראה גם רש"י
שם לא, יח.
פי בדתו מן החר צנה להם על
מלאכת המשפן - ראה גם רש"י שם
לג, יא.
ובצלאל עשה משפן תחלה ואחר-
כך ארון וכלים - ראה רש"י שם לח,
כב. ולכן לא נוכל לומר שאת הארון
עשה בצלאל לפני שנצטוו על מלאכת
המשפן (שפ"ח).
נמצא זה ארון אחר הנה - בלומר,
הארון האמור כאן הוא ארון אחר, ובו
היו מונחים הלוחות השניות עד
שבצלאל עשה את הארון של המשפן,

(א) בעת ההוא - לסוף ארבעים יום
נתרצה לי, ואמר לי: "פסל לך" -
ראה גם רש"י לעיל ט, יח.
ואחר-כך "ועשית .. ארון", ואני
עשיתי ארון תחלה, שפשעאבא
והלוחות בנדי, היכן אתגם - ואין זה
סותר מה שבצווי הקדים עשית
הלוחות לעשית הארון, כיון שהתכלית
היא הלוחות שבהן היתה המטרה,
ובצווי נמסרו הדברים לפי סדר
חשיבותן ותכליתן (ע"פ נ"א).
ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל -
ראה שמות לו, א.
שהרי משפן לא נתעסקו בו עד

ג וְעַבְדִּית אֲרוֹנָא דְאֵעִי שְׁטִין וּפְסִלִית תְּרִין לוחי אבניא פקדמאי וסלקית לטורא ותריין לוחיא בידי:

ד וכתב על לוחיא פכתבא קדמאָה ית עשרא פתגמאי די מליל יי עמכון בטורא מגו אשתא ביומא דקהלא ויהבנון יי לי:

ה ואתפניתי ונתחית מן טורא ושויתי ית לוחיא פארונא די עבדית והווי תמן כמא די פקדני יי:

ו ובני ישראל נטלו מבארות בני יעקן למוסרה תמן מית אהרן ואתקבר תמן ושמש אלעזר ברה תחותיהי:

(א) וְאֵעִי אֲרוֹן עֵצֵי שֹׁטִים וּפְסִלִית לוחי אבנים פראשנים ואעל ההרה ושני הלחת בידי:

(ד) וכתב על הלחת פמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתגם יהוה אלי:

(ה) ואפן וארד מן ההר ואשם את הלחת בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני יהוה:

(ו) ובני ישראל נסעו מבארת בני-יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכתו אלעזר בנו תחתיו:

כ"ט - ובני ישראל נסעו מבארת בני-יעקן מוסרה • מה ענין זה לכאן? ועוד, וכי מבארות בני-יעקן נסעו למוסרה, והלא ממוסרות באו לבני-יעקן, שנאמר (במדבר לג): "ויסעו ממוסרות וגו'?" ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר החר מת? צא וחשב, ותמצא שמונה מסעות ממוסרות להר החר. אלא אף זו מן התוכחה: ועוד זאת עשיתם, כשמת אהרן בהר החר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, וראתם

אשל אברהם - הרב אלטשילי

עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף.
שמונה מסעות עד בני יעקן, ומשם למוסרה - כלומר עד למוסרה היו שבועה מסעות, ויחד עם מוסרה עצמו שהוא מקום חנייה, הרי הם שמונה.
שם נלחמו [ב]כם בני לוי והרגו מכם - שבע משפחות (רש"י במדבר כו, א).
ואתם מהם - ארבע משפחות (רש"י שם).
עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם - ממוסרה לבני יעקן.
ומשם - מבני יעקן.
חזרתם תהגדנה הוא החר הגדנה - הנזכר בפרשת מסעי לג, לב: "ויסעו מבני יעקן ויחזרו בחר הגדנה".
"ומן הגדנה וגו'" - "ותבחה", עד שחזרו בסופו של דבר בחזרה להר החר, כמפורט במסעות בפרשת מסעי שם פסוקים לד-לח.
וכמוסרה עשיתם אכל כבוד על מיתתו של אהרן שגדמה לכם זאת - שהסתלקו ענני הכבוד, ואז מלך ערד בא להלחם בכם.
ונדמה לכם פאלו מת שם - לכך נאמר כאן: "שם מת אהרן". וראה

החר - וכן כתב רש"י בפמדבר כו, יג. אף שם כא, ד כתב "שבע מסעות". ואין זה סותר, שכן החשבון תלוי אם מונים את מקום החנייה כמסע, או רק את המסעות שבין החניות, ואכן המסעות היו שבועה, אכל מקומות חנייה היו שמונה (מ"א). ואלו הם: א) ממוסרות לבני יעקן, ב) מבני יעקן לחר הגדנה, ג) מחר הגדנה ליתבתה, ד) מיתבתה לעברונה, ה) מעברונה לעציון גבר, ו) מעציון גבר לקדש, ז) מקדש להר החר (במדבר לג, לא-לז).
אלא אף זו מן התוכחה: ועוד זאת עשיתם - מלבד עשית העגל.
כשמת אהרן בהר החר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד - ראה גם רש"י בפמדבר כא, א, ד.
וראתם לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש - ברש"י בפמדבר כו, יג: "ונתנו לב". וראה רש"י כאן בסוף הדבור הבא.
לחזר למצרים, וחזרתם לאחוריהם - ראה רש"י בפמדבר כא, ד שלומד כן ממה שנאמר שם: "ויסעו מחר החר דרך ים סוף" - "כיון שמת אהרן ובאָה

(ו-י) ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן מוסרה - מה ענין זה לכאן - מה הקשר בין נסיעת בני ישראל ממוסרות לבני יעקן מוסרה? לסיפור שבירת הלוחות שבו עוסקת הפרשה? וב"משכיל לדוד" כתב שיש כאן גם שאלה נסתרות, שכן עד כאן דבר משה לנוכח עם ישראל כחלק מן התוכחה, ואלו כאן מתאר הכתוב את סיפור מסעם של בני ישראל בלשון נסתרה, ולא בלשון נוכח: "ותסעו מבארות בני יעקן מוסרה וגו'", מה שמוכיח שכל הענין הזה אכן אינו שייך כלל לכאן, ולא נכתב כאן אלא בשביל ענין אחר לגמרי, מהוהעמים שיבאר רש"י בהמשך?
ועוד, וכי מבארות בני יעקן נסעו למוסרה? והלא ממוסרה באו לבני יעקן, שנאמר - בפמדבר לג, לא.
"ויסעו ממוסרות וגו'" - ויחזרו מבני יעקן.
ועוד, "שם מת אהרן" - וכי במוסרה מת? (רש"י במדבר כא, ד).
והלא בהר החר מת, צא וחשב ותמצא שמונה מסעות ממוסרות להר

לכם ממלחמת מלך ערד ונתתם ראש לחזר למצרים, וחרתםם לאחוריתכם שמנה מסעות עד בני-יעקן, ומשם למוסרה. שם נלחמו לכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה, הוא חר הגדגד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (התוועדות תשמ"ח, חלק ה עמוד 2775 - מתוך 'לקראת שבת')

ה'קשי' במיתתן של צדיקים

ובני ישראל נסעו . . שם מת אהרן

קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כיום שנשתברו בו הלוחות (י. ו. ובפירוש רש"י י, ז). צריך להבין איך אפשר לומר כאן קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה, הרי הקב"ה עצמו גזר "והיו ימיו מאה ועשרים שנה", ואהרן היה בן מאה עשרים ושלש בפטירתו? גם יש להבין דייק לשונו של רש"י, כיום שנשתברו בו הלוחות ולא פשבירת הלוחות, ובפרט שבמקורו של רש"י (ירושלמי יומא פרק א, הלכה א. ועוד) הלשון הוא פשבירת הלוחות? ויש לבאר דבלשונו יום שנשתברו הלוחות, מתרץ רש"י קשיא הנ"ל, דבאמת הקשי במיתתן של צדיקים הוא כיום מיתתן, דמה שארע הדבר ביום מסים דוקא, הוא לפי שיום זה הוא יום בלתי רצוי, ודבר זה דומה ליום שנשתברו בו הלוחות. וימתק יותר שגם בנוגע לשבירת הלוחות מדגש הקשי ב"יום שנשתברו בו", שהרי מעשה העגל שגרם לשבירת הלוחות כבר היה ביום שלפני-זה. ונמצא, שלמרות ששבירת הלוחות היה כמו דבר הכרחי כתוצאה ממעשה העגל שלפני-זה, אף-על-פי-כן יש קשי ביום שנשתברו בו הלוחות.

(ז) משם נסעו הגדגדה ומן הגדגדה יטבתה ארץ נחלימים:

זמממן נטלו לגדגד ומן גדגד לטבת ארעא נגדן נחלין דמיין:

כ"ז ◀ ומן הגדגדה וגו' • ובמוסרה עשיתם אכל כבד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת, ונדמה לכם כאלו מת שם. וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות, לומר שקשה מיתתן של צדיקים לפני הקדוש-ברוך-הוא, כיום שנשתברו בו הלוחות, ולהודיעך שהקשה לו מה שאמרו: "נתנה ראש", לפרש ממנו, כיום שעשו בו את העגל.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

ענין חזרתם אחרת, וממילא נמצא שעינין הענין שהוא התוכחה שבדבר נאמר כאן בדרך אגב, עקב הופרת מיתת אהרן, בלי שום קשר לתוכחה שנאמרה לפניו, ונודו דוחק כמובן. ולכן הביא הטעם השני, להודיעך שגם לתוכחה שבדבר יש קשר לתוכחה הנזכרת בפרשה על עשייתם את העגל, שעשית העגל וחרתם אחרת שמונה מסעות היו קשים באותה מדה, ואת זו אנו למדים מזה גופא שאת שתי תוכחות אלו הוכיח בסמיכות זו לזו, אף שהן היו בשתי תקופות שונות ומרוחקות זו מזו. **שהקשה לו** - בפשטות הכונה למשה, שהרי זהו המשך של תהילת המשפט: "וסמך משה תוכחה זו". אף גם אפשר לפרש על הקדוש-ברוך-הוא.

ובנוגע לשבירת הלוחות, כתב רש"י (שמות לב, ט. שם לה, א) ששבירתם נועדה להקל מחומרת חטא העגל ולהציל בכך את בני ישראל (הרב). **כיום שנשתברו בו הלוחות** - כלומר, כשבירת הלוחות. ומה שנקט "כיום", אולי פירושו: כאלו אותו יום נשברו הלוחות. וכן יש לומר לקמן גבי: "כיום שעשו בו את העגל". **ולהודיעך** - הודיעך לטעם נוסף, מפני שבפסוקים שהוסמכו כאן ישנם שני ענינים: מיתת אהרן, וחרת בני ישראל שמונה מסעות לאחוריתם, והנה הטעם הראשון מבאר רק מדוע סמך את מיתת אהרן לכאן, אף אינו מבאר מדוע סמך את חזרתם אחרת לכאן, אלא שצריכים לומר שפיין שהוכיח את מיתת אהרן הוכיח גם

לשון רש"י במדבר כא, ד: "אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא בפניהם". **וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות** - אף ששבירת הלוחות היתה בשנה הראשונה, ואלו חזרתם מהר החר שמונה מסעות אחרת היתה בשנת הארבעים. **לומר שקשה מיתתן של צדיקים לפני הקדוש-ברוך-הוא** - מדגיש רש"י "לפני הקדוש-ברוך-הוא" דוקא, מפני ששני מאורעות אלו, מיתתן של צדיקים ושבירת הלוחות, הקושי העקרי הוא "לפני הקדוש-ברוך-הוא", שכן עבור בני ישראל יש למאורעות אלו גם משמעות חיובית. בנוגע למיתת צדיקים, הרי כבר כתב רש"י (במדבר כ, א) ש"מיתת צדיקים מכפרת".

ח כַּעֲדָנָא הֵיִיא אֲפַרְשׁ יִי יְת שְׁבַטָא דְלִוִי
לְמַטְל יְת אַרְוֹן קְנָמָא דִיִּי לְמַקָּם קָדָם יִי
לְשִׁמְשׁוּתָהּ וְלִבְרָכָא בְשִׁמָּה עַד יוֹמָא הַדִּין :

(ח) בַּעַת הַהוּא הִבְדִּיל יְהוָה אֶת־שֵׁבֶט הַלְוִי לְשֵׂאת
אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה לְשֵׂרְתוֹ
וּלְבָרְךָ בְּשִׁמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

כ"ט- «בַּעַת הַהוּא הִבְדִּיל ה' וְגו' • מוֹסֵב לַעֲנִין הִרְאִישׁוֹן. • בַּעַת הַהוּא • בְּשִׁנָּה הִרְאִישׁוֹנָה לְצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם, וְיַטְעִיתֶם בַּעֲגָל, וּבְגִי לִוִי לֹא טָעוּ, הַבְּדִילֶם הַמְּקוֹם מִכֶּם. וְסִמַּךְ מִקְרָא זֶה לְחִזְרַת בְּגִי־יַעֲקֹב, לִוְמַר שְׂאֵף בְּזֶה לֹא טָעוּ בַּהּ בְּגִי לִוִי, אֲלֵא עֲמַדוֹ בְּאַמְוָנְתֶם. לְשֵׂאת אֶת־אָרוֹן • הַלְוִיִּים. לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' לְשֵׂרְתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁמוֹ • הַכֹּהֲנִים, וְהוּא נְשִׂאת כַּפִּים.

ט על פן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה
אחיה מתקן דייב לה יי אנון אחסנתה
קמא די מליל יי אלקהך לה :

(ט) עַל־פֶּן לֹא־הָיָה לְלִוִי חֵלֶק וְנַחְלָה עִם־אֲחָיו יְהוָה
הוּא נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא:

כ"ט- «עַל־פֶּן לֹא־הָיָה לְלִוִי חֵלֶק • לְפִי שֶׁהִבְדִּלוֹ לְעַבֹּדֶת מְזַבַּח, וְאֵינֶן פְּנוּיִין לְחֻרְשׁ וְלִזְרַע. ה' הוּא נַחֲלָתוֹ • נוֹטֵל פָּרָס מִזְמַן מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

מלכד הטעמים שהוזכרו לעיל ברש"י פסוק וזו. אלא שלולא הטעמים הראשונים, היה יכול לכתוב את סיפור החזרה לאחור לאחר פסוק י, ומזה שכתבו בין הפסוקים ה"ח, אנו למדים כל זה.

אלא עמדו באמונתם. לשאת את ארון - הלויים - שכן "שבט הלוי" כולל בתוכו גם כהנים, ואת הארון נשא הלויים, ומהלויים גופא הקהתיים (רא"ם). והנהוזה כתבה נשיאת הארון בלכד, כי היא תכלית ושלמות עבודת הלויים (הרב).

לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו - הכהנים, והוא נשיאת כפים - משמע שמפך את כל הענין על נשיאת כפים (הרב). ויש לומר, משום שאצל הלויים נקט רק עבודה אחת (המעולה שבהן), מסתבר שגם אצל הכהנים נקט רק עבודה אחת (המעולה שבהן), שהרי בברכה זו מזכירים את שם המפורש). ואולי משום כך נקט רש"י נשיאת כפים ולא ברפת כהנים, להבהיר את ענין העבודה שבברפת כהנים, שזו נשיאת כפים. תורה ט

(ט) על פן לא היה ללוי חלק - לפי שהבדלו לעבודת מזבח - ואף שרק הכהנים הם שהבדלו לעבודת המזבח, יש לומר כמו שכתב הרמב"ן, שהלויים

הבדילים המקום מכם - כאמור (במדבר טו, ט): "כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת בני ישראל". ואף שלמעשה לא הבדלו עד השנה השניה אחר הקמת המשכן (ראה במדבר י"ב בהלותי), מכל-מקום בדבור ובמצינה כבר הבדלו מיד אחר עשית העגל, אלא שלא התחנכו לכך עד אחר הקמת המשכן (רא"ם). או הפונה למה שאמר להם (שמות לב, ט): "מלאו ידכם היום לה", וכמו שפירש רש"י שם: "אתם ההורגים אותם, בדרך זה התחנכו להיות כהנים למקום". וראה רש"י בפסוק ג, יב: "שהיתה העבודה בכבורות, וכשקטאו בעגל נפסלו, והלויים שלא עבדו עבודה זרה נבחרו לתתיהם". וברש"י בפסוק ח, יז: "שלי היו הכבורות בקו הדין, שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים ולקחתי אותם לי עד שטעו בעגל, ועכשיו ואקח את הלויים".

וסמך מקרא זה לחזרת בני יעקב - שחזרו מחר הרהר לבני יעקב, ומשם למוסר. לומר, שאף בזו - פן הגירסא בכמה דפוסים. ובדפוסים הנפוצים: כזוה.

לא טעו בה בני לוי - שכמו שבבעגל לא טעו בני לוי, אף לענין החזרה לאחור לא טעו (באר בשדה). ואם פן זהו טעם נוסף לכתובת סיפור חזרת בני ישראל לאחוריהם שמונה מסעות כאן,

מה שאמרו - במדבר יד, ד. "נתנה ראש" - אמנם לשון זה נאמר אחרי גזירת עון המרגלים, אף ניתן ללמוד מהאמור שם שכן אמרו גם כאן, שהרי כאן חזרו לאחוריהם שמונה מסעות, ובדאי חזרו על אותו לשון שבכך השתמשו בו בעבר. וראה גם רש"י תהלים קיח, ד: "בני לוי .. נלחמו עם ישראל בשאמרו: נתנה ראש ונשובה מצרימה".

לפרש ממנו - בפשוטות הכונה ממש. אף גם אפשר לפרש על הקדוש-ברוך הוא. ולקאורה הדבר תלוי בשני הפירושים שהובאו ברש"י במדבר שם: "נתנה ראש - כתרגומו: נמני רישא, נשים עלינו מלך, ורבותינו פירשו: לשון עבודה זרה". לפי הפירוש הראשון נמנה לנו מלך ונפרוש ממש, ולפי הפירוש השני הכונה לעשית עבודה זרה לפרוש מהקדוש-ברוך הוא.

כיום שעשו בו את העגל - שפרשו ממש, במה שאמרו (שמות לב, א): "כי זה משה האיש .. לא ידענו מה היה לו". או שפרשו מהקדוש-ברוך הוא בעצם עשית העגל. תורה ח

(ח) בעת ההוא הבדיל ה' וְגו' - מוסב לענין הראשון, "בעת ההוא", בשנה הראשונה לצאתכם ממצרים ויטעיתם בעגל, ובני לוי לא טעו,

(י) וְאֲנֹכִי עֲמַדְתִּי בְּהַר בְּיָמַימֵי הָרֵאשִׁימֵי אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהוּא לֹא-אָבָה יְהוָה הַשְׁחִיתָךְ:

יִוָּאֵן הַיְתִי קָאָם בְּטוֹרָא בְּיוֹמֵי קַדְמָיִן אַרְבָּעִין יְמֵי וְאַרְבָּעִין לַיְלָוִן וְקָבִיל יְיָ צְלוֹתִי אַף בְּזִמְנָא הַהִיא לֹא אָבִי יְיָ לְחַבְלוֹתָךְ:

כ"ט - וְאֲנֹכִי עֲמַדְתִּי בְּהַר • לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת, וּלְפִי שְׁלֹא פָּרַשׁ לְמַעַלָּה כַּמָּה עֲמַד בְּהַר בַּעַלְיָה אַחֲרוֹנָה זֹו, חֲזַר וְהִתְחִיל בָּהּ. בְּיָמַימֵי הָרֵאשִׁימֵי • שֶׁל לּוּחוֹת הָרֵאשִׁימוֹת: מַה הֵם בְּרַצוֹן, אַף אֵלוֹ בְּרַצוֹן, אָבֵל הָאֲמֻצְעִיִּים שֶׁעֲמַדְתִּי שָׁם לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם הָיוּ בְּכַעַס.

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֵךְ לְמַסַּע לְפָנַי הַעֵם וַיִּבְאוּ וַיִּירָשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם לָתֵת לָהֶם: פ

יֵא וְאָמַר יְיָ לִי קוּם זֵיל לְמַטוּל קָדָם עֲמָא וַיַּעֲלוּ וַיִּירְתוּן יַת אַרְעָא דִּי קִימִית לְאַבְהֵתְהוֹן לְמַתָּן לְהוֹן:

כ"ט - וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי וְגו' • אַף-עַל-פִּי שֶׁסָּרַתָּם מֵאַחֲרָיו וְטַעַיתֶם בַּעֲגָל, אָמַר לִי (שְׁמוֹת ל"ב): "לֵךְ נַחֵה אֶת הָעַם וְגו'".

◆ יום חמישי כ"א מנחם-אב ◆

(יב) וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מַה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֹׂאֵל מַעֲמֹךָ בִּי אִם-לִירָאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַבַּת בְּכָל-דְּרָכֶיךָ וְלֵאחֲבָה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לְבַבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:

יב וְכַעַן יִשְׂרָאֵל מָא יְיָ אֱלֹהֶיךָ תַּבַּע מַנְדָּךְ אֱלֹהִין לְמִדְמַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַתָּךְ בְּכָל אַרְסוֹן דְּתַקְנֵן קְדַמוּהִי וּלְמַרְסָם יַתָּה וּלְמַפְלַח קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:

כ"ט - וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל • אַף-עַל-פִּי שֶׁעֲשִׂיתֶם כָּל זֹאת, עוֹדְנוּ רַחֲמָיו וְחַבְתּוּ עֲלֵיכֶם, וּמִכָּל מַה שֶׁחֲטַאתֶם לְפָנָיו, אֵינּוּ שׂוֹאֵל מִכֶּם. בִּי אִם-לִירָאָה וְגו' • (בְּרַכּוֹת ל"ב) רַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ מִכָּאן: 'הַכֵּל בְּיַדִּי שְׁמַיִם, חוּץ מִירְאַת שְׁמַיִם'.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

נוֹעַדוּ לַעֲזוֹר לְפָנֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל צָרְכֵי הַמִּקְדָּשׁ הֵם עֲבוּר הַקְּרִבְנוֹת, וְנִמְצָא שְׂפָלָם עֲסוּקִים בַּעֲבוּדַת הַמִּזְבֵּחַ. וַאֲיֵן פְּנוּיִן לְחַרְשׁ וְלִזְרַע - וְלָכֵן לֹא הִיָּתָה לְלוּיִים נְחֻלַּת שְׂדוֹת וּבְרָמִים, אֲלָא עָרִים לְשִׁבְת וּמִגְרָשֵׁיהֶם (ראַה רִש"י וּסְרַא ב"ה, ל"ט). וְלֹא מִצַּד שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ לְהִיּוֹת מִשְׁרְתֵי עֲלוּיוֹן, כִּפִּי הַמִּזְבֵּחַ מֵהַפְּתוּב, כִּי לְפִי זֶה אֲדַרְבֵּה רֵאוּי לְהַרְבּוֹת שְׂכָרָם וְלֹא לְמַעַט (ראַה"ט).

ה' הוּא נַחֲלָתוֹ - נוֹטֵל פָּרִים מְזֻמָּן מִבֵּית הַמִּלֶּךְ - הֵינּוּ תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, וּבְנָה אוֹתָם "פָּרִס . . מִבֵּית הַמִּלֶּךְ", מִפְּנֵי שֶׁתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם ה', וְאָמַר "פָּרִס מְזֻמָּן", וְלֹא סֵתָם פָּרִס, כִּי הַפָּרִס הַזֶּה הוּא בְּלִי עֲמָל, שְׂאִינֵן צְרִיכִין לַעֲמוֹל וּלְטָרוּחַ עֲלוּי, כִּדִּי שְׁלֹא יִמְנַע אוֹתָם מֵעֲבוּדַת

הַמִּזְבֵּחַ (ע"פ רא"ט). תורה י

(י) וְאֲנֹכִי עֲמַדְתִּי בְּהַר - לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת. וּלְפִי שְׁלֹא פָּרַשׁ לְמַעַלָּה - פְּסוּק ג.

כַּמָּה עֲמַד בְּהַר בַּעַלְיָה אַחֲרוֹנָה זֹו, חֲזַר וְהִתְחִיל בָּהּ. בְּיָמַימֵי הָרֵאשִׁימֵי - שֶׁל לּוּחוֹת הָרֵאשִׁימוֹת, מַה הֵם בְּרַצוֹן אַף אֵלוֹ בְּרַצוֹן - שְׁלֹא הִיָּה בְּהֵם שׁוּם כַּעַס, וּבִסּוּף אַרְבָּעִים יוֹם נִתְרַצָּה לָהֶם לְמַחֹל עַל חֲטָא הָעֲגָל בְּרַצוֹן (נ"א). כִּי אִם לֹא כֵן, "בְּיָמַימֵי הָרֵאשִׁימוֹת" מַה מִּשְׁמִיעֵנוּ וְרָאָה גַם רִש"י לְעִיל ט, יח. וְשֵׁם נִתְבָּאָר.

אָבֵל הָאֲמֻצְעִיִּים שֶׁעֲמַדְתִּי שָׁם לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם הָיוּ בְּכַעַס - רָאָה גַם רִש"י לְעִיל שֵׁם. תורה יא

(יא) וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי וְגו' - אַף-עַל-פִּי שֶׁסָּרַתָּם מֵאַחֲרָיו וְטַעַיתֶם בַּעֲגָל -

הַתּוֹכַחוֹת (רא"ט).
אָמַר לִי - שְׁמוֹת ל"ב, ל"ד.
"לֵךְ נַחֵה אֶת הָעַם" - הִבִּיא לְשׁוֹן פְּסוּק זֶה כִּדִּי לְבָאָר שְׁאֵמִירַת "קוּם לֵךְ לְמַסַּע לְפָנַי הַעֵם" אָכֵן הִיָּתָה לְאַחַר חֲטָא הָעֲגָל. תורה יב

(יב) וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל - אַף-עַל-פִּי שֶׁעֲשִׂיתֶם כָּל זֹאת - גַּם כָּאן מִכָּאָר אֵיךְ שֶׁפְּסוּק זֶה קָשׁוּר לְתוֹכַחְתּוֹ עַל חֲטָא הָעֲגָל (רא"ט). וְגַם לֹא יִתֵּן לְפָרֶשׁ כַּפְּשׁוּטוֹ, שֶׁהָרִי עַל הִירָאָה כְּבָר נִצְטוּוּ לְפָנַי כֵּן, וּמַה שֶׁיֵּךְ לוֹמַר "וַעֲתָה" אֲלָא הַכּוֹנֵה אַף-עַל-פִּי שֶׁחֲטַאתֶם בַּעֲגָל, אֵינּוּ שׂוֹאֵל מִכֶּם דְּבָרִים קָשִׁים וּבְכָדִים, אֲלָא רַק "לִירְאָה".

עוֹדְנוּ רַחֲמָיו וְחַבְתּוּ עֲלֵיכֶם, וּמִכָּל מַה שֶׁחֲטַאתֶם לְפָנָיו אֵינּוּ שׂוֹאֵל

שיעור יומי ליום חמישי כ"א מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום - י - פרשת עקב

נה יג למטר ית פקודיך דיני ונת קנמוהי דאנא
מפקדך יומא דינ לדגיטב לך :
(יג) לְשֹׁמֵר אֶת-מִצְוֹת יְהוָה וְאֶת-חֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי
מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לְטוֹב לָךְ :

כט"ו ◀ לְשֹׁמֵר אֶת-מִצְוֹת ה' • וְאִם הָיָא לֹא לְחַנּוּם, אֲלֵא : לְטוֹב לְכֶם שְׁתַּקְבְּלוּ שְׂכָר.

יד קא דיני אלהיך שמיא ושמי שמיא ארעא
וכל-אשר-בה :
(יד) הֲזֵן לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ
וְכָל-אֲשֶׁר-בָּהּ :

כט"ו ◀ הֲזֵן לְה' אֱלֹהֶיךָ • הַכֹּל, וְאִם-עַל-פִּי-כֹן "רַק בְּאֲבֹתֶיךָ חֶשֶׁק ה'" מִן הַכֹּל.

טו לחוד באבתיך צבי יי למרחם יתהון
ואתרעי פגניהון פתריהון פכון מכל
עממיא פיומא הדין :
(טו) רַק בְּאֲבֹתֶיךָ חֶשֶׁק יְהוָה לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר
בְּזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים בַּיּוֹם הַזֶּה :

כט"ו ◀ בְּכֶם • כְּמוֹ שְׂאֵתָם (רואים אהם) חֲשׂוּקִים מִכָּל הָעוֹבְרֵי כּוֹכְבִּים הַיּוֹם הַזֶּה.

טז ותעדין ית טפשות לבכון וקדלכון לא
תקשון עוד :
(טז) וּמִלֵּתָם אֶת עַרְלַת לְבַבְכֶם וְעַרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ
עוֹד :

כט"ו ◀ עַרְלַת לְבַבְכֶם • אִטְם לְבַבְכֶם וְכַסּוּיֹו.

יז ארי יי אלהכון הוא אלהא דינין ומרי
מלכין אלהא רבא גברא ודחילא די לית
קדמוהי מסב אפיין ואף לא לקבלא שחדא :
(יז) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדֹנֵי
הָאֲדֹנָיִם הָאֵל הַגָּדֹל הַגָּבֹר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא-יִשָּׂא
פָּנָיו וְלֹא יִקַּח שַׁחַד :

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"אתם תהיו לי סגולה משאר אומות,
ולא תאמרו: אתם לבדכם שלי ואין לי
אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שתהא
חבתכם נכרת? כי לי כל הארץ, והם
בעיני ולפני לכלום".
בְּכֶם - כְּמוֹ שְׂאֵתָם רואים אֲתֶכֶם
חֲשׂוּקִים מִכָּל הָעַמִּים הַיּוֹם "תְּזַח"
- כלומר, "בְּכֶם" אינו פירוש של
"בְּזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם" (כפי שפירשו ה"אבן
עזרא" וה"רא"ם), שדבר מיותר הוא,
וגם מהו "כִּי־יִשָּׂא פָנָיו וְלֹא יִקַּח שַׁחַד"
בְּחַר בָּהֶם? אֲלֵא כִּי פִירוּשׁוֹ: "וַיִּבְחַר
בְּזֶרְעָם", כְּמוֹ שְׂאֵתָם רואים שְׂבַחַר
בְּכֶם, וְאֵתָם חֲשׂוּקִים מִכָּל הָעַמִּים הַיּוֹם
הַזֶּה (ספר הזכרון). ובמפרשי רש"י פתבו
לְפָרֵשׁ בְּאֲפָנִים אַחֲרֵיהֶם. תורה טו
(טז) עַרְלַת לְבַבְכֶם - אִטְם
לְבַבְכֶם" וְכַסּוּיֹו - רָאָה גַם רִש"י
שְׂמוֹת ו, יב, שְׂכָל לְשׁוֹן עַרְלָה הוּא
מְלִשׁוֹן אוֹטָם וְכַסּוּיֹו. תורה יז

אותה. תורה יג
(יג) לְשֹׁמֵר אֶת מִצְוֹת ה' - וְאִם הָיָא
- הַשְּׂאֵלָה הַקְּטָנָה שְׁהוּא שׂוֹאֵל מִכֶּם
(ספר הזכרון).
לֹא לְחַנּוּם, אֲלֵא "לְטוֹב לָךְ" - מִתְרַץ
בְּזֶה קוּשֵׁי הָעוֹלָה מִהַפְתוּבִים:
שְׂבַתְחִילָה אָמַר "מִה ה' אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל
מִעֲמֶיךָ כִּי אִם לִירְאָה .. לְשֹׁמֵר אֶת
מִצְוֹת ה'", מִשְׁמַע שְׁה' דוֹרֵשׁ אֶת זֶה
בְּשִׁבִיל עֲצֻמוֹ, וְלִבְסוּף אָמַר "לְטוֹב לָךְ",
שְׁהוּוּ בְּעֵצֶם בְּעִבּוּרְךָ (רא"ם). וַיִּתְרָה מוֹ:
אִם זֶה לְטוֹבְתָךְ, אֵינּוּ צְרִיךְ "לְשׂוֹאֵל
מִעֲמֶיךָ", כִּי זֶהוּ טוֹבְתָךְ. וְלִכֵּן מְבָאֵר
רִש"י ש"לְטוֹב לָךְ" הוּא עֲנֵן נוֹסֵף, שְׂגַם
מִה שְׁה' שׂוֹאֵל מִעֲמֶיךָ, בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר
הוּא גַם "לְטוֹב לָךְ" (ע"פ גי'א).
שְׂתַקְבְּלוּ שְׂכָר. תורה יד
(יד-טו) הֲזֵן לְה' אֱלֹהֶיךָ - הַכֹּל - כֹּל
הַמְפֹרֵט בְּפִסּוּק.
וְאִם-עַל-פִּי-כֹן "רַק בְּאֲבֹתֶיךָ חֶשֶׁק
ה'" מִן הַכֹּל - וְרָאָה רִש"י שְׂמוֹת יט, ה:

מִכֶּם "כִּי אִם לִירְאָה וְגו'". וְרַבּוּתֵינוּ
דְּרִשׁוּ מִכָּאן - בְּרִכּוֹת לג, ב. הוּצַרְךָ
לְהִבִּיא אֶת דְּרִשְׁת רַבּוּתֵינוּ, כִּי עַל-פִּי
הַפֶּשֶׁט שְׂבִיבֵי אֵר לְעִיל עֲדִין לֹא מוּבָן
מִהוּ: "כִּי אִם לִירְאָה", שְׁהַרִי הוּא מוֹנֵה
אֲחֲרֶיךָ דְּרִישׁוֹת נוֹסְפוֹת "לְלַקֵּת בְּכָל
דְּרָכֶיךָ וְלֹא-תִּהְיֶה אֹתוֹ וְגו'" (באר בשדה).
הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם - כֹּל מִדּוּתֵי
וְקוּרֻתֵי שֶׁל אָדָם בָּאֵין לוֹ בְּגוּרַת מְלַךְ
(רש"י נדה טו, א).
חוּץ מִירְאַת שָׁמַיִם - כְּלוּמַר, צְדִיק
וְרָשָׁע אֵינּוּ בָא עַל-יְדֵי שָׁמַיִם, אֶת זו
מִסֵּר בְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם, וְנִתַּן לְפָנָיו שְׁתֵּי
דְּרָכִים, וְהוּא יִבְחַר לוֹ יְרְאָת שָׁמַיִם (רש"י
ברכות טו). וְהוּוּ "כִּי אִם לִירְאָה" - דְּבַר זֶה
לְבִדּוֹ הוּא שׂוֹאֵל מִמֶּךָ, לְפִי שֶׁהַכֹּל בְּיָדוֹ
וְזֶה בְּיָדְךָ (רש"י נדה טו). וְרִש"י בְּמִגִּילָה
כּוּה, א הוּסִיף, שְׂגַם בְּיְרְאָת שָׁמַיִם יֵשׁ
יְכוּלָת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרִוךּוֹ-הוּא
לְהַכִּין לְבַבְנוּ אֵלָיו (כְּפִי שִׁהִיָּה לְעֵתִיד
לְבָא), אֲלֵא שְׁהוּא מִסֵּר לָנוּ

כ"ט - וְאֵדְנִי הָאֲדָנִים • לא יוכל שום אֶדוֹן לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ. לֹא-יִשָּׂא פָנָיִם • אם תִּפְרְקוּ עִלּוֹ. וְלֹא יִקַּח שַׁחַד • לְפִיִּסוֹ בְּמִמּוֹן.

(יח) עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאַהֲבֵה גֵר לְתַת לוֹ
לֶחֶם וְשִׁמְלָה:

כ"ט - עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה • הָרִי גְבוּרָה, וְאַצִּל גְּבוּרָתוֹ אֶתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָנִיתוֹ (מגילה לא). וְאַהֲבֵה גֵר לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה • וְדַבֵּר חֲשׁוּב הוּא זֶה, שְׂכָל עֲצָמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ עַל זֶה הַתְּפִלָּה: "וְנָתַן לִי לֶחֶם לְאָכַל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת י עמ' 25)

וְאַהֲבֵה גֵר לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה (יח) • **לֶחֶם זֶה תוֹרָה** . **שִׁמְלָה זֶה טְלִית** (ילקוט שמעוני רמז כבג) **גֵר** - הֵינּוּ הַנְּפֹשׁ הָאֱלֹקִית, שֶׁהִיא בְּגִלוּת הַגּוּף, בְּאֶרֶץ לֹא לָהּ. וְכַמְבָּאָר בְּחִסְדֵי עַל הַפְּסוּק (בְּחֻקֵי מַט, א) הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ, שֶׁהִפְנֵה לְנַצּוֹץ הָאֱלֹקִי הַמְּחַיֶּה אֶת הַגּוּף. **לֶחֶם** - הֵינּוּ לְמוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא אֹר פְּנִימִי. **שִׁמְלָה** - הֵינּוּ קִיּוֹם הַמְּצוּוֹת, אֹר מְקִיף. וְכַמְבָּאָר בְּתַנַּי (סוף פ"ה), שֶׁתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת מִזוּן לְנִשְׁמָה, וְתוֹרַתָּךְ בְּתוֹךְ מַעֵי (תהילים מ, ט), אֹר פְּנִימִי; וּמְצוּנָה הִיא בְּחִינַת לְבוּשׁ לְנִשְׁמָה, אֹר מְקִיף.

(יט) וְאַהֲבַתֶּם אֶת-הַגֵּר כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

יט וְתִרְחַמּוּן יָת גֵּיּוֹרָא אָרִי דִּירִין הַיִּתּוּן
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

כ"ט - כִּי-גֵרִים הֵייתֶם • מוֹם שְׂבָךְ, אֵל תֹּאמֶר לְחֻבְרָךְ.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

בְּמִקְרָא מְגִילָה לֹא, א. וְצִרִיף עִיּוֹן. וְאַצִּל גְּבוּרָתוֹ אֶתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָנִיתוֹ - שְׁנוֹתַן לְגֵר לֶחֶם וְשִׁמְלָה. אֵף רוֹב מִפְּרָשֵׁי רִש"י סוֹבְרִים שֶׁזֶה מוֹסֵב עַל "עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וּגו'". וְכֵן הוּא בְּמִקְרָא שֶׁם לְהַדְיָא, שֶׁ"עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאַהֲבֵה גֵר וּגו'". הִיא הַעֲנוּהָ. וְצִרִיף עִיּוֹן. **וְאַהֲבֵה גֵר לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה** - **וְדַבֵּר חֲשׁוּב הוּא זֶה** - שְׁלֹא תֹאמֶר: וְכִי זֶה אֶהְבֵּתוּ לְגֵר בְּמָה שְׁנוֹתַן דְּבַר קָטָן כְּזֶה? וְכִמּוֹ שֶׁשָּׂאֵל עֲקִילֵס הַגֵּר אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר [רָאה ב"ר ע, ה] [מִשְׁכִּיל לְדוּחַ]. **שְׂכָל עֲצָמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ עַל זֶה הַתְּפִלָּה** - בְּרֵאשִׁית כח, כ. **"וְנָתַן לִי לֶחֶם לְאָכַל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ"** - וְאִם יַעֲקֹב הַתְּפִלָּל עַל זֶה אֵף שֶׁהִיָּה יוֹכֵל לְהַתְּפַלֵּל עַל כָּל מָה שֶׁרָצָה, מִשְׁמַע שֶׁאֵלֹה דְּבָרִים חֲשׁוּבִים. וְרָאה גַם רִש"י שֶׁם: שֶׁ"הַמְּבַקֵּשׁ לֶחֶם הוּא קְרוּי נַעֲזֵב". אֵף צִרִיף עִיּוֹן קֶצֶת שֶׁשֶׁם מִפְּרָשׁ רִש"י שֶׁיַעֲקֹב הַתְּפִלָּל עַל הַלֶּחֶם מִפְּנֵי שֶׁזֶה מָה שֶׁהַבְּטִיחַ לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁאֲמַר לוֹ: "כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ". תּוֹרָה יט

אֵינוֹ יוֹכֵל לְפַטוֹר אֶת הָאָדָם מִלְּקַבֵּל עַלֹּו שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲמָנָם בְּנִתְיַנַּת מִמּוֹן וְשׁ תְּכֹן מְסוּיִם שֶׁל נְתִיבַת עֲצָמוֹ, אֵף אֵין זֶה מִהוּהָ תְּחִלִּיף לְאָדָם עֲצָמוֹ (ע"פ תּוֹרַת מִנְחָם). וְרָאה מִשְׁלֵי יו, כג: "שַׁחַד מִחֵיק רָשָׁע יִקַּח לְהַטוֹת אֶרְחוֹת מִשְׁפָּט", וּבְרִש"י שֶׁם: "הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְקַבֵּל דְּבָרֵי הַכְּנָעָה וְפִיִּסוֹ מִחֵיק הַרְשָׁעִים, כְּלוּמֵר בְּסִתֵּר בֵּינוֹ לְבִינָם, לְהַפּוֹךְ דֵּינוֹ מִרְעָה לְטוֹבָה". וּבְמִשְׁלֵי כֹא, יא: "מִתָּן בְּסִתֵּר יִכְפֶּה אֵף, וְשַׁחַד בְּחֵיק חֵמָה עֲזוּה", וּבְרִש"י שֶׁם: "מִתָּן בְּסִתֵּר - צְדָקָה, וְשַׁחַד בְּחֵיק - אֵף זֶה צְדָקָה, וְיִכְפֶּה אֵף - חֵמָה עֲזוּה". וְרָאה בְּבֵא בְּתָרָא ט, ב מְחִלּוֹקֵת חֻכְמִים אֵם שׁוּחַד שֶׁל צְדָקָה יִכְפֶּה אֵף וְחֵמָה. תּוֹרָה יח

(יח) **עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה - הָרִי גְבוּרָה** - שְׁעוֹשֶׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאַלְמָנָה (רֹא"ם). וְכֵן מִשְׁמַע מִפְּשֻׁטוֹת לְשׁוֹן רִש"י. אֵף רוֹב מִפְּרָשֵׁי רִש"י בּוֹתְבִים שֶׁ"הָרִי גְבוּרָה" הַפְּנִיָּה לְכָל מָה שֶׁנֶּאֱמַר לְפָנָי כֵּן בְּפְסוּק: "אֵלֹהֵי הָאֲלֹהִים וּגו'". וְאֵלֹו "עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט וּגו'", זוּהִי עֲנוּתָנִיתוֹ, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁגִּיחַ עַל הַשְּׂפָלִים. וְכֵן מִפְּרָשׁ

(יז) **וְאֵדְנִי הָאֲדָנִים - לֹא יוֹכֵל שׁוּם אֶדוֹן לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ** - כִּי אֵם לֹא כֵן מָה מוֹסִיף בְּזוּה, שֶׁהָרִי אֵם הוּא "אֵלֹהֵי הָאֲלֹהִים" כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא "אֶדְוִי הָאֲדוֹנִים" (שְׁפִי"ח). וְרָאה לְקַמֵּן לֵב, לֵט: "וְאֵין אֵלֹהִים עִמָּדִי.. וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל". **לֹא יִשָּׂא פָנָיִם - אֵם תִּפְרְקוּ עִלּוֹ** - כְּנִת רִש"י לְתַרְץ בְּזוּה קוּשִׁי, שֶׁהָרִי מִצְּאָנוּ שֶׁה' נוֹשָׂא פָנָיִם. כְּאִמּוֹר (נְמַדְרָה, טו): "וְיִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ, וּבְרִש"י שֶׁם: "וְיִכְבוֹשׁ כְּעִסוֹ", וְאֵם כֵּן מְהוּ שֶׁאֲמַר כְּאֵן "לֹא יִשָּׂא פָנָיִם"? לְכֵן מִפְּרָשׁ רִש"י: "אֵם תִּפְרְקוּ עִלּוֹ", כְּלוּמֵר כְּאֵן מְדוּבָר בְּאָדָם הַפּוֹרֵק עוֹל לְגַמְרִי, שֶׁאֵז הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ נוֹשָׂא לוֹ פָנָיִם, אֲבָל אָדָם הַנִּבְשָׁל לְפַעֲמִים בְּחֻטָּא - עֲלִיו נֶאֱמַר: "וְיִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ" (דְּרָבִי).

וְלֹא יִקַּח שַׁחַד - לְפִיִּסוֹ בְּמִמּוֹן - כְּנִת רִש"י לומר, שֶׁהָאָדָם הַפּוֹרֵק עוֹל (כְּנִבְרָךְ לְעִיל), לֹא יוֹכֵל לְפִיִּסוֹ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל-יְדֵי נְתִיבַת בּוֹפֵר נֶפֶשׁ בְּמִמּוֹן (כְּפִי שֶׁמִּצִּינוּ בְּכַמְהָ מְקוּמוֹת שֶׁאָדָם נוֹתֵן בּוֹפֵר בְּמִמּוֹן, וְנִפְטָר מִעוֹנָשׁ כְּגוֹן בְּשׁוֹר שֶׁהָרַג אָדָם. שְׁעַל הַבְּעִלִּים לְשִׁלֵּם בּוֹפֵר "פְּדוּיוֹן נֶפְשׁוֹ", רָאה שְׁמוֹת כֹּא, ל). שֶׁכֵּן הַמְּמוֹן

נז
(ב) אַתְּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ תִדְבָּק
כַּיֵּת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּדְמֶל וּקְדָמוּהִי תִפְלַח
וּלְדַמְלַתָּהּ תִּקְרַב וּבִשְׂמֵהּ תִּקְנִים:
וּבִשְׂמוֹ תִשָּׁבַע:

כ"א < אַתְּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא • וְתַעֲבֹד לוֹ וְתִדְבָּק בוֹ, וְלֹאֲחֵר שִׁיְהִי בְךָ כָּל הַמַּדּוֹת הַלְלוּ, אֲזַי בִּשְׂמוֹ תִשָּׁבַע.

(כא) הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר־עֲשָׂה אֹתְךָ
אֶת־הַגְּדֹלָת וְאֶת־הַגְּזֹרָאוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ:
כא הוּא תְשַׁבַּחְתָּךְ וְהוּא אֱלֹהֶיךָ דַּעֲבַד עִמָּךְ
יָת רַבְרַבְתָּא וְיָת חֲסִינְתָא הָאֵלִין דִּי חֲזוּ
עֵינֶיךָ:

(כב) בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יִרְדּוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרִימָה וְעַתָּה
שְׂמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:
כב בְּשִׁבְעִין נֶפְשָׁן נִחְתּוּ אֲבֹהֵתְךָ לְמִצְרַיִם
וּכְעַן שְׁנִיךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָא לְמִסְגֵי:

(כג) וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְרַתְּ מִשְׁמֵרָתוֹ
וְחֻקְתּוֹ וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל־הַיָּמִים:
א וְתַרְחַם יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְתִשְׁרַר מִשְׁרַת מִימְרָה
וּקְדָמוּהִי וְדִינֵוְהִי וּפְקוּדוּהִי כָּל יוֹמֵיָא:

(ד) וַיִּדְעֶתֶם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת־בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ
וְאֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֶת־מוֹסַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־גְּדֹלּוֹ
אֶת־יְרֵדוֹ הַחֲזֹקָה וְזִרְעוֹ הַנְּטוּיָה:
ב וְתִדְעִין יוֹמָא דִּין אַרְי לֹא יָת בְּנִיכוֹן דִּי לֹא
יָדְעוּ וְדִי לֹא חֲזוּ יָת אֲלִפְנָא דִּי אֱלֹהֵכוֹן יָת
רְבוּתָהּ יָת יְדָהּ תְּקִיפָא וְדַרְעָה מְרַמְמָא:

כ"ג < וַיִּדְעֶתֶם הַיּוֹם • תָּנוּ לֵב לְדַעַת וּלְהַבִּין וּלְקַבֵּל תּוֹכַחְתִּי. כִּי לֹא אֶת־בְּנֵיכֶם • אֲנִי מְדַבֵּר עִכְשָׁו, שִׁיּוּכְלוּ
לֹמַר: 'אֲנִי לֹא יָדַעְנוּ וְלֹא רָאינוּ בְּכָל זֶה.'

אשל אברהם - הרב אלעזר

ובו תִּדְבָּק" - לא הִיָּה נִיתָן לֹמַר שְׂכָל
אֶחָד נוֹסֵף עַל שְׁלֹפְנָיו (ג"א).
וְלֹאֲחֵר שִׁיְהִי בְךָ כָּל הַמַּדּוֹת הַלְלוּ,
אֲזַי "בִּשְׂמוֹ תִשָּׁבַע" - כְּלוּמַר, אֲזַי מוֹתֵר
לְהַשְׁבַּע, וְכֵן פִּירַשׁ רַש"י לְעֵיל ו, יג,
וְשֵׁם הָאֲרִיךְ יוֹתֵר, וְסִיָּם: "וְאִם לֹא - אֵל
תִּשָּׁבַע", וּמִסְתַּמָּא סָמַךְ כָּאֵן עַל הָאִמּוֹר
לְעֵיל, וְלָכֵן קִצַּר בְּלִשׁוֹנוֹ. וּמֵה שְׁהוֹיָצַרְךָ
לְפָרֵשׁ כָּאֵן שׁוּב, יֵשׁ לֹמַר: א) כָּאֵן
נוֹסֵפָה מִדַּת "ובו תִּדְבָּק", שְׁלֹא נֶאֱמַרְהָ
שֵׁם, ב) שֵׁם כְּתוּב "ואותו תַּעֲבֹד" כְּנֹאִ"ו
הַחִיבוּר, וְנֶאֱלָז כָּאֵן כְּתוּב "אותו תַּעֲבֹד"
כְּלִי נֹאִ"ו הַחִיבוּר, וְהִיָּה נִיתָן לֹמַר
שְׁ"אוֹתוֹ תַּעֲבֹד וְבוֹ תִּדְבָּק וּבִשְׂמוֹ
תִּשָּׁבַע", הֵם בְּפִנֵּי עֲצָמָם, וְאִינֵם בָּאִים
כְּהַמְשֵׁךְ לְ"אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא", וְכֹנֶנֶת
הַכְּתוּב לֹמַר שְׂמֵצוּהָ לְהַשְׁבַּע (כָּשֵׁם
שְׂמֵצוּהָ לְעַבְדוֹ וּלְהִדְבָּק בוֹ), וְלָכֵן פִּירַשׁ
שָׁגֵם כָּאֵן הַכֵּל הַמְשַׁף אֶחָד, וְהֵם בָּאִים
כְּתַנְאִי לְ"בִשְׂמוֹ תִשָּׁבַע". תּוֹרַה כֹּא
(ב) וַיִּדְעֶתֶם הַיּוֹם - תָּנוּ לֵב לְדַעַת
וּלְהַבִּין וּלְקַבֵּל תּוֹכַחְתִּי - וְלֹא

הַגְּבוּרָה? כִּי גֵרִים הָיִיתֶם - מוֹם שְׂכָךְ
אֵל תֹּאמַר לְחִבְרָךְ". וְרָאָה רַש"י בְּכֹא
מְצִיעָא נט, ב: "מוֹם שְׂכָךְ אֵל תֹּאמַר
לְחִבְרָךְ - כִּיִּן דְּגֵרִים הָיִיתֶם, גְּנָאִי הוּא
לְכֶם לְהַזְכִּיר שֵׁם גְּרוּת". תּוֹרַה כ
(כ) אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא - וְ"תַעֲבֹד"
לוֹ - זֶהוּ פִירוּשׁ "אוֹתוֹ". אֲבָל לְעֵיל ו, יג
כְּתוּב: "וְעוֹבֵד אוֹתוֹ", וְלֹא תִקַּן "וְעוֹבֵד
לוֹ", וְאוֹלֵי מִפְּנֵי שְׂאֵז הִיָּה מִשְׁמַעוֹ
וְעוֹבֵד לְשֵׁמוֹ, עֵזֵן שֵׁם. וּבְכַמְהָ כְּתִיב־יָד
וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים, וְכֵן הִרְאָ"ם, לֹא
גוֹרְסִים תִּיבַת "לוֹ". אֶף ה"גוֹר אֲרִיָּה"
גוֹרְסוֹ.
וְ"תִדְבָּק בוֹ" - כְּתוּב "וְתִדְבָּק בוֹ"
בְּמִקּוֹם "ובו תִּדְבָּק", מִפְּנֵי שְׁלֹפֵי הַלְשׁוֹן
שֶׁל "תִירָא וְתַעֲבֹד" צִרִיךְ לֹמַר אֲחֲרָיו
"וְתִדְבָּק בוֹ", כְּדִי שִׁיְהִי כָּל הַפְּעוּלוֹת
נִמְשָׁכוֹת זו אַחַר זוֹ (רֵאשׁ"ם). וְלָכֵן הוֹסִיף
וְנֹאִ"ו עַל כָּל הַפְּעוּלִים, כְּדִי שִׁיְהִיָּה כָּל
פּוֹעֵל נוֹסֵף עַל שְׁלֹפְנָיו. וּמִשׁוּם כֶּךָ גַּם
הַפֶּךָ הַלְשׁוֹנוֹת, כְּדִי שִׁיְהִיָּה הִנֵּאִ"ו עַל
הַפְּעוּלִים, כִּי אִם הִיָּה כּוֹתֵב: "וְלוֹ תַעֲבֹד

הַגֵּר" פִּירוּשׁוֹ: אֶהוּב אֶת הַגֵּר וְאֵל
תַּצְעֲרֵהוּ בְּדַבְרִים (לְבוֹזוֹתוֹ מִפְּנֵי הִיּוֹתוֹ
גֵּר), וְעַל זֶה בָּא הַטַּעַם: "כִּי גֵרִים
הָיִיתֶם" - "מוֹם שְׂכָךְ אֵל תֹּאמַר
לְחִבְרָךְ". אֲבָל עַל אֶהְבָּה סָתֵם,
שְׁפִירוּשָׁה לְהַטִּיב לוֹ - לֹא שִׁיךְ לֹמַר
עֲלֶיךָ הַטַּעַם: "כִּי גֵרִים הָיִיתֶם". וְעַל־
דִּרְךָ זֶה נֶאֱמַר בְּעֵינֵן "וְאֶהְבָּתְ לְרַעַךְ
כְּמוֹךָ" - "מֵה דְסִנֵּי עֲלֶךָ, לְחִבְרָךְ לֹא
תַעֲבִיד" (שַׁבַּת לֹא, א), דְּהִינֵן שְׁפִירוּשׁ
"וְאֶהְבָּתְ לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" הוּא, אֵל תַּצְעַר
אוֹתוֹ (רֵאשׁ"ם). וּבִשְׁמוֹת כַּב, כ הוֹבָא כְּטַעַם
עַל אוֹנְאָה בְּדַבְרִים, וּבְרַש"י שֵׁם: "כִּי
גֵרִים הָיִיתֶם - אִם הוֹנִיתוּ, אֶף הוּא יְכוֹל
לְהוֹנוֹתְךָ וְלֹמַר לָךְ: אֶף אֶתָּה מַגְרִים
בְּאֵת, מוֹם שְׂכָךְ אֵל תֹּאמַר לְחִבְרָךְ".
וְרָאָה וּיְקָרָא יט, לְגִלְד: "לֹא תוֹנוּ אוֹתוֹ
.. וְאֶהְבָּתְ לוֹ כְּמוֹךָ, כִּי גֵרִים הָיִיתֶם
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם", וּבְרַש"י שֵׁם: "לֹא תוֹנוּ
אוֹתוֹ - אוֹנְאָת דְּבָרִים, לֹא תֹאמַר לוֹ:
אֶמֶשׁ הָיִיתְ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה וְעַכְשָׁיו
אֶתָּה בָּא לְלַמּוֹד תּוֹרָה שְׁנַתְּנָה מִפִּי

גוֹיֹת אֲתוֹתָהּ וְיַת עֹבְדוֹהֶיּ דֵּי עֶבֶד בְּגוֹ
מִצְרַיִם לְפָרְעָה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וְלִכְל
אַרְעָה:

וְדֵי עֶבֶד לְמִשְׁרֵי־ת מִצְרַיִם לְסוֹסְוֹתָהּ
וְלְרִמְיִכּוּהִי דֵּי אֲשִׁיף יַת מִי וְנָמָא דְסוֹף עַל
אֲפִיּהוֹן בְּמִדְרָפְהוֹן בְּתַרִּיכּוֹן וְאֹבְדִנּוֹן וְיַ עַד
וְיִמָּא דְדִין:

ה וְדֵי עֶבֶד לְכּוֹן בְּמִדְרָפָא עַד מִיִּתִּיכּוֹן עַד
אַתְרָא דְדִין:

ו וְדֵי עֶבֶד לְדִתּוֹן וְלֹאֲבִירִים בְּנֵי אֱלִיאָב פֶּר
רְאוּבֵן דֵּי פִתְחַת אֲרַעָא יַת פּוּמָה וּבְלַעְתָּנוֹן
וְיַת אַנְשׁ בְּתִיּהוֹן וְיַת מְשַׁנְיָהוֹן וְיַת כָּל
יְקוּמָא דֵּי עֲמַהוֹן בְּגוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל:

(א) וְאֶת־אֲתוֹתָיו וְאֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ
מִצְרַיִם לְפָרְעָה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְלִכְל־אַרְצוֹ:

(ד) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֵיל מִצְרַיִם לְסוּסָיו וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר
הֵצִיף אֶת־מִי יַם־סוּף עַל־פְּנֵיהֶם בְּרֹדְפָם אַחֲרֵיכֶם
וַיֹּאבְדֶם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

(ה) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בַּמִּדְבָּר עַד־בְּאֵכֶם עַד־הַמָּקוֹם
הַזֶּה:

(ו) וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדִתּוֹן וְלֹאֲבִירִים בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן־רְאוּבֵן
אֲשֶׁר פָּצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתְּבַלְעֵם וְאֶת־בְּתִיּוֹתֵיהֶם
וְאֶת־אֶהֱלֵיהֶם וְאֶת כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם
בְּקֶרֶב כָּל־יִשְׂרָאֵל:

ז"ש ◀ בְּקֶרֶב כָּל־יִשְׂרָאֵל • כָּל מְקוֹם שֶׁהָיָה אַחַד מֵהֶם בּוֹרַח, הָאָרֶץ נִבְקָעַת מִתַּחְתּוֹ וּבּוֹלְעָתוֹ, אֵלּוּ דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נַחֲמָיָה: וְהֵלֵא כְּכֹר נֶאֱמַר (במדבר טו): "וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ", וְלֹא פִּיּוֹתִיָּהּ? אָמַר לוֹ: יוֹמָה אֲנִי מְקַיֵּם "בְּקֶרֶב כָּל־יִשְׂרָאֵל"? אָמַר לוֹ: שְׁנַעֲשִׂית הָאָרֶץ מִדְּרוֹן כְּמִשְׁפָּה, וְכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה אַחַד מֵהֶם, הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וַיָּבֵא עַד מְקוֹם הַבְּקִיעָה. וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם • זֶה מְמוֹנָה שֶׁל אָדָם, שֶׁמֶעֱמִידוֹ עַל רַגְלָיו.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

רַבִּי נַחֲמָיָה אֶת הַפְּסוּק הָאֶמּוֹר בְּפֶרֶשֶׁת קֶרַח וְלֹא אֶת הָאֶמּוֹר כְּאֵן "פָּצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ", מִפְּנֵי שֶׁכָּאֵן אֲכּוֹן נִיתָן לְפָרֶשׁ "פִּיהָ" .. בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל", בְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם, אֲבָל שֵׁם לֹא נֶאֱמַר "בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל", וְלִכּוֹן "פִּיהָ" כָּא לְמַעַט: וְלֹא פִּיּוֹתִיָּהּ. אָמַר לוֹ - רַבִּי יְהוּדָה. וְיִמָּה אֲנִי מְקַיֵּם "בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל"? אָמַר לוֹ - רַבִּי נַחֲמָיָה. שְׁנַעֲשִׂית הָאָרֶץ מִדְּרוֹן כְּמִשְׁפָּה, וְכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה אַחַד מֵהֶם [בוֹרַח - בֶּן הַגִּירָסָא בְּדַפּוּס רֵאשׁוֹן], הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וַיָּבֵא עַד מְקוֹם הַבְּקִיעָה - מִזֶּה שְׂרָשׁ"י הַבִּיא אֶת שְׁתֵּי הַדְּעוֹת, אִף שֶׁלְּכַאוּרָה דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה הִפְרִיכוּ, מִשְׁמַע שֶׁסוּבְּר שֶׁלְּשִׁתֵּי דְעוֹת אֵלּוּ יֵשׁ מְקוֹם בְּפִשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָא (הַרְבֵּי). וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם - רַק לְאַחַר שֶׁפִּירֶשׁ שֶׁ"בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל" מוּסָב עַל "וַתִּבְלַעֲם" וְלֹא עַל "אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם", נִיתָן לְפָרֶשׁ מַהוֹ "וְאֵת כָּל

(ו) בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל - כָּל מְקוֹם שֶׁהָיָה אַחַד מֵהֶם בּוֹרַח, הָאָרֶץ נִבְקָעַת מִתַּחְתּוֹ וּבּוֹלְעָתוֹ - כְּלוֹמַר, "בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל" מוּסָב עַל "וַתִּבְלַעֲם", שֶׁהָאָרֶץ בְּלַעָה אוֹתָם בְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה. אֵלּוּ דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה - בַּמִּדְבָּר רַבָּה יח, יג. אָמַר לוֹ רַבִּי נַחֲמָיָה - בַּמִּדְבָּר רַבָּה שֵׁם. וְהֵלֵא כְּכֹר נֶאֱמַר - בַּמִּדְבָּר טו, לב. "וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ" - לֹא הַבִּיא הַלְשׁוֹן הָאֶמּוֹר כְּאֵן "אֲשֶׁר פָּצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ", מִפְּנֵי שֶׁהַפְּסוּק כְּאֵן נִזְקַט כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב הָאֶמּוֹר שֵׁם. וְיִרְאֵה הָעֵרָה הַבְּאָה. וְלֹא פִּיּוֹתִיָּהּ - וְרַבִּי יְהוּדָה יִדְרוֹשׁ שֶׁ"אֵת פִּיהָ" כָּא לְרִבּוֹת פִּיּוֹת הַרְבֵּה (מִשְׁכִּיל לַדָּח). אוֹ שֶׁ"אֵת פִּיהָ" פִּירוּשׁוֹ: בְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם פִּתְחָה אֶת פִּיהָ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, כְּלוֹמַר "אֵת פִּיהָ" .. בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל". וְאִפְשָׁר שֶׁמִּשׁוּם כֶּף הַבִּיא

שְׁמוּדִיעֵם הַיּוֹם אִיזוֹ יִדְיעָה חֲדָשָׁה, שֶׁהָיָה לֹא הוֹדִיעֵם הַיּוֹם שׁוּם דְּבָר חֲדָשׁ (רא"ם). וּפִירוּשׁ "הַיּוֹם", מַה שֶׁאֲנִי מוֹכִיחַ אֲתֶכֶם הַיּוֹם (בֹּאֵר בַּשְּׂדֵה). כִּי לֹא אֵת בְּנֵיכֶם - פִּירוּשׁוֹ: רֵאֵה לְקַמּוֹן פְּסוּק ז. - אֲנִי מִדְבָּר - הוֹסִיף הַתִּיבּוֹת "אֲנִי מִדְבָּר" הַחֲסֵרוֹת בְּכַתּוּב (רא"ם). וְהָרִי זֶה מְקַרָא קֶצֶר (נִי"א). עֲבָשׁוּ - כְּאֶמּוֹר "הַיּוֹם". שְׁיֹבְלוּ לוֹמַר: אֲנִי לֹא יִדְעֵנוּ וְלֹא רְאִינוּ - כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב: "אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא רְאוּ". בְּפִסְטוֹק זֶהוּ תִיּאוּר הַמְצָב שֶׁל הַבְּנִים, שֶׁלֹּא יִדְעוּ וְלֹא רְאוּ, וְאֵלּוּ רִשׁ"י מְפָרֶשׁ שֶׁכָּא לְשַׁלּוֹל בְּזָה אֶת טַעֲנַת הַבְּנִים, מִפְּנֵי שֶׁזוֹ גַם כְּנֻת הַכְּתוּב, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁלֹּא יִדְעוּ וְלֹא רְאוּ, לְכּוֹן יֵשׁ לָהֶם יְכוּלַת לְטַעוֹן כֶּף. בְּכָל זֶה - כָּל הַמְתוֹאָר בְּכַתּוּב פְּסוּקִים ב'ו. וְסִיּוּם הַמְשַׁפֵּט הוּא בְּפִסְטוֹק ז: "כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאוּת וְגו'" - רֵאֵה שֵׁם בְּרִשׁ"י. תוֹרָה ג

טז
(י) כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאֵת אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה הַגָּדֹל
ז אֲרִי עֵינֵיכֶם חִזְּזוּ ית כָּל עֹבְדֵי דָוִד וְכָא
די עֶבֶד:

אֲשֶׁר עָשָׂה:

טז"י « כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאֵת • מוֹסֵב עַל הַמִּקְרָא הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה: "כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וְגו' ", כִּי־אִם
עִמָּכֶם אֲשֶׁר "עֵינֵיכֶם הִרְאֵת וְגו' ".

(ח) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם
לְמַעַן תִּחְזְקוּ וּבִאתֶם וּירְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

(ט) וְלִמְעַן תִּתְּרֶנּוּ יָמִים עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
יְהוָה לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֵת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב
וּדְבָשׁ: ם

♦ יום שישי כ"ב מנחם-אב ♦

(י) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בֹא־שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ לֹא
כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא אֲשֶׁר יִצְאֶתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע
אֶת־זֶרְעֶךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ בְּגַן הַיִּרְק:

טז"א « לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא • אֶלֶּא טוֹבָה הֵימְנָה, וְנִאֲמָרָה הַבְּטָחָה זֹאת לְיִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַתְּם מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָיוּ
אוֹמְרִים: "שָׁמָּה לֹא נָבֵא אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְיָפָה כְּזֹאת". (ספרי) יָכֹל בְּגִנְוֹתָהּ הַפְּתוּבָה מְדַבֵּר, וְכֵן אָמַר לָהֶם: 'לֹא כְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם הִיא, אֶלֶּא רְעָה הֵימְנָה? תִּלְמוּד לומר: (במדבר יא) "וְחִכְרוּן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה וְגו' ", אָדָם אֶחָד בְּנָאן, וְחָם

אשל אברהם - הרב אלאשולי

אֶרְבָּעִים שָׁנָה לִיצִיאַתְּם מִמִּצְרָיִם.
שְׁהָיוּ אוֹמְרִים: שָׁמָּה לֹא נָבֵא אֶל
אֶרֶץ טוֹבָה וְיָפָה כְּזֹאת - וְרָאָה רִשִׁי
לְעֵיל א, כּו: "בְּשָׁנָתָהּ ה' אֶתְנֶנּוּ הוֹצִיאֲנֵנוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - הוֹצִיאֲנוּ לְשָׂנְאָה
הֵיטָה. מִשָּׁל לְמִלְכָּה בְּשָׂר־וָדָם, שֶׁהָיוּ לוֹ
שְׁנֵי בָנִים וְיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי שָׂדוֹת, אַחַת שֶׁל
שָׁקֵץ וְאַחַת שֶׁל בַּעַל, לְמִי שֶׁהָיָה
אוֹהֵב נוֹתֵן שֶׁל שָׁקֵץ, וְלְמִי שֶׁהָיָה
שׂוֹנֵא נוֹתֵן לוֹ שֶׁל בַּעַל. אֶרֶץ מִצְרַיִם
שֶׁל שָׁקֵץ הִיא, שְׂנִילוֹס עוֹלָה וּמִשְׁקָה
אוֹתָהּ, וְאֶרֶץ בְּנֵעַן שֶׁל בַּעַל, וְהוֹצִיאֲנֵנוּ
מִמִּצְרַיִם לְתֵת לָנוּ אֶת אֶרֶץ בְּנֵעַן".
יָכוֹל בְּגִנְוֹתָהּ הַפְּתוּבָה מְדַבֵּר, וְכֵן
אָמַר לָהֶם: "לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא",
אֶלֶּא רְעָה הֵימְנָה - אֵין הִפְרִיֵּשׁ
שֶׁהוּא מְגַנֶּה אוֹתָהּ בְּפָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
אֶלֶּא יִתְּכֵן שְׁמֹשֶׁה מְזוּהָר כָּאֵן אֶת

לֹא עִם בְּנֵיכֶם "אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וְגו' " אֲנִי
מְדַבֵּר עִכְשָׁיו, עַד שְׁיוּכְלוּ לומר: אֲנִי לֹא
יָדְעֵנּוּ וְלֹא רָאִינוּ כָּל זֶה, אֶלֶּא עִמָּכֶם,
אֲשֶׁר עֵינֵיכֶם רוֹאוֹת כָּל זֶה, אֲנִי מְדַבֵּר.
וְהוֹסִיף תִּיבַת "עִמָּכֶם" (בֵּין "כִּי"
ל"עֵינֵיכֶם"), מִפְּנֵי שֶׁשָּׁלַל וְאָמַר: "לֹא
עִם בְּנֵיכֶם אֲנִי מְדַבֵּר", צְרִיף שִׁהְיֶה
הַחַיִּיב - אֶלֶּא עִמָּכֶם. וְהוֹסִיף תִּיבַת
"אֲשֶׁר" (לְפָנֵי "עֵינֵיכֶם"), מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
יִתְּכֵן לומר "אֶלֶּא עִמָּכֶם עֵינֵיכֶם
הִרְאוֹת", בְּלִי "אֲשֶׁר" (רא"ם). תורה ח
(י) לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא - אֶלֶּא
טוֹבָה הֵימְנָה. וְנִאֲמָרָה הַבְּטָחָה זֹאת
לְיִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַתְּם מִמִּצְרַיִם - וְלָכֵן
הוֹצִרָךָ לומר לָהֶם: "לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִיא אֲשֶׁר יִצְאֶתֶם מִשָּׁם", כִּי אִם רַק
עָתָה הוּא אוֹמֵר לָהֶם כֵּן, מִה עֲנִין
לְהוֹפִיר אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם לְאַחַר

הַיָּקוּם אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם", וְלָכֵן הִקְדִּים
לְפָרֵשׁ הַתִּיבּוֹת "בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל"
לְפָנֵי הַתִּיבּוֹת "וְאֶת כָּל הַיָּקוּם".
- זֶה מְזוּנֵנוּ שֶׁל אָדָם שֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל
רִגְלָיו - שֶׁמִּשְׁמַח לְבוֹ (רש"י פסחים קיט,
א). תורה ז
(ז) כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאֵת - מוֹסֵב עַל
[הַמִּקְרָא - כֵּן הַגִּירָסָא בְּדִפּוּסִים
רִאשׁוֹנִים. אֶף בְּדִפּוּסִים שֶׁלְפָנֵינוּ: מוֹסֵב
הַמִּקְרָא עַל הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה].
הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה - כְּלוֹמֵר, זֶהוּ סִיּוּם
הַמִּשְׁפָּט שֶׁהַחֵל בּוֹ לְעֵיל פְּסוּק ב.
"כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ
וְגו' ", כִּי־אִם עִמָּכֶם, אֲשֶׁר "עֵינֵיכֶם
הִרְאֵת וְגו' " - פִּירֵשׁ "כִּי" הִרְאִישׁוּן
מִלְשׁוֹן דְּהָא [שְׁהָרִי], וְהִאֲחָרוֹן מִלְשׁוֹן
אֶלֶּא, וְכֵן שִׁיעוּר הַפְּתוּבִים: תְּנוּ לָב
לְדַעַת וְלִהְיִיב וְלִקְבֹּל תּוֹכְחָתִי, שְׁהָרִי

בנה צען למצרים בנו, וחקרון לכנען, דרך-ארץ אדם בונה את הנאה ואחר-כך בונה את הכעור (ספרים אחרים: הגרסא), שפסלתו של ראשון, הוא נותן בשני, ובכל מקום החביב קודם. הא למדת שחקרון יפה מצען, ומצרים משבחת מכל הארצות, שנאמר (בראשית יג): "כגן ה' כארץ מצרים", וצען שבח מצרים היא, שהיתה מקום מלכות, שכן הוא אומר (ישעיה ל): "כי היו בצען שריו", וחקרון פסלתה של ארץ ישראל, לכך הקצויה לקבורת מתים, ואף-על-פי-כן היא יפה מצען. וב'כתובות' (דף קיב) דרשו בענין אחר: אפשר אדם בונה בית לבנו הקטן, ואחר-כך לבנו הגדול? אלא שמבנה על אחד משבעה בצען. אשר יצאתם משם • אפלו ארץ רעמסס אשר ישבתם בה, והיא במיטב ארץ מצרים, שנאמר (בראשית מז): "במיטב הארץ וגו'", אף היא אינה כארץ ישראל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"והקרון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים". אף לא חולקים על כללות הענין של הפירוש הקודם, שבשבח ארץ ישראל מדובר כאן, וכן פירש רש"י להדיא בבמדבר שם. אפשר אדם בונה בית לבנו הקטן ואחר-כך לבנו הגדול - אם כן, אפשר שבנה הם את חקרון לכנען בנו הקטן קודם שיבנה את צען למצרים בנו הגדול? (רש"י במדבר שם). אלא ודאי שאין הפירוש "שבע שנים" כפשוטו, וגם אין הפירוש "נבנתה" כפשוטו? אלא שמבנה - בכל טוב (רש"י במדבר שם). מבנה לשון פרי, ב'דכתיב (בראשית ל, א) 'ואבנה גם אנכי ממנה' (רש"י בחובות שם). על אחד משבעה - וזהו פירוש "שבע שנים", פי שבע, ומפרש "שנים" מלשון "שונים", ולפניו הינו במעלה ולא בזמן, שהיא שונה במעלה פי שבע מצען (רא"ם). בצען. אשר יצאתם משם - אפלו ארץ רעמסס אשר ישבתם בה - וזהו מה שמדגיש "אשר יצאתם משם" (רא"ם). והיא במיטב ארץ מצרים - ולפניו כן אמר שצען היא מיטב מצרים, ואפשר שהיו מעלות ברעמסס שלא היו בצען, מתוך שהיה מקום מרעה טוב יותר, ואלו בצען היה אגור טוב יותר או אילות טובים יותר, וארץ ישראל טובה מהם בכל. או שהיו תקופות שרעמסס היתה טובה יותר מצען, וזה בזמן שבני ישראל ישבו בה (משכיל לדוד). שנאמר - בראשית מז, יא. "במיטב הארץ וגו'" - בארץ רעמסס. אף היא אינה כארץ ישראל.

לבנותה. הא למדת שחקרון יפה מצען - ולכן היא נבנתה שבע שנים לפני שנבנתה צוען. ומצרים משבחת מכל הארצות - ברש"י במדבר יג, כב: "ואין לה מעולה בקל הארצות במצרים". שנאמר - בראשית יג, י. "כגן ה' כארץ מצרים" - שפירושו: "כגן ה' - בן ארץ מצרים" (רש"י במדבר טו, טו. אף רש"י בבראשית שם מפרש אחרת, עין שם). וצען שבח ארץ - בן הגירסא בכמה כתב-יד ודפוסים. מצרים היא - ברש"י במדבר שם: "וצען היא המעולה שבארץ מצרים". שהיתה מקום מלכות - ברש"י במדבר שם: "ששם מושב המלכים". שכן הוא אומר - ישעיה ל, ד. "כי היו בצען שריו" - השרים של מלך ישראל היו בשליחות בצען אצל מלך מצרים (רש"י שם). ומכאן שפרעה ישב בצען ושם הולכים לבקשו (רש"י סוטה לז, ב). וחקרון פסלתה של ארץ ישראל - שאין לה טרשין בארץ ישראל יותר מחקרון (רש"י במדבר שם). ואינה ראויה לפירות ככל שאר הארץ (רש"י סוטה שם). לכך הקצויה לקבורת מתים - כפי שמוכן מסיפור קניית מערת המכפלה על-ידי אברהם עבור קבורת שרה. ואף-על-פי-כן היא יפה מצען - ואם כן בודאי שבח ארץ ישראל אומר כאן משה רבנו, שארץ ישראל מצד עצמה וטבעה (גם שאינה נמצאת בידי ישראל), היא טובה מארץ מצרים (משכיל לדוד). וב'כתובות' - קיב, א. דרשו בענין אחר - את הפסוק

ישראל ואומר להם (פסוק ח): "ושמרתם את כל המצודה", משום שהארץ אשר אתה בא שמה אינה טובה כארץ מצרים שהנילוס עולה ומשקה אותה, אלא "למטר השמים תשתה מים" ולקמן פסוק יא), לכן אני מזוהר אתכם לשמור המצודות, שאם לא כן אזי יועצר את השמים ולא יהיה מטר" ותאבדו (פסוק יז), אבל אם תשמעו בקולי ותשמרו המצודות, אזי ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו', והיא תהיה ארץ ובת חלב ודבש". אף באמת אין הדבר כן, וכדלקמן (באר בשדה)? תלמוד לומר - במדבר יג, כב. "והקרון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים" - בן הגירסא בדפוסים ראשונים. אף בדפוסים שלפנינו במקום תיבות אלו מופיעה תיבת: "וגו'"], אדם אחד נבאן - את חקרון ואת מצרים. הם בנה צען למצרים בנו - השני (ראה בראשית י, ו). וחקרון לכנען - בנו הרביעי (ראה בראשית שם). דרך-ארץ אדם בונה את הנאה ואחר-כך בונה את הכעור, שפסלתו של ראשון - נראה שהפונה שאת הפסולת והשאריות של חמרי הבנין שנשארו לו מבניית העיר המשבחת, הוא בונה מהם את העיר השנייה הפחות טובה. וכן הוא לשון ה"לוקוט שמעוני" פ'רשת שלח רמז תשמג: "שפסלתו של ראשון בונה בשני". הוא נותן בשני, ובכל מקום - כלומר, אנו מוצאים בכל מקום שהחביב קודם לשאר דברים שאינם חביבים. החביב קודם - ואם כן חקרון היתה חביבה לפניו (מצד יפיה), ולכן הקדים

והשקית ברגלך • ארץ מצרים היתה צריכה להביא מים מנילוס: "ברגלך", ולהשקותה, וצריך אתה לנדר משנתך, ולעמל, והנמוך שותה ולא הגבה, ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבה, אבל זו: "למטר השמים תשתה מים", אתה לישן על מטתך, ותקדוש-ברוך-הוא משקה נמוך וגבה, גלוי ושאינו גלוי כאחת. כגן הירק • שאין די לו בגשמים, ומשקין אותו ברגל ובכתף.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 30, 14 עמ' 14, רשימות חוברת כז עמ' 8)

הארץ . . לא בארץ מצרים היא . . למטר השמים תשתה מים (יא, י"א) במצרים לא יורד גשם, והנילוס עולה ומשקה את השדות. ומכיון שבעיני בשר לא מרגישים שיש צורך בעזרת ה', עלולים לשכח שהקב"ה הוא הנותן לה כח לעשות חיל. ואכן, פרעה מלך מצרים אמר איני צריך לעליונים, כי יש לי יאורי (יחזקאל כט, ג וברשי"י שם). ולכן היה הנילוס העבודה זרה של מצרים, כמאמר רז"ל (מדרש לקח טוב וארא ז, יג) הואיל וזה משקה שדותינו וכרמינו . . ודאי הוא אלקה. בארץ ישראל, לעמת זאת, הרי למטר השמים תשתה מים, ומי שצוקק לגשם לא ישכח על ה' גם כשיש לו שפע רב שהרי הוא תלוי בחסדי שמים.

יא) והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים:

י"א) ארץ הרים ובקעת • משבח החר מן המישור. שהמישור, בבית כור אתה זורע פור. אבל החר, בבית כור ממנו, חמשת כורין: ארבע מארבע שפועיו, ואחד בראשו. ובקעת • הן מישור.

יב) ארץ אשר יהיה אלהיך דרש אתה תמיד עיני יהיה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: ם

י"ג) ארץ אשר יהיה אלהיך דרש אתה • והלא כל הארצות הוא דורש, שנאמר (איוב לה): "להמטיר על-ארץ לא-איש"? אלא בכיכל אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שהורשה, דורש את כל הארצות עמה. תמיד עיני ה' אלהיך בה • לראות מה היא צריכה, ולחדש בה גזרות: עתים לטובה ועתים לרעה וכו', כדאיתא ב"ראש השנה" (י"ג). מרשית השנה נדון מה יהא בסופה.

אשל אברהם - הרב אלעזר שטיינמאן

ובקעת - הן מישור - אולי רוצה לשלול שלא נפרש "בקעות" מלשון "בקיעות", והן הגאיות שבין החרים, לכן פירש ש"בקעות" הן לשון רבים של "בקעה", והן מישורים. תורה יב (יב) אשר ה' אלהיך דרש אתה - והלא כל הארצות הוא דורש, שנאמר - איוב לח, כו. "להמטיר על ארץ לא איש" - שהוא ממטיר גשמים אפילו בארצות שאין שם איש, וכל-שכן שהוא ממטיר בארצות מיושבות?
אלא בכיכל אינו "דרש" אלא "אתה", ועל-ידי אותה דרישה שהורשה - דורש את כל הארצות עמה - ויש לומר שנה מרומו בנה שכתוב "אתה" חסר וא"ו, וכאילו

להטעין על כתפך מים, ולהלך ברגלך סביבותיה להשקותה (רשי"י שבת פה, א). תורה יא (יא) ארץ הרים ובקעת - משבח החר מן המישור - ולכן הקדים "הרים ל"בקעות". שהמישור, בבית כור אתה זורע בור, אבל החר בבית כור ממנו חמשת כורין - כלומר, בשטח בית כור של החר, באתו יחס של מקום שתופס בית כור במישור, ניתן לזרוע חמשה כורים, וכפי שמפרט בפנים. ארבעה מארבעה שפועיו, ואחד בראשו - ומאידך, יש זרעים שניתן לזרוע במישור ולא בקרים [א] שהפירות שבמישור שמנים יותר - ספרי], ולכן הנזכר את שניהם (גרא).

והשקית ברגלך - ארץ מצרים היתה צריכה להביא מים מנילוס "ברגלך" ולהשקותה, וצריך אתה לנדר משנתך ולעמל, והנמוך שותה ולא הגבה, ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבה. אבל זו "למטר השמים תשתה מים" - פסוק יא. אתה לישן על מטתך, ותקדוש-ברוך הוא משקה נמוך וגבה, גלוי ושאינו גלוי - מקומות נסתרים שאינם גלויים, והאדם לא יכול להגיע אליהם להשקותם, הגשמים משקים גם אותם (באר בשדה).
כאחת. כגן הירק - שאין די לו בגשמים - ראה גם רש"י ראש השנה יד, א: "סתם גן הירק דרכו בהשקאה". ומשקין אותו ברגל ובכתף -

יג ויהי אם קבלא תקבלון לפקודי די אגא
מפקד יתכון יומא דין למרחם ית יי
אלהכון ולמפלח קדמוהי בכל לבכון ובכל
נפשכון :

(יג) וְהָיָה אִם-שָׁמַעְתֶּם תְּשַׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי
מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם:

כ"ג ◀ וְהָיָה אִם-שָׁמַעְתֶּם • וְהָיָה מוֹסָב עַל הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה: "לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתַּחֲוּ מִיָּם". וְהָיָה אִם שָׁמַעְתֶּם תְּשַׁמְעוּ • (סוכה נו) אִם תִּשְׁמַע בְּיָשׁוֹן, תִּשְׁמַע בְּחֹדֶשׁ, וְכֵן (דברים ח): "וְהָיָה אִם שָׁכַח תִּשְׁכַּח", אִם הִתְחַלַּת לְשַׁכַּח, סוֹפֵף שֶׁתִּשְׁכַּח בְּלַיְלָה, שֶׁכֵּן כְּתִיב בְּמַגִּלָּה: אִם תַּעֲזֹבֵנִי יוֹם, יוֹמִים אֶעֱזֹבְךָ. מְצִוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם • שִׁיְהִיו עֲלֵיכֶם חֻדָּשִׁים, כְּאֵלוֹ שְׁמַעְתֶּם בּוֹ בַּיּוֹם (ספרי). לְאַהֲבָה אֶת־ה' • שְׁלֹא תֹאמַר: 'הֲרִי אֲנִי לוֹמֵד, בְּשִׁבְלִי שְׂאֵהִי עֲשִׂיר,

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

ולא נקט בלשון "אם עשיתם כו"ן].
ואם כן למה נקט בלשון "אם שמוע"?
לכן מפרש רש"י שזה התניה לתיבת
"תשמעו" בלבד (ע"פ תורת מנחם). וראה
רש"י לקמן טו, ה.
וכן "אם שכח תשכח" - לעיל ח, יט.
אם התחלת לשכח - חלק ממה
שקמדת.

סופף שתשכח בלילה - ומה שלא
פירש פסוק זה במקומו, יש לומר מפני
שעל-פי המבואר לעיל שעיקר
הלימוד הוא מתיבת "אם", אין הכרח
לפירושו זה שם, אבל לאחר שפירש כן
גבי "אם שמוע תשמעו", הרי שוב ניתן
לפרש כן גם לגבי "אם שכח תשכח"
(דברים). ובפרט, כיון שזהו הענין השלילי
של "אם שמוע תשמעו", שכן "אם
שמוע בישון", פירושו שתחזור על
הישון, ואלו "אם שכח" פירושו שלא
תחזור, וממילא התחיל לשכוח, ואז
לא זו בלבד שלא תשמע בחודש אלא
אף תשכח את כל הישון. וראה רש"י
מגילה יח, ב: "התעייף עיניו בו ואיננו
- אם תכפול עיניו ממנה, הרי היא
משתכחת ממה כהרף עין".

שבן פתיב במגלה - הובא בספרי
פסקא מח ובירושלמי סוף ברכות בשם
"מגילת חסידים".

אם תעזובני יום - יומים אעזובך -
בירושלמי שם מביא משל: "לשנים
שיצאו אחד מטבריא ואחד מצפורין
ופגעו זה בזה בחדא משכנא, לא
הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך זה
מיל וזה מיל, נמצאו רחוקין זה מזה
שני מילין".

מצוה אתכם היום - שיהיו עליכם
חדשים כאלו שמעתם בו ביום -
שם לא כן, מהו "היום"? וכי היום

אחרית שנה. ולא שפירושו שהוא
משגיח "מראשית השנה ועד אחרית
שנה", שהרי זה כבר נאמר: "תמיד
עיני ה' אלקיך בה" (משכיל לדח). תורה יג
(יג) וְהָיָה אִם שָׁמַעְתֶּם - "וְהָיָה" מוֹסָב
עַל הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה - פסוק יא.
"לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתַּחֲוּ מִיָּם" - כִּיּוֹן
ש"לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתַּחֲוּ מִיָּם", דְּהִינּוּ
שֶׁהִדְבָּר מוּטָל עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
הֲרִי שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא תוֹלֵה אֶת זֶה
בְּכֶם, שְׂכָאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ אִתְּם אֶת הַמוּטָל
עֲלֵיכֶם, אִף הוּא יַעֲשֶׂה אֶת הַמוּטָל
עֲלֵי, כִּדְלַקְמוֹן בְּרִש"י פסוק יד.

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתֶּם תְּשַׁמְעוּ - "אם
[שָׁמַעְתֶּם] - כִּיּוֹן הַיִּגְרָסָא בְּדַפּוּסִים
רַאשׁוֹנִים. וּבְדַפּוּסִים שֶׁלְפָנֵינוּ: אִם
תִּשְׁמַעוּ"] - בְּיָשׁוֹן - מְחֹזֵר עַל תְּלִמוּדְךָ
שֶׁשְׁמַעְתָּ (רש"י סוכה מו, ב), שִׁשְׁנִית וְשִׁלְשִׁית
מֵה שֶׁשְׁמַעְתָּ אֶשְׁתַּדֵּךְ (רש"י ברכות מ, א).

"תשמעו" - כן הוא בדפוס רומי.
וכלשון הכתוב. אף בשאר דפוסים:
תשמעו.

בחדש - תתחכם בו להבין דברים
חדשים מתוך דברים ישנים (רש"י סוכה
סו). נראה שעיקר הלימוד הוא מנה
שכתוב "אם שמוע תשמעו", בלשון
התניה ולא בלשון ציווי, שאין לומר
שזו התניה למה שאומר אחר-כך:
"ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו'", שאם
כן היה לו לומר אחר-כך (פסוק טו):
"והיה אם לא תשמעו", ובמקום זה
הוא נוקט בלשון אזהרה: "השמרו
לכם פן יפתה לבבכם וגו'", נמצא שגם
"אם שמוע" אינו התניה לשכר
המובטח אחר-כך, אלא זה ציווי
לשמוע [ולזהעיר גם מלשון רש"י על
הפסוק "ונתתי מטר ארצכם", שנקט
בלשון "עשיתם" מה שעליכם וכו'"],

נאמר "אתה" (האל"ף בחיירי"ק), דהינו
עמה" (באר בשדה). וראה תענית י, א
ההבדלים שבין גשמי ארץ וישראל
לשל שאר הארצות.

תמיד עיני ה' אלקיך בה - לראות
מה היא צריכה - ולכן "תמיד עיני ה'
אלקיך בה".

ולחדש בה גזרות, עתים לטובה -
פעמים שהעתים הנתונים לסוף השנה
לטובה היא, להקל עליה מן הפורענות
הנגזרת עליה בראש השנה (רש"י ר"ה יו,
ג).

ועתים לרעה - לפחות מן הטובה
שפסקו לה (רש"י סו). נא את זה לומדים
ממה שנאמר "עיני" לשון רבים,
והפונה לשני סוגי גזירות, כי על
הטובה נאמר (תהלים לג, יח): "עין ה' אל
יראיו", ונאמר (משלי טו, ג): "עיני ה'
צופות רעים וטובים" (גור"א ומשכיל לדח).

וכו' - "עתים לטובה ביצד הרי שהיו
ישראל רשעים גמורין בראש השנה,
ופסקו להם גשמים מועטים, לסוף
חורו בהן, להוסיף עליהן אי אפשר,
שכבר נגזרה גזרה, אלא הקדוש-
ברוך הוא מורידן בזמן על הארץ
הצריכה להן [על השדות ועל הפרמים
ועל הגנות - רש"י]. עתים לרעה
ביצד הרי שהיו ישראל צדיקים
גמורין בראש השנה, ופסקו עליהן
גשמים מרובין, לסוף חורו בהן, לפחות
מהן אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה,
אלא הקדוש-ברוך הוא מורידן שלא
בזמן [לפני הוריעה - רש"י] על
הארץ שאינה צריכה להן [בפירות
ובמדרות - רש"י]."

בראיתא ב'ראש השנה' - יו, ב.
מרשית השנה - מראש השנה נדון
מה יהא בסופה - וזהו הפירוש "ועד

בשכיל שאקרא רב, בשכיל שאקבל שקר, אלא כל מה שתעשו - עשו מאהבה, וסוף הכבוד לבא. ולעבדו בכל-לבבכם • עבודה שהיא בלב, וזו היא תפלה, שהתפלה קרויה עבודה, שנאמר (דניאל ו): "אלהך די אנת פלח לה בתדירא", וכי יש פלחן בבבל? אלא על שהיה מתפלל, שנאמר (שם): "וכוין פתיחן לה וגו'", וכן בדרך הוא אומר (תהלים קמא): "תכון תפלתי קטרת לפניך". בכל-לבבכם ובכל-נפשכם • והלא כבר הזהיר (דברים ו): "בכל לבבך ובכל נפשך", אלא אזרה ליחיד, אזרה לצבור.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לזוטרי שיחות חלק ל"ד עמוד 73 - מתוך 'לקראת שבת')

תפלה - לצרף גבוה

והיה אם-שמעו תשמעו. . ולעבדו בכל-לבבכם ובכל-נפשכם:

ולעבדו בכל לבבכם - עבודה שהיא בלב, וזו היא תפלה, שהתפלה קרויה עבודה (יא, יג. ובפירוש רש"י). תנן במסכת ברכות (ריש פרק ה) "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש", וכתב הרב המגיד ממעזריטש (אור תורה דבור המתחיל אין עומדין), ד"אין עומדין כו' אלא מתוך כבוד ראש. . אל תתפלל בשביל דבר שחוסר לך. . תתפלל על הקבדות שיש בראש. . בשכינה בכניסו. . שיהיה כל פונתו להשפיע בשכינת עזו. . כבוד ראש היינו כבוד של רישא דכל רישין". ולכאורה צריך-עיון, שהרי זהו הפך גדר התפלה על-פי הלכה, שענינה בקשת צרכי האדם דוקא (רמב"ם הלכות תפלה פרק א הלכה ב"ד)? ויש לומר בהאור בזה, שפונת הרב המגיד היא שצריך האדם להיות בדרגא נעלית בעבודת ה', שבטל לגמרי קמיה יתברך, ועד שקל מציאותו אינה אלא בטולו להשם-יתברך.

אשל אברהם - הרב אלעזר שניאורסון

אז נחשבה התפלה כעבודת הקטורת (ע"פ תורת מנחם). והקדים להביא הוכחה מדגניאל לפני דוד, שכן שם מפורש שלשון עבודה ("פלח לה") בסתם היא עבודת התפלה, ואלו דוד נקט רק שהתפלה כקטורת (דברי יח).

בכל לבבכם ובכל נפשכם - והלא כבר הזהיר - לעיל ו, ה. על קיום המצוות, שהיה בכל הלב ובכל הנפש. "בכל לבבך ובכל נפשך"? אלא אזרה ליחיד אזרה לצבור - יש מצוות ששייכות לכל יחיד בפני עצמו, ויש מצוות ששייכות רק לצבור, לעיל הזהיר על מצוות שהיחיד מחויב בהן (והן רוב המצוות), וכאן מזהיר על המצוות שרק הצבור מחויב בהן, כמו קרבנות, בגין בית המקדש, מינוי שופטים, ועוד (גרא). ומה שהשמיט הכתוב כאן "בכל מאודכם", יש לומר משום ששני הפירושים של רש"י לעיל בפירוש תיבה זו לא שייכים בצבור, שכן רוב הצבור נפשם חביבה עליהם יותר מממונם, וממילא מאחר שהזהיר "ובכל נפשכם" אין צריך להזהיר "בכל מאודכם", וגם הפירוש השני "בכל מדה ומדה שמווד לך" שיק דוקא ביחיד, כל יחיד לפי המדה שמווד לו, מדי-שאיין-כן בצבור. תורה יד

רק על "בשכיל שאקרא רב", שיש ענין הכבוד, אף יש לומר שהיא מוסב על הכל, שכן בסופו של דבר גם העשיר יש לו כבוד מעשרו, וכן גם השקר בעולם הבא, וזה ענין שיש בו כבוד, כמאמר (ברכות יז, א): "צדיקים יושבים ועטרתיהן בראשיהם וכו'". ולעבדו בכל לבבכם - עבודה שהיא בלב, וזו היא תפלה, שהתפלה קרויה עבודה, שנאמר - דגניאל ו, יז. "אלהך די אנת פלח לה בתדירא" - אלקיך אשר אתה עובד לו בתדירות. וכי יש פלחן בבבל - וכי יש עבודת הקרבנות בבבל? **אלא על שהיה מתפלל, שנאמר - שם ו, יא.**

"וכוין פתיחן לה וגו'" - "בעליתך נגד ירושלם, וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהיה" - וחלונות פתוחים לו בעליתו נגד ירושלים, ושלש פעמים ביום היה כורע על ברכיו ומתפלל ומודה לפני אלקיו. **וכן בדרך הוא אומר - תהלים קמא, ב.** "תכון תפלתי קטרת לפניך" - הרי שהתפלה היא כמו עבודת הקטורת. ומביא הוכחה מדוד, שאף שבזמנו הייתה עבודת הקרבנות (במשכן) גם

נצטוו עליהם? (גרא). ואפשר שזהו המשך למה שאמר לעיל: "אם שמוע בינשן", שגם הישן יהיה עליכם כאלו שמעתם אותו בו ביום. וראה גם רש"י לעיל ו, ו. וכן לקמן כו, טז: "בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום נצטוו עליהם".

לאהבה את ה' - שלא תאמר: הרי אני לומר בשכיל שאהיה עשיר, בשכיל שאקרא רב, בשכיל שאקבל שקר - בעולם הבא. ולפי זה נקט הסדר מהחמור לקל בענין שלא לשמה: שאהיה עשיר בעולם הזה (שלא לשמה בפשוטו), שאקרא רב (דרגא יותר נעלית), שאקבל שקר, שקר רוחני בעולם הבא (דרגא עוד יותר נעלית). וב"משכיל לדוד" כתב רש"י נקט הסדר כפי הסדר המוכח בפרשה: שאהיה עשיר - וינתתי מטר ארצכם", שאקרא רב - ונלמדתם אותם", שאקבל שקר - "למען ירבו מיכם. . בימי השמים על הארץ", שהן כולל גם את השקר בעולם הבא. **אלא כל מה שתעשו - עשו מאהבה - כלומר, "לאהבה את ה'" אינו ענין בפני עצמו, אלא הוא מוסב על "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי", שתקיימו את המצוות מאהבת ה'. וסוף הכבוד לבוא - לכאורה מוסב**

ובמילא זוהי בקשת צרכיו, דאינו צריך מאומה לעצמו, וכל מבקשו וצרכיו אינם אלא "צרך גבוה", שימלא רצון השכינה, ולכן מתפלל על "כבוד" וחסרון השכינה בכיכול, "רישא דכל רישין".

(יד) ונתתי מטר-ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותרשך ויצהרך:
יד ונתתי מטר ארעכון בעדנה בכיר ולקיש ותכנוש עבוירך וחמרך ומשחף:

ז"ל ◀ ונתתי מטר-ארצכם • עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי. בעתו • בלילות, שלא יטריחו אתכם. דבר אחר (שם): "בעתו", בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם. יורה • (תענית 1) היא רביעה הנופלת לאחר הזריעה, שמורה את הארץ ואת הזרעים. ומלקוש • רביעה הירדת סמוך לקציר, למלאות התבואה בקשיה, (שם) ולשון 'מלקוש', דבר המאחר, פדמתרומינן: (בראשית ל) "והיה העטופים ללבן", 'לקשיא'. דבר אחר: לכה נקראת מלקוש, שירדת על המלילות ועל הקשין. ואספת דגנך • אתה תאספנו אל הבית

אשל אברהם - הרב אלשוילי

כג: "רביעה ראשונה". וראה תענית ו, ב שהגשמים נקראים "רביעה" משום שמרביעים את הקרקע. **הנופלת** - נראה שמפרש "יורה" מלשון "יורה כחץ". וראה גם רש"י תענית ו, א: "לשון חץ יורה, ההולך ביושר ואינו נוטה לכהן ולכהן". **לאחר הזריעה** - והוא כמר חשון (רש"י יזאל ב, כג). וראה גם רש"י בראשית ח, כב שזמן הזרע הוא מחצי תשרי עד חצי כסלו. **שמורה** - "יורה" מלשון "מורה" (ראה תענית ו, א).

את הארץ ואת הזרעים - ראה ישעיה נה, י: "כאשר ירד הגשם .. הרנה את הארץ והולידה והצמיחה". **מלקוש** - רביעה הירדת סמוך לקציר - הינו בניסן, שכן זמן הקציר הוא מחצי ניסן עד חצי סיון (ראה רש"י בראשית שם).

למלאות - להשלים (רש"י תענית ו, א). **התבואה בקשיה** - וזהו לשון "מלקוש", ממלא בקשיה (ראה תענית ו, ב). ולשון "מלקוש", דבר המאחר - לא מסתפק בלשון של ממלא בקשיה, משום שזהו רק קמו, ואלו לפירוש זה מפרש המלה עצמה. **בדמתרומינן** "והיה העטופים ללבן" - בראשית ל, מב.

- "לקשיא" - ואף כאן תרגום אונקלוס "ולקיש". **דבר אחר:** לכה נקראת "מלקוש", שירדת על המלילות - ראשי שבולות שאדם מולל בידו (רש"י תענית ו, א). **ועל הקשין** - קנה (רש"י תענית שם). לכן

עשיתם מה שעליכם אזי אני אעשה את שלי". והטעם לכה שהדבר לא נכתב בתור שכר על קיום המצוות, יש לומר, ש"ונתתי מטר ארצכם" אין זה שכר עבור בני ישראל, אלא זהו דבר המוטל על הקדוש-ברוך-הוא להמטיר על ארץ ישראל, שכן "למטר השמים תשטה מים", ובלעדי זה אין לארץ קיום. ואין זה פלשון האמור בפרשת בקותי: "ונתתי גשמיכם בעתם", ששם הגשמים הם באמת שכר עבור בני ישראל, כי מדובר בגשמיכם, שזהו הרבה יותר מ"מטר ארצכם", כלומר מעבר לנדרש לקיום הארץ. אבל גם "ונתתי מטר ארצכם" אינו מנתק מ"עשיתם מה שעליכם", אף שהדבר מוטל על הקדוש-ברוך-הוא מצד עצמו כאמור לעיל, בין שסוף סוף מדובר ב"מטר ארצכם", לכן בסופו של דבר עשייתנו היא הגורמת לקדוש-ברוך-הוא לעשות את המוטל עליו. וראה רש"י לקמן פסוק כג. ובפרשת כי תבא כו, טו.

בעתו - בלילות, שלא יטריחו אתכם - שכן רוב האנשים מצויים אז בבתיהם.

דבר אחר: "בעתו" - כי לפירוש הראשון קשה: למה נאמר "בעתו", ולא "בעתם".

בלילי שבתות, שהכל מצויין בבתיהם - שאסורים בעשית מלאכה. וראה רש"י ויקרא כו, ד: "בעתם - בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון בלילי שבתות". וראה שם בבבארא טעם שינויי הלשונות בין שם לכהן. **יורה** - היא רביעה - ברש"י יזאל ב,

(יד) ונתתי מטר ארצכם - עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי - שפיון שארץ ישראל "למטר השמים תשטה מים" (ראה רש"י לעיל רש פסוק יז), והדבר מוטל על הקדוש-ברוך-הוא, לכן "ונתתי מטר ארצכם". וכתב ה"באר בשדה" שרש"י מתרץ בזה סתירה שישנה לכאורה בפרשה, שלפני כן אמר הכתוב: "לאהבה את ה'", ופירש רש"י שצריך לעשות המצוות מאהבת ה' ולא עבור השכר, ואלו כאן אמר הכתוב: "ונתתי מטר ארצכם", משמע שמוותר לעשות המצוות עבור השכר, לכן מפרש רש"י כאן, שאין הכונה שתעשו המצוות כדי שיהיה לכם מטר, אלא בין שעשיתם המצוות מאהבה כפי המוטל עליכם (ולא לשם איזו פנייה), אף אני אעשה מה שמוטל עלי. ועוד יש לומר (פהמשך לתירוץ הקודם), שרש"י מתרץ בזה קושיא נוספת: נתבאר לעיל שמה שכתוב ש"והיה אם שמוע תשמעו", אינו תנאי לקבלת השכר, שכן "אם" האמור כאן אינו התניה שאם תעשו כך וכך - אז תקבלו כך וכך, כמו "אם בחקותי תלכו", אלא זהו צווי לשמוע ולעשות המצוות ללא תנאי (ו"אם" מוסב רק על תניב "תשמעו"). אם כן מהו שאומר כאן: "ונתתי מטר ארצכם", שכאלו זו התניה, שאם תעשו המצוות תקבלו שכר? לכן מפרש רש"י ש"ונתתי מטר ארצכם" לא נאמר כאן בלשון של קבלת שכר, אלא זהו תיאור מצב, אתם עשיתם את שלכם אף אני אעשה את שלי, ולכן לא כתב "אם

סה ולא אויבך, כענין שנאמר (ישעיה סב): "אם אתן את דגנך וגו' כי מאספיו יאכלהו", ולא כענין שנאמר (שופטים ו): "והיה אם זרע ישראל וגו'".

(טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: טו ואתן עשבא במקלך לבעירך ותיכול ותשבע:

כ"ט ונתתי עשב בשדך • (ספר) שלא תצטרך להוליכה למדבריות. דבר אחר: שתהיה גזוז תבואתך כל ימות הגשמים ומשליך לפני בהמתך, ואתה מונע ירך ממנה שלשים יום קדם לקציר ואינה פוחתת מדגנה. ואכלת ושבעת • הרי זו ברכה אחרת: שתהא ברכה מצויה בפת בתוך המעים. "ואכלת ושבעת".

(טז) השמרו לכם פן יפתה לבנכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם: טז אסתמרו לכוז דילמא יטעון לככוז ותסטון ותפלחון לטעות עממיא ותסגדון להון:

כ"י השמרו לכם • פיון שתהיו אוכלים ושבעים, השמרו לכם שלא תבעטו, שאין אדם מורד בהקדוש-ברוך-הוא אלא מתוך שביעה, שנאמר (דברים ח): "פן תאכל ושבעת", "ובקרך וצאנך ירבין", מה הוא אומר אחריו? "ורם לבכך ושכחת". וסרתם • לפרש מן התורה, ומתוך כך: "ועבדתם אלהים אחרים", שפיון שאדם פורש מן התורה, הולך ומדבק בעבודת כוכבים, וכן דוד אומר (שמואל א כז): "כי-גרשוני היום מהסתפח

אשל אברהם - הרב אלעזר שנייד

אובלים ושבעים, "השמרו לכם" שלא תבעטו - כלשון הכתוב לקמן לב, טו: "וישמון ישראל ויבעט". ולכן סמך "השמרו לכם" ל"ואכלת ושבעת", ולא ש"השמרו לכם" הוא הניגוד של "והיה אם שמוע תשמעו", שאם בן היה לו לומר: "והיה אם לא תשמעו וסרתם וגו'". שאין אדם מורד בתקדוש-ברוך-הוא אלא מתוך שביעה, שנאמר - לעיל ח, יב"ג.

"פן תאכל ושבעת וגו' ובקרך וצאנך ירבין", מה הוא אומר אחריו - פסוק יד?

"ורם לבכך ושכחת". וסרתם - לפרש מן התורה - שאין לומר ש"וסרתם" מוסב על "ועבדתם אלהים אחרים", כי אז היה לו לומר: "וסרתם לעבוד", ומזה שאומר "ועבדתם" משמע ש"וסרתם" הוא ענין בפני עצמו (משכיל לדח). ומפיון שאמר "וסרתם" סתם [ולא "מן הדרך"], הכוונה על התורה (באר בשדח).

ומתוך כך: "ועבדתם אלהים אחרים", שפיון שאדם פורש מן התורה - הולך ומדבק בעבודה-זרה - וראה רש"י לקמן יא, כח.

וכן דוד אומר - שמואל א כו, יט. "כי גרשוני היום מהסתפח - מלשון

לא בן, מה ברכה היא זו? (ג"א). דבר אחר: שתהיה גזוז תבואתך - מהלשון "גזוז תבואתך" משמע שאינו קוצר לגמרי, אלא גזוז חלק מהתבואה. כל ימות הגשמים ומשליך לפני בהמתך - לפירוש זה "עשב בשדך" הכוונה על דגנים הראויים לבני אדם, ולא על עשב הבהמות, ופירוש "לבהמתך", גם לבהמתך, שמרוב רביו, גזוז ומאכיל לבהמתו (רא"ם). ואתה מונע ירך ממנה שלשים יום קדם לקציר - כלומר, שאינו נוגע בה לגזוז עבור בהמתו.

ואינה פוחתת מדגנה. ואכלת ושבעת - הרי זו ברכה אחרת, שתהא ברכה מצויה בפת בתוך המעים - פירוש: "ואכלת ושבעת" אינו מוסב על "ואספת דגנך", שתאסוף הרבה דגן עד שתאכל ותשבע, כי אז היה לו לכתבו מיד, בהמשך ל"ואספת דגנך", ומפיון שכתבו בפני עצמו הרי זו ברכה אחרת, שתהיה ברכה באכילתו, דהינו שיאכל מעט פת וישבע. וראה גם רש"י ויקרא כו, ה: "ואכלתם לחמכם לשבע - אוכל קמצא והוא מתברך במעיו". תורה טו (טז) השמרו לכם - פיון שתהיו

נקראת "מלקוש" - מל וקש (רא"ם). וראה גם רש"י ירמיה ג, ג: "ומלקוש - כמטר היורד בניסן על המלילות ועל הקשין", אלא שאחר-כך מוסיף: "ומלקוש, טרדיו"א בלעז", ותרגומו: מאוחרת. ולפי זה מחבר כאן את שני הפירושים.

ואספת דגנך - אתה תאכפנו אל הפית - מפרש אסיפה מלשון הכנסה אל הפית, ראה רש"י שמות כג, י. ולא אויבך - ולא שבא לומר שאתה בעצמך תאספנו, שלא יהיו לו עבדים ומשרתים, כי מה ברכה היא זו? (שפ"ח). כענין שנאמר - ישעיה סב, ח"ט.

"אם אתן את דגנך וגו' - עוד מאכל לאויבך".

כי מאספיו יאכלהו, ולא כענין שנאמר - שופטים ו, ג. בתקופת גזעון.

"והיה אם זרע ישראל וגו'" - ונעלה מדון .. וישחיתו את יבול הארץ וגו'. תורה טו

(טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך - שלא תצטרך להוליכה - את "בהמתך".

למדבריות - וזהו פירוש "עשב בשדך לבהמתך", שיצמח בתוך שדך גם עשב לבהמות, כדי שלא תצטרך לטרוח לרעות הבהמות במדבר (רא"ם). שאם

בנחלת ה' לאמר לך עבד וגו', ומי אמר לו כך? אלא פיון שאני מגרש מלעסק בתורה, הריני קרוב לעבד עבודת כוכבים. אלהים אחרים • (רפס) שהם אחרים לעובדיהם, צועק אליו ואינו עונהו, נמצא עשוי לו בנכרי.

ויתקוף רגזא דני בכון ויחוד ית שמיא ולא יהי מטרא וארעא לא תתן ית עלתמה ותיבדון פריע מעל ארעא סבתא דני זהב לכון:

(י) וחרה אפי' יהוה בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הפכה אשר יהוה נתן לכם:

כ"ט • את יבולה • אף מה שאתה מוביל לה, פענני שנאמר (תגי א): "זרעתם הרבה והבא מעט". ואבדתם מהרה • על כל שאר היסורין אגלה אתכם מן האדמה שגרמה לכם לחטא. משל למי ששלח בנו לבית המשתה, והיה יושב ומפקדו: אל תאכל יותר מצרפך, שתבא נקי לביתך. ולא השגיח הבן ההוא, אכל ושתה יותר מצרכו, והקיא וטנף את כל בני המסכה. נטלוהו בידיו וברגליו, וזרקוהו אחורי פלטרין.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

רש"י שם פסוק ה: "שאין במעשה ידיכם ברכה, כמו שהוא אומר: זרעתם הרבה והבא מעט".
ואבדתם מהרה - על כל שאר היסורין אגלה אתכם - כלומר, בנוסף לשאר היסורים שהזכיר קודם לכן, ונעצר את השמים וגו', אזי גם "ואבדתם מהרה", ולא שכתוצאה מזה ש"נעצר את השמים" - "ואבדתם מהרה". והלימוד הוא מזה שאמר "מעל הארץ הטובה", בללמן.
מן האדמה - ולא שיאבדו לגמרי, שהרי אומר "מעל הארץ". אבל ראה רש"י לקמן לב, א: "ואבדתם מהרה על-ידי האומות".
שגרמה לכם לחטא - לומר בן ממה שהוסיף "הטובה", שלכאורה היא מיותרת, שכן הגלות היא קשה גם אם גולים מארץ שאינה טובה, אלא פירושו שמפני טובתה של הארץ, שנתנה לכם את יבולה בשפע, ואכלתם ושבעתם - זה גרם לכם לבעוט בקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתב רש"י לעיל פסוק ט"ו (ע"פ ג"א וס"ב הזכיר).

משל למלך ששלח בנו לבית המשתה, והיה יושב ומפקדו: אל תאכל יותר מצרפך שתבא נקי לביתך, ולא השגיח הבן ההוא, אכל ושתה יותר מצרכו, והקיא וטנף את כל בני המסכה, נטלוהו בידיו וברגליו וזרקוהו אחורי פלטרין - והנמשל: בית המשתה היא

מפרש שהם "אחרים" ביחס לעובדיהם (ג"א).
צועק אליו ואינו עונהו, נמצא עשוי לו בנכרי - ברש"י שמות שם: "ודומה באלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם". והנה רש"י שם הביא תחילה פירוש אחר: "שאינו אלהות אלא אחרים עשואם אלהים עליהם", ורק אחר-כך הביא הפירוש המובא כאן, ואלו כאן השמיט הפירוש הראשון. ויש לומר, משום ששם נאמר: "לא יהיה לך אלהים אחרים", שהפירוש הוא שאפילו בשאחר עשאו כבר, לא יהיה אצלו (ראה רש"י שם), ולכן מתאים יותר לפרש תחילה ש"אחרים עשואם אלהים עליהם", אבל כאן נאמר: "ועבדתם אלהים אחרים", דהיינו שבשעת העבודה שלהם הם נקראים "אחרים", ולכן מפרש: "שהם אחרים לעובדיהם". תורה יז

(יז) את יבולה - אף מה שאתה מוביל לה - שאפילו בשיעור הנרע שהוביל מביתו לשדה - "לא תתן". ואין לומר שהכונה רק שהאדמה לא תתן את תבואתה כפי שהיא רגילה לתת, שהרי כבר אמר: "נעצר את השמים ולא יהיה מטר", ומסתמא לא תתן את יבולה הרגיל (רא"ש). וראה גם רש"י ויקרא כו, כ: "ולא תתן ארצכם את יבולה - אף מה שאתה מוביל לה בשעת הנרע".

פענני שנאמר - חגי א, ו.
"זרעתם הרבה והבא מעט" - וראה

אסיפה (רש"י ישעיה ה, ט).
בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים, ומי אמר לו כן - והרי אף אחד לא אמר לו לעבוד אלהים אחרים?

אלא פיון שאני מגרש מלעסק בתורה - והו פירוש "מהסתפח בנחלת ה'". הכונה בפשטות היא שגרשוהו מארץ ישראל לחוץ לארץ, וכמו שמפרש רש"י שם, וכיון שגרשוהו מארץ ישראל, הרי הוא "מגורש מלעסק בתורה". ונראה שהדגש הוא "מלעסק בתורה", שכן גם בחוץ לארץ היה יכול ללמוד תורה, אבל לא היה יכול לעסוק בה כפי שהיה רגיל בארץ ישראל. והבאר בשדה"ת כתב שבארץ ישראל היה לומד בחבורה, ודבר זה היה חסר לו בהיותו בחוץ לארץ. וראה רש"י ברכות ד, א שמפרש: "טרדוני מיראתך".

- הריני קרוב לעבד אלהים אחרים - וזהו הפירוש "לאמר לך עבד אלהים אחרים", באלו אמרו לו שילך ויעבוד עבודה זרה. אבל רש"י שם מפרשו לעננו: "היוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ בזמן הבית - באלו עובד עבודה זרה". וראה רש"י ויקרא כה, לח.

אלהים אחרים - שהם "אחרים לעובדיהם" - ולא יתכן לפרש "אלהים אחרים" וזולת הקדוש-ברוך-הוא, שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו (רש"י שמות ב, א). ולכן

מִהֲרָה • (שם) איני נותן לכם ארצה, ואם תאמרו: והלא נתנה ארצה לדור המבול, שְׁנֵאמַר (בראשית ו'): "וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה"? דור המבול לא היה להם ממי ללמד, ואתם יש לכם ממי ללמד.

(יח) וְשִׁמְתֶם אֶת־דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל־לִבְבְּכֶם וְעַל־נַפְשְׁכֶם וְקִשְׁרֹתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל־יַדְכֶם וְהָיוּ לְמוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם:
יה ותשוינו? תפתגמי אליו על לבכון ועל נפשכון ותקטרונו יתהוין לאת על ידכון ויהוין לתפלין בין עיניכון:

כ"ט • וְשִׁמְתֶם אֶת־דְּבָרֵי (ספרי) אף לאחר שתגלו, היו מצינים במצות: הניחו תפלין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשמתחזרו, וכן הוא אומר (ירמיה לא): "הציבי לך צינים".

(יט) וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ:
יט ותלפוני? תהוין ית בניכון למלא בהון במתקף בתיקף ובמהקף בארחה ובמשפך ובמקימה:

כ"ט • לְדַבֵּר בָּם • (ספרי) משעה שהבן יודע לדבר, למדהו: "תורה צוה לנו משה", שיהא זה למוד דבורו, מכאן

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מעלה שלא יהיו להם חדשים, ומה שכתב רש"י לעיל ו, ו שיהיו בעיניך "בחדשה", הפונה על קבלת הציוי, שבוה יש מעלה שתהא להם "בחדשה" (הרב).

בְּשִׁתְחַזְרוּ - כי עקר המצוות הן ליושבים בארץ. ואף שהמצוות שהן חובת הגוף חזבים לקימן גם בחוץ לארץ, יש לומר שזו עצמה הסבה, כדי שלא יהיו להם חדשים כשיחזרו לארץ, ועל הזמן שיהיו לארץ, נאמר בפרשה: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וגו'" (ראה רמב"ן). וב"תורת מנחם" כתב, שמשום כך כתב רש"י "אף לאחר שתגלו", ולא "ולאחר שתגלו", לומר שהפסוק מדבר גם בזמן שיגלו, אבל גם בזמן היותם בארץ, ועל זמן היותם בארץ מוסב הפסוק "למען ירבו ימיכם.. על האדמה".

וְכֵן הוּא אוֹמֵר - ירמיה לא, כ. **"הציבי לך צינים"** - עשי לך סימנים על-ידי קיים אותן המצוות. וראה רש"י שם שפירש באפנים אחרים. תורה יט (יט-כא) **לְדַבֵּר בָּם** - משעה שהבן יודע לדבר - כאן לא מפרש שהפונה על התלמידים, בדלעיל ו, ז, בין שבאן נאמר "לדבר בם", משעה שידע לדבר, ובפשוטות בגיל הזה התינוק נמצא בבית הוריו (הרב).

לְמַדְהוּ: "תורה צוה לנו משה" - לקמן לג, ד.

"וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה" - עד מאה ועשרים שנה אאריף להם אפי, ואם לא ישובו - אביא עליהם מבול (רש"י שם)?

דור המבול לא היה להם ממי ללמד - אבל ראה רש"י בראשית ו, ד: "אף על-פי שראו באבדן של דור אנוש שעלה אוקינוס והציף שלישי העולם, לא נכנע דור המבול ללמוד מהם. ויש לומר שהיו סבורים שנה מקרה בלבד, בין שלא הציף אלא שלישי העולם (עדה לדרך).

וְאוֹתָם יֵשׁ לָכֶם מִמִּי לְלַמֵּד - מדור המבול. תורה יח

(יח) וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי - אף לאחר שתגלו היו מצינים במצות - שאם לא בן, מה ענין "ושמתם" אצל גלותם (רא"ם). ואפשר שפירש "ושמתם" מלשון סימן וציון (מצינים במצות), ועל-דרך האמור בעירובין נד, ב: "שימה בפיהם, אל תקרי שימה אלא סימנה" (משכיל לדוד).

הניחו תפלין, עשו מזוזות - השמיט תורה, מפני שהפונה כאן על המצוות המעשיות. וב"תורת מנחם" כתב לבאר, שבלימוד תורה לא שרף הטעם "כדי שלא יהיו להם חדשים", בין שבתורה יש מעלה שיהיו להם חדשים.

כדי שלא יהיו להם חדשים - הפונה על עשיית המצוות עצמן, שבוה יש

ארץ ישראל ש"לא תחסר כל בה", וכן המלך שהקיא וטנף הוא יהויכין מלך יהודה שחטא והחטיא את ישראל, ונטלוהו בידיו וברגליו וזרקוהו, הפונה שהגלו עמו את הקרש והמסגר, שהם רמוזים בידים, ורגליו הם השרים והעשירים, וזרקוהו אחרי פלטריו הינו שהגלוהו לכבל (באר בשדה).

מִהֲרָה - איני נותן לכם ארצה - שהות והמתנה (רש"י דניאל ד, כד, ו, יג, אלא מיד מגלה אתכם (ספרי). כלומר, מיד בשתמלא סאתכם (שפיח), או מיד בשיתם הזמן שקצבתי לכם מראש, והם תתני"ב שנה, שזהו שיעור "מהרה" של הקדוש-ברוך-הוא, כמובא בגיטין פח, ב (באר בשדה). או שלמעשה אכן נתן להם ארצה ולא הגלם מיד, אלא היה מתרה בהם על-ידי הנביאים, וכמובא ב'ספרי' (פיסקא מג) בשם רשב"י: "אם מי שנאמר בהם מהרה לא גלו אלא לאחר זמן, קל-וחומר למי שלא נאמר בהם מהרה" (משכיל לדוד). וראה רש"י מלכים א, יז, א: "קללת משה רבינו לא נתקימה, שנאמר וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים, והרי כל ישראל עובדין עבודה-זרה ואין גשמים נעצרים".

ואם תאמרו: והלא נתנה ארצה לדור המבול, שנאמר - בראשית ו, ג.

אָמרו: כְּשֶׁהֲתִינּוּק מִתְחִיל לְדַבֵּר, אָבִיו מְשִׁיחַ עִמוֹ בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וּמְלַמְדוֹ תוֹרָה, וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן, הֲרֵי הוּא כְּאֵלוֹ קוֹבְרוֹ, שְׁנֵאמַר: "וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת-בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ שיחת כ' מנחם אב תשל"ז - מתוך 'לקראת שבת')

חינוך הילדים - חיוב תמידי

בפּרשַׁתְנוּ כְּתוּב "וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם וּבְלֶכְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכֶם וּבְקוֹמְכֶם" (יא, יט). בְּדֶרֶךְ כָּלֵל לומדים שְ�סוּיִם הַכְּתוּב בְּנוּגַע ל"בְּשֹׁכְכֶם וּבְקוֹמְכֶם" קָאֵי עַל מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע וּמִצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה. אָף אֵין הַמְקַרָּא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטִי, שֶׁ"בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם וּבְלֶכְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכֶם וּבְקוֹמְכֶם" קָאֵי עַל "וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם", וְהִינוּ שְׁעַל הָאֲדָם לְהִיֹּת שְׂקוּעַ בְּחִינוּף יְלָדָיו בְּכָל עֵת וְשָׁעָה.

וּמִקָּאוֹ, שְׂאֵל יֵאמֹר הָאֲדָם שְׂדִי לֹו בְּמָה שְׁזָמַן מְסוּיִם בְּיוֹם, הוֹשֵׁב הוּא אוֹדוֹת חִינוּף יְלָדָיו אוֹ יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁפַּעְתּוּ עֲלֵיהֶם, אֵלֹא הַמְחַשְׁבָּה אוֹדוֹת חִינוּף הִילָדִים צְרִיכָה לְהִיֹּת כָּל הַזְּמַן, הַחֵל מִ"בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם", וְאִפִּילוֹ כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְעוֹסֵק בְּעִנְיָנוּ שְׁלוֹ - "בְּלֶכְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ" אֲסוּר לֹו לְשַׁכּוּחַ מִ"וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם".

וְגַם כַּאֲשֶׁר עֵיף מֵעֲבוּדָתוֹ בְּמִשְׁפַּח הַיּוֹם וְהוֹלֵךְ לְנוֹת, הִנֵּה כַּאֲשֶׁר מְכִין עֲצָמוֹ לְקְרִיאַת הַשְּׁינָה "בְּשֹׁכְכֶם" צְרִיכִים מְחַשְׁבוֹתָיו לְהִיֹּת בְּנוּגַע לְחִינוּף הִילָדִים. וּמִיָּד כַּאֲשֶׁר קָם מִמְטוֹתוֹ "וּבְקוֹמְכֶם", הִנֵּה הַמְחַשְׁבָּה הַרְאֵשׁוֹנָה שְׁעוֹלָה לֹו בְּרֵאשׁ צְרִיכָה לְהִיֹּת עַל "וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם".

(כ) וכתבתם על-מזוזות ביתך ובשעריך:

כ וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

כא כדיל דיסגון יומיכוז וימי בניכוז על ארעא די קנים יי לאבכהכוז למתן להון כיומי שמיא על ארעא:

(כא) לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיכֶם לְתֵת לָהֶם בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל-הָאָרֶץ: ם

וְיָֹאמַר לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם • אִם עֲשִׂיתֶם כֵּן, יִרְבוּ, וְאִם לֹא, לֹא יִרְבוּ, שְׂדַבְרֵי תוֹרָה נִדְרָשִׁין מְכַלְל לֹא, הֵן, וּמְכַלְל הֵן, לֹאוֹ. לְתֵת לָהֶם • (ספרי) 'לְתֵת לָכֶם' אֵין כְּתִיב כָּאֵן, אֵלֹא "לְתֵת לָהֶם", מְכַאֵן מְצִינוּ לְמִדֵּים תַּחֲתֵת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

יִרְבוּ וּמִמִּילָא יִתְמַעֲטוּ. שְׂדַבְרֵי תוֹרָה נִדְרָשִׁין: מְכַלְל לֹאוֹ - הֵן, וּמְכַלְל הֵן - לֹאוֹ - וְכַאֵן הוּוּ מְכַלְל הֵן לֹאוֹ. וְרַאָה גַם רַשִׁי שְׁמוֹת שֵׁם. לְתֵת לָהֶם - "לְתֵת לָכֶם" אֵין כְּתִיב כָּאֵן, אֵלֹא "לְתֵת לָהֶם" - לְאָבוֹת. מְכַאֵן נִמְצִינוּ לְמִדֵּים תַּחֲתֵת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה - מְלַמֵּד שְׂהֵאָבוֹת עֲתִידִין לְחַיּוֹת, וְעֲתִיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לִיתֵן לָהֶם אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (רש"י סנהדרין ז, ב). כַּאֵן דִּיק לְכַתּוּב "וְלִמְדִים", דְּהִינוּ שְׂזָהוּ לִימוּד מְמַשׁ, וְאֵלֹו בְּלִימוּד מֵהַפְּסוּק "אָז יִשִּׁיר" (שְׁמוֹת טו, א) כְּתִיב: "רַמְזוֹ לְתַחֲתֵת הַמַּתִּים מִן הַתּוֹרָה". תּוֹרָה כַּב

כֵּן, שְׁכֵן הַפְּסוּק מְפָרֵט וְאוֹמֵר: "לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם", דְּהִינוּ שְׁבִנְכוֹת מִצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה שֶׁל הָאָב עִם בְּנָיו, זוּכָה הָאָב בְּעֲצָמוֹ לְאֲרִיכוּת יָמִים, וְגַם מְזַכָּה אֶת בְּנָיו בְּאֲרִיכוּת יָמִים, מַה-שְּׂאִינְכֵן בְּמִצְוַת מְזוּזָה הַסְּמוּךְ לֹו לֹא שְׂיָף לֹזְמֵר כֵּן, שְׁכֵן גַם הָאָב וְגַם הַבֵּן חֲזִיכִים בְּמְזוּזָה בְּאוֹתָהּ מְדָה (הר"ב). אִם עֲשִׂיתֶם כֵּן - "יִרְבוּ", וְאִם לֹאוֹ - לֹא יִרְבוּ - וּמִמִּילָא קוֹבְרוֹ לְפָנָי הַזְּמַן (בֹּאֵר בַּשּׁוּחַ). בְּרַשִׁי שְׁבַת לֵג, ב: "הָאֵם לֹא .. יִתְמַעֲטוּ". וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּרַשִׁי שְׁמוֹת כ, יב: "לְמַעַן יִאֲרִיכוּן וְיָמֵיכֶם - אִם תִּכְבַּד יִאֲרִיכוּן, וְאִם לֹאוֹ יִקְצְרוּן". וְאוֹלָי זוֹ הַכּוּנָה גַם כָּאֵן, שְׁלֹא

שְׂיֵהָא זֶה לְמוּד דְּבוּרוֹ - וְהוּוּ הַפִּירוּשׁ: "וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם .. לְדַבֵּר בָּם". מְכַאֵן אָמְרוּ - 'סְפָרִי' פְּסָקָא מוֹ. כְּשֶׁהֲתִינּוּק מִתְחִיל לְדַבֵּר, אָבִיו מְשִׁיחַ עִמוֹ בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ - נִרְאָה שְׁלוּמֵד כֵּן מִמָּה שְׁנֵאמַר "לְדַבֵּר", שִׁישׁ עִנְיָן לְדַבֵּר עִמוֹ בְּכָלֵל, וְסַתֵּם דְּבוּר הוּא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּמְלַמְדוֹ תוֹרָה - לֹומֵד כֵּן מִתִּיבַת "בָּם", בְּדַבְרֵי תוֹרָה (דְּבַרֵי אֵלֹהִים). וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן - הֲרֵי הוּא כְּאֵלוֹ קוֹבְרוֹ, שְׁנֵאמַר "וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם וְגו' לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם" - דְּהִינוּ שְׂהַפְּסוּק "לְמַעַן יִרְבוּ" נִדְרָשׁ עַל הַפְּסוּק שְׁלִפְנָי פְּנָיו. וְגַם מְסַתְפֵר לֹומֵר

◆ שבת קודש כ"ג מנחם-אב ◆

כב אַרְי אַם מִטֵּר תִּטְרוּן יֵת כֹּל תִּפְקְדָתָא
הָדָא דִּי אָנָא מִפְקֵד יִתְכוּן לְמַעֲבָדָה לְמַרְחִם
יֵת יִי אֱלֹהֵכוֹן לְמַהֲרָא בְּכָל אַרְחֵן דְּתַקְנֵן
קְדָמוּהִי וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַם לַתְּהָ:

(כב) כִּי אִם-שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת-
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו וּלְדַבְּקָהּ-בּוֹ:

כ"ג-י א שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן • אֲזַהֲרֵת שְׁמִירוֹת הַרְבֵּה, לְהַזְהִיר בְּתַלְמוּדוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח. לְלַכֵּת בְּכָל-דְּרָכָיו • הוּא
רְחוּם, וְאַתָּה תִּהְיֶה רְחוּם. הוּא גּוֹמֵל חֲסָדִים, וְאַתָּה גּוֹמֵל חֲסָדִים. וּלְדַבְּקָהּ-בּוֹ • אֶפְשָׁר לומר כֵּן, וְהֵלֵא אֵשׁ
אוֹכְלָה הוּא? אֵלֶּא הַדְּבַק בְּתַלְמִידִים וּבְחֻכְמַיִם, וּמַעֲלָה אֲנִי עֲלֶיךָ כָּאֵלֹו נְדַבְּקֵת בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ אגרות קודש חס"ו אגרת התכנס - מותר ללקראת שבת)

איך אפשר שדיבורו של אדם יעשה מעשה?

בְּפָרְשַׁתְנוּ כְּתוּב "לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ" (יא, כב), שְׁנִצְטוּיָנו לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי הַמִּקּוּם.
וְהִנֵּה מְצִינוּ שְׂדִיבוּרוֹ שֶׁל הַקִּבְ"ה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, שְׂבָדִיבוּרוֹ בְּלִבְד בְּרָא אֶת הָעוֹלָם.
וּמִכֵּיּוֹן שְׁעֵלֵינוּ לְלַכֵּת "בְּכָל דְּרָכָיו", יֵשׁ לְלַמּוֹד מִזֶּה, שְׁגַם הָאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל שְׂדִיבוּרָיו יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה.
וְתִלּוּי הַדָּבָר בְּאָדָם הַמְדַבֵּר, וּבִשְׂנֵי פִרְטִים:
א. יֵשׁ לְדַבֵּר בְּדַבְרִים הַיּוֹצֵאִים מִן הַלֵּב, שְׂאִזִּי נִכְנָסִים לְלֵב הַשּׁוֹמֵעַ וּפּוֹעֲלִים פְּעוּלָתָם, כְּפִתְגָם הַיְדוּעַ. ב. צָרִיךְ שִׁיְהֵא בּוֹ
יְרֵאת שָׁמַיִם, כְּמֵאמָר חַז"ל (בְּרִכּוֹת ו, ב) "כֹּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְרֵאת שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים".
וְאִז גַּם דְּבוּרוֹ שֶׁל אָדָם - יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה.

(כג) וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם
וּיְרַשְׁתֶּם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצֻמִּים מִכֶּם:

כ"ג-י א וְהוֹרִישׁ ה' • עֲשִׂיתֶם מַה שְׁעֲלִיכֶם, אִף אֲנִי אַעֲשֶׂה מַה שְׁעֲלִי. וְעֲצֻמִּים מִכֶּם • אַתֶּם גְּבוּרִים וְהֵם
גְּבוּרִים מִכֶּם, שְׂאֵם לֹא שִׁישְׂרָאֵל גְּבוּרִים, מַה הַשְּׂבַח הַהוּא שְׁמִשְׁבַּח אֶת הָאֱמוּרָיִים, לומר: "וְעֲצֻמִּים
מִכֶּם"? אֵלֶּא אַתֶּם גְּבוּרִים מִשְׂאָר הַ'עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים', וְהֵם גְּבוּרִים מִכֶּם.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

"כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן וּגו'", דְּהִינּוּ:
כְּאֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת
וְתַעֲשׂוּ אֶת הַמּוֹטֵל עֲלֵיכֶם, אִף אֲנִי
אַעֲשֶׂה אֶת הַמּוֹטֵל עֲלֵי. וְשׁוּב צָרִיךְ
לומר שְׂאִין זוֹ הַתְּנִיָּה (שְׁהִרִי לֹא נִכְתַּב
בְּלִשׁוֹן תְּנַאי וּבְתוֹרַת שְׂכָר). אֵלֶּא זֶה
תִּיאֹר מִצַּב הַמִּתְחַיֵּב זֶה מִזֶּה, שְׂכָאֲשֶׁר
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אֶת הַמּוֹטֵל עֲלֵיהֶם
- הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה אֶת הַמּוֹטֵל
עֲלֵיו בְּשִׁבִיל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
וְעֲצֻמִּים מִכֶּם - אַתֶּם גְּבוּרִים, וְהֵם
גְּבוּרִים מִכֶּם, שְׂאֵם לֹא שִׁישְׂרָאֵל
גְּבוּרִים, מַה הַשְּׂבַח שְׁמִשְׁבַּח אֶת
הָאֱמוּרָיִים לומר "וְעֲצֻמִּים מִכֶּם"?
אֵלֶּא אַתֶּם גְּבוּרִים מִשְׂאָר הָאֱמוֹת,
וְהֵם גְּבוּרִים מִכֶּם - רָאֵה גַם רִשִׁי
לְעִיל ט, א: "אַתָּה עֲצוּם, וְהֵם עֲצוּמִים
מִכֶּם". תוֹרָה כד

דְּבַר זֶה רַק כָּאֵן וְלֹא לְפָנֵי כֵן וְלַעֲלֵ ה. ה.
י, ב, שְׁהוּוֹכְרוּ לְשׁוֹן דְּבִיקוֹת בְּה, כִּי
שֶׁם הַכּוֹנֵה לְדְבִיקוֹת מִתּוֹךְ אֲהֲבָה (תוֹרָה)
מִנְחָם. וְרֵאֵה גַם בְּאֵר בְּשׂוּדָה).
וְהֵלֵא "אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא" - לְעִיל ד, כ. ד.?
אֵלֶּא הַדְּבַק בְּתַלְמִידִים וּבְחֻכְמַיִם,
וּמַעֲלָה אֲנִי עֲלֶיךָ כָּאֵלֹו נְדַבְּקֵת בּוֹ -
וְרָאֵה רִשִׁי לְקַמֵּן יג, ה: "וּבּוֹ תִּדְבְּקוּן
- הַדְּבַק בְּדַרְכָּיו. גְּמוּל חֲסָדִים, קְבוּר
מִתִּים, בְּקָר חוֹלִים, כְּמוֹ שְׁעֵשֶׂה
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא". אִף כְּבָר פִּירֵשׁ
לְעִיל כֵּן אֶת "לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו", וְלָכֵן
פִּירֵשׁוּ כָּאֵן לְעִנּוּן אַחַר (יב"י
ד.ד). תוֹרָה כג
(כג) וְהוֹרִישׁ ה' - עֲשִׂיתֶם מַה
שְׁעֲלֵיכֶם, אִף אֲנִי אַעֲשֶׂה מַה שְׁעֲלִי
- כְּלוּמַר מוֹסֵב לְתַחֲלַת הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם:

(כב) שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן - אֲזַהֲרֵת
שְׁמִירוֹת הַרְבֵּה - לומר כֵּן מִכְּפֵל
הַתִּיבוֹת "שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן" (נח"י).
לְהַזְהִיר בְּתַלְמוּדוֹ - כְּאֵמֹר "אֶת כָּל
הַמִּצְוָה הַזֹּאת", וְהַכּוֹנֵה עַל מִצְוֹת
תַּלְמוּד תוֹרָה, הַנּוֹכְרֵת לְעִיל בְּפִרְשָׁה
"וְלִמְדֵתֶם אוֹתָם" (בְּאֵר בְּשׂוּדָה).
שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח. לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו -
הוּא רְחוּם וְאַתָּה תִּהְיֶה רְחוּם, הוּא
גּוֹמֵל חֲסָדִים וְאַתָּה גּוֹמֵל חֲסָדִים.
וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ - אֶפְשָׁר לומר כֵּן -
לְדַבְּקָהּ בּוֹ כְּפִשְׁטוֹ, שְׂאִין לְפִרֵשׁ
שְׁהַכּוֹנֵה לְדְבִיקָה נִפְשִׁית בְּקוֹדֵשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא מִתּוֹךְ אֲהֲבָה וְחֲבֵה, כְּמוֹ
"וְתִדְבַק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה", כִּי עִנּוּן זֶה
אֵמֹר כְּבָר לְפָנֵי כֵן: "לְאַהֲבָה אֶת ה'
אֱלֹהֵיכֶם", וְאֵם כֵּן "וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ" וְזוּי
דְּבִיקוֹת מִמֶּשׁ. וְזֹאת הַסְּבָה שְׁמַקְשָׁה

(כד) כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּפִי־רַגְלֶיךָ בּוֹ לָכֶם יְהִי מִן־הַמְדַבֵּר וְהַלְבָּנוֹן מִן־הַנְּהַר נְהַר־פָּרָת וְעַד הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יְהִי גְבֻלְכֶם:

כד כל אתרא די תדרוך פרסת רגלכון בה דלכון יהי מן מדברא ולבנון מן נהרא נהר פרת ועד ימא מערבא יהי תחומכון:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספד השיחות תש"ו ב עמ' 625)

ועד הים האחרון יהיה גבולכם (יא, כד) בפרשת ברכה (לד, אב) נאמר שהקב"ה הרצה למשה את כל ארץ ישראל, עד הים האחרון, ופרש רש"י: אל תקרי **הים** האחרון, אלא **הים** האחרון, והיינו, ש'אחרון' רומז לסוף כללות הזמן. ויש לומר, שים האחרון, הגבול והסוף של ארץ ישראל, רומז גם לסוף העולם, סוף כללות המקום. שהרי כבוש ארץ ישראל כולל גם כבוש וברור כל העולם כולו, עד לנקדה האחרונה (הנמוכה ביותר) של מקום זמן, שהם גדרי העולם, שכן לעתיד-לבוא עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות.

(כה) **לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחָדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹכּוּנָהּ בְּאִשֶׁר דִּבַּר לָכֶם:**

כה לא יתעמד אנוש קדמיכון דתלתכון ואימתכון יתן יי אלהכון על אפי כל ארעא די תדרכון בה פמא די מליל לכון: ס ס ס

כ"ג - לא יתניצב איש וגו' • (שם) אין לי אלא איש, אמה ומשפחה ואשה בכשפיה מנין? תלמוד לומר: "לא יתניצב", מפל-מקום. אם כן, מה תלמוד לומר: "איש"? אפלו פעוג מלך הבשן. פחדכם ומוראכם • והלא פחד הוא מורא? אלא, פחדכם - על הקרובים, ומוראכם - על הרחוקים. פחד • לשון בעינת פתאם. מורא • לשון דאגה מימים רבים. פאשר דבר לכם • והיכן דבר? (שמות כג) "את אימתי אשלח לפניך וגו'":

ק"א פסוקים, יעל"א סימן. סחלת פרשת ודיה עקב

הפטרה לפרשת עקב לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה לקמן עמ' רי

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לא תחיה".
 תלמוד לומר: "לא יתניצב", מפל-מקום - מנה שאמר "לא יתניצב איש" (ולא "איש לא יתניצב"), מוכן שניתן לדרוש את "לא יתניצב" גם בפני עצמו, כלומר "לא יתניצב" כולל, דהינו שאפילו אומה ומשפחה ואשה בכשפיה "לא יתניצב".
 אם כן מה תלמוד לומר "איש" - הרי גם בלאו הכי אנו למדים שאף אחד לא יתניצב?
 אפלו פעוג מלך הבשן - "איש" משמע אפילו האיש המופלא ביותר בגבורתו (שפ"ח).
 (כה) לא יתניצב איש וגו' - אין לי אלא "איש", אמה ומשפחה ואשה בכשפיה מנין - פירוש: הקדוש ברוך הוא מבטיח ששום איש לא יתניצב נגדם, אך מנין לנו שלא יתניצבו נגדם: אומה או משפחה או אשה מכשפה, והוצרך להוסיף גבי אשה "בכשפיה" משום שבלי כשפים הרי זה נלמד מקל וחומר מאיש, והשאלה היא על אשה בכשפיה. ומה שלא שאל על "איש בכשפיו" יש לומר: (א) "איש" כולל גם בכשפיו, (ב) הכשפים מצויים בעיקר אצל הנשים, כאמור ברש"י על הפסוק (שמות כב, יז) "מכשפה

לכא פחדכם ומוראכם - והלא פחד הוא מורא? אלא "פחדכם" על הקרובים ומוראכם" על הרחוקים - וראה רש"י שמות טו, טז: "אימתה על הרחוקים ופחד על הקרובים". ולפי זה "אימה" ו"יראה" הינו הך.
 פחד לשון בעינת פתאם - לכן הוא נאמר על הקרובים (נח"י).
 מורא לשון דאגה מימים רבים - שהוא דואג כבר הרבה זמן, ולכן הוא נאמר על הרחוקים (נח"י).
 פאשר דבר לכם - והיכן דבר? "את אימתי אשלח לפניך וגו'" - שמות כג, כז.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת עקב

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ' מנחם-אב מפרק צז עד סוף פרק קג</p>	<p>יום ראשון - י"ז מנחם-אב מפרק פג עד סוף פרק פז</p>
<p>יום חמישי - כ"א מנחם-אב מפרק קד עד סוף פרק קה</p>	<p>יום שני - י"ח מנחם-אב מפרק פח עד סוף פרק פט</p>
<p>יום שישי - כ"ב מנחם-אב מפרק קו עד סוף פרק קז</p>	<p>יום שלישי - י"ט מנחם-אב מפרק צ עד סוף פרק צו</p>
<p>שבת קודש - כ"ג מנחם-אב פרק כ מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרום שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ז מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 216, והנה באדם התחתון... עד עמ' קט, ממנה ח"ו.

- 1 להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד עושים את ה"שם" על ידי צדקה,
 2 כמו שכתוב בזהר הקדוש: "מאן עביד שמא קדישא בכל יומא
 3 מאן דידיב צדקה למסכנא" – שעל ידי נתינת צדקה לעני
 4 "עושים" את שם הוי'. שכן, ירידת אותיות הדיבור שלמעלה
 5 משרשן ב"חכמה", הרי זה
 6 צמצום גדול ביותר, כמו
 7 למשל חכם גדול המבין 1
 8 נפלאות חכמה, מצמצם 2
 9 חכמתו באות אחת, כך 3
 10 מתלבש הצמצום של 4
 11 חכמה ב"ה' תתאה" של 5
 12 שם הוי', "הבל" הדיבור, 6
 13 וזה בא מהחסד שלמעלה, 7
 14 שמצד החסד הוא מצמצם 8
 15 עצמו בצמצום זה, וכדי 9
 16 לעורר חסד זה – הרי זה 10
 17 על ידי החסד שאדם 11
 18 למטה עושה צדקה וחסד. 12
 19 הרי שבצדקה וחסד של 13
 20 יהודי למטה, הוא "פועל" 14
 21 את המשכה מהיוד של 15
 22 שם הוי' – "חכמה" – לה'
 23 של שם הוי' – "מלכות", – הרי שעל ידי צדקה הוא "עושה"
 24 וממשיך את שם הוי'. ובלשונו של רבנו הזקן: **וְהֵנָּה, פְּאָדָם**
 25 **הַתְּחַתּוֹן לְמִשְׁלַל, מִי שֶׁהוּא חָכֵם גְּדוֹל לְהַשְׁבִּיל נִפְלְאוֹת**
 26 **חֻכְמָה, וּמְצַמֵּם שְׂכָלוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ בְּאוֹת אֶחָד – אַחַת,**
 27 **מִדְּבִירוֹ, הֵנָּה זֶה הוּא צְמֻצוֹם עֲצוֹם וְיִרְדָּה גְּדוֹלָה לְחֻכְמָתוֹ**
 28 **הַנִּפְלְאָה – כִּכְהַ מִּשְׁעַל הַרְדֵּי-מִשְׁלַל, וְיִתֵּר מוֹזֵה לְאִין קִין,**
 29 **הֵרָה צְמֻצוֹם גְּדוֹל עֲצוֹם וְרַב, כְּאֲשֶׁר בְּדַבְּרֵי ה' שְׁמִים**
 30 **נִעְשׂוּ, בְּשִׁשֶׁת יָמֵי בְּרָאשִׁית, וְכִרְוַח פְּיוֹ כֹּל צְבָאָם, הוּא**
 31 **– דְּבַר ה' הוּא, אוֹת ה' שֶׁל שֵׁם הַיּוֹד בְּרוּךְ-הוּא, – שְׁהִיא**
 32 **"אֵתָא קְלִילָא", – אוֹת "קְלָה", – לֹא זֶה בְּלַבַּד שְׁהִיא אוֹת אַחַת,**
 33 **הִיא גַּם נִקְרָאת "אַתָּא קְלִילָא", אוֹת "קְלָה" שְׁאִין בַּה מִמֶּשׁ. כְּמוֹ**
 34 **שֶׁבְּתוּב: "בְּהַבְרָאָם" – "בְּה' בְּרָאָם", – כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב:³⁰**
 35 **"בְּהַבְרָאָם, וְעַל כֵּךְ דְּרִשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל³¹: "בַּה' בְּרָאָם, בְּאוֹת ה'**

30. בראשית ב, ד. 31. מנחות כט, ב. 32. ר"ה לב, א. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צע"ג אם אפ"ל בפי' דבה"א בראם – לאחרי שכבר ישנו המאמר דבראשית ברא גו'! שלכן הוא מקור רק לט' מאמרות!" 34. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? וי"ל דטובא קמ"ל – שולל אתדל"ת גם דנשמות, ומכריח זה מקרא דאדם אין גו'. ועפ"ז תומתק ההדגשה 'אתדל"ת כלל'". 35. בראשית ד, ה. 36. מיכה ז, יח. 37. תהלים פט, ג. 38. ב"ר פ"ב, ט. 39. מיכה ז, כ. 40. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"פ חסד, כי צ"ל אתדל"ע מצ"ע שיתהוו (1) עולמות שלמע' מהשתל' - שישכיל "נפלאות חכ"י" (במשל דאדם התחתון דלעיל - כי מהוע"צ הנשמה פשוטה אלא שהכחות כלולים בה - ראה ח"א פנ"א) ע"י חפץ חסד (שכתענוג - חפץ), (2) עולם האצ"י - שכלו ומוח' (שבמשל) ע"י עולם חסד יבנה (ז"י הבנין - ספי' דאצ"י), (3) ביי"ע ועד עוה"ז - "מצמצם כו' באות כו'" (שבמשל) ע"י בהבראם (בריאה כו') חסד (שנמשך ונותן) לאברהם. וי"ל שלכן מוסיף בזה "וזהו" בהבראם - כי רק זה באתגליא. ולמטה (ובפרטיות) יותר (וראה ח"א רפמ"ט): חפץ (עתיקא - בכינה) חסד הוא (בריאה - בורא חשך) - ראשונה, עולם חסד יבנה (יצירה - עולם "המדוות") - וא"ו, בהבראם באברהם כי חסד כו' (עש"י - ראה לקמן סט"ו) - ה' אחרונה". 41. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בתחילת האגה"ק צדקה לחוד. מכאן ואילך

1 שיהודי עושה למטה, הוא ממשיך מהי"ד של שם הוי' -
 2 מ"חכמה" - לה' של שם הוי' - "מלכות" - הרי שהוא "עושה"
 3 וממשיך את שם הוי'. לכן אמרו רבותינו וכוונם לברכה⁴²: כל
 4 האומר אין לו אלא תורה בלי גמילות חסדים, אפלו תורה
 5 אין לו, אלא צריך לעסק
 6 בתורה ובגמילות

רוח שפלים ונדבאים. -
 על ידי חסד והחיים
 שנותנים וממשיכים לעני
 שפל ונדבא, ממשיכים את
 החסד שלמעלה, כדי
 להמשיך "חיים" מבחינת
 "חכמה" שירד למקום נמוך
 - לאותיות הדיבור שהן
 מקור כל הנבראים. וזהו
 שכתוב⁴⁷: "אל יתהלל
 חכם בהכמתו בו, כי
 אם יזאת יתהלל בו, -
 השכל וידוע אותי⁴⁸,
 ומסיים שמשכיל באופן: כי
 אני ה' עשה חסד בו", -
 הרי שמהללים את
 ה"חכמה" כשהיא עושה

ופועלת חסד, שאז ה' עושה חסד, שהאדם עושה
 וממשיך את החסד שלמעלה, ש"אני ה' עושה חסד" - שבעשה,
 הוא הממשיך תניי החכמה למטה, - שבאותיות הדיבור יומשך
 מקור הנבראים, כדי שזה יומשך למטה. ואם לאו - אם חסרה
 עשיית החסד, וישנו רק הענין של חכמה - של לימוד התורה
 בלבד, הרי נקראת "חכמתו" לבדו, - ככתוב "אל יתהלל חכם
 בחכמתו" - בחכמה שלו, בלי המשכת חיים ממנה - ה"חכמה"
 שלמעלה, חסדו של אלו.

אגרת הקדש

לכן אמרו רז"ל כל האומר אין לו אלא תורה בלי גמ"ח
 אפילו תורה אין לו אלא לעסוק בתורה ובגמ"ח כי
 הנה הגם דאורייתא מחכמה נפקת ובאורייתא מתקיים
 עלמא ובאינון דלעאן בה כי בדבורם ממושיכים הארות
 והשפעות (נ"א והשראות) ח"ע מקור התורה לבחינת
 אותיות הדבור שבהן נברא העולם כמארו"ל א"ת בנדך
 אלא בונך הרי המשכה זו היא בחינת ירידה גדולה
 ולזה צריך לעורר חסד עליון הנמשך כמים ממקום
 גבוה למקום נמוך כאתדל"ת בצדקה וחסד תתאה
 שממשיכי חיים וחסד להחיות רוח שפלים ונדבאים.
 וז"ש אל יתהלל חכם בחכמתו בו כ"א בזאת יתהלל
 חיי החכמה למטה וא"ל הרי נקראת חכמתו לברו בלי
 המשכת חיים ממנה ח"ו.

אותיות הדבור שבהן נברא העולם, כמאמר רבותינו
 וכוונם לברכה⁴⁶: "אל תקרי בנדך אלא בונך" - תלמידי
 חכמים שהם העוסקים בתורה, הם לא רק "בונך", הבנים שלך,
 אלא הם גם "בונך", הם בונים ומקיימים את העולם על ידי
 לימודם תורה - הרי המשכה זו - מ"חכמה" לאותיות הדיבור,
 היא בחינת ירידה גדולה, ולזה צריך לעורר חסד עליון,
 הנמשך כמים - טבע המים שהם נמשכים ממקום גבוה למקום
 נמוך, כך גם נמשך החסד העליון שנמשל למים, ממקום גבוה

יום שני י"ח מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קט, ובוה יובן מ"ש... עד עמ' 218, יבינו:

71 ובוה יובן מה שכתב האריז"ל⁴⁹, שיש ב' מיני נשמות
 72 בישראל: נשמות תלמידי חכמים העוסקים בתורה כל
 73 ימיהם⁵⁰, ונשמות בעלי
 74 מצות העוסקים בצדקה
 75 ובגמילות חסדים.⁵¹

תורה אין לו. כיצד, איפוא, אומר האריז"ל שישנו סוג של
 נשמות העוסקות בתורה כל ימיהן? אלא - יסביר רבנו הזקן
 להלן, שאין הכוונה
 שנשמות אלו מתעסקות
 בתורה בלבד ואינן
 עוסקות בגמילות חסדים
 ח"ו, אלא הכוונה היא
 שעיקר ענין הוא תורה,
 שהתלמידי-חכמים
 שתורתן עקר ורב
 ימיהם בה, ומעוט
 ימיהם - הם עוסקים בגמילות חסדים, הנה פעלת אתערותם

אגרת הקדש

ובזה יובן מ"ש האריז"ל
 שיש ב' מיני נשמות בישראל נשמות ת"ח העוסקים
 בתורה כל ימיהם ונשמות בעלי מצות העוסקים בצדקה
 וגמ"ח. דלכאורה הרי גם ת"ח צריכים לעסוק בגמ"ח
 כמארו"ל שאפילו תורה אין לו אלא שהת"ח שתורתן
 עיקר ורוב ימיהם בה ומיעוט ימיהם בגמ"ח הנה פעולת

76 ונשמות תלמידי חכמים צריכים
 77 לעסק בגמילות חסדים,
 78 כמארו"ל שאפילו תורה אין לו אלא שהת"ח שתורתן
 79 עיקר ורוב ימיהם בה ומיעוט ימיהם בגמ"ח הנה פעולת
 80 ש"אפלו תורה אין לו".

70 - אם הוא אומר שאין לו אלא תורה בלי גמילות חסדים, גם

כמה שינויים: צדקה וחסד, גמ"ח, צדקה וחסד, צדקה וגמ"ח וכו'... 42. יבמות קט, ב. 43. זח"ב קכא, א. וככ"מ. 44. זח"ב ר, א. וככ"מ. 45. זח"א מז, א. ועוד. 46. ברכות סד, א. 47. ירמי' ט, יב. 48. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שג"ו חכמה ואדרבא עיקרה". 49. לע"ע לא מצאנו מקורו. 50. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל השאר נכללים במין הב' - ולכן ל"ע בהב' - כל ימיהם".

בלבד – נעשית כל יגיעתו לפרנסתו – מכון לשבתו יתברך, 44
 ובחסד שלו הוא מעורר את ה"דרועא ימינא", את החסד 45
 שלמעלה, וְלִבְנֵי נִקְרָאוּ – בעלי המצוות, "תַּמְכִּי אֲוִרֵיתָא"⁵³, 46
 – הם תומכים בתורה (עצמה), לא רק בלומדי תורה, אלא הם 47
 תומכים את התורה 48
 עצמה. שכן, הם ממשיכים 49
 שהאור שמשורש ומקור 50
 התורה יאיר למטה, וְהֵן 51
 בְּחִינֹת וּמְדַרְגּוֹת נִצָּח 52
 וְהוּד, – נצח והוד הם 53
 "תרין שוקין"⁵⁴, כמו 54
 ה"שוקיים" שעליהם עומד 55
 האדם על הארץ, כך הם 56
 ממשיכים את התורה 57
 למטה בעולם זה, לְהוֹדִתֵן 58
 – מפני שהם מְמַשְׁכִּין 59
 אֹרֶךְ הַתּוֹרָה לְמַטָּה 60
 לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה. וְכֹה 61
 יוֹכֵן⁵⁵ לְמָה נִקְרָא 62
 הַצְדָּקָה בְּשֵׁם "מַעֲשֵׂה", 63
 כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב⁵⁶: "וְהָיָה 64
 מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה שְׁלוֹם", 65
 – הרי שהוא קורא לצדקה 66
 בשם "מעשה", עַל שֵׁם 67
 שֶׁפְּעֻלָּתָהּ לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ 68
 ה' לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה. וְהוּוֹ 69
 דְקָדוּק לְשׁוֹן וְהָרֵךְ 70
 הַקְדוּשׁ: "מֵאֵן דְּעֵבִיד"⁵⁷ 71
 שְׁמָא קְדִישָׁא – מי 72
 שעושה את השם הקדוש, 73
 "דְּעֵבִיד" דִּיקָא, – המלה 74

"עביר" היא בדיק, בִּי בְּאַתְעֵרוּתָא דְלִתְתָא – בהתעוררות 75
 מלמטה, בְּצְדָקָה וְחֶסֶד תְּתָא – בעשיית צדקה וחסד כאן 76
 למטה, מְעוֹרֵר חֶסֶד עֲלִיוֹן, – החסד שלמעלה, לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ 77
 אֵין-סוּף מִבְּחִינַת חֻכְמָה עֲלָאָה – "חכמה עליונה" שהיא יו"ד 78
 שֶׁל שָׁם, – הוי', לַח' שֶׁל שָׁם, – הוי', בְּחִינַת הַדְּבִר וְרוּחַ פִּיּוֹ 79
 יתְבַרְךָ, בְּרִי לְהַשְׁפִּיעַ לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה. – זהו דיוק הלשון 80
 "עביר" בלשון הזוהר במקום הלשון "עושה", עשיה. שכן, על ידי 81
 מעשה הצדקה הוא ממשיך אור אֵין-סוּף בעולם ה"עשיה", וְעַל 82
 דְרָף-מְשָׁל⁵⁸, לְהַבְדִּיל הַבְּדִלּוֹת אֵין קֵץ, כְּמוֹ שֶׁאֵדָם אֵינוֹ 83
 מְדַבֵּר אֶלָּא לְאַחֵרִים (וְלֹא כְּשֶׁהוּא בִּינוֹ לְבִין עֲצֻמוֹ), וְאִין 84
 מִצְמָצֵם שְׂכָלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּדַבְּרוֹ אֱלֹהִים. וְהַמְשַׁכְּלִים 85
 בִּינֵינוּ: 86

1 דְלִתְתָא – ה"פעולה" מהתעוררותם שלמטה, לְעוֹרֵר חֶסֶד
 2 עֲלִיוֹן, לְהַמְשִׁיךְ וְלְהוֹרִיד אֹרֶךְ-אֵין-סוּף מִלְבָּשׁ בְּחֻכְמָה
 3 עֲלָאָה, – ב"חכמה עליונה", שהיא מְקוֹר תּוֹרַת ה' שֶׁבְּפִיהֶם,
 4 – בדיבורם דברי תורה, היכן, איפוא, הם ממשיכים זאת? – הוּא

אגרת הקדש

אתערותם דלתתא לעורר חסד עליון להמשיך ולהוריד 1
 או"ם המלוכש בחכ"ע מקור תורת ה' שבפיהם הוא 2
 רק לעולם הנשמות שבבריאה ע"י עסק התלמוד 3
 ולמלאכים שביצירה ע"י לימוד המשנה יען היות היות 4
 הנשמות והמלאכים נשפעות מצירופי אותיות הדיבור 5
 היא תורה שבכ"פ ומקור האותיות הוא מח"ע כנ"ל אך 6
 להמשיך ולהוריד הארה וחיות מבחינת הבל העליון 7
 ה' תתאה לעולם הזה השפל שהוא צמצום גדול ביתר 8
 עז לא די באתערל"ת של ת"ח העוסקים מיעוט ימיהם 9
 בצדקה וגמ"ח אלא על ידי אתערותא דבעלי מצות 10
 העוסקים רוב ימיהם בצדקה וגמ"ח (וכמ"ש בלק"א 11
 בח"א פל"ד) ולכן נקראו תמכי אורייתא והן בחינות 12
 ומדרגות נו"ה לחיותן ממשיכון אור התורה למטה 13
 לעולם העשיה. ובוה יובן למה נקרא הצדקה בשם 14
 מעשה כמ"ש והיה מעשה הצדקה שלום ע"ש שפעולתה 15
 להמשיך אור ה' לעולם העשיה. וזהו דקדוק לשון זוה"ק 16
 מאן דעביד שמא קדישא דעביד דייקא כי באתערותא 17
 דלתתא בצדקה וחסד תתאה מעורר חסד עליון להמשיך 18
 אור א"ם מבחינת חכמה עילאה יו"ד של שם לה' של 19
 שם בחינת הדבור ורוח פיו יתברך כדי להשפיע לעולם 20
 העשי' ועד"מ להבדיל הבדלות אין קץ כמו שאדם 21
 אינו מדבר אלא לאחרים (ולא כשהוא בינו לבין 22
 עצמו) ואז מצמצם שכלו ומחשבתו בדבורו אליהם 23
 והמשכילים בינו: 24

32 שלהם הם ממשיכים מ"חכמה עליונה" – לצירופי אותיות
 33 הדיבור של תורה שבעלפה, ועל-ידי-זה הם ממשיכים חיות
 34 לנשמות ולמלאכים. אף לְהַמְשִׁיךְ וְלְהוֹרִיד הָאֵרָה וְחִיּוֹת
 35 מִבְּחִינַת הַבֵּל הָעֲלִיוֹן ה' תְּתָאָה – של שם הוי', לְעוֹלָם הַזֶּה
 36 הַשְּׁפָל, שֶׁהוּא צְמֻצֻם גְּדוֹל בְּיַתֵּר עֵז – הרי זה אופן צמצום
 37 אחר לגמרי כדי שהאור יומשך בעולם השפל, לֹא דִי⁵²
 38 בְּאַתְעֵרוּתָא דְלִתְתָא – "התעוררות מלמטה", שֶׁל תְּלִמְיָדֵי
 39 חֻכְמִים הָעוֹסְקִים מְעוֹט יְמֵיהֶם בְּצְדָקָה וּגְמִילוֹת חֻסְדִּים,
 40 אֶלָּא עֲלִיָּדֵי אַתְעֵרוּתָא – התעוררות, דְּבַעֲלֵי מִצְוֹת
 41 הָעוֹסְקִים רֹב יְמֵיהֶם בְּצְדָקָה וּגְמִילוֹת חֻסְדִּים (וכמו
 42 שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּלִקְוִטֵי אֲמָרִים – בספר ה"תניא", בְּחֻלְק אֶרְק
 43 לר'). – שם הוא אומר, שעל ידי נתינת צדקה, שהוא נתן חומש

51. תקו"ו בהקדמה ("פתח אליהו"). 52. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אבל מוכרחת היא – כי ההמשכה צריכה לעבור דרך בריאה ויצירה". 53. ע"פ משלי ג, יח. וראה זח"ג נג, ב. שו"ע יו"ד סרניא ס"ט. ובכ"מ. 54. תקו"ו בהקדמה ("פתח אליהו"). 55. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו נוגע כ"כ כאן (כ"א סייב). ויומתק עמפש"כ הרמ"ז (ניצוצי אורות בוח"ג שם)". 56. ישעי' לב, יז. 57. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה פשוט דצ"ל "עביר". וראה זח"ג שם (קיב. ב)". 58. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה: (1) מה חסר לולא סיום זה, (2) פי' "המשכילים בינו" – מה? (3) מה מוסיף בהמוסגר בחצ"ע"ג, ועוד. ואולי י"ל (בנקודה

יום שלישי י"ט מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 218, ו זורע צדקה... עד עמ' 220, ישענו כו'.

38 אַךְ הִנֵּה מוֹדַעַת זֹאת, - הרי ידוע, דְּמִדַּת יַעֲקֹב הִיא מִדַּת
39 רַחֲמָנוּת, - אברהם הוא מדת החסד, יצחק - מדת הגבורה,
40 ויעקב - מדת התפארת - רחמים - רחמנות, וְעִבְרַת ה' בְּמִדַּת
41 רַחֲמָנוּת - העבודה הפנימית בנפשו של יהודי במדת הרחמנות,
42 כשם שהעבודה הפנימית
43 של מדת החסד היא ענין
44 האהבה, והעבודה
45 הפנימית של מדת הגבורה
46 היא יראה, כך היא
47 העבודה הפנימית של
48 מדת הרחמנות, הִיא
49 הַבָּאָה מֵהַתְּעוֹרְרוֹת
50 רַחֲמִים רַבִּים בְּלֵב הָאָדָם
51 עַל נִיצוּץ אֱלֹקוֹת
52 שֶׁנִּפְשׁוּ, הַרְחֹקָה -
53 הנפש שלו רחוקה, מְאוּד
54 פָּנֵי ה' בְּאִשְׁרֵי הוֹלֵךְ
55 בְּחֶשֶׁד הַבְּלִי עוֹלָם - שאו
56 נפשו רחוקה מאור פני ה',
57 הרי זו עבודת ה'
58 בהתעוררות רחמים שהוא
59 מעורר על נשמתו הוא.
60 וְהַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמָנוּת זו
61 הִיא בָּאָה מֵהַתְּבוּנָה

אך הנה מודעת זאת, - הרי ידוע, דְּמִדַּת יַעֲקֹב הִיא מִדַּת רַחֲמָנוּת, - אברהם הוא מדת החסד, יצחק - מדת הגבורה, ויעקב - מדת התפארת - רחמים - רחמנות, וְעִבְרַת ה' בְּמִדַּת רַחֲמָנוּת - העבודה הפנימית בנפשו של יהודי במדת הרחמנות, כשם שהעבודה הפנימית של מדת החסד היא ענין האהבה, והעבודה הפנימית של מדת הגבורה היא יראה, כך היא העבודה הפנימית של מדת הרחמנות, הִיא הַבָּאָה מֵהַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמִים רַבִּים בְּלֵב הָאָדָם עַל נִיצוּץ אֱלֹקוֹת שֶׁנִּפְשׁוּ, הַרְחֹקָה - הנפש שלו רחוקה, מְאוּד פָּנֵי ה' בְּאִשְׁרֵי הוֹלֵךְ בְּחֶשֶׁד הַבְּלִי עוֹלָם - שאו נפשו רחוקה מאור פני ה', הרי זו עבודת ה' בהתעוררות רחמים שהוא מעורר על נשמתו הוא. וְהַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמָנוּת זו הִיא בָּאָה מֵהַתְּבוּנָה

אך הנה מודעת זאת דמדת יעקב היא מדת רחמנות ועבודת ה' במדת רחמנות היא הבאה מהתעוררות רחמים רבים כלב האדם על ניצוץ אלקות שבנפשו הרחוקה מאור פני ה' כאשר הולך בחשך הכלי עולם והתעוררות רחמנות זו היא באה מהתבונה והדעת בגדולת ה' איך שאפילו העולמות העליונים למעלה מעלה עד אין קץ כלא ממש חשיבי קמיה כי כל שפעם וחיותם אינו רק מזיו והארה מאות אחד משמו יתברך כמאמר ביו"ד נברא עוה"ב כו'. והנה בזיו והארה זו שהוא התפשטות החיות משמו יתברך להחיות עליונים ותחתונים הוא שיש הברל והפרש בין עליונים לתחתונים שעולם הזה

וְהַדַּעַת בְּגִדְלַת ה', - מה שהוא מבין ומעמיק את דעתו בגדולת ה' - שאו הוא מרגיש וחש ברחמנות הגדולה שעליו, על שהוא רחוק מאור פני ה', וההתבוננות היא אִיךְ שֶׁאֲפִלּוּ הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים לְמַעְלָה מֵעֲלָה עַד אֵין קֵץ - גם הם, כְּלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבֵי קַמִּיָּה, - הם נחשבים ככלום ממש לגבי הקב"ה. כִּי כָּל שֶׁפִּעַם וְחַיּוּתָם - של העולמות האמורים, אֵינוּ רַק מְזִיו וְהָאָרֶה מְאוֹת אֶחָד - אחת, מִשְׁמֵו יתְבַרֵךְ, בְּמֵאֲמָר: - חכמינו ז"ל: "ביו"ד נברא עולם הבא כו'". - הרי, שגם עולמות העליונים, הנכללים בשם הכללי "עולם הבא" כו' - נבראו כולם מאות אחת (אות יו"ד) של שם הוי". וְהִנֵּה, בְּזִיו וְהָאָרֶה זו, שֶׁהוּא הַתְּפִשְׁטוֹת הַחַיּוֹת מִשְׁמֵו יתְבַרֵךְ לַחַיּוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, - בזה דוקא, הוּא שֶׁשֵׁשׁ הַבְּרָל וְהַפְּרֵשׁ בֵּין עֲלִיּוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים, שֶׁעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא

1 ו. "זרע צדקה שכר אמת" (במשלי יא). פירוש, שְׂשֻכֵר
2 זריעת הצדקה היא מידת אמת. - שנותנים לו מלמעלה מדת
3 ה"אמת" שכבר על שהוא זורע צדקה. כוונת רבנו הזקן באמרו
4 "פירוש", שבדרך כלל הכוונה היא הסתייגות מפירוש אחר,
5 היא: רש"י מפרש כאן את
6 המלה "שכר" לא בתור
7 תשלום, כי-אם מלשון? 1
8 "ויסכרו מעינות תהום", 2
9 סתימה ועצירה (כדי לרכו 3
10 וללכד). גם בתרגום 4
11 ובמפרשים אחרים 5
12 שמפרשים מלשון 6
13 "תשלום", יכולים הרי גם 7
14 בהם לפרש, לא שהשכר 8
15 שנותנים לו הוא מדת 9
16 האמת, אלא שהשכר 10
17 שהוא מקבל הוא אמיתי 11
18 ומתקיים לנצח; לכן אומר 12
19 רבנו הזקן "פירוש" 13
20 שהכוונה כאן היא, 14
21 שהשכר שהוא מקבל על 15
22 זריעת הצדקה - הוא מדת 16
23 האמת שנותנים לו 17
24 מלמעלה, וְכַתִּיב: "תִּתֵּן

ו זורע צדקה שכר אמת (במשלי י"א). פי' ששכר זריעת הצדקה היא מדת אמת וכתוב תתן אמת ליעקב ושכחא דקוב"ה מסדר נביא כו' כמ"ש בזוה"ק פירוש שהקב"ה הוא הנותן מדת אמת ליעקב וצריך להבין וכי אין אמת ביעקב ח"ו עד שהקב"ה יתן לו מלמעלה:

אך הנה מודעת זאת דמדת יעקב היא מדת רחמנות ועבודת ה' במדת רחמנות היא הבאה מהתעוררות רחמים רבים כלב האדם על ניצוץ אלקות שבנפשו הרחוקה מאור פני ה' כאשר הולך בחשך הכלי עולם והתעוררות רחמנות זו היא באה מהתבונה והדעת בגדולת ה' איך שאפילו העולמות העליונים למעלה מעלה עד אין קץ כלא ממש חשיבי קמיה כי כל שפעם וחיותם אינו רק מזיו והארה מאות אחד משמו יתברך כמאמר ביו"ד נברא עוה"ב כו'. והנה בזיו והארה זו שהוא התפשטות החיות משמו יתברך להחיות עליונים ותחתונים הוא שיש הברל והפרש בין עליונים לתחתונים שעולם הזה

אמת ליעקב", - הרי, שקיים ענין שנותנים לו מלמעלה מדת האמת, אלא, שלפי פירוש רש"י והתרגום שם (במכח), שזוהי בקשה, שהבטחת ה"אמת" שהבטיח הקב"ה ליעקב, ימלא אותה לבניו וכו', הרי אין ראייה משם, שנותנים מלמעלה מדת האמת, לכן אומר רבנו הזקן: וְשִׁכְחָא דְקָדְשׁא־בְרִיךְ־הוּא מְסַדֵּר נְבִיא כו', - הנביא מסדר כאן שבחו של הקב"ה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזוֹהַר תְּקִדוּשָׁה, - שאין זה לשון בקשה, אלא שבח להקב"ה, שהוא נותן "אמת" ליעקב. פירוש - שכן, גם בשבחו של הקב"ה, הרי יכול להיות שהוא מקיים את ההבטחה של אמת (שהבטיח ליעקב), ולא שהוא נותן ליעקב את מדת האמת - לכן אומר רבנו הזקן שהכוונה היא: שְׁתְּקִדוּשֵׁי־בְרִיךְ־הוּא הוּא הַנּוֹתֵן מִדַּת אֱמֶת לְיעֲקֹב. וְצָרִיךְ לְהַבִּין, וְכִי אֵין אֱמֶת בְּיעֲקֹב חֲסוֹן־שְׁלוֹם עַד שֶׁתְּקִדוּשֵׁי־בְרִיךְ־הוּא יִתֵּן לוֹ מִלְּמַעְלָה:

עכ"פ): אינו מובן כלל - מהי השייכות דכל הביאור לענין שמו של הקב"ה? ה' ראשונה - היא גילוי וכו' הדיוד כנ"ל, וא"כ הוא ההכרח דוא"ו וה' תתאה? ולמה אינו מוכרח בעוה"ב? אמרז"ל עד שלנבה"ע (לא עוה"ב ולא עוה"ז) ה' הוא ושמו בלבד - וע"פ הנ"ל מהו ענין ג' אותיות אחרונות ההשם? ועוד. וע"ז מבאר דישינו בינו לבין עצמו (אלא שה"אחרים" יודעים ע"ז כש"מדבר" "אליהם") שצ"ל עצמום "שכלו ומח" (רק) בדיבורו אליהם, שישנו "בינו לבין עצמו" - ב' ענינים (שמו הוא - אבל גם שמו "בלבד"), שגם ח"ע - הוא שם, וכו'. והמשכילים יבינו (כ"ז, ואיך) ששם - כמו ענין הדיבור - ג"כ א"צ בינו לבין עצמו כו' - ובכנה"ל בדיבור. 1. פסוק יח. 2. נח ח, ב. 3. מיכה ז, כ. 4. ח"ג קלא, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מח"א פמ"ה". 6. מנחות כט, ב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. וראה לעיל ס"ה.

47 נמצא בתחתונים כפי שהוא נמצא בעליונים, ההבדל בין
48 עליונים ותחתונים מתבטא רק בהמשכת החיות הנמשכת ממנו
49 יתברך לעולמות, שבעולמות העליונים החיות יותר בגילוי
50 מאשר בעולמות התחתונים. וְבִין בְּחִינַת שְׁנוּי הַזְּמַן, – גם
51 בזה אין שום שינוי לגבי

52 הקב"ה, שְׂכֵמוֹ שְׁהִיָּה
53 הוא לְבָדוֹ הוּא, –
54 ובאופן מציאות של יְחִיד
55 וּמִיָּחִד, לְפָנַי שֵׁשֶׁת יָמִי
56 בְּרֵאשִׁית – כִּךָּ הוּא
57 עֵתָה אַחַר הַבְּרִיאָה,
58 וְהִנְנוּ – למרות שניתוספו
59 נבראים, ובכל זאת הוא
60 לבדו הוא, והוא יחיד
61 ומיוחד, מְשׁוּם שֶׁהַכֹּל
62 כְּאִין וְאִפְסֵם מְמֹשׁ לְגַבֵּי
63 מְהוּתוֹ וְעֲצֻמּוֹתוֹ, – ולכן
64 אין הנבראים שנבראו
65 גורמים לשינוי במציאותו
66 ובאחדותו, שכן הם כאין
67 ואפס לגבינו יתברך, וְכֵמוֹ
68 אֹת אֶחָד – אחת,
69 מְדַבְּרוֹ שֶׁל אָדָם אִו
70 אֶפְלוּ מִמְּחֻשְׁבָּתוֹ לְגַבֵּי
71 כְּלָלוֹת מְהוּת הַנֶּפֶשׁ
72 הַשְּׂכֵלִית וְעֲצֻמּוֹתָהּ,
73 עַל־דֶּרֶךְ־מְשָׁל, לְשִׁבְּרָה

74 אֵת הָאֵזֶן, – למרות שהמחשבה היא לבוש עדין וקרוב יותר
75 לנפש, בכל זאת אין אות אחת תופסת מקום כלל לגבי כל
76 הנפש השכלית, ומענין השכל שבנפש באות הרי המדות, ומחן
77 באות המחשבה והדיבור, ולגבי עצם הנפש (שהוא למעלה
78 מענין השכל), הרי אות אחת של דיבור או מחשבה, אין תופסת
79 מקום כלל, הדברים האמורים מהווים משל שהאזון תוכל
80 להבין ולהשיג אפסות הבריאה לגבי הקב"ה. וּבְאֵמֶת "אֵין
81 עֲרוֹךְ אֵלֶיךָ" כְּתִיב, – שלא כפי שאמרנו קודם שזה כמו אות
82 אחת של דיבור או מחשבה לגבי הנפש כולה, שהרי לאות
83 האחת יש על-כּל-פּנים ערך "כל שהוא", ואילו לגבי הקב"ה אין
84 לנבראים שום ערך כלל, וְכֵמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחַר
85 (בְּלִקּוּטֵי אֲמָרִים – ספר ה"תניא", חֵלֶק ב – "שער היחוד
86 והאמונה" פָּרָק ט) עֵזֶן שֵׁם. וְזֶהוּ שְׂאֵמָרִים: – בתפלה,
87 כשמבקשים על ענין הרחמים, "ברחמיך הרבים רחם עלינו":
88 "הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמֵם לְבָדוֹ מְאֹד, פְּרוּשׁ בְּמוֹ שְׁמֵאֵוֹ" קִדְּם
89 הַבְּרִיאָה – של העולמות והנבראים, הִנֵּה הוּא לְבָדוֹ הוּא, –
90 ושום דבר בלעדו לא היה קיים, כִּךָּ עֵתָה – אחרי התהוות
91 העולמות והנבראים, הוּא "מְרוֹמֵם כּוֹ"; – שרק הוא קיים,
92 ו"מִתְנַשֵּׂא מִימּוֹת עוֹלָם", פְּרוּשׁ שְׁהוּא רֵם וְנִשְׂא לְמַעְלָה

1 בְּה' – באות ה' של שם הוי', וְכו', – כפי שהסביר באגרת
2 הקודמת, שחיות העולם הזה, שהוא עולם שפל, באה רק
3 מחומר וגוף אותיות הדיבור שלמעלה, שזה בא מהאות ה' של
4 שם הוי', ואילו העולמות העליונים באים מצירוף האותיות
5 שמבחינת "הכמה" –

6 האות יו"ד של שם הוי',
7 הרי שההבדל בין עליונים
8 לתחתונים מקורו
9 בהתפשטות החיות משמו
10 יתברך. אך, כל זה הוא זיו
11 והארה בלבד מבחינת
12 השם ("שם" כשלעצמו
13 הוא ענין של הארה, כמו
14 למשל באדם שהשם אינו
15 העצם והוא נוגע רק
16 לזולת שיוכל לקרוא אותו
17 בשמו). וְכֵן כָּל שְׁנוּי
18 הַפְּרָמִים שֶׁכָּבֵל עוֹלָם
19 וְעוֹלָם – לעיל דובר על
20 הכלל של העולמות,
21 העולמות העליונים
22 והעולמות התחתונים,
23 ואילו כאן אומר רבנו
24 הזקן, שהשוני בפרטים
25 שבכל עולם, גם בעולמות
26 העליונים וגם בעולמות
27 התחתונים הוא לְפִי

28 שְׁנוּי צִרּוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת, – שמהם נבראו, וְכֵן שְׁנוּי הַזְּמַנִּים
29 בְּעֵבֶר הֵיחָד וְעֵתִיד, וְשִׁנוּי כָּל תְּקוּדוֹת כְּחֻלּוּפֵי הַזְּמַנִּים –
30 הַכֹּל – בא, מְשֻׁנוּי צִרּוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁחֵן – צירופי האותיות,
31 הֵן הַמְּשֻׁכֶת חַיּוֹת מְמִדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ (כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר
32 בְּלִקּוּטֵי אֲמָרִים – ספר ה"תניא", חֵלֶק ב – "שער היחוד
33 והאמונה" פָּרָק יא). – שבהמשכת החיות הנמשכת מהמדות
34 ובאה למטה על ידי אותיות הדיבור – בזה שייכים כל השינויים
35 של החיות ושינוי הזמן, עבר, הווה ועתיד, אֲכַל לְגַבֵּי מְהוּתוֹ
36 וְעֲצֻמּוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּתִיב: "אֵנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי", – אין שום
37 שינוי בו יתברך בין לפני הבריאה ללאחרי הבריאה, בֵּין
38 בְּחִינַת שְׁנוּי הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת מְרוֹם הַמַּעְלּוֹת – והמדריגות,
39 עַד לְמַטָּה מְטָה, – מהעולמות העליונים ביותר עד לעולמות
40 התחתונים ביותר; שְׂכֵמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְצוּי בְּ – עולמות
41 עֲלִיוֹנִים – כִּךָּ הוּא מְמֹשׁ בְּשׁוּבָה בְּ – עולמות תַּחְתּוֹנִים
42 (כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּלִקּוּטֵי אֲמָרִים – ספר ה"תניא", חֵלֶק א
43 פָּרָק נא), – שלגבי הקב"ה עצמו, אין שום הבדל בין עולמות
44 העליונים לבין העולמות התחתונים. שכן, גם העולמות
45 העליונים אין מחשבתם יכולה "לתפוס" בו יתברך, הרי, שגם
46 לעליונים אין שום "תפיסה" והשגה בו יתברך, והוא יתברך

1 מעלה מבחינת זמן הנקרא בשם "ימות עולם", והינו לפי
 2 שחיות כל "ימות עולם" - ענין הזמן, הוא רק מבחינת
 3 המלך בו", - מבחינת וספירת "מלכות", שהיא בחינת
 4 "המלך", שעבר, הוה ועתיד, שהם ענין ה"זמן", שייכים בספירת
 5 ה"מלכות" בלבד, שעליה
 6 אומרים את ההבדל של
 7 מלך מלך וימלוך, שהם
 8 הוה, עבר ועתיד, ואילו
 9 בספירות ומדות שלמעלה
 10 מ"מלכות" לא שייך עדיין
 11 ענין ה"זמן", וכמו
 12 שכתבאר במקום אחר.⁹
 13 ואי לזאת, - ואם כך,
 14 שהקב"ה מרומם ומתנשא
 15 לגמרי מענין הבריאה

אגרת הקדש

מעלה מבחינת זמן הנקרא בשם ימות עולם והיינו לפי
 שחיות כל ימות עולם הוא רק מבחינת המלך בו
 וכמו"ש בכו"א. ואי לזאת הרחמנות גדולה מאד מאד
 על הניצוץ השוכן בגוף החשוך והאפל משכא דחויא
 העלול לקבל טומאה ולהתגאל בכל התאוות ר"ל לולי
 שהקב"ה מגן לו ונותן לו עוז ותעצומות ללחום עם
 הגוף ותאותיו ולנצחן וז"ש ארון עוזנו בו מגן ישענו
 בו.¹⁰

16 שאיננה תופסת מקום ואין לה ערך כלל לגביו יתברך,
 17 הרחמנות גדולה מאד מאד על הניצוץ - שהוא חלק
 18 מהקב"ה, חלק אלוהי ממעלה¹⁰, השוכן בגוף החשוך והאפל,
 19 - הנקרא משכא דחויא¹¹, - העור של הנחש (הקדמוני),
 20 העלול לקבל טמאה - על ידי ענינים של איסור שמשלוש
 21 הקליפות הטמאות לגמרי, ולהתגאל בכל התאוות רחמנא

יום רביעי כ' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 220, והנה מודעת זאת... עד עמ' קיא, תכונני:

43 והנה מודעת זאת¹², - ידוע הדבר, דיש ב' מיני דחילו
 44 ורתימו: - ישנם שני סוגי יראה ואהבה (גם ביראה וגם באהבה
 45 ישנם שני מינים): הראשונות - הסוגים הראשונים ביראה
 46 ואהבה, הן הנולדות מהתבונה והדעת בגדלת ה' ו-
 47 מההתבוננות והעמקת
 48 הדעת בדברים המביאין
 49 לידי אהבת ה' ויראתו,⁹
 50 - על מדת קירובו ואהבתו
 51 של הקב"ה לבני ישראל
 52 וכו', שבשעה שהאדם
 53 מעמיק דעתו בענינים
 54 אלה, נולדות בו אהבת ה'
 55 ויראת ה', והאחרונות -
 56 הסוגים האחרונים ביראה
 57 ואהבה הן הנבאות אחר
 58 כך מלמעלה מבחינת
 59 מתנה, - אחרי שהאדם השיג לעצמו יראת ה' ואהבת ה' על
 60 ידי התבוננות, באות היראה והאהבה בדרך של מתנה
 61 מלמעלה, וכמו שכתבאר במקום אחר על פסוק¹³: "עבודת
 62 מתנה אתן את כהונתכם", שהיא - כהונתכם, היא מדת

אהבה, - ועל כך אומר הפסוק שישנו אופן זה של אהבה שהוא
 עבודת מתנה, בדרך מתנה מלמעלה, וכן הוא - וכך הדבר, גם
 בן ביראה. - שישנה מדריגה ביראה שהיא בדרך מתנה
 מלמעלה. והנה, ודאי - הדבר, ש - אין ערוך כלל בין
 הראשונות - בין הסוגים
 הראשונים ביראה ואהבה,
 שהן תולדות השכל
 הנברא, לנבי האחרונות
 - לבין הסוגים האחרונים
 ביראה ואהבה, שהן -
 בדרך של מתנה, מהבורא
 ותקרה שמו, - כשם
 שאין שום ערך בין נברא
 לבורא, כך אין שום ערך
 בין הסוג הראשון של
 אהבה ויראה שנוצר על

אגרת הקדש

והנה מודעת זאת דיש ב' מיני דו"ר הראשונות
 הן הנולדות מהתבונה והדעת בגדולת ה' ובדברים
 המביאין לידי אהבת ה' ויראתו והאחרונות הן הבאות
 אחר כך מלמעלה בכחי' מתנה וכמו"ש בכו"א ע"פ
 עבודת מתנה אתן את כהונתכם שהיא מדת אהבה
 וכן הוא ג"כ ביראה. והנה ודאי אין ערוך כלל בין
 הראשונות שהן תולדות השכל הנברא לנבי האחרונות
 שהן מהבורא ית"ש. ולכן הן הן הנקראות בשם אמת
 כי חותמו של הקב"ה אמת שהוא אמת האמיתי וכל
 מלמעלה מבחינת
 מתנה, - אחרי שהאדם השיג לעצמו יראת ה' ואהבת ה' על
 ידי התבוננות, באות היראה והאהבה בדרך של מתנה
 מלמעלה, וכמו שכתבאר במקום אחר על פסוק¹³: "עבודת
 מתנה אתן את כהונתכם", שהיא - כהונתכם, היא מדת

ידי הנברא (באמצעות שכלו) לבין הסוג האחרון של אהבה
 ויראה שבא מהבורא. ולכן הן - היראה והאהבה האחרונות,
 הן הנקראות בשם "אמת", כי "חותמו של הקדוש-ברוך"
 הוא אמת¹⁴, שהוא אמת האמיתי, וכל האמת שבנבראים

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משהיחיה"א פ"ז. אבל אאפ"ל שהכוונה ע"ז - כי אז הי' מפרש זה, וכדלעיל "בלק"א ח"ב".
 10. תניא רפ"ב. 11. ראה תקו"ז בהקדמה (י, ב). ובכ"מ. 12. ראה לקו"א ח"א פ"ד. ח"ב - חינוך קטן. 13. קרח יח, ז. 14. שבת נה, א.

39 מעורר ישנים ומקיץ נרדמים, הם בחינת רחמים רבים
40 וחסדים עליונים הנעלמים, — שינה ותרדמה הם ענין של
41 העלם ושל העלם עמוק יותר, כמו למשל באדם כשהוא ישן
42 כוחותיו הם בהעלם, לכן נקראים הרחמים רבים והחסדים
43 העליונים, שהם נעלמים

44 בעצם — "ישנים"

45 ו"נרדמים", ואותם הקב"ה

46 מעורר ומקיץ לצאת

47 מההעלם אל הגלוי

48 והארה רבה, "לאור

49 באור החיים", "אמת ה'

50 לעולם". וזהו לשון

51 וריעה הנאמר בצדקה,

52 — כמו "זרע צדקה"

53 שבתחילת האגרת, או

54 "זרעו לכם לצדקה"¹⁷,

55 להצמיח — ולגלות, כמו

56 צמיחה שהיא הגלוי של

57 הזריעה, אמת העליון,

58 "אמת ה'". ובפרט,

59 בצדקה וחסד של אמת

60 שעושים עם ארץ

61 הקדש תפנה ותבונן

62 במהרה בימינו אמן,

63 לקיים מה שכתוב¹⁸:

64 "אמת מארץ תצמח", —

65 למטה זה "ארץ ישראל",

66 ולמעלה זה ספירת

67 ה"מלכות" הנקראת בשם "ארץ",

68 — בארץ ישראל, וחסד ורחמים רבים הנאספים ונלקטים

69 לתוכה, הם מעוררים גם כן חסדים עליונים הצפונים

70 ונעלמים (בגוף אחר: פה), כמו שכתוב¹⁹: — "מה רב טובך

71 אשר צפנת בו" — לכוונה ולהקיימה. — את הארץ שלמטה

72 ארץ ישראל, ואת הארץ שלמעלה "מלכות דאצילות", היורדת

73 להיות מקור לנבואים ולעולמות שלמטה מעולם ה"אצילות",

74 ויש להקימה ולהעלותה, וזהו שכתוב²⁰: "בצדקה תבונני":

75 — המוסב על כנסת ישראל שלמטה ושלמעלה — "מלכות

76 דאצילות" הנקראת "כנסת ישראל".

1 בלא חשיבי קמיה. — נחשבת ככלום לפניו יתברך. לכן,
2 היראה והאהבה הבאות בדרך מתנה מהבורא, נקראות בשם
3 "אמת". אך איזה הדרך שיוקח האדם ל"אמת ה'", — שיוכה
4 האדם ליראה ואהבה שהן "אמת" מבחינת ה"אמת" של
5 הקב"ה, הנה הוא על-ידי

6 שיעור רחמים רבים

7 לפני ה' על הניצוץ

8 שבנפשו, שהיא — מדת

9 הרחמים, היא מדתו של

10 יעקב, מכריח מהקצה

11 אל הקצה, דהיינו —

12 כלומר, מרום המעלות

13 — והמדריגות, עד למטה

14 מטה, — עוברת

15 ומשתזרת מדת הרחמים

16 של יעקב, ומכיוון שכן —

17 יש בכוחה להמשיך

18 "אמת ה'" לעולם

19 השפל הזה הקשור,

20 וכמו שכתוב¹⁵: "כי

21 אשב בחשך — של

22 העולם הזה, ה' אור לי".

23 וזהו — מה שכתוב¹⁶: "כי

24 נבר עלינו חסדו בו". —

25 שחסד ה' מתגבר על

26 חושך העולם הזה, ובנפש

27 האדם הנמצאת בגוף —

28 מאיר גילוי אור מדה. הרי,

29 על-כלי-פנים, שהדרך להמשכת "אמת ה'", היא על ידי

30 התעוררות רחמים רבים. אך התעוררות רחמים רבים לפני

31 ה' — צריך להיות גם כן באמת, וגם כשהוא באמת שלו

32 — איך יוכל על-ידי אמת שלו לעורר רחמים עליונים

33 מ"אמת ה'"? — כיוון שכאמור, כל אמת של נברא היא "כלא"

34 לגבי האמת של הקב"ה. אך העצה לזה היא מדת הצדקה,

35 שהיא מדת הרחמים על מאן דלית ליה מגרמיה — למי

36 שאין לו מעצמו כלום, לתחיות רוח שפלים בו,

37 ובאתערותא דלתתא — "בהתעוררות שמלמטה" —

38 אתערותא דלעילא, — באה "התעוררות מלמעלה", ה'

אגרת הקדש

האמת שבנבואים כלא חשיבי קמיה אך איזה הדרך
שיוכה האדם לאמת ה' הנה הוא על ידי שיעור רחמים
רבים לפני ה' על הניצוץ שבנפשו שהיא מדתו של
יעקב מבריה מהקצה אל הקצה דהיינו מרום המעלות
עד למטה מטה להמשיך אמת ה' לעולם השפל הזה
החשך וכמ"ש כי אשב בחשך ה' אור לי וזהו כי גבר
עלינו חסדו בו. אך התעוררות ר"ר לפני ה' צ"ל ג"כ
באמת וגם כשהוא באמת שלו איך יוכל על ידי אמת
שלו לעורר רחמים עליונים מאמת ה'. אך העצה לזה
היא מדת הצדקה שהיא מדת הרחמים על מאן דלית
ליה מגרמיה להחיות רוח שפלים בו ובאתערולת
אתערולת ה' מעורר ישנים ומקיץ נרדמים הם בחי'
רחמים רבים וחסדים עליונים הנעלמים לצאת מההעלם
אל הגלוי והארה רבה לאור באור החיים אמת ה'
לעולם (וזה) [וזהו] לשון זריעה הנאמר בצדקה להצמיח
אמת העליון אמת ה' ובפרט בצדקה וחסד של אמת
שעושים עם אה"ק תובכ"א לקיים מ"ש אמת מארץ
תצמח על ידי זריעת הצדקה בה וחסד ור"ר הנאספים
ונלקטים לתוכה הם מעוררים ג"כ חסדים עליונים הצפונים
ונעלמים (בני"א בה) כמ"ש אשר צפנת בו לכוננה
ולהקימה וז"ש בצדקה תכונני:

יום חמישי כ"א מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיא, ז אשרינו מה טוב... עד עמ' 222, ועלול וכו'.

77 ז. "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו בו". — דברים

78 אלה אומרים בסדר

79 התפלה שלפני "הודו" —

80 בהקשר לקירוב ולקשר 22

81 של הקב"ה ובני ישראל, 23

אגרת הקדש

ז אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו
כו' ה' מנת חלקי וכוסי וגו'. חבלים

82 אנו אומרים — אשרי לנו, מה טוב הוא חלקנו, ומה נעים הוא

83 גורלנו (ומסיימים) ומה

84 יפה ירושתנו. הביטויים

85 "חלק" ו"גורל" מתייחסים

86 להתגלות האלקית

44 **כִּי אַף דְּאִיהוּ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים** – למרות
 45 שהוא ממלא כל העולמות, העליונים והתחתונים, מרום
 46 המַעְלֹת – והמדריגות, עַד מִתַּחַת לְאַרְצֵן הַלְּוֹז הַתְּקַרִּית, –
 47 ממלא הקב"ה את כולם ונמצא בכל מקום בשוה, שכן כאן אין

48 הכוונה ב"ממלא כל
 49 עלמין" כפי שמוסבר בדרך
 50 כלל בהקשר למדריגה
 51 באלקות המצומצמת בכל
 52 עולם בהתאם למעלתו
 53 ולמדריגתו, אלא כאן
 54 הכוונה היא למה
 55 שהקב"ה ממלא ונמצא
 56 בכל העולמות, כְּמוֹ
 57 שְׁכַתוֹב: "הֲלֹא אֵת
 58 הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֲנִי
 59 מְלֵא" – "אֲנִי מְמַשׁ,
 60 דְּתֵינּוּ מִהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ
 61 כְּבִיכּוֹל וְלֹא כְּבוֹדוֹ
 62 לְבַד, – כפי שכתוב
 63 במקום אחר: "מלא כל
 64 הארץ כבודו", שם מדובר
 65 אודות ה"כבוד" שלו
 66 וההארה מאתו יתברך,
 67 ואילו כאן, שכתוב "אני
 68 מלא" – הכוונה לעצמותו

69 ומהותו יתברך. הרי, למרות שהקב"ה במהותו ועצמותו ממלא
 70 ונמצא בכל העולמות, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הוּא קְדוֹשׁ וּמְבָדֵל
 71 מֵעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, – לא רק מהעולמות והנבראים
 72 התחתונים – אלא גם מהעולמות העליונים, וְאִינוּ נִתְפָּס כְּלָל
 73 בְּתוֹכָם חֶסֶד-וְשִׁלּוּם – שהעולמות יפעלו בו שיהיה מושפע
 74 מהם, בְּתַפְסִית נִשְׁמַת הָאָדָם כְּגוֹפּוֹ עַל-דֶּרֶךְ-מְשָׁל, –
 75 הנשמה הנתפסת בגוף, מושפעת מהשינויים שבגוף, ואילו הוא
 76 יתברך אינו נתפס בעולמות, שתהיה להם חסוּשׁ לִשְׁלּוּם הַשְּׁפָעָה
 77 עָלָיו, כְּמוֹ שְׁמְבוֹאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר בְּפָרְיֵבוֹת. וְלֹא-זֶה – ולכן,
 78 כיוון שהקב"ה קדוש ומובדל ולמעלה לגמרי מעולמות, לֹא הִיוּ
 79 יְכוּלִים לְקַבֵּל חַיּוּתָם מִמְּהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ לְבַדוֹ כְּבִיכּוֹל, רַק
 80 הַתְּפַשְׁטוֹת הַחַיּוֹת אֲשֶׁר תְּקַדְוֶשׁ-בְּרִוְיָ-הוּא מְחִיָּה עֲלִיּוֹנִים
 81 וְתַחְתּוֹנִים הוּא, עַל דֶּרֶךְ-מְשָׁל, כְּמוֹ הָאָרֶה מְאִירָה מְשָׁמוֹ
 82 וְתַבְרָה, – שהשם עצמו הוא גם כן הארה בלבד, ומהשם קורנת
 83 ומאירה הארה, שְׁהוּא וְשָׁמוֹ אַחֵד, – שלכן יש בכוח הארה
 84 משמו להחיות כל העולמות, וְכְמוֹ שְׁכַתוֹב: "כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ
 85 לְבַדוֹ", – שגם השם הוא "לבדו" – למעלה מהעולם, רַק יִזוּן
 86 וְ"הוֹדוּ" – של השם, עַל אֶרֶץ וְשָׁמַיִם וְגו'". – החיות של ארץ

1 ליהודי, וכמו שכתוב: "ה' מְנַת חֲלָקֵי וְכוּסֵי וְגו'". (ולאחר
 2 מכן² כתוב: "חֲכָלָיִם נִפְלְאוּ לִי וְגו'". – חלקים בגורל³ נפלו לי
 3 כו' (כפי שהוא מסיים "בנעימים" שהחלקים שנפלו לי בגורל,
 4 נעימים לי. שכן, לפני כן הוא הרי אמר "אתה תומיך גורלי",

5 אתה, הקב"ה, תומך
 6 גורלי, שיהיה החלק
 7 הטוב). הרי שמוצאים אנו
 8 הלשון "חלק" על גורל,
 9 על האלקות המאירה
 10 בנשמתו של יהודי. לְהִבִּין
 11 לְשׁוֹן "חֲלָקֵינוּ" וְ"גוֹרְלֵנוּ"
 12 – מדוע נקראת האלקות,
 13 המאירה בנשמה של
 14 יהודי, בשם "חלק"
 15 ו"גורל", משמעותו של
 16 "חלק" יכולה להיות
 17 שחלק אחד שוה לשני,
 18 ואילו "גורל" משמעו חלק
 19 שהוא יוצא מן הכלל, ורק
 20 על פי גורל נקבע שחלק
 21 זה יהיה למי שזוכה
 22 בגורל, צְרִיף לְבָאֵר הַיִּטֵּב
 23 לְשׁוֹן הַשְּׁגוּרָה בְּמִאֲמָרוֹ
 24 רְבוּתֵינוּ וְכוּוֹנֵם
 25 לְבִרְכָה: "אִין לוֹ חֲלָק"

26 בְּאֵלֵהי יִשְׂרָאֵל", כִּי הֵגַם דְּלִכְאוּרָה לֹא שִׁיף לְשׁוֹן "חֲלָק"
 27 כָּלֵל בְּאַלְקוֹת יְתַבְרָה, שְׁאִינוּ מִתְחַלֵּק לְחֲלָקִים חֶסֶד-וְשִׁלּוּם.
 28 – הקב"ה הוא הרי פשוט בתכלית הפשיטות, ופשיטות היא היפך
 29 מחלקים – הרי שלא שייך באלקות הלשון "חלק", ובכל זאת
 30 משתמשים חכמינו ז"ל בביטוי "חלק" באלקות, מכאן עלינו
 31 להבין, שלמרות שאלקות היא ענין של פשיטות, אך באלקות
 32 המאירה ויורדת לנשמות ישראל – שייך הלשון "חלק". שכן,
 33 היא יורדת בהתגלות של חלקים, כפי שיסביר להלן. אֶף הַעֲנִיָּה,
 34 – הוא, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב בְּעֵקֶב: "וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל",
 35 פְּרוּשׁ – שכן, בפשטות ישנם בפסוק כמה דברים לא מובנים: א)
 36 עד לפסוק זה, משתמשים בפרשה זו בשם "יעקב", ואילו כאן
 37 נאמר ("א-ל אלקי ישראל"). ב) מה היא השייכות למה שכתוב
 38 לפני זה ו"יצב שם מזבח". ג) מה היחידוש בענין "א-ל אלקי
 39 ישראל". על כך מסביר רבנו הזקן, שה"פירוש" בפסוק הוא: כִּי
 40 הִנֵּה פְּאֻמַּת תְּקַדְוֶשׁ-בְּרִוְיָ-הוּא כְּשָׁמוֹ כֵּן הוּא, – הוא, שהוא
 41 "קדוש", מובדל ומרומם מהעולם, הוא "ברוך הוא" – הוא נמשך
 42 ומתגלה (ברכה מלשון המשכה והתגלות), שמה שהיה לפני זה
 43 "הוא", נסתר ונעלם, ירד בהמשכה והתגלות, ובלשון רבנו הזקן:

1. תהלים טז, ה. 2. שם, ו. 3. הרבי שליט"א מציין לתניא ח"א פ"ח. – שם מדובר, איך "אין סוף ב"ה" מלוּבֵשׁ בְּחַיִּי חֲכָמָה שֶׁבִּנְפֵשׁ
 האדם יהי' מי שיהי' מִיִּשְׂרָאֵל", "שהיא למעלה מן הדעת והשכל המובין". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לע"ע לא מצאתי אלא
 בתחומא ס"פ תזריע, אבל בכו"כ מקומות אי' לכם (ב"ר פ"ב, ד. ושי"נ. הובא בתו"א ל, רע"א) וכן "אין להם" (ברכות סג, ב). וי"ל
 שלא רצה להעתיק לי נוכח וגם לא לי רבים. וק"ל". 5. בראשית לג, כ. 6. ירמי' כג, כד. 7. ישעי' ו, ג. 8. בלק"א ח"א פמ"ב. 9.

- 1 ושמים, היא הוד וזיו בלבד – הארה משמו, שכאמור, השם
 2 כשלעצמו הוא גם כן הארה בלבד, כך שלמעשה חיות העולמות
 3 והנבראים היא הארה מהארה. וְהָאֲרָה – מהארה זו מְתַלְמְשָׁת
 4 מִמֶּשׁ בְּעֵלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לְהַחְיֹתָם, – כאן כבר מדובר על
 5 התלבשות ממש. לא רק
 6 שהיא נמצאת בהם, אלא
 7 התלבשות שהחיות
 8 מצומצמת ומותאמת
 9 בהתאם למדריגת העולם,
 10 ומתאחדת עם העולם,
 11 וְנִתְפָּסֶת בְּתוֹכָם עַל יְדֵי מְצַעֲעִים רַבִּים, – מדריגות שהן כמו
 12 "ממוצעים" בין מדריגה עליונה ותחתונה. שכן, יש להן שייכות
 13 גם למדריגות העליונות וגם למדריגות התחתונות, ולכן
 14 משמשות הן "ממוצעים" לירידת השפעה והחיות מהמדריגה
- העליונה למדריגה התחתונה, וְצִמְצוּמִים רַבִּים – צמצומים
 רבים בכמות, שעל ידי כל צמצום, מתקטנים האור והחיות,
 וְצִמְצוּמִים, – צמצומים שבאיכות הם חזקים ביותר, שהאור,
 לאחרי הצמצום, הוא לא רק קטן ומועט יותר, אלא הוא סוג אחר
 של אור מאשר האור
 שלפני הצמצום,
 בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַמְדְרָגוֹת – של העולמות, דֶּרֶךְ עֲלָה
 – של העולמות, דֶּרֶךְ עֲלָה
 וְעֲלוֹל וְכוּ'. – שבעולם
 אחד עצמו יש סדר של
 "עילה" – סיבה – ו"עלול" – מסובב, מדריגה אחת היא עילה
 וסיבה למדריגה התחתונה שהיא "עלול" מה"עילה", הרי אחרי
 כל הצמצומים והירידות של האור, בא האור בעולמות באופן
 שהוא נתפס בהם.

אגרת הקדש

בעליונים ותחתונים להחיותם ונתפסת בתוכם על ידי ממוצעים רבים וצמצומים רבים ועצומים בהשתלשלות המדרגות דרך עלה ועלול וכו'.

יום שישי כ"ב מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 222, והנה הארה זו... עד עמ' 222, יספר מרוב.

- 29 וְהִנֵּה, הָאֲרָה זו, אֵף שְׁלִמְעֵלָה – בעולמות העליונים ביותר
 30 שלמעלה מהגבלה וגבול, היא מאירה ומתפשטת כְּחַיִּית
 31 בְּלִי גְבוּל וְתַכְלִית, – בלי גבול ובלי סוף, לְהַחְיֹת עוֹלְמוֹת
 32 וְעֵלְמִים לְאִין קֵץ וְתַכְלִית, – גם סוגי עולמות אלה הם בלי
 33 גבול, וגם כל עולם מהם
 34 הוא באופן של בלי גבול
 35 ותכלית, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב
 36 בְּאֲדָרָא רַבָּא¹⁰, –
 37 שישנם עולמות נעלמים
 38 לאין קץ ותכלית, אֵף –
 39 עַל-פִּי־בֶן בְּרִדְתָּה –
 40 ברדת ההארה – לְמִטָּה
 41 עַל-יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים
 42 לְהַחְיֹת הַנְּבִרָאִים
 43 וְהַיְצוּרִים וְהַנְּעֻשִׁים, –
 44 הנבראים שבעולמות
 45 "בריאה", "יצירה"
 46 ו"עשיה". מכך מובן
 47 שלפני זה מדובר אודות
 48 עולם ה"אצילות"
 49 ועולמות איין-סוף
 50 שלמעלה מעולם
 51 ה"אצילות", היא נְחַלְקָת
 52 דֶּרֶךְ פְּלִל לְמַסְפֵּר תְּרִי"ג, – 613, כְּנֶגֶד תְּרִי"ג מִצְוֹת
 53 הַתּוֹרָה, שֶׁהֵן הֵן תְּרִי"ג מִיְנֵי הַמְּשֻׁבָּת הָאֲרָה זו מאור
 54 אִיין-סוּף בְּרוּדֵי-הוּא, לְהַאִיר לְנִשְׁמַת הָאָדָם הַכְּלוּלָה
 55 מִרְקָ"ח – 248 אֲבָרִים וְשֵׁם"ה – 365 גִּידִים, – שביחוד הם
 56 תְּרִי"ג (613), אֲשֶׁר בְּעֵבֶרָה – שבביל נשמתו של יהודי, הוא
- עֵקֶר תַּכְלִית יְרִידַת וְהַמְּשֻׁבָּת הָאֲרָה זו לְמִטָּה לְכָל
 הַנְּבִרָאִים וְהַיְצוּרִים וְהַנְּעֻשִׁים, – הנקראים כולם "מטה",
 לעומת העולמות שלמעלה מהגבלה, שְׁתַּכְלִית כְּלֵן – של כל
 הנבראים, הנוצרים והנעשים, הוּא הָאָדָם, פְּנוּדַע: – הרי,
 למרות שאלקות הוא
 פשוט בתכלית הפשטות,
 ולא שייך באלקות ענין
 של חלקים, אך בהארה
 האלקית המאירה
 בעולמות למטה שעיקרם
 ותכליתם היא נשמתו של
 יהודי – שייך הענין של
 חלקים, ובאופן כללי הם
 תְּרִי"ג (613) חלקים בהם
 מתחלקת ההארה,
 ובפרטיות – יסביר רבנו
 הזקן להלן – מתחלק כל
 אחד מחלקים אלה,
 להרבה חלקים פרטיים.
 וְהִנֵּה, מַסְפֵּר זֶה – תְּרִי"ג
 (613) – כְּנֶגֶד תְּרִי"ג
 מִצְוֹת הַתּוֹרָה, הוּא
 בְּדֶרֶךְ פְּלִל, – באופן
 כללי מתחלקת ההארה לתְּרִי"ג (613) חלקים, אֲבָל בְּדֶרֶךְ פְּרִט
 – הֵנָּה כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מִתְחַלֶּקֶת לְפָרְטִים רַבִּים לְאִין קֵץ
 וְתַכְלִית, וְהֵן הֵן גּוֹפֵי הַלְבוּשׁ פְּרִטוֹת שֶׁבְּכָל מִצְוָה שְׂאוֹן
 לָהֶם מַסְפֵּר, – אין מספר לפרטי ההלכות שבכל אחת
 מהמצוות, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב¹¹: "ששים המה מלכות" – דורשים

22 אדם הראשון, נחלקת למספר תרין: רמ"ח אברים ושס"ה
 23 גידים, אך דרך פרט נחלקת לניצוצות אין מספר, שהן
 24 נשמות כל ישראל מימות האבות והשבתים עד ביאת
 25 המשיח ועד בכלל, שיקים אז מה שנאמר¹⁴: "והיה מספר
 26 בני ישראל כחול הים,
 27 אשר לא ימד ולא יספר
 28 מרב"¹⁵. – מכל האמור
 29 מובן, שנשמת אדם
 30 הראשון (המתחלקת
 31 לניצוצות אין ספור של
 32 נשמות) היה בכוחה
 33 להכיל הפרטים האיך
 34 סופיים מההמשכה
 35 וההארה של הרצון
 36 העליון, האור והחיות
 37 האלקי הנמשך לנשמות
 38 ישראל. להלן יסביר רבנו
 39 הזקן מה שהזכיר לעיל, שביעקב כתוב "ויקרא לו א-ל אלקי
 40 ישראל", שגם ביעקב האירו בנשמתו כל הפרטים מההארה
 41 האלקית, כפי ועל-דרך שהיה הדבר באדם הראשון, ובלשון
 42 רבנו הזקן:

1 חכמינו ז"ל¹²: הן ס' מסכתות – הש"ס, כו', "ועלמות אין
 2 מספר" – דורשים חכמינו ז"ל: הן תהלות כו', – שהן בלי
 3 מספר, שהן המשכת רצון העליון כו'. – וכיוון שהרצון
 4 העליון הוא הרי בלי גבול, כך גם פרטי ההלכות, שהם פרטי
 5 המשכות מהרצון העליון
 6 – הם בלי גבול. וכשם
 7 שלגבי תרי"ג החלקים
 8 הכלליים בהם מתחלקת
 9 ההארה, אמר לעיל,
 10 שבנשמה, הקולטת אותם,
 11 ישנם תרי"ג ענינים, רמ"ח
 12 אברים ושס"ה גידים, כך
 13 גם לגבי פרטי המשכות
 14 שמההארה, שהם בלי
 15 גבול – יש לנשמות
 16 ישראל כלים פרטיים
 17 לקלוט הפרטים מההארה
 18 והמשכה זו. ובלשון רבנו הזקן: וכן הוא ממש בנשמת האדם.
 19 – שיש לנשמה כלים לקליטת הפרטים האיך-סופיים מהמשכה
 20 והארה זו. כי הנה, כל הנשמות שבעולם היו כלולות ב-
 21 נשמתו של אדם הראשון¹³, ודרך כלל היתה נשמתו – של

אגרת הקדש

הן ס' מסכתות כו' ועלמות אין מספר הן ההלכות
 כו' שהן המשכת רצון העליון כו' וכן הוא ממש
 בנשמת האדם כי הנה כל הנשמות שבעולם היו
 כלולות באדה"ר ודרך כלל היתה נשמתו נחלקת
 למספר תרי"ג רמ"ח אברים ושס"ה גידים אך דרך
 פרט נחלקת לניצוצות אין מספר שהן נשמות כל
 ישראל מימות האבות והשבתים עד ביאת המשיח
 ועד בכלל שיקוים אז מ"ש והיה מספר בניי כחול
 הים אשר לא ימד ולא יספר מרוב.

יום שבת קודש כ"ג מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 222, והנה שופרי' דיעקב... עד עמ' קיב, כמ"ש במ"א.

64 בנשמת ישראל סבא", – המוסב על יעקב אבינו למטה הנקרא
 65 "ישראל סבא", וכן על שורשו למעלה שגם כן נקרא "ישראל
 66 סבא", הכלולה – נשמת "ישראל סבא" כלולה מכל הנשמות. –
 67 והוא היה כלי לאור התורה. וזהו "ויקרא לו אל אלהי ישראל"
 68 – "אל" לשון המשכת
 69 ההארה – שכן, השם א-ל
 70 רומז על מדת החסד,
 71 המשכה והשפעה, מאור
 72 איך-סוף ברוך-הוא
 73 מההעלם אל הגלוי, –
 74 הכוונה לאור איך-סוף
 75 המלוכש בתורה, להאיר
 76 בקנינת גלוי בנשמתו,
 77 וכמו שכתוב²²: "אל ח'
 78 ויאר לנו"; – הרי ש"א-ל"
 79 הוא לשון הארה, וזהו
 80 "ויקרא לו א-ל אלקי
 81 ישראל", שיעקב קרא
 82 והמשיך ההתגלות מההארה הכללית של אור אין סוף, הכלל
 83 המכיל בתוכו כל הפרטים שבתורה ומצוות – שההתגלות תאיר
 84 בנשמתו. ואתריי כל ישרי לב²³, – אלה שהאור האלקי המאיר

43 ונהה, שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון¹⁶, – יופיו
 44 ושלימותו של יעקב כעין יופיו ושלימותו של אדם הראשון, שתתן
 45 – יעקב, חטא אדם הראשון, והיתה נשמתו גם כן כלולה מכל
 46 הנשמות שבישראל, מעולם ועד עולם, – כלומר, גם הנשמות
 47 מ'עלמא דאתכסיא"
 48 (מהעולמות המכוסים),
 49 וגם הנשמות מ'עלמא
 50 דאתנגליא" (מהעולמות
 51 הגלויים) היו כולן כלולות
 52 בנשמתו של יעקב, והיה
 53 מרובה לתורה
 54 שלמעלה, שנקראת
 55 בשם "אדם", – זאת
 56 התורה אדם¹⁷, כמו
 57 שכתוב¹⁸: "ועל דמות
 58 הכסא דמות כמראה
 59 אדם וכו'", – שהכוונה
 60 היא ל"תורה", כפי שמוכח
 61 בתורת הקבלה¹⁹, וכמו שכתוב²⁰: "וזאת לפניו בישראל כו"
 62 – וזאת בפנימיותם של ישראל, "אין זאת תורה כו", –
 63 ש"זאת", תורה, היה מקודם בישראל, שהיתה כלולה ומלכשת

אגרת הקדש

והנה שופריה
 דיעקב מעין שופריה דאדה"ר שתיקן חטא אדה"ר
 והיתה נשמתו ג"כ כלולה מכל הנשמות שבישראל
 מעולם ועד עולם והיה מרכבה לתורה שלמעלה שנק'
 בשם אדם כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה
 אדם וכו' וכמ"ש וזאת לפניו בישראל כו' אין זאת
 אלא תורה כו' שהיתה כלולה ומלוכשת בנשמת
 ישראל סבא הכלולה מכל הנשמות וזהו ויקרא לו
 אל אלקי ישראל. אל לשון המשכת ההארה מאור
 א"ם ב"ה מההעלם אל הגלוי להאיר בבחי' גלוי
 בנשמתו וכמ"ש אל ה' ויאר לנו ואחריו כל ישרי לב

12. שהש"ר שם. ובכ"מ. 13. ראה בר" פ"מ, ב. ובכ"מ. 14. הושע ב, א. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "סיום מפסוק אחר" (שם טז, י). 16. ב"מ פד, א. ובכ"מ. 17. חוקת יט, יד. 18. יחזקאל א, כו. 19. ראה זח"א עא, ב ואילך. 20. רות ד, ז. 21. זח"ג פא, ב. 22. תהלים קיח, כז. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דישראל אותיות ישר-א-ל" (ראה לקו"ת שלח מ, ג).

14	יהודי המקיים מצוה, ועל כך נאמר "אשרינו מה טוב חלקינו". וזמן	1	במוחם בא בלבם ואשר יש להם התעוררות של אהבת ה' ויראת
15	גלוי זה ביתר שאת ויותר עז ההארה במוחם ולבם הוא בשעת	2	ה', המכניסה חיות בלימודם תורה ובקיומם מצוות, העוסקים
16	התפלה, כמו שמכואר במקום אחר ²⁴ . - שכן, על ידי סולם	3	בתורה ובמצות, מאיר אור ה' אין-סוף ברוך-הוא בבחינת
17	התפלה עולים מעשי המצוות של יהודי, ונמשך על ידי הסולם	4	גלוי בנשמתם, - "הארה" זו נקראת "חלקינו" (אשרינו מה טוב
18	ההארה האלקית	5	חלקינו"), כלומר, ההארה
19	וההתגלות שבעקבותיה.	6	האלקית הפרטית המאירה
20	עד כאן הסביר רבנו הזקן	7	על ידי כל מצוה, שהיא
21	הלשון "חלקינו". להלן	8	חלק מההארה הכללית.
22	יסביר הלשון "מה נעים	9	וכפי שהוסבר לעיל,
23	גורלינו", שגורל הרי מורה	10	שהארה זו כשהיא יורדת
24	על חלק יוצא מן הכלל ורק	11	למטה, היא באופן של
25	על פי גורל זוכים בחלק	12	התחלקות לתרי"ג (613)
26	היפה. ובלשון רבנו הזקן:	13	חלקים וכו' - הרי החלק שמההארה האלקית מאיר בנשמה של

אגרת הקדוש

העוסקים בתורה ובמצות מאיר אור ה' א"ס ב"ה
 בבחינת גילוי בנשמתם וזמן גילוי זה ביתר שאת
 ויותר עז ההארה במוחם ולבם הוא בשעת התפלה
 כמ"ש במ"א.

24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקמן סכ"ד".

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה מני"א, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מז' מני"א והקודם לו, בו שואל חוות דעתי אדות סידור זמנו לשנה הבע"ל.

הנה לדעתי יקדיש זמנו ללימוד תורת הנגלה ותורת החסידות במסירה ונתינה ושקידה אמתית, היינו שקידה לא רק בזמן אלא גם בנפש, ובמילא - גם אחרי הצהרים ילמד בהשיבה, ומובטחני שברצון חזק, הנה יביא החשק ללימוד שיש אצלו לידי פועל טוב, וילמד לא רק בסבלנות כמו שכותב, אלא מתוך עונג.

יוצא מזה - לדעתי - הוא רק המסיבות שבת שעורך בשביל תלמידי בתי בספר של הרשת במקומות שונים, וכמו שכותב בפרטיות במכתבו דט' תמוז. וישמש זה ג"כ סגולה ללמודו הוא במשך כל השבוע, וכהבטחת רבינו הזקן, אשר עי"ז נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה. והשי"ת יצליחו.

בברכת הצלחה.

יום ראשון

ה'תש"ג

יו מנחם אב

יום רביעי

שיעורים. חומש: עקב, רביעי עם פירש"י.
תהלים: פג"פז.
תניא: אך ביאור . . . קח ח"ע כנ"ל.

אדמו"ר הצ"צ ביאר מה שמייחסים אש לפנימיות התורה, לפי שהיא הנותנת חיות בגליא שבתורה: אז ער לערענט א הלכה און ווייס אז די זעלבע הלכה וועט ער לערנען נאך מאה ועשרים שנה אין גן עדן גיט עס אריין א פייערעל.

אדמו"ר הצ"מח צדק באר מה שמייחסים אש לפנימיות התורה, לפי שהיא הנותנת חיות בגליא שבתורה: כשהוא לומד הלכה ויודע שאת אותה הלכה הוא ילמד לאחר מאה ועשרים שנה בגן עדן - זה מחדיר בו התלהבות.

יום שני

ה'תש"ג

יח מנחם אב

יום חמישי

שיעורים. חומש: עקב, חמישי עם פירש"י.
תהלים: פח"פט.
תניא: אך עולם . . . 216 בעש"י.

אדמו"ר האמצעי אמר בשם רבינו הזקן: אהבת ישראל בעדארף דערנעמען ביז מיצוי הנפש.

אדמו"ר האמצעי אמר בשם רבינו הזקן: אהבת ישראל צריכה "לתפס" עד מצוי הנפש.

יום שלישי

ה'תש"ג

יט מנחם אב

יום שישי

שיעורים. חומש: עקב, ששי עם פירש"י.
תהלים: צ"צז.
תניא: והנה באדם . . . לאברהם כו'.

המתפללים בארבעה זוגות תפלין - כף נוהגים: א) מניחים תפלין של יד ותפלין של ראש דרש"י קדם אמירת פרק "איזהו", ומתפללים בהם עד אחרי "אך צדיקים" גו', ב) מסירים תפלין של ראש דרש"י, ומניחים - בלא ברכה - תפלין של ראש דשמושא רבא, וקוראים "שמע גו'" "עד אמת", ואומרים מזמורי תהלים כפי שנחלק לימי החדש. והמהדרים היו לומדים אותם עם פרוש רש"י ומצודות. ג) אחר-כך מניחים תפלין דרבנו תם - בלא ברכה - וקוראים "שמע גו'" "עד אמת", פרשת "קדש גו'" והזכירות שנדפסו בסדור. ולומדים פרק משניות כל אחד לפי הבנתו. ד) מסירים תפלין של ראש דרבנו תם, ומניחים תפלין של ראש דראב"ד - בלא ברכה - וקוראים "שמע גו'" "עד אמת", ולומדים פרשת חמש עם פרוש רש"י - מפרשת השבוע: יום א' עד שני, ביום ב' פרשה ב' וכו'.

יום רביעי

שבת

כ מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: עקב, שביעי עם פירש"י.
תהלים: צדק.
תניא: אך . . . והמשכילים יבינו.

כשם שמצות תפלין, עד"מ, יש לה מקום קבוע בראש ובזרוע, ומרגיש כובד התפלה של ראש וההידוק דתפלה של יד, כן הוא במצות אהבה ויראה, וכמ"ש הרמב"ם (יסודי התורה פ"ב ה"א): "האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבה וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' ונאמר את ה' תירא", הנה שיעור מצות אלו הוא אשר יורגשו בהרגש גופני בבשר הלב ממש, וכמו אדם הפוגש את אוהבו הנאמן, ולא זו בלבד אז אים זאל ווערען גוט פון דעם, שישכח על כל הדברים המעיקים אותו, אלא עוד שיתעורר בו חיות פנימי בתקוה טובה, כי לבו טוב עליו, וכן במדת היראה נופל עליו פחד גדול ומורא, כי בשעה ההיא הוא נזכר על כל עניניו הלא טובים במחשבה דבור ומעשה, ולבו יכאב בכאב מורגש מיראת העונש ביר"ש ולפעמים הוא ברגש של ירא בושת או גם יראת הרוממות.

כשם שמצות תפלין, על דרך משל, יש לה מקום קבוע בראש ובזרוע, ומרגיש ככד התפלה של ראש וההידוק דתפלה של יד - כן הוא במצות אהבה ויראה, וכמו שכתב הרמב"ם (יסודי התורה פרק ב' הלכה א'): האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבה וליראה אותו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך, ונאמר את ה' אלקיך תירא. הנה שיעור מצות אלו הוא אשר ירגשו בהרגש גופני בבשר הלב ממש, וכמו אדם הפוגש את אוהבו הנאמן, ולא זו בלבד שיהיה לו טוב מזה, שישכח על כל הדברים המעיקים אותו, אלא עוד שיתעורר בו חיות פנימי בתקנה טובה, כי לבו טוב עליו, וכן במדת היראה נופל עליו פחד גדול ומורא, כי בשעה ההיא הוא נזכר על כל עניניו הלא טובים במחשבה דבור ומעשה, ולבו יכאב בכאב מרגש מיראת העונש ביראת שמים, ולפעמים הוא ברגש של ירא בשת או גם יראת הרוממות.

יום חמישי

יום ראשון

כא מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ראה, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קדקו.
תניא: ו. זרוע . . . 220 ישענו כו'.

ההתעסקות בדרכי החסידות הוא, אשר גם בהלכו בשוק טרוד בעסקיו, יחשב מה הוא יכול לעשות בעד עניני החסידות וטובת החסידים, וכשהוא פוגש מי שהוא מאנשי השוק ממכיריו - בעניני מסחר - ידבר על לבו, כי יבוא אל שעורי הלמודים בדא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] או לאיזו התועדות.
וההתעסקות בדרכי החסידות הוא חובת גברא [=חובה אישית] מבלי הברדל בין גדול וקטן בידיעת דא"ח.

יום שישי

יום שני

כב מנחם אב

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ראה, שני עם פירש"י.
תהלים: קורקו.
תניא: והנה מודעת . . . תכונני.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: קדם רחיצת הפה שחרית, אין לברך - מלבד בימי התעניות - ברכות השחר.

שיעורים. חומש: ראה, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קח"ק.יב.

תניא: ז. אשרנו . . . 222 ועלול כו'.

בְּחֶרֶף תִּרְנַב, כְּאֶשֶׁר אָדְנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הֶרֶשׁ"ב] לָמַד עָמִי בְּסֵפֶר הַתְּנִיָּא "וְנִפְשׁ הַשְּׁנִיָּת
בְּיִשְׂרָאֵל הִיא חֶלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ", הַסְּפִיר כִּי הַנוֹשָׁאִים בְּתַבְתּוֹת "מִמַּעַל" וּבְתַבְתּוֹת "מִמַּשׁ" הֵם
הַפְּכִים. "מִמַּעַל" תֵּאָרוּ רוֹחֲנִיּוֹת שְׁבְרוֹחֲנִיּוֹת, וְ"מִמַּשׁ" תֵּאָרוּ גְשָׁמִיּוֹת שְׁבַגְשָׁמִיּוֹת. וַיִּבְאֵר, כִּי זֶהוּ
מַעַלְת נִפְשׁ הַשְּׁנִיָּת [=הֶאֱלֵקִית], שְׁעַם הַיּוֹתֵה רוֹחֲנִיּוֹת שְׁבְרוֹחֲנִיּוֹת, פּוֹעֵלֶת בְּגְשָׁמִיּוֹת שְׁבַגְשָׁמִיּוֹת.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז מני"א, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על שאלתו אשר אחיו מבקש ממנו ללמוד עמו תורת החסידות, והספק בזה כיון
שהמקוה רחוקה מהשכונה בה דר אחיו ואינו טובל רק בערב יוהכ"פ, ובמילא שואל אם ללמוד עמו
לימוד הנ"ל או לאו.

והנה אין פרט אחד נוגע בחבירו כי מובן אשר מופרד הדבר לגמרי, מה שאינו טובל אלא
בערב יוהכ"פ, כי הרי זה נוגע לא רק ללימוד החסידות, אלא לטהרת הגוף והוספה בכלל בחיזוק
האמונה, (עיין ברמב"ם סוף הל' מקואות) השראת אלקות וכו', ובפרט כשהמדובר בנוגע לנוער ולאלו
הנמצאים בארץ אשר עיני ה"א בה מראשית השנה עד אחרית שנה, ובמילא עליו להשתדל להשפיע
על אחיו שיטבול לעתים קרובות יותר עד כמה שאפשר, ועכ"פ - הטבילה דטבילת עזרא, ובמקום
טבילת **תוספות טהרה** (ולא הנ"ל) הרי - ילמוד איזה משניות בסדר טהרות, ומה טוב במס' מקואות
- שבמקום אונס וכיו"ב מחליף זה את הענין דמקוה **תוספת טהרה** (ולא טבילה שמתמאמה לטהרה).

כן מובן מעצמו שצריך הוא ללמוד עמו, ואפילו קודם שתשתנה הנהגתו הנ"ל לטוב, תורת
החסידות שהיא נשמתא דאורייתא פנימיות התורה, אילנא דחיי, כיון שבדורות האחרונים לימוד זה
הכרחי הוא לקיום התורה והמצוות כדבעי וכמבואר בקונטרס עץ החיים, כי לימוד זה ממשיך חיות
בנפש האלקית, עד שעל ידה חיי"כ ג"כ הנפש הבהמית והגוף בחיים האמיתיים ע"י הדביקות בעץ החיים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

פעמון ללא 'ענבל'

יום א' י"ז מנחם אב ה'תשע"ה

מעין השימוש המקורי לו נועד, ויש אומרים שמקבל טומאה כי ראוי לאדם להניחו ברגליו בעת שבורח מן הקרב כדי להתגונן מפני הקוצים, היינו מעין השימוש המקורי.

ובדין זה נראה מדברי הרמב"ם (לעיל פ"ה ה"ז) שכדי שיקבל טומאה די בכך שראוי לשתות בו מים, אף שאין זה מעין מלאכתו המקורית, בשונה מפסיקתו בהלכה זו שצריך שיהא ראוי למלאכה מעין מלאכתו הראשונה!

ויש לחלק:

כאן מדובר בכלי שנשבר ועל ידי השבירה פוקעת ממנו תורת קבלת טומאה אלא שאם עדיין ראוי למלאכה מעין מלאכתו הראשונה נחשב כאילו לא נשבר, אך אם אינו ראוי למלאכה הראשונה אלא למלאכה אחרת הרי הוא כשבור ואינו מקבל טומאה.

אך בהלכה דלעיל לא מדובר בכלי שנשבר אלא בכלי שמלכתחילה עומד לשימוש של בהמה, ומקבל טומאה משום שראוי גם לתשיש אדם, ומאחר שתשיש האדם שבו הוא הסיבה לקבלת הטומאה, אין צורך שתהא שייכות בין תשיש האדם לתשיש הבהמה.

(חזון יחזקאל מסכת שבת נט, ט)

הלכות כלים פרק ח, הלכה ז: עֲשֵׂה לָהֶן עֲנָבֹלִין – מְקַבְּלִים טֹמְאָה; הוֹאִיל וְנַעֲשׂוּ לְהַשְׁמִיעַ קוֹל לְאָדָם, הֲרִי הֵן בְּתַשְׁמִי אָדָם. וְאִפְלוּ נִמְלוּ עֲנָבֹלִיתָן – מְקַבְּלִין טֹמְאָה, שְׁתִּירִי הוּא רְאוּי לְהַשְׁמִיעַ עַל הַתָּרָם.

נחלקו אמוראים (שבת נט, א) בטעם ההלכה: יש אומרים שהפעמון מקבל טומאה אף לאחר שניטל ממנו הענבל, כי עדיין הוא ראוי לשמש כגביע קטן לשתיית תינוק, ולדעה זו די בכך שהכלי ראוי לשמש למלאכה כל שהיא כדי שיקבל טומאה, אף שאינה דומה למלאכה המקורית לה הוא מיועד. ויש אומרים שרק אם ראוי לשמש למלאכה הדומה למלאכתו המקורית מקבל טומאה, ופעמון מקבל טומאה לאחר שניטל הענבל כי הוא ראוי להקיש בו על חרס כדי להשמיע קול, והרי הוא ראוי למלאכתו הראשונה. וכן פסק הרמב"ם.

ועוד נחלקו מעין זה: כלי העומד לשימוש בהמה אינו מקבל טומאה, אך 'סנדל' של מתכת המיועד להגן על רגלי בהמה מקוצים מקבל טומאה. יש אומרים שזהו משום שראוי לשימוש אדם – שתיית מים בעת מלחמה בהעדר כלי אחר, ולדעה זו די שראוי לשימוש כלשהו אף שאינו

כלי מתכות המחברים לקרקע - מקבלים טומאה? יום ב' י"ח מנחם אב ה'תשע"ה

לקרקע ואינם מקבלים טומאה "אפילו קודם שיקבעו" כי תכלית עשייתם היא להתחבר לקרקע, ואילו כלי המתכות שמקבלים טומאה לדעת חכמים נעשו מתחילה להשתמש בהם לבדם אף כשאינם מחוברים לקרקע (כדף של נחתומין שמשמש את הנחתום אף כשאינו קבוע בכותל), ולכן אינם בטלים לקרקע ומקבלים טומאה.

והקשה על זה אדמו"ר ה'צמח צדק' (שם):

למסקנת הגמרא (בבא בתרא טו, א) חכמים מטמאים דף של נחתומין אף אם 'קבעו ולבסוף חקקו', היינו שקודם קבע את הדף בכותל ואחר כך הכינו ועשאו כלי, וכאן הרי תחילת עשייתו במחובר לקרקע ואם כן מדוע לדעת חכמים נחשב כלי שאינו בטל לקרקע?

ותירץ:

רק כלים המשמשים את המחובר לקרקע - כגון הציר והמנועול שהם חלק משימוש הדלת - נחשבים כקרקע ואינם מקבלים טומאה, אבל כלים שאינם משמשים את המחובר לקרקע, כגון דף של נחתומין שאינו משמש את הכותל אלא נועד לצרכי אפיה, הרי הם כלים בפני עצמם (אף שכבר מתחילתם נקבעו במחובר לקרקע) ואינם כקרקע.

הלכות כלים פרק ט, הלכה א: כָּל פְּלִי מִתְּכוּת שֵׁשׁ לָהֶן שֵׁם בְּפִנֵי עֲצָמָן – מְקַבְּלִין טֹמְאָה, חוּץ מִן הַדֶּלֶת וְהַנֶּגֶד וְהַמְּנַעוּל... מִפְּנֵי שֶׁאֵלּוּ עֲשׂוּיִין לְתַרְבֵּעַ... אֵינָן מְקַבְּלִין טֹמְאָה, וְאִפְלוּ קָרָם שִׁיקְבָּעוּ.

הקשו האחרונים (מאמר מרכזי סי' צו. משנה אחרונה כלים פ"א מ"ב.

צמח צדק י"ד סי' קע):

שנינו (כלים פט"ו מ"ב): דף של נחתומין של מתכת (עליו לשים את הבצע - פ"ה"מ) שקבעו בכותל - רבי אליעזר מטהר, כי מחובר לקרקע נחשב כקרקע ואינו מקבל טומאה. וחכמים מטמאים, ואף שקבעו בכותל הרי הוא כלי בפני עצמו (עד שיעשה שניו בגוף הכלי) ומקבל טומאה. ופסק הרמב"ם (להלן פ"א הכ"ד) כחכמים "שכל כלי מתכות שקבעם בקורה או בכותל מקבלין טומאה". ולכאורה, הרי זו סתירה לדבריו כאן שכלי מתכות שהשימוש בהם הוא במחובר לקרקע אינם מקבלים טומאה אף אם יש להם שם בפני עצמם?

וביארנו (מאמר מרכזי. משנה אחרונה):

כלי המתכות הנמנים כאן הם כלים שעיקר עשייתם להשתמש בהם כשהם מחוברים לקרקע, ולכן הם בטלים

טהרת כלי שהותך ועשו ממנו כלי חדש יום ג' י"ט מנחם אב ה'תשע"ה

לְהוֹאֵה שְׂאֵתָהּ הַתּוֹף. וְאֵין לוֹ מְהֵרָה עַד שִׁנּוּהָ עֲלָיו שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי וְיִמְבִּיל בְּשִׂהוּא פְּלִי קָרָם שְׁבִירָה, אוּ יוֹה עֲלָיו שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי וְיִמְבִּיל אַחַר שְׁתֵּיתֵיכֶן.

הלכות כלים פרק יב, הלכה ג: נִטְמָא בְּמַת וְהוּהָ עֲלָיו בְּשִׁלְשִׁי וְאַחַר כֵּךְ הִתִּיכוּ וְנַעֲשָׂהוּ פְּלִי אַחַר וְהוּהָ עֲלָיו שְׁבִיעִי וְהִטְבִּילוּ – הֲרִי זֶה טֹמְאָה, וְאֵין הוּהָ שְׁקָדָם הַתּוֹף מִצְּמִרְפָּת

ההיתוך וההזאה השניה ביום השביעי לאחר ההיתוך מצטרפות, ומלשון המשנה "רבי יהושע אומר, אין הזיה פחות משלישי ושביעי" משמע רק שצריך להמתין עד יום השביעי, ומנין למד הרמב"ם שההזאה קודם ההיתוך וההזאה שלאחר ההיתוך אינן מצטרפות?

ומבאר ה'מרכבת המשנה':

בהלכה הקודמת הביא הרמב"ם את דברי רבא (שבת טז, ב), שכלי מתכות שנשברו והותכו חזרו לטומאתם "שמא יטמא לו כלי ויתכנו ויעשה ממנו כלי אחר בו ביום", ואם נאמר שהוא טהור יאמרו כי כשם שבשבירה הכלי נטהר מיד, גם בטבילה נטהר מיד ואין צריך הערב שמש.

וחשש דומה קיים גם לענין ההזאות: אם כלי שהזו עליו בשלישי ונשבר והותך יהיה נטהר מחדש (לאחר ההתכה), יאמרו שהכלי נטמא כעת, ודי בהזאה אחת, ולכן אין לו טהרה עד שיוזה עליו שלישי ושביעי ויטביל.

כלי שנטמא טומאת מת, ולטהרתו צריך הזאת מי אפר פרה אדומה ביום השלישי וביום השביעי לטומאתו - הלכה כרבי יהושע (כלים יד, ז) שאם לאחר שהזו עליו בשלישי נשבר הכלי והתיכו ועשהו כלי חדש - צריך להזות עליו שנית ביום השביעי, ולא כרבי אליעזר (שם) שאם נשבר הכלי לאחר הזאה בשלישי, לא צריך להמתין עד היום השביעי להזאה השניה, אלא מזה עליו מיד לאחר התכתו ועשייתו כלי אחר.

והרמב"ם מלמדנו יתירה מזו: "אין הזאה שקודם התך מצטרפת להזאה שאחר התך, ואין לו טהרה עד שיוזה עליו שלישי ושביעי כשהוא כלי קודם שבירה או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתכנו".

והראב"ד משיג על כך: אמנם לדעת רבי יהושע גם לאחר שבירת הכלי והתכתו צריך להמתין עד היום השביעי ולהזות שנית, אבל ההזאה הראשונה ביום השלישי קודם

יום ד' כ' מנחם אב ה'תשע"ה

'חיבור' לטומאה

הרי כלים אלו הם 'חיבור' לטומאה מדברי סופרים וכיון שספיקא דרבנן לקולא, צריך היה לפסוק כרבי שמעון, שאינו חיבור לטומאה?

ומתוך ה'שושנים לדוד' (כלים שם): כיון שלדעת רבי מאיר זוהי גזירה דרבנן, הלכה כמותו, כי "הלכה כרבי מאיר בגזירותיו", "בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר" (כתובות נו, א. ורש"י שם).

וה'שפת אמת' (שבת שם, ד"ה מאן תנא) מיישב:

בדין 'חיבור לטומאה' בכלים המחוברים, אמר רבא שמדין תורה רק 'בשעת מלאכה' (בעת השימוש בכלים) הרי זה חיבור ו"אם נטמא זה - טמא זה", וגזרו רבנן על טומאה זו גם שלא בשעת מלאכה, וזהו לדעת רבי מאיר. אבל לדעת רבי שמעון אף 'בשעת מלאכה' אינו חיבור, ונמצא שמחלוקת רבי מאיר ורבי שמעון היא גם בדאורייתא. וכיון שהלכה כדברי המחמיר בספק דאורייתא ובשעת מלאכה יש לפסוק כרבי מאיר כי חיבורו מדין תורה, ממילא ישנה הגזירה שגזרו חכמים על טומאה שלא בשעת מלאכה.

הלכות כלים פרק יז, הלכה ה: בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבפירה: אם נטמאת הפירה במונע - נטמא פלן, ואם נטמאת באויר - לא נטמא; לפי שאין חבור לה אלא מדברי סופרים.

כתב ה'כסף משנה':

לדעת רבי מאיר, כלים אלו - בית הפך (לשמן), בית התבלין ובית הנר - אף שלא תמיד נחוצים לשימוש הכירה, נחשבים כמחוברים לכירה, ואם נגעה טומאה בכירה נטמאו גם הם, ולדעת רבי שמעון כלים אלו אינם 'חיבור' לטומאה (שבת מח, ב. כלים פ"ה מ"ג). ופסק הרמב"ם כרבי מאיר על-פי הגמרא (שם) ש'סתם משנה' (עוקצין פ"ב מ"ו) כרבי מאיר, ושנינו: "שלל של כובסין... חיבור לטומאה", היינו, בגדים קטנים שנתפרו עם גדולים כדי שלא יאבדו בכביסה, נטמא אחד מהם נטמאו כולם, ואף שכל בגד שימושו בפני עצמו, התפירה נחשבת 'חיבור' לטומאה, והוא הדין בכלים המחוברים לכירה שזהו 'חיבור' לטומאה.

ועוד כתב ה'כסף משנה' (רע"ק איגר כלים שם, בשם הפר"ח): כיון שרבי מאיר מחמיר, פסק הרמב"ם כמותו. והקשו עליו:

יום ה' כ"א מנחם אב ה'תשע"ה

האם הבצק נחשב חלק מהקערה?

מבאר ה'צמח צדק' (שו"ת י"ד סי' קנח):

אמנם האדם אינו מתכוון להסיר את התחבושת כעת, אבל הרי לאחר שתתפרא המכה יסיר אותה ולכן אינה בטלה לגוף וחוצצת, ואינה דומה לבצק שבסדקי הקערה שהאדם רוצה בקיומו לעולם.

ועדיין יש לדון, שהרי גם בבצק שבסדקי הקערה אין בדעת האדם להשאירו לעולם, שהרי בפסח היא חייב להסירו שלא יעבור באיסור 'בל ימצא', ולמרות זאת בשאר ימות השנה הוא בטל לקערה ואינו חוצץ (ורק בפסח חוצץ כמבואר בתחילת ההלכה)?

הלכות כלים פרק כ, הלכה ט: בצק שבסדקי הקערה שנגע בו שרץ... אם היה מקפיד עליו - הקערה טהורה, ואם רוצה בקיומו - הרי הוא בקערה ונטמאת הקערה.

בהלכה זו מבואר שבצק התחוב בסדקי קערה, אם האדם מעוניין בקיומו לשם סתימת הסדקים הרי הוא בטל לקערה ונחשב כחלק ממנה, ולכן כשנגע בו שרץ נטמאת הקערה.

מאידך, מבואר במשנה (מקואות ט, ב) שתחבושת שעל המכה נחשבת חציצה לגבי טבילה, ולכאורה, הרי האדם רוצה בקיומה של התחבושת ואינו עומד להסירה, ולמה אין אומרים שבטלה לגוף ואינה חוצצת?

מצידו רוצה בקיומו תמיד אלא שבפסח ייאלץ להסירו מדין חמץ, ולכן הרי זה נחשב כאילו חלק מהכלי עצמו ויתחייב בביעור בפסח ואין בכך כדי לשלול את חשיבותו ככלי במשך השנה, אך בסתימה זמנית האדם עצמו מתכוון להסירה לאחר זמן, ולכן יתכן שאינה בטלה לגוף וחוצצת (ראה 'מילי דטהרה' ע' תקלב).

ומכך עולה לכאורה כי מאחר והבצק משמש לסתימת הנקבים שבדפנות הרי הוא נחשב כעת כחלק מהכלי, למרות שלאחר זמן יצטרך להסירו. ולפי זה, סתימה זמנית אינה חוצצת כי אמנם בדעתו להסירה לאחר זמן אבל כעת היא משמשת במקום השן ונחשבת חלק מהגוף. אך יתכן לחלק בין הדינים, כי הבצק שבקערה האדם

בגד שביטלו משימוש - מתי בטל מתורת בגד? יום ו' כ"ב מנחם אב ה'תשע"ה

לעיל פכ"ב ה"ו, ומדוע אם כן כותב הרמב"ם שאינו מטמא כיון "שהתפר ממעטו משלושה על שלושה"? ותירץ:

שנינו (כלים פכ"ו מ"א): סנדל שהותרו רצועותיו (ושימושו כ'כלי' בטל) מקבל טומאה כי 'הדיוט' (שאינו אומן) יכול להחזיר את הרצועות ולעשותו 'כלי'. וכך גם בבגד שנעשה לכדור יכול ה'הדיוט' להחזירו למצב הקודם ולכן דעת האדם שעשהו היתה להחזירו לשימוש כבגד, כי אין הדרך לבטל בגד כדי להשתמש בו ככדור, ואילולא מיעט התפר מהשיעור הראוי למדרס, היה הכדור מקבל טומאת מדרס כיון ש'הדיוט' יכול להחזירו למצב של בגד, ורק בגלל ששיעורו נתמעט – אינו מתטמא במדרס.

וכאשר ממעט את שיעורו על ידי התפר אין הבגד מתטמא בטומאת מדרס אף ש'הדיוט' יכול לפרוס את התפר ולהחזירו למצב הקודם, כי המקלקל את הבגד בידיו מגלה שאין בדעתו להחזירו למצב הראשון, ולכן (אף שיכול להחזירו) יורדת ממנו תורת כלי (משנה אחרונה שם).

הלכות כלים פרק כב, הלכה כז: שְׁלֹשָׁה מְפָחִים עַל שְׁלֹשָׁה מְפָחִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּכַדּוּר – הָרִי הוּא קָמוֹת שְׁהִיָּה וּמִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס. עָשָׂהוּ כְּדוּר בְּפָנָיו עֲצָמוּ – אֵינוּ מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס, שְׁהִיָּה הַתְּפָר מִמַּעְמוּ מִשְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה.

בגד של שלושה על שלושה טפחים מקבל טומאת מדרס, ואם נתן בגד של שלושה על שלושה לתוך כדור לא בטלה ממנו תורת בגד כי נתינתו היא כדי שישתמר (רע"ב כלים פכ"ח מ"א), ומיטמא אפילו במדרס (לדעת הרמב"ם, כי לדעת הראב"ד מיטמא בכל הטומאות חוץ מטומאת מדרס) ואם קיפל את הבגד ועשה ממנו כדור - טהור מטומאת מדרס, כי התפר מיעטו ומחוץ לתפר אין בו שלושה על שלושה, אבל בשאר הטומאות מיטמא גם בפחות משלושה על שלושה (כדלעיל ה"א. אמנם לדעת הראב"ד טהור אף משאר הטומאות).

הקשה ה'משנה אחרונה' (כלים שם):

בגד שעשהו לכדור אינו ראוי להיטמא מדרס כי אומרים לו (לזב) 'עמוד ונעשה מלאכתינו'. כלומר, כדור מיועד לשימוש אחר ולא לשיבה, ואם הזב ישב עליו יצטרך לעמוד כדי שאפשר יהיה להשתמש בכדור למלאכתו (ראה

נעל של עץ - 'מונעל' או 'משא'! שבת קודש כ"ג מנחם אב ה'תשע"ה

ומטעם זה עצמו גם טמא טומאת מדרס. ואם כן, ישנה סתירה בדברי הרמב"ם: כאן פסק כרבי עקיבא שסנדל של סיידים טמא מדרס, ואילו בהלכות שבת (פ"ט ט"ז) פסק שאין הקיטע יוצא בקב שלו, שלא כדעת רבי מאיר!

ומתירץ ה'שער המלך': לדעת רבא (יומא ע"ב, ב), בין לפי רבי מאיר ובין לפי רבי יוסי קב הקיטע מנעל הוא, ולפי רבי יוסי האיסור לצאת בקב הקיטע בשבת הוא משום שגזרו חכמים שמא יישמט הקב מהרגל ויבוא להעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, ואילו לדעת רבי מאיר לא חששו לזה ולכן מותר לצאת בו. וכיון שהרמב"ם הולך בשיטת רבא, אין כל סתירה בין הפסקים, כי אכן סנדל של עץ הוא מנעל וטמא טומאת מדרס, ועם זאת אין הקיטע יוצא בקב שלו אף ש'מונעל' הוא ואינו משא, כי גזרו חכמים שמא יישמט מרגלו ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים.

הלכות כלים פרק כה, הלכה יח: סַנְדַּל שֶׁל סִידָן, וְהוּא סַנְדַּל שֶׁל עֵץ – מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס, מִפְּנֵי שֶׁחֲפִיד פְּעָמִים מְטִיל בּוֹ עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְבֵיתוֹ.

לדעת רבי עקיבא סנדל של סיידים, שנועלים אותו כדי שהסיד לא ישרוף את העור, ראוי לקבל טומאה (שבת טו, א) ופסק הרמב"ם כמוהו אף שחכמים חולקים עליו וסוברים שנעל של עץ אינו נחשב מנעל ואינו טמא טומאת מדרס, כי למסקנת הגמרא (שם) רבי מאיר סובר כרבי עקיבא ו'הלכה כרבי', היינו כשיטת רבי עקיבא ורבי מאיר (כסף משנה).

הקשה ה'שער המלך' (כאן, בשם 'גופי הלכות' להר"ש אלגוזי):

דברי רבי מאיר נאמרו לענין שבת, שמתוך לקיטע לצאת לרשות הרבים בקב של עץ ואינו נחשב 'משא' שלא כדעת רבי יוסי האוסר, וסובר כרבי עקיבא שסנדל של סיידים העשוי מעץ נחשב מנעל ומטמא טומאת מדרס, כי שתי ההלכות עניינם אחד שקב הקיטע וסנדל של סיידים נחשבים מנעל, ולכן מותר לצאת בקב הקיטע בשבת,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ז-כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ה

יום ראשון י"ז מנחם-אב ה'תשע"ה

הלכות כלים

פרק נשי

15) כעין שבכה עשויה מחבלים שמניחים על גבי גמלים.
16) אריגה של קנים לדלות עליה את הגפנים.

ד. אפיפירות¹⁷ שעשה להן קנים¹⁸ למעלה ולמטה¹⁷
לחזק - טהורות¹⁹. עשה להן גפים²⁰ כל שהן, אף¹⁸
על פי שפלה נקובה כמוציא רמון - מקבלת טמאה.¹⁹

17) שם פרק י"ז משנה ג. רבינו שם מפרש: כלי ארוג מקנים שמדלים עליו את השריגים שהאריכו. וכן פירש בכלאיים פרק ו משנה ג וכן הבין דבריו גם הכסף משנה כאן. 18) חיבר להם קנים. 19) המדובר כשנפתחו ברובם ולא היו ראויים לקבל טומאה לפני חיבור הקנים, שאם לא נפתחו - הרי הם טמאים אפילו לא חיזקם בקנים. 20) כעין מסגרת.

ה. כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים²¹, כגון הרבעע²² וחצי רבע והקנונים²³ הקטנים - שעורן כמוציא זית. נגממו²⁴ שפתיהן, אם נשאר בהן פדי לקבל כל שהוא²⁵ - טמאין.²³

21) כלים קטנים שרימון אינו נכנס לתוכם. 22) רובע הקב. הקב = ארבעה לוגים. 23) מין סל. 24) נקרעו, ניטלו. 25) אם נשאר חלק קטן מהשפה.

ו. הסלין של פת - שעורן כפכרות של פת²⁶.

26) אם אין כיכר נופל דרך הנקב - הסל מקבל טומאה. שיעור זה גדול ממוציא רימון, ומפני שהסל עשוי במיוחד לכיכרות לא בטל מתורת כלי כל זמן שהוא ראוי למלאכתו זו.

ז. קפת הגננים²⁷ - משתוציא אגדות של ירק²⁸ טהורה; ושל בעלי בתים²⁹ - כמוציא תבן³⁰; של פלנין - בגבכא³¹.

27) שהגננים מכניסים בהם ירקות העומדים למכירה. 28) שיעור זה גדול ממוציא רימון. 29) החסים על כליהם. 30) שיעור גדול ממוציא אגודת ירק. כשנפתחו שולי הסל המוציא ירק מניח בעל הבית תבן בתוך הקופה ועליו את הירקות. 31) חבן דק מעורב בזבל ומסיקים בו את המרחצאות.

ח. בית קערות³² שאינו מקבל קערות³³, הואיל ומקבל התמחוין³⁴ - הרי זה מקבל טמאה³⁵. וכן בית הרעי³⁶ שאינו מקבל משקין, הואיל ומקבל את הרעי - הרי זה מקבל טמאה.

32) כלי גדול המיועד להעמיד עליו קערות. 33) ניקב כמוציא קערה. 34) קערות גדולות. 35) מפני שהוא ראוי למלאכתו. 36) כלי שילדים עושים בו צרכיהם.

ט. כל כלי עץ שנהלק לשנים - טהור, ואף על פי שמקבלין על דפנותיהן באלפסין³⁷, חוץ מכלים של

1 א. כל כלי² שנטמא ונשבר אחר שנטמא ונפסדה צורתו ותשמישו³ - טהור בשבירתו. וכן כלים שנטמא פשהו טהורין - שכריהן אינן מקבלין טמאה.⁴

1) יבאר כלי שנטמא ונשבר אחר שנטמא. כמה שיעור השבר בכלי עץ או עצם ויהיה טהור. ניקב הכלי במוציא זית וסתמו וחזר וניקב עד שהשלימו למוציא רימון. ודין כלים שעשאו מתחלה נקובים כמוציא רימון. כל כלי שנחלק לשנים וכו'. 2) כלים פרק ב משנה א. 3) אינו ראוי לשימוש שלפני שבירתו, ואף על פי שעודנו ראוי לתשמיש אחר.

ב. כמה שיעור השבר שישבר בכלי עץ או כלי עצם ויהיה טהור? כל כלי בעלי בתים - שעורן ברמונים. כיצד? משנינקב הכלי במוציא רמון⁵ - טהור⁶. והרמון שאמר - בינוני, לא גדול ולא קטן, לפי דעת הרמב"ם⁷, ויהיו בכלי שלשה רמונים אחרים זה בזה⁸. נקב הכלי⁹ במוציא זית¹⁰ וסתמו, וזרז ונקב¹¹ במוציא זית וסתמו, [עד שהשלימו¹² למוציא] רמון, אף על פי שהוא סתום¹³ - טהור, שיהי נעשו לו פנים חדשות¹⁴.

4) במשנתנו כתוב: "כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים". ופירש רבינו, שהמדובר בכלי עץ ועצם. ודיני כלי מתכת שנשברו יבוארו לקמן בפרק י"א ושל כלי חרס בפרק י"ט. 5) הנקב גדול כל כך שרימון יפול דרכו מתוך הכלי. 6) במשנתנו כתוב: "שיעורן כרימונים", ופירשו במסכת שבת קיב ב, שהכוונה לכלי טמא שניקב כמוציא רימון. 7) לפי אומד דעת החכם הנשאל. רבי יוסי בכלים שם משנה ז אומר כך גבי שיעור ביצה בינונית, וסובר רבינו שגם ברימון דעתו כך, ופסק כמותו. 8) לשון המשנה. פירוש, שלושה רימונים יוצאים מביד אחד וכובדם של שניים מהם לוחץ על השלישי שיצא דרך הנקב ולולא לחץ זה לא היה יוצא ואף על פי כן נטהר הכלי. 9) בעיא בשבת שם ונפשטה לקולא. 10) שהוא קטן מרימון. 11) על יד הסתימה. 12) השלים את הנקב - הסתום והפתוח יחד. 13) ואפילו כולו סתום. 14) הכלי הראשון נפסד מפני הנקב הגדול - ונטהר, ועכשיו, שהנקב סתום, יש לפנינו כלי חדש שלא נטמא.

14 ג. כלים שעשאו מתחלה נקובין במוציא רמון, כגון 15 הסל והפחליץ¹⁵ של גמלים והאפיפירות¹⁶ - מקבלין טמאה עד שיקרע רבן.¹⁶

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהקליעה תתפרק מאליה. (56) בכלי חדש אמרנו (למעלה פרק ה הלכה א) שאינם מקבלים טומאה עד שיחסום כל השפה ויכרות ההוצים, אבל כלי שנגמרה מלאכתו וניטלה השפה - מקבל טומאה אם נשאר ממנה כל שהוא. המשנה מעירה על זה ואומרת: "זה חומר בשיירי כלי עץ מבחילתן".

23 יב. טבלא שפולא עצים⁵⁷ ותקעה⁵⁸ - טהורה⁵⁹.
24 חפה בנסרים⁶⁰ - מקבלת טמאה⁶¹.

(57) הניח עצים על פני כולה. (58) נראה לפרש, שנעץ בה יתידות וחיברה לגזרי העצים, מלשון הכתוב (שופטים ד, כב) "ותתקע היתד ברכתו". וכן יש לפרש את הכתוב (בראשית לא, כה): "ויעקב תקע את אהלו בהר" - תקע יתדות האוהל בהר. (59) לפי שביטלה ואינה ראוייה למלאכתה. (60) קרשים מהוקצעים. (61) שהרי היא ראוייה למלאכתה לאכול עליה.

25 יג. ספסל שנתפרק⁶² - טהור. סרגלו⁶³ במשיחות או
26 בחבלים - מקבל טמאה.

(62) הספסל הוא קרש ארוך ושני קרשים קטנים מחוברים לשתי קצותיו במסמרים. ואם נתפרק הספסל, פירוש, נשטמו הקרשים הקטנים מן הקרש הארוך - טהור, כמו ששנינו (כלים פרק כ"ב משנה ג) "ספסל שניטל אחת מראשיו טהור". (63) קשרו.

27 יד. הסלים של גמלים⁶⁴, התירין - טהורין, תור
28 וקשרן - מקבלין טמאה. נמצאו מתטמאין
29 ומתטהרין אפלו עשר פעמים ביום.

(64) מוליכי גמלים משתמשים בסלים שאין להם שוליים וכשרוצים להשתמש בהם קושרים אותם מלמטה וכשרוצים להוציא את המונח בתוכם - מתיירים את הקשר והכל נופל מאליו.

30 זו. השלחן⁶⁵ או הדלפקי שחפן בשיש ושיר בהם
31 מקום הנתת הפוסות - מקבלין טמאה; ואם חפה
32 הכל - טהור⁶⁶. בין בצפוי עומד⁶⁷ בין בצפוי שאינו
33 עומד, בין שחפה את לבובזיו⁶⁸ בין שלא חפן, בין
34 שהיו של עצים חשוכים, כגון אשפרוע וכיוצא בו,
35 בין שהיו של שאר עצים, הואיל וחפן פלן -
36 טהורין, כמו שבארנו.

(65) משנה שם פרק כב, א. (66) רבינו בפירושו למשנה מבאר, מפני שכלים מצופים נתמעטו מטומאה מן הכתוב: "אשר יעשה מלאכה בהם". והר"ש מפרש, מפני שכלי אבנים אינם מקבלים טומאה. (67) מחובר במסמרים. (68) המסגרות.

פרק שביעי

37 א. פלי עור² מאימתי מקבלין טמאה? התורמל³
38 וכיוצא בו - משניחם שפתותיו⁴ ויכרת הקופין⁵
39 הקטנים היוצאין על גבי העור ויעשה קיחותיו⁶.

1 עץ שחצין או מקצתן פלי בפני עצמו מתחלת
2 עשייתו. כגון השלחן הפפול, שמתחלה נעשה שני
3 חלקים והרי הוא נכפל ונפשוט³⁸, וכגון התמחוי
4 המזנון³⁹, שהוא קערות קערות והרי בכל חלק
5 מחלקיו קערות שלמות, וכגון הפסא הפפול, וכל
6 כיוצא באלו. וכן בית לגינין⁴⁰ ובית הפוסות⁴¹ של
7 עץ שנפחת אחד מהן⁴² - זה שנפחת טהור ואינו
8 חבור לשאר הפתים⁴³. נפחת השני - טהור ואינו
9 חבור לו⁴⁴. נפחתו שלשתן - פלן טהורין. וכן פל
10 כיוצא בכלים באלו.

(37) אילפס = כלי גדול שטוח כמחבת בלי בית יד. (38) אפשר לכפלו כשאינו צריך לשולחן גדול, ולפשוט ולחבר את שני חלקיו בצירים. (39) קערה גדולה עשויה תאים תאים ונותנים בכל תא מין תבשיל אחר (אונקלוס מתרגם: "למינהו" - "לזנוהו" ומזה "מזנון" כלי קיבול למינים הרבה. רבינו בפירושו למשנה). (40) כלי שמעמידים עליו כדים קטנים ויש בו בית קיבול לכל כד וכד. (41) שיש בו בית קיבול לכל כוס וכוס. (42) אחד מבתי הקיבול. (43) אין אנו אומרים שהנפחת הוא חלק משאר בתי הקיבול שלא נפחתו ואם נטמאו אלה נטמא גם הוא. (44) לכלי.

11 י. משפלת⁴⁵ שאמצעיתה גבוהה⁴⁶ וזויותיה יורדות
12 ונפחתה מצד אחד - טמא, מפני שהיא מקבלת מצד
13 השני⁴⁸. נפחתה מצד השני - טהורה. השלחן
14 והדלפקי⁴⁹ שנפחתו - מקבלין טמאה עד שיהלכו
15 ויבדל כל חלק מחברו. נטלה⁵⁰ אחת מרגליהן -
16 טהורה⁵¹. וכן אם נטלה השנייה. נטלה השלישית⁵²:
17 אם חשבו⁵³ עליהם שיאכל על שלחן זה או על
18 דלפקי זו כמו אוכל בטבלא - מקבלין טמאה, ואם
19 לאו - טהורין.

(45) קופה גדולה, שמובילים בה זבל לשדות ובהמה מושכת אותה. (46) באמצע הקופה יש מקום ישיבה לנהג, ומקום זה הוא גבוה מהדפנות, כדי שהנהג לא יתלכך. והמדובר, כשמקום זה תופס כל רוחב הקופה ומחלקה לשני חלקים. (47) דופנותיה נמוכות. (48) שיש לו ארבע דפנות שלא נפחתו. (49) שולחן קטן להעמיד עליו הכוסות. (50) שם משנה ב. המדובר בשולחן ודולפקי בעלי שלוש רגליים. (51) צריך להיות טהור. פירוש, השולחן או הדולפקי טהור מפני שאינו יכול לעמוד ואי אפשר להשתמש בו. (52) ונשארה טבלא ויש אנשים שאוכלים על גבי טבלא. (53) מחשבתו עושה אותה כלי. פסק כתנא קמא.

20 יא. פלי נסרים⁵⁴ שנפלו שפתותיהן - טהורין⁵⁵. ואם
21 נשאר מחסום שפתותיהן פל שהוא - מקבלין
22 טמאה⁵⁶.

(54) צריך להיות "נצרים" (כך כתוב במשנה ובפירוש רבינו שם). פירוש, כלים קלועים מקנים דקים. (55) מפני

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ז מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 סְקוּרְטִיָּה⁷ - מְשִׁיחָם וְיָכַרְתָּ וַיַּעֲשֶׂה צִיצְתָּהּ⁸.
 2 קְטַבּוּלִיָּה⁹ - מְשִׁיחָם וְיָכַרְתָּ. הַכּוּר וְהַכֶּסֶת שֶׁל עוֹר
 3 - מְשִׁיחָם שְׁפֹתוֹתֶיהֶן וְיָכַרְתָּ הַקּוֹפִין הַיּוֹצְאִין. וְכֵן
 4 כָּל פִּיּוּצָא בְּהֵן. הַתְּפִלִּין - מְשִׁיגְמָר הַקְּצִיצָה¹⁰, אָף
 5 עַל פִּי שְׁהוּא עֲתִיד לָתֵת בָּהּ אֶת הַרְצוּעָה, מְקַבְּלַת
 6 טְמֵאָה¹¹. עוֹר הָעֵרִיסָה¹² שְׁהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לוֹ
 7 טְבוּרָא¹³ - עַד שְׁיַעֲשֶׂנוּ לוֹ. הַסַּנְדֵּל - מְשִׁיגְמִיעָה¹⁴.
 8 הַמְנַעֵל - מְשִׁיגּוֹב [עַל] הָאֵמוּם¹⁵. וְאִם עֲתִיד
 9 לְכַרְכֵּם¹⁶ וְלִשְׁרִטֵט¹⁷ - עַד שְׁיִכְרַכֶּם וְיִשְׁרִטֵט¹⁸.
- 10 א. יבאר כלי עור מאימתי מקבלים טומאה. וכמה שיעור
 הנקב שיינקב כלי העור ויטהר. ודין תפילה של ראש
 שנטמאה במת והתיר קציצה ראשונה ותיקנה וכו'. תפילה
 שנטמאה מאימתי טהרה. (2) כלים פט"ז מ"ד. (3) ילקוט
 שהרועים נותנים בו את המזון, ותולים אותו בצוארם.
 (4) שיכפול את השפה ויתפור. (5) חתיכות זעירות
 הבולטות מן השפה. (6) רצועות עור לסגור בהן את פי
 הילקוט. (7) טבלא של עור שאוכלים עליה. (8) טס של
 מתכת שתופרים באמצעה לנוי. (9) עור שמכסים בו את
 המיטה. (10) הבית של עור שמכניסים בו את הפרשיות.
 (11) מפני שנגמרה מלאכת הכלי, והרצועה הוא דבר בפני
 עצמו לצורך קיום המצוה. (12) תוספתא כלים, בבא
 מציעא פ"ו ה"א. (13) רגילים לחבר לעור העריסה חתיכת
 עור קטנה להעמיד עליה את רגל העריסה (מנחת ביכורים).
 (14) שם. הגר"א גורס בתוספתא "משיקמט", פירוש,
 משיעשה בעור את הקמטים. (15) משעה שנתנו על
 האימום (אימום = דפוס של עץ שנותנים עליו את הנעל)
 לייבוש ונתייבש (מנחת בכורים). (16) לצבוע בכרכום.
 (17) לעשות ציורים לנוי על-ידי שריטות. (18) לא נגמרה
 מלאכתו עד שיכרכם וישרטט.
- 11 ב. עור שאין עליו צורת פלי - אינו מקבל טמאה.
 12 לפיקה, פה של עור¹⁹ שקושרין לוקטי קוצים על
 13 כפותיהן פדי שלא נכס קוץ - אינו מקבל טמאה,
 14 מפני שהוא עור פשוט ואין עליו צורת פלי. וכן
 15 העור שמלקטין בו גללי הבקר²⁰, ועור שחוסמין בו
 16 פי הבהמה, ועור שמושיבין²¹ בו הדבורים בשעה
 17 שלוקחין הדבש, ועור שמניפין בו את הרוח מפני
 החם - טהורין ואין מקבלין טמאה.
- 18 (19) כלים פכ"ו מ"ג. המדובר כשאינו תפור כלל, והאדם
 כורכו על כף ידו או מניחו וקושרו. ואין זה דומה לקסייה
 האמורה במשנה כלים טז ו, ויבואר לקמן בהלכה ה.
 (20) שם משנה ז. (21) ציל שמשביים (כן הוא בדפוס
 רומא ובכת"י תימן), פירוש מגרשים. וביאר רבינו במשנתנו,
 שנותנים עליו אש וגללי בקר, והדבורים בורחות מפני
 העשן.
- 19 ג. פל בית²² האצבעות²³ של עור - טהורות; חוץ
 20 משל קניצין²⁴, מפני שהיא מקבלת את האוג²⁵ -
- 20 טְמֵאָה. נִקְרָעָה, אִם אֵינָה מְקַבְּלַת אֶת רֹב הָאוֹג -
 21 טְהוֹרָה.
 22 (22) שם פכ"ו מ"ג. (23) כסיות להכניס בהן את האצבעות.
 (24) קוטפי פירות. (25) מין פרי אדום קטן, והקוטפים
 מניחים לפעמים את הפרי בתוך בית האצבעות.
- 22 ד. הַאֲבֵט²⁶ שֶׁל עוֹרוֹת וְעוֹרוֹת שְׁתוֹפְרִין הַקְּטָעִים²⁷
 23 עַל אֲרַכְבוֹתֶיהֶן פְּדִי שְׁיִתְגַּלְגַּל²⁸ בְּהֵן עַל הַקְּרָקַע -
 24 מְקַבְּלִין טְמֵאָה, שְׁהָרִי צוֹרֵת פְּלִי עֲלֵיהֶן. וְכֵן הָעוֹרוֹת
 25 הָעֲשׂוּיֹת פְּעִין טְבָעוֹת שְׁמַכְנִיסִין אוֹתָן הָאֲמָנִין
 26 בְּזוּרְעוֹתֶיהֶן פְּדִי לְהַגְבִּיחַ בְּגִדֵיהֶן מְעַלִּיחֵם בְּשַׁעַת
 27 מְלָאכָה²⁹ - מִתְטַמְּאִין³⁰ כְּשֶׁאֵר פְּלִי עוֹר הַפְּשׁוּטִים³¹.
- 26 (26) שם. (27) אנשים שנקטעו רגליהם עד הברכיים,
 ונותנים מטליות של עור והולכים על ברכיהם או זוחלים
 על ארבע, ותופרים עור של בגדיהם לשמור על הברכיים.
 (28) הליכה בלתי טבעית זו עושה רושם של גלגול על
 הקרקע. במשנה: "הבורכיר". (29) שלא יפלו על הידיים
 ויפריעו. במשנה: השרוולין. (30) כל אלה שנימנו למעלה
 - יש עליהם תורת מלבוש. (31) שמקבלים טומאה מדברי
 סופרים, כמבואר למעלה פ"א ה"י. ולא על כל כלי עור
 הפשוטים גזרו טומאה, כמבואר למעלה בפ"ד (ראה סיום
 פירוש רבינו למשנתנו).
- 28 ה. עוֹר³² שְׁתוֹפְרִין מִמֶּנּוּ פְּסוּי לְיָד וְלְזָרוּעַ: שֶׁל
 29 זוֹרְעֵי גְנוֹת³³ וְשֶׁל הוֹלְכֵי דְרָכִים וְשֶׁל עוֹשֵׂי פְּשָׁתָן³⁴
 30 - מְקַבְּלִין טְמֵאָה; וְאִם הָיָה שֶׁל צְבָעִים וְשֶׁל
 31 נִפְחִים³⁵ - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל הָעֲשׂוּי
 32 לְקַבְּלָהּ פְּדִי שֶׁלֹּא יָבִיחַ קוֹץ וְכִדִּי שְׁיֵאֱחָז יָפֶה יָפֶה³⁶
 33 - מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְהָעֲשׂוּי מִפְּנֵי הַזְּעָה פְּדִי שֶׁלֹּא יִפְסֵד
 34 הַדָּבָר שֶׁמִּתְעַסֵּק בּוֹ בְּזַעַת יָדוֹ - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה.
- 32 (32) שם פט"ז מ"ו. (33) במשנה: "זורי גרנות". וגם רבינו
 גורס שם כך, פירוש, אנשים המנקים את התבואה בגרנות,
 ודרכם לכסות בעור את היד האוחזות ברחת. [רבינו בפירושו
 אומר, שהמדובר בעור תפור שמכניסים בו את היד, ונראה
 שפירש כך, כדי להסביר מה בין זה ללוקטי קוצים שבהלכה
 ג]. (34) חובטין את הפשתן במקל, ולובשים כסיה של עור
 על היד שלא תינזק מן החבטות, ולא ייכנסו בה פירווי עץ
 מן המקלות. (35) שלובשים, כדי שזיעת היד לא תקלקל
 את הצבע ושלא יתחלק מידו הכלי שהוא אוחו בו.
 (36) כגון מקל של עוברי דרכים.
- 35 ו. פְּמָה³⁷ שְׁעוֹר הַנֶּקֶב שְׁיִנְקֵב פְּלִי הָעוֹר וַיִּטְהַר?
 36 הַחֲמַת³⁸ - מְשִׁתְּנֵקֵב כְּמוֹצִיא פְּקָעִיּוֹת³⁹ שֶׁל שְׁתִּי⁴⁰.
 37 וְאִם אֵינָה יְכוֹלָה לְקַבֵּל שֶׁל שְׁתִּי⁴¹, הוֹאִיל וּמְקַבְּלַת
 38 שֶׁל עֵרֶב⁴² - מְקַבְּלַת טְמֵאָה עַד שְׁתֵּנֵקֵב רַבָּה⁴³.
- 37 (37) שם פרק יז משנה ב. (38) נוד. (39) כדור.
 (40) חוטי האורך של האריג, והם דקים מחוטי הרוחב.
 (41) שהם נופלים דרך הנקב. (42) כדורי חוטי הרוחב.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 יא. עור שְׁפָרָךְ בּוֹ אֶת הַקְּמִיעַ⁵⁹ - מִקְּבַל טְמֵאָה⁶⁰; 19 פֶּשֶׁטוּ - טְהוּר⁶¹; חֲזֹר וְכָרַךְ בּוֹ - מִקְּבַל טְמֵאָה. 20 מִתְטַמֵּא וּמִתְטַהֵר אֶפְלוּ עֶשֶׂר פְּעָמִים בַּיּוֹם. וְעוֹר 21 שֶׁכָּתַב עָלָיו אֶת הַקְּמִיעַ - טְהוּר. וְאִם פָּרַת מִמְּנוֹ⁶² 22 וְעָשָׂה חֲלִיאָה⁶³ לְתַכְשִׁיט - מִקְּבַל טְמֵאָה⁶⁴.

59 קלף שכוחבים עליו פסוקים או שמות קדושים, וכורכים עליו עור, ותולים בצואר לסגולה נגד מחלות ופגעים. 60 מפני שהוא עשוי לקבלה (ראה למעלה פ"ד ה"א). 61 שבמצב זה אינו ראוי לקבלה. 62 מן הקמיע. 63 חלק משרשרת (תוספתא כלים, בבא מציעא פ"א ה"ד) 64 בשבת סג, ב למד ר' יוחנן מציץ הזהב של כהן גדול, שתכשיט מקבל טומאה בכל שהוא.

23 יב. הַתְּפִלָּה⁶⁵ שֶׁל רֵאשִׁי⁶⁶ אֲרַבְעָה פְּלִים הִיא⁶⁷. הָרִי 24 שֶׁנִּטְמָאת בְּמַת⁶⁸ וְהִתִּיר קְצִיעָה⁶⁹ הִרְאשׁוּנָה וְתִקְנָה⁷⁰ 25 - הָרִי הִיא⁷¹ אֵב טְמֵאָה פְּשִׁיתָה⁷². וְכֵן אִם הִתִּיר 26 הַשְּׂנִיָּה וְתִקְנָה. וְאִם הִתִּיר אֶף הַשְּׂלִישִׁית וְתִקְנָה, 27 וְהִתִּיר אֶף הָרְבִיעִית וְתִקְנָה - נַעֲשִׂית פְּלָה רֵאשׁוֹן 28 לְטְמֵאָה⁷³; שֶׁהָרִי הִתִּיר כָּל אַחַת וְאַחַת וְחֲזֹר וְתִקְנָם 29 כְּלָם, וְכֵאלוֹ זֹו תְּפַלִּין אַחֲרֵינוּ וְשֶׁנִּגְעוּ בְּרֵאשׁוֹנוֹת. 30 חֲזֹר וְהִתִּיר אֶת הִרְאשׁוּנָה פְּעַם שְׁנִיָּה וְתִקְנָה - הָרִי 31 הִיא רֵאשׁוֹן פְּשִׁיתָה⁷⁴. וְכֵן אִם הִתִּיר אֶת הַשְּׂנִיָּה 32 וְאֶת הַשְּׂלִישִׁית. חֲזֹר וְהִתִּיר אֶף הָרְבִיעִית וְתִקְנָה - 33 הָרִי פְּלָה טְהוּרָה; שְׂאִין הִרְאשׁוֹן מִטְמֵא פְּלִים⁷⁵, 34 מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְלָד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁷⁶. וְכֵן סַנְדֵּל⁷⁷ 35 שֶׁהוּא טְמֵא מִדְּרָס⁷⁸ וְנִפְסְקָה אַחַת מֵאַזְנוֹי וְתִקְנָה 36 - טְמֵא מִדְּרָס⁷⁹. נִפְסְקָה שְׁנִיָּה וְתִקְנָה - הָרִי הוּא 37 טְהוּר מִן הַמִּדְּרָס⁸⁰, שֶׁהָרִי נַעֲשׂוּ לוֹ אֲזֻנִים 38 חֲדָשׁוֹת⁸¹, אֲבָל טְמֵא מִגַּע מִדְּרָס⁸². לֹא הַסְּפִיק 39 לְתַקֵּן אֶת הִרְאשׁוּנָה עַד שֶׁנִּפְסְקָה הַשְּׂנִיָּה⁸³ אוֹ 40 שֶׁנִּפְסְקָה עֲקָבוֹ אוֹ נִטַּל חֲטָמוֹ אוֹ נַחֲלַק לְשָׁנִים - 41 טְהוּר.

65 שם פי"ח מ"ח. 66 המחבורת מארבעה בתיים, ובכל בית פרשה אחת מארבעת הפרשיות של תפילין. 67 אף-על-פי שארבעתן מחוברות למטה. 68 ונעשית אב הטומאה. בתפארת ישראל מפרש, כגון שנגעה בכלי שנטמא במת, שאם נגעה במת ממש הרי נעשית אבי אבות הטומאה, ראה הלכות טומאת מת פ"ה ה"ג. 69 רבינו קורא לכל בית "קציצה". 70 את התפילה, כלומר חיבר לה קציצה אחרת. 71 כל התפילה. 72 גם הקציצה החדשה היא אב הטומאה, מפני שנעשית חלק מכל התפילה. 73 מפני שלא נשאר כלום מהטומאה הראשונה, פקעה טומאה זו לגמרי. אולם כולם ראשון לטומאה, שהרי שלש הראשונות נגעו ברביעית שהיא אב הטומאה והרביעית טמאה, מפני שהיא חלק מהתפילה הטמאה. [לפי הגירסא שלפנינו בדפוסים החדשים, לא נתברר מה הוא הדין כשהתיר את השלישית ולא את הרביעית. ובדפוס רומא (ר"מ) וקושטא, הגירסא לקויה בחסר. ונראה לתקן את הגירסא ולהתאימה

43) בבא זו סותרת את הקודמת, ומתקבל על הדעת פירושו של בעל 'סדרי טהרות' לבבא שניה, והוא: אם החמת נעשתה נקובה מתחילה ואינה מקבלת של שתי, הואיל ומקבלת של ערב - מקבלת טומאה, והחמירו בה עוד יותר, שאינה נטהרת בכמוציא ערב אלא בנקיבת רובה.

1 ז. הַתּוֹרְמִיל⁴⁴ שֶׁנִּפְתַּח הַפִּיס שֶׁבְּתוֹכוֹ - עֲדִין 2 הַתּוֹרְמִיל מִקְּבַל טְמֵאָה⁴⁵, וְאִינוּ חַבּוּר לּוֹ⁴⁶.

44 שם פי"ט מ"ט. ילקוט רועים, ובתוכו כיסים קטנים להניח בהם חפצים קטנים. 45 שהרי ראוי הוא עדיין למלאכתו להניח בו החפצים הגדולים. 46 ואין דין התורמיל כמחובר לכיס הקטן, ואם נגעה בו טומאה לא נטמא התורמיל.

3 ח. הַחֲמַת⁴⁷ שֶׁהִבִּיעִים שְׁלָה⁴⁸ מִקְּבָלוֹת עֲמָה⁴⁹ 4 וְנִפְתַּחוּ - טְהוּרוֹת⁵⁰, שְׂאִינָן מִקְּבָלוֹת פְּדִרְפָן⁵¹.

47 שם. 48) החמת היא עור כבש או עז שלא נפתח לארכו, אלא נחתך בעיגול באחורי הבהמה והופשט עד הצואר כשהוא שלם, ומתוך כך נשאר כיסי הביצים של הזכר שלימים בתוך הנוד. 49) כשממלאים את הנוד, מתמלאים גם הכיסים. 50) הכיסים. 51) אף-על-פי שהם מקבלים כששופכים דרך מקום הפיחות, הואיל ואינם מקבלים דרך פיהם כמו לפני הפיחות - דינם כבלתי ראויים למלאכתם. והנוד עצמו מקבל טומאה. [במלאכת שלמה מפרש, שכל הנוד נטהר. ולשון רבינו בפירושו מסייעת לו, אולם כאן כתב "טהורות" בלשון רבים, משמע שתי הביצים].

5 ז. פְּלִי עוֹר⁵² שֶׁיֵּשׁ לוֹ לולֵאוֹת⁵³ וְשִׁנְצוֹת, כְּגוֹן סַנְדֵּל 6 עֲמָקִי⁵⁴ וְכִיס שֶׁל שִׁנְצוֹת, אֶף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁהָן מִתְרִין⁵⁵ 7 אִין עֲלֵיהֶן צוֹרֵת פְּלִי - הָרִי אֵלוֹ מִקְּבָלִין טְמֵאָה 8 פְּשִׁהֶן מִתְרִין, הוֹאִיל וְהִהְדִּיטוּ⁵⁶ כְּוֹל בְּמִהְרָה 9 לְהַכְנִיס הַשִּׁנְצוֹת בְּלוֹאוֹת וְיַחֲזוֹר פְּלִי קָבוּל כְּשֶׁהִנִּי. 10 וְכֵן⁵⁷ אִם נִטְמָאוּ וְהִסִּיר הַשִּׁנְצוֹת מֵהֶן וְנִפְסְדָה צוֹרֵתָן 11 - הָרִי הֵן טְהוּרִין⁵⁸, אֶף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לְהַחֲזִיין 12 שֶׁלֹּא בְּאֶמָן.

52 שם פכ"ו מ"א. 53) תפרו לולאות בשפת הכלי להכניס בהן רצועות או משיחות, וכשמושכין את הרצועות נסגר הכלי. רצועות אלו נקראות "שנצות". 54) נועלים אותו ההולכים בקרקע עמוקה ולחה. 55) אינם קשורים, ואפילו הוציא לגמרי את השנצות מתוך הלולאות. והמדובר כשהשנצות תפורות לעור הכיסים. 56) מי שאינו אומן. 57) לא נתבאר פירוש מלה זו. 58) עכשיו אינו כלי, ואם יחזור ההדיוט ויכניס את השנצות ויעשה בית קיבול, הרי זה כלי חדש. ראה השלמות.

13 י. פִּיס שֶׁל שִׁנְצוֹת שֶׁנִּטְלוּ שִׁנְצִיו - עֲדִין הוּא מִקְּבַל 14 טְמֵאָה, שֶׁהָרִי הוּא מִקְּבַל. נִפְשֵׁט וְחֲזֹר עוֹר פֶּשֶׁטוּ - 15 טְהוּר. טָלָה עָלָיו אֶת הַמְּטָלֶת מִלְמַטָּה - מִקְּבָלֶת 16 טְמֵאָה, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא פֶּשֶׁטוּ, שֶׁהָרִי יֵשׁ עָלָיו 17 צוֹרֵת פְּלִי.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הכלי, וגם אינם מחוברים לו (רבינו בפירושו למשנה, ראה ר"ש שם). (94) אוכף שרוכבים עליו. (95) האוכפים נתפרים מעבר לעבר, ומתחבר העור החיצון עם כל מה שבתוכם.

פָּרָק שְׁמִינִי

- 11 א. כָּל כְּלֵי מַתְכוֹת אֵינָן מְקַבְּלִין טַמְאָה עַד שֶׁתִּגְמַר
- 12 מְלֹאכְתָן כְּלֵה וְלֹא יִהְיֶה הַכְּלֵי מְחֹסֵר מֵעֲשֵׂה כְּלָל.
- 13 אָבָל גְּלָמֵי כְּלֵי מַתְכוֹת אֵינָן מְקַבְּלִין טַמְאָה.

1) יבאר שכלי מתכות אין מקבלים טומאה עד שתיגמר כל מלאכתם. ומה הן גולמי כלי מתכות וכלי המלחמה ותכשיטי האדם אם מקבלין טומאה. תכשיטי הבהמה והכלים חותמות וטבעות. אם הכלים יורדים לטומאה במחשבה או עולים במחשבה. אומן שעושה ומניח זוגין לבהמה ולדלתות, וזוגים הנמצאים.

- 14 ב. וְאִילוּ הֵן גְּלָמֵי כְּלֵי מַתְכוֹת? כַּל שֶׁעֲתִיד לְשׁוֹף אוֹתוֹ
- 15 או לְשַׁבֵּץ או לְגַרֵר או לְכַרְכַּב או לְהַקִּישׁ בְּקוֹרְנָס, או
- 16 שֶׁהִיא מְחֹסֵר אֶזֶן או אֶגֶן - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה
- 17 עַד שֶׁיִּתְקַנְנֵה וַיִּפְּהוּ וְלֹא תִשָּׂאָר בּוֹ מְלֹאכָה כְּלָל.
- 18 בִּיצֵד? הַסִּיף אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה עַד שֶׁיִּשְׁוֹפְנוּ, וְהַסִּפִּין
- 19 - עַד שֶׁיִּשְׁחִיזְנֵה. וְכֵן כָּל כְּלֵי יִצְאָ בְּמַעֲשֵׂים אֵלוֹ. לְפִיכָּה,
- 20 הַעֲוֹשָׂה כְּלֵים מִן הַעֲשֵׂת שֶׁל כְּרוֹל אוֹ מִן הַחֲרָרָה שֶׁל
- 21 מַתְכָּת, וּמִן הַסּוֹבֵב שֶׁל גְּלָגַל, וּמִן הַטְּסִין וּמִן הַצְּפוּיִין,
- 22 וּמִפְּנֵי הַכְּלֵים וּמִמְאָגְנֵי הַכְּלֵים וּמִמְאָזְנֵי הַכְּלֵים, וּמִן
- 23 הַשְּׁחוּלָה וּמִן הַנְּדוּדָת - הֲרֵי אֵלוֹ טְהוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁכָּל
- 24 אֵלוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ גְּלָמֵי כְּלֵי מַתְכוֹת הֵן. אָבָל הַעֲוֹשָׂה כְּלֵי
- 25 מִשְׁכָּבֵי כְּלֵי מַתְכוֹת וּמִן הַכְּלֵים שֶׁנִּשְׁחָקוּ מֵרַב הַזְּמַן
- 26 וּמִן הַמְּסַמְרוֹת שֶׁיִּדְוֶעַ שֶׁנַּעֲשׂוּ מִן הַכְּלֵים - הֲרֵי אֵלוֹ
- 27 מְקַבְּלִין טַמְאָה, לְפִי שְׁאֵינָם גְּלָמִים. אָבָל מִסְמְרוֹת
- 28 שְׁאֵין יִדְוֶעַ אִם נַעֲשׂוּ מִן הַכְּלֵים אוֹ מִן הַעֲשֵׂת - הֲרֵי הֵן
- 29 טְהוּרִין. אֲפֹלוּ הַתְּקִין אוֹתָם לְכָלִי - אֵינָם מְקַבְּלִין
- 30 טַמְאָה.

- 31 ג. כְּלֵי מַתְכוֹת שְׁאֵינָם מְחֹסֵר אֶלָּא פְּסוּי - מְקַבֵּל
- 32 טַמְאָה, שְׁאֵין הַפְּסוּי חָשׁוּב מִגּוֹף הַכְּלֵי.

- 33 ד. מִחַט שֶׁלֹּא נִקְבָּה אֶלָּא שִׁפָּה וְתִקְנָה לְכֹף מִתְחַלְתָּה
- 34 - מְקַבְּלַת טַמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצֵיאִין בָּהּ אֶת הַקּוֹץ.
- 35 אָבָל אִם עֲתִיד לְנִקְבָּה - הֲרֵי הִיא כְּשֶׂאֵר גְּלָמֵי כְּלֵי
- 36 מַתְכוֹת וְאֵינָה מְקַבְּלַת טַמְאָה.

- 37 ה. מֵאֲחֵר שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁגְּלָמֵי כְּלֵי מַתְכוֹת טְהוּרִים
- 38 וְגְלָמֵי כְּלֵי עֵץ טְהוּרִים, וּפְשׁוּטֵי כְּלֵי מַתְכוֹת טְהוּרִים
- 39 וּפְשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ טְהוּרִים דִּין תּוֹרָה, נִמְצָא: הַטְּמֵא
- 40 בְּכָלִי עֵץ - טְהוּר בְּכָלִי מַתְכוֹת, טְמֵא בְּכָלִי מַתְכוֹת
- 41 - טְהוּר בְּכָלִי עֵץ.

- 42 ו. כָּל כְּלֵי הַמְּלַחְמָה, כְּגוֹן הַסִּיף וְהַרְמָח וְהַפּוֹכֵב

לגירסא שבמשנתנו: "וכן אם התיר אף השלישית ותיקנה, ואם התיר אף את הרביעית וכו'". ופירושה: אם התיר השלישית והביא אחרת במקומה, ונשארה כל התפילה אב הטומאה כמו בהתיר ראשונה ושניה, מפני שכולן מחוברות לרביעית שנטמאה במתן. (74) הקציצה החדשה שבאה במקום הראשונה לא נטמאה כלל במגע, מפני שכלי אינו מקבל טומאה מראשון, וטומאתה היא כחלק מהתפילה שכולה ראשון, כמו שנתבאר בדין הקודם. (75) ומאלו שנגעו באב הטומאה לא נשאר כלום. (76) בהלכות טומאת מת פ"ה ה"ז. (77) שם פכ"ו מ"ד. (78) כגון שדרך עליו הזב, ונעשה אב הטומאה. (79) מפני שאפשר להשתמש בו כמו שהוא, לא פקעה טומאתו. ונראה שאפילו לא תיקנה עדיין - הסנדל בטומאתו. (80) כשנפסקו שתי אזניו אינו ראוי למלאכתו, ואף-על-פי שתיקן בינתיים את האוזן הראשונה. (81) והרי הוא ככלי חדש שלא דרס עליו הזב. (82) כשהחליף את האוזן הראשונה, נגעה החדשה בסנדל טמא מדרס, וירדה עליה טומאת מגע מדרס, ולפיכך כל הסנדל המחובר לה - כמותה. ואע"פ שפקעה טומאת מדרס - טומאת מגע מדרס לא פקעה. [רש"י בשבת קיב, ב, מפרש מפני שהסנדל נגע בעצמו. ראה תוספות שם, ומשנה-למלך כאן]. (83) בטלה מתורת כלי לגמרי. סנדל עשוי מעור קשה, ויש לו סוליים וקצת עור זקוף על יד העקב, וכן קצת עור המכסה את האצבעות, וכל הרגל שבאמצע מגולה, ותופרים לו שתי אזנים משני צידי הרגל להכניס בהן רצועות או משיחות לקושרן כדי שלא יפול הסנדל מעל הרגל.

- 1 יג. מְנַעֵל⁸⁴ שְׁנִפְחַת, אִם אֵינוֹ מְקַבֵּל רַב הַרְגֵל -
- 2 טְהוּר⁸⁵.

(84) עשוי מעור רך, ומכסה את כל הרגל. (85) מפני שאינו ראוי לשימוש (שם).

- 3 יד. תְּפִלָּה⁸⁶ שֶׁנִּטְמָאת מֵאִמְתֵי טְהוּרָה? שֶׁל יָד -
- 4 מְשִׁיתֶיהָ אוֹתָהּ⁸⁷ מְשַׁלֵּשׁ רוּחוֹת; וְשֶׁל רֵאשׁ⁸⁸ -
- 5 מְשִׁיתֶיהָ מְשַׁלֵּשׁ רוּחוֹת⁸⁹ וּבֵין קְצִיצָה לְחִבְרָתָה.

(86) תוספתא כלים, בבא בתרא פ"ד ה"א. (87) יחתוך אותה במקום קביעתה בדרך של עור (תיתורא), שעליו היא עומדת (מנחת ביכורים). (88) שיש לה ארבע קציצות. (89) משיחתוך שלוש הזוויות, מלמעלה ומשני הצדדים של דופן הקציצה (חזון איש).

- 6 טו. הַכְּדוּר⁹⁰ וְהָאָמוּם⁹¹ וְהַקְּמִיעַ⁹² וְהַתְּפִלִּין שֶׁנִּקְרְעוּ
- 7 אַחַר שֶׁנִּטְמְאוּ, הַנּוֹגַע בָּהֶן - טְמֵא, וּבְמָה שֶׁבְּתוֹכָן -
- 8 טְהוּר⁹³. הָאֶפְתָּר⁹⁴ שֶׁנִּקְרַע, הַנּוֹגַע בְּמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ -
- 9 טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהִתְפָּר מְחֹבְרוֹ⁹⁵ וְנִעֲשֶׂה כְּלוּ כְּגוֹף
- 10 אֶחָד.

(90) משנה כלים כג, א. (91) דפוס שנותנים עליו את המנעל, והוא עשוי ככיס עור ממולא סובים או שאריות זעירות של בד, וכן עושים גם את הכדור לשחק בו. (92) נתבאר בהלכה יא. (93) אם נגע אדם במה שבתוך הכלים הטמאים האלה - לא נטמא, מפני שאינם מעצם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 והשריון והמגפים וכיוצא בהן - מקבלין טמאה.
 2 וכל תכשיטי האדם, כגון הקטלה והנזמים
 3 והטבעות, בין שיש עליהן חותם בין שאין עליהם
 4 חותם, וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. אפלו דינר
 5 שנפסל והתקינו לתלותו בצואר קטנה - מקבל
 6 טמאה. וכן קמיע של מתכת - מתטמא ככל
 7 תכשיט אדם.
- 8 ז. כל תכשיטי הבהמה והפלים, כגון הטבעות
 9 שעושין לצואר הבהמה ולאזני הפלים - טהורין
 10 ואינן מקבלין טמאה בפני עצמן; חוץ מזוג של
 11 בהמה וכלים המשמיע קול לאדם. כיצד? העושה
 12 זוגין למכתשת ולעריסה, למטפחות ספרים
 13 ותינוקות - טהורים. עשה להן ענבולין - מקבליים
 14 טמאה; הואיל ונעשו להשמיע קול לאדם, הרי הן
 15 כתכשיטי אדם. ואפלו נטלו ענבוליהן - מקבלין
 16 טמאה, שהרי הוא ראוי להקישו על החרס.
- 17 ח. זוג העשוי לאדם: אם נעשה לקטן - אינו מקבל
 18 טמאה אלא בענבול שלו, שהרי לקול נעשה; נעשה
 19 לגדול - הרי זה תכשיט ומקבל טמאה אף על פי
 20 שאין לו ענבול.
- 21 ט. כל הפרצופות מקבלות טמאה, וכל החותמות
 22 טהורין, חוץ מחותם של מתכת שבו חותמין בלבד.
 23 וכל הטבעות טהורות, חוץ מטבעת אצבע; אבל
 24 טבעת שחוגר בו את מתניו, שקושרה בין כתפיו -
 25 טהורה. טבעת השיר של בהמה, הואיל והאדם
 26 מושך בה את הבהמה - מקבלת טמאה. וכן מקל
 27 של בהמה של מתכת, הואיל ואדם רודה אותה בו
 28 - מקבלת טמאה.
- 29 י. כל הפלים יורדים לטמאה במחשבה, ואין עולין
 30 מידי טמאה אלא בשנוי מעשה. והמעשה מבטל
 31 מיד המעשה ומיד המחשבה, והמחשבה אינה
 32 מבטלת לא מיד המעשה ולא מיד המחשבה. כיצד?
 33 טבעת בהמה או כלים שחשב עליה להחזירה טבעת
 34 אדם - הרי זו מקבלת טמאה במחשבה זו, וכאלו
 35 נעשית לאדם מתחלת עשייתה. חזר וחשב עליה
 36 להניחה טבעת בהמה כשהיתה, אף על פי שלא
 37 נתקשט בה האדם - הרי זו מקבלת טמאה; שאין
 38 המחשבה מבטלת מיד המחשבה עד שיעשה
 39 מעשה, כגון שישוף אותה או תקעה במעשה של
 40 בהמה. היתה הטבעת לאדם וחשב עליה לבהמה -
 41 עדין היא מקבלת טמאה כשהיתה; שאין הפלים
 42 עולין מידי טמאתן במחשבה. עשה בה מעשה
- 43 וישנה לבהמה - אינה מקבלת טמאה; שהמעשה
 44 מבטל מיד המעשה.
- 45 יא. חרש שוטה וקטן - יש להן מעשה ואין להן
 46 מחשבה, כמו שבארנו למעלה בענין הכשר אכלין.
- 47 יב. זוג של דלת שחשב עליו לבהמה - מקבל
 48 טמאה; ושל בהמה שעשאהו לדלת, אפלו חברו
 49 בקרקע ואפלו קבעו במסמר - מקבל טמאה כשהיה,
 50 עד שישנה בו מעשה בגופו.
- 51 יג. אמן שעושה ומניח זוגין לבהמה ולדלתות: אם
 52 רב העשוי לדבר שמקבל טמאה - הרי הכל מקבל
 53 טמאה, עד שיפריש מקצתן לדבר שאינו מקבל
 54 טמאה; ואם רב העשוי לדבר שאין מקבל טמאה -
 55 הרי הכל טהור, עד שיפריש מקצתן לדבר המקבל
 56 טמאה.
- 57 יד. זוגין הנמצאין בכל מקום - מקבלין טמאה;
 58 חוץ מהנמצאים בפרקים, מפני שרפן לדלתות.
- 59 טו. אמר לאמן: עשה לי שני זוגים, אחד לדלת
 60 ואחד לבהמה; עשה לי שתי מחצלאות, אחת
 61 לשכיבה ואחת לאהלים; עשה לי שני סדינים, אחד
 62 לצוורות ואחד לאהלים - שניהן מקבלין טמאה, עד
 63 שיפריש ויאמר: זה לקף וזה לקף.

יום שני י"ח מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק תשיעי

- 64 א. כל כלי מתכות שיש להן שם בפני עצמן -
 65 מקבלין טמאה, חוץ מן הדלת והנגר³ והמנעול
 66 והפותה⁴ שתחת הציר והציר והקורה והצנור⁵; מפני
 67 שאלו עשויין לקרקע⁶ או לשמש את העץ⁷ אינן
 68 מקבלין טמאה, ואפלו קדם שיקבעו⁸. וכל כלי
 69 מתכות שיש לו שם לוי - אינו מתטמא בפני עצמו,
 70 מפני שהוא כמקצת כלי. כיצד? עקרב של פרמבוא⁹
 71 - טמא¹⁰, ולחיים שלא שעל לחני הבהמה מכאן
 72 ומכאן - טהורין, ואין מקבלין טמאה בפני עצמן,
 73 מפני שאין להם שם בפני עצמן. ובשעת חבורו¹¹ -
 74 הכל מקבל טמאה¹².

- (1) יבאר כלי מתכות שיש להם שם בפני עצמם או שם לווי.
 שתי טבעות שמימות הבנות ברגליהן. (2) כלים פרק י"א
 משנה ב. (3) מוט של ברזל המשמש בריח לשער של עץ.
 (4) כעין כוס של מתכת שמשקיעים בקרקע ובה משימים את
 ציר הדלת (במלכים-א ז, ט: "והפותות לדלתות הבית").
 (5) העשוי להניח בקרקע. (6) כלל הוא בדינו: המחובר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 החוט שֶׁלָהּ שֶׁל מַתְּכַת וְהַחֲלִיּוֹת שֶׁל אֲבָנִים טוֹבוֹת
25 וְשֶׁל מְרַגְלִיּוֹת אוֹ שֶׁל זְכוּכִית, וְנִשְׁבְּרוּ הַחֲלִיּוֹת
26 וְהַחֲטוּ קָיָם - הֲרִי זוֹ מִתְּטַמֵּא בְּפָנָי עֲצָמוֹ.²⁸ שְׂרָי
27 קֶטְלָא²⁹ - כִּמְלֵא צוֹאֵר קְטָנָה.³⁰

26 גרגירי זהב וכסף נקובים, ותכשיט זה קושרות הנשים בצוואריהן. (27) ראוייה לתכשיט לתלותה על הצוואר, ישנן נשים התולות על צווארן חולייה אחת של זהב או כסף. (28) לפעמים קושרות חוט זהב או כסף על הצוואר לקישוט. (29) קטלא שנקרעה. (30) אם נשאר כדי לקשור סביב צווארה של ילדה קטנה בגיל מתאים לקישוט. המדובר בחוט כסף וזהב שהם עצמם תכשיט.

28 ו. כָּל הַפְּסוּיִין שֶׁל מַתְּכַת טְהוֹרִין וְאֵין מְקַבְּלִין
29 טְמֵאָה, מְפָנִי שְׂאֵין לָהֶם שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוֹ,³¹ חוּץ
30 מִפְּסוּי הַמַּחֵם³² וּמִפְּסוּי טְנִינִי³³ שֶׁל רוֹפְאֵין³⁴; מְפָנִי
31 שְׂמִינִיחִין בּוֹ אֵת הָאֶסְפְּלָנִית³⁵, נַעֲשֶׂה כְּלֵי קְבוּל.

31 ומיועדים רק לכסות את הכלים בלבד ולפיכך דינם כמשמשי כלים. (32) קומקום גדול. ידעו חכמים שרגילים להשתמש בכיסוי מיחס ככלי בפני עצמו. (33) טנא = סל. (34) הרופאים ורקחים את התרופות בכלי גדול של מתכת. (35) רטייה ותרופות אחרות מוכנות לשימוש.

32 ז. פְּסוּי שֶׁל מַתְּכַת שֶׁשָּׂפוּ וְלִטְשׁוּ וְעָשְׂהוּ מְרָאָה -
33 הֲרִי זֶה מְקַבֵּל טְמֵאָה.³⁶

36 שהמראה משמשת את האדם ויש עליה תורת כלי. פסק כחכמים שם.

34 ח. כָּל הַמְּשֻׁקְלוֹת³⁷ שֶׁל מַתְּכוֹת מְקַבְּלוֹת טְמֵאָה.
35 וְהֵן הַנִּקְרָאִין אוֹנְקִיּוֹת. קָנָה מֵאֲזָנִים שֶׁל עֵץ שֶׁהִיוּ
36 אוֹנְקִיּוֹת שֶׁל בְּרָזֶל תְּלוּיּוֹת בּוֹ - מְקַבֵּל טְמֵאָה³⁸,
37 מְפָנִי הָאוֹנְקִיּוֹת הַתְּלוּיּוֹת בּוֹ³⁹. בְּמָה דְּבָרִים
38 אֲמוּרִים? בְּמֵאֲזָנִים שֶׁל מוֹכְרֵי פֶשֶׁתָן וּמוֹכְרֵי
39 צְמֹרִ⁴⁰; אֲבָל שֶׁל פְּעִלֵי פְתִים אֵינּוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה עַד
40 שִׁיְהִיוּ הָאוֹנְקִיּוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ.⁴¹

37 מאזניים עשויים מקנה רחב קצת של עץ, ומשני צדדיו תלויים וויים של מתכת כפופים כלפי מעלה לתלות בהם הדברים הנשקלים, ו"משקולת" שנאמר כאן - הכוונה לאותם הוויים. (38) ואף על פי שהוא כלי עץ פשוט. (39) הקנה נעשה חלק מכלי מתכת. (40) מאזניים שלהם גדולים, ודרכם להסיר את האונקיות אחר שגמרו לשקול ולהחזירן בעת הצורך, כי לא ישקלו בלי האונקיות. ואומר רבינו, שבזמן שהן תלויות בעץ הוא מקבל טומאה כחלק מן הכלי. (41) בעלי בתים ששוקלים לצרכי עצמם, אינם מדקדקים כל כך במשקל ולכן הם שוקלים לפעמים בלי האונקיות, ותולים את הדבר הנשקל על העץ עצמו, ואם כן העץ אינו חלק קבוע של הברזל, אלא כלי עץ פשוט בפני עצמו, ולפיכך אפילו כשתולים לפעמים את האונקיות לא בטל העץ לגביהם אלא אם הן קבועות בו, אבל השוקלים כדי למכור מקפידים על משקל מדוייק ומשתמשים תמיד

לקרקע הרי הוא כקרקע. (7) נגר ומנעול. (8) מפני שנעשו מלכתחילה כדי לקבעם בקרקע. (9) פרומביא הוא רסן שנותנים על פי הבהמה ובו חתיכת ברזל שמכניסים לתוך פיה. ברזל זה נקרא עקרב. (10) מפני שהוא לצורך האדם, כדי לכוון הילוך הבהמה ויש לו שם בפני עצמו. (11) כשהם מחוברים לרסן. (12) ואם נגע טמא באחד מחלקי הרסן - נטמאו כל חלקיו.

1 ב. טְסִין שֶׁל בְּרָזֶל שְׂמִינִיחִין עַל לְחֵי הָאָדָם¹³
2 בְּשַׁעַת מְלֻחְמָה - אֵינֶן מְקַבְּלִין טְמֵאָה, מְפָנִי שְׂאֵין
3 לָהֶם שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוֹ¹⁴. וְאִם יֵשׁ בָּהֶן בֵּית קְבוּל
4 מֵיָם¹⁵ - מִתְּטַמְּאִין כְּכֹל כְּלֵי קְבוּל¹⁶.

13 להגן עליו. במשנתנו מפרש רבינו לוחות ברזל לכסות את החזה. (14) טסים אלה הם חלק מכובע הברזל המכסה את הראש. (15) לשתות במלחמה. (16) למדנו מזה, שכלי שיש לו בית קיבול - מקבל טומאה אף על פי שאין לו שם בפני עצמו.

5 ג. גִּזְם הָעֲשׂוּי בְּקִדְרָה¹⁷ מִלְּמִטָּה וְכַעֲדָשָׁה מִלְּמַעְלָה
6 וְנִפְסָק - הַקִּדְרָה שֶׁלּוֹ¹⁸ מְקַבְּלֵת טְמֵאָה בְּפָנֶיהָ עֲצָמָה,
7 שֶׁהִרִי יֵשׁ לָהּ בֵּית קְבוּל, וְהַעֲדָשָׁה¹⁹ מְקַבְּלֵת טְמֵאָה
8 בְּפָנֶיהָ עֲצָמָה, מְפָנִי שִׁישׁ לָהּ שֵׁם בְּפָנֶיהָ עֲצָמָה,
9 וְהַצְנִיָּה²⁰ שֶׁלָּהּ שֶׁהִיא נִכְנָסֶת בְּאֵזֶן אוֹ בְּאֵף אֵינָה
10 מְקַבְּלֵת טְמֵאָה בְּפָנֶיהָ עֲצָמָה²¹. הִיָּה הַגִּזְם עֲשׂוּי כְּמִין
11 אֲשֶׁכּוֹל²² וְנִפְרָק²³ - טְהוֹר, מְפָנִי שְׂאֵין בּוֹ בֵּית קְבוּל,
12 וְאֵין לְכֹל גְּרִיגֵר מְמוֹנֵי שֵׁם בְּפָנֶיהָ עֲצָמוֹ, וְהִרִי אֵינּוּ
13 רְאוּי לְתַכְשִׁיט²⁴ מִשְׁנִפְרָק.

17 מורכב משני חלקים, החלק העליון עשוי בצורת עדשה ובו הצינור הנכנסת לנקב שבאלית האוזן, והחלק התחתון תבניתו כקדירה חלולה. (18) שאין לה שם בפני עצמה. (19) שאין לה בית קיבול. (20) שאין לה בית קיבול ולא שם בפני עצמו. (21) אבל כשהיא מחוברת לזנב הרי היא כחלק מכלי שלם. (22) גרגירי מתכת דבוקים יחד בתבנית אשכול ענבים. (23) נפרדו הגרגירים זה מזה. (24) למעלה פרק ח הלכה ו נתבאר שתכשיט אדם מקבל טומאה.

14 ד. טְבַעַת אַחַת שְׂמִינִיחִין הַבְּנוֹת בְּרַגְלֵי אַחַת - הִיא
15 הַנִּקְרָאֵת בִּירִית, וְאֵינָה מְקַבְּלֵת טְמֵאָה, מְפָנִי שְׂאֵין
16 עֲלֶיהָ צוּרַת כְּלֵי תַכְשִׁיט, אֲלָא כִּמּוֹ טְבַעַת הַכְּלִים
17 אוֹ טְבַעַת שְׁקוּשֵׁר בַּהּ בֵּין כַּתְּפָיו. אֲבָל שְׂתֵי טְבַעוֹת
18 שְׂמִינִיחִים הַבְּנוֹת בְּרַגְלֵיהֶן וְשִׁלְשֵׁלַת מְטִלַת בִּינִיָּהֶן
19 מִזּוֹ לְזוֹ²⁵ - מְקַבְּלִין טְמֵאָה, מְפָנִי שֶׁהֵן תַּכְשִׁיטֵי
20 הַבְּנוֹת. וְהֵן הַנִּקְרָאִין כְּכִלִּים.

25 בגמרא שם מפרש, שהשלשלת מעכבת עליהן מלפסוע פסיעות גסות. נאה לבנות לפסוע פסיעות מדודות.

21 ה. קֶטְלָא שֶׁל חֲלִיּוֹת²⁶ שֶׁל מַתְּכַת, וְהֵם בְּחוּט שֶׁל
22 צְמֹר אוֹ שֶׁל פֶּשֶׁתָן, וְנִפְסָק הַחוּט - הַחֲלִיּוֹת מְקַבְּלוֹת
23 טְמֵאָה, שְׁכָל אַחַד וְאֶחָד כְּלֵי בְּפָנֶיהָ עֲצָמוֹ²⁷. הִיָּה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חוקקים כעין קערה במוט ונותנים בה את סחורתם, ואם כן יש לו בית קיבול ומקבל טומאה. ויש מפרשים שלאונקלי עצמה יש בית קיבול, ואמרנו למעלה (בהלכה ב) שכלי מתכות שיש לו בית קיבול מקבל טומאה, אף על פי שאין לו שם בפני עצמו. (53) שני עמודים של עץ העומדים אחד למראשותי המטה ואחד למרגלותיה. בראשי העמודים קבועים ווי מתכת שעליהם מניחים מוט ארוך ופורסים עליו סדין. (54) הנקליטים והמוט הם עיקר והווים (האונקלות) בטלים לגביהם כמשמשים פשוטי כלי עץ. (55) מיטה של

עור. בארוכות המיטה תחובות אונקלות של ברזל וקושרים בהן את הרצועות הקבועות בעור ששוכבים עליו. (56) מפני שמצע העור עצמו מקבל טומאה. רבינו מפרש במשנה שדרגש היינו ערש קטן, אבל לא פירש טעם ההבדל בין מיטה לדרגש. ואולי התכוון גם כן לערש ששוליו הם של עור. (57) במשנה: "של אקון", ומפרש רבינו תיבה של עץ ואונקלות מחוברות בה וקושרים בהם חבלים ומשלשלים את התיבה לים. תיבה זו עשויה כמלכודת שהדגים נכנסים לתוכה ואינם יכולים לצאת. (58) כוורת הציידים היא גדולה ומקבלת ארבעים סאה ואינה מקבלת טומאה (ראה למעלה פרק ג הלכה ב) ולפיכך גם האונקלי שלה, אף על פי שהיא של מתכת, אינה מקבלת טומאה, שהרי היא טפלה לגבי הכוורת. (59) תיבה שאינה מחזיקה ארבעים סאה. [בתוספתא כלים בבא מציעא פרק ב הלכה ד אמרו: אונקלי של שידה טמאה ואם הייתה באה במידה - טהורה]. (60) המנורה עצמה אין לה בית קיבול ומעמידים עליה את הנר, שבו השמן והפתילה, נתבאר למעלה פרק ד הלכה א שאינה מקבלת טומאה מפני שהיא כלי עץ פשוט, ולפיכך גם האונקלי שלה אינה מקבלת טומאה. (61) נתבאר שם ששולחן מקבל טומאה, מפני שהוא משמש את האדם ואת הכלים. (62) במשנה כתוב סתם: "המחובר לטמא - טמא, והמחובר לטהור - טהור", ורבינו הוסיף את המלים "מן התורה". ומשמע שהמחובר לכלי שמקבל טומאה מדרבנן אינו מתטמא. (63) שלשלת ואונקלי של כלי המקבל טומאה ושאינו מקבל טומאה. (64) בזמן שאינה מחוברת בכלי. (65) כחלק מכלי. (66) שאינה חלק מכלי. (67) מפני שהיא מחוברת לקרקע וכל המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה.

יב. שלשלת שיש בה בית נעילה⁶⁸ - מתטמאה⁶⁹,
והעשויה לקפיתה⁷⁰ - טהורה⁷¹.

(68) כעין מנעול לסגור שני ראשיה. שלשלת כזו נותנים ברגלי הסוס, כדי שלא יוכל לברוח ושלא יגנבוהו. (69) שהוא כלי לצורך האדם. (70) שקושרים בצוואר הקופים הקטנים והכלבלבים לנוי. (71) מפני שהיא תכשיט של בהמה וחיה.

יג. שלשלת של סיטונות⁷² - מתטמאה, מפני שהן נועלין בה את החניות; ושל בעלי בתים - טהורה,
שאינה עשויה אלא לנוי⁷³.

(72) לסגור בהם את דלתות החנויות. (73) באליהו רבא מנמק, מפני שבעלי בתים רגילים להשאיר את השלשלת כשראשה אחד קבוע בדלת ולכן דינה כמחובר לקרקע.

באונקיות הניתלות במקום המיוחד להן בעץ ולפיכך הכל ככלי אחד, כל זמן שהן תלויות. [הר"ש מפרש שאונקיות היינו כפות המאזניים שנותנים בתוכן את הדברים הנשקלים. פירושו הוא על פי ביאורו של רבינו במשנה].

ט. משקלות⁴² שנתפרו, אף על פי שהחזירן⁴³
ושוקל בהן - אינן מקבלין טמאה⁴⁴. יחד מהן⁴⁵
חצאי ליטרין, שלישי ליטרין, רביעי ליטרין - הרי
אלו מקבלין טמאה⁴⁶.

(42) משקלות ממש (לא אונקיות) ששוקלים כנגדם את המשאות. (43) צירף יחד את שבריהם. (44) שאינם ראויים למלאכתם כמו לפני השבירה. (45) קבע חתיכה שמשקלה חצי ליטרא שתשמש משקל של חצי ליטרא וכן שלישי או רביעי הליטרא. (46) לפי שהם משקלות חדשים בלתי שבורים.

י. סלע⁴⁷ שפסקלה והתקינה⁴⁸ להיות שוקל בה -
מקבלת טמאה.

(47) מטבע של כסף עתיק, שווה ארבעה דינרים רומיים. (48) המדובר כשהסלע אינו ראוי למשקל בלי תיקון על ידי מעשה בגופו, כגון אם נשחק או נשבר וצריך לתקנו ולכוון את משקלו, אבל אם אינו מחוסר מעשה - מספיקה מחשבה לעשותו כלי לעניין קבלת טומאה, כמו שנאמר למעלה בפרק ח הלכה י: "כל הכלים יורדים לטומאה במחשבה". [כתב הר"ש שהכוונה לשקול נגדו כסף וזהב וכדומה, אבל אסור לשקול בו דברים הנדבקים כגון שמן, כמו שאמרו בבבא בתרא פט ב: "אין עושין משקלות של מתכת". והטעם, מפני שהשמן נדבק במתכת ומכביד את משקלן].

יא. אונקלי של פתפים⁴⁹ - טהורה⁵⁰, ושל רוכלים⁵¹
- מתטמאה⁵². אונקלי של נקליטי המטה⁵³ -
טהורה⁵⁴, ושל דרגש⁵⁵ - מתטמאה⁵⁶. אונקלי של
פורת הציידים שצדין בה הדגים⁵⁷ - טהורה⁵⁸, ושל
שדה⁵⁹ - מתטמאה. אונקלי של מנורות העץ -
טהורה⁶⁰, ושל שלחן - מתטמא⁶¹. זה הפלל: כל כלי
שמקבל טמאה בפני עצמו מן התורה⁶² - הרי
האונקלי של מתכת שלו ושלשלת שלו מקבלת
טמאה; וכלי שאינו מקבל טמאה, כגון פשוטי כלי
עץ וכלי עץ הבאים במדה וכיוצא בהן - אונקלי
של מתכת והשלשלת שלו אינן מקבלות טמאה.
וכל אחת ואחת⁶³ בפני עצמה⁶⁴ טהורה, שאין
האונקלי או השלשלת כלי בפני עצמו, אלא הרי
הן פמקצת כלי⁶⁵. ואפלו אונקלי שפכתלים⁶⁶
שתולין בה הפלים והבגדים וכיוצא בהן -
טהורה⁶⁷.

(49) מוט עץ ארוך ואונקלות תלויות בו בשני ראשיו, והכתפים (=סבלים הנושאים משאות על כתפיהם) שמים את העץ על הכתף ותולים שק אחד לפנייהם ואחד לאחוריהם. (50) מפני שעיקר הכלי הוא העץ המונח על הכתף, והאונקלי משמשת את כלי העץ. (51) מוכרי בושם. (52) הרוכלים

- 1 יד. שְׁלֵשֶׁת שָׁל מוֹשְׁחֵי קַרְקָע⁷⁴ וְיִתְדוֹתֶיהֶן שְׁתּוֹקְעִין
- 2 בְּקַרְקָע בְּשַׁעַה שְׁמוֹשְׁחִין - מְקַבְּלוֹת טְמֵאָה⁷⁵; וְשָׁל
- 3 מְקוֹשְׁשֵׁי עֲצִים⁷⁶ - טְהוֹרָה, לְפִי שֶׁהִיא מִשְׁמַשֶּׁת אֶת
- 4 הָעֵץ⁷⁷.
- (74) מודדי קרקע, מהנדסים. (75) שהרי הן משמשות את האדם ויש להן שם בפני עצמן. (76) לקשור בה חבילת עצים. (77) והעץ עיקר.
- 5 טו. שְׁלֵשֶׁת דְּלֵי גְדוּל - אֲרֻבְעָה טַפָּחִים⁷⁸ מִמֶּנָּה
- 6 סְמוּךְ לְדְלֵי מִתְטַמְּאָה עִם הַדְּלֵי, מִפְּנֵי שֶׁהִיא צֶרֶף
- 7 הַדְּלֵי; וְהַשָּׂאֵר טְהוֹר, לְפִי שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם בְּפְנֵי עֲצָמוֹ.
- 8 וְשְׁלֵשֶׁת דְּלֵי קָטָן - עֲשָׂרָה טַפָּחִים⁷⁹.
- (78) ארבעה טפחים הסמוכים לדלי מקבלים טומאה, מפני שהם כיד לדלי, וידות הכלים דינן ככלים. אבל למעלה מארבעה טפחים אינה לצורך הכלי. (79) שלשלת של דלי גדול או חוזים במקום קרוב לדלי ושל קטן מרחיקים את היד מן הדלי.
- 9 זז. הַפְּדוּר שֶׁל מַתְכָּת, וְהַסֶּדֶן, וְהַקֶּנֶטֶר⁸⁰ שֶׁל
- 10 בְּנָאִי, וְהַדְּקָר⁸¹ שֶׁל חֶרֶשׁ⁸², וְחִמּוּר שֶׁל נֶפֶח⁸³,
- 11 וְהַמְטַלְטְלֵת⁸⁴ וְהַמְשַׁקּוּלוֹת שֶׁל בְּנָאִים, וְהַפִּינְיִם
- 12 שֶׁל בְּרוֹל שְׁחוּבְטִין בְּהֵם הַזֵּיתִים, וְהָאֶפְרָס⁸⁵ שֶׁל
- 13 מַתְכָּת, וְהָאוֹלָר שְׁפוּרְתִין בּוֹ הַסּוּפְרִים רֵאשׁ
- 14 הַקְּלָמוֹס שֶׁל קִנְיָה, וְהַקְּלָמוֹס שֶׁל מַתְכָּת, וְהַפִּנְיִם⁸⁶
- 15 וְהַפְּנָא שְׁמִשְׂרֻטְטִין בּוֹ הַסּוּפְרִים - כָּל אֵלּוֹ
- 16 מְקַבְּלִין טְמֵאָה, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפְנֵי
- 17 עֲצָמוֹ.
- (80) משנה שם פרק י"ד ג': "קנה מברזל מרובע ואורכו כמו אמה ולו יד מעץ יפסלו (יגזרו) בו העץ. (81) יתד חדה. (82) נגרו. (83) חתיכת ברזל בתבנית חמור והנפח רוכב עליו ומכה בפטיש על המתכת המונחת לפניו. (84) חתיכת מתכת תלויה בחוט והבנאים משתמשים בה, כדי ליישר את הכותל. וכן היא המשקולת, אלא שהיא עשויה בצורה אחרת קצת. (85) כלי של ריחיים רחב מלמעלה והולך ומשתפע כלפי מטה והוא פתוח משני ראשיו ומעמידים את הראש הצר על האבנים הטוחנות. לכלי זה שופכים את החיטה הנופלת קימעא קימעא על האבנים הטוחנות. (86) כשמשרטטים מניחים לוח תחת הקלף ועליו את הסרגל ליישר את הקו. הלוח נקרא "כין" והסרגל "כנא".
- 18 א. מְסַמְרוֹת² שְׁמַחֲזִיקִין בְּהֵן הַתְּקָרָה, הַעֲשׂוּיִין
- 19 לְתַקֵּעַ אוֹתָן בְּעֲצִים - אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה. וְכֵן
- 20 הַמְסַמְרוֹת שְׁתּוֹקְעִין אוֹתָן בְּכִתְלִים לְתוֹלֹת בְּהֵן. וְאִם
- 21 הִתְקִינוּ לִהְיוֹת פְּלִי בְּפְנֵי עֲצָמוֹ³ - מְקַבְּל טְמֵאָה.
- 22 כִּי־צַד? מְסַמֵּר שֶׁהִתְקִינוּ לִהְיוֹת פּוֹתַח וְנוֹעֵל בּוֹ⁴ או
- 23 לְהוֹצִיא אֶת הַפְּתִילָה, או שִׁנְתָנוּ בְּרַחֲמֵי שֶׁל יָד או
- 24 שֶׁל חִמּוּר - הָרִי זֶה מְקַבְּל טְמֵאָה. הִתְקִינוּ לְפִתַח בּוֹ
- 25 אֶת הַחֵבִית - טְהוֹר, עַד שִׁיֻּצְרְפוּ⁵.
- (1) יבאר מסמרות העשויים לתקוע אותם בעצים. המסמרים שמקבלים טומאה או אין מקבלים. כלי מתכות המתטמאים בעגלה או הטהורות. חיצורות וכל כלי מתכת שמקבלים טומאה ושאנם מקבלים. (2) כלים פי"ב מ"ה. (3) לתלות עליהם בגדים. נתבאר למעלה בפ"ט הי"א. (4) וכפף את ראשו בתבנית מתאימה לתשמיש זה. (5) יכה עליו בפטיש, ויתאימו לכך (ע"פ פירוש רבינו במשנה. והראב"ד והר"ש מפרשים שיצרפנו באש ובמים כדי לחזקו, ובלי צירוף הוא רך ואינו מתאים לפתיחת חבית. כל זמן שלא תוקן להיות ראוי לתשמיש שהאדם רוצה בו - לא נגמרה מלאכתו, והרי הוא גלם כלי מתכת.
- 26 ב. מְסַמֵּר⁶ הַעֲשׂוּי בְּסִימָן לְשִׁמִּירַת הַפְּתַח⁷ - אֵינּוּ
- 27 מְקַבְּל טְמֵאָה. וְכֵן מְסַמֵּר שֶׁל שְׁלַחְנֵי שְׁתּוֹלָה בּוֹ
- 28 הַמְּאֻזְנִים וְהַפִּיס - טְהוֹר⁸. וְכֵן תְּלוּיֵי הַמַּגְרָדוֹת⁹ -
- 29 טְהוֹרוֹת¹⁰. אִף עַל פִּי שְׁמִסְמְרִין אֵלּוֹ מִשְׁנֵי בְּצוּרְתָן
- 30 מִשָּׂאֵר מְסַמְרוֹת הַתְּקִיעָה.
- (6) שם. (7) מניחים את המסמר במקום כזה, שהפוחת את הדלת יזיז אותו ממקומו, ואם בא בעל הבית ומצאו שלא במקומו, יודע הוא שמי שהוא פתח את הדלת. (8) מפני שהוא מחובר לעמוד עץ שלפני השולחן, שאינו מקבל טומאה ואין לו שם בפני עצמו. (9) הבלנים מגרדים את רגלי המתרחצים בטס מתכת, ובו אזניים לתלותם על מסמרים התקועים בכתי בית המרחץ. מסמרים אלה נקראים תלויי-מגרדות. (10) כחכמים במשנה, מפני שהם מחוברים לקרקע. ואף-על-פי שדרכם של הבלנים להוציאם ממקום זה ולתקועם במקום אחר (תפארת ישראל).
- 31 ג. מְסַמֵּר¹¹ הַגֶּרֶע¹², וְהוּא הַכְּלִי שְׁמַקְיָזִין - מְקַבְּל
- 32 טְמֵאָה. וּמְסַמֵּר שֶׁל אָבֶן הַשְּׁעוֹת¹³ - טְהוֹר¹⁴.
- (11) שם מ"ד. (12) סכין שהחובש (גרע) משתמש בו להקזה. (13) שעון שמש עשוי מאבן עגולה שרשומים בה מספרי השעות, ובאמצעותה תקוע מסמר, וצילו מורה את השעה. (14) מפני שהוא מחובר לאבן, שהיא עיקר הכלי, והמסמר טפל לה (כתפארת ישראל למשנתנו מפרש שהאבן מהודקת יפה לקרקע, ולפיכך כל הכלי דינו כמשמש את הקרקע).
- 33 ד. מְסַמֵּר¹⁵ הַגֶּרְדִּי¹⁶, וְהוּא הַמְּסַמֵּר הָאָרֶץ כְּעֵין שְׁפוּד
- 34 שְׁמַכְנִים בּוֹ הָאוּרֵג¹⁷ שְׁפוּפְרֵת הַקִּנְיָה אוֹ הַעֵץ וְלוּפֵף¹⁸
- 35 עָלֶיהָ חוּטִים - מְקַבְּל טְמֵאָה¹⁹.
- (15) שם. (16) של האורג. (17) הסגנון אינו ברור. והכוונה היא שהאורג מכניס את השפוד בשפופרת הקנה. (18) כורך. (19) מפני שהמסמר הוא עיקר הכלי (סדרי טהרות).
- 36 ה. אֵלּוּ²⁰ כְּלֵי מַתְכּוֹת הַמְּתַטְמְאוֹת בְּעִגְלָה: הַעֵל
- 37 שֶׁל מַתְכָּת, וְהַקְּטֹרֵב²², וְהַכְּנָפִים²³ הַמְּקַבְּלוֹת אֶת
- 38 הַרְצוּעוֹת, וּבְרוֹל שֶׁתַּחַת צוּאֲרֵי הַבְּהֵמָה²⁴, וְהַסּוּמְךָ²⁵,
- 39 וְהַמַּחְגָּר²⁶, וְהַתְּמַחֲזִיאוֹת²⁷, וְהַעֲנָבוֹל²⁸, וְהַצְּנִינְדָה²⁹,
- 40 וּמְסַמֵּר הַמַּחְבֵּר אֶת פִּלָּם³⁰. וְאֵלּוֹ טְהוֹרִים בְּעִגְלָה³¹:
- פָּרֶק עֲשׂוּרֵי
- 18 א. מְסַמְרוֹת² שְׁמַחֲזִיקִין בְּהֵן הַתְּקָרָה, הַעֲשׂוּיִין
- 19 לְתַקֵּעַ אוֹתָן בְּעֲצִים - אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה. וְכֵן
- 20 הַמְסַמְרוֹת שְׁתּוֹקְעִין אוֹתָן בְּכִתְלִים לְתוֹלֹת בְּהֵן. וְאִם
- 21 הִתְקִינוּ לִהְיוֹת פְּלִי בְּפְנֵי עֲצָמוֹ³ - מְקַבְּל טְמֵאָה.
- 22 כִּי־צַד? מְסַמֵּר שֶׁהִתְקִינוּ לִהְיוֹת פּוֹתַח וְנוֹעֵל בּוֹ⁴ או
- 23 לְהוֹצִיא אֶת הַפְּתִילָה, או שִׁנְתָנוּ בְּרַחֲמֵי שֶׁל יָד או
- 24 שֶׁל חִמּוּר - הָרִי זֶה מְקַבְּל טְמֵאָה. הִתְקִינוּ לְפִתַח בּוֹ
- 25 אֶת הַחֵבִית - טְהוֹר, עַד שִׁיֻּצְרְפוּ⁵.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קורן

- 1 העל של עץ המצפה³², וכנפים העשויין לנוי,
2 והשפופרות המשמיעות את הקול, והאבר³³ שבצד
3 צוארי בהמה³⁴, והסובב של גלגל³⁵, והטסין³⁶
4 והצפויין³⁷. ושאר כל המסמרות שבה - טהורין.
- 20 שם פי"ד מ"ד. 21 רבינו מפרש, העץ הקבוע בעגלה
ונמשך בין שתי הבהמות, ואם עשאו ממתכת - מקבל
טומאה. 22 העץ המונח על צוארי הבהמות המושכות
את העגלה. 23 בשני ראשי הקטרב של עץ, מחוברות
קצוות של מתכת נקובים, ומכניסים רצועות של עור בנקבים
וקושרים אותן בעגלה. 24 משמש הגנה על הבהמה שלא
תיחנק בחבל או ברצועה המתמחים כשהעגלה נמשכת.
25 "יתד מברזל ונעשה בקצה העגלה" (רבינו בפירושו
למשנה). ורב האי גאון מפרש, כעין טבעת שמכניסים בה
ראש העגלה וראש המחרישה. 26 גם כן יתד מברזל יהיה
בקצה העול (שם). 27 מקום בעגלה מיוחד להניח בו
אבנים וכדומה, ומקום זה הוא קערורי, כדי שלא תיפולנה
האבנים. 28 לשון הפעמון, ומקבל טומאה מפני שראוי
להקישו על גבי חרס וישמיע קול, וכל המשמיע קול - טמא
(למעלה פ"ח ה"ז). בשבת נח, ב נימק רבא כך טומאת זוג
שניטלו עינבלו, ונראה שגם העינבל ראוי לכך.
29 האונקלי (ו) אשר יתקעו במשא אשר על העגלה כדי
שלא יפול (שם). 30 את כל חלקי העגלה. 31 שם
מ"ה. 32 המחופה במתכת. ב'תורת כהנים' פרשת שמיני
פ"ז ה"ח דרשו מן המקרא, שכל חיפויי כלים אינם מקבלים
טומאה. 33 עופרת. 34 התלויים לנוי, למעלה בפ"ח
ה"ז נתבאר שתכשיטי בהמה אינם מקבלים טומאה.
35 חישוק של ברזל שעל גבי גלגל עץ. הסובב משמש את
הגלגל. 36 לוחות מתכת דקים, ותולים אותם לנוי.
37 כל חלקי העגלה של עץ המחופים מתכת.
- 5 ו. עקרב³⁸ בית הברד³⁹ - מקבל טמאה. ארון⁴⁰ של
6 גרוסות⁴¹, אף על פי שהוא טהור⁴², אם היתה
7 תחתיו עגלה של מתכת - הרי זו מקבלת טמאה⁴³.
- 38 שם פי"ב מ"ג. 39 ברזל שבקורה שכותשים בה
הזיתים. 40 שם מ"ד. 41 ארון של מוכרי גריסים.
42 התיבה שמוכרי גריסים נותנים בה את סחורתם היא
כבידה מאד ואינה עשויה להיטלטל, ולפיכך אינה מקבלת
טומאה. 43 ואין אנו אומרים שהיא טפילה לארון
ומשמשת אותו.
- 8 ז. ריחים⁴⁴ של פלפלין⁴⁵ מקבלת טמאה משום
9 שלשה פלים⁴⁶: משום פלי מתכות⁴⁷, ומשום פלי
10 קבול⁴⁸, ומשום פבר⁴⁹.
- 44 משנה ביצה כג, ב. 45 הריחיים ששוחקים בהם
פלפלים, מורכבים משלושה חלקים: בחלק העליון טוחנים
את הפלפלים, ועיקר כלי זה הוא של מתכת; החלק האמצעי
העשוי ככברה, מקבל את כל הפלפל הטחון ומנפה אותו;
והחלק התחתון היא קערה קטנה, ולתוכו נופל הפלפל הדק.
46 כלומר, כל חלק משלושת החלקים האלה מקבל טומאה
בפני עצמו. 47 החלק העליון מקבל טומאה מפני שהוא
- כלי מתכת, ואף-על-פי שאין לו בית קיבול, שהרי כל
הפלפל נופל למטה. 48 התחתון שכולו עץ מקבל טומאה
ככל כלי עץ שיש לו בית קיבול. 49 החלק האמצעי. גורו
טומאה על כברה משום אריג (רש"י שם). והמדובר
כשהשוליים המנוקבים אינם של מתכת, שאם הם של מתכת
מקבלת טומאה בלי גזירת אריג. [בגמרא שם אמרו: "תנא,
תחתונה משום כלי קיבול, אמצעית משום כלי כברה,
עליונה משום כלי מתכת". ורבינו קיצר בלשונן].
- ח. הדלת⁵⁰ של מתכת שבמגדל⁵¹ של פעלי פתים -
11 אינה מקבלת טמאה⁵²; ושול רופאים - מקבלת
12 טמאה, מפני שמניחים בה את האספלנית⁵³ ותולה
14 בה את המספרים⁵⁴.
- 50 כלים פי"ב מ"ג. 51 ארון גדול. 52 מפני שאינה
כלי אלא משמשת את הארון ואין לה שם שפני עצמו, כי
סתם דלת היא דלת של בית, וזו - "דלת של ארון" שמה.
[ואפשר גם לפרש, שהמדובר במגדל של עץ העשוי לנחת
(ראה למעלה פ"ג ה"א), ואינו מקבל טומאה, והדלת בטילה
לגבי המגדל]. 53 תחבושת. 54 ולפיכך היא כלי בפני
עצמו (ראה למעלה פ"ט ה"ו).
- 15 ז. טסין⁵⁵ של מתכת⁵⁶ שמנערים בהן את הקדרה⁵⁷
16 - מקבלין טמאה⁵⁸, והקבועין בפירה⁵⁹ - טהורין⁶⁰.
- 55 משנה שם, ותוספתא שם בבא מציעא פ"ב ה"ה.
56 במשנה: "הייתוכין טמאים, והפרכין טהורים"
ובתוספתא: אלו שהחנווני מנער בהן את הקדירה, והפרכים
- הקבועים בכירה (גירסת רבינו). 57 רבינו השמיט כאן
את המילה "החנווני" וכנראה כוונתו לקדירה שיש בה
תבשיל חם, ואי אפשר להחזיקה ביד ולנערה לקערה אלא
על-ידי טסים העשויים כעין צבת (וכן פירש הר"ש, והוא
מקיים את הגירסא "שהחנווני", ומבאר שהמדובר בקדירה
שיש בה כסף מהותך ומריקים אותו לכלי אחר בעזרת
מלקחיים. ומכאן השם "ייתוכין"). 58 שהרי הם כלים.
59 משתמשים בהם לשמור שלא ישרף במהירות בלתי
רצויה (רבינו בפירושו למשנתנו. ראה כסף-משנה).
והמדובר בכיריים קבועים בכנין. 60 מפני שהם קבועים
במחבר לקרקע.
- י. המלקחיים⁶¹ שממנעין בהן את הפתילה⁶² - מקבלין
17 טמאה; והצנורות⁶³ שתופסות את הריחים מלמעלה
18 - אינן מקבלות טמאה, מפני שאינן עשויות אלא
20 לתזק⁶⁴.
- 61 צבת. 62 כשמתקבץ פחם בראש הפתילה הדולקת,
דועך אורה קצת, והשתמשו בצבחות של מתכת מיוחדת
למחוט את הפתילה. 63 ברזלים. 64 תוספתא שם
ה"ו.
- יא. קלוסטר⁶⁵ שנועלין בה הדלתות: אם היתה של
21 מתכת - מתטמאה; היתה של עץ ומצפה מתכת -
23 טהורה⁶⁶.
- 65 בריח שראשו אחד עבה. בפתח שיש לו שתי דלתות

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אומנות, ומתוך ביאור זה תתפרש הלכה זו והבאה אחריה. (79) של עץ או עצם שאין להן בית קיבול. (80) ואם כן היא מסוג קרן עגולה. (81) מפני שהוא כלי שלם. (82) שהיא קרן פשוטה. (83) חיבור חלש כזה אינו חיבור לטומאה, והחוליות נידונות כמפורקות (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

12 **זו. הקצה** ⁸⁴ **שְׁמִינְחִין הַפֶּה עָלָיו בְּשַׁעַת תְּקִיעָה** ⁸⁵ -
13 **מִקְבַּל טְמֵאָה בְּפָנָי עֲצָמוֹ** ⁸⁶; **וְהִקְצָה הָאֲחֵר הָרֶחֶב** ⁸⁷
14 **- אֵינּוּ מִקְבַּל טְמֵאָה בְּפָנָי עֲצָמוֹ** ⁸⁸; **וּבְשַׁעַת חֲבוּר -**
15 **הַכֹּל טְמֵאָה** ⁸⁹. **פְּיוּצָא בּוֹ** ⁹⁰: **קִנְי מְנוּרָה** ⁹¹ **בְּפָנָי עֲצָמָן -**
16 **אֵינָן מִקְבְּלִין טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֵׁישׁ לְהֵן שֵׁם לִוְיָ** ⁹²;
17 **הַפְּרָח שְׁלֵה** ⁹³ **וְהַבְּסִיס - מִתְּטַמְּאִין בְּפָנָי עֲצָמָן** ⁹⁴;
18 **וּבְשַׁעַת חֲבוּר - הַכֹּל טְמֵאָה.**

(84) שם. (85) הכוונה ל"מצופית" שנאמרה במשנה. (86) אפילו כשאינו מחובר לחצוצרה. והטעם, מפני שהיא של מתכת ויש לה שם בפני עצמו. במשנה כתוב בפירושו: "אם היתה מצופית שלה של מתכת טמאה". ותמוה הדבר, שרבינו השמיט את המילים: אם היתה של מתכת. (87) במשנה: "הקוין שלה". פירוש, החלק התחתון של החצוצרה. (88) אפילו אם הוא מתכת, מפני שאין לו שם בפני עצמו (ראה למעלה פ"ט ה"א). (89) כל החצוצרה נידונית ככלי אחד, והמצופית היא עיקר. ולפיכך הכל טמא, ואפילו אם הקוין הוא של עץ או עצם. (90) דומה לזה. (91) שאינם מחוברים חיבור של קבע לגוף המנורה. (92) נקראים: "קני מנורה", ולא "קנה" סתם. (93) שקע בראש המנורה, שבו מכניסים את הנר (נר = כלי שנותנים בו השמן והפתילה). (94) אפילו כשהם מפורקים מגוף המנורה, ואף-על-פי שאין להם שם בפני עצמם. והטעם, מפני שיש להם בית קיבול. למעלה פ"ט ה"ב נתבאר שכלי מתכת שיש לו בית קיבול מקבל טומאה, אפילו אין לו שם בפני עצמו.

19 **י"ו. קוֹרֵת הַחֲצִיצִים** ⁹⁵, **שֶׁהִיא הַמְּטָרָה** ⁹⁶, **שֵׁישׁ בָּהּ**
20 **לְשׁוֹנוֹת שֶׁל מִתְּכַת - מִקְבְּלַת טְמֵאָה; וְשְׁמִינְחִים**
21 **אוֹתָהּ בְּרִגְלֵי הָאֲסוּרִים** ⁹⁷ - **טְהוּרָה** ⁹⁸. **וְהַקּוֹלָרִי** ⁹⁹ -
22 **מִקְבַּל טְמֵאָה. מְגֵרָה** ¹⁰⁰ **שֶׁעָשָׂה שְׁנֵיהָ לְחֹזֵר הַדֵּלֶת** ¹⁰¹,
23 **אֵף עַל פִּי שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ** ¹⁰² - **אֵינָה מִקְבְּלַת**
24 **טְמֵאָה** ¹⁰³. **וְאִם מִשְׁנֹטְטָמַת עֲשָׂאָה לְחֹזֵר הַדֵּלֶת - הֲרִי**
25 **זו בְּטְמֵאָתָהּ עַד שֶׁיִּקְבְּעֶנָה בְּמִסְמָר** ¹⁰⁴. **הַפְּכָה** ¹⁰⁵, **בֵּין**
26 **מְלַמְעֵלָה בֵּין מְלַמְטָה** ¹⁰⁶ **בֵּין מִן הַצְּדָדִים -**
27 **טְהוּרָה** ¹⁰⁷.

(95) שם פי"ב מ"א. (96) לוח שקולעים אליו את החיצים. (97) גוש ברזל ובו פגימה רחבה, ומכניסים לתוכה רגל האסיר, ולמעלה מניחים קורה וקושרים אותה אל הברזל. מכשיר זה שמו "סד" במקרא (איוב יג, כז). (98) מפני שאינה כלי כלל. (99) שעל צוארי האסירים, דומה לעול שעל צואר הבהמה. (100) תוספתא כלים, בבא מציעא פ"ד ה"ה. (101) עשה חריץ במשקוף, והכניס בחריץ את המגירה, ושיניה בולטות לחלל הפתח. [מגירה = משור,

קובעים טבעת בכל אחת מהן, וכשרוצים לסוגרן מכניסים את הקלוסטרטא בטבעות (שם פי"א מ"ד). (66) נתבאר למעלה הלכה ה, ובכמה מקומות אחרים, שכלים מצופים אינם מקבלים טומאה.

1 **י"ב. הַפִּינִין** ⁶⁷ **וְהַפּוּרְנָא** ⁶⁸ - **טְמֵאִים.**

(67) שם. (68) פורנא הוא המנעול, ופין הן השיניים הנכנסות לתוך המנעול (הפורנא) וסוגרות אותו.

2 **י"ג. פְּקָה** ⁶⁹ **שֶׁל מִתְּכַת - טְהוּרָה, לְפִי שֶׁהִיא מְשֻׁמָּשֶׁת**
3 **אֶת הָעֵץ** ⁷⁰.

(69) חצי כדור נקוב שנותנים אותו בראש הפלך בשעת טווייה, והחוטים נמשכים דרך הנקב (רבינו בפירושו למשנתנו). (70) הפלך הוא של עץ, והוא עיקר הכלי, והפיקה היא תוספת להקל את הטווייה.

4 **י"ד. הַפּוֹשׁ** ⁷¹ **וְהַפִּימָא** ⁷² **וְהַמְקַל וְסִמְפוּנְיָ וְחִלְיָל** ⁷³ **שֶׁל**
5 **מִתְּכַת** ⁷⁴ - **מִקְבְּלִין טְמֵאָה. הֵיוּ שֶׁל עֵץ וּמְצִפִּין מִתְּכַת**
6 **- טְהוּרִין** ⁷⁵; **חַוִּץ מִן הַסִּמְפוּנְיָ, שֶׁאִם הָיָה בָּהּ בֵּית**
7 **קְבוּל כְּנָפִים** ⁷⁶, **אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא מְצִפָּה - טְמֵאָה** ⁷⁷.

(71) פלך (שם מ"ו). (72) במשנה (שם) הגירסא "והאימה". העץ שכורכים עליו את החוטים, וממנו טוויים אותם בפלך. (73) כלי נגינה. (74) נמשך לכל הדברים המנויים למעלה. (75) שיטת רבינו, שכל דבר מצופה אינו מקבל טומאה, ואפילו הוא ראוי לקבל טומאה בלי הציפוי, כי הציפוי גורם טהרה מגזירת הכתוב. ורבים חולקים עליו. (76) לוחות דקים של מתכת שמכניסים אותם לתוך הסימפוניא, וכשנופחים בסימפוניא הם נרעדים ומשמיעים קול. (77) מפני שבית הקיבול אינו מצופה, כי המקום צר מאד ואין אפשרות טכנית לצפותו (תוספות יום טוב). ונראה להוסיף שנמנעו מלצפות מפני שהציפוי משפיע לרעה על צליל הכנפים). [כלי הנגינה "סימפוניא", מובאת במקרא (דניאל ג, ה)].

8 **ט"ו. הַחֲצוּצְרֶת** ⁷⁸ **שֶׁמְפַצֶּלֶת חֲלִיּוֹת חֲלִיּוֹת** ⁷⁹: **אִם אֵין**
9 **יֹדֵעַ לְהַחְזִירָה אֲלָא אֲמָן** ⁸⁰ - **הֲרִי זו מִקְבְּלַת טְמֵאָה**
10 **כִּשֶׁהִיא מִחֲבֶרֶת** ⁸¹; **וְאִם יִכְוִלִין** ⁸² **הַכֹּל לְפָרְקָה**
11 **וְלְהַחְזִירָה - אֵינָה מִקְבְּלַת טְמֵאָה** ⁸³.

(78) שנינו שם (מ"ז): "קרן עגולה טמאה ופשוטה טהורה, אם היתה מצופית שלה של מתכת - טמאה. הקב שלה, ר' טרפון מטמא וחכמים מטהרין, ובשעת חיבורן הכל טמא". ומבאר שם רבינו, שהכוונה לחצוצרת מורכבת מהרבה חלקים, ולא לקרן של בהמה (כלי נגינה זה כתוב במקרא (דניאל שם): "קל קרנא משרוקיתא"), וכל חלק בפני עצמו אין עליו תורת כלי. וישנם שני סוגים של כלי זה: קרן עגולה וקרן פשוטה, העגולה רק אומן יכול להרכיב את חלקיה, ואת הפשוטה יכול כל אדם לפרקה ולהרכיבה, ולפיכך אמרו (שבת מז א): המחזיר קרן עגולה בשבת חייב חטאת (מפני שעשה מלאכה), פשוטה - פטור. ודעת רבינו שחלקי הפשוטה אפילו כשהם מחוברים אינם חיבור לטומאה, מפני שהם מתפרקים ללא כל טירחה ובלי ידע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 25 ד. מִסְרֵק שֶׁל פֶּשֶׁתָּן שֶׁנִּטְלוּ שְׁנֵי וְנִשְׁתֵּיר בּו שְׁתֵּים
26 - טָמֵא; נִשְׁתֵּיר בּו אַחַת - טְהוֹר.
- 27 ה. הַפְּדוּמִים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ וְאִנְקְלִי שֶׁלֶּהֶן קִנְיַת -
28 טָמֵאִין, שֶׁהָרִי אֶפְשֵׁר לְהוֹצִיא בָּהֶן הַדְּלִי מִן הַבָּאָר
29 כְּשֶׁהָיוּ מִקְדָּם.
- 30 ו. מְגֵרָה שֶׁנִּטְלָה שֵׁן אַחַת מִבִּינֵיהֶם - טְהוֹרָה. נִשְׁתֵּיר
31 בָּהּ מְלֵא הַסֵּיט בְּמָקוֹם אֶחָד - טָמֵאָה, שֶׁהָרִי אֶפְשֵׁר
32 לָגֵר בְּנִשְׁאָר.
- 33 ז. הַמַּעֲצָד וְהָאֲזֵמֶל וְהַמְּפַסֶּלֶת וְהַמְּקַדָּח שֶׁנִּפְגְּמוּ -
34 עֲדִין מִקְבָּלִין טָמֵאָה. נִטְל חֲסוּמָן - טְהוֹרִין. וְכֵלֶן
35 שֶׁנִּחְלְקוּ לְשָׁנִים - טָמֵאִין; חוּץ מִן הַמְּקַדָּח, שֶׁהָרִי
36 אֵינוֹ יָכוֹל לְנַקֵּב בּוֹ. וְהַרְוֵנְקִי בִּפְנֵי עֲצָמָה - אֵינָהּ
37 מִקְבָּלַת טָמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִקְצַת פְּלִי.
- 38 ח. הַסִּיף וְהַסַּפִּין, וְהַסַּפִּין הַעֶקֶם כְּמוֹ מַגֵּל, וְהַרְמָח
39 וּמַגֵּל יָד וּמַגֵּל קַצִּיר וְזוּג מְסַפְּרִים קְטָנִים שֶׁל בַּעֲלֵי
40 בָתִּים וְזוּג מְסַפְּרִים גְּדוּלִים שֶׁל סַפְּרִים שֶׁנִּחְלְקוּ -
41 כָּל חֵלֶק מֵהֶן מִקְבָּל טָמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מַעֲיִן
42 מְלֵאכְתּוֹ.
- 43 ט. מְסַפְּרִים שֶׁנִּחְלְקוּ לְשָׁנִים - טְהוֹרָה, לְפִי שְׂאִינָהּ
44 מַעֲבָרַת אֶת הַשְּׂעִר אֲלֵא בְּדַחַק.
- 45 י. שְׂרִיזֵן שֶׁנִּחְלַק לְאַרְבּוֹ - טְהוֹר; לְרַחְבּוֹ, אִם
46 מְשֻׁמֵּשׂ מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ רֵאשׁוּנָה - טָמֵא. מְאִימְתִי
47 טְהוֹרָתוֹ? מְשִׁיבֵלָה וְאֵינוֹ מְשֻׁמֵּשׂ מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ. בִּלְה
48 וְנִשְׁתֵּיר בּוֹ רְבוֹ: אִם מְלֻמְעָלָה - טָמֵא, וְאִם מְלֻמְטָה
49 - טְהוֹר. קַצֵּץ מִמֶּנּוּ וְעָשָׂה חֲלִיא לְתַכְשִׁיט - הָרִי זֶה
50 מִקְבָּלַת טָמֵאָה.
- 51 יא. שְׂפּוֹפֶרֶת שֶׁל זְהָבִים וְשֶׁל זָוָגִין וְשֶׁל נִפְחִים וְשֶׁל
52 עוֹשֵׂי זְכוּכִית שֶׁנִּחְלְקוּ לְאַרְבָּה - טְהוֹרָה; לְרַחְבָּה:
53 אִם מְשֻׁמֵּשׂת מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ רֵאשׁוּנָה - טָמֵאָה, וְאִם
54 לְאוֹ - טְהוֹרָה.
- 55 יב. כְּלָבִיא שֶׁל סַפְּרִים וְשֶׁל רוֹפְאִים וְשֶׁל עוֹשֵׂי
56 זְכוּכִית שֶׁנִּחְלְקוּ לְשָׁנִים - טְהוֹרָה; וְשֶׁל נִפְחִים -
57 טָמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּתְחִלָּה [חֹתֶה בָּה אֶת הַגְּחָלִים]
58 וְעִכְשָׁו חֹתֶה בָּה אֶת הַגְּחָלִים.
- 59 יג. מְרָאָה שֶׁל מִתְכַּת שֶׁנִּשְׁבְּרָה אוֹ שֶׁנִּשְׁטַשְׁטָה: אִם
60 אֵינָה מְרָאָה רַב הַפָּנִים - טְהוֹרָה; הִיתָה מְרָאָה רַב
61 הַפָּנִים - עֲדִין הִיא כְּשֶׁהִיתָה.
- 62 יד. מַחַט שֶׁנִּטְל קִצְתָּהּ הַנְּקוּב אוֹ עֲקָצָה - טְהוֹרָה.
- מלשון הכתוב (שמואל-ב יב, לא) וישם במגירה].
(102) כשהיא מחוברת. (103) מפני שהיא מחוברת לקרקע.
[במשנה שם פי"ד ג, אמרו: "מגירה שעשה שיניה בתוך
החור טמאה", ופירשו הרא"ש והברטנורא שבמשנה
המדובר במגירה שנטמאה לפני שקבעה, ואינה יוצאת מידי
טומאתה על ידי קביעה בלי מסמר, מפני שהנכנסים ויוצאים
ניזוקים בה יש להניח שיסירה ממקומה, ולפיכך אינה
נידונית כקבועה בקרקע, וכך שנינו גם בתוספתא. אבל
למנוע הורדת טומאה, מועילה קביעה זו]. (104) כשקבעה
במסמר, הוכיח שאין בדעתו להסירה. (105) באופן
שהשיניים אינן בולטות לתוך החלל. (106) במשנה כתוב:
"מלמטן למעלן" פירוש, הכניס את השיניים לתוך החרוץ
שבמשקוף ואינן בולטות לחוץ, ומתוך כך אי אפשר לנסר
בהן. ונראה שגם כאן וגם בתוספתא יש לגרוס כך. הגירסא
שלפנינו אינה מובנת. [ברוחק אפשר לפרש שהתכוון
לאסקופה ולמזוזות]. (107) יצאה מטומאתה, מפני
שביטלה לגמרי מתשישה המיוחד לה. ועוד, מפני שאינה
מזיקה לנכנסים ויוצאים אין בדעתו להסירה. [רבינו חזר בו
כאן מפירושו במשנה הנ"ל (סדרי טהרות)].
- פָּרָק אַחַד עֶשְׂרִי**
- 1 א. כְּמָה שְׂעוֹר הַשְּׂבָר שִׁישְׁבָר כְּלִי מִתְכַּת וְלֹא יִקְבַּל
2 טָמֵאָה אוֹ יִטְהַר מִטָּמֵאָתוֹ? הַכֹּל לְפִי מַה שֶׁהוּא.
- 1) יבאר כמה שיעור השבר שיישבר כלי מתכת ולא יקבל
טומאה. ודין כלי מתכת שניקבו.
- 3 ב. כָּל זְמַן שֶׁהַפְּלִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ -
4 עֲדִין הוּא כְּלִי וְחָשׁוּב כְּלִי שְׁלֵם. כִּיצַד? כְּלִי שֶׁל
5 מִתְכַּת שֶׁנִּשְׁבְּרָה וְהָרִי הוּא יָכוֹל לְמַלְאוֹת בּוֹ - הָרִי
6 הוּא כְּלִי כְּשֶׁהִיָּה. הַקְּמָקוֹם - פְּדִי לָחֵם בּו חֲמִין.
7 הַמַּחֵם - פְּדִי לְקַבֵּל סְלִעִים. הַלֶּפֶס - פְּדִי לְקַבֵּל
8 קִיתוֹנוֹת שֶׁל מִתְכַּת. הַקִּיתוֹן - פְּדִי לְקַבֵּל פְּרוּטוֹת.
9 מַדוֹת הַיַּיִן - פְּדִי לְמֹד בָּהֶן הַיַּיִן. וְכֵן מַדוֹת הַשְּׂמֶן
10 - פְּדִי לְמֹד בָּהֶן הַשְּׂמֶן. מְסַנֶּנֶת שֶׁל חֲרָדֵל שֶׁנִּפְרָצוּ
11 בָּהּ שְׁלִשָּׁה נְקָבִים מְלֻמְטָה זֶה לְתוֹךְ זֶה - טְהוֹרָה,
12 לְפִי שְׂאִינָהּ מְשֻׁמֵּשׂת מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ. מְגֵרָפָה שֶׁנִּטְלָה
13 כְּפָה, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא פְּקוּרָנָס - טְהוֹרָה; שְׂאִינָהּ
14 עוֹשֶׂה מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ אֲלֵא מַעֲיִן הַקּוּרָנָס, וְהִיא לֹא
15 נַעֲשִׂית לְתַקְעָהּ בָּהּ פְּקוּרָנָס. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
- 16 ג. מִסְרֵק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּטְלוּ שְׁנֵי, אִם נִשְׁתֵּיר בּו שְׁלֹשׁ
17 בְּמָקוֹם אֶחָד - טָמֵא. הִיתָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מִן
18 הַשְּׁלֹשׁ - טְהוֹר, לְפִי שְׂאִינּוֹ יָכוֹל לְסַרֵּק בּו פֶּשֶׁתָּן,
19 שֶׁהַחִיצוֹנָה אֵינָה מוֹעִלַת לְסַרֵּק, וְכֵל שְׂאִינּוֹ עוֹשֶׂה
20 מַעֲיִן מְלֵאכְתּוֹ כְּכִלִּי מִתְכַּת - טְהוֹר. נִטְלוּ מִן הַמִּסְרֵק
21 שְׁתֵּים וְעָשָׂאן לְמַלְקָטָה - טָמֵאוֹת. אַחַת וְהַתְּקִינָהּ
22 לְגֵר אוֹ לְלַפֵּף עָלֶיהָ הַחוּט לְרִקוּם - מִקְבָּלַת טָמֵאָה.
23 וְאִם הִיתָה הַשֵּׁן עָבָה וְגְדוּלָה, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא
24 הַתְּקִינָהּ - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּאת בִּפְנֵי עֲצָמָה.

- 1 ואם התקיינה ללפף עליה החוט לרקם בה - טמאה.
2 אבל מחט של שקין שנטל קצתה הנקוב - טמאה,
3 מפני שהוא רשם בקצה השני.
- 4 טו. המחט שלופפין עליה השני או הזקב וכיוצא
5 בהן פדרף שעושין הרוקמין, בין שנטל הנקוב שלה
6 בין שנטל עקצה - טמאה, שאין מלאכתה התפירה.
- 7 טז. מחט שהעלתה חלודה: אם מעבכת התפירה -
8 טהורה, ואם לאו - טמאה.
- 9 יו. הסיף והספין שהעלו חלודה - טהורין; שפאן
10 והשחיון - חזרו לטמאתן הישנה. וכן צנורא
11 שפשטה - טהורה; כפפה - חזרה לטמאתה הישנה.
- 12 יח. מפתח עקם כמו ארכבה שגשבר מתוך
13 ארכבותיו; - טהור. וכן מפתח העשוי כמין גם
14 שגשבר מתוך גמזו - טהור. שהרי אינו יכול לפתח
15 בהן, והרי אינן משמשין מעין מלאכתן. היו בה
16 שנים ונקבים - טמא, שעדין הוא מפתח. נטלו
17 השנים - טמא מפני הנקבים; נסתמו הנקבים -
18 טמא מפני השנים. נטלו השנים ונסתמו הנקבים או
19 שגפרצו הנקבים זה לתוך זה - טהור.
- 20 יט. כלי שיש בראשו האחד פה להרים בו הדשן
21 ובראשו השני מזלג לצלות בו הבשר: נטלה פפו -
22 טמא מפני שניו; נטלו שניו - טמא מפני פפו. וכן
23 מכחול שנטלה פפו שגורפין בה הכחול - טמא
24 מפני הזקר שפוחלים בו העין; נטל הזקר - טמא
25 מפני הפך.
- 26 כ. כלי שבראשו אחד פה כסבכה לצלות עליו
27 ובקצה השני שנים להוציא מהן הבשר מן הקדרה
28 או מעל האש: נטלה פפו - טמא מפני שניו; נטלו
29 שניו - טמא מפני פפו. וכן עט של מתכת שפותבין
30 בראשו האחד ובראשו השני מוחקין: נטל הפותב
31 - טמא מפני המוחק; נטל המוחק - טמא מפני
32 הפותב. וכן פיוצא באלו. והוא שיהיה הנשאר יכול
33 לעשות מעין מלאכתו. פיצד? עט שנטל המוחק
34 שלו ונשאר הפותב, אם נשאר מארכו כדי שייגיע
35 לקשרי אצבעותיו - טמא, שהרי אפשר שיאחז בו
36 ויכתב בו. נטל הפותב ונשאר המוחק, אם נשאר
37 מארכו מלוא פס ידו - טמא, שהרי אפשר לו למוחק
38 בו. נשאר פחות מזה - טהור. וכן כל פיוצא בה.
- 39 כא. קרדם שנטל עשפו, והוא הצד שהחרש מנגר
40 בו - טמא מפני בית בקועו; נטל בית בקועו - טמא
41 מפני בית עשפו. נשבר מקופו - טהור.
- כב. חרחור שגפגם - עדין הוא כלי עד שינטל רבו.
ג. המרדע הוא המלמד, והוא עין ארף עב. וכמו
מסמר חד תקוע בקצתו מלמעלה, וזה הברזל נקרא
דרבן. ובקצה השני מלמטה ברזל כמו רמח והעין
נקנס בו, וזה הברזל נקרא חרחור.
- כד. מניקת של מתכת, שהיא כמו שפופרת,
שנטמאה - משייקבענה במקל או בדלת ויחברנה עם
העין תטהר. לא נטמאה וקבעה במקל או בדלת -
הרי זו מקבלת טמאה במקומה; שכל כלי מתכות
שקבעם בקורה או בפתל - מקבלין טמאה פשהיו
עד שישנה את מעשיהם. לפיכך, דף של נחתומין
של מתכת שקבעו בפתל - טמא. וכן כל פיוצא בה
משאר כלי מתכות שנקבעו, בין מקבליהן בין
פשוטיהן - מקבליים טמאה פשהיו.
- יום שלישי י"ט מנחם-אב ה'תשע"ה
- פרק שנים עשר
- א. כלי עץ וכלי עור וכלי עצם שגשברו - טהרו
משמאתן. חזר ועשה כלי¹ משבריהם או שקבץ את
שבריהן ועשה מהן כלים אחרים - הרי אלו פשאר
הכלים הטהורים שלא נטמאו מקדם², שהן מקבלין
טמאה מכאן ולהבא. וכן כלי מתכות שגשברו אחר
שגשברו - טהרו. התיכן וחזר ועשה מהן כלים
אחרים³ - חזרו לטמאה הישנה. ואין לכלי מתכות
טהרה גמורה⁴ עד שייטבילם במקוה פשהם שלמים⁵
או ישארו שבורים.
- 1 יבאר כלי עץ ועור ועצם שנשברו ועשה משבריהם כלי.
ודין חזרת כלי מתכות לטומאתם הישנה. ברזל טמא שבללו
עם ברזל טהור וכו'. ודין כלי זכוכית שנטמאו ונשברו אם
טהרו בכל הכלים. ושבריהם אם מקבליים טומאה. ודין כל
כלי זכוכית המקבליים טומאה ושארין מקבליים. (2) כלים
פרק ב משנה א ופרק טו משנה א. (3) כמו שהיה לפני
שביתו. (4) הטומאה הישנה פקעה לחלוטין ואינה חוזרת.
(5) המלה "וכן" נמשכת לדין "נשברו טהור" בלבד ולא לדין
"חזר ועשה כלי". (6) אפילו שלא כדוגמת הכלים
שנשברו. (7) מוחלטת, שאינה חוזרת לעולמים, אפילו על
ידי היתוך ועשיית כלים חדשים. (8) טבילת השברים אינה
מונעת חזרת הטומאה, מפני שהם טהורים אין טבילתם
מוסיפה ולא גורעת.
- ב. וחזרת כלי מתכות לטמאתן הישנה - מדברי
סופרים⁶. ומפני מה גזרו על כלי מתכות שיהזרו
לטמאתן הישנה? גזרה שמא יטמא לו כלי
ויתכנו ויעשה ממנו כלי אחר בו פיוס. אם יאמר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ישנה גם על מחצה למחצה. (18) כלי העשוי מטיט שרוף בכבשן הוא כלי חרס ומקבל טומאה. (19) צפיעי בהמה. נתבאר למעלה (פרק א הלכה ו'), שכלי גללים אינם מקבלים טומאה.
 ה. כלי מתכות הטהורין שאִנְכֹן²⁰ בְּאִנְךָ²¹ טָמֵא - 22
 טָמֵאִים. אֲבָל הַעוֹשֶׂה כְּלִים מִן הָאִנְךָ הַטָּמֵא - הָרִי 23
 הֵן טְהוֹרִין.²² 24

(20) ציפה אותם. (21) מתכת מתוקנת למלאכת ציפוי. (22) בתוספתא מוחלפת הגירסא: ברישא כתוב "טהורין" ובסיפא "טמאין", ויש להתאים את דברי רבינו כאן לגירסת התוספתא. וביאור הדברים: אנכם - הם טהורים לשיטת רבינו, שכלים מצופים אינם מקבלים טומאה. ובסיפא מלמדת התוספתא, שמתכת שבעיקרה עומדת לציפוי ולא לעשות ממנה כלים, גם כן חוזרת לטומאתה הישנה אם עשה ממנה כלי.

ו. קרדם שעשאהו מן הפרזל הטהור ועשה עשפו מן הטמא - הרי זה טמא. עשה עשפו מן הטהור והקדרם מן הטמא - הרי זה טהור. שהפל הולף אחר עושה המלאכה. 25
 26
 27
 28

ז. קרדם טהור שחסמו²³ בברזל טמא - טהור.²⁴ 29
 (23) ציפה את חודו בברזל קשה (=פלדה). (24) ציפוי דק זה בטל לגבי הכלי.

ח. קיתון²⁵ שעשאהו מן הטמא ושוליו מן הטהור - טהור. עשאהו מן הטהור ושוליו מן הטמא - טמא. שהפל הולף אחר המקבל²⁶ העושה מלאכה.²⁷ 30
 31
 32
 (25) כוס גדולה. (26) השוליים הם המקבלים העיקריים. (27) מלאכת הקיבול.

ט. כלי מתכות שנטמא בטמאה שהיא מדברי סופרים, כגון שנטמא בעבודה זרה וכיוצא בה, ונשבר והתיכו וחזר ועשה ממנו כלי אחר - הרי זה ספק אם חזר לטמאתו הישנה או לא חזר. 33
 34
 35
 36

י. כלי זכוכית שנטמאו ונשברו - טהרו ככל הכלים. ואפלו התיכן ועשה מהן כלים אחרים - אינם חוזרים לטמאה הישנה; לפי שעקר טמאתם מדברי סופרים²⁸, כמו שבארנו, לא גזרו עליהן בטמאה ישנה. וכן כלי זכוכית שנטמאו, אף על פי ששבריהן כלים²⁹ וראויין לתשמיש, הואיל והם שברי כלים - אינן מקבלין טמאה³⁰, לפי שאינן דומין לכלי חרס³¹. כיצד? קערה של זכוכית שנטמאה והתקין שוליים³² לתשמיש - אין השוליים מקבלין טמאה, אף על פי שהן כקערה. ואם קרסם³³ את מקום השבר ושפו בשופין³⁴ - הרי זו מקבלת טמאה.³⁵ 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48

שהוא טהור פדין תורה, יבוא לומר: השבירה מטהרת והטבילה מטהרת; פשם שאם נשבר והתיכו ועשה ממנו כלי פשהיה - הרי הוא טהור בו ביום¹⁰, כך אם הטבילו, אף על פי שהוא פשהיה - הרי הוא טהור בו ביום, ויבואו לומר שאין הכלים צריכין הערב שמש. מפני זה החשש גזרו טמאה עליהם¹¹. 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7

(9) גזירת חכמים. (10) לפני הערב שמש. (11) כרבא שם. [לשון רבא: "שמא יאמרו טבילה בת יומה עולה לה", ומפרש רש"י שם, הרואה שמשתמשים בכלי ביום שנטמא ואינו יודע שהתיכוהו יחשוב שהטבילהו ומשתמשים בו לפני הערב שמש. אולם רבינו במשנתנו פירש כאמור כאן]. בגמרא שם אמרו: מעשה בשלומציון המלכה שעשתה משתה לבנה ונטמאו כל הכלים ושברתם ונתנתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה.

ג. אחד כלי שנטמא במת או¹² בשאר הטמאות¹³, אם התיכו - חזר לטמאתו הישנה עד שיתטביל. נטמא במת והזה עליו בשלישי¹⁴ ואחר כך התיכו ועשאהו כלי אחר והזה עליו בשביעי והטבילו - הרי זה טמא, ואין הזה שקדם התוף מצטרפת להזאה שאחר התוף. ואין לו טהרה עד שיזה עליו שלישי ושביעי ויטביל פשהיה כלי קדם שבירה, או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתיכנו¹⁵. 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15

(12) בין ... ובין. (13) כחכמים, שלא גזרו אלא על טומאת מת בלבד, כדי שלא תיבטל הזאת מי אפר פרה אדומה בכלים, כי בעל הכלים שנטמאו במת לא ירצה לחכות שבעה ימים ולטרוח ולהזות פעמיים ויעדיף לשוברם ולהתיכם ולעשות כלים חדשים, וחשש זה אינו בשאר טומאות שאינן צריכות הזאה. (14) כלי שנטמא במת צריך להזות עליו מי אפר פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. (15) מלשונו משמע, שאם הזה וטבל את השברים המהותכים - ניטהרו. וכן כתב בפירוש בביאורו למשנה (שם פרק י"ד ז): ויצטרך הזאת שלישי ושביעי על הכלי או על הנתך, וזה מנוגד לדבריו בהלכה א: "שיטבילם במקווה כשהם שלמים". ונראה שכוונתו כאן עד שיתכנו ויעשה כלים חדשים וזה יתאים ללשונו של רבי יהושע במשנה (שם משנה ז) "אין מיטהרין אלא שלמים" וכן תפרש המלה "נתך" שהבאנו למעלה.

ד. ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור¹⁶: אם רב מן הטמא - טמא; ואם רב מן הטהור - מחצה למחצה - טמא¹⁷. וכן טיט¹⁸ שבללו בגללים¹⁹ ושרף הפל בכבשן ועשאהו כלי: אם רב מן הטיט - הרי זה מקבל טמאה, מפני שהוא כלי חרס; ואם רב מן הגללים - אינו מקבל טמאה. 16
 17
 18
 19
 20
 21

(16) התיכם יחד ועשה מהם כלי. (17) אף על פי שהברזל הטמא נטהר מן התורה על ידי התכתו, גזרו חכמים טומאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 **זו. הפוסות התוכינין⁴⁶, אף על פי ששפתותיהם**
18 **סורכין⁴⁷ את הפה - מקבלים טמאה⁴⁸.**

46) השפה חתוכה ואינה חלקה כל כך. (47) מסרטים קצת.
48) ראויות הן לשימוש, מפני שאינן גורמות חבלה ממשית.

19 **זו. האפרכסת⁴⁹ של זכוכית - טהור, שהרי הוא כמו**
20 **מחץ שאינו מקבל.**

49) משפך גדול רחב מלמעלה וצר מלמטה.

21 **יז. זכוכית שעושים אותה למראה⁵⁰ - טהור, אף על**
22 **פי שהיא מקבלת⁵¹, לפי שלא נעשית לקבלה.**
23 **התרוך של זכוכית שהוא מקבל, אף על פי**
24 **שקשמיחו על השלחן נהפך על צדו⁵² ואינו מקבל**
25 **- הרי זה מקבל טמאה.**

50) נעשתה מלכתחילה לשם כך. (51) אינה שטוחה לגמרי
אלא יש בה שקעורה, והיא מקבלת מה שנותנים לתוכה.
52) מפני שהוא עגול.

26 **יח. תמחוי של זכוכית שעשאו מראה⁵³ - מקבל**
27 **טמאה⁵⁴. ואם מתחלה עשאוהו למראה כדי שיהיו**
28 **דברים שמניחין בו נראין מאחוריו⁵⁵ - הרי זה**
29 **טהור. וכל כלי זכוכית אין מקבלין טמאה עד**
30 **שתגמר מלאכתן, ככל הכלים.**

53) מתחילה נעשה לתבשיל ואחר-כך ייחדו להשתמש בו
כבמראה. (54) לא יצא מתורת כלי, שהרי לא עשה שינוי
בגופו ממש ודבר המקבל טמאה אינו יוצא מידי קבלת
טמאה על ידי מחשבה. (55) במשנה כתוב "אספקלריא"
ורבינו מפרש שם: זכוכית שקופה ומפני ששיטחה מעוגל
רואים את הדברים שמאחריה בתבנית מוגדלת או מוקטנת
ושלא במקומם, ואין מראה זו דומה למראות הצובאות
(שמות לח, ב) המחזירות את התמונה כמו שהיא.

פרק שלשה עשר

31 **א. כפר בארנו בכמה מקומות, שאין כלי חרס**
32 **מתטמא אלא מאוירו¹ או בהסט הזב; ושאר כל**
33 **הכלים שנגעה בהן הטמאה - נטמאו, ואם נכנסה**
34 **טמאה לאוירן ולא נגעה בהן - הרי הם טהורין.**
35 **נמצא⁴ הטמא בכלי חרס - טהור בכלים⁵, והטמא**
36 **בכל הכלים - טהור בכלי חרס. ומצוין שאין כלי**
37 **חרס מתטמא אלא מאוירו? שנאמר: וכלי חרש**
38 **אשר יפל מהם אל תוכו וגומר - מתוכו הוא**
39 **מתטמא, לא מאחוריו⁶.**

1) יבאר שהטמא בכלי חרס טהור בכל הכלים, והטהור בכל
הכלים טמא בכלי חרס. ודין אם כלי חרס מטמא כלים
מאוירו ואם היו משקין בתוך הכלים. כלי חרס שנגע
במשקין טמאים מאחוריו. כלי חרס שכפאו על הטמאה
המונחת בארץ. גומא שהיה השרץ מונח בתוכה וכפה כלי

28) כלומר, עיקר טומאת כלי זכוכית היא גזירת חכמים,
שאפילו אם נגעו בשרץ או במת אינם מקבלים טמאה מן
התורה. באמרו "שעיקר" התכוון רבינו להסביר את ההבדל
בין ההלכה הקודמת ובין זו, ואומר שכלי מתכת עיקר
טומאתם היא מן התורה, אלא שכאן המדובר כשנטמאו
בטומאה דרבנן ולפיכך אפשר שגזרו בהם חכמים על טמאה
ישנה, מה שאין כן בכלי זכוכית (וכן הסבירו גם התוספות
עבודה זרה שם דיבור המתחיל תיבעי ושבת טז, א דיבור
המתחיל בטומאה). (29) שאפשר להשתמש בהם כמו
בכלים שלמים, כגון כד שנשבר דופנו וחלק ממנו נשאר
וראוי הוא לקבל משקין, אמנם לא כשיעורו שלפני שבריתו.
(30) שלא כדין כלי חרס. (31) אין דרכו של אדם להשתמש
בכלי זכוכית שבור משום שמקום השבר חד ועלול לפצוע
את היד האוחזת בו. (32) המדובר בשוליים שלהם שפה
סביב וכשהפוכים את הכלי על פיו אפשר להשתמש בבית
הקיבול שלהם. (33) הוריד את הגבשושיות שבמקום
השבר. (34) החליקו בפצירה דקה. (35) מפני שאפשר
להשתמש בשוליים ללא סכנת פציעה.

1 **יא. צלוחית³⁶ קטנה הנטלת ביד אחת שנטל פיה -**
2 **מקבלת טמאה, מפני שאין מכניסין היד לתוכה אלא**
3 **יוצק ממנה³⁷. אבל גדולה הנטלת בשתי ידים שנטל**
4 **פיה - טהורה, מפני שהיא חובלת ביד בשעה**
5 **שמכניס ידו לתוכה. וכן צלוחית של פליטון³⁸, אף**
6 **על פי שהיא קטנה, אם נטל פיה - טהורה, מפני**
7 **שחובלת באצבעו בשעה שמוציא הבלשם מתוכה.**

36) בקבוק. (37) ואפשר להשתמש בה ללא חשש פציעה.
38) מין ברשם סמיך ואינו נשפך מעצמו וצריך להוציאו
באצבע.

8 **יב. לגינים הגדולין שנטל פיהן - עדין הן כלים,**
9 **מפני שמתקינים הוא לכבשנים³⁹.**

39) משתמש בהם לכבוש ירקות ופירות והם נשאים שם
זמן רב ללא כל טיפול.

10 **יג. פוס⁴⁰ שנפגם רבו⁴¹ - טהור. נפגם בו שליש**
11 **הקפו ברב גבהו - טהור⁴². נקב וסתמו, בין בבצץ**
12 **בין בזפת - טהור. והפוס והצלוחית שנקבו, בין**
13 **מלמעלה בין מלמטה - טהורין.**

40) של זכוכית. (41) רוב היקף השפה. (42) אין אדם
משתמש בכלי פגום שכזה.

14 **יד. התמחוי⁴³ והקערה שנקבו: מלמעלה - טמאין⁴⁴,**
15 **מלמטה - טהורין. נסדקו: אם יכולין לקבל את**
16 **החמין בצונגין⁴⁵ - טמאין, ואם לאו - טהורין.**

43) קערה גדולה. (44) שהרי אפשר להשתמש בחלק
השלם. (45) אם יש ביקוע בכלי ונותנים לתוכו חמים
מתרחב הסדק ולפעמים הוא מתפוצץ ולכן אינו מקבל
טמאה, אלא אם כן הכלי עבה או חזק וראוי לקבל חמים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13) ראה פ"ז מהלכות אבות הטומאות ה"ב וה"ג, ובהערותינו שם. (14) אבל תוכו לא נטמא. (15) ב'תורת כהנים' של פרשתא ז ה"ד, אמרו בשם רבן גמליאל: "כל שאין לו תוך בכלי חרס, אין לו אחוריים". פירוש, כלי חרס שאין לו תוך אינו מקבל טומאה כלל, אפילו כשנגע במשקין טמאים. (16) בכלים פ"ב מ"א אמרו, שכלי חרס "מטמאים מאחוריהם", ומפרש רבינו, שכלי חרס שנטמאו מאוירם מטמאים גם את הנוגע בהם מאחוריהם. [הר"ש שם מפרש, שהכוונה לבית קיבול שבאחורי הכלי, כגון ששולי הכלי מוקפים שפה מבחוץ].

ה. אַחַד פְּלִי חֶרֶס שֶׁנִּכְנְסָה טִמְאָה לְאַוִירוֹ אוֹ שֶׁפָּהָה 24
עַל הַטִּמְאָה הַמְּנַחֶתת עַל הָאָרֶץ וְנִעְשָׂה אֹהֶל עָלֶיהָ¹⁷, 25
שֶׁהָרִי הַטִּמְאָה פְּתוּכוֹ. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה¹⁸ לְמָדוּ, שֶׁזֶה 26
שֶׁנֶּאֱמַר: אֵל תּוֹכּוּ¹⁹ - לְרִבּוֹת אֶת הָאֱהָלִים. 27

(17) 'תורת כהנים' שם ה"א. (18) איש מפי איש עד משה רבינו. (19) ב'תורת כהנים' שם למדו מן "וכל כלי חרס".

ו. גִּמְאָה²⁰ שֶׁהָיָה הַשְּׂרִיץ מִנְּחָ בְּתוֹכָהּ וְכִפָּה פְּלִי חֶרֶס 28
עַל הַגִּמְאָה - לֹא נִטְמָא; שֶׁנֶּאֱמַר: אֵל תּוֹכּוּ - עַד 29
שֶׁתִּכְנַס עֲצָמָה שֶׁל טִמְאָה בְּתוֹכּוֹ²¹. לְפִיכֶן, הַשְּׂרִיץ 30
שֶׁנִּמְצָא לְמִטָּה מִנְּחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר²², שֶׁהָיָה קָרְקַעִית 31
- הַתַּנּוּר טְהוֹר; שֶׁאֵינִי אוֹמֵר: חַי נֶפֶל, וְעַכְשָׁיו מֵת 32
בְּתוֹךְ גִּמְאָה²³. וְכֵן אִם נִמְצָאת מַחֲט אוֹ טַבַּעַת 33
לְמִטָּה מִנְּחָשָׁתוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁכָּל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִים²⁴ 34
- טִמְאִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁵, הָרִי הַתַּנּוּר טְהוֹר²⁶; שֶׁאֵינִי 35
אוֹמֵר: שֵׁם הָיָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַתַּנּוּר, וְהַתַּנּוּר נִבְּנָה 36
עָלֶיהָ, וְלֹא נֶפֶלוּ בְּתוֹכּוֹ. נִמְצָאוּ בְּדִשָּׁן²⁷ - הָרִי 37
הַתַּנּוּר טְמֵא, שֶׁאֵין לוֹ בְּמָה יִתְלֶה²⁸. נִמְצָאוּ 38
בְּנִחְשָׁתוֹ²⁹ שֶׁל תַּנּוּר³⁰ נִרְאִין אֶבֶל אֵינִן יוֹצְאִין 39
לְאַוִירוֹ: אִם אוֹפָה אֶת הַבֶּצֶק וְהוּא נוֹגֵעַ בְּהֶן³¹ - 40
נִטְמָא הַתַּנּוּר כְּאִלוֹ הָיָה בְּתוֹךְ אֲוִירוֹ; וְאִם לֹא - 41
הַתַּנּוּר טְהוֹר כְּאִלוֹ הָיָה לְמִטָּה מִנְּחָשָׁתוֹ. בְּאֵי זֶה בֶּצֶק 42
אָמְרוּ? בְּבֶצֶק הַבִּינוֹנִי, שֶׁאֵינוֹ רַף בְּיֹתֵר וְלֹא קָשָׁה³². 43

(20) כלים פ"ט מ"ג. (21) וכאן הטומאה מונחת למטה מדופני הכלי ולא באווירה. (22) המדובר בתנור שאין לו שוליים ועומד על הקרקע, והמקום שהתנור עומד עליו נקרא "נחושתו של תנור". (23) שאם נפל מת, הרי היה באוויר התנור בשעת נפילה. (24) ואין אנו יודעים אם טהורים או טמאים. (25) כפי"ג מהלכות אבות הטומאות ה"ג. (26) ולא נטמא מן המחט והטבעת. (27) המונח על קרקעית התנור. (28) לומר, שמעולם לא נכנסו לאויר התנור. (29) שם מ"א. (30) תחובות בקרקע התנור, ואינן בולטות למעלה משטחו. (31) הבצק הוא רך, ונדחק לתוך הגומא הזעירה שעל המחט והטבעת. (32) ונדחק בסדק דק.

ז. הַשְּׂרִיץ³³ שֶׁנִּמְצָא בְּעֵין שֶׁל תַּנּוּר³⁴, בְּעֵין שֶׁל פִּירָה, 44
בְּעֵין שֶׁל כִּפָּה, אִם נִמְצָא מִן הַשְּׂפָה הַפְּנִימִית 45
וְלַחֲוִיצָה³⁵ - טְהוֹר. וְכֵן אִם נִמְצָא בְּאִוִיר הָעֵין³⁶ - 46

חרס עליה. השרץ שנמצא בעין של תנור, בעין של כירה, בעין של כופח. כלי חרס שהיו לו שלוש שפיות זו לפנים מזו וכו'. אילפסים זה בתוך זה ושפתותיהם שוות ושרץ בעליון וכו'. הנקרא חיבור לטומאה ולא להזייה, לא לטומאה ולא להזייה או לזה ולזה. (2) אם נכנסה הטומאה לתוך הכלי, ואפילו לא נגעה בדופן הכלי. (3) אם הזויו הזב ממקומו, שהרי הזיו גם את אוירו. (4) חולין כד ב. (5) בכל הכלים האחרים. (6) דרשה זו נאמרה ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא ז ה"ה. בחולין כה, א למדו דין זה מן הכתוב (במדבר יט, טו): "וכל כלי פתוח", ורבינו העדיף דרשת ה'תורת כהנים' שהיא יותר פשוטה.

ב. וְכִשֶׁם שֶׁמִּטְמָא מְאִוִירוֹ, כִּף מִטְמָא אֶכְלִין 1
וּמִשְׁקִין מְאִוִירוֹ. בְּיַצֵּד? פְּלִי חֶרֶס שֶׁנִּטְמָא וְנִכְנְסוּ 2
אֶכְלִין וּמִשְׁקִין לְאַוִירוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְעוּ בּוֹ - 3
הָרִי אֵלוֹ טִמְאִין; שֶׁנֶּאֱמַר: כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא⁷. 4
אֶבֶל שֶׁאֵר הַפְּלִים הַטִּמְאִין אֵינִן מִטְמָאִין אֶכְלִין 5
וּמִשְׁקִין עַד שֶׁיִּגְעוּ בְּהֶן. 6

(7) בחולין שם מבאר ר' יונתן "התורה העידה על כלי חרס, ואפילו מלא חרדל". פירוש, התורה אמרה, שכל הנמצא בכלי חרס טמא - נטמא, אפילו גרעינים קטנים כחרדל, שרק חלק קטן מהם נוגע בכלי.

ג. אֵין פְּלִי חֶרֶס⁸ מִטְמָא פְּלִים מְאִוִירוֹ⁹, בֵּין פְּלִי חֶרֶס 7
בֵּין שְׁאֵר פְּלִים. בְּיַצֵּד? פְּלִי חֶרֶס גְּדוֹל שֶׁהָיָה בְּתוֹכוֹ 8
פְּלִים וְנִכְנְסָה טִמְאָה בְּאִוִירוֹ - הוּא טִמָּא וְכָל הַפְּלִים 9
שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוֹרִין. הָיָה מִשְׁקִין בְּפְלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ - 10
נִטְמָא הַמִּשְׁקִין מְאִוִירוֹ, וְחוֹרִין וּמִטְמָאִין אֶת 11
הַפְּלִים¹⁰. וְהָרִי זֶה אוֹמֵר¹¹: מִטְמָאִיד¹² לֹא טִמְאוּנִי, 12
וְאֵתָה טִמְאֵתִי. 13

(8) כלים פ"ח מ"ד. (9) ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"ט ה"א, דרשו: יכול (אפשר לחשוב) אף הכלים מיטמאים באויר כלי חרס? תלמוד לומר: "האוכל" (אחר שנאמר "כל אשר בתוכו יטמא", ממשיך הכתוב ואומר: מכל האוכל אשר יאכל), אוכלים מיטמאין באוויר כלי חרס, ואין כלים מיטמאין באויר כלי חרס. (10) גזרו חכמים שמשקין יטמאו כלים (ראה הלכות אבות הטומאות פ"ז ה"ב). (11) הכלי אומר למשקין. (12) הכלי שטימא אותך.

ד. פְּלִי חֶרֶס¹³ שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין טִמְאִין בְּאַחֲוִרָיו בְּלֶבֶד 14
- נִטְמָאוּ אַחֲוִרָיו, כְּשֶׁאֵר כָּל הַפְּלִים¹⁴. בְּמָה דְּבָרִים 15
אֲמִוּוּ? בְּשֶׁהָיָה לוֹ תוֹף; אֶבֶל אִם אֵין לוֹ תוֹף 16
וְנִגְעוּ בּוֹ מִשְׁקִין טִמְאִין - הָרִי זֶה טְהוֹר¹⁵; שֶׁכָּל 17
שֶׁאֵין לוֹ תוֹף בְּכָלִי חֶרֶס - אֵין אַחֲוִרָיו מִטְמָאִין 18
בְּמִשְׁקִין. נִגְעוּ אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין בְּאַחֲוִרֵי פְּלִי חֶרֶס 19
הַטִּמָּא - הָרִי אֵלוֹ טִמְאִין¹⁶. וְאַחַד פְּלִי חֶרֶס וְאַחַד 20
שְׁאֵר כָּל הַפְּלִים בְּדָבָר זֶה. שֶׁכָּל הַפְּלִים הַטִּמְאִין 21
שֶׁנִּגְעוּ אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין בְּהֶן, בֵּין מֵתוֹכָן בֵּין 22
מֵאַחֲוִרָהֶן - נִטְמָאוּ. 23

- 1 טְהוֹר; שְׁהָרִי לֹא נִכְנַס לְאֹוִיר הַתְּנוּרָה אוּ הַפִּירָה אוּ
2 הַכֶּפֶס, אֲלֵא תַחַת עֵבִי דְפְנוֹתֶיהֶן הוּא תְלוּי. וְאִפְלוּ
3 הִיָּה שֵׁם פְּזוּת מִן הַמֵּת - טְהוֹרִין³⁷; אֲלֵא אִם בֶּן הִיָּה
4 בְּעֵבִי הָעֵין פּוֹתַח טַפַּח³⁸, שְׁהָרִי מִבִּיא אֶת הַטְּמֵאָה
5 לְאֹוִיר הַתְּנוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר³⁹ בְּעֵינֵי טַמְאָת מֵת.
- 33 שאינו נכנס אלא לגומא רחבה. (34) שם פ"ח מ"ז.
35 חור שבתנוור, שדרכו יוצא העשן, וסותמים אותו
מבפנים בשעת אפיה כדי שיישמר החום. (36) דופן התנוור
הוא עבה, וכסותמים את העין מבפנים, נשאר שטח
מסויים של קירות התנוור מחוץ לסתימה, ואומר רבינו שאם
נמצא שרץ באותו שטח - לא נטמא התנוור (ראה לקמן
ה"ט). תנוור כירה וכופח, שלשתם תנורים עשויים בתבניות
שוונות (ראה ספר זמנים הלכות שבת פ"ג). (37) לא
נתבארה לי כוונתו, הרי בנמצא שם השרץ הוא גם כן באויר
הכלי? (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (38) התנוור ומה
שבתוכו, עובי דופן החור נידון ככלי בפני עצמו, ולפיכך
לא נטמא התנוור מנגיעה זו. ואפילו אם נאמר שחלק זה
נטמא, אין בכוחו לטמא את התנוור, מפני שכלי חרס אינו
מטמא כלים אפילו מאויר, שהרי הוא ראשון לטומאה
אפילו נגע במת (ראה הלכות אבות הטומאות פ"י ה"ח).
39) טפח על טפח ברום טפח.
- 6 ח. נִמְצָא⁴⁰ הַשְּׂרָץ בְּמָקוֹם הַנִּחַת הָעֵצִים⁴¹ מִן הַשְּׂפָה
7 הַפְּנִימִית וְלַחוּץ - טְהוֹר⁴². נִמְצָא בְּמָקוֹם יְשִׁיבַת
8 הַכֶּלֶי⁴³, בְּמָקוֹם יְשִׁיבַת הַצֶּבַע, בְּמָקוֹם יְשִׁיבַת שׁוֹלְקֵי
9 הַיְזִיתִים⁴⁴ - הַכֶּלֶי טְהוֹר.
- 40) בפ"ב מהלכות טומאות מת. ודין זה נאמר בטומאת מת
בלבד, אבל טומאת שרץ וכדומה אינה נכנסת אפילו בפותח
טפח. (41) שם מ"ח. (42) בתנורים גדולים, היה מקום זה
משוך מחוץ לחלל התנוור. (43) כחכמים שם. דינו כדין
עיין, ולמה לא כלל רבינו שני הדינים בבת אחת? מפני
שבעיני אין כל מחלוקת, אבל במקום הנחת עצים חולק ר'
יהודה, ומטמא מן השפה החיצונה ולפנים. (44) המחמם
את המים בבית המרחץ.
- 10 ז. אֵין הַתְּנוּרָה⁴⁵ וְלֹא הַפִּירָה וְלֹא שְׂאֵר מְקוֹמוֹת
11 הַיְקוּד⁴⁶ מְתַטְמְאִין אֲלֵא אִם בֶּן נִמְצָאת הַטְּמֵאָה מִן
12 הַסְּתִימָה⁴⁷ וְלִפְנֵים⁴⁸.
- 45) תנורים אלה רחבים מאוד מלמטה, ויש מקום מספיק
לאומנים לשבת ולא להיכוות. (46) סיום המשנה שם.
47) מקומות שהאש יוקדת. (48) התפארת ישראל מפרש,
שקירות התנורים האלה הם עבים מאוד, ועושים שקע
במזוונותיהם כרחבו של אדם, ושקע זה הוא מקום ישיבת
האומנים.
- 13 י. כְּלֵי חֶרֶס⁴⁹ שְׁשׁוֹתִין בּוֹ בְּעֵלֵי בְּתִים הַמַּיִם,
14 שֶׁבְּאֲמָצְעוֹ⁵⁰ כְּמוֹ רֶשֶׁת שֶׁל חֶרֶס וְשִׁפְתוֹ שֶׁלְמַעְלָה מִן
15 הָרֶשֶׁת כְּמוֹ מְסָרֵק⁵¹, וְזֶה הַנְּקָרָא צְרָצוֹר, אִם נִכְנָסָה
16 הַטְּמֵאָה לְאֹוִיר הַמְּסָרֵק לְמַעְלָה מִן הָרֶשֶׁת - נִטְמָא
17 כְּלוּד⁵², שְׁזָהוּ תוֹכוֹ שֶׁל כְּלֵי זֶה.
- 49) כחכמים שם. (50) שם פ"י מ"ח. קערות
גדולות. (51) הפנימית. (52) שהיא החיצונה.
68) האילפסים עצמם טהורים, מפני שכלי - אפילו כלי חרס
- אינו מיטמא מאויר כלי חרס, והרי השרץ אינו נמצא
באוויר, והאוכלין טהורים, מפני שאינם נמצאים בתוך כלי
- 49) ונטמא התנוור, ונטמאו גם החלקים שמן השפה הפנימית
ולחוץ (ראה השלמות). (50) שם פ"ב מ"ח. (51) נראה
שהכוונה לפי הכלי, וכן פירשו הר"ש והברטנורא.
52) פגימות רבות סביב כל השפה, ונראית כמו מסרק.
הפגימות האלו נעשו בכוונה לנוי.
- 18 יא. כְּלֵי חֶרֶס⁵³ שְׁהָרִי לוֹ שְׁלֹשׁ שְׂפִיּוֹת⁵⁴ זו לְפָנִים
19 מִזוֹ: הִיָּתָה הַפְּנִימִית עוֹדְפֶת⁵⁵ וְנִכְנָסָה טַמְאָה לְאֹוִיר
20 הַפְּנִימִית⁵⁶ - כָּל הָאֲכָלִין וְהַמְּשָׁקִין שֶׁבְּאֹוִיר שְׂבִין
21 הַשְּׂפָה הַפְּנִימִית וּבֵין הָאֲמָצְעִית וְהַחִיצוֹנָה טְהוֹרִין⁵⁷.
22 הִיָּתָה הָאֲמָצְעִית עוֹדְפֶת וְנִטְמָא אֹוִירָה⁵⁸ - מִמְּנָה
23 וְלִפְנֵים⁵⁹ טַמְאָה⁶⁰, מִמְּנָה וְלַחוּץ טְהוֹר⁶¹. הִיָּתָה
24 הַחִיצוֹנָה עוֹדְפֶת וְנִטְמָא אֹוִירָה - הַכֶּלֶי טַמְאָה⁶². הִיָּה
25 שְׁוֹת - כָּל שֶׁנִּטְמָא אֹוִירָה טַמְאָה, וְהַשְּׂאֵר טְהוֹר⁶³.
- 53) כחכמים שם. (54) שם פ"ד מ"ד. (55) דפנות,
וביניהם ריווח כזה: כאן יש ציור (הציור שבפירוש רבינו
למשנה הוצאת ראם אינו מדוייק, כי הוא מדגים שלוש
קדירות זו בתוך זו). (56) גבוהה יותר משתי השפיות
האחרות. (57) לאוויר הקדירה. (58) מקומות אלה
נידונים כגב הכלי, וכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו.
59) נכנסה טומאה לרווח שבינה ובין הפנימית. (60) כל
הנמצא במקום הרווח הזה, וכן הנמצא בקדירה עצמה.
61) מפני שכל זה נמצא בתוך אווירה של שפה זו.
62) מפני שזה גב הכלי שהטומאה בתוכו. (63) מפני
שאוויר כל הקדירה עולה עד לגובהה, והשרץ מטמא את
כולו.
- 26 יב. אֲלִפְסִים⁶⁴ זו בְּתוֹךְ זו וְשִׁפְתוֹתֶיהֶן שְׁוֹת וְהַשְּׂרָץ
27 בְּעֵלְיוֹנָה⁶⁵ אוּ בַּתְּחוֹנָה⁶⁶ - זו שֵׁישׁ בֶּה הַשְּׂרָץ טַמְאָה,
28 וְשְׂאֵר הָאֲלִפְסִין טְהוֹרִין הֵן וְכָל הָאֲכָלִין שְׂבִהֵן⁶⁷. הִיָּה
29 כָּל אֲלִפְסִים מִהֵן נְקוּבָה בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה⁶⁸ וְהַשְּׂרָץ
30 בְּעֵלְיוֹנָה - כָּל הָאֲכָלִין וְהַמְּשָׁקִין שֶׁבְּכָל הָאֲלִפְסִים
31 טַמְאִים⁶⁹; שֶׁהַטְּמֵאָה בְּאֹוִיר פֶּלֶן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר⁷⁰.
32 הִיָּה הַשְּׂרָץ בַּתְּחוֹנָה⁷¹ - הִיא טַמְאָה וְכֵלֶן טְהוֹרוֹת;
33 שְׁהָרִי לֹא נִכְנַס שְׂרָץ לְאֹוִיר הָעֵלְיוֹנָה⁷², וְאֵין שִׁפְת
34 הַתְּחוֹנָה עוֹדְפֶת כְּדֵי לְטַמֵּא כָּל הָאֲכָלִין וְהַמְּשָׁקִין
35 שֶׁבַּתּוֹכָה⁷³. הִיָּה הַשְּׂרָץ בְּעֵלְיוֹנָה⁷⁴ וְהִיָּתָה שִׁפְת
36 הַתְּחוֹנָה עוֹדְפֶת - הָעֵלְיוֹנָה טַמְאָה, שֶׁהַשְּׂרָץ
37 בַּתּוֹכָה; וְכֵן הַתְּחוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁשִׁפְתָּהּ עוֹדְפֶת הָרִי
38 הַשְּׂרָץ בְּאֹוִירָה; וְשְׂאֵר הָאֲלִפְסִין⁷⁵ שֶׁבַּתּוֹךְ הַתְּחוֹנָה
39 טְהוֹרִין, שְׂאֵין⁷⁶ כְּלֵי חֶרֶס מִטַּמְא כְּלִים שֶׁבַּתּוֹכָה⁷⁷.
40 וְאִם הִיָּה בִּיגִיָּה מִשְׁקָה טוֹפַח⁷⁸ - כָּל שֵׁישׁ בֶּה מִשְׁקָה
41 טוֹפַח טַמְאָה⁷⁹; שֶׁהַמְּשָׁקָה מְתַטְמָא מְאֹוִיר הַתְּחוֹנָה
42 הָעוֹדְפֶת וְחוּדָר וּמְטַמָּא אֶת הָאֲלִפְסִים.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הדין לטומאת משקין בלבד, משמע שאפילו שרץ אינו מטמא את כולן. וטעם ההבדל הזה נתבאר בפירוש רבינו למשנתנו, כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו, וכאשר נגעה הטומאה - אפילו שרץ שטומאתו מן התורה - בתוכו של בית אחד הרי לגבי שאר הבתים יש לדון נגיעה זו כנגיעה בגבם, ולפיכך לא נטמאו, אלא-אם-כן יש לטבלא לבזבז עורף על שפת הכלים, שאז תוכה של הטבלא משמשת תוך משותף לכל הכלים. וכל זה בטבלא של חרס, אבל בכלי עץ שהוא מטמא מגבו, נטמאו כל הבתים ע"י נגיעת השרץ באחד מהם כאילו נגע בגבם. וכל זאת בטומאת שרץ, אולם כשנטמאו במשקין טמאים, נתבאר כבר (בפ"ז מהלכות אבות הטומאות ה"ג) שאם נגעו באחורי כלים - לא נטמא תוכם. ומכיון שאמרו, שתוכו של זה (הבית שנגע בטומאה) נעשה גב לחבירו, הרי שאר הבתים לא נטמאו במשקין אלה כלל. (87) כל הבתים, וגם חלקי הטבלא שבין הבתים. (88) וכל בית נטמא מנגיעה בטומאה עצמה. (89) ללא חיבור טבעי מתחילת עשייתם. (90) אם נטמאו במת, והזה מי אפר פרה על אחד מהם - נטהרו כולם. והמדובר בדופן עורף. (91) בלי חיבור מסמרים. (92) לפרקים מוציאיים אותם מהחורים שהם תקועים בהם, ולפעמים מחזירים אותם.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

- 16 א. פֶּל הַמְצִיל בְּצִמִּיד פְּתִיל בְּאֵהָל הַמֵּת - מְצִיל
- 17 בְּצִמִּיד פְּתִיל בְּאֵוִיר פְּלֵי חֶרֶס. אִם הִצִּיל בְּמֵת
- 18 הַחֲמוּר, דִּין הוּא שֶׁיִּצִּיל בְּכֵלֵי חֶרֶס הַקֵּל. וְכֵל שְׂאִינוּ
- 19 מְצִיל בְּאֵהָל הַמֵּת - אִינוּ מְצִיל בְּאֵוִיר פְּלֵי חֶרֶס.

1) יבאר שכל המציל בצמיד פתיל באוהל המת - מציל בכלי חרס. ודין כשם שאין טומאת צמיד פתיל לטומאת אוהל כך הוא באויר כלי חרס. ודין הבלועים בחי אם מצילים מיד כלי חרס ובאי זה מקום הם כבלועים. ודין תוכו ולא תוך תוכו והדבר שמציל בסתימת זפת מיד כלי חרס.

- 20 ב. וּכְשֶׁם שְׂאִין צִמִּיד פְּתִיל לְטִמְאָה בְּאֵהָל הַמֵּת,
- 21 כִּן אֵין צִמִּיד פְּתִיל לְטִמְאָה בְּאֵוִיר פְּלֵי חֶרֶס.
- 22 פִּיצֵד? קִדְרָה שְׁהִיא מְלֵאָה אֲכָלִין וּמְשָׁקִין וּמְקַפֵּת
- 23 צִמִּיד פְּתִיל וּנְתוּנָה בְּתוֹף הַתְּנוּרָה הַטָּמֵא - הָרִי
- 24 הַקִּדְרָה וְכֵל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוּרִין. הִיא הַשְּׂרָץ אוֹ
- 25 מְשָׁקִין טָמְאִין בְּתוֹכָהּ וּמְקַפֵּת צִמִּיד פְּתִיל וּנְתוּנָה
- 26 בְּאֵוִיר הַתְּנוּרָה - נְטָמָא הַתְּנוּרָה. [וְכֵן כֵּל פִּיוֹצָא
- 27 בְּזָה.

- 28 ג. טַבְּעַת טָמְאָה שֶׁמְבַלְעַת בְּתוֹף הַלְּבָנָה אוֹ מַחֵט
- 29 טָמְאָה שֶׁמְבַלְעַת בְּתוֹף הָעֵץ וְנִפְלוּ לְאֵוִיר פְּלֵי חֶרֶס
- 30 - נְטָמָא. אֵף עַל פִּי שְׂאֵם נִגַּע כִּפְר תְּרוּמָה בְּעֵץ זֶה
- 31 אוֹ בְּלְבָנָה זוֹ - טְהוּר, הָרִי הֵן מְטָמְאִין פְּלֵי חֶרֶס
- 32 מְאֵוִיר.

- 33 ד. תְּרַנְגוּל שֶׁפֻּלַע שְׂרָץ אוֹ בֶּשֶׂר מֵת וְנִפְלַ לְאֵוִיר
- 34 הַתְּנוּרָה - הָרִי זֶה טְהוּר. וְאִם מֵת שֶׁם הַתְּרַנְגוּל - נְטָמָא

שהטומאה בתוכו אלא בכלי הנמצא בו, והתורה אמרה "אל תוכו . . . יטמא" (ויקרא יא, לג), ודרשו חכמים (תורת כהנים' שמיני פרשת ז ה"ז): "אל תוכו" ולא תוך תוכו. (69) אם יתנו מקום הנקב על משקה, ייכנס לכלי דרך נקב זה. (70) אבל האילפסים עצמם טהורים, מפני שיצאו מתורת כלי. [רבינו מפרש שהמדובר בכלים שהנקב מטהר אותם]. (71) לקמן בפ"ד ה"ט, שכלי נקוב אינו מציל על האוכלין והמשקין שבתוכו, והרי הם כאילו מונחים בכלי שהשרץ בתוכו. (72) שהיא החיצונה. (73) הטומאה אינה נכנסת דרך השוליים אלא דרך פי הכלי. (74) אילמלי היתה החיצונה עודפת, היה כל הנמצא באילפסים שדפנותיהם נמוכים, כאילו הוא מונח באוויר של הדפנות הגבוהים, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת. (75) מכאן ואילך המדובר בכלי שלם. (76) אם שפתם שוה לשפת העליונה. (77) כמבואר למעלה בהלכה ג, ואף-על-פי שהכלים לא נטמאו - נטמאו האוכלין והמשקין שבתוכם. ואינם ניצולים מכוח תוך תוכו, מפני שהתחתונה עודפת, רואים אותם כאילו הם מונחים באוירה ממש. (78) מרטיב את האצבע הנוגעת בו. (79) והוא-הדין לאילפס המונח בו ושוליו נוגעים במשקה, שהרי משקין מטמאים כלי חרס מגבו, לדעת רבינו בפ"ז מהלכות אבות הטומאות ה"ג. ראה רב"ד והשלמות.

- 1 יג. טַבְּלָא⁸⁰ שֶׁל חֶרֶס שְׁהִיו קְעָרוֹת דְּבוּקוֹת בְּהַ
- 2 בְּתַחֲלַת מַעֲשֵׂיהָ⁸¹ וְהָרִי הַפֵּל פְּלֵי אֶחָד, וְנִטְמָאת אַחַת
- 3 מֵהֶן - לֹא נְטָמְאוּ פִלְן⁸². וְאִם הָיָה לְטַבְּלָא דִּפְן
- 4 עוֹדָף⁸³, שֶׁנִּמְצָאוּ פֵּל הַקְּעָרוֹת בְּתוֹכּוֹ, וְנִטְמָאת אַחַת
- 5 מֵהֶן - נְטָמְאוּ פִלְן⁸⁴. וְכֵן הָדִין בְּבֵית הַתְּבָלִין⁸⁵ שֶׁל
- 6 חֶרֶס, וְקִלְמִירִין הַמְּתַאֲיָמוֹת פִּיוֹצָא בּוֹ.

(80) שם פ"ב מ"ז. (81) לפעמים עושים טבלא מטיט ושורפים אותה, ואחר-כך מדביקים לה קערות קטנות, אולם כאן המדובר כשהאומן עשה מלכתחילה מטיט טבלא עם קערות דבוקות בה ונשרפו יחד בכבשן. (82) כל קערה נידונית ככלי בפני עצמו. (83) שפה גבוהה עודפת על שפת הקערות הדבוקות בה. (84) השפה עושה כולן כלי אחד. (85) טבלא עם בתי קיבול רבים, שנותנים בהם תבלינים שונים.

- 7 יד. בֵּית הַתְּבָלִין שֶׁל עֵץ שֶׁנְטָמָא אֶחָד מִבְּתָיו
- 8 בְּמְשָׁקִין - לֹא נְטָמְאוּ שְׂאֵר הַבְּתִים⁸⁶. וְאִם יֵשׁ לוֹ
- 9 דִּפְן עוֹדָף, שֶׁנִּמְצָאוּ פֵּל הַבְּתִים בְּתוֹכּוֹ, וְנִטְמָא אֶחָד
- 10 מִבְּתָיו בְּמְשָׁקִין - נְטָמְאוּ פִלְן; שֶׁהַפֵּל⁸⁷ בְּכֵלֵי אֶחָד⁸⁸,
- 11 וְכֵלֵי שֶׁנְטָמָא תוֹכּוֹ בְּמְשָׁקִין - נְטָמָא פְלוֹ. הִיוּ בְּתָיו
- 12 קְבוּעִין בְּמִסְמָר⁸⁹ - הָרִי אֵלוֹ חֲבוּר זֶה לְזֶה לְטִמְאָה
- 13 וְלִהְיֶיהָ⁹⁰. הִיוּ תְּקוּעִין בְּלְבָד⁹¹ - הָרִי אֵלוֹ חֲבוּר
- 14 לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזָּה. וְאִם הִיוּ בְּתָיו נְטָלִין וְנִתְּנִין⁹² -
- 15 אֵינָן חֲבוּר לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזָּה.

(86) ודווקא כשנטמא במשקין טמאים. אבל אם נטמא בשרץ, נטמאו כולם, אפילו כשאין שם דופן עורף. בטבלא של חרס (בהלכה יג) כתב סתם "ונטמאת", ולא הגביל את

או לאויר התנור, אף על פי שהשרץ מכונן בתוך
 אויר החבית, הואיל ושפת הקפה או החמת למעלה
 משפת החבית או משפת התנור - הרי אלו טהורין.
 ואם היה בתוך החמת או בתוך הקדרה וכיוצא בהן
 אכלין או משקין ושלשולין לאויר התנור או לאויר
 החבית הטמאין - הרי הן טהורין. היתה הפורת או
 הקפה או החמת וכיוצא בהן נקובין - אינן מצילין;
 אלא אם היה השרץ לתוכן ושלשולין לאויר כלי חרס
 הטהור - נטמא, ואם היו אכלין או משקין לתוכן
 ושלשולין לאויר כלי חרס הטמא - נטמאו. וכמה
 יהיה בנקב? אם היה בכלי שטף - במוציא זיתים.
 ואם היה בכלי חרס: העשוי לאכלין - שעורו
 בזיתים; והעשוי למשקין - שעורו בכונס משקה;
 והעשוי לקב וכף - מטילין אותו לחמרו, וכשינקב
 כלי חרס זה בכונס משקה - אינו מציל מיד כלי
 חרס.

י. סתם נקב כלי חרס בזפת: אם היה השרץ בכלי
 זה ושלשולין לאויר התנור הטהור - נטמא; שאין
 הצמיד מציל על הטמאה מלטמא, כמו שבארנו.
 אבל אם היה בכלי זה אכלין או משקין ושלשולין
 לאויר התנור הטמא - הרי הן טהורין, שהרי הנקב
 סתום. ושאר כל הכלים שסתמן בזפת וכיוצא בו -
 אינו מציל מיד כלי חרס.

יא. פורת פחותה, אף על פי שסתם הפחת בקש -
 אינה מצלת מיד כלי חרס, שהרי אינה כלי.

יב. החמת והכפישא שנפחתו במוציא רמון, אף על
 פי שבטלו מתורת כלי - הרי אלו מצילין מיד כלי
 חרס. והוא שהיה הפחת למעלה משפת כלי חרס
 מבחוץ והיה בית קבול שלהן משלשל לתוך כלי
 חרס.

יג. עור פשוט וכיוצא בו שהיה שקוע לאויר כלי
 חרס או לאויר התנור והשרץ בתוך העור - הרי
 התנור טמא. ואם היה השרץ בתנור - אכלין
 ומשקין שבתוך העור טמאין. שאין מציל מיד כלי
 חרס אלא פלים שיש להן תוף, כגון הסל והקפה
 והחמת.

יד. כלי חרס שהיתה טמאה בתוכו, והיה כלי חרס
 טהור כפוי על פי הכלי הטמא, או שהיה הכלי
 שהטמאה דבוקה בתוכו כפוי על פי הכלי הטהור,
 אף על פי שאויר שניהן מערב - הטמא בטמאתו
 והטהור בטהרתו, שהרי לא נכנסה הטמאה עצמה
 לאויר כלי חרס הטהור. לפיכך, חבית שהיתה

התנור. שהבלועין פחי מצילין מיד כלי חרס, כדרך
 שמצילין באהל המת.

ה. דברים שבתוך הפה או בתוך הקמטין - אינן
 כבלועין. כיצד? אדם שהיו משקין טמאין בתוך פיו
 וקפץ פיו והכניס ראשו לאויר כלי חרס - טמאהו.
 וכן טהור שהיו אכלין ומשקין לתוך פיו והכניס
 ראשו לאויר תנור טמא - נטמאו אכלים שבפיו.
 היה לו בתוך קמטו בעדשה מן השרץ והכניסו
 לאויר התנור - נטמא התנור, אף על פי שהטמאה
 בתוך הקמט.

ו. ספוג שבלע משקין טמאין, אף על פי שהוא נגוב
 מבחוץ, אם נפל לאויר כלי חרס - טמאהו, שסוף
 משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמי. חרסים
 שנשתמשו בהן משקין טמאין ונגבו ונפלו לאויר
 כלי חרס - לא טמאהו. נפלו לתנור והסק - נטמא,
 שסוף משקה לצאת. כמה דברים אמורים? במשקין
 קלין; אבל בחמורין, כגון דם הנדה ומימי רגליה,
 אם היו יכולין לצאת והקפיד עליו שיצא - הרי זה
 מטמא התנור אף על פי שלא הסק; ואם אינו
 מקפיד עליו - אינו מטמא עד שיסק ויצא המשקה.
 וכן בגפת חדשה הבאה ממשקין טמאין שהסק בה
 התנור - נטמא, שסוף משקה לצאת; אבל בישנה -
 טהור. איזו היא ישנה? לאחר שנים עשר חדש. ואם
 ידוע שיוצא ממנה משקה בשעת הסק אפילו לאחר
 שלש שנים - נטמא התנור כשיסק.

ז. כלי חרס שחלקו במחיצה משפתו עד חרקעיתו,
 ונכנסה טמאה באויר אחד משני החלקים - נטמא
 הכלי כולו, לפי שאין דרך בני אדם לחלק כלי חרס
 כדרך שחולקין האהלים. לפיכך, תנור שחצצו
 בנסרים או ביריעות, ונמצא השרץ במקום אחד -
 הכל טמא.

ח. כלי שהיתה הטמאה בתוכו, והכניס הכלי לאויר
 כלי חרס, ושפת הכלי הטמא חוץ לכלי חרס, אף
 על פי שהטמאה מכוננת בתוך כלי חרס - הרי זה
 טהור; שנאמר: אל תוכו - לא אל תוף תוכו.

ט. וכן אם היה כלי חרס טמא והכניס לאוירו כלי
 אחר שיש בו אכלים ומשקין, ושפת הכלי האחר
 חוץ לכלי חרס, אף על פי שהאכלין והמשקין
 מכוננין בתוך כלי חרס הטמא - הרי אלו טהורין;
 שנאמר: כל אשר בתוכו יטמא - ולא שבתוך תוכו.
 כיצד? פורת או קפה או קדרה או חמת וכיוצא בהן
 שהיה השרץ בתוכה, ושלשל הקפה לאויר החבית

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 מְלֵאָה מְשֻׁקֵּינֵי טְהוּרִין וְנִתְּוֶנָה לְמִטָּה מְנַחְשָׁתוּ שֶׁל
2 תְּנוּרָה, וְנִפְּלָ שְׂרִיץ לְתוֹךְ הַתְּנוּרָה - הֲרֵי הַחֲבִית
3 וְהַמְשֻׁקֵּינֵי טְהוּרִין, אִף עַל פִּי שְׂאֹוֹרֵי הַתְּנוּרָה מְעַרְבֵי
4 עִם אֹוִיר הַחֲבִית. וְכֵן אִם הִיְתָה הַחֲבִית כְּפֹוֹיָה עַל
5 פִּי הַתְּנוּרָה וּפִיָּה לְאֹוִיר הַתְּנוּרָה - אֶפְלוּ הַמְשֻׁקֵּה
6 שְׁבֻשׁוּלֵי הַחֲבִית טְהוּרִים.

22 ג. תְּנוּרָה שֶׁהִסֵּק מֵאַחֲרֵי¹⁶¹ או שֶׁהִסֵּק מִבֵּית הָאֶמֶן¹⁷
23 או שֶׁהִסֵּק שְׁלֵאל לְדַעַת¹⁸, הוֹאִיל וְהִסֵּק מִכָּל מְקוֹם -
24 הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל טְמֵאָה. מֵעֲשֵׂה¹⁹ שֶׁנִּפְּלָה דְלֶקְהָ בְּתְנוּרָה
25 בְּכִפּוּר מִן הַכְּפָרִים, וְכֵן מֵעֲשֵׂה לְפָנֵי בֵּית דִּין וְאֶמְרוּ:
26 מְקַבֵּל טְמֵאָה.

7 יום רביעי כ' מנחם-אב ה'תשע"ה

8 פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

16 לא הכניס אש בפנים אלא הדליק שלהבת סביבו
מבחוץ. (17) ולא הוסק כדי לאפות בו. (18) בלי כוונה
להסיקו. (19) זה מובא במשנתנו ומסתיים: "ויטימאן רבן
גמליאל". ורבינו סובר שלא חלקו עליו חביריו.

27 ד. תְּנוּרָה שֶׁהִסִּיקוּ לְהִיּוֹת צוּלָה בֹּו²⁰ - הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל
28 טְמֵאָה. לְלַבֵּן בּוֹ אוֹנִין שֶׁל פֶּשֶׁתָן²¹ - טְהוּרִים; שְׂאִין
29 זֶה עוֹשֶׂה מְלֵאָה בְּגוֹף הַתְּנוּרָה²².

20 ולא התכוון לאפייה. (21) אגודות פשתן מנופץ.
הפשתן מראהו כהה ומתלבן בחום. (22) הפשתן אינו צריך
לחמו של תנור, אלא לחום נמוך, ואם יתנוהו לתנור מוסק
בלתי מצונן - ישרף.

30 ה. תְּנוּרָה שֶׁחֲצָצוּ²³ לְשֵׁנִים וְהִסִּיק אֶחָד מִחֻלְקֵי
31 וְנִטְמָא בְּמִשְׁקֵינֵי²⁴ - הוּא טְמֵא וְחִבְרוּ טְהוּרִים²⁵. נִטְמָא
32 בְּשִׂרְץ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִטְמֵאוֹת שֶׁל תוֹרָה - הַכָּל טְמֵא²⁶,
33 וְעֵבִי שֶׁבִינְיָה²⁷ טְמֵא. הִסִּיקוּ שְׁנֵי הֵן וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֵן
34 בְּמִשְׁקֵינֵי בְּאִוִיר - חוֹלְקִין אֶת עֵבִי: הַמְשֻׁשׁ
35 לְטְמֵא²⁸ - טְמֵא²⁹, לְטְהוּר - טְהוּר³⁰. בְּמָה דְבָרִים
36 אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁחֲצָצוּ וְאַחַר כֵּן הִסִּיקוּ; אֲכָל
37 הִסִּיקוּ וְאַחַר כֵּן חֲצָצוּ³¹, וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֵן אֶפְלוּ
38 בְּמִשְׁקֵינֵי - נִטְמָא הַכָּל³².

23 חילקו במחיצה. (24) חכמים גזרו על משקין טמאים
שיטמאו את הכלים. (25) מפני שלא נגמרה מלאכתו.
(26) בטומאה דאורייתא גזרו חכמים טומאה גם על החלק
שלא הוסק. (27) עובי המחיצה. (28) חצי העובי הפונה
לצד החלק הטמא. (29) חלק זה של המחיצה נידון כדופן
התנור הטמא (ראה כסף משנה). (30) למעלה בהסיק אחד
מהם, כל המחיצה נגרת אחריה, מה שאין כן כאן.
(31) ובשעה שנגמרה מלאכתו על ידי ההסקה היה כולו כלי
אחד ומוכשר לקבל טומאה. (32) העמדת המחיצה אחר
גמר מלאכה אינה מפקיעה תורת קבלת טומאה שירדה עליו
בשעת גמר מלאכה.

39 ו. תְּנוּרָה או פִּירָה שֶׁל אֶבֶן - טְהוּרִין לְעוֹלָם³³. וְשֶׁל
40 מִתְּכַת - טְהוּרִין מִשׁוּם תְּנוּרָה וְכִירִים³⁴, שְׁנֵאמַר: יִתֵּן
41 - אֶת שֵׁשׁ לוֹ נְתִיבָה, וּמִטְמֵאִין מִשׁוּם כְּלֵי מִתְּכַת.

9 א. אִין כְּלֵי חֶרֶס² מְקַבֵּל טְמֵאָה עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֵאכְתּוֹ.
10 וּמֵאִמְתִּי הוּא גָמַר מְלֵאכְתּוֹ? מְשִׁיבֵי³ בְּכַבְשָׁן.
11 הַתְּנוּרָה - מְשִׁיבֵי⁵ כְּדֵי לְאָפוֹת בּוֹ סִפְגָּנִין⁶. הַכִּירָה⁷
12 - מְשִׁיבֵי⁸ כְּדֵי לְבַשֵּׁל עֲלֶיהָ פִּיצַת הַתְּרִנְגוּלִין⁸
13 טְרוּפָה⁹ וְנִתְּוֶנָה בְּאֶלְפֶס¹⁰. הַכְּפָס¹¹: אִם עֲשָׂאָהּ
14 לְאֶפְיָה - שְׁעוּרָה בְּתְנוּרָה; עֲשָׂאָהּ לְבִשׁוּל - שְׁעוּרָה
15 כְּכִירָה.

(1) יבאר שאין כלי חרס מקבל טומאה עד שתיגמר מלאכתו,
ומאימתי הוא גמר מלאכתו. תנור וכיריים של אבן או של
מתכת. כל המקבל טומאה משום תנור או משום כירה. שלש
אבנים שחברן בטיט ועשאן שתי כירות וכו'. (2) כלים פרק
ד משנה ד. (3) כלי חרס עשויים מטיט ושרופים בכבשן,
כדי לחזקם. השריפה בכבשן נקראת "צירוף". (4) ואף על
פי שלא נגמרה עדיין כל מלאכתו, שהרי האומן משפּשֵׁף
ומחליק וגם מסיר את הבליטות שבשפת הכלי לפני
שמוציאו למכירה. (5) מלמדנו, אף על פי שהצירוף מספיק
בשאר כלי חרס - בתנור, כירה וכופח אינו מספיק.
(6) ואינו צריך צירוף לפני ההיסק. (7) משמשת לבישול
ויש בה מקום המעמיד שתי קדרות. (8) במשנה כתוב:
"ביצה קלה שבביצים" ובגמרא שבת פ, ב פירשו שהכוונה
לביצת תרנגולת שמתבשלת מהר. (9) מעורבת.
(10) מרוחה בשמן. (11) קטן מכירה ויש בו מקום לקדירה
אחת בלבד.

16 ב. תְּנוּרָה שֶׁהִתְחִיל לְבָנוֹת¹²: אִם הָיָה גְדוֹל -
17 מְשִׁיבֵי¹³ חֲבִית בּוֹ אֲרֻבָּעָה טְפָחִים¹³ וְנִסְיָקָנוּ מְקַבֵּל
18 טְמֵאָה; וְאִם הָיָה קָטָן¹⁴ - מְשִׁיבֵי¹⁴ חֲבִית בּוֹ טְפָחִים¹⁵
19 וְנִסְיָקָנוּ. הַכִּירָה - מְשִׁיבֵי¹⁶ חֲבִית בְּהָ שֶׁלֵּשׁ אֲצָבָעוֹת
20 וְנִסְיָקָנָה. הַכְּפָס: אִם עֲשָׂאָהּ לְאֶפְיָה - הֲרֵי הוּא
21 כְּתְנוּרָה, וְאִם לְבִשָּׁל - הֲרֵי הוּא כְּכִירָה.

(12) התנורים שלהם תבניתם כקדירות גדולות עומדות על
הקרקע ומחוברות לו בטיט. והתורה אמרה (ויקר יא, לה):
"תנור וכיריים יותץ" ללמד שאף על פי שהם מחוברים
בקרקע אינם בטלים לגבו ומקבלים טומאה (שבת קכה, א).
(13) כשגבהו מגיע לשיעור זה דינו כתנור שלם אף על פי
שבדעתו להוסיף עליו פי כמה. (14) במשנה אמרו חכמים:
"אבל בקטן תחילתו בכל שהוא וכו'". ורבינו לא פירש שם
ולא כאן, קטן מה הוא, והרי כל תנור לפני שנעשה גדול

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

46) של חרס. (47) אף על פי שהוא פתוח מלמטה ובמצב זה אי אפשר לאפות בו, פסק כרבנן במשנה כלים פרק ה' ולפי המסקנה של עולא בשבת קכה, א, שאפילו אם לא הוסק מעולם כשהוא עומד על הקרקע - הוא מקבל טומאה אחר היסק בכל מקום שהוא, ודבר זה הוא גזירת הכתוב.

16 ז. כור של צורפי מתכות⁴⁸ שיש בו בית שפיתה⁴⁹
17 - מתטמא בכירה⁵⁰. וכן של עושי זכוכית, אם יש
18 בו בית שפיתה - מקבל טמאה.

48) הצורפים מתיכים את המתכות בחפירה בקרקע ששוליה ודפנותיה טוחים בטיט, חפירה זו נקראת "כור". (49) שקע בדופן הכור, כדי להעמיד בו קדירה ולבשל מה שבתוכה (העמדת קדירה על כירה לצורך בישול נקראה "שפיתה", מלשון המקרא (מלכים-ב, ד, לח): "שפות הסיר הגדולה"). (50) השימוש להתכת מתכת אינו מוריד עליו תורת תנור וכיריים, אבל השקע לצורך בישול עושה אותו כירה. והמדובר כשהטיט המרוח על דפנות החפירה יכול לעמוד בפני עצמו, כי החפירה כשהיא לעצמה אינה מקבלת טומאה אלא הטיט ואם אינו יכול לעמוד בפני עצמו הוא בטל לגבי קרקע. ראה שם פרק ה' משנה י' בדין תנור של בית דינאי. בתוספתא כלים בבא קמא פרק ו' הלכה ט אמרו: "ואינו טמא אלא המשמש את הצורך". פירוש, בית השפיתה בלבד מקבל טומאה והחפירה עצמה טהורה.

19 י. כפשן של סדין⁵¹ ושל זוגגין⁵² ושל יוצרין⁵³ -
20 טהורין⁵⁴. הפורנה⁵⁵, אם יש לה דפן⁵⁶ - מתטמאה⁵⁷.

51) ששורפים בו אבנים לסיד. (52) עושי כלי זכוכית או זוגגיות שקופות לחלונות. [עושי זכוכית" שבהלכה הקודמת הם המתיכים את החומרים הגלמיים שמהם עושים זכוכית, היינו החול וחמרי העזר. התכה ראשונה זו נעשית בכור מוטח בטיט, והיא מפרידה את העפר ושאר הפסולת ונשאר גוש זכוכית נקי, והזוגגים מרככים הגוש הזה בחום גבוה עד שהוא נעשה נוח לטיפול הרצוי. חימום שני זה עושים בתנור בלתי מוטח. (53) עושי כלי חרס. (54) מפני שאינם טוחים בטיט. (55) תנור שפתחו בצידו, כמו תנורים שלנו ומדביקים את הפת ומעמידים את הקדירות על הקרקע. [בתנורים וכירות שבתקופת התלמוד היו מדביקים את הפת על דפנותיהם ושופתים את הקדירות למעלה על פיהם או על בליטות מיוחדות לכך]. (56) במשנה: "לבזבו", ומפרש רבינו דופן עבה עומד על השוליים או על גגה של הפורנא ועל דופן זה מעמידים קדירות ומדביקים פת. (57) בתוספתא שם אמרו שפורנא טהורה "מפני שלא נעשית אלא לשמש עם הקרקע. רבי מאיר אומר בשם רבן גמליאל: אם יש לה ליזבו (לבזבו) = מסגרת - דופן נמוך) טמאה". פירוש פורנא בלי לבזבו טהורה, מפני שמשמשים בשוליה היינו בקרקע ולא בפורנא עצמה, ואומר רבי מאיר, שאם יש לה דופן ואפשר להעמיד עליו את הקדירות ואת הפת מבלי להשתמש בקרקע - טמא. ומפני שאין חולק על דבריו פסק רבינו כמותו.

1 בַּיָּצֵד? אֵין מִתְטַמְּאִין מְאֻרְיָן וְלֹא בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע
2 כְּתַנּוּר וְכִירִים; וְאִם נִגְעָה בְּהֵן טַמְאָה, אֶפְלוּ
3 מְאַחֲרֵיהֶן - מִתְטַמְּאִין פְּשָׁר פְּלֵי מִתְכוֹת; וְאִם
4 נְטִמָּאוּ בְּמַת - נִעֲשִׂין אֲב טַמְאָה³⁵ פְּשָׁר פְּלֵי
5 מִתְכוֹת; וַיֵּשׁ לְהֵן טְהָרָה בְּמַקְוֵה³⁶.

33) אינם מקבלים טומאה בכלל. נתבאר למעלה בפרק א הלכה ו', שכלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה (שלא הוסקו) אינם מתטמאים. (34) נתבאר למעלה בהלכה ב' שתנור וכיריים הם מחוברים לקרקע וכל המחובר לקרקע אין זה מקבל טומאה, אלא שחידשה תורה ואמרה שתנור וכיריים הם יוצאים מן הכלל ומטמאין, אף על פי שהם מחוברים לקרקע, ומלמדנו רבינו, שתנור וכיריים האמורים בתורה לענין טומאה הם כלי חרס, אבל בתנורי מתכת לא חידשה תורה דין מיוחד ודינם ככל כלי מתכת. (35) אבל תנור של חרס אינו נעשה אב הטומאה אפילו נגע במת, כמבואר בהלכות טומאת מת פרק ה' הלכה ו'. (36) טבילתם במקווה שיש בה ארבעים סאה מטהרת אותם מטומאתם מה שאין כן בכלי חרס, שאמרה תורה (ויקרא יא, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו".

6 ז. תנור של מתכת שנקב או נפגם³⁷ או נסדק וסתמו
7 בטיט או שעשה לו ספלה³⁸ של טיט או מוסף³⁹ של
8 טיט - הרי זה מתטמא משום תנור⁴⁰. וכמה יהיה
9 בנקב⁴¹? כדי שיעצא בו האור⁴². וכן בכירה. ואם
10 עשה לכירה פטפוטים⁴³ של טיט - מתטמאה משום
11 כירה. מרחה בטיט⁴⁴, בין מבפנים בין מבחוץ -
12 צדין אינה מקבלת טמאה⁴⁵.

37) שפתו נפגמה ואינו נוח לשימוש. (38) הדביק עליו טיט במקום הנקב או הסדק. [סתימה = הכנסת טיט בתוך הנקב והסדק. אבל מריחת טיט על הדופן במקום הסדק אינה נידונית כסתימה]. (39) הוסיף שכבת טיט על שפת התנור והגדיל את בית קיבולו. (40) מפני שהטיט תיקן את התנור או הגדילו הרי הוא נידון כתנור של טיט. והמדובר כשהסיק את התנור אחר הדרכת הטיט. (41) כדי שסתימתו בטיט תוריד על התנור תורת תנור וכיריים לענין טומאה. (42) שהאש תצא דרכו וזה גורם להורדת חומו של התנור והסתימה של טיט שומרת על החום. [רבינו מדייק ואומר: "כמה יהיה בנקב" (וכן כתוב גם במשנה) ואינו שואל כמה יהיה בסדק. משינוי לשון זה למד בעל משנה אחרונה, שנסדק הכוונה לכל אורכו של התנור וסתם סדק - כל שהוא, ולפיכך לא שאלו על שיעורו]. (43) בליטות בשפת הכירה, כדי להעמיד עליהן את הקדירה. והמדובר בכירה שלימה. (44) המדובר בכירה שלימה. (45) כירה של מתכת כמות שהיא, חומה מספיק לבישול והמירוח אינו מוסיף תועלת ולפיכך דינה ככלי מתכת.

13 ח. תנור⁴⁶ שאינו מחבר בארץ, אפלו תלוי בצנאר
14 הגמל - הרי זה טמא משום תנור⁴⁷; ושנאמר:
15 טמאים הם - בכל מקום.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 יא. אֲבָנִים שֶׁחִבְרָן זֶה לְזֹו וְעִשְׂאָן תַּנּוּר: אִם עָשָׂה לוֹ
2 טַפְלָה⁵⁸ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ - הָרִי זֶה פְּתָנוּר לְכָל דָּבָר
3 וּמִתַּטְמָא מְאֻוִיר⁵⁹; וְאִם טַפְלוֹ מִבְּחוּץ בְּלֶבֶד -
4 מִתַּטְמָא בְּמַגְעוֹ⁶⁰ וְלֹא בְּאֻוִיר⁶¹. חֵבֶר אֲבָנִים לְתַנּוּר
5 וְלֹא חִבְרָן זֶה לְזֹו - מִתַּטְמָאוֹת עִם הַתַּנּוּר⁶². חִבְרָן זֶה
6 לְזֹו וְלֹא חִבְרָן לְתַנּוּר - הָרִי הֵן פְּטִירָה. חֵפֶר בְּאֶרֶץ
7 וְעָשָׂה טִירָה - טְהוּר⁶³. וְטִירַת הַפְּטִירָה⁶⁴ - טְהוּר⁶⁵.
- 13 לְהִיּוֹת שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדָרָה - הָרִי זֶה טְמֵאָה
14 מִשׁוּם פְּטִירָה. קָבַע שְׁלֹשָׁה מִסְמְרִין⁷⁶ בְּאֶרֶץ לְהִיּוֹת
15 שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדָרָה, אִף עַל פִּי שְׁעָשָׂה בְּרֵאשׁוֹן
16 מְקוֹם בְּטִיט שֶׁתֵּשֵׁב הַקְּדָרָה - הָרִי זֶה טְהוּרָה⁷⁷
17 כְּפִירָה שֶׁל מִתְּכַת⁷⁸. וְכֵן אֲבָנִים שֶׁלֹא מְרַחֵם בְּטִיט
18 שֶׁהוּא שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן - אֵינָן מְקַבְּלוֹת טְמֵאָה, כְּאֵלוֹ
19 הֵיא פְּטִירָה שֶׁל אֲבָן.
- 74) כַּעֵין רַגְלִיִּים. (75) הַעֲמִידִם עַל הָאֶרֶץ בְּצוּרַת סָגוּל.
76) שֶׁל מִתְּכַת. (77) אֵינָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה.
78) שֶׁהַמְּסֻמְרוֹת הֵם עֵיקָר הַכֹּלִי.
- 20 יד. הַעוֹשֶׂה שְׁתֵּי אֲבָנִים פְּטִירָה וְחִבְרָן⁷⁹ בְּטִיט -
21 מִתַּטְמָאָה. חֵבֶר אֶת הָאֶחָת בְּטִיט וְהַשְּׁנֵיָה לֹא חִבְרָה
22 - אֵינָה מְקַבֶּלֶת טְמֵאָה.
- 79) לְקַרְקַע. [ויש מפרשים חיברו זה לזו בראשון]. פטפוטים
שהם קטנים אין על שניים תורת כירה, אלא על שלושה,
אבל אבנים שהן רחבות, מספיקות שתיים.
- 23 זו. הָאֲבָן שֶׁהוּא שׁוֹפֵת עֲלֵיהָ⁸⁰ וְעַל הַתַּנּוּר⁸¹, עֲלֵיהָ
24 וְעַל הַפְּטִירָה, עֲלֵיהָ וְעַל הַכְּפָח - טְמֵאָה⁸². עֲלֵיהָ וְעַל
25 הַפְּתָלִי⁸³, עֲלֵיהָ וְעַל הַסֵּלַע⁸⁴ - אֵינָה מְקַבֶּלֶת טְמֵאָה⁸⁵.
- 80) הַמְּדוּבָר בָּאֲבָן הַמְּחוּבְּרַת בְּטִיט. (81) הָאֲבָן מְרוּחֶקֶת
קֶצֶת מִן הַתַּנּוּר וְהַקְּדִירָה עוֹמֵדָה עַל שְׁנֵיהֶם. (82) כְּמוֹ שְׁתֵּי
אֲבָנִים שֶׁחִיבְרָן בְּטִיט שֶׁבַּהֲלַכָּה הַקְּדוּמָת. מִשְׁמִיעֵנוּ שֶׁלֹא
תַטְעָה לֹמַר שְׁדוּוּקָא שְׁתֵּי אֲבָנִים מְצַטְרְפוֹת לְהִיּוֹת כִּירָה,
אֲבָל אֲבָן אֵינָה מְצַטְרַפֶּת לְכִירָה הַקִּיּוּמָת כְּכֹר. (83) הַבְּעִיר
אֵשׁ בֵּין הַכּוֹתֵל וְהָאֲבָן וְהוֹשִׁיב אֶת הַקְּדִירָה עַל הָאֲבָן כְּשֶׁהִיא
שְׁעוֹנָה עַל הַכּוֹתֵל. (84) אֲבָן קְבוּעָה בְּמִקְוָמָה מִתְּחִילַת
בְּרִיאָתָה. (85) בְּתוֹרָה (וִיקְרָא י"א, ל"ד) כְּתוּב: "תַּנּוּר וְכִירִיִּים
יִוֹתָץ" וְדִרְשׁוּ בְּתוֹרַת כְּהֵנִים: "אֵת שִׁישׁ לֹו נְתִיצָה - יֵשׁ לוֹ
טוּמְאָה, אֵת שִׁישׁ לֹו נְתִיצָה - אֵין לוֹ טוּמְאָה", וּבְכּוֹתֵל וְסֵלַע
אֵין דִּין נְתִיצָה.
- 26 זו. פְּטִירַת הַטְּבָחִים⁸⁶, שֶׁהוּא נוֹתֵן אֲבָן בְּצַד אֲבָן וְכֵלָן
27 מִחִבְרָוֹת בְּטִיט, נְטָמָאֹת אֶחָת מֵהֶן - לֹא נְטָמָאוּ
28 בְּכֵלָן⁸⁷.
- 86) מוֹכְרֵי בָשָׂר מְבוּשֵׁל, וְדֹרְכֵם לְחֵבֶר לְקַרְקַע הֲרַבָּה אֲבָנִים
מְרוּחֶקֶת קֶצֶת זֶה מִזֹו וּמִעֲמִידִים כָּל קְדִירָה עַל שְׁתֵּי אֲבָנִים.
87) וְזֶה דוּמָה לְטַבְּלָא שְׁקֵעוֹת דְּבוֹקוֹת בָּהּ.
- 29 יז. שְׁלֹשׁ אֲבָנִים שֶׁחִבְרָן בְּטִיט וְעִשְׂאָן שְׁתֵּי פִירוֹת⁸⁸,
30 בֵּין שֶׁחִבְרָן זֶה לְזֹו וְלֹא חִבְרָן לְקַרְקַע בֵּין שֶׁחִבְרָן
31 בְּקַרְקַע וְלֹא חִבְרָן זֶה לְזֹו, אִם נְטָמָאֹת אֶחָת מִשְׁתֵּי
32 הַפִּירוֹת⁸⁹ - הָאֲבָן הָאֲמֻצְעִית, הַמְּשַׁמֵּשׂ מִמֶּנָּה לְפִירָה
33 הַטְּמֵאָה⁹⁰ טְמָא, וְהַמְּשַׁמֵּשׂ מִמֶּנָּה לְפִירָה הַטְּהוּרָה
34 טְהוּר. נְטָלָה הָאֲבָן הַחִיצוֹנָה שֶׁל פִּירָה הַטְּהוּרָה -
35 הַחֲלֻטָּה הָאֲמֻצְעִית כְּלָה לְטְמֵאָה⁹¹. נְטָלָה הַחִיצוֹנָה
36 שֶׁל פִּירָה הַטְּמֵאָה - טְהוּרָה הָאֲבָן הָאֲמֻצְעִית כְּלָה⁹².
37 נְטָמָאוּ שְׁתֵּי הַחִיצוֹנוֹת: אִם הֵיָתָה הָאֲבָן הָאֲמֻצְעִית
- 8 יב. שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת וְשְׁנֵי⁶⁶ אֲלֶפְסִין⁶⁷ שְׁעִשְׂאָן פְּטִירָה⁶⁸ -
9 מִתַּטְמָאִין בְּאֻוִיר⁶⁹ וּבְמַגְעוֹ⁷⁰. וְתוֹכָן שֶׁל חֲבִיּוֹת⁷¹ -
10 טְהוּר⁷². וְעֵבֵי הַחֲבִיּוֹת⁷³ חוֹלְקִין אוֹתוֹ: הַמְּשַׁמֵּשׂ אֶת
11 הַפְּטִירָה - טְמָא, וְהַמְּשַׁמֵּשׂ אֶת תוֹךְ הַחֲבִיּוֹת - טְהוּר.
- 66) פִירוֹשׁ אוֹ שְׁנֵי. (67) קַעְרוֹת גְּדוּלוֹת. (68) הַעֲמִידָן זֶה
לֹא רְחוּק מִזֹו וְהַדְּלִיק אֵשׁ בֵּינֵיהֶן וְאֵת הַקְּדִירוֹת הַשְּׁעִין עַל
דַּפְנוֹת הַחֲבִיּוֹת אוֹ הַאֵילֶפְסִים. (69) אִם נִכְנְסָה טוּמְאָה
לְאוּוִיר שְׁבִין הַחֲבִיּוֹת - נְטָמָאוּ הָאוֹכְלִים הַנִּמְצָאִים שֶׁם.
70) אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ טוּמְאָת מַגְע, שֶׁהִרִי אֵין מַגְע בְּתוֹךְ
הַכֹּלִי בְּלִי כְּנִיסָה לְאוּוִיר, וּמַגְע בְּגָבוֹ אֵינוֹ מִטְמָא כֹּלִי חֶרֶס,
אֲלֹא מִפְּנֵי שֶׁלְּמַדְנוּ כְּמָה הַלְכוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵן: "בְּמַגְע וְלֹא
בְּאוּוִיר", כְּתוּב כֵּן "בְּמַגְע וּבְאוּוִיר". (71) שֶׁלֹא נִכְנְסָה שֶׁם
הַטוּמְאָה. (72) מִפְּנֵי שֶׁצִּידֵם הַפְּנִימִי שֶׁל הַחֲבִיּוֹת הוּא גַב
הַתַּנּוּר וְכִלֵּי חֶרֶס אֵינוֹ מִטְמָא מְגָבוֹ. (73) עוֹבֵי הַדַּפְנוֹת.
- 12 יג. הַעוֹשֶׂה שְׁלֹשָׁה פְּטוּטִין⁷⁴ בְּאֶרֶץ⁷⁵ וְחִבְרָן בְּטִיט

21 הִרְחִיב שְׁלוֹשֵׁי שְׁעָרָיו עָלָיו בְּשַׁעַת בְּשׁוּל - מִתְטַמֵּא
 22 אִם נִטְמָא הַדּוֹכֵן. וְכֵן הַכּוֹפֵה¹¹⁶ אֶת הַסֵּל¹¹⁷ וּבָנָה
 23 פִּירָה עַל גְּבִיחָה¹¹⁸ - הָרִי זֵי¹¹⁹ טְמֵאָה מִשּׁוֹם פְּלִי
 24 עֵץ¹²⁰, לֹא מִשּׁוֹם פִּירָה. לְפִיכָךְ אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טְמֵאָה
 25 מְאֻיְרָה פְּכִירָה.

(107) "היו עושים מחרס תמונת מרובע ארוך, לא אורך ורוחב וגובה (פירוש, יש לו דפנות וגג), והוא חלול מתוכו ושטחו העליון נקוב נקבים עגולים אחד לפני השני וימלא מתוכו באפר החם וירכיב כלים בראשה (פירוש, יעמיד כלים על גבי הנקבים שבגגו) וייקרא דכון, ודכון ודוכן אחת הן". שלדוכן שלושה דפנות ומעמידים אותו ליד הכירה באופן, שדופן הכירה משמש לו דופן רביעי. (108) מעמידים את הקדירות בנקבים שבגגו, כדי שיישמר חומן. (109) אפר חם שמעורבות בו קצת גחלים לוחשות. (110) אינו נידון ככירה לעניין קבלת טומאה. (111) חידוש הוא שחידשה תורה בתנור וכיריים, שייטמאו אף על פי שהם מחוברים לקרקע, מה שאין כן בשאר כלים. (112) שאם ניקב כשיעור הקבוע אינו מקבל טומאה, אבל כירה נקובה מקבלת טומאה. (113) אם נגעה טומאה בהם. (114) אלא משום כלי קיבול כשאינו מחובר לקרקע. (115) של הדוכן, שטח יותר רחב ממנו מחובר אליו וישבו בו בעת הבישול. (116) הופכו על פניו ושוליו למעלה. (117) קלוע מענפי עצים ודינו ככלי עץ. (118) במשנה: "על גביה". רצוי לגרוס גם כאן כן. (119) הכוונה לסל, ולכן יש לתקן ולכתוב "הרי זה" (משנה אחרונה). (120) אם נגעה בו טומאה ואין אנו אומרים שהסל בטל לגבי כירה, אבל הכירה עצמה מיטמאה משום כירה אם נכנסה טומאה לתוכה (משנה אחרונה). כי אין כל נימוק לדבר, שתיבטל לגבי הסל.

פֶּרֶק שְׁעָרָה עֲשָׂרִי

26 א. תנור² גָּדוֹל - שְׁרִירֵי אַרְבָּעָה טַפְחִים, וְהִקְטַן -
 27 שְׁרִירֵי רֶבּוֹ. פִּיֶּצֶד? אִם נִשְׂאָר³ בְּגָדוֹל אַרְבָּעָה⁴
 28 וּבִקְטָן⁵ רֶבּוֹ - מְקַבֵּל טְמֵאָה⁶; פְּחוֹת מִכָּאן - אֵינּוּ
 29 מְקַבֵּל טְמֵאָה. וְכֵן אִם נִטְמָא וְנִתְצוּ עַד שְׁשִׁיר בּוֹ
 30 פְּחוֹת מְאֻרְבָּעָה בְּגָדוֹל אוֹ פְּחוֹת מִרְבֵּ בִקְטָן - טְהוֹר⁷.
 31 נִשְׂאָר בּוֹ אַרְבָּעָה אוֹ רֶבֶב בִּקְטָן - עֲדִין הוּא בְּטְמֵאָתוֹ.
 32 וְהַפִּירָה⁸ - שְׁרִירָהּ שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת⁹. הַכֶּפֶחַ שֶׁעֲשָׂאָהּ
 33 לְאִפָּיה - שְׁעוּרוֹ פְּתָנּוֹר; לְבִשּׁוֹל - שְׁעוּרוֹ פְּכִירָה¹⁰.

(1) יבאר שתנור גדול שיריו ארבעה טפחים והקטן שיריו רובו. הכופח שעשאו לאפיייה או לבישול. תנור שנטמא ולא רצה לכתתו כיצד מטהרים אותו. תנור שנידה וטהורה אופות והוא טהור. תנור שבא מחותך מבית האומן ויורת הערביים. המביא שברי חרס ודבקים זה בזה. והדבר שראוי לחבר הסדקים. תנור שנתן בו עפר עד חציו וכירה שנחלקה לאורכה או לרוחבה. הקלתות של בעלי בתים שנפחתו קרקעותיהן. (2) כלים פ"ה מ"א. (3) נראה שצ"ל "נשבר ונשאר". (4) בגבהו. (5) ראה למעלה פט"ו ה"ב. (6) מפני שראוי הוא עדיין למלאכתו. (7) שכירה כזו מועילה לא רק למנוע קבלת טומאה, אלא גם להפקיע

1 גְּדוֹלָה - נוֹתֵן מִמֶּנָּה לְכִירָה זו פְּדִי שְׁפִיתָה⁹³ מִצְדָּה
 2 וְלְפִירָה הַשְּׂנִיָּה פְּדִי שְׁפִיתָה מִכָּאן⁹⁴, וְהַשְּׂאָר⁹⁵ טְהוֹר;
 3 וְאִם הָיְתָה קְטָנָה⁹⁶ - הַכֹּל טְמֵא. נִטְלָה הָאֲמֻצָּעִית:
 4 אִם יִכּוֹל לְשַׁפֵּת עַל שְׁתֵּים חִיצוֹנוֹת יוֹרָה גְּדוֹלָה - הָרִי
 5 הִיא טְמֵאָה; הָיָה מְרַחֵקִין יָתֵר מִזֶּה⁹⁷ - טְהוֹרָה. הַחֲזִירִי
 6 אֶת הָאֲמֻצָּעִית⁹⁸ - הָרִי הַכֹּל טְהוֹר פְּשִׁיחָה⁹⁹. מְרַחָה
 7 בְּטֵיט - מְקַבֵּל טְמֵאָה מִכָּאן וְלִהְיָא¹⁰⁰. וְהוּא
 8 שְׁיִסְיָקָנָה לְכֹל אַחַת מֵהֵן פְּדִי לְבִשּׁוֹל עָלֶיהָ אֶת
 9 הַבִּיצָה¹⁰¹.

(88) כל ריווח שבין אבן לאבן ככירה, שהרי אפשר לשפות שם קדירה. (89) כגון שנכנס שרץ לאווירה. (90) חצי עובייה, כלמעלה הלכה י"ב בדין עובי החבית. (91) כל זמן שהאבן החיצונה הטהורה במקומה הרי האמצעית משמשת גם את הכירה הטהורה אבל כשניטלת החיצונה שייכת כל האמצעית לכירה הטמאה. (92) כי היא משמשת את הטהורה בלבד. (93) מקום להעמיד שם קדירה. (94) מצידה השני, ושתי כדי שפיתה אלו טמאות. (95) החלק שנשאר באמצע בין שני מקומות שפיתה. (96) ואין בה כשתי שפיתות ועוד. (97) ואי אפשר להשעין את היורה על שתייה. (98) למקומה בין שתי החיצוניות. (99) הכירות נתפרקו ופקעה טומאתן, והחזרת האבן למקומה אינה מביאה טומאה. (100) ככירה חדשה. (101) נחבאר למעלה בהלכה א, שכירה אינה מקבלת טומאה עד שייסיקנה כדי שיעור זה, ומכיוון שזו נידונית ככירה חדשה - צריכה היסק בשיעור הקבוע לכירות חדשות.

10 י.ח. שְׁתֵּי אֲבָנִים שֶׁעֲשָׂאָן פִּירָה וְנִטְמָאתָ, וְסִמְךָ לְאֶבֶן
 11 זוּ מִמֶּנָּה¹⁰² אֲבָן אַחַת מִכָּאן וְלִזוֹ אֲבָן אַחַת מִכָּאן¹⁰³
 12 - הָרִי חֲצִי כֹל אֲבָן מִשְׁתֵּי אֲבָנֵי הַפִּירָה הִרְאִשׁוּנָה¹⁰⁴
 13 טְמֵא, וְחֲצִי הָאֲבָן טְהוֹר¹⁰⁵. נִטְלוּ הַשְּׁתֵּים הַטְּהוֹרוֹת
 14 שְׁסִמְךָ - חֲזְרוּ הַשְּׁתֵּים שֶׁל פִּירָה לְטְמֵאָתָן¹⁰⁶.

(102) מן הכירה. (103) ומירחן בטיט ויש כאן שלוש כירות - האמצעית טמאה ושתי החיצונות טהורות. (104) חצייה החיצון. (105) מפני שהחצאים החיצוניים משמשים כירות טהורות והרי זה דומה לדין האמצעית שלמעלה בהלכה יז. (106) ואין זה דומה לדין החזיר את האמצעית שבסוף ההלכה הקודמת שהכול טהור כשהיה, מפני שכאן לא נותצה הכירה הטמאה, ואפילו לפני שניטלו האבנים החיצוניות לא פקעה הטומאה לגמרי מן האבנים הפנימיות, שהרי חציין נשאר טמאות, ולפיכך עכשיו, כשהן משמשות רק את הכירה הטמאה בלבד, חלה טומאה על כולן, אבל בדין שלוש אבנים הרי נותצה הכירה והכול נטהר, ומהיכן תבוא טומאה לאבנים אחרי החזרתן?

15 י.מ. דוֹכֵן שֶׁל חֶרֶס¹⁰⁷ שְׁוִישׁ לוֹ בֵּית קְבוּל הַקְּדוֹרוֹת¹⁰⁸
 16 וְהִרְמִיז¹⁰⁹ נְתוּן בְּתוֹכוֹ - טְהוֹר מִשּׁוֹם פִּירָה¹¹⁰ וְטְמֵא
 17 מִשּׁוֹם פְּלִי קְבוּל. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה מְחַבֵּר בְּאֶרֶץ -
 18 טְהוֹר פְּשָׂר הַפְּלִים¹¹¹, וְאִם נִקֵּב - אֵינּוּ מְקַבֵּל
 19 טְמֵאָה כְּכִלֵי קְבוּל¹¹². מֵה שְׁאִין פֶּן פְּכִירָה. הַצְּדִדִין
 20 שְׁלוֹ, הַנוֹגֵעַ בְּהֵן¹¹³ - אֵינּוּ טְמֵא מִשּׁוֹם פִּירָה¹¹⁴.

- טומאה. (8 שם מ"ב. 9) תנור שמלאכתו לאפייית לחם, אינו ראוי למלאכתו בפחות מארבעה טפחים. אבל כירה, שמשתמשים בה לבישול, מספיק גובה של שלוש אצבעות. (10) ראה פט"ו ה"ב.
- ב. תנור שנטמא¹¹ ולא רצה לכתתו¹², פיצד מטהרין אותו? חולקין¹³ לשלשה חלקים, וגורר¹⁴ את הטפלה¹⁵ שעל החרסים, עד שנמצא כל החרס מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו¹⁶. חלקו לשנים, אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא¹⁷ והקטן טהור. חלקו לשנים בשנה - כל אחד מהן טמא¹⁸, לפי שאי אפשר לכוון¹⁹. אבל טבלא של חרס שיש לה הפך שנחלקה לשנים - טהורה²⁰. ואם היה אחד גדול ואחד קטן - הגדול טמא.
- (11) שם מ"ז. (12) לשברו לרסיסים. (13) מלמעלה למטה. (14) צ"ל וגורר. (15) שכבת טיט שמירחה על התנור מבחוץ, אחר צירופו בכבשן ולפני היסקו לאפיייה. (16) נראה שהכוונה לטפילה שבמקום החתכים, שאם לא הסירה הרי הטפילה של טיט שלימה, ומיטמאה כשהיא יכולה לעמוד בפני עצמה, אבל אם חתך גם את הטפילה לשלושה חלקים - הכל טהור, כי שכבת הטיט אינה עדיפה מהתנור עצמו. (17) מפני שהוא רוב הכלי. (18) 'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"י ה"ג. (19) לחלק לשני חלקים שווים בהחלט (בלשון הגמרא: "אי אפשר לצמצם"). (20) מחלוקת רבן גמליאל וחכמים במשנה כלים פ"ב, ופסק כרבים. במשנה כתוב סתם "טבלא", ורבינו מפרש שהמדובר בטבלא של חרס, ולא ביאר טעמו של ההבדל בין תנור לטבלא (ראה השלמות). [ב'תוספות יום טוב' שם מצדד לומר, שטבלא קל יותר לחלק בצמצום. אולם דבריו מנוגדים למה שאמרו (בכורות יז, ב) "שאני כלי חרס, הואיל ויש בו גומות". פירוש, מקום חתך אינו חלק כמו בכלי עץ או מתכת, אלא יש בו בליטות ושקיעות, ולפיכך אי אפשר לצמצם, והרי גם בטבלא שבורה יש שקיעות ובליטות. ובתפארת ישראל מפרש, שטבלא שנחלקה טומאתה מדרבנן, אין לה לבזבז מכל צידיה, ומפני שאי אפשר לצמצם יש להסתפק בכל חלק, שמה הוא הגדול, וספק טומאה דרבנן - טהור.
- ג. תנור²¹ שחלקו²² לשלשה ואחד גדול פשנים - הגדול טמא²³, והשנים הקטנים טהורין. חתכו חליות²⁴ לרחבו²⁵, אם היה גבה כל חליא וחליא פחות מארבעה טפחים - טהור²⁶. תנור וסדר החליות זו על גבי זו והמרית עליהם בטיט והחזירו תנור פשהיה - הרי זה כמו שעשה תנור אחר²⁷, ואינו מקבל טמאה אלא מפאן ולהבא²⁸. והוא שפיסקנו כדי לאפות בו ספגנין אחר שמרחין²⁹. הרחיק ממנו את הטפלה³⁰ ונתן חול או צורות בין החליות ובין הטפלה³¹ - אינו מקבל טמאה לעולם³². וזהו שאמרו: הנדה והטהורה אופות בו והוא טהור. היתה בו³³ חליא אחת שיש בה ארבעה טפחים -
- 22 היא מתטמאה במגע ולא מתטמאה פאור³⁴, ושאר החליות טהורות.
- 23 (21) טמא. (22) כלים פ"ה מ"ז. (23) ודווקא אם הוא גדול כשניים האחרים, אבל אם השניים ביחד גדולים יותר - גם הגדול טהור. (24) שם מ"ח. (25) ויש כאן כמה תנורים נמוכים. (26) נתבאר בהלכה א, ששיירי תנור גדול טהורים אם הם פחותים מארבעה טפחים. (27) דינו כתנור חדש לגמרי, כי התנור הראשון בטל מתורת כלי. (28) אבל הטומאה הראשונה פקעה ואינה חוזרת. (29) בהתאם להאמור למעלה בהלכה א גבי תנור חדש. (30) את הטיט. לא מרח את הטיט על דופן התנור עצמו, אלא עשה תבנית תנור מטיט סביב התנור החתוך, ואויר מפסיק בין התנור הישן ובין הטיט. (31) ומילא את הרווח שביניהם, ומתוך כך נתחברו לכלי אחד. (32) מפני שהחליות לא נתחברו בטיט. (33) תוספתא שם ב"ק פ"ד ה"ח. (34) גירסת הגר"א שם "מטמאת במגע ובאוויר", וכן גורס בעל 'סדרי טהרות'. אולם רבינו - כנראה - גורס כמו שכתב כאן, ולא נתברר למה אינה מיטמאת באוויר כשיש בה בעצמה שיעור תנור גדול. [ראה ר"ש במשנתנו, שתמה גם כן, ושאל מה בין מגע לאוויר, ולא מצא יישוב].
- ד. תנור³⁵ שבא מחתך³⁶ מבית האמן ועשה לו סמוכין³⁷ שמקבצין אותו להיות פאחד ונתנם עליו והוא טהור³⁸ ונטמא³⁹ - פשיסיר את הסומכין אותו וטהרה⁴⁰. ואפלו החזירן - הרי הוא טהור⁴¹. מרחו בטיט - מקבל טמאה להבא. ואינו צריך להסיקו, שפבר הסק⁴².
- (35) משנה שם פ"ה, ט. (36) לארכו. (37) חישובים כמו אלה שמחברים את דפי חביות של עץ. (38) התנור עורנו טהור, אפילו אם נגעו חלקיו בטומאה לפני שנתן עליהם את החישובים. (39) מפני שהאומן עשהו מתחילה לשם כך שיחברוהו בחישובים, הרי זה מקבל טומאה אף-על-פי שלא מירחו בטיט. אבל תנור שנעשה מחתיכה אחת, ובעל הבית חתכו לארכו, אינו מקבל טומאה עד שימרח את חלקיו בטיט, כמבואר בהלכה ג. (40) הסרת החישובים היא נתיצת התנור. (41) לא חזרה טומאתו, ולא עוד אלא שאינו מקבל טומאה מכאן ולהבא שימרחנו בטיט, כי החישובים מועילים לדונו כתנור שלם בפעם הראשונה בלבד כשבאו מבית האומן. אבל אחר שהסירם ונתן התנור, הרי הוא כתנור שחילקו בעל הבית, שנתבאר דינו בהלכה ג. (42) ואינו דומה לחילקו בעל הבית ומירחהו בטיט, שאמרנו בה"ג שצריך היסק חדש. והטעם, מפני שהוסק ע"י האומן כשהוא עשוי דפים דפים ולא נשתנה כלום בגופם.
- ה. תנור שחתכו⁴³ חליות ונתן חול בין חליא לחליא וטח בטיט על הפל מבחוץ - הרי זה מקבל טמאה⁴⁴.
- (43) שם משנה י. (44) אפילו נחתך לרחבו, וכל החליות פחותות מארבעה טפחים. במשנה חולק ר' אליעזר ומטהר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ' מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קיג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לזו, ונשארו סדקים בין החתיכות. 59) מרח טיט על כל חתיכה וחתיכה. 60) לא מרח על מקום הסדקים. 61) מפני שחלקי התנור אינם מודבקים. 62) גבס. 63) אף-על-פי שלא מירח על החרסים. 64) חרט כתוש שנילוש במים (רבינו בפירושו לכלים פ"י מ"ב, אולם בפירושו לשבת פ"ח מ"ד כתב: "טיט האדמה, והוא ידוע אצל הרופאים").

20 י. סֶדֶק⁶⁵ תַּנּוּר שֶׁנִּתְּנוּ פְּלִי זָוִית⁶⁶ וַיִּמְרַח בְּטִיט מִן הַצְּדָדִין⁶⁷ - טְהוֹר⁶⁸.
21

65) שם. 66) העמיד את התנור בזווית הבית, והוא נוגע בשני הקירות באופן שהסדק נמצא בחלול שבין הקירות והתנור (ביאור הגר"א לתוספתא). 67) במקום שדופנות התנור נוגעים בקירות הבית. 68) אף-על-פי שהמירווח מחזק ומעמיד את התנור שלא יתפרק.

22 יא. דֶּהָךְ⁶⁹ שֶׁל תַּנּוּר שֶׁנִּתְּנוּ בְּזוּיֹת⁷⁰ לְהִיּוֹת אוֹפֶה בּוֹ⁷¹
23 - טְהוֹר. וְאִם יֵשׁ בוֹ רֵב⁷² תַּנּוּר - מִקְבֵּל טַמְאָה.

69) שם. 70) העמיד אותו בזווית הבית, באופן המבואר בהלכה הקודמת. 71) להסיק במקום הפנוי שבין הדף והקירות. 72) להדביק פת בדף.

24 יב. תַּנּוּר⁷³ שֶׁנִּתְּן בוֹ עֶפֶר עַד חֲצִיו: אִם נִטְמָא
25 מְאֹדוֹ בְּלִבְד⁷⁴ - אֵינוֹ מִתְּטַמֵּא אֲלָא מֵעֶפֶר
26 וְלִמְעֻלָּה⁷⁵; וְאִם נִטְמָא בְּמַגַּע וְנִגְעָה טַמְאָה בוֹ
27 מִתּוֹכוֹ⁷⁶ - נִטְמָא כֻּלּוֹ אֶף מֵעֶפֶר וְלִמְטָה⁷⁷.

73) משנה כלים פ"ה, ו. 74) שרץ נתלה באווירו ולא נגע בתנור. 75) אוכלין ומשקין הנמצאים בתנור למעלה מן העפר מתטמאים, אבל הטמונים בתוך העפר לא נטמאו (רבינו בפירושו למשנה). 76) לא נתבאר אם הכוונה לנגע בתוכו למעלה מן העפר בלבד או אפילו אם נגע בתוכו למטה מן העפר. 77) לקמן בפ"ז ה"ה כותב רבינו, שכל הדברים שנאמר בהם בכלי חרס מטמאים במגע ולא באוויר - טומאתם מגזירת חכמים, ולפיכך הקילו בטומאתם, כדי שלא ישרפו תרומה וקדשים על טומאה זו. שם אמנם המדובר בענין חיבור, אבל יש ללמוד משם לכאן. ויוצא מזה, שלדעת רבינו ביטל העפר את חלק הכלי שהעפר בתוכו, ואינו מקבל טומאה מן התורה כלל, אלא חכמים גזרו על המגע ולא על האוויר. [במשנתנו כתוב: "מעפר ולמטן מטמא במגע, מעפר ולמעלן מטמא באוויר". ומפרש רבינו, "מעפר ולמטן", היינו הדברים הנמצאים בתוך העפר. "ומעפר ולמעלן", פירושו מה שנמצא למעלה מן העפר. ובאליהו רבה מפרש: "מעפר ולמטן", היינו שהשרץ נמצא מעפר ולמטן ונגע בשולי התנור - נטמא כל התנור, ואם לא נגע אינו מטמא כלל; "ומעפר ולמעלן", פירושו השרץ נמצא באוויר הפנוי - מטמא כל הכלי. אגב, הוא מקשה, הלא התנור נטמא מאווירו כשנכנס לתוכו השרץ לפני שהגיע לעפר? ותירץ, שהמדובר, כשהשרץ נמצא בתוך העפר, שהיה מוטל על הקרקע לפני שהעמידו שם את התנור (נתבאר כבר שלתנורים שלהם לא היו שוליים). ראה תפארת ישראל].

מפני שהחול מפסיק בין החוליות, אין המירווח מועיל. [בבבא מציעא נט, א מסופר באריכות על המחלוקת העצומה שפרצה בבית-המדרש בבעיא זו, שתוצאותיה היו חמורות מאוד.

1 ו. יוֹרֵת הָעֶרְבֵיִים⁴⁵, שֶׁהוּא חוֹפֵר בְּאָרֶץ וְטַח בְּטִיט⁴⁶:
2 אִם יָכוֹל הַטִּיט לְעַמֵּד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ - מִקְבֵּל טַמְאָה⁴⁷,
3 וְאִם לֹא - טְהוֹר⁴⁸.

45) שם. 46) את כותלי הבור. 47) אם נגעה טומאה בטיט. 48) חפירה באדמה אינה מקבלת טומאה.

4 ז. הַמְּבִיא⁴⁹ שְׂבָרֵי חֶרֶס וְדִבְקָן זֶה בְּזָה וְעֹשֶׂאֵן תַּנּוּר,
5 וְעֹשֶׂה לוֹ טַפְלָה מִבֵּית וּמִבְּחוּץ וְהִסְקוּ - הָרִי זֶה
6 מִקְבֵּל טַמְאָה, אֶף עַל פִּי שְׂאִין בְּכָל אֶחָד מֵהֶן
7 בְּשַׁעוּר⁵⁰.

49) תוספתא שם פ"ג ה"א. 50) למעלה, בהלכה ג למדנו, שאם חילק תנור לכמה חלקים, ולאחר מכאן דיבק את אותם החלקים עצמם ומירחם בטיט - מקבלים טומאה. וכאן מוסיף רבינו ומשמיענו, שאפילו נטל שברי חרס שלא היו מחוברים מעולם ודיבקם ומירחם - דינם כתנור שלם.

8 ח. פֶּטָס⁵¹ שֶׁקָּרְזְלוּ⁵² וְעֹשֶׂאָהוּ תַּנּוּר וְעֹשֶׂה לוֹ טַפְלָה
9 מִחוּץ, אֶף עַל פִּי שֶׁמִּקְבֵּל עַל דְּפֹנּוֹתָיו בְּשַׁעוּר⁵³ -
10 הָרִי זֶה טְהוֹר; שְׂפָלֵי חֶרֶס שֶׁטְהוֹר⁵⁴ - אֵין לוֹ טַמְאָה
11 לְעוֹלָם, אֲלָא אִם כֵּן עֹשֶׂאָהוּ תַּנּוּר וְעֹשֶׂה לוֹ טַפְלָה⁵⁵:
12 מִבֵּית וּמִבְּחוּץ⁵⁶.

51) חבית גדולה של חרס (שם פ"ד ה"ח). 52) שברו (הגר"א), פירוש, חתך את השוליים ואת הגג. פיטס כמו שהוא, אינו מתאים לאפיה אלא אם שבר השוליים והגג. 53) דפנות הפיטס הם שקעוררים מבפנים, ואפשר להכניס בהם משקין כשיעור האמור לקמן בפ"ח ה"ג. 54) שהיה ראוי לקבל טומאה, ונשבר ונעשה בלתי ראוי לכך. 55) הדביק עליו שכבת טיט וצירפו בכבשן. 56) וכלי חדש בא לכאן. [לקמן בפ"ח ה"י יתבאר, ששברי כלי חרס מקבלים טומאה אם הם מקבלים, ולמה דפנות הפיטס אינם מקבלים טומאה? נראה, שהפיטס שניטלו שוליו וגגו וכולו שלם, אי-אפשר להשתמש בו לקבלה. אולם תמוה הדבר, שאינו מיטמא כשדופנותיו שלמים, ואם יישברו ויישאר כדי לקבלה - ייטמא. ואולי הכוונה כשיש בית קיבול בדופנותיו מבחוץ, ואעפ"כ אינו מקבל טומאה מפני שלא נעשה לקבלה].

13 ז. תַּנּוּר⁵⁷ שֶׁל סֶדֶקִין⁵⁸ שֶׁעֹשֶׂה טַפְלָה לְכָל אֶחָד
14 וְאֶחָד⁵⁹ וּמִקּוֹם הַסֶּדֶקִין מְגֻלָּה⁶⁰ - אֵינוֹ מִקְבֵּל
15 טַמְאָה⁶¹. נִתֵּן טִיט אוֹ סִיד אוֹ גִּפְסִים⁶² עַל גְּבֵי הַסֶּדֶקִין
16 - הָרִי זֶה מִתְּטַמֵּא⁶³. נִתֵּן עֲלֵיהֶן חֶרְסִית⁶⁴ אוֹ זָפֶת
17 וְגִפְרִית, שֶׁעוּה וְשִׁמְרִים, בְּצֶק אוֹ גִּלְלִים - טְהוֹר. זֶה
18 הַפֶּלֶל: דָּבַר שְׂאִין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ תַּנּוּר - אֵינוֹ מִחְבֵּר אֶת
19 הַסֶּדֶקִין.

57) שם ה"ז. 58) תנור העשוי מחתיכות חרס מחוברות זו

30 רְדִיתָהּ: בְּזִמְן שֶׁהִיא גְבוּהָ אַרְבָּעָה טַפְחִים - טַמְאָה
31 בְּטַמְאֵת הַתְּנוּרָה; פְּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טַפְחִים - טְהוֹרָה,
32 לְפִי שְׂאִינָה חֲבוּר לֹא. וְאִם חֲבָרָה לַתְּנוּרָה, אִפְלוּ עַל
33 שְׁלֹשׁ אַבְנִים - טַמְאָה.

34 ה. בֵּית הַפֶּךָ וּבֵית הַתְּבָלִין וּבֵית הַנֵּר שֶׁבְּכִירָה: אִם
35 נְטַמְאֵת הַכִּירָה בְּמַגֵּעַ - נְטַמְאוּ כֻּלָּן, וְאִם נְטַמְאֵת
36 בְּאֵוִיר - לֹא נְטַמְאוּ; לְפִי שְׂאִינָה חֲבוּר לֹא אֲלֵא
37 מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, וְלִפְיָכֶּךָ עָשׂוּ לָהֶן הֶכֶר כְּדֵי שֶׁלֹּא
38 יִשְׂרְפוּ עַל מַגְעָן תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים. וְכֵן כָּל שְׂאֵנוּ
39 אוֹמְרִין בְּעִנְיָן זֶה שֶׁהוּא מִתְּטַמָּא בְּמַגֵּעַ וְאֵינוּ
40 מִתְּטַמָּא בְּאֵוִיר - אֵינוּ חֲבוּר אֲלֵא מִדְּבָרֵיהֶם, וְעָשׂוּ
41 לֹא הֶכֶר זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׂרְפוּ עֲלֵיו קִדְשִׁים, אֲלֵא
42 תּוֹלְדֵין.

43 ו. חֲצַר הַכִּירָה, בְּזִמְן שֶׁהִיא גְבוּהָ שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת
44 - הֲרֵי זֶה חֲבוּר; וְאִם נְטַמְאֵת הַכִּירָה אוֹ חֲצֵרָה,
45 בֵּין בְּאֵוִיר בֵּין בְּמַגֵּעַ - נְטַמְאֵת הַשְּׂנִיָּה. הִיתָה
46 הַחֲצַר פְּחוֹתָהּ מִכָּאן וְנְטַמְאֵת אַחַת מֵהֵן בְּמַגֵּעַ -
47 נְטַמְאֵת הַשְּׂנִיָּה; אֲבָל אִם נְטַמְאֵת אַחַת מֵהֵן
48 מֵאֵוִירָה בְּלֶבֶד - אֵין חֲכֵרְתָּהּ טַמְאָה, לְפִי שְׂאִינָה
49 חֲבוּר לֹא אֲלֵא מִדְּבָרֵיהֶם. הִיתָה חֲצַר הַכִּירָה
50 מִפְּרֶשֶׁת מִמֶּנָּה: בְּזִמְן שֶׁהִיא גְבוּהָ שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת
51 - הֲרֵי זֶה חֲבוּר לֹא בֵּין לְטַמְאֵת מַגֵּעַ בֵּין לְטַמְאֵת
52 אֵוִיר; הִיתָה פְּחוֹת מִכָּאן, אוֹ שֶׁהִיתָה הַחֲצַר חֲלָקָה
53 וְאֵין לָהּ שְׂפָה - אֵין חֲבוּר לָהּ; וְאִם נְטַמְאֵת
54 הַכִּירָה, בֵּין מֵאֵוִירָה בֵּין בְּמַגֵּעַ - הַחֲצַר טְהוֹרָה,
55 וְכֵן אִם נְטַמְאֵת הַחֲצַר - הַכִּירָה טְהוֹרָה.

56 ז. פֶּטְפוּטֵי כִירָה - שְׁלֹשָׁה. הִיָּה גְבוּהָ כָּל אֶחָד מֵהֵן
57 שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת אוֹ פְּחוֹת, אִם נְטַמְאֵת הַכִּירָה, בֵּין
58 בְּמַגֵּעַ בֵּין בְּאֵוִיר - נְטַמְאוּ שְׁלֹשָׁתָן. וְכֵן אִם הָיוּ
59 אַרְבָּעָה. נִטַּל אֶחָד מֵהֵן: אִם נְטַמְאֵת הַכִּירָה בְּמַגֵּעַ
60 - נְטַמְאוּ שְׁנֵי הַפֶּטְפוּטִים שֶׁנִּשְׂאָרוּ, וְאִם נְטַמְאֵת
61 בְּאֵוִיר - לֹא נְטַמְאוּ עִמָּה. עָשָׂה לָהּ שְׁנֵי הַפֶּטְפוּטִים
62 זֶה כְּנֶגֶד זֶה: אִם נְטַמְאֵת הַכִּירָה בְּמַגֵּעַ - נְטַמְאוּ,
63 וְאִם נְטַמְאֵת בְּאֵוִיר - לֹא נְטַמְאוּ. הָיוּ הַפֶּטְפוּטִים
64 גְבוּהֵינן מִשְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת וְלִמְטָה - מִתְּטַמְאִין עִמָּה
65 בֵּין שְׁנַטְטַמְאֵת בְּמַגֵּעַ בֵּין שְׁנַטְטַמְאֵת בְּאֵוִיר; וּמִשְׁלֹשׁ
66 וְלִמְעָלָה - מִתְּטַמְאִין עִמָּה אִם נְטַמְאֵת בְּמַגֵּעַ, אֲבָל
67 אִם נְטַמְאֵת מֵאֵוִירָה בְּלֶבֶד - אֵין מִתְּטַמְאִין עִמָּה.
68 הָיוּ מִשׁוּכִין מִן הַשְּׂפָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת -
69 מִתְּטַמְאִין עִמָּה בֵּין שְׁנַטְטַמְאֵת בְּמַגֵּעַ בֵּין שְׁנַטְטַמְאֵת
70 בְּאֵוִיר; הָיוּ חוּץ לְשְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת - מִתְּטַמְאִין עִמָּה
71 אִם נְטַמְאֵת בְּמַגֵּעַ, וְאִם נְטַמְאֵת בְּאֵוִיר בְּלֶבֶד - אֵין
72 מִתְּטַמְאִין עִמָּה. וְאֵין מִדְּקָדְקִין בְּכָל הַשְּׂעוּרִין הָאֵלוּ,
73 שְׁכָלָן הֵן מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

1 יג. הַכִּירָה⁷⁸ - מְקוֹם שֶׁפִּיתָהּ⁷⁹ שְׁתֵּי קְדֵרוֹת; וְהַכְּפָח
2 - מְקוֹם שֶׁפִּיתָהּ קְדֵרָה אַחַת. לְפִיכֶּךָ, כִּירָה שֶׁנִּחְלָקָה
3 לְאַרְבָּעָה⁸⁰ - טְהוֹרָה; לְרַחֲבֶיהָ⁸¹ - עֲדִין מִקְבְּלַת טַמְאָה.
4 הַכְּפָח שֶׁנִּחְלַק, בֵּין לְאַרְכּוֹ בֵּין לְרַחְבּוֹ - טְהוֹר⁸².

(78) שם פ"ז מ"ג. (79) העמדת קדירה על הכירה נקראת שפיתה, מלשון "שפות הסיר הגדולה" (מלכים-ב, ד, לח). (80) ונחלקו שני מקומות השפיתה, ואין הכירה ראוייה למלאכתה. (81) ושני מקומות השפיתה נשאר שלמים אלא שאינם מחוברים זה לזה. (82) משום שלא נשאר כל מקום שהוא לשפיתת קדירה.

5 יד. הַקְּלָתוֹת⁸³ שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים שֶׁנִּפְחָתָהּ קְרַקְעִיתָהּ:
6 אִם הָיָה עִמָּךְ הַפְּחַת פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טַפְחִים - הָרִי
7 זֶה מִקְבְּלַת טַמְאָה; שְׂאֵם נִסִּיק בַּפְּחַת מִלְמַטָּה -
8 תִּתְבַּשֵּׁל הַקְּדֵרָה מִלְמַעְלָה. הָיָה הַפְּחַת עִמָּךְ שְׁלֹשָׁה
9 אוֹ יֵתֶר - אֵינָה מִקְבְּלַת טַמְאָה; שֶׁהָרִי הָאֵשׁ⁸⁴ רְחוּקָה
10 מִן הַקְּדֵרָה וְאֵינָה בְּשִׁלָּה. נִתַּן אֶבֶן אוֹ צְרוּר עַל פִּי
11 הַפְּחַת⁸⁵ - עֲדִין הִיא בְּטַהֲרָתָהּ⁸⁶. מֵרַחוּ בְּטִיט -
12 נַעֲשֶׂת הָאֶבֶן קוֹרֵעַ הַכִּירָה וּמִקְבְּלַת⁸⁷ טַמְאָה מִכָּאן
13 וְלִהְבֵּא.

(83) בסיס של חרס שמעמידים עליו את הכירה. (84) הנמצאת בקרקעית הפחת. (85) ואפשר להסיק על האבן ותגיע האש לקדירה. (86) מפני שהאבן והצרוור אינם קרקעית הכירה. (87) הכירה.

פֶּרֶק שֶׁבְּעָה עָשָׂרוֹ

14 א. כָּל יְדוֹת הַכְּלִים - הָרִי הֵן כְּכִלִּים, וְאִם נְטַמָּא
15 הַכְּלִי - נְטַמְאָה יְדוֹ הַצְּרִיף לָהּ בְּתַשְׁמִישׁוֹ; וְשְׂאִין
16 צְרִיף לָהּ - טְהוֹר, כְּמוֹ שֶׁתִּתְבָּאֵר. לְפִיכֶּךָ, הָאֶבֶן
17 הַיּוֹצֵאת מִן הַתְּנוּרָה טַפַּח וּמִן הַכִּירָה שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת
18 - חֲבוּר, וְאִם נְטַמָּא הַתְּנוּרָה וְהַכִּירָה - נְטַמְאוּ אַבְנֵים
19 אֵלוּ. וְאֲבָלִין וּמִשְׁקִין הַנוֹגְעִין בְּאַבְנֵים אֵלוּ - נְטַמְאוּ.
20 וְאִם נִגְעוּ בְּחוּץ לְטַפַּח שֶׁל תְּנוּרָה אוֹ בְּחוּץ לְשֹׁלֵשׁ
21 אַצְבָּעוֹת שֶׁל כִּירָה - טְהוֹרִין.

1 יבאר ידות הכלים אם הן ככלים. מוסף תנור של בעלי בתים או של נחתומים. חצר הכירה בזמן שהיא גבוהה שלוש אצבעות וכו'.

22 ב. הַכְּפָח: עֲשֹׂאָהוּ לְאַפְיָהּ - שְׂעוּרוֹ כְּתְנוּרָה; עֲשֹׂאָהוּ
23 לְבִשּׁוּל - שְׂעוּרוֹ כְּכִירָה.

24 ג. מוֹסֵף הַתְּנוּרָה שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים - טְהוֹר; וְשֶׁל נְחַתוֹמִין
25 - טַמְאָה בְּטַמְאֵת הַתְּנוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁסוּמְךָ עָלָיו אֶת
26 הַשְּׂפוּד. פִּיּוּצָא בּוֹ: מוֹסֵף יוֹדֵה שֶׁל שׁוֹלְקֵי זֵיתִים -
27 טַמְאָה, וְשֶׁל צְבָעִים - טְהוֹר.

28 ד. עֲטָרַת הַכִּירָה - טְהוֹרָה. וְטִירַת הַתְּנוּרָה, וְהוּא
29 הַמְּקוֹם הַבְּנוּי בְּצִדוֹ שֶׁמִּנְחִין בּוֹ אֶת הַפֶּתַח בְּעַת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום חמישי כ"א מנחם-אב ה'תשע"ה

פֶּרֶק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר

1 א. פְּלִי חֶרֶס² אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה עַד שִׁיחֶיָהּ מְקַבֵּל
2 וְעָשׂוּי לְקַבְּלָהּ; אֲבָל אִם לֹא הָיָה לוֹ בֵּית קַבּוּל, אוֹ
3 שֶׁהָיָה מְקַבֵּל וְלֹא נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ³ - אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה
4 כְּלָל⁴, לֹא מִן הַתּוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. לְפִיכָךְ,
5 הַכֶּסֶף וְהַמָּטָה וְהַפֶּסֶסל וְהַמְנוֹרָה וְהַשְּׁלֶחֶן שֶׁל חֶרֶס,
6 וְכֵן כָּל פְּיּוּצָא בְּהֵן מְפָלִים שְׂאִין לָהֶם תּוֹף - אֵינֶן
7 מְקַבְּלִין טַמְאָה. וְכֵן הַסִּילוֹנוֹת שֶׁהַמִּים מְהַלְכִין בְּהֵן,
8 אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּפּוֹפִין וְאֶף עַל פִּי שֶׁהֵן מְקַבְּלִין -
9 הָרִי הֵן טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ לְקַבְּלָהּ, אֲלֹא פְּדֵי
10 שְׂפִיּוּצָא מִהֵן הַמִּים. וְכֵן חִבֵּית שֶׁל שֵׁטִים⁵ וְחִבֵּית
11 הַדְּפוּנָה⁶ בְּשׂוּלֵי הַמַּחֲצִי, הוֹאִיל וְנַעֲשִׂית כְּמוֹ בֵּית יָד
12 שְׁנוֹשְׂאִין בָּהּ הַמַּחֲצִי וְלֹא נַעֲשִׂית לְקַבְּלָהּ - אֵינָה
13 מְקַבְּלַת טַמְאָה.

14 (1) יבאר שכלי חרס אינו מטמא עד שיהא מקבל ועשוי לקבלה. ודין המשתמש בכלי חרס כשהוא כפוי. כמה יקבל כלי חרס ויהיה מקבל טומאה. חזקת חרסים הנמצאים בכל מקום. (2) כלים פרק ב משנה ג. (3) תשמישו הרגיל של הכלי אינו לקבל לתוכו. (4) אפילו טומאת מידרס אין להם (ראה למעלה פרק א הלכה ח-ט). (5) חבית שמשתמשים בה המתלמדים לשוט על פני המים. (6) מלשון דופן. (7) מחץ הוא כלי חרס גדול ועושים בקצותיו בית קיבול לשום בה את היד כשמשתמשים בו, שימת היד בבית הקיבול אינה קבלה.

15 ב. פָּנֶס שֶׁהָיָה בּוֹ בֵּית קַבּוּל שְׂמֹן⁸ - מְקַבֵּל טַמְאָה,
16 וְשְׂאִין בּוֹ - טְהוֹר⁹. וְכֵן מְגוּפַת הַיּוֹצְרִים¹⁰ שֶׁיֵּשׁ לָהּ
17 תּוֹף - טַמְאָה.

18 (8) יש פנסים שבית קיבול השמן קבוע בהם. ויש כאלה, שמכניסים בהם הנר עם השמן כשרוצים להשתמש בו והפנס משמש רק להגן מפני הרוח. (9) מפני שהדפנות לא נעשו לקבלה אלא להגנה מפני הרוח. (10) האבניים שעליו נותן היוצר (עושה כלי חרס) את הטיט ומפתח חבנית הכלי, ולמגופה זו אין שפה, ואחר כך נותן את הכלי על אבניים אחרות שיש להן שפה וגומר מלאכתו.

19 ג. מְשִׁפָּף שֶׁל פְּעֵלֵי פְתִים - טְהוֹר¹¹; וְשֶׁל רוֹבְלִין -
20 מְתַטְמָא, מִפְּנֵי שֶׁמְטָהוּ עַל צִדָּיו¹² וּמְרִיחַ בּוֹ
21 לְלוֹחֲחִי¹³.

22 (11) מפני שאינו עשוי לקבלה אלא להעביר את המשקין כמו סילונות כפופים שבהלכה א. (12) ונותן בו מעט שמן. (13) כדי שיכיר את טיב השמן ולפיכך נידון כעשוי לקבלה, אבל בעל הבית אינו מעוניין לעשות כן.

23 ד. כְּסוּי פְּדֵי יַיִן וְכַדֵּי שְׂמֹן וְהַחֲבִיטוֹת¹⁴ - טְהוֹרוֹת¹⁵,
24 שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ לְקַבְּלָהּ. וְאִם הִתְקַיְּנָן לְתַשְׁמִישׁ¹⁶ -
מְתַטְמָאִין.

14 (14) פירוש, כיוויי חביות. (15) אף על פי שיש להם בית קיבול. (16) נעשו מתחילה כדי להשתמש בהם לקבלה.
17 ה. כְּסוּי הָאֲלַפְסִים¹⁷: בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא נְקוּב¹⁸ וַיֵּשׁ לוֹ
18 חֲדוּד¹⁹ - טְהוֹר²⁰; וְאִם אֵינּוּ נְקוּב וְאֵין לוֹ חֲדוּד -
19 מְתַטְמָא, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה מְסַנֶּנֶת לְתוֹכוֹ אֶת הַיֶּרֶק²¹.
20 זֶה הַכֶּלֶל: כָּל הַמְשֻׁמָּשׁ בְּכָלֵי חֶרֶס כְּשֶׁהוּא כְּפּוֹי²² -
21 טְהוֹר²³.

22 (17) מחבת גדולה. (18) ככונס משקה (ראה למעלה פרק י"ד הלכה ט). דרך היוצרים לנקב את כיווי האילפס כדי להוציא את הקיטור המתקבץ תחתיו. (19) פירוש, או יש לו חידוד היינו בליטה על גבו שראשה מחודר. (20) כשיש לו חידוד למעלה אינו ראוי לקבלה, כי אי אפשר להעמידו על גבו ולשפוך תבשיל לתוכו. (21) שופכת לתוכו את רוטב הירק שבאילפס, ויש מפרשים שנותנת לתוכו את הירק כדי שיתמצו ממנו המים. (22) על הכלי העיקרי ואינו משמש בפני עצמו. (23) ככל משמשי כלים בשעת מלאכה בלבד.

23 ו. טִיטְרוֹס²⁴, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא נְקוּב וּמוֹצִיא
24 פְּרוּטוֹת²⁵ - מְתַטְמָא; שֶׁהָרִי הַמִּים מְתַכְּנְסִין
25 בְּצִדָּיו²⁶, וְהֵן עָשׂוּיִין לְקַבְּלָהּ.

26 (24) שם משנה ו. כלי רחב שוליים ובהם הרבה נקבים דקים וצווארו ארוך ודק מנוקב מלמעלה. כלי זה משמש לרביץ את רצפת הבית ולהשקות צמחי הגן. כשהאדם סותם באצבעו את נקב הצוואר אין המים נוטפים, וכשהוא מסיר אצבעו - הם מטפטפים לאט לאט. (25) טיפות קטנות. (26) בצדי הכלי במקומות שאין בהם נקבים, כלי שיש בו נקבים גסים המים ממהרים לצאת ואינם מתכנסים בצדדים אלא שוטפים, אבל בכלי שמוציא טיפות זעירות - כן מתכנסים.

27 ז. הַלְפִיד שֶׁל חֶרֶס שְׂמִיחִין מְטָלִיּוֹת הַבְּגָדִים וְהַשְּׂמֹן
28 בְּתוֹכוֹ וְהוּא דוֹלֵק - מְתַטְמָא²⁷. וְכֵן פְּלֵי שְׂמִיחִין
29 תַּחַת הַנְּרוֹת²⁸ לְקַבֵּל הַשְּׂמֹן - מְתַטְמָא.

30 (27) הלפיד מחודד בתחתיתו ונותנים את הקצה המחודד במוט ארוך. משמיענו שאף על פי שאינו יכול לעמוד בפני עצמו - מקבל טומאה, מפני שהוא מקבל ועשוי לקבלה. (28) במשנה: "ובית שקעו של נר". ופירש רבינו כמו שכתב כאן. ומשמיענו, שבית השקע אינו נידון כמשמש כלים בשעת מלאכה בלבד.

31 ח. גֶּסְטְרָא²⁹ שְׂמִיחִין תַּחַת הַכְּלִים לְקַבֵּל מְשִׁקִין
32 הַנּוֹזְלִין מִן הַכְּלֵי - מְקַבְּלַת טַמְאָה³⁰.

33 (29) שם משנה ו. "כלי שאין לו בית יד ולא בית קיבול ומשמש תושבת לכלים גדולים כדי לקבל טפופם" (רבינו בפירושו). (30) אף על פי שהנוטפים הולכים לאיבוד - נידונת הגיסטרא כעשויה לקבלה. [מלשוננו של רבינו בפירושו משמע שהמדובר בכלי שנעשה במיוחד לשם כך. אולם בכל מקום שנאמר בש"ס "גיסטרא" הכוונה לכלי שנשבר (או לבעל חי שנחתך לשני חלקים), וגם במשנתנו

- מבואר שהכוונה לשבר כלי. וראה לקמן פרק י"ט הלכה ח].
- מ. ספינה של חרס, אף על פי שהיא מקבלת - אינה
מקבלת טמאה; שאין הספינה בכלל הכלים
האמורים בתורה³¹, בין היא של חרס בין היא של
עץ, בין גדולה בין קטנה.
- 31 בשבת פג, ב שנינו: "מנין לספינה שהיא טהורה?
שנאמר (משלי ל, יט) דרך אניה בלב ים. ופירשו בגמרא
שם: "מה ים טהור אף ספינה טהורה".
- י. כל הכלים שנשברו ונפסדה צורתן - אין שבריהן
מקבלין טמאה, אף על פי שאותן השברים ראויין
לתשמיש; חוץ משברי כלי חרס, שאם היה בהן
חרס הראוי לקבל - הרי הוא מקבל טמאה. שנאמר:
וְכָל כְּלֵי חָרֶס³². מפי השמועה למדו, שזה לא בא
לרבות אלא שברי כלי חרס. במה דברים אמורים?
בשהיה לחרס זה תוף לקבל בו המשקין בשהיה
החרס יושב, לא סמוך³³; אבל אם אינו יכול לקבל
אלא אם פן סומכין אותו - אינו מקבל טמאה.
- 32 תורת כהנים פרשת שמיני פרשתא ז הלכה א: "מנין
לרבות שברי כלי חרס? תלמוד לומר וכל כלי חרס".
33 על מה שהוא אחר.
- יא. החרס שאינו יכול לישוב כדי שיקבל מפני
אזונו³⁴, או שהיה בו חדוד והחדוד מכריעו לצד
אחר - הרי זה טהור, אף על פי שנטלה האזן או
נשבר החדוד³⁵; שכל כלי חרס שטהר שעה אחת -
אין לו טמאה לעולם.
- 34 אזון הכלי מפריעה. 35 ואפשר להושיב את הכלי
באופן שיקבל.
- יב. כלי חרס ששוליהן חדין³⁶ במזרקות שנשברו
ושוליהן מקבלין, אף על פי שאינן מקבלין אלא אם
פן נסמכו, כגון שוליה הקרפיות³⁷ והפוסות³⁸ - הרי
אלו מקבלין טמאה; שלכך נעשו מתחלתן, שיהיו
שוליהן מקבלין בסמיכה או באחיזה³⁹.
- 36 השוליים משתפעים והולכים כלפי מטה ומסתיימים
בחוד בצורת קוץ. 37 כלים ידועים המיוצרים באי קורפו.
38 במשנה "קוסים הצידוניים". בצידון עשו כוסות
ששוליהן מחודדות ואין להעמידן בלי סמיכה. 39 ביד.
שבר מכלי שנעשה כדי להעמידו בלי סמיכה אינו מטמא
כשאינו יכול לעמוד לבדו, שהרי אינו ראוי למלאכתו, אבל
כשתחילת יצירתו היא להשתמש בו בלי עמידה עצמאית,
גם כשנשבר לא פקעה ממנו תורת קבלת טמאה.
- יג. במה יקבל החרס ויהיה מקבל טמאה? אם היה
הכלי בשהיה שלם מכיל כדי סיכת אדם קטן⁴⁰ עד
חביות שהן מקבלות כסאה⁴¹ או קרוב⁴² לה ונשברו,
ונשאר בחרסים, בין מקרקעיהן בין מדפניהן, חרס
- 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51
- שהוא מקבל פשהוא יושב רביעית - הרי זה מקבל
טמאה.
- 40 המשנה אומרת: "שיעורן מכדי סיכת אדם קטן ועד לוג,
מלוג ועד סאה ברביעית (הלוג). 41 הסאה שישה קבים
והקב ארבעה לוגים. 42 פירוש, מה שאמרנו "כסאה"
הכוונה קרוב לסאה; משהו פחות מסאה, אבל סאה מליאה
דינה כלמעלה מסאה כסברת התרצן בחולין נה, א.
- יד. היה הכלי מחבית המכילה כסאה עד חבית
המכילה סאתים או יתר ונשברה, אם היה בחרס
הנשאר כדי לקבל חצי לוג - הרי זה מקבל טמאה.
היה הכלי מחבית המכילה סאתים עד חצבים
גדולים ונשברו, אם נשאר מהן חרס המקבל לוג
- הרי זה מקבל טמאה. היו החרסים מקבלין
פחות משעורין אלו - אין מקבלין טמאה.
- זו. כלי חרס קטן, כגון הפך וכיוצא בו, שנשבר,
ונשאר מקרקעיתו⁴³ חרס המקבל כל שהוא כשהוא
יושב⁴⁴, והיה חד ביותר⁴⁵ שנמצא בכלי קטן⁴⁶ - הרי
זה מקבל טמאה. ואם נשאר מדפנותיהן חרס
המקבל - אינו מקבל טמאה; לפי שדפנות כלים
אלו וכיוצא בהן פשוין הן⁴⁷, ואין להן תוף הנפר,
ונמצאו בפשוטי כלי חרס.
- 43 מחלקו התחתון. 44 בלי סמיכה. 45 הדפנות
שנשארו היו משופעים מאוד, אבל השוליים עצמם
מסתיימים מבחוץ בשטח ישר קטן המאפשר להם לעמוד
בלי סמיכה. 46 השבר הזה הוא ככלי קטן. 47 כאילו
שיטחם ישר.
- זו. חזקת⁴⁸ חרסים הנמצאים בכל מקום -
טהורים⁴⁹, חוץ מהנמצאים בבית היוצר; מפני שרפן
גסטריות הן⁵⁰ לכלים, והגסטריא מקבלת טמאה אף
על פי שהיא משברי כלים.
- 48 שם פרק ג הלכה ד. "חזקה" משמעותה הנחה מתקבלת
מאוד על הדעת. הנחה כזו מתקבלת כיסוד לענייני הלכה.
49 אינם מקבלים טמאה אף על פי שהם ראויים לגיטרא.
דעת רבינו, שחרסים אינם מקבלים טמאה אלא אם
מייחדים אותם הבעלים לשם גיטרא, היינו, להושיבם תחת
כלים כדי לקבל הנוטפים. ומתקבל על הדעת שחרסים
הנמצאים בשוק או באשפה לא יוחדו על ידי הבעלים
לשמש גיטרא. 50 רוב החרסים שהיוצר לא השליך
אותם לחוץ מיוחדים לגיטרא. [הכסף משנה מפרש, שהם
ראויים לקבל המשקין הנוטפים].
- פרק תשעה עשר
- א. במה שעור השבר שישבר כלי חרס ויטהר
מטמאתו אם היה טמא, או לא יקבל טמאה אם היה
טהור? העשוי לאכלין³¹ - משניקב במוציא זיתים⁴;
והעשוי למשקין - משניקב מכניס במשקין,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 פְּשַׁמְיַחֵין אוֹתוֹ עַל הַמְשָׁקָה יִכְנַס הַמְשָׁקָה לְפָלִי
 2 בְּנֶקֶב; הַעֲשׂוֹי לְכַף וּלְכַף⁵ - מְטִילִין אוֹתוֹ לְחִמְרוֹ⁶,
 3 וְהָרִי הוּא מְקַבֵּל טְמָאָה עַד שְׂנֵינֶקֶב בְּמוֹצֵיא זֵית. וְלֹא
 4 אָמְרוּ בְּמוֹצֵיא מְשָׁקָה⁷ אֲלֵא בְּגִסְטְרָא בְּלַבְד⁸, לְפִי
 5 שְׁהִיא עֲשׂוּיָה לְקַבֵּל הַמְשָׁקִין הַנּוֹזְלִים מִן הַפְּלִים,
 6 וְאִם הוֹצִיָּאָה מְשָׁקִין - הָרִי זֶה בְּטַל תְּשַׁמִּישָׁה⁹.

18) כלים פ"ג מ"ב. (19) רגילים היו להטמין אגוזים בחביות נקובות, שאינן ראויות למשקין. פסק כר' יהודה. (20) שם. (21) שני כלים אלה עשויים לאוכלין ולמשקין ונותנים עליהם חומרי שניהם (ראה ה"א), וכאן המדובר לענין קבלת טומאה. (22) תוספתא פ"ג ה"ג. (23) בתוספתא הגירסא: "אף-על-פי שבאה במידה (מחזיקה ארבעים סאה בלח) - טמאה (שלא אמרו בא במידה טהור אלא בכלי עץ בלבד), נפחתה במוציא זיתים אף-על-פי שהוא מטה על צידה ולש בה - טהורה". ונראה שהמלה "טמאה" הושמטה בטעות בדברי רבינו כאן, ומתוך כך קשה להבין מה פירוש "אפילו", וגם מה כאן ענין לבא במידה? (24) מפני שהיא גדולה, נשאר מקום מספיק ללישה. (25) לא נעשתה כדי ללוש כשהוא מוטה על צידה. ומה שאמרנו (בפי"ח ה"י), שאם השבר יכול לעמוד בלי סמיכה הוא מקבל טומאה, המדובר כשייחדו לגיסטרא (פירוש, להושיבו תחת כלי כדי לקבל את הנוטפים). ונאפשר גם לפרש ע"פ שיטת ה'תוספות' שבת צה, א ד"ה ניקב, שכלי שלם שניקב גרוע יותר משבר כלי, ראה שם. אולם מדבריו בפי"ח ה"ט"ז משמע שגיסטרא צריכה ייחוד, ראה השלמות [שם].

ד. הפ"ך ו'הט"ז²⁶ - 'שעורין בשמן'²⁸. והצ'צור²⁹ - 'שעורין בשמן'³⁰.

26) משנה, כלים פ"ג מ"ב. (27) רבינו גורס במשנה, "והטפי". ומפרש שם, כלי שפיו צר מאוד ומוציא טיפין טיפין, ולכן שמו "טפי". (28) השיעורין שנאמרו "כמוציא משקה" או "ככונס משקה" - משערים בכלים אלו בשמן. (29) עשוי לשתיית מים, ועושים על פיו כעין רשת. (30) שמן יותר סמיך ממים, ואינו יוצא ונכנס דרך נקב קטן שמים יוצאים ונכנסים דרכו.

ה. ג'ר'ל³¹ ש'שטל פ'ינ³² - טהור³³. ו'של א'דמה³⁴ ש'הסק פ'י ב'פתילה³⁵ - אינו מ'קבל טמאה, ואינו ב'כלל כ'לי ח'רס ע'ד ש'יסק פ'לו ב'כבשן כ'לי ח'רס.

31) משנה שם. (32) נר = כלי שנותנים בו השמן והפתילה, ובראשו תוספת שהפתילה נשענת עליה. לתוספת זו קראו: פי הנר. (33) שאינו ראוי למלאכתו. (34) שלא הוסקה בכבשן. (35) בשלהבת הפתילה.

ו. חבית³⁶ ש'נפחתה³⁷ וכ'ש'מטין אותה על ד'פנה³⁹ מ'קב'לת, או ש'נחלקה³⁸ פ'מין ש'תי ע'רבות - ע'דין היא מ'קב'לת טמאה³⁹. נ'תרע'עה⁴⁰ ואינה יכולה לה'טלטל ב'חצי קב ג'רוג'רות⁴¹ - טהורה⁴².

36) שם פ"ד מ"א. (37) ניטל חלק ממנה. (38) נסדקה לארכה, ונפרדו שני חלקיה. (39) נראה, שהמדובר

(1) יבאר כמה שיעור השבר בכלי חרס ויטהר מטומאתו או לא יקבל טומאה. ודין המטמא במגע וכנגדו באויר או מתטמא במגע ולא כנגדו באויר. חבית שנתרועעה וטפלה בגללים או ניקבה וסתמה בזפת. (2) כלים פ"ג מ"א. (3) נעשה מלכתחילה להניח בו אוכלין. (4) זיתים שבכלי נופלים דרך הנקב. (5) לאוכלין ולמשקין. (6) נתבאר למעלה בפרק יד ה"ט. (7) ומה שאמרו חכמים (בשבת צו, א) "כמוציא משקה" (פירוש, המשקה שבכלי יוצא דרך הנקב, שיעור זה הוא קטן מן "מכניס במשקין"). (8) זה נאמר בגיסטרא, פירוש שבר כלי הראוי להושיבו תחת כלים לקבל משקין הנוטפים מהם. (9) שהרי כל תשמישה היא לקבל משקין הנופלים לתוכה. ראה ההלכה הבאה.

ב. ח'מש מ'דות¹⁰ כ'לי ח'רס: נ'קב ב'מוציא מ'שקה - טהור מ'לה'טמא מ'שום ג'סטרא¹¹, ו'עדין הוא ח'שוב כ'לי ל'קדש בו מ'י ח'טאת¹². נ'קב כ'כונס מ'שקה - אינו ראוי ל'קדש בו מ'י ח'טאת, ו'עדין כ'לי הוא ח'שוב ל'הכשיר ה'זרעים¹³ ב'משקין ה'תלושין בו, פ'מו ש'בארנו¹⁴. נ'קב כ'שרש ק'טן - אין ה'מים ש'בתוכו מ'כשירין א'ת ה'זרעים ו'הרי הן כ'מו ש'אינן כ'פלי, ו'עדין כ'לי הוא ח'שוב ל'קבל בו ז'יתים ומ'קבל טמאה¹⁵. נ'קב ב'מוציא ז'יתים - טהור, ו'הרי הוא כ'כלי ג'ללים ו'אבנים ש'אינן מ'קב'לין טמאה, ו'עדין כ'לי הוא ח'שוב ל'הציל ב'צמיד פ'תיל¹⁶ ע'ד ש'נפחת רבו¹⁷, פ'מו ש'בארנו ב'טמאת מ'ת (ב'פרק ש'נים ע'שר).

10) מימרא של רבא, שם צה, ב. (11) נתבאר בהלכה הקודמת. (12) נתינת אפר פרה אדומה על המים לצורך הזאה על טמאי מתים, נקרא "קידוש" בלשון חז"ל, וקידוש צריך כלי, שנאמר (במדבר יט, יז): "ונתן עליו מים חיים אל כלי". (13) זרעים (וכן אוכלין אחרים) אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא הורטבו במשקין תלושים (שאינם מחוברים לקרקע). ואם שאב מים מן הבור או המעיין בכלי נקוב ככונס משקה - אין מים אלה מכשירים. [רש"י שם מפרש שהכוונה להכשיר הזרעים שבתוך כלי זה שהם כתלושים מן הקרקע]. (14) בהלכות טומאת אוכלין פ"ג ה"ב. (15) כשנעשה לאוכלין, כמבואר בהלכה הקודמת. (16) כלי שניקב במוציא זיתים, וסתם מקום הנקב ומירח בטיט וכדומה, והכניסו לאוהל המת - מציל על הדברים שבתוכו מלהיטמא, כמו כלי שלם מכוסה, מצומד ומהודק. (17) ואם נפחת רובו, אינו מציל אפילו כשסתם את הנקב. [רבינו מסר כאן השיעור שנאמר (בגמרא שם) בכלי גדול, אבל בכלי קטן שיעורו כמוציא רימון] (ראה למעלה פי"ד ה"י).

24 מְתַטְמָא בְּמַגְעָא⁶⁵ וְכַנְגְדוּ מִתְטַמָּא בְּאֹויר; וְכַל שְׂאִין
25 מְקַבֵּל עִמָּה בְּזִיתִים - מִתְטַמָּא בְּמַגְעָא וְאִין כְּנַגְדוּ
26 מִתְטַמָּא בְּאֹויר.

(60) משנה שם פ"ד ג. (61) בליטות גדולות כעין שיניים.
(62) על שוליה. (63) פירוש, כל החידודים המקבלים
זיתים, כגון שהמרחק בין חידוד לחידוד אינו גדול כמוציא
זיתים. (64) כשהגיטרא מליאה זיתים, מעכבים החידודים
את הזיתים הנמצאים על-ידם. (65) ביאור מספיק לכל
הפיסקא הבאה - בהלכות י"ב.

27 י"א. וְכִיצַד⁶⁶ מִתְטַמָּא בְּמַגְעָא וְאִין כְּנַגְדוּ מִתְטַמָּא
28 בְּאֹויר? שְׂאֵם נִגְעָה הִטְמָאָה בְּגִסְטְרָא מִתּוֹכָהּ -
29 מִתְטַמָּא הַחֲדוּד; נִכְסָה הִטְמָאָה בְּאֹויר הַגִּסְטְרָא,
30 אֶפְלוּ הִיְתָה כְּנַגְדוּ הַחֲדוּד⁶⁷ - לֹא נִטְמָא הַחֲדוּד.

(66) יתחיל בביאור סיום ההלכה הקודמת. היינו, כשאנים
מקבלים כזיתים. (67) הטומאה תלויה למעלה מדופן
הגיטרא, במקום שהוא כנגד החידוד.

31 י"ב. וְכִיצַד כְּנַגְדוּ מִתְטַמָּא בְּאֹויר? שְׂאֵם הִיְתָה
32 הִטְמָאָה בְּאֹויר הַגִּסְטְרָא כְּנַגְדוּ הַחֲדוּד - נִטְמָא
33 הַחֲדוּד עִם הַגִּסְטְרָא⁶⁹. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא בְּכָל מְקוֹם
34 שְׂנֵאמַר בְּכָלִי חֶרֶס וְבִתְנוּרָה וְכִירִים מִתְטַמָּא בְּמַגְעָא
35 וְכַנְגְדוּ בְּאֹויר אוֹ אִין מִתְטַמָּא כְּנַגְדוּ בְּאֹויר. וְכֵן כָּל
36 טְמֵאָת מַגְעָה הִטְמָאָה בְּעֵינֵי כָּלִי חֶרֶס אוֹ תְנוּרָה וְכִירִים
37 הוּא שֶׁתִּגַּע הִטְמָאָה בְּהֵן מִתּוֹכָן⁷⁰, וְכָל טְמֵאָת אֹויר
38 הוּא שְׂאֵל תִּגַּע הִטְמָאָה כָּלִל אֶלָּא תִּכְנַס לְאֹויר
39 בְּלִבְדוּ⁷¹.

(68) כשמקבלים זיתים. (69) כשהחידוד מקבל זיתים, תוכו
נידון כחלק מתוך הגיטרא עצמו. (70) אבל אם נגעה
בגבם אינה מיטמאה כלל. רבינו מצא לנכון להדגיש זאת
כאן, כדי שלא תטעה לפרש טומאת מגע כאן כמו סתם
טומאת מגע האמורה בכל מקום, שפירושה בין בתוך הכלי
בין בגבו. (71) נתבאר למעלה בפרק יג הלכה ח.

40 י"ג. חֲבִית⁷² שֶׁנִּתְרַעְעָה וְטַפְלָה בְּגִלְלִים⁷³, אָף עַל פִּי
41 שֶׁהוּא נוֹטֵל⁷⁴ אֶת הַגִּלְלִים וְהַחֲרָסִים נוֹפְלִים - הֲרִי
42 זֶה מְקַבֵּל טְמָאָה, מִפְּנֵי שְׂאֵל בְּטֵל שֵׁם כָּלִי
43 מְעֻלְיָה⁷⁵. נִשְׁבְּרָה וְדַבַּק חֲרָסִיָּה אַחַר שֶׁפָּרְשׂוּ אוֹ
44 שֶׁהִיבֵא חֲרָסִים מִמְּקוֹם אַחַר וְטַפְלָם בְּגִלְלִים, אָף עַל
45 פִּי שֶׁנוֹטֵל אֶת הַגִּלְלִים וְחֲרָסִיָּה עוֹמְדִין - הֲרִי זֶה
46 טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁבְּטֵל מְעֻלְיָה שֵׁם כָּלִי⁷⁶. הִיְתָה בְּהֵן
47 חֶרֶס מִחֲזִיק רְבִיעִית⁷⁷ - כְּנַגְדוּ אוֹתוֹ הַחֶרֶס בְּלִבְדוּ⁷⁸
48 מִתְטַמָּא בְּאֹויר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כָּלִי בְּפָנָי עֲצָמוֹ; וְשְׂאֵר
49 הַחֲבִית אֵינוֹ מִתְטַמָּא עַד שֶׁתִּגַּע בָּהּ הִטְמָאָה
50 מִתּוֹכָהּ⁷⁹, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה כָּלִי שְׂלָם.

(72) שם פ"ג מ"ד. (73) מרח עליהם גללים כדי לחזקה.
(74) התכוון לומר "שכשהיא ניטל", אבל אם נטלם ונפלו
החרסים - ברור שאינה מקבלת טומאה. (75) כלי רעוע

כשייחדם לכך. שאם לא ייחדם, הרי אמרנו למעלה
שמיטהרים בניקבו כמוציא זיתים. (40) לא נשברה, אלא
יש בה בקעים וכולה רעועה. (41) שיעור סעודה קטנה
(עירובין כט, א). (42) אין משתמשים בחבית רעועה
שנוחה להישרב.

1 ז. חֲבִית⁴³ שֶׁנִּטְלוּ אֲזַנְיָה - הֲרִי הִיא כְּגִסְטְרָא⁴⁴. אֶפְלוּ
2 אִין אַחַת. נִסְדָּקָה לְמִטָּה מֵאֲזַנְיָה, אָף עַל פִּי שֶׁאֲזַנְיָה
3 קִימָת - הֲרִי זֶה כְּגִסְטְרָא⁴⁵. וְאֵם עֲשָׂאָה מִתְחַלָּה
4 שְׂאֵל בְּאֲזַנְיָם - נִדְוֶנֶת פְּחִית⁴⁶.

(43) שם מ"ג. (44) נידונית כגיטרא אע"פ שהיא שלימה,
מפני שקשה מאוד לטלטלה. (45) שאם יטלטל אותה
באזניה - תתפרק. (46) תוספתא כלים, פרק ג הלכה ה.

5 ח. חֲבִית⁴⁷ שֶׁנִּסְדָּקָה בְּכַבֵּשׁ וְנִמְצָא שֶׁהִיא פְּשִׁי
6 גִּסְטְרָאוֹת: אֵם מִשְׁנַגְמָרָה מְלֵאכְתָּהּ נִסְדָּקָה - כָּל
7 גִּסְטְרָא מִהֵן מְקַבֵּלֶת טְמָאָה⁴⁸; וְאֵם נִסְדָּקָה קִדָּם
8 שֶׁתִּגְמַר מְלֵאכְתָּהּ וְאַחַר כֵּן נִשְׁרַפָּה בְּכַבֵּשׁ -
9 טְהוֹרָה⁴⁹. וְהִיאָךְ יוֹדְעָה⁵⁰ דְּבַר זֶה? אֵם הִיּוּ שְׁבָרִיָּה
10 שְׁוִיין⁵¹ וְתוֹכָה מְאֵדִים - עַד שְׂאֵל נִגְמָרָה מְלֵאכְתָּהּ
11 נִסְדָּקָה; אִין שְׁבָרִיָּה שְׁוִיין וְאִין תּוֹכָה מְאֵדִים - בְּיָדוּעַ
12 שְׂאֵחַר שֶׁנִּגְמָרָה מְלֵאכְתָּהּ נִשְׁבְּרָה, וּמְקַבֵּלֶת טְמָאָה
13 כְּשֶׁאֵר שְׁבָרִי כָּלִי חֶרֶס הֲרֵאִוִיין לְתַשְׁמִישׁ.

(47) כלים פ"ב מ"ו. (48) שהרי היא חלק מכלי המקבל
טומאה. (49) אין תורת קבלת טומאה יורדת על שבר כלי
שמעולם לא היה ראוי לקבל טומאה. נתבאר כבר, שכלי
חרס אינו מקבל טומאה עד שיישרף בכבשן. (50) תוספתא
שם ה"ב. (51) מקום השבר הוא חלק בלי בליטות חדות.

14 ז. גִּסְטְרָא⁵² שֶׁנִּתְרַעְעָה וְאֵינָה מְקַבֵּלֶת מִשְׁקִין⁵³, אָף
15 עַל פִּי שֶׁמְקַבֵּלֶת אֶכְלִין - הֲרִי זֶה טְהוֹרָה⁵⁴; שְׂאֵינָה
16 עֲשׂוּיָה אֶלָּא לְקַבֵּל מִשְׁקִין הַדּוֹלְפִין⁵⁵, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ,
17 וְאֵם הִיְתָה דוֹלְפֶת⁵⁶ - אִין עוֹשִׂין גִּסְטְרָא לְגִסְטְרָא⁵⁷.
18 וְכֵן גִּסְטְרָא שֶׁנִּפְתְּחָה אוֹ שֶׁנִּחְלָקָה לְשִׁתִּים - טְהוֹרָה;
19 שְׂאֵל אֲמָרוּ⁵⁸ שִׁירִים שֶׁל שִׁירִים מִתְטַמָּאִין, אֶלָּא
20 שִׁירֵי כָּלִי חֶרֶס⁵⁹ בְּלִבְדוּ הֵן שֶׁמִּתְטַמָּאִין.

(52) משנה שם פ"ד ב. (53) המשקין נשפכים. (54) אם
הכלי השלם היה טמא, פקעה טומאתה. וכל-שכן שאינה
מקבלת טומאה מכאן ולהבא. (55) ואפילו אם הוא
משתמש בה לאוכלין - בטלה דעתו. (56) זה המשך
הנימוק ולא דין חדש. (57) אין אנשים משימים גיטרא
תחת גיטרא נקובה או רעועה. במשנה: "אין שירין
(שיריים) לשירין". (58) ב'תורת כהנים' פרשת שמיני
פרשת ז ה"א. (59) ב'תורת כהנים' שבידינו, כתוב:
"שברי כלי חרס", ונראה שרבינו גורס "שירי כלי חרס".

21 י. גִּסְטְרָא⁶⁰ שֶׁחֲדוּדִין⁶¹ יוֹצֵאִין מִמֶּנָּה, בֵּין שֶׁהִיְתָה
22 יוֹשֶׁבֶת⁶² בֵּין שֶׁהִיְתָה מִטָּה עַל צְדָה: כָּל הַמְקַבֵּל מִן
23 הַחֲדוּדִין זִיתִים⁶³ כְּשִׁיתְמָלֵא הַגִּסְטְרָא זִיתִים⁶⁴ -

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים ק"ט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

של רוכלים מקבל טומאה אפילו לא פקקו, כמבואר למעלה בפ"ח ה"ג. 94) מפני שסופו להתפרק. 95) כר' עקיבא שם. וטעם ההבדל, נתבאר בתוספתא כלים פ"ג ה"ב: "מפני שהוא מינו", פירוש, הזפת בא מן העץ, ולפיכך מתחבר עמו יפה.

פָּרָק עֶשְׂרִים

- 16 א. כָּבֵד בְּאֲרֹנוֹ, שֶׁפֶל יָד הַפְּלִים שֶׁהַפְּלִי צָרִיף לָהּ
- 17 בְּשִׁעַת תְּשֻׁמִּישׁוֹ - הָרִי הִיא חֲשׂוּבָה כְּגֹוֶף הַפְּלִי
- 18 לְהַתְּטֵמָא וּלְטַמָּא. לְפִיכָף, הַטּוֹפֵל פְּלִי חֲרָס הַבְּרִיא,
- 19 אִם נִטְמָא הַפְּלִי - הָרִי אֶכְלִין וּמִשְׁקִין הַנּוֹגְעִין
- 20 בְּטַפְּלָה טְהוּרִין, שְׂאִין הַפְּלִי צָרִיף לְטַפְּלָה זֹו; אֲבָל
- 21 הַטּוֹפֵל אֶת פְּלִי חֲרָס הָרְעוּעַ - הָרִי הַטַּפְּלָה חֲשׂוּבָה
- 22 כְּגֹוֶף הַפְּלִי. וְכֵן הַמְּהַדֵּק אֶת הַקְּרוּיָה שֶׁל חֲרָס
- 23 הַדּוֹלִין בָּהּ הַמִּים, אִם חָפָה אוֹתָהּ בְּעוֹר אוֹ בְּקֶלֶף
- 24 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אִם הִיָּתָה רְעוּעָה - הָרִי הֵן כְּגֹוֶפָה.

1) יבאר הטופל כלי חרס הבריאי או הרעוע ונטמא הכלי. כל חיבורי הכלים שחשובים ככלי עצמו לטומאה.

- 25 ב. הַטּוֹפֵל פְּלִי חֲרָס לְהִיּוֹת מְבַשֵּׁל בּוֹ - אֵינּוּ חַבּוּר.
- 26 טַפֵּל פְּלִים לְהִיּוֹת זֹוֹפֵת בָּהֶן - חַבּוּר.

- 27 ג. חֲבִית שְׁנֹקְבָה וְעִשְׂאָה בְּזֹפֵת, בְּכַעֲזָן וּגְפָרִית, בְּסִיד
- 28 וּבְגֹפְסִים - אֵינָן חַבּוּר; וְיִשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים - חַבּוּר.

- 29 ד. דְּבָרִים הַלְחִין הַמְּשׁוּכִין שֶׁטּוֹפְלִין בָּהֶן הַפְּטָסִין
- 30 שֶׁל מִים כְּדִי שְׁלֹא יִדְלַף הַפְּלִי - הָרִי הֵן כְּגֹוֶפוֹ שֶׁל
- 31 פְּלִי; שְׂאֵפְלוֹ נִטְמָא הַפְּלִי מְאוּרִי - אֶכְלִין וּמִשְׁקִין
- 32 הַנּוֹגְעִין בְּטַפְּלָה טְמֵאִין. וְכֵן טַפְּלוֹ שֶׁל תַּנּוּר - הָרִי
- 33 הוּא כְּחֲרָס הַתַּנּוּר. וְהוּא שִׁיחִיָּה בְּעֵבִי הַטַּפְּלָה עַד
- 34 טַפְּחַ, שֶׁהוּא צָרְפוֹ שֶׁל תַּנּוּר; אֲבָל יָתֵר עַל טַפְּחַ -
- 35 אֵינּוּ מִצְרָף הַתַּנּוּר, וְהַנּוֹגְעִין בִּיתֵר עַל טַפְּחַ מְעִבּוֹ
- 36 - טְהוּרִים. טַפְּלַת הַפִּירָה - עֵבִיּוֹ שֶׁלֹּא אֶצְבְּעוֹת.

- 37 ה. חֲבִית שְׁנֹקְבָה וְסִתְמָה בְּזֹפֵת יוֹתֵר מִצְרָפָה - הַנּוֹגֵעַ
- 38 בְּצָרְפָה טְמָא, וּבִיתֵר מִצְרָפָה טְהוּר. זֹפֵת שְׁנֹטְפָה עַל
- 39 חֲבִית - הַנּוֹגֵעַ בָּהּ טְהוּר.

- 40 ו. מִחֵם שֶׁטַּפְּלוֹ בַּחֲמֵר וּבְחֲרִסִּית וְנִטְמָא - הַנּוֹגֵעַ
- 41 בַּחֲמֵר טְמָא, וְהַנּוֹגֵעַ בַּחֲרִסִּית טְהוּר; שְׂאִין הַחֲרִסִּית
- 42 מִתְחַבֵּר לְפָלִי.

- 43 ז. מְגוּפַת חֲבִית שֶׁטַּפֵּל בְּטִיט עֲלֶיהָ וְעַל חֲבִית -
- 44 אֵינָה חַבּוּר לָהּ, וְאִם נִגְעוּ מִשְׁקִין טְמֵאִין בְּחִבִּית -
- 45 לֹא נִטְמָאת הַמְּגוּפָה, וְאִם נִגְעוּ בְּמְגוּפָה - לֹא
- 46 נִטְמָאוּ אַחֲרָיָהּ חֲבִית.

- 47 ח. פְּלִי נְחֻשֶׁת שֶׁזָּפְתָן - אֵין הַזֹּפֵת חַבּוּר. וְאִם לִיָּן
- 48 - הָרִי זֶה כְּגֹוֶף הַפְּלִי.

עדיין שם כלי עליו, ולפיכך לא ירדה מעליו תורת טומאה כל זמן שהגללים מחזיקים אותו, ואף-על-פי שיתפרקו החרסים כשיריד הגללים. 76) ואינה חוזרת לתורת כלי אלא בטיפול של טיט. 77) שבא מכלי שהיה מכיל עד סאה (ר"ש שם. ראה למעלה פ"ח ה"ג). 78) אם נכנסה טומאה לתוך החבית כנגד מקום החרס הזה. 79) וכשנגעה מיטמאה, מפני שכולה כיד לאותו חרס, ויד מתטמא במגע אבל לא באוויר, לפי הכלל שאין יד לכלי חרס [בעל משנה אחרונה מערער על כלל זה ומפרש, שגללים אינם מחברים אפילו לעשותה יד ממש, ומועילים רק לטומאת מגע אבל לא לטומאת אוויר].

- 1 יד. חֲבִית⁸⁰ שְׁנֹקְבָה⁸¹ וְסִתְמָה⁸² הַנֶּקֶב בְּזֹפֵת⁸² וְאַחַר כֵּן
- 2 נִשְׁבְּרָה, אִם יֵשׁ בְּחֲרָס הַסִּתְמָה בְּזֹפֵת כְּדִי לְהַחֲזִיק
- 3 רְבִיעִית - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טְמֵאָה⁸³, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
- 4 מְשַׁבְּרֵי חֲבִית, וְלֹא כְּטַל שֶׁשֵּׁם פְּלִי מְעַלְיָה⁸⁴. אֲבָל
- 5 חֲרָס שְׁנֹקֵב אַחַר שִׁפְרָשׁ מִן הַפְּלִי וְסִתְמָה הַנֶּקֶב בְּזֹפֵת,
- 6 אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא מְחֲזִיק רְבִיעִית - טְהוּר; שֶׁהַחֲרָס
- 7 שְׁנֹקֵב - כְּטַל שֶׁשֵּׁם פְּלִי מְעַלְיָה⁸⁵ וְטְהוּר, וְכָל שֶׁטְהוּר
- 8 בְּכָלִי חֲרָס שֶׁעָה אַחַת - אֵין לוֹ טְמֵאָה לְעוֹלָם⁸⁶.

80) שם מ"ג. 81) אפילו נקב המטהר. 82) שאינו מחבר יפה ואינה מקבלת טומאה אחר הסתימה (ראה פ"כ ה"ג).

83) שהרי הוא ראוי לגיסטרא, וראויה לקבל משקין הדולפים, אע"פ שהזפת אינו חיבור בן קיימא. 84) מעל החבית. אע"פ שאינה מקבלת טומאה, לא ירדה מעליה תורת כלי לגמרי, שהרי אפשר לתקנה בדברים המחברים יפה. ומה שאמרו (תוספתא כלים פ"ב ה"ג) "כלי חרס כיון שטהר אין לו טומאה עולמית" (ראה סוף הלכה זו) התכוונו לשברי כלי חרס. אבל כלי שלם שנוקב ותוקן מקבל טומאה (כך מפרש הר"ש במשנתנו את הכלל הזה). [בברטנורא ובתפארת-ישראל במשנתנו מפרשים, שהזפת מחבר יפה, והחבית מקבלת טומאה אחר הסתימה ואע"פ"כ נדחקו לפרש שלא בטל שם כלי עליה לפני הסתימה - מפני שהיתה ראויה לקבל רימונים. ונראה, שלא קיבלו את פירושו של הר"ש לתוספתא הנ"ל. ודעתם, שהוא כולל גם כלים שלמים, ולפיכך הוצרכו לנימוק דחוק זה]. 85) שאין אדם מתקן גיסטרא. 86) ראה לקמן פ"כ הערה כב, בירור שיטת רבינו בדין זפת.

- 9 טו. קְמָקוּמוֹס⁸⁷ שְׁנֹקֵב וְעִשְׂאָה⁸⁸ בְּזֹפֵת - טְהוּר,
- 10 שְׂאִין יְכוּל לְקַבֵּל הַחֲמִין בְּצוּנָן⁸⁹. וְכֵן פְּלִי הַזֹּפֵת⁹⁰
- 11 וְהַשְּׁעוּדָה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - טְהוּרִין, וְאֵינָן בְּכָלִל
- 12 הַפְּלִים⁹¹.

87) שם מ"ז. 88) תיקנו. 89) הזפת נמס בחמים. 90) שכולו עשוי מזפת. 91) לענין טומאה.

- 13 טז. מִשְׁפָּף⁹² שֶׁל חֲרָס שֶׁפָּקְקוֹ⁹³ בְּזֹפֵת - אֵינוֹ מְקַבֵּל
- 14 טְמֵאָה, שְׂאִין הַזֹּפֵת מְשִׁימוֹ פְּלִי קְבוּל⁹⁴; אֲבָל מִשְׁפָּף
- 15 שֶׁל עֵץ שֶׁסִּתְמוֹ - הָרִי זֶה כְּכָלִי קְבוּל וּמִתְטַמָּא⁹⁵.

92) שם מ"ג. 93) המדובר במשפך של בעל הבית, אבל

- 1 מ. בצק שפסדקי הערבה שנגע בו שרץ: אם בפסח,
 2 הואיל ואסורו חשוב - חוצץ, ולא נטמאת הערבה;
 3 ואם בשאר ימות השנה: אם היה מקפיד עליו -
 4 הערבה טהורה, ואם רוצה בקיומו - הרי הוא
 5 פערבה ונטמאת הערבה.
- 6 י. המשיחות והרצועות שבמטפחות הספרים
 7 ושכמטפחות התינוקות: תפורות - חבור, וקשורות
 8 - אינן חבור. וכן רצועות שבמעדר ושפשק
 9 ושבקפה. אבל שבאזני כלי חרס, אפלו תפורות -
 10 אינן חבור, שאין חבורין לכלי חרס.
- 11 יא. יד קרדם היוצא מאחריו: שלש אצבעות -
 12 חבור, והיתר על שלש - הנוגע בו טהור. יד קרדם
 13 מלפניו: טפח הסמוך לפרזל - חבור, יתר על כן -
 14 הנוגע בו טהור.
- 15 יב. שיירי הפרגל - טפח; ויד מקבת של מפתחי
 16 אבנים - טפח. יד קרנס של זהבים - טפחים, ושל
 17 חרשים - שלשה. שיירי מלמד הבקר - ארבעה
 18 טפחים סמוך לדרבן. יד קרדם שחופרין בו בירירין
 19 של מים - ארבעה טפחים; ויד קרדם של נפוש -
 20 חמשה. ויד כן פטיש - חמשה; ושל פטיש - ששה.
 21 וכן יד קרדם של פקוע ושל עדיר - ששה. יד מקבת
 22 של סתתין - ששה. שיירי המרדע הסמוך לתרחור
 23 של מתכת שבראש המרדע - שבעה טפחים. יד
 24 המגרפה של בעלי בתים - שמונה טפחים, ושל
 25 סידין - עשרה. וכל היתר על זה, אם רצה לקנימו
 26 - טמא. יד כל משמשי האור, כגון השפודין
 27 והאסקלאות, אפלו ארפין כל שהן - טמאין.
- 28 יג. מקל שעשאהו יד לקרדם - הרי הוא חבור
 29 לטמאה בשעת מלאכה, ואם נגעה טמאה במקל
 30 פשהו חורש או מבקע בו - נטמא הקרדם, ואם
 31 נגעה בקרדם - נטמא המקל. וכן הדיוסטר, שהן
 32 פשגי בלים והמסמר מחברן להיות מסך עליהן -
 33 הרי הן חבור בשעת מלאכה. קבעו בקורה - הרי זה
 34 מקבל טמאה, ואין הקורה חבור לו. עשה קצת
 35 הקורה דיוסטר: כל שהוא מן הקורה לצרף
 36 הדיוסטר - חבור לדיוסטר; והנוגע בשאר הקורה -
 37 טהור, שאין כל הקורה חבור.
- 38 יד. עגלה שנטמאת: הנוגע בעל ובקטרב ובעץ
 39 ובעבות, אפלו בשעת מלאכה - טהורה; והנוגע
 40 בחרב ובברך וביצול ובעין של מתכת ובכלחיים
 41 ובעיראין - טמא. וכן מגרה שנטמאת: הנוגע בידה
 42 מכאן ומכאן - טמא; והנוגע בחוט ובמשיחה
- 43 ובאמה ובסניפין שלה - טהור, שאין אלו חבור לה.
 44 אבל הנוגע במלבן של מסר הגדול - טמא.
- 45 זו. מכבש של חרש שנטמא הרמח שבו, הנוגע
 46 במכבש - טהור. מגרה שנטמא, הנוגע בקשטנית
 47 שהיא לפופה עליו - טהור, שאינה חבור. קשת
 48 שהיתה מתוחה ובהחץ משוד עמה ונטמא החץ,
 49 הנוגע ביה ובקשת - טהור, ואפלו פשהיא מתוחה.
 50 וכן מצודת האישות שנטמא החץ שלה - לא
 51 נטמאת המצודה, אפלו פשהיא מתוחה. וכן מסכת
 52 נסוכה שנטמאת בשעת האריג: הנוגע בכד העליון
 53 והפתחון, ובנירים ובקירוס, ובחוט שהעבירו על
 54 גבי ארגמן, ובעירה שאינו עתיד להחזירה - טהור,
 55 שכל אלו אינן חבור לבגד; אבל הנוגע בנפש
 56 המסכת, ובשתי העומד, ובכפל שהעבירו על גבי
 57 ארגמן, ובעירה שהוא עתיד להחזירה - טמא, שכל
 58 אלו חבורין לבגד.
- 59 זו. הנוגע בצמר שעל האימה ובאשניה - טהור.
 60 הנוגע בפקה: עד שלא פרעה - טמא; משפרעה -
 61 טהור.
- 62 יז. החוט שהשילו למחט, אפלו קשור משני צדדין
 63 - אינו חבור. הכניסו לבגד - החוט חבור לבגד,
 64 ואין המחט חבור לבגד. ואין החוט פלו חבור
 65 לבגד, אלא כל שהוא לצרף התפירה - חבור; שאינו
 66 לצרף התפירה - אינו חבור. החוט שפרש מן הבגד,
 67 אפלו מאה אמה - פלו חבור. חבל שקשור בחרס,
 68 אפלו מאה אמה - פלו חבור. קשר בו חבל אחד -
 69 מן הקשר ולפנים חבור, מן הקשר ולחוץ אינו
 70 חבור. החבל שהוא קשור בקפה - אינו חבור, אלא
 71 אם כן תפר.
- 72 יום שישי כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ה
- 73 פרק אחד ועשרים
- 74 א. החוטין² היוצאין מן האריג³ ושבתחלת היריעה
 75 ושכסופה, והן הנקראין גימין, כמה שענדן? של
 76 סדין ושל סודרין⁴ ושל צעיף⁵ ושל פליון של ראש⁶
 77 - שש אצבעות⁸; ושל חלוק שהוא קרוע⁹ מתחלתו
 78 ועד סופו ואחר שלובשין אותו מקבצין אותו
 79 בלולאות - שעור חוטיו עשר אצבעות¹⁰. הסגוס¹¹
 80 והרדיד¹² והטלית¹³ - שלש אצבעות. וכל היתר על
 81 השעורין האלו - הנוגע בו טהור, אף על פי שהבגד
 82 טמא במדרס¹⁴ או בשאר טמאות. ואין צריך לומר,
 83 שאם נגעה טמאה ביה - שהבגד טהור.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ב מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 עֲשֵׂשִׁיּוֹת שֶׁל מַתְכוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן³⁴ - שְׁלֹשָׁה
18 טְפָחִים. קָנָה שְׁלֵה וְחוּטִיָּה - שְׁנַיִם עֶשֶׂר טְפָחִים.
19 חוּט מֵאֲזֵנִים שֶׁל חֲנֻנִים וְשֶׁל בְּעֲלֵי בָתִּים - טְפַח.
20 קָנָה הַמֵּאֲזֵנִים וְחוּטִיָּה - שְׁשָׁה טְפָחִים. חוּט מֵאֲזֵנִים
21 שֶׁל צְמָרִים³⁵ וְשֶׁל שׁוֹקְלֵי זְכוּכִית - טְפָחִים. קָנָה
22 מֵאֲזֵנִים וְחוּטִיָּה - תְּשַׁע טְפָחִים. וְהִתֵּר עַל
23 הַשְּׂעוּרֵין אֱלוֹ - אֵינָן חַבּוּר.

28 מאזני יד מורכבים מקנה של עץ או מתכת ושתי כפות קשורות בחוטים בקצות הקנה ובאמצע מחוברת הלשון המתנועעת במסגרת, והשוקל אחוז בחוט הקשור בראש המסגרת. (29 מוכרי זהב. 30) מין בד משובח המיוצר בעיר פילוסא שבמצרים (ביומא לד, ב: בשחר היה (הכהן הגדול) לובש פילוסין של יב מנה). (31) בחוט קצר אפשר יותר לדייק במשקל מאשר באורך, ולפיכך רגילים להשתמש בחוט קצר כששוקלים דברים יקרים. (32) שכפות המאזניים קשורות בו. (33) המחברים את הכפות לקנה. (34) דברים זולים שאין מדקדקים כל כך לשקול עין בעין. (35) מוכרי צמר.

24 ו. הַחֶבֶל שֶׁמְסַרְגִּין הַמְטוֹת³⁶ מֵאִמְתִּי הוּא חַבּוּר
25 לְטִמְאָה? מִשִּׁיֶּסֶר בּוֹ שְׁלֹשָׁה בָתִּים³⁷. וְהַנּוֹגֵעַ בְּחֶבֶל
26 מִן הַקֶּשֶׁר³⁸ וְלִפְנֵים³⁹ - טִמְאָה. מִן הַקֶּשֶׁר וְלַחוּץ: עַד
27 שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת⁴⁰ - טִמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּן צָרְכֵינוּ שֶׁל קֶשֶׁר
28 הָרִי הוּן מְכַלֵּל הַמְטָה; וְחוּץ לְשֹׁלֵשׁ אֲצָבָעוֹת -
29 טְהוֹר, שְׂאִינוּ לְצַרְף הַפְּלִי, שְׂאִפְלוּ פִּסְקוֹ⁴¹ אֵין
30 הַקֶּשֶׁר נִתְרָה⁴².

36 קושרים היו חבלים בארבעת קירות המיטה וקולעים אותם בתבנית סורג (שבכה), עם ריווח גדול בין החבלים כעין חלונות. (37) כל ריבוע של הקליעה נקרא "בית". כל זמן שלא סרג שלושה בתים אין קשר בין המיטה לחבלים. (38) קשר הסריגה (הר"ש מפרש שהכוונה אם קשר חבל אחר לחבל הסורג, אבל רבינו מפרש כאמור לעיל). (39) לצד שנסרג. (40) בפחות משיעור זה יינתק הקשר מכובד השוכב על המיטה. (41) אם חתך חלק זה. (42) והסריגה תתקיים.

31 ז. חֶבֶל הַיּוֹצֵא מִן הַמְטָה⁴³ שֶׁהִיא טִמְאָה: עַד סוֹף
32 אֲרָבָעָה טְפָחִים⁴⁴ - הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טְהוֹר, שְׂאִינוּ מְצַרְכֵי
33 הַמְטָה, לְפִי שְׂאִינוּ רְאוּי לְכַלּוֹם⁴⁵; מִתְחַלֵּת חֲמִשָּׁה
34 וְעַד סוֹף עֶשְׂרֵה - טִמְאָה⁴⁶, מִפְּנֵי שֶׁתּוֹלֵין בּוֹ אֶת
35 הַמְטוֹת; מִעֶשְׂרֵה וְלַחוּץ - טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יִתֵּר
36 עַל צַרְף הַמְטָה.

43) אחר שנגמרה הסריגה. (44) במשנה: "עד ה' טפחים טהור", אולם בתוספתא בבא מציעא פרק ט הלכה א אמרו "חמישה כלמעלה" ומפרש רבינו "חמישה" היינו הטפח החמישי, וכולו דינו כיותר מחמישה ומשום זה כתב כאן "עד סוף ארבעה טפחים - טהור". דעתו, שהתוספתא אינה חולקת על משנתנו אלא מפרשת כוונתה, ולכן פסק כמותה. (45) כשגומרים את הסריגה קושרים את החבלים קשר מהודק

1) יבאר כמה שיעור הנימים של כל הדברים והיות על אלו השיעורים. ודין החבל שמסרגים המיטות מאימתי הוא חיבור לטומאה. ודין מיטה שהיא טמיאה מדרס ומזון יוצא ממנה עד עשרה טפחים וכו'. כרע שהיתה טמאה מדרס וחיברה למיטה וכו'. (2) כלים פרק כ"ט, משנה א. (3) מצירי האריג יוצאות שאריות חוטים שלא נארגו. (4) שיהיו נידונים כחיבור לאריג. (5) מטפחת גדולה לעטיפת הראש והכתפיים. (6) מטפחת דקה וקטנה. (7) מין כובע מחודד בראשו. (8) הן חיבור עם הבגד ואם נגעו טומאה בבגד נטמאו, וכן להיפך. אבל חלק הנימין למעלה משיעור זה אינו חיבור. (9) פתוח מאחוריו. (10) מפני שעשויים לקשירה הם יותר ארוכים. (11) במשנה כתוב "נימי סגוס", ורצוי להגיה כך גם בדברי רבינו. סגוס הוא בגד עב מאוד, שלובשים אותו בימות הגשמים וציציות קצרות בולטות על כל פניו. (12) צעיף דק. (13) בגד עליון רגיל. (14) זב והדומים לו מטמאים את הכלים ששכב, ישב או דרס עליהם ועושה אותם אב הטומאה. טומאה זו נקראת טומאת מדרס ודיניה נתבאר בהלכות מטמאי משכב ומושב.

1 ב. נִימֵי הַפֶּפֶה שֶׁל רֵאשִׁי¹⁵, וְהַמְסוֹה שֶׁמְגִיחִין
2 הָעֲרֵבִים¹⁶ עַל פְּנֵיהֶם, וְהַקְּלָקְלִין¹⁷ הַשְּׂזוּרִין מִן
3 הַשְּׂעוּר, וְהַפּוֹנְדָה¹⁸ שְׁלוֹבֵשׁ הָאָדָם עַל בְּשׂוֹ, וְהַשְּׂמֵלָה וְהַפְּרָגוֹד¹⁹ שֶׁמְגִיחִין עַל הַפְּתָחִים כְּמוֹ
4 פְּרָכֶת - נִימֵיהֶן כָּל שְׁהֵן²⁰.

15) כובע שהנשים חובשות. במשנה: כיפה של זקינה. (16) נראה שהכוונה לערביות. (17) חגורה של צמר. במשנה: והקולקין. (18) כעין גופייה שבזמננו. (19) מסך הפתח. (20) כל אורך שהוא - חיבור.

6 ג. מִשְׁקָלֶת²¹ שְׁנַטְמָא - הָרִי שְׁנַיִם עֶשֶׂר טְפָחִים²² מִן
7 הַחוּט שְׁלֵה חַבּוּר לָהּ; וְכָל הַנּוֹגֵעַ בְּחוּץ לְשְׁנַיִם עֶשֶׂר
8 טְפַח - טְהוֹר. וּמִשְׁקָלֶת שֶׁל חֲרָשִׁים²³ - שְׁמוֹנֶה עֶשֶׂר
9 טְפַח; וְשֶׁל פְּנְאִין²⁴ - חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְהִתֵּר עַל מְדוֹת
10 אֱלוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ²⁵ - טְהוֹר.

21) שם משנה ג. חוט ארוך ובסופו קשורה חתיכת עופרת ומשתמשים בו לבדוק אם נדבכי החומה מונחים ישר זה על גבי זה. (22) שיעור זה נקבע לבנאים שעיסוקם בניינים קטנים. (23) נגרים שבונים בתי עץ. (24) בוני מגדלים גבוהים. (25) דעתו לקיים את החוט כמו שהוא ולא לגזור את המיותר.

11 ד. מִשְׁקוּלוֹת שֶׁל סִידִין וְשֶׁל צִרִין, אִפְלוּ אֲרַכִּין כָּל
12 שְׁהֵן²⁶ - טִמְאִין²⁷.

26) ללא הגבלת ארכם. (27) אם נגעו טומאה במשקולת - נטמא כל החוט.

13 ה. חוּט מֵאֲזֵנִים²⁸ שֶׁל זְהָבִים²⁹, שֶׁל פְּלָס³⁰, וְשֶׁל
14 שׁוֹקְלֵי אֲרָגְמָן טוֹב, שְׂאוּחֵזוּ הַשׁוֹקֵל בּוֹ וְתוֹלָה
15 הַמֵּאֲזֵנִים מִיָּדוֹ - שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת³¹. קָנָה שְׁלֵה³²
16 וְחוּטִיָּה³³ - כָּל שְׁהֵן. חוּטֵי מֵאֲזֵנִים שֶׁל מוֹכְרֵי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כשהוא לעצמו אינו ראוי למדרס ומיטמא רק כחלק מן המיטה, ומחוץ לעשרה טפחים אינו מצרכי המיטה, אבל בשאר טומאות גם המזון כשהוא לעצמו ראוי לקבל טומאה ולפיכך כולו חיבור. (61) משמיענו רבותא, שאפילו בטומאת משקין שהיא גזירת חכמים - כולו חיבור.

- 19 י. מטה הטמאה מדרס וכו' לה מזון⁶² - הפל טמא
- 20 מדרס⁶³. הפרישו⁶⁴ - המטה מדרס פשהיתה, והמזון
- 21 מגע מדרס⁶⁵. היתה טמאה טמאת שבועה⁶⁶ וכו' לה
- 22 מזון - פלה טמאה טמאת שבועה⁶⁷. הפרישו - היא
- 23 טמאה פשהיתה, והמזון טמא טמאת ערב⁶⁸. היתה
- 24 טמאה טמאת ערב וכו' לה מזון - הפל טמא
- 25 טמאת ערב⁶⁹. הפרישו - היא טמאה טמאת ערב,
- 26 והמזון טהור⁷⁰.

(62) אחר שנטמאה במדרס הזב. (63) גם המזון, מפני שהוא טפל למיטה ונעשה כחלק ממנה. (64) אחר שכרכו ונטמא מדרס. (65) יום אחד. מכיוון שלא היה כרוך על המיטה בשעה שדרס עליה הזב, וטומאתו באה לו אחר כך בעקיפין מפני שנטפל למדרס - נתבטלה זיקתו למיטה ובטלה טומאתו, אבל טומאת מגע מדרס, שבאה לו מכוח עצמו על ידי נגיעתו במיטה - לא בטלה. (66) במגע או באוהל המת שהם מטמאים שבעה ימים. [גם טומאת מדרס היא טומאת שבעה, אבל יש בה גם חומרות יתירות על טומאות מת. וסתם "טומאת שבעה" מגדירה טומאת מת]. כל דבר שהוא טמא שבעה ימים הוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים. (67) כמו בטומאת מדרס. (68) יום אחד ככל נוגע באב הטומאה. (69) כמו בטומאת שבעה. (70) ולא נטמא בנגיעה במיטה, מפני שוולד הטומאה אינו מטמא כלים.

- 27 יא. מטה שפרך עליה מזון ונגע בהן המת - הפל
- 28 טמא טמאת שבועה. פרישו - טמא טמאת שבועה. נגע
- 29 בה שרץ וכיוצא בהן - טמאין טמאת ערב. פרישו -
- 30 טמאין טמאת ערב.

- 31 יב. פריע⁷¹ שהיתה טמאה מדרס⁷² וחברה למטה⁷³ -
- 32 המטה פלה מדרס⁷⁴. פרישה - הפריע טמאה מדרס
- 33 פשהיתה, והמטה מגע מדרס. וכן אם היתה הפריע
- 34 טמאה טמאת שבועה וחברה למטה - המטה פלה
- 35 טמאה שבועה, פאלו נגע המת פריע שקלה⁷⁵. ואם
- 36 הנה על המטה⁷⁶ - טהרה והפריע פכללה⁷⁷. ואם
- 37 פרישה קדם הנה - הפריע טמאה טמאת שבועה
- 38 פשהיתה, והמטה טמאה טמאת ערב⁷⁸. היתה הפריע
- 39 טמאה טמאת ערב וחברה למטה - הפל טמא טמאת
- 40 ערב. פרישה - היא טמאה טמאת ערב, והמטה
- 41 טהורה. שאין הטמא טמאת ערב מן המת מטמא
- 42 לא אדם ולא פלים, מפני שהוא ולד, כמו שבפירושו.
- 43 וכן הדין בשן של מעדר⁷⁹ שנטמא במת ואחר כך
- 44 חברו למעדר.

(71) רגל של מיטה. (72) שדרס עליה הזב כשהייתה

חזק ולפיכך אין צורך להשאיר שלוש אצבעות. [ואולי הכוונה כאן לחבל שמחוץ לשלוש אצבעות, אבל שלוש אצבעות הראשונות הן חיבור ומטמאות]. בהדינים הקודמים הקצר מקבל טומאה והארוך לא, ובנידון כאן - להיפך. (46) כל החבל אפילו החלק שלמטה מארבעה טפחים.

- 1 ח. אבנט של אריג שמקיפין⁴⁷ אותו על המטה פדי
- 2 לקבץ איבריה⁴⁸, והוא הנקרא מזון, שמקצתו יוצאה
- 3 מן המטה: עד עשרה טפחים - הרי הוא מצרכי
- 4 המטה; יתר על פן - אינו מצרכי המטה. ומזון
- 5 שבילה, אם נשאר ממנו שבועה טפחים פדי לעשות
- 6 ממנו חבק לחמור⁴⁹ - הרי זה מקבל טמאה.

(47) כורכים סביב המיטה וקושרים קשר מהודק. (48) לחבר ולהדק את חלקי המיטה שלא יתפרקו. (49) להניחו על המרדעת של החמור (רכינו בפירושו. ולא ביאר לשם מה מניחים אותו, ואולי צריך להיות "תחת המרדעת" ומניחים אותו על החמור כדי להגן על עורו).

- 7 ז. מטה שהיתה טמאה מדרס⁵⁰ ומזון יוצא
- 8 ממנה⁵¹: עד עשרה טפחים - הרי הוא אב טמאה⁵²
- 9 במטה עצמה והפל מדרס; מעשרה ולחוץ - הרי
- 10 הוא כמגע מדרס⁵³. דרס⁵⁴ הזב על המזון היוצא⁵⁵:
- 11 מעשרה ולפנים⁵⁶ - הרי המטה פלה מדרס⁵⁷;
- 12 מעשרה ולחוץ⁵⁸ - טהורה⁵⁹. במה דברים אמורים?
- 13 למדרס⁶⁰; אבל לשאר טמאות, אפלו מאה אמה -
- 14 פלו חבור. פיצד? מזון שהוא פרוך על המטה
- 15 והכניס קצתו לאהל המת או שנגע שרץ בקצתו או
- 16 שנפלו משקין טמאין על מקצתו⁶¹ - נטמאת המטה,
- 17 ואפלו הנה הקצה שנטמא יוצא מן המטה מאה
- 18 אמה.

(50) ששכב או ישב עליה זב והדומים לו. (51) כששכב הזב על המיטה היה חלק המזון כרוך עליה. (52) ומטמא אדם וכלים הנוגעים בו. (53) חלק זה אינו צורך המיטה ולפיכך לא נטמא עימה, אבל נטמא מפני נגיעתו כחלק שהוא אב הטומאה ונעשה ראשון לטומאה. (54) נתבאר כבר שהמונח "דרס" כולל שכיבה, ישיבה, רכיבה וכו'. (55) החלק היוצא מן המיטה. (56) אם דרס על המזון בעשרה טפחים הראשונים היוצאים מן המיטה. (57) כל המיטה וגם עשרת הטפחים הקרובים דינם כמדרס הזב. ואף על פי שהמזון, כשהוא לעצמו אינו ראוי למדרס - כשהוא מחובר למיטה דינו כמיטה. (58) אם דרס על המזון במקום המרוחק מן המיטה יותר מעשרה טפחים. (59) הכל טהור מטומאת מדרס מפני שהמזון אינו ראוי למדרס. מובן שאם נגע הזב במזון נטמא טומאת מגע הזב ונעשה ראשון לטומאה, אבל כשדרס עליו ולא נגע בו, כגון שהיה איזה דבר מפסיק בין הזב ובין המזון - הרי הוא טהור לגמרי. [נתבאר בהלכות טומאת משכב ומושב, שמדרס הזב מטמא אפילו מאה סדינים המונחים זה על גבי זה, והוא דורס על העליון]. (60) תוספתא שם בבא מציעא פרק ט הלכה ג. נימוק ההבדל בין מדרס לשאר טומאות נתבאר בתוספתא עצמה: המזון

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ב מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

11 כלים פכ"ח מ"ח. 12) סדינים עבים ושמיכות.
 13) מפני דקותם, הם שקופים. 14) מטליות קטנות מבר
 גס ביותר או דק ביותר, אינו ראוי לכלום.
 ג. פל' 15) הקליעות¹⁶ מקבלות טמאה פבגדים, אָחָד
 19 הקולע חוטים ועשאן פּיף¹⁷ או האורגן ועשאן
 20 אבנט¹⁸ וכיוצא בו; חוץ מקליעה שעושין הצמרים
 21 לקשור בה הצמר¹⁹, שהיא טהורה²⁰. הקלע²¹ שביית
 22 קבול אָבן שָׁבָה²² אָרוג או עור - מקבלת טמאה.
 23 נפסק בית אצבע שלה²³ - טהורה²⁴. נפסק [בית]
 24 הפקיע²⁵ שלה בלבד - עדין היא בטמאתה²⁶.
 25 המקמורות והרשתות²⁷ - מקבלין טמאה²⁸. והחרם²⁹
 26 - מקבל טמאה מפני זוטו³⁰, מפני שעניי אותה
 27 השבכה דקין ביותר והרי היא פבגד. העושה פבגד³¹
 28 מן החרם - טהור; מן זוטו - מתטמא.
 29

15) עדיות פ"ג מ"ד. 16) דברים הקלועים כרשת.
 17) חגורה צרה ודקה (כלאים פ"ט מ"ט). 18) חגורה
 רחבה. 19) חבילות צמר לא ארוג. 20) מפני שנקביה
 גסים. 21) עדיות שם מ"ה. נשק פרימיטיבי לזרוק אבנים
 על האויב. דוד השתמש בנשק זה במלחמתו עם גלית.
 22) המקום שמניחים בו את האבן המוכנה לקליעה.
 23) המקום שבו אוהז הקולע באצבעו בשעת זריקת האבן.
 כשנפסק מקום זה, אי-אפשר לקלוע. 24) אינו מקבל
 טומאה. 25) מקום בקלע שאוחזים בו ביד שניה בשעת
 קליעה. 26) כלומר, עדיין היא ראויה לקבל טומאה. זה
 אינו מעכב את הקליעה. 27) כלים פכ"ג מ"ה. 28) ככל
 הקליעות. 29) רשת מיוחדת לצוד דגים, והיא עשויה
 מחוטים קשורים זה בזה ואינם ארוגים. 30) בשפת הרשת
 עושים כעין כיס, ופיו צר, ושמים שם אוכל פתיון לדגים.
 כיס זה נקרא "זוטו", ודינו כבגד. 31) שם פכ"ח מ"ט.
 ד. עשה חלוק³² מן המשמרת³³, אם יש בו שלשה
 30 על שלשה - מקבל טמאה³⁴.
 31

32) תוספתא כלים, בבא בתרא פרק ה"ג. 33) מסנת
 של משקין. 34) אף-על-פי שביטלה בידים ממלאכתה
 הראשונה, היא מקבלת טומאה כדין חלוק.
 ה. משמרת³⁵ של יין שבלתה: אם משמשת מעין
 32 מלאכה ראשונה³⁶ - טמאה, ואם לאו - טהורה.
 33 35) תוספתא שם. 36) לסנן יין.

ו. מטפחות³⁷ ספרים המצירות³⁸ - אין מקבלין
 34 טמאה, מפני שאינן משמשין אדם³⁹; שהרי ציורן
 35 מעיד עליהן שבשבייל ספר נעשו. ושאין מצירות -
 36 מתטמאות בשאר טמאות⁴⁰ חוץ מטמאת מדרס⁴¹,
 37 מפני שאומרין לו⁴²: עמד ונעשה מלאכתנו⁴³, כמו
 38 שבארנו בענין משקב ומושב⁴⁴.
 39

37) משנה שם פכ"ח, ד. 38) בריקמה או בצבעים.
 39) ודברים העשויים לתכשיט כלים, אינם מקבלים טומאה.
 40) כגון טומאת מת ושרץ. רבינו מפרש מה שאמרו

מופרשת מן המיטה (רבינו בפירושו למשנה). 73) טהורה.
 74) מכיוון שהכרע מעמיד את המיטה, הרי כולה זקוקה
 לכרע הטמא ולפיכך היא מתטמאה כמחובר לטמא. ואין זה
 דומה למזון שאין המיטה צריכה לו כל כך ויכולה להתקיים
 ולהשתמש בה זמן רב בלי המזון. 75) המחובר לה
 כשנטמאה. 76) מי אפר פרה כדי לטהרה מטומאת מת.
 77) אף על פי שמי ההזאה לא נפלו על הכרע שהוא הגורם
 לטומאת המיטה. 78) ואינה צריכה הזייה. 79) כלי
 שמשתמשים בו לפורר את האדמה ולהכשירה לזריעה. כללו
 של דבר: אם מחברים לאיזה כלי שהוא חלק טמא שהכלי
 צריך לו - עוברת הטומאה על כל הכלי כל זמן שהם
 מחוברים, ואם הפרידם פקעה טומאה זו מהכלי, אולם, נטמא
 מפני נגיעתו באותו החלק שהיה טמא מחמת עצמו, ונעשה
 ראשון. ואם הכלי הטמא היה רק ראשון לטומאה וחברו לו
 כלי טהור - מתפשטת גם כן טומאתו על כל הכלי, אבל
 כשפירש נטהר הכלי המחובר לו לגמרי, שהרי כלי אינו
 מתטמא במגע בראשון לטומאה.

פרק שנים ועשרים

א. פמה² שעור הבגד להתטמא? שלשה טפחים על
 1 שלשה טפחים - למדרס³; ושלש אצבעות על שלש
 2 אצבעות מכוונות עם המלל⁴ - לטמאת המת או
 3 לשאר טמאות. פמה דברים אמורים⁵? פבגדי צמר
 4 ופשתים; אָבָל בגדים של שאר מינין - אין מקבלין
 5 טמאה מפל הטמאות אלא אם פן יהי פהן שלשה
 6 טפחים על שלשה טפחים או יתר. שְׁנֹאָמֵר: או
 7 בגד⁶. מפי השמועה למדו, שפא הפתוב⁷ לרבות
 8 שלשה טפחים על שלשה טפחים בשאר בגדים
 9 לטמאה. פמה דברים אמורים? פקרעים מן
 10 הבגדים; אָבָל האורג⁸ בגד בפני עצמו⁹ פל שהוא -
 11 הרי זה מקבל שאר טמאות, חוץ מטמאת מדרס¹⁰,
 12 שאין מקבל אותה אלא הראוי למדרס.
 13

1) יבאר כמה שיעור הבגד להתטמא למידרס ולטומאת מת
 ולשאר טמאות. ודין בגד הראוי לקבל טומאה. ואם נטמא
 החלוק מאימתי הוא טהור. 2) כלים פכ"ז מ"ב. 3) לקבל
 טומאת מדרס הזב החמורה, שמתמאה טומאת שבעה,
 ואפילו בלי נגיעה ישירה. בגד שאין בו כשיעור הזה - אינו
 ראוי למדרס (שבת כו, ב). 4) השפה הכפולה, מצטרפת
 לשלוש על שלוש. כחכמים בכלים פכ"ח מ"ז. 5) שבת
 כז, א. כרבא אחר שחזר בו. 6) סתם בגד האמור בתורה,
 מצמר או מפשתן. 7) המלה "או". 8) שם סג, ב.
 9) אין דעתו לארוג יותר. ראה תוספות שם ד"ה מניין. נראה
 שדין זה נאמר בכל הבגדים ולא בצמר ופשתים בלבד.
 10) שהרי אינו ראוי למדרס.

ב. הפגדים העבים¹¹ ביותר, פגון הלבדין והנמטין¹²
 14 הקשין, או הפגדים הרפין ביותר, פגון בגדי פשתן
 15 של מצרים שהבשר נראה מתחתן¹³ - אין מקבלין
 16 טמאה עד שיהיה פקרע שלשה על שלשה טפחים,
 17 בין למדרס בין לשאר טמאות¹⁴.
 18

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ב מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14 עֲשֵׂה עֲלֶיךָ מְלוּגְמָא⁷⁰: עַל הַפְּגָד - אֵינוֹ מְקַבֵּל
15 טְמָאָה, שֶׁהָרִי נִתְלַכְלַךְ וְאֵינוֹ רָאוּי; וְעַל הָעוֹר -
16 מְקַבֵּל טְמָאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּחַ וְרָאוּי לְמִשְׁכָּבוֹ.⁷¹

64 שם מ"ג. 65 רטייה (תחבושת) שנעשית מדברים
שמנים מעורבים בשעווה. 66 מרח את המשחה על
חתיכת עור. 67 בעור ובבגד. 68 היעורור הקבוע להם
לקבלת טומאה: בגד - שלושה על שלושה, ועור - חמישה
על חמישה. 69 הבגד והעור נמאסים מן המשחה ואינם
ראויים לכלום. 70 עשויה מתאנים לעוטות ומקמח.
רטייה זו אינה מלכלכת כל כך. 71 ולכן מיטמא גם
טומאת מדרס.

17 יב. מְאִימְתִי יְקַבֵּל הַפְּגָד טְמָאָה?⁷² מְשִׁיאָרְג בּוֹ שֵׁלֶשׁ
18 אֶצְבָּעוֹת עַל שֵׁלֶשׁ אֶצְבָּעוֹת. וְכָל הַפְּלִים הַנְּאָרְגִין
19 בְּמַחַט, פְּגוֹן הַפִּים וְאֶנְפְּלִיא⁷³ - אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה
20 עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֵאכְתָּן.

72 המדובר באורג בדים ארוכים להשתמש בהם לפי
הצורך. אבל האורג בגד שלם, אמרנו למעלה בהלכה א
שאפילו כל שהוא מקבל טומאה. ומשמע מלשונו, שבכל
הבגדים הדין כך, ולא בצמר ופשתים בלבד, ומה שאמרו
בשאר מינים שלושה טפחים, הכוונה לקרעים, ולא לאריג
חדש (ראה למעלה ה"א וה"ב). 73 תוספתא כלים, בבא
מזיעא פ"ו, ה"ב. נעליים המכסות רק חלק מן הרגל והן
עשויות מאריג.

21 יג. כָּל הַפְּלִים⁷⁴ הַנְּעֻשִׂין עַל גְּבֵי מַחַט⁷⁵, פְּגוֹן מְצוּדָה
22 - בֵּינוֹן שֶׁנְּעֻשָׂה בָּהֶן בֵּית קַבּוּל מְלֵאכְתָּן מְקַבְּלִין
23 טְמָאָה.

74 שם. 75 הגר"א בהגהותיו לתוספתא מפרש, כמו
אריגת הפוזמקאות שמתפרקת כולה אם אין עושים שפה
בסוף האריגה, ו"הנארגים במחט" פירושו שתוחבים את
חוט הערב באוון המחט, ומכניסים לתוך השתי.

24 יד. סְבָכָה⁷⁶ שֶׁמְגִיחֹת הַפְּנוֹת בְּרֵאשֵׁיהֶן: אִם הִתְחִיל
25 לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מִפִּיהָ⁷⁷ - אֵינָה מְקַבְּלַת טְמָאָה עַד
26 שִׁיגְמַר קְרָקְעִיתָהּ⁷⁸; וְאִם הִתְחִילָה מְקַרְקְעִיתָהּ -
27 אֵינָה מְקַבְּלַת טְמָאָה עַד שִׁיגְמַר אֶת פִּיהָ. וְשִׁבְסִיָּה⁷⁹
28 מְקַבְּלַת טְמָאָה פְּנֵי עֲצָמָה⁸⁰. וְחוּטִיָּה⁸¹ חֲבוּרָה לָהּ⁸²
29 לְטָמְאָה⁸³ וְלִהְתַּטְמָא⁸⁴.

76 כלים פכ"ז, מ"י. 77 משפתה. 78 סוף השבכה
המגיע לאמצע הראש. 79 בד מצוייר או מוזהב התפור
על הסבכה לנוי. 80 אפילו אינה מחוברת לסבכה.
81 החוטים שקושרים בה את הסבכה לראש. 82 כשהם
מחוברים לסבכה, דינם כחלק ממנה. 83 אם נגעה
טומאה בהם - נטמאת גם הסבכה. 84 כשנגעה טומאה
בסבכה.

30 זו. סְבָכָה⁸⁵ שֶׁנִּקְרְעָה, אִם אֵינָה מְקַבְּלַת רֹב שְׁעָר
31 הָרֵאשׁ - טְהוּרָה.

בית-הלל במשנתנו: "שאינן מצויירות טמאות", הכוונה
לשאר טמאות, בהתאם לסתם משנה בפכ"ד מכלים, משנה
יד. 41 הזב, וכשלא נגע בהן - טהורות לגמרי, ואם נגע
בהן נטמאו טומאת יום אחד טומאת מגע ולא טומאת מדרס
החמורה. 42 לזב. 43 פירוש, המטפחת אינה לשיבה
או שכיבה אלא למלאכה אחרת, ואם ישב עליה הזב, עליו
לעמוד, כדי להשתמש במטפחת למלאכתה המיוחדת לה.
44 בפ"ו מהלכות משכב ומושב הלכה א ובכמה מקומות.

1 ז. פְּסֵת⁴⁵ הַסְּבָלִים שֶׁמְגִיחִין עַל כְּתֻפֵיהֶן מִפְּנֵי הַמוּט⁴⁶
2 - מִתְטַמָּא בְּמִדְרָס⁴⁷; וּמִשְׁמֶרֶת שֶׁל יָיִן - אֵינָה
3 מִתְטַמָּא בְּמִדְרָס⁴⁸.

45 שם מ"ט. 46 שהמוט לא ילחץ על הכתף.
47 לפעמים הסבל יושב עליו. 48 מפני שהשמרים
הדבוקים בה מלכלכים את הבגדים.

4 ח. פְּגָד⁴⁹ שֶׁחֶשֶׁב עָלָיו לְצוּרוֹת⁵⁰ - אֵינוֹ מְקַבֵּל
5 טְמָאָה⁵¹. בָּטָל מִחֶשֶׁבֶתוֹ⁵² - מְקַבֵּל טְמָאָה⁵³. בַּעַל
6 הַבֵּית⁵⁴ שֶׁעֲשָׂה מְטַפְּחוֹת לְחַפּוֹת בָּהֶן כְּתָלִים אוֹ
7 עַמּוּדִים - אֵינֶן מְקַבְּלוֹת טְמָאָה⁵⁵.

49 זבחים צד, א. 50 דעתו לצייר על הבגד בצבעים או
בריקמה. 51 מפני שלא נגמרה מלאכתו. 52 ורוצה
להשתמש בבגד כמו שהוא, בלי ציור. 53 שם.
54 תוספתא כלים, בבא מזיעא פ"ה ה"ו. 55 שאין זה
תשמיש אדם. בכתלים יש עוד נימוק: מפני שביטלן לגבי
מחובר לקרקע.

8 ט. חֲלוּק⁵⁶ הָעֲשׂוּי כְּסִבְכָה⁵⁷ כְּדִי לְשַׁחֵק בּוֹ שׁוֹתֵי
9 שְׁכָר⁵⁸ - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמָאָה⁵⁹.

56 משנה שם פכ"ח, ט. 57 כרשת, ובשר הלוכשו נראה
מתוך נקיבה. 58 במסבאות מעסיקים ליצנים שישחקו
בפני שותי השכר, ודרכם של הליצנים ללבוש חלוק כזה
(ראה משנתנו. רבינו נוקט לשון נקיה). 59 מפני שרוב
האנשים אינם לובשים חלוק כזה - בטלה דעתו של הליצן.

10 י. פְּפָה⁶⁰ שֶׁנִּתְּנוּ עַל הַסְּפָרָה⁶¹ - טְהוּר מְקַבֵּל טְמָאָת
11 מִדְרָס⁶², אָבֵל מִתְטַמָּא בְּמַת וּבִשְׂאֵר טְמָאוֹת⁶³.

60 שם מ"ה. מצנפת שהנשים חובשות, ומיטמאה מדרס
מפני שלפעמים יושבת עליה. 61 כיסה בה את הספר או
כרכו (ראה סנהדרין מח, א). 62 מפני שחלה עליה
קרושה, אינה ראויה יותר לתשמישה הקודם, ואומרים לו
לזב היושב עליה: עמוד ונעשה מלאכתנו (ראה רבינו
בהלכות תפילין פ"ד, ט). 63 שאין אומרים בהם "עמוד
ונעשה מלאכתנו". ואין זה סותר למה שאמרנו למעלה
בה"ו, שמתפחות ספרים אינן מקבלות טומאה, מפני שדבר
המקבל טומאה אינו יוצא מתורת טומאה אלא על-ידי שינוי
מעשה (ראה למעלה פ"ח ה"י).

12 יא. הָעוֹשֶׂה⁶⁴ אֶסְפְּלִנִית⁶⁵ בֵּין עַל הָעוֹר⁶⁶ בֵּין עַל
13 הַפְּגָד, אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ בָּהֶן⁶⁷ שְׁעוּר⁶⁸ - טְהוּרִין⁶⁹.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ב מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 85) שם.
- 1 מזו. חלוק⁸⁶ של בגד או של לבד⁸⁷ או של ניר⁸⁸ -
 2 מאימתי הוא גמר מלאכתו? משיפתח את פיו⁸⁹.
 3 הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו. ואם נטמא
 4 החלוק - מאימתי הוא טהרתו? משיבילה ואינו
 5 משמש מעין מלאכתו ראשונה⁹⁰. נשתר בו רבו
 6 מלמעלה - עדין הוא בטמאתו⁹¹; רבו מלמטה -
 7 טהור. ואם נקרע מבית פיו - טהור⁹².
- 86) תוספתא כלים, בבא בתרא פ"ה ה"א. 87) צמר
 שנתחבר על-ידי דפיקות חזקות. 88) יש גורסים בתוספתא
 "עור", נייר רגיל עשוי מעשבים או מעלים. 89) בית
 הצואר, המקום שמכניסים בו את הראש. דרכם היה לארוג
 את כל אורך החלוק, ואחר-כך פתחו ותיקנו את בית הצואר.
 90) שאינו ראוי ללבושו, ואף-על-פי שהוא ראוי לשימוש
 אחר. 91) מפני שראוי ללבישה. 92) אין אדם לובש
 חלוק קרוע במקום זה.
- 8 יו. העושה⁹³ חגור מצואר⁹⁴ של בגד⁹⁵ ומצדו⁹⁶ של
 9 סדין - אינו מקבל טמאה עד שימלל⁹⁷ שפתותיו.
 10 עשאהו מאמצע הבגד ומאמצע הסדין⁹⁸ - אינו
 11 מקבל טמאה עד שימלל מצד השני⁹⁹.
- 93) שם ה"ב. 94) צ"ל מצידו (כך היא הגירסא
 בתוספתא). 95) חתך מן הבגד פס רחב, שמצידו האחד
 יש לו שפה. 96) פירוש, או מצידו. 97) יתפור ויעשה
 שפה. 98) ושני צידי החגור בלי שפה. 99) פירוש, גם
 את הצד השני. [ה'חזון איש' מגיה וגורס: "ומצידו של סדין
 . . . עד שימלול מצד השני. עשאהו מאמצע הבגד ומאמצע
 הסדין, אינו מקבל טומאה עד שימלול שפתותיו", ופירוש
 גירסא מתוקנת זו ברור: מצידו, יש שפה אחת ואינו מקבל
 טומאה עד שימלול גם את הצד השני שאין לו שפה, ואם
 עשה מאמצע הבגד, הרי שני צידי האבנט הם בלי שפה -
 צריך למלול שני הצדדים, ולכן דייק רבינו וכתב
 "שפתותיו" בלשון רבים. תיקון זה מתקבל מאוד על
 הדעת].
- 12 יח. חגור¹⁰⁰ שבלו צדדיו¹⁰¹ ואמצעיתו קימת -
 13 טמא¹⁰².
- 100) שם. 101) השפות. 102) בתוספתא שם משום ר'
 שמעון בן גמליאל "טמא משום שירי חגור". פירוש,
 בתחילתו אינו חשוב בגד עד שימלול שפתותיו, אבל
 כשמלל וירדה עליו תורת קבלת טומאה - אין זו נפקת כל
 זמן שאפשר להשתמש בשייריה.
- 14 יז. שפה¹⁰³ שפרשה מן הבגד והתקינה לחגור בה
 15 את מתניו - מקבלת טמאה, מפני שהיא פאבנט¹⁰⁴.
- 103) שם. 104) חגורה לא רחבה.
- 16 ב. טלית¹⁰⁵ של עני שפלתה: אם היו רב שפתותיה
 17 קימות, אף על פי שאין בה שלש¹⁰⁶ על שלש
 18 בריא¹⁰⁷ - הרי זו מקבלת טמאה; אין שפתותיה
- 19 קימות: אם יש בה שלש על שלש חזק ובריא -
 20 מקבלת טמאה, ואם לאו - אינה מקבלת טמאה. וכן
 21 שאר בגדי עניים¹⁰⁸.
- 105) שם פ"ו ה"א. 106) שלוש אצבעות. 107) שלא
 בלו. 108) עניים משתמשים גם בשיירי בגדים שכאלה
 (ראה משנה כלים פכ"ח, ח).
- 22 בא. מטלית¹⁰⁹ שאין בהן שלשה¹¹⁰ על שלשה -
 23 אינן מקבלות טמאה¹¹¹. ואם חשב עליהן והקינן¹¹²
 24 - מקבלות טמאה עד שיהיו פחות משלש על שלש;
 25 שפל פחות משלש על שלש אינו מקבל טמאה פלל
 26 ואף על פי שהקינן¹¹³.
- 109) זבחים צד, א. חתיכות קרועות מבגד. 110) טפחים.
 111) נראה שהמדובר בשאר מיני בגדים, אבל צמר ופשתים
 מתטמאים בשלוש על שלוש, אפילו לא הכינם. וזה הוא
 ההבדל בין שאר מינים לצמר ופשתים, שכתב רבינו למעלה
 בהלכה א. 112) הכין אותן להשתמש בהן. 113) כל זה
 נאמר במטלית, היינו חתיכה קרועה מבגד גדול, אבל אם
 ארגו מלכתחילה לשם בגד קטן - מיטמא אפילו בשאר
 מינים, כנאמר למעלה בהלכה א.
- 27 בב. פחות¹¹⁴ משלשה על שלשה שהתקינו לפקק
 28 בו את המרחץ¹¹⁵ ולנער בו את הקדרה¹¹⁶ ולקנח בו
 29 את הרחים¹¹⁷ וכיוצא באלו: אם השליכו באשפה -
 30 אינו מקבל טמאה¹¹⁸; תלאו במגוד או הניחו אחורי
 31 הדלת - הרי זה פמי שהניחו בתוף בגדי, ונדין
 32 הוא חשוב אצלו, ומקבל שאר טמאות חוץ מטמאת
 33 מדרס, שהרי הוא פחות משלשה טפחים.
- 114) משנה כלים פכ"ח ב. 115) לסתום את החור
 שבכותל בית המרחץ, כדי שלא יצא חומו. 116) לטלטל
 את הקדירה החמה. 117) לנקותו מן האבק והקמח.
 118) במשנה אמרו: בין מוכן בין שאינו מוכן - טמא, דברי
 ר' אליעזר. ר' יהושע אומר: בין מן המוכן בין שאינו מן
 המוכן - טהור. ר' עקיבא אומר: מן המוכן - טמא, שלא מן
 המוכן - טהור. ופירש עולא בשבת כט, ב: "זרקו לאשפה
 - דברי הכל טהור; הניחו בקופסא - דבר הכל טמא; לא
 נחלקו אלא שתלאו במגוד (ביתד) או שהניחו לאחורי הדלת
 וכו'". ר' אליעזר מטמא בשניהם, ור' יהושע מטהר, ור'
 עקיבא מטמא בתלאו ביתד, ומטהר באחורי הדלת. ובכסף-
 משנה מתפלא מאוד שרבינו פסק כר' אליעזר נגד דעת ר'
 יהושע ור' עקיבא. וגדולה הפליאה, שהרי בפירושו למשנה
 כתב בפירוש: ואין הלכה כר' אליעזר, ולא מצאתי יישוב
 לתמיהה זו.
- 34 בג. שלשה¹¹⁹ על שלשה שהיה משלף באשפה: אם
 35 היה בריא¹²⁰ פדי לצר בו רבע הקב מלח גס¹²¹ ולא
 36 יקרע - הרי זה מתטמא במדרס¹²², ואם לאו - אינו
 37 מתטמא. אכל אם היה בבית, אם היה בריא אף על
 38 פי שאינו יכול לצר בו מלח, או שהיה צורר בו
 39 מלח ולא היה בריא - הרי זה טמא מדרס.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אין כאן, מפני שכדור אינו ראוי לשיבה. ומה שאמרו "טמא" הכוונה לשאר טומאות]. (136) במשנתנו: "טהור", ורבינו שפירש בבבא הקודמת "טמא" היינו טומאת מדרס, מפרש גם בבא זו בטומאת מדרס. אבל בשאר טומאות, שמתמאות בשלוש על שלוש - מיתמא [והראב"ד לשיטתו מפרש טהור מכל טומאה שהיא]. (137) ופחות משיעור זה, אינו ראוי למדרס. והמדובר בשלושה על שלושה מצומצם, אבל אם נשאר שלושה טפחים מחוץ לתפר - מטמא מדרס.

פרק שלשה ועשרים:

- 19 א. המפץ הוא המחצלת שאורגין אותה מן החבלים
- 20 ומן הסוף ומן הגמא וכיוצא בהן. ואין המפץ בכלל
- 21 כלים האמורים בתורה, ואף על פי כן מתטמא הוא
- 22 במדרס דין תורה, שהרי רבה הפתוב 'כל המשפב',
- 23 וזה ראוי למשפב ועשוי לו. וכן מתטמא במת
- 24 ובשאר טמאות מדבריהן, ככל פשוטי כלי עץ, כמו
- 25 שבארנו. וזה כלל גדול: שכל המתטמא במדרס -
- 26 מתטמא בשאר טמאות.

1) יבאר שהמפץ מתטמא במדרס ובשאר טומאות. שיעור השק והעור והמפץ לקבל טומאה. המשלים שיעורו בחמור או בקל ממנו. ודין הנמדד כפולין. בגד שארג בו שלוש ונטמא במדרס וניטל חוט אחד מתחילתו. מטלית שהיא מידרס וטלאה על הקופה או על העור או על בגד או על שק וכו'. ודין סדין שטמא מידרס ועשאוהו פרוכת או הטבילה וקרעה קודם שיעריב שמה.

- 27 ב. כבר בארנו, שהפגד מתטמא בשלש על שלש
- 28 כמו שבארנו בשאר טמאות, ובשלשה טפחים על
- 29 שלשה טפחים למדרס.
- 30 ג. השק - שעורו ארבעה טפחים על ארבעה
- 31 טפחים; העור - חמשה על חמשה; המפץ - ששה
- 32 על ששה. בין למדרס בין לשאר הטמאות. ופחות
- 33 מן השעורין האלו - טהורין מכלום. במה דברים
- 34 אמורים? בקרע אחד מהן שנקרע בלא פונה; אכל
- 35 הקוצץ בכונה וקצץ אפלו טפח על טפח למושב או
- 36 שלשה טפחים על שלשה טפחים למשפב - הרי זה
- 37 מתטמא במדרס, בין שהיה הטפח על טפח שקצץ
- 38 או השלשה בגד או שק או עור או מפץ. וכן
- 39 המקצע מאחד מהן לאחיהו כדי שיאחז בו בידו,
- 40 כדרך שעושין קוצצי תאנים שלא יזוקו אצבעותיהן
- 41 - הרי זה טמא בכל שהוא. והוא שלא יהיה פחות
- 42 משלש על שלש, שכל פחות משלש אצבעות טהור
- 43 מכלום.
- 44 ד. המחבר שני טפחים מן הפגד ומן השק טפח,
- 45 שלשה מן השק ואחד מן העור, ארבעה מן העור
- 46 ואחד מן המפץ - הרי זה טהור מן המדרס. אכל

(119) כלים פכ"ז מ"א. (120) לא בלה. (121) כחכמים במשנה. (122) אין דרכו של אדם לוותר לגמרי על מטלית גדולה ובריאה שכזו. [לשון המשנה: "באשפות - בריא וצורר מלח, בבית - או בריא או צורר מלח", משמע, ששני תנאים נאמרו במושלך באשפה: א. בריא; ב. יכול לצרור בו וכו' וכאן כורך אותם רבינו ביחד, כאילו תנאי אחד לפנינו: בריא עד שיכול לצרור בו וכו'. אולם בבבא השניה "אם היה בבית" מחלקם לשניים. ונראה שרבינו התכוון בבבא הראשונה במונח "בריא", גם לא בלה וגם חזק].

- 1 כד. שלשה¹²³ על שלשה שנקרע ולא הבדלו
- 2 הקרעים: אם נותנו על הפסא וכשישב עליו יגע
- 3 בשורו בפסא - הרי זה טהור¹²⁴, ואם לאו - הרי זה
- 4 מתטמא במדרס.
- 123) שם מ"ב. (124) כאילו נחלק לגמרי, ונפרדו חלקיו זה מזה.
- 5 כה. שלש¹²⁵ על שלש שנמחה¹²⁶ ממנה אפלו חוט
- 6 אחד, או שנמצא בה קשר או שני חוטין
- 7 מתאימין¹²⁷ - הרי זה טהור.

(125) שם. (126) במשנה, "שנמחה" פירוש שנתדקדק ונחלש. (127) באריגה נכונה, נכנס חוט ערב אחד תחת חוט השתי, והשני על גביו, ואם היו שני חוטי ערב יחד, אין זו אריגה טובה, ורואים חוט אחד כאילו אינו. [הר"ש והברטנורא בשם רבותיו, מפרשים שהפיסקא "שני חוטים" נמשכת גם לקשר, כי קשר בחוט אחד אינו מטהר אלא שני קשרים סמוכים זה לזה בשני חוטים, אבל על קשר אחד אין האורג מקפיד כמו שנאמרו בשבת ע"ד].

- 8 כו. שלש¹²⁸ על שלש שהשליכה באשפה -
- 9 טהורה¹²⁹; החזירה - מקבלת טמאה¹³⁰. לעולם
- 10 השלכתה מטהרתה והחזרתה מטמאתה, חוץ משל
- 11 ארצמן ושל זהורית טובה, שאפלו היתה על
- 12 האשפה - מקבלת טמאה, מפני שהיא חשוכה.

(128) שם. (129) אפילו אם היתה טמאה נטהרה, מפני שביטלה מתורת בגד. (130) מכאן ולהבא, אבל הטומאה הקודמת אינה חוזרת (תפארת ישראל).

- 13 כז. שלש¹³¹ על שלש שנתנה בכדור¹³² או שעשאה
- 14 כדור בפני עצמה - טהורה¹³³. אכל שלשה טפחים
- 15 על שלשה טפחים שנתנו בכדור - הרי הוא פחות
- 16 שהיה¹³⁴ ומתטמא במדרס¹³⁵. עשהו כדור בפני
- 17 עצמו - אינו מתטמא במדרס¹³⁶, שהרי התפר
- 18 ממצטו משלשה על שלשה¹³⁷.

(131) שם פכ"ח מ"א. (132) קיפל את המטלית, וכרך סביבה בגד ועשה כדור. (133) מפני שביטלה מתורת בגד. (134) חתיכה גדולה כזו אינו מבטל, ועומד להוציאה מן הכדור. (135) אם ישב על הכדור (רבינו בפירושו למשנה). במשנה כתוב סתם: "טמא", ורבינו מפרש שהכוונה גם לטומאת מדרס. [הראב"ד השיג עליו, ודעתו שטומאת מדרס

44 נחלק - טהר מן המדרס, ואין בקרעים אלו טמאה
45 כלל, והנם כשברי כלי שנטמא. אבל בגד שנטמא
46 במדרס וקרע ממנו שלש אצבעות על שלש אצבעות
47 - אותו הקרע טהר מן המדרס, אבל טמא מגע
48 מדרס; שבעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא
49 במגע.

50 י. סדין שנטמא במדרס ואחר כך עשאהו פרכת -
51 טהר מן המדרס. ומאימתי הוא טהרתו מן המדרס?
52 משיקשר בו הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר
53 הפרוכות.

54 יא. טלית שהיא מדרס והטבילה, וקדם שמעריב
55 שמשה התחיל לקרע ממנה קרע - פיין שנקרע בה
56 רבה שוב אינה חבור וטהרה פלה, אף על פי שעדין
57 נשתיר בה פדי מעפרת שלא נקרע, שהרי הוא קורע
58 והולך. במה דברים אמורים? בטבולת יום; שפיין
59 שלא חס עליה להטבילה, כך לא יחוס לקרע את
60 פלה, ולפיכך טהרה פלה.

יום ש"ק כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק ארבעה ועשרים

61 א. אלו עורות² מתטמאין במדרס:
62 עור שחשב עליו לשטיחה³. ועור שמניחין על
63 המטות מלמעלה⁴ לישן עליו. ועור שמניחין על
64 החמור תחת המשאו⁵. ועור שמניחין בערס תחת
65 הקטן. ועור הפר ועור הפסת. ועור שמניחין
66 תחת השלחן בעת האכילה פדי שיפלו עליו
67 הפרורין, מפני שהוא נשען עליו⁶ בגלו. ועור
68 שחוגר נופץ הפשתן⁷ עליו בעת שנופץ, ועור
69 שחוגר החמר עליו, ועור שמניח הסבל על כתפו
70 בעת שסובל, ועור שמניח הרופא על ברפיו בעת
71 שמפיס השחינין⁸; מפני שכל העורות האלו
72 יושב עליהן. ועור הלב של קטן שריריו יורד
73 עליו פדי שלא יפסדו⁹ בגדיו, ועור שעשאהו
74 לנתנו על לבו בשעת הקציר מפני השרב, ועור
75 שלופפיין¹⁰ הפסות בו, ועור התפור בתכה
76 שמניחין בו הבגדים; שכל אלו מתהפכין
77 עליהן¹¹ ונשענין עליהן.

1) יבאר העורות שמתטמאים במידרס ואותם שאינם
מתטמאים. ודין עור הראוי להתטמא במידרס אם המחשבה
מטמאתם. ודין אם אדם מטמא במידרס משכב או מרכב
שאינו שלו. ודין כלי עור שנטמא במידרס הזב ושינהו לכלי
אחר. ודין כלים שעיקר עשייתם לקבלה ולמשכב כאחד או
לקבלה בלבד ונפתחו. (2) כלים פרק כ"ו משנה ה.
(3) לשטוח אותו על הארץ ולשבת עליו. (4) על החבלים

1 אם חבר חמשה טפחים מן המפץ ואחד מן העור,
2 ארבעה מן העור ואחד מן השק, שלשה מן השק
3 ואחד מן הבגד - הרי זה טמא מדרס. זה הכלל:
4 כל שהשלים שעורו בחמור ממנו - טמא; מן הקל
5 - טהור.

6 ה. בלוי נפה וכברה שהתקנין לשיבה - טהורין,
7 ואינן מקבלין טמאה עד שיקצצם ואחר כך יהיו
8 כמפץ.

9 ו. חלוק של קטן - אינו מתטמא במדרס עד שיהיה
10 בו כשעור, שלשה טפחים על שלשה טפחים.
11 ונמדד כפול, כברייתו. ואלו נמדדין כפולין: בגדים
12 שמלבישין אותן על הרגלים ועל השוקים ואת
13 הראש והמכנסים והכובע והכיס של פונדא.
14 ומטלית שתלאה על השפה, אם פשוטה - נמדדת
15 פשוטה, ואם כפולה - נמדדת כפולה.

16 ז. הבגד שארג שלשה על שלשה ונטמא במדרס
17 ואחר כך השלים את כל הבגד - פלו מדרס. נטל
18 חוט אחד מתחלתו - טהר מן המדרס, אבל טמא
19 מגע מדרס, והרי הוא ראשון ככלי שנגע במדרס.
20 נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך השלים את כל
21 הבגד - כל הבגד טמא מגע מדרס. וכן בגד שגארג
22 בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ונטמא במת
23 ואחר כך השלים עליו את כל הבגד - הבגד פלו
24 טמא מת. נטל חוט אחד מתחלתו - טהר מטמא
25 מת, אבל טמא מגע טמא מת. נטל חוט אחד
26 מתחלתו ואחר כך השלים את כל הבגד - הפל
27 טהור. ולמה יהיה הכל טהור? מפני שאמרו: שלש
28 על שלש שנתמעטה - טהורה מכלום; אבל שלשה
29 על שלשה שנתמעטה, אף על פי שטהרה מן
30 המדרס - הרי היא טמאה בכל הטמאות.

31 ח. מטלית שהיא מדרס וטלאה על הקפה או על
32 העור - נעשה הכל ראשון לטמאה. הפריש את
33 המטלית - הרי הקפה או העור ראשון, מפני שנגעו
34 במדרס, והמטלית טהורה, שפיין שטלאה והפרישה
35 בטלה. טלאה על הבגד או על השק - נעשה הכל
36 מדרס, והרי הכל אב טמאה. הפרישה - הרי הבגד
37 או השק ראשון, שהרי נגע במדרס, והמטלית אב
38 טמאה פשהיתה, שאינה בטלה על האריג. תפר
39 המטלית על הבגד כשטלאה מריח אחת או משתי
40 רוחות פמין גאם - אינו חבור, ולא נעשה הכל אב,
41 אלא מגע מדרס בלבד. תפרה משתי רוחות זו בצד
42 זו - הרי היא חבור, ונעשה הכל אב.

43 ט. שלשה על שלשה שנטמא במדרס ואחר כך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לבחון את מידתה. חכמים מטמאים שהרי כבר נשמטה מן האימום ונגמרה כל מלאכתה ורבי אליעזר מטהר, מפני שהאשה נוטלת אותה מן האימום ומתכוונת להחזירה למקומה (נימוק זה נאמר לשיטת רבי אליעזר - מנחת ביכורים). וסובר רבינו שרבי שמעון שזורי חולק על התנא קמא ופסק כחכמים לפי דעת תנא קמא.

- 16 ו. פל עור הָרְאוּי לְהִתְטַמֵּא בַּמְדָּרְס²² וְאִינוּ חָסֵר
17 מְלֵאכָה - הַמְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתוֹ²³, וְאִם חָשַׁב עָלָיו
18 לְהִיט עוֹר שֶׁלֶחַן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּא
19 בַּמְדָּרְס. וְאִם חָסֵר מְלֵאכָה²⁴ - אֵין הַמְחַשְׁבָּה מוֹעֵלֶת
20 בּוֹ עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֵאכָתוֹ. חוּץ מִן הָעוֹר שֶׁמְחַפֵּין בּוֹ
21 הַמְרַכֵּב²⁵ מִפְּנֵי הָאֵבֶק, שֶׁהַמְחַשְׁבָּה מוֹעֵלֶת בּוֹ אִף עַל
22 פִּי שְׁלֵא נִגְמְרָה מְלֵאכָתוֹ²⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
23 בְּעוֹרוֹת בְּעַל הַבֵּית²⁷; אֲבָל עוֹרוֹת הָעֶבֶד²⁸, שֶׁסֶתְמָן
24 לְמַכִּירָה - אֵין הַמְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתָן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶן
25 מַעֲשֵׂה וּיְכַיֵּם לְמַדְרָס²⁹.

(22) פירוש, הראוי להשתמש בו כמידרס, כגון עור מעובר. (23) אם חישב עליו לתשמש מידרס הרי הוא מקבל טומאת מידרס, ואף על פי שלא עשה בו כל מעשה מיוחד המכשירו לכך. (24) שאין בני אדם משתמשים בעור כזה למידרס לפני גמר המלאכה הזו. (25) מכסים בו את המרכבה. (26) חסר עוד הקצעה סביב סביב כדרכם של מוכרי עורות. והטעם, מפני שהרבה בני אדם משתמשים לחיפוי המרכב בעור שאינו מהוקצע. (27) שאין דרכו להקפיד כל כך על שיפור העורות. (28) מעבד עורות למכירה. (29) מפני שאין דרכו של אומן להוציא למכירה דברים שאינם מתוקנים כל צרכם.

- 26 ז. אֵין אָדָם מְטַמֵּא בַּמְדָּרְס מִשֶּׁכַּב אוּ מִרְכָּב שְׂאִינָן
27 שְׁלוֹ; שְׂנַמְר: וְהַנּוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּבוֹ³⁰. גִּזְל מִשְׁכָּב וְדָרְס
28 עָלָיו בְּלֵא נִגְיָה³¹ - טְהוֹר; וְאִם נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים³²
29 - טָמֵא. גִּנְב מִשְׁכָּב וְיָשַׁב עָלָיו - טָמֵא; שֶׁחֲזַקְתָּו
30 שְׁנִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים, שְׂאִינָן יוֹדְעִים מִי גִנְבוּ³³. וְאִם
31 נִדְע שְׂעֵדִין לֹא נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים - טְהוֹר. לְפִיכָּה,
32 גִּנְב שְׂגִנְב עוֹר וְחָשַׁב עָלָיו לְשִׁכְּבָה - מְחַשְׁבָּה
33 מוֹעֵלֶת לוֹ וּמִתְטַמֵּא בַּמְדָּרְס; אֲבָל הַגְּזֵלָן - אֵין
34 מְחַשְׁבָּתוֹ מוֹעֵלֶת אֲלֵא אִם פֶּן נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים.

(30) בתורה כתוב ואיש אשר יגע במשכבו. (31) כגון שמפסיק בינו ובין המידרס דבר שאינו מקבל טומאה כלל. מכאן שלדעת רבינו, נגיעת הזב מטמאה אפילו דבר שאינו שלו. (32) כשירדע לנו שנתייאשו ועל ידי זה קנה הגזלן את הגזילה והיא "משכבו", אבל כשלא שמענו מפי הבעלים דברי ייאוש - אנו מניחים שלא נתייאשו, מתוך תקווה שיציאו את הגזילה מיד הגזלן שהוא מכיר אותו. (33) ולכן אין סיכויים להוציא מידו את הגניבה.

- 35 ח. עוֹר שֶׁנְטַמֵּא בַּמְדָּרְס וְהִתְחִיל לְקָרְעוֹ רְצוּעוֹת -
36 הָרִי הוּא בְּטַמְּאָתוֹ עַד שֶׁיִּמְעַטְנוּ פְּחוֹת פְּחוֹת
37 מִחֻמְשָׁה טְפָחִים.

המחברים את דפנות המיטה. (5) להגן על עור החמור. ומיטמא מידרס, מפני שלפעמים רוכב האדם עליו. (6) ואם כן הוא עשוי גם לתשמש אדם. (7) החובט על הפשתן כדי להפיל את שיירי עצי הקנים הדבוקים בו. (8) פותח את המכות שהעלו מורסא. (9) יתלכלכו ויתקלקלו. (10) כורכים. (11) פירוש, אמנם אין יושבים עליהם מפני שהם מלוכלכים, ויש מהם שהם נקיים ומנמעים מלשבת עליהם כדי שלא יתלכלכו אבל לפעמים מהפכים אותם ויושבים על צידם השני.

- 1 ב. פֶּל הָעוֹרוֹת הַמְטַמְּאִין בַּמְדָּרְס - אֵינָן מְטַמְּאִין
2 עַד שִׁיְהִיָּה בָּהֶן פֶּשַׁעוֹר, חֻמְשָׁה טְפָחִים עַל חֻמְשָׁה
3 טְפָחִים. וְאִלוּ עוֹרוֹת שְׂאִין מִתְטַמְּאִין בַּמְדָּרְס: עוֹר
4 שְׁחוּגַר סוּרֶק הַצָּמֵר בְּעַת שְׁסוּרֶק, וְעוֹר שְׁלוּפָף בּוֹ
5 הַצָּמֵר הַסְרוּק¹², וְעוֹר שְׁלוּפָף בּוֹ הָאֲרָגְמָן¹³, וְעוֹר
6 הַתּוֹפֵר שֶׁמִּנְיָחִין בּוֹ הָאֲרָגְמָן. וְכֵלֶן מִתְטַמְּאִין בְּשֶׁאֵר
7 טַמְּאוֹת¹⁴.

(12) פירווי הצמר נדבקים בשני צידי הסינור והאורג נמנע מלשבת עליו, כדי שלא יעלו הפירוויים על בגדיו וקשה להסירם. (13) אין יושבים על העור הזה, כדי שלא יעלה אבק וילכלך את הארגמן היקר. (14) ככל הכלים המיטמאים בין אם משתמשים בהם לשייבה ושכיבה ובין אין משתמשים.

- 8 ג. עוֹר שֶׁעֲשָׂאוֹ חֲפוּי לְכָלִים - טְהוֹר מְכֻלוֹם¹⁵. עֲשָׂאוֹ
9 חֲפוּי לְמִשְׁקָלָת - מְקַבֵּל שֶׁאֵר טַמְּאוֹת, שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה
10 לְקַבְּלָה¹⁶, וְאִינוּ מְטַמְּאִין בַּמְדָּרְס¹⁷.

(15) בתורת כהנים פרשת שמיני פרק ח הלכה ז דרשו מהכתוב שחפויי כלים אינם מתטמאים (ראה למעלה פרק ד הלכה ד). (16) לקבל את המשקולת. בבבא הקודמת המדובר בעור שעשאו חפוי קבוע לכלי, ועור לחיפוי משקולת עשוי לשמור על המשקולת, ומורידים אותו כשמשתמשים במשקולת. (17) אפילו יש בו חמישה טפחים.

- 11 ד. עוֹר שֶׁעֲשָׂאָהּוּ לְעֵקְבוֹ וּלְפָרְסוֹ¹⁸: אִם חוֹפָה אֶת
12 רֵב הַרְגֵל - מְטַמְּא¹⁹, וְאִם לֹא - טְהוֹר.

(18) החלק התחתון של הרגל. (19) גם בטומאת מידרס ככל נעל.

- 13 ה. מְנַעַל שֶׁעַל הָאֵמוֹם²⁰, אִף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא לְכָשׁוֹ
14 אָדָם - הָרִי זֶה מְטַמְּאִין בַּמְדָּרְס, שֶׁפָּכֵר נִגְמְרָה
15 מְלֵאכָתוֹ²¹.

(20) הדפוס שהנעל מתוחה עליו בשעת מלאכה. (21) נימוק זה מלמדנו, שאפילו לא הוסרה עדיין מן האימום מיטמאה. [בתוספתא שם הלכה ב: אמר רבי שמעון שזורי: "לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על מנעל שעל האימום שהוא טהור, על מה נחלקו? על שניטל מן האימום, שרבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים, מפני שאשה ננעלת בו ומחזירתו לאימום." פירוש, מחלוקתם היא כשניטלה מן האימום כדי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ג מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

47 ממולאים צמר או דברים רכים אחרים. 48 שקים גדולים שאורזים בהם סחורות, המדובר בכלים של עור שפשוטיהם אינם מקבלים טומאה. 49 ואינם ראויים לקבל. 50 ומתוך כך מיטמאים גם בשאר טומאות מדבריהם, כמבואר למעלה פרק כ"ג הלכה א. 51 אמנם לפעמים יושבים עליהם ולכן מטמאים במידרס, אבל בעיקרם נעשו לקבלה בלבד. 52 ואינם ראויים לתשימי שלשמו נעשו. 53 מפני שבטלו לגמרי מתורת כלי. 54 אם היא יכולה לקבל שבעה קבים. הסאה שישה קבים והקב ארבעה לוגים. 55 שק קטן. 56 והיא אוכלת מתוכו. 57 שק של עור. 58 קשר. 59 וראויים לקבלה. 60 אין דרכם של בני אדם להשתמש בהם לקבלה. 61 כלי זמר עשוי מעור בתבנית נוד.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים

א. פְּשׁוּטֵי פְּלִי עֵץ³⁵ הַעֲשׂוּיִין לִישִׁיבָה או לִשְׂכִיבָה או לְרִכִּיבָה - מִתְּטַמְּאִין בְּמִדְרָס³⁶. כְּגוֹן הַמָּטָה וְהַכֶּסֶא וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן.³⁷

1 יבאר פשוטי כלי עץ וכל הכלים המתממאים במידרס. 2 'תורת כהנים' פרשת זבים פ"ב. 3 שאין להם בית קיבול, ואינם מיטמאים מן התורה בטומאות אחרות. 4 ומתוך כך מיטמאים בשאר טומאות מדבריהם, בהתאם לכלל האמור (נדה מט, א) כל המטמא מדרס - מטמא מת (ראה למעלה פכ"ג ה"א).

ב. הַמָּטָה⁵ וְהַכֶּסֶא שֶׁל מֵת⁶, וְכֶסֶא שֶׁל פְּלֵה⁷, וּמִשְׁבָּר⁸ שֶׁל חֵיהָ⁹, וְכֶסֶא שֶׁל כּוֹבֵס שְׁפוּבִיס¹⁰ עָלָיו אֶת הַבָּלִים, וְכֶסֶא שֶׁל קָטָן שֵׁישׁ לוֹ רַגְלִים אֶף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ גִבֵּה טַפַּח - כָּל אֵלוֹ מִתְּטַמְּאִין בְּמִדְרָס¹¹.

5 כלים פכ"ג מ"ד. 6 המיוחדים למת. 7 כיסא מיוחד להושיב עליו את הכלה ביום חופתה. 8 כיסא שמושיבים עליו את הכורעת ללדת, והוא עשוי בתבנית מיוחדת מתאימה לייעודו. 9 יולדת. 10 ה'תוספות יום טוב' גורס כאן "שכובש", ובמשנה עצמה הגירסא "שכורס". ופירושו בשבת פח, ב שאוסף ומניח עליו הרבה כלים. 11 במשנתנו כתוב: "אמר ר' יוסי, אין בהן משום מושב" ואין חולק עליו, אולם בתוספתא כלים בבא בתרא פ"ב ה"ד, אמרו: "הכר והכסת של מת, ר' מאיר אומר אינן מטמאין מדרס, וחכמים אומרים מטמאים מדרס, מפני שהנשים יושבות עליהן ומבכות מתיחה". ופסק רבינו כחכמים. ובכסא של כלה, שנינו בסתם משנה (שם פכ"ב, ד): "כסא של כלה שניטל חיפוייו וכו' ובית-הלל מטהרין". ומשמע שאם לא ניטל החיפוי - טמא. ומשני דינים אלה הסיק רבינו, שכל המשנה היא דעת יחיד. גם לשון המשנה: "אמר ר' יוסי", מוכיחה שדעת יחיד היא, ורבים חולקים עליו.

ג. כֶּסֶא שֶׁל בְּרִזְלָה¹² שְׁעוֹשִׂין בְּבֵית הַכֶּסֶא¹³ וְהַעוֹר נִתּוֹן עָלָיו¹⁴ - הָרִי הוּא מִתְּטַמְּא בְּמִדְרָס¹⁵ וּבִשְׂאָר מִקּוֹם הַפְּחָת. הָרִי הוּא טְהוֹרִין, וְכֶאֱלוֹ לֹא קָשַׁר מִקּוֹם הַפְּחָת. וְכָל הַחֲמֻטוֹת שֶׁנִּפְחָתוּ וְצָרְרָן - טְהוֹרוֹת¹⁶, חוּץ מִשְׁל עֲרֻבִים, מִפְּנֵי שֶׁכָּף הוּא דוֹרְפָן תְּמִיד לְצָרְרָן. וְחֻמַּת חֲלִילִין¹⁷ - אֵין מִתְּטַמְּא בְּמִדְרָס, שְׁהָרִי אֵינָה רְאוּיָה לְמִדְרָס.

ז. כָּל פְּלִי עוֹר שֶׁנִּטְמָא בְּמִדְרָס הֵזָב וְשָׁהוּ לְכָלִי אַחֵר:

אם שָׁהוּ מִפְּשׁוּט³⁴ לְפִשׁוּט - הָרִי הוּא בְּטַמְּאָתוֹ³⁵; שָׁהוּ מִפְּשׁוּט לְמִקְבָּל³⁶ וּמִמְקַבֵּל לְפִשׁוּט - טְהוֹר³⁷. וּבְכָגֵד - הַכָּל טָמֵא³⁸. פִּיעֵז? חֲמַת³⁹ שְׁעֵשְׂאָה שְׁטִיחָה⁴⁰ וְשְׁטִיחַ שְׁעֵשְׂאָהוּ חֲמַת - טְהוֹר⁴¹; אֲבָל חֲמַת שֶׁנִּטְמָאָה מִדְרָס וְעֵשְׂאָה תוֹרְמִיל⁴² או תוֹרְמִיל שְׁעֵשְׂאָהוּ חֲמַת - הָרִי הוּא מִדְרָס בְּשֵׁהוּ⁴³.

34 מדבר שאין לו בית קיבול. 35 והוא הדין אם שינה ממקבל למקבל, כמו שיתבאר בסוף הלכה זו. 36 לדבר שיש לו בית קיבול. 37 שהכלי הראשון נפסד וכלי חדש נולד, שלא נטמא. 38 שכל תשימי בגד דומים זה לזה. 39 נוד גדול. 40 קרעו והניחו על הקרקע לשבת עליו. 41 מפני ששינה מדבר המקבל לדבר שאינו מקבל. 42 ילקוט הרועים. 43 שהרי שניהם - החמת והתורמיל - עשויים לקבלה.

י. כֶּרֶשׁ לְבָגֵד⁴⁴ שֶׁנִּטְמָא בְּמִדְרָס וְעֵשְׂאָהוּ סְדִין⁴⁵ או סְדִין שְׁעֵשְׂאָהוּ כֶּרֶשׁ או כֶּסֶת, בְּגֵד שְׁעֵשְׂאָהוּ מְטַפַּחַת או מְטַפַּחַת שְׁעֵשְׂאָהוּ כֶּסֶת - הָרִי הוּא מִדְרָס בְּשֵׁהוּ⁴⁶.

44 פירוש, של בד. מפני שיש כרים עשויים מעור, פירש רבינו שהמדובר בכר של בגד. 45 פרם את התפרים ומשתמש בו כסדין. 46 משום שתשימשם דומים.

יא. בָּלִים שֶׁעָקַר עֲשִׂיתָן לְקַבְּלָהּ וּלְמַשְׁכָּב פְּאָחַד, כְּגוֹן הַכְּרִים וְהַכֶּסֶתוֹת⁴⁷ וְהַשְּׂקִין וְהַמְרָצוּפִין⁴⁸, אִם נִפְחָתוּ⁴⁹, אֶף עַל פִּי שְׁטַהְרוּ מְלֵהֶתְטַמָּא בְּמֵת וּבִשְׂאָר מִטְּמָאוֹת מִפְּנֵי שְׂאִינָן יְכוֹלִין לְקַבֵּל - הָרִי הוּא מִתְּטַמְּאִין בְּמִדְרָס⁵⁰, שְׁעֵדִין הוּא רְאוּיִין לְמִדְרָס. אֲבָל בָּלִים שֶׁעָקַר עֲשִׂיתָן לְקַבְּלָהּ בְּלִבָּד, כְּגוֹן הַחֲמַת וְהַתוֹרְמִיל⁵¹, אִם הָיוּ גְדוֹלִים כְּדִי שִׁיְהִיו רְאוּיִין לִישֵׁב עֲלֵיהֶן, הוֹאִיל וְיִישְׁבִין עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי גְדֻלָּתָן - הָרִי הוּא מִתְּטַמְּאִין בְּמִדְרָס כָּל זְמַן שֶׁהוּא שְׁלָמִין. נִפְחָתוּ, אֶף עַל פִּי שְׂאֵפְשֶׁר עֲדִין לִישֵׁב עֲלֵיהֶן - אֵין מִתְּטַמְּאִין בְּמִדְרָס; שְׁעָקַר עֲשִׂיתָן לְקַבְּלָהּ בְּלִבָּד, וְהוֹאִיל וּבְטָלוּ מִלְּקַבְּלָהּ⁵² - טְהוֹרוּ מְלֵהֶתְטַמָּא, לֹא בְּמִדְרָס וְלֹא בִשְׂאָר מִטְּמָאוֹת⁵³. וְכַמֵּה הוּא שְׁעוֹרָן וְהָיוּ רְאוּיִין לְמִדְרָס? הַחֲמַת - שְׁבַעָה קַבִּין⁵⁴. וְהַיִּלְקוּט - חֲמִשָּׁה. וְהַקְּלָסְתָר⁵⁵ שְׁתוֹלִין בּוֹ הַשְּׁעוֹרִים בְּרֵאשׁ הַבְּהֵמָה⁵⁶ - אֲרַבְעָה. וְהַפְּרִיתִית⁵⁷ שְׁמַעֲרִין בָּהּ הַמֵּים - סָאָה. פְּחוֹת מְשַׁעוֹרִין אֵלוֹ - אֵינָן רְאוּיִין לְמִדְרָס, וְאֵין דְּרָף הָעֵם לִישֵׁב עֲלֵיהֶן. נִפְחָתוּ וְצָרְרָן⁵⁸ מִקּוֹם הַפְּחָת⁵⁹ - הָרִי הוּא טְהוֹרִין, וְכֶאֱלוֹ לֹא קָשַׁר מִקּוֹם הַפְּחָת. וְכָל הַחֲמֻטוֹת שֶׁנִּפְחָתוּ וְצָרְרָן - טְהוֹרוֹת⁶⁰, חוּץ מִשְׁל עֲרֻבִים, מִפְּנֵי שֶׁכָּף הוּא דוֹרְפָן תְּמִיד לְצָרְרָן. וְחֻמַּת חֲלִילִין⁶¹ - אֵין מִתְּטַמְּא בְּמִדְרָס, שְׁהָרִי אֵינָה רְאוּיָה לְמִדְרָס.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קורן

כאן ובפ"ה, מפירושו במשנה.

10 ו. נסרים²⁶ שבמרחץ שישגמן²⁷ - אינן מקבלין
11 טמאה; שאינן עשוין לשיבה, אלא פדי שיהלכו
12 המים תחתיהן.

26 שם. (27 רבינו מפרש במשנה, שיגמן כמו שיעמם (מלשון שעם) "ונמשכו עד ששבו לוח אחד". וקשה להבין כוונתו. והר"ש מפרש שהחליקם, והם ראויים לשיבה. ולפעמים עומדים או יושבים עליהם כדי שלא יתלכלכו במי הרחיצה. [מתקבל על הדעת ביאורו של בעל 'סדרי טהרות', שמי הרחיצה המלוכלכים נשפכים לחוץ דרך חריץ שברציפה, והבלנים מכסים את החריץ בנסרים ועומדים עליהם, והמים עוברים תחת הנסרים].

13 ז. הפלבלה²⁸ והסל שפלאן תבן או מוכין²⁹, אף על
14 פי שהתקין לשיבה - אינן מקבלין טמאת מדרס,
15 שאינן ראויין לשיבה³⁰. ואם סרגין³¹ בגמי או
16 במשיחה על פיהן - מתטמאין במדרס.

28 שם. (29 חתיכות זעירות של צמר וכדומה. (30 מפני שהמוכין נופלים. ואע"פ שהוא חשב עליהם לשיבה - בטלה דעתו אצל כל אדם. (31 ארג כעין סבכה על פיהם, ואין המוכים נופלים.

17 ח. קורת³² בית הבר³³ שעשה ראשה האחד פסא³⁴ -
18 אינו מתטמא במדרס, מפני שאומרין לו: עמד
19 ונעשה מלאכתנו³⁵. אבל אם קבע את הפסא בקורת
20 בית הבר - הפסא מתטמא במדרס³⁷, ואם דרס הבר
21 על הקורה - לא נטמא הפסא. וכן אם קבע הפסא
22 בקורה גדולה³⁸ או עשה ראש הקורה הגדולה
23 פסא³⁹ - אין טמא אלא מקום הפסא בלבד⁴⁰, ושאר
24 הקורה טהור. וכן הדין⁴¹ בקפסא שקבעו בערבה,
25 שזהו טהור⁴².

32 שם פ"כ מ"ג. (33 המקום שסוחטים בו זיתים להוציא שמן - נקרא "בית הבר". ו"קורת בית הבר" היא הקורה שמשמשים בה לסחיטה. (34 חקק בקורה מקום ישיבה. (35 מלאכתה העיקרית של הקורה היא סחיטת הזיתים, ובשעה שהיא עושה מלאכתה זו, מוכרח האדם לעזוב את מקום הישיבה, וכאילו מצוים עליו לעמוד ממקומו כדי לעשות את המלאכה בקורה, ולכן אינה מיוחדת לשיבה (בכל מקום שאתה מוצא את המשפט "עמוד ונעשה מלאכתנו", תפרשו ככה). (36 לקח כסא המיטלטל וקבע אותו בראש הקורה. (37 אם ישב הזב על הכסא. הכסא היה מיוחד לשיבה לפני שקבעו בקורה, ולא ירדה ממנו תורת מדרס על-ידי קביעתו. (38 במשנה: "כלונס". (39 שחקק בה מקום ישיבה. (40 מלמדנו כאן שני דינים: א, שבקורה גדולה, מקום הישיבה טמא בניגוד לקורת בית הבר. והטעם, מפני שהקורה אינה מיוחדת למלאכה המונעת את הישיבה עליה; ב, רק מקום הישיבה בלבד מתטמא

1 מתטמא במדרס¹⁶, והברזל מתטמא בשאר טמאות¹⁷
2 אבל לא במדרס¹⁸.

12 משנה שם פכ"ב, י. (13 לשבת עליו בשעת הצורך. כסא זה יש לו ארבע רגליים, ומחבורות למעלה במסגרת של ברזל צרה. (14 והאדם יושב על העור. ומובן שהעור מנוקב באמצעו. (15 העור והברזל, שהרי הם כלי אחד העשוי לשיבה. (16 מפני שהוא ראוי לשיבה גם כשהוא מופרש מן הברזל. (17 ככל פשוטי כלי מתכות. (18 אין אדם יושב על כלי כזה בלי חיפוי עור. ואפילו אם נטמא במדרס לפני שהפריש העור, פקעה טומאתו.

3 ד. טרסקל¹⁹ של גמי וכיוצא בו²⁰ המהפה בעור²¹ -
4 מתטמא במדרס²² ובשאר טמאות. הפריש העור
5 מעליו - העור מתטמא במדרס, אבל הטרסקל טהור
6 מכלום, שהרי נעשה בשברי בליים²³.

19 סל קטן. (20 והדומה לו. הכוונה לדברים שפשוטיהם אינם מקבלים טומאה. (21 המדובר בסל ששוליו הם גמי, וקנים זקופים מחוברים לו בארבע זוויתיות, ועור מכסה את השוליים וגם מקיף את הקנים - ונוצר בית קיבול. (22 ראוי לשבת עליו כשהפכים השוליים למעלה. (23 במצב כזה אינו ראוי לא לשיבה ולא לקבלה. [רבינו בפירושו למשנה כותב שאינו ראוי לשיבה מפני קטנותו. ולא ירדתי לעומק כוונתו. הלא אם הטרסקל קטן מחמשה טפחים, אינו מתטמא במדרס אפילו לפני שהפריש העור, משום שעור אינו מטמא בפחות משיעור זה? ובתפארת ישראל מפרש, כשהשוליים מכוסים עור, ראוי הסל לשיבה שהעור מחזקו, אבל כשהסיר את העור אי-אפשר לשבת עליו מפני חולשתו. ואולי גם רבינו התכוון לכך, והמתרגם מ'ערבית' לא דייק יפה, ובמקום "חולשתו" כתב "קטנותו"].

7 ה. ספסלין²⁴ שבמרחץ²⁵ ששתי רגליו של עץ -
8 מתטמא במדרס. היתה אחת של עץ ואחת של שיש
9 - אינו מקבל טמאה.

24 שם. (25 לשון המשנה: "ספסלין שבמרחץ, ושתי רגליו של עץ - טמא; אחת של עץ ואחת של אבן - טהור". ופירש רבינו שם, שדפי הספסלים עשויים משיש שאינו מקבל טומאה כלל. ומה שאמרו טמא, הכוונה לרגליים; ואם רגל אחת היא של שיש - טהורה גם השנייה "מפני שזה ספסל של שיש". התכוון לומר, שאפשר לשבת גם על ספסל שיש לו רק רגל אחת, ולכן יש כאן ספסל שלם בלי הרגל של עץ, שהיא רק מביאה יותר נוחיות ודינה כמשמשת, דבר שאינו מקבל טומאה. וזה מתאים לשיטתו לקמן פכ"ה ה"ג בניטל אחד מראשיו, ראה שם. ומזה יוצא, שספסל שכולו עץ ורגל אחת של אבן, טמא הספסל והרגל של עץ, שהרי יש כאן ספסל שלם של עץ, אולם למעלה בפ"ה ה"ב כתב בפירוש בספסל שכולו עץ מספיקה רגל אחת של אבן כדי לטהר את כולו, וגם כאן סתם ולא פירש שהכוונה לספסל של שיש, ומשמע שהכוונה לסתם ספסל העשוי מעץ. ברור איפוא, שרבינו חזר בו בחיבורו הגדול,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ג מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פסחים שם ד"ה כופת, שהמדובר בראוי עדיין לאכילה].

- 21 יג. מחצלת⁶⁷ הקש⁶⁸ - מתטמאה במדרס⁶⁹; ושל
- 22 קנים⁷⁰ ושל חלה⁷¹ - טהורה⁷², מפני שאינה ראויה
- 23 למדרס. ושאיר המחצלות⁷³: אם עשאה לשכיבה -
- 24 מקבלת טמאה; עשאה לספוף⁷⁴ - טהורה. עשאה
- 25 סתם⁷⁵: גדולה - סתמה לספוף, קטנה - סתמה
- 26 לשכיבה⁷⁶.

(67 כלים פ"ז מ"ז. 68) הקנה הארוך של תבואה. (69 אף-על-פי שאינה בת קיום לזמן ארוך. פסק כר' עקיבא, שהלכה כמותו נגד יחיד החולק עליו. וטעמו, מפני שהיא ראויה לשכיבה במשך זמן מסויים. 70) הגדלים על שפת הנהרות. (71) מין עשב. (72) בפירושו למשנה, אומר רבינו שטהורים מטומאת שרץ והדומה לו, אבל מיטמאה במדרס. וכאן חזר בו ומטהר אף ממדרס, שהרי הוא מסיים: "מפני שאינה ראויה למדרס", כנראה מפני שהקנים דוקרים אי-אפשר לשכב עליהם. (73) העשויות מעשבים רחבים ורכים. (74) להניחה על גבי סוכה של מצוה או של שומרים. (75) לא קבע לה אופן שימוש. (76) סוכה יט, ב, כמסקנת רב פפא (שם כא, א) לפי דעת תנא-קמא.

- 27 יד. מחצלת⁷⁷ שעשה לה קנים⁷⁸ לארפה⁷⁹ - טמאה
- 28 מדרס, שעדין ראויה לשכיבה⁸⁰. עשאה כמין פיו⁸¹ -
- 29 טהורה. עשה לה קנים לרחבה, אם אין בין קנה
- 30 לחברו ארבעה טפחים - טהורה⁸². נחלקה לרחבה⁸³
- 31 - עדין מקבלת טמאה⁸⁴; לארפה: נשתירו בה
- 32 שלשה מעדנים⁸⁵ של ששה טפחים⁸⁶ - עדין היא
- 33 ראויה למדרס ומתטמאה; פחות מפאן - טהורה.
- 34 וכן אם התיר ראשי מעדנים - טהורה⁸⁷. ואף טמאת
- 35 מדרס⁸⁸ לא תקבל המחצלת עד שתגמר מלאכתה⁸⁹
- 36 ותתקנב⁹⁰, כמו שבארנו⁹¹.

(77 שם פ"כ מ"ז. 78) שקשה לשכב עליהם. (79) מחצלת רגילה - רחבה כקומת איש, וארכה יותר משיעור זה, ודרך אורגי מחצלות להכניס קנים לרוחב המחצלות כדי לחזקן, ומרחיקים ארבעה טפחים בין קנה לקנה, ואפשר לו לאדם לשכב בין שני קנים. ואם נתן קנים לאורך המחצלת, נחלקו תנא-קמא וחכמים במשנתנו, תנא-קמא מטהר וחכמים מטמאים, ופסק רבינו כרבים. (80) מפני שאפשר לשכב לארכה של המחצלת (תפארת ישראל). (81) אות יוונית. רבו הפירושים בתמונת אות זו. ומתקבל על הדעת פירושו של בעל 'תפארת ישראל' שהכוונה לאות "כי" (כ רפוייה) מאותיות היווניות הגדולות (באלפא ביתא היוונית יש שני סוגי אותיות - גדולות וקטנות - ותמונתן שונה) שתמונה כאות X הרומאית. במשנה אמרו, שכמין 'כי' הכל מודים שהיא טהורה, שהרי הקנים פוגעים בכל ארכו ורחבו של השוכב. (82) מקום שכיבה הוא ארבעה טפחים, ואם אין שיעור כזה בין קנה לקנה, מונח גוף השוכב על הקנה הקשה. (83) נשברו הקנים. (84) מפני שאפשר לשכב עליה בין הקנים המרוחקים זה מזה כשיעור שכיבה וישיבה. במשנה אמרו:

במדרס, אבל השאר טהור. (41) שם פרק כב, מ"ד. (42) פירוש, אינו חיבור לטומאה, ואם נגעה טומאה בעריבה - לא נטמא הכסא (כסף-משנה. ראה השלמות).

- 1 מ. קצת הקורה⁴³ שמתקן המסתת את האבן לישב
- 2 עליו⁴⁴ - הרי מקום לשיבתו מתטמא במדרס. ומקום
- 3 לשיבה⁴⁵ שאחורי הקרון⁴⁶ - טהור, שאינה אלא
- 4 לשיבת צערו⁴⁷.

(43) שם מ"ח. (44) דרכם של סתתים לחוק מקום ישיבה בקצה הקורה שעליה הוא מסתת את האבנים, וישוב שם בשעת עבודתו. (45) תוספתא כלים, בבא בתרא פ"א ה"ד. (46) במרכבות של אנשים חשובים, יש מקום ישיבה קטן מאחורי הקרון, ולפעמים מושיבים עליו עבד או משרת. (47) הנסיעה מצערת את היושב במקום זה.

- 5 י. ראשי⁴⁸ פלונסות⁴⁹ שישבין עליהן האמנין וישפין
- 6 את האבנים וכיוצא בהן - טהורין. וכן כפת⁵⁰ של
- 7 תמרה⁵¹ שהוא יושב עליו, אפלו גבוה טפח⁵² -
- 8 טהור, שאין זה פלי. וכן בול⁵³ של עץ, אף על פי
- 9 שסרקו⁵⁴ וכרפמו⁵⁵ ועשאהו פנים⁵⁶ לשער⁵⁷ וכיוצא
- 10 בו - אינו פלי ולא מקבל טמאה עד שחוק בו.

(48) שם פ"ב ה"א. (49) קורות גדולות. (50) חתיכת עץ עבה. (51) הוא-הדין לעץ מאילנות אחרים, אלא שבתוספתא הביאו מעשה שהיה בכופת של תמרה, ורבינו דרכו להשתמש בלשון המקור. (52) פחות מגובה טפח, אינו מטמא כלל במדרס (לקמן פכ"ו ה"ב). (53) משנה שם פכ"ב, ט. (54) עשה בו ציורים (ויש מפרשים צבעו אדום). (55) רגילים היו לצבוע את העצים בצבע דומה לגון הכרוכום. (56) חזית. (57) לקובעו בשער לנוי.

- 11 יא. ראשי פלונסות⁵⁸ התיקוקין⁵⁹, אם חקקן לדעת
- 12 - מקבלין טמאה. מצאן תיקוקין, אם חשב עליהן⁶¹
- 13 - מקבלין טמאה מפאן ולהבא⁶². ואם חשב עליהן
- 14 חרש שוטה וקטן או אדם שאינן שלו - טהורין.
- 15 וכן פל פיוצא בהן מדררים שאינן מקבלין טמאה
- 16 אלא במחשבה; שאין לה מחשבה מועלת אלא
- 17 מחשבת בעלים⁶³ שהן בני דעה.

(58) תוספתא שם ה"ב. (59) חקוק בהם מקום ישיבה. (60) ככוונה לשבת עליהם. (61) להשתמש בהם לישיבה. (62) אם ישב עליהם הזב אחר שחישב. (63) ראה השלמות למעלה פכ"ד.

- 18 יב. העושה⁶⁴ פפה⁶⁵ מן השאור ויבשה ויחדה
- 19 לשיבה - הרי בטלה מתורת אכל ומתטמאה
- 20 במדרס, שהרי משמשת תשמישי העץ⁶⁶.

(64) פסחים מה, ב. (65) גוש גבוה. (66) ולפיכך, אף-על-פי שהיא ראויה עדיין לחמץ בה עיסה, אינה נידונה כאוכל - מפני שקבע לה תשמיש של כלי עץ. [בחולין קכט, א אמרו כשישמש "מעשה עץ שימש", ומזה למדו בתוספות

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ג מנחם-אב - ספר טהרה - הלכות כלים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ר' יהודה מטהר, ומזה דיין רבינו שחכמים חולקים עליו. ראה תוספתא כלים, בבא מציעא פ"א ה"ה, ויש בה גירסאות שונות, ואין זה מן הנמנע שרבינו גורס שם "לרחבה - טמאה". עיין שם בהגהות הגר"א.

14 ב. ואלו¹⁰⁷ טמאין משום מרפב¹⁰⁸ :

107 כלים פכ"ג מ"ב. 108 טומאת מרכב, קלה מטומאת משכב ומושב: הנושא את המשכב (או המושב), וכן הנוגע בו מטמא אדם וכלים כל זמן שלא פירש הטומאה, אבל המרכב הנוגע בו אינו מטמא אדם וכלים אלא הנושאו בלבד (רבינו בהלכות מטמאי משכב ומושב פרק ו הלכה ב). ומנה רבינו כאן כמה דברים שמטמאים טומאת מרכב בלבד.

15 מרדעת של חמור, וטפיטון של סוס¹⁰⁹, וכר הגמל,
16 ואפף של נאקה¹¹⁰, וכל פיוצא פהן. הלוחות¹¹¹
17 שפניחין על גבי החמור ואחר כך נוהגין עליו
18 המשאו¹¹² - טהורות¹¹³; ואם היתה ראיה למרפב
19 - טמאה.

109 שהרוכב משעין עליו את רגליו. הוצרך להשיענו דין זה, שלכאורה הוא פשוט מאוד, מפני שבמשנה חולק ר' יוסי ואומר, שטפיטון של סוס דינו כמושב, מפני שהנאקים במשחק מלחמתי, דרכם לעמוד עליהם בזמן המאבק, וכל דבר שעומדים עליו שלא בצורת רכיבה - דינו כמושב. ורבינו פסק כחכמים. 110 גמל לבן שהוא מטבעו תקיף, וקשה להשתלט עליו ועושים לו אוכף חזק. [רבינו מפרש מה שאמרו במשנה: "אוכף של נאקה טמא" - פירוש, טמא מושב - הוא המשך דברי ר' יוסי, אבל חכמים חולקים עליו]. 111 של עץ. 112 ולפעמים יושב עליו הנוהג בחמור. 113 מפני שעיקרם בשביל החמור להקל עליו, אינם מקבלים טומאה כלל.

1 טו. תבה⁹² שפתחה מלמעלה - טהורה מן המדרס,
2 שאינה ראיה לישב עליה, ומקבלת שאר טמאות⁹³.
3 פתחה מצדה - טמאה במדרס ובשאר טמאות.

92 שם פ"ט, מ"ט. 93 מפני שיש לה בית קיבול.

4 זו. עגלה⁹⁴ של קטן⁹⁵ - מתטמאה במדרס, שהרי
5 נשען עליה⁹⁶.

94 משנה ביצה כג, ב. 95 שמשחק בו ילד קטן, או שמתלמד בו ללכת (תוספות שם ד"ה עגלה). 96 ונשען מטמא כיושב, כמבואר בהלכות מטמאי משכב ומושב פ"ז ה"א.

6 יו. מקל⁹⁷ של זקנים - טהור מכלום, שאינו אלא
7 לסיע⁹⁸.

97 שבת סו, א. 98 וסיוע אינו שעינה ממש.

8 יח. סנדל⁹⁹ של סדיין¹⁰⁰, והוא סנדל של עץ -
9 מתטמא במדרס¹⁰¹, מפני שהסיד פעמים מטיל בו
10 עד שמוגיע לביתו.

99 עדיות פ"ג מ"ח. 100 מוכרי סיד. נועלים סנדלי עץ כשהם מטפלים בסיד השורף את העור. 101 אף-על-פי שאין נועלים אותו להליכה. פסק כר' עקיבא, שגם ר' מאיר (גמרא שבת שם) סובר כמותו.

11 יא. קב¹⁰² של קטע¹⁰³ שיש בו בית קבול פתיתין¹⁰⁴
12 - מתטמא בשאר טמאות מפני בית קבול¹⁰⁵;
13 ומתטמא במדרס, שהרי נשען עליו¹⁰⁶.

102 משנה שם. 103 שנקטע חלק מרגלו, עושים תבנית רגל מעץ, וקושרים אותה לגופו, והוא משעין עליה את חלק הרגל שנשאר. 104 חלקי בשר הרגל (רבינו בפירושו למשנה שם. ורש"י מפרש שנותנים מוכין רכים בבית הקיבול, כדי שלא תיזק הרגל מהעץ הקשה). 105 ואין

פרק נששה ועשרים

20 א. פלי עץ הראוי למדרס שקבעו בפתל בתוף
21 הבגין: קבעו פתל ולא בנה על גביו או בנה על
22 גביו ולא קבעו - עדין מתטמא במדרס פשהיה;
23 קבעו במסמרים ובנה עליו - טהור. וכן מפין שנתנו
24 על גבי הקורות: קבעו ולא נתן עליו את המעזיבה
25 או שנתן עליו את המעזיבה ולא קבעו - מתטמא
26 במדרס; קבעו ונתן עליו את המעזיבה - טהור.

1 יבאר כלי עץ הראוי למידרס וקבעו בכותל בתוך הבנין. ודין ספסל שנטל אחד מראשיו ושירה שנטל העליון שלה. ודין תיבה שנפתחה מצידה ועריבה של עץ שמגבלים בה טיט הבנין או לשים בה בצק. ודין אם מחשבה מועלת בעריבה גדולה שנפתחה. ודין מיטה שהיתה טמאה מידרס וניטלה קצרה ושתי כרעיים וכו'.

27 ב. ספסל שננטל אחד מראשיו - עדין הוא ראוי
28 למדרס. נטל השני - טהור. ואם יש בו גבה טפח
29 - מתטמא במדרס.

30 ג. כסא של פלה שננטלו חפוייו - טהור. ואם לא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ז מנחם-אב - ספר נשים - הלכות אישות קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 הָיָו חֲפוּיָיו יוֹצְאִים וְנִטְלוּ - עֲדִין הוּא רְאוּי לְמִדְרָס,
2 שֶׁכֵּן דָּרְכוֹ לְהִיּוֹת מִטְהוֹ עַל צִדּוֹ וְיוֹשֵׁב עָלָיו.
- 3 ד. כִּסּא שֶׁנִּטְלוּ חֲפוּיָיו וְעֲדִין הוּא רְאוּי לִישִׁיבָה -
4 מִתְטַמֵּא. נִטְלוּ שְׁנַיִם מִחֲפוּיָיו זֶה בְּצַד זֶה - טְהוֹר.
- 5 ה. שְׂדֵה שֶׁנִּטְלָה הַעֲלִיּוֹן שְׁלָה - טְמֵאָה מִפְּנֵי הַתְּחַתּוֹן,
6 שֶׁהוּא רְאוּי לְמִדְרָס; נִטְלָה הַתְּחַתּוֹן - טְמֵאָה מִפְּנֵי
7 הַעֲלִיּוֹן; נִטְלוּ שְׁתֵּיהֶן - הָרִי הַדַּפִּין טְהוֹרִין.
- 8 ו. תְּבֵה שֶׁנִּפְתְּחָה מִצְדָּה - מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס וּבִשְׂאֵר
9 טְמֵאוֹת, מִפְּנֵי שְׂרָאוּיָהּ אֶף לִישִׁיבָה וְהַפֶּל יוֹשֵׁבִין
10 עָלֶיהָ. נִפְתְּחָה מִלְּמַעְלָה - טְהוֹרָה מִן הַמִּדְרָס, שֶׁהָרִי
11 אֵינָה רְאוּיָה לִישִׁיבָה, וּמִתְטַמֵּא בִשְׂאֵר טְמֵאוֹת,
12 שֶׁעֲדִין הִיא מְקַבֶּלֶת. נִפְתְּחָה מִלְּמַטָּה - טְהוֹרָה מִכָּל
13 טְמֵאוֹת, אֶף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לִישֵׁב עָלֶיהָ כִּכְסָא;
14 מִפְּנֵי שֶׁעָקַר מַעֲשֵׂיהָ לְקַבֵּלָהּ, וּכְבֵר בְּטַל הָעֵקֶר.
15 וְהַמְגוֹרוֹת שְׁלָה - מִתְטַמֵּאוֹת וְאֵינָן חֲבוּרֵי לָהּ. וְכֵן
16 מִשְׁפֵּלֶת שֶׁנִּפְתְּחָה מִלְּקַבֵּל רְמוּנִים, אֶף עַל פִּי
17 שְׂרָאוּיָהּ לְמִדְרָס - הָרִי הִיא טְהוֹרָה מִכָּל; מִפְּנֵי
18 שֶׁעָקַר מַעֲשֵׂיהָ לְקַבֵּלָהּ, וְהוֹאִיל וּבְטַל הָעֵקֶר - בְּטַלָּה
19 הַטְּפֵלָה.
- 20 ז. עֲרֵבָה שֶׁל עֵץ שֶׁמְגַבְּלִין בָּהּ הַבְּנִין אוֹ אֶת הַגִּפְסִיס,
21 אֶף עַל פִּי שֶׁמְקַבֶּלֶת שְׂאֵר טְמֵאוֹת - אֵינָה מִתְטַמֵּאָה
22 בְּמִדְרָס. וְשִׁלְשִׁין בָּהּ אֶת הַבִּצָּק, שֶׁמִּחְזֶקֶת מִשְׁנֵי אֲגִין
23 וְעַד תִּשְׁעָה קַבִּין, שֶׁנִּסְדָּקָה עַד שֶׁאֵינָו יִכּוֹל לְרַחֵץ
24 בָּהּ רִגְלוֹ אַחַת מִפְּנֵי הַסֵּדֶק - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּאָה
25 בְּמִדְרָס; שֶׁסְּתֵמָה שְׁכּוּפְתָהּ וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ לְפִי גְדֻלָּהּ
26 וְסֵדֶק שְׁלָה. הַנִּיחָה בְּגִשְׁמִים עַד שֶׁנִּתְפָּחָה וְנִסְתָּם
27 הַסֵּדֶק - אֵינָה מִתְטַמֵּאָה בְּמִדְרָס, שֶׁהָרִי הִיא רְאוּיָה
28 לְלוֹשׁ בָּהּ וְתַחֲלַת מַעֲשֵׂיהָ לְלוֹשׁ בָּהּ, וּמְקַבֶּלֶת שְׂאֵר
29 טְמֵאוֹת. חֲזוּר וְהַנִּיחָה בְּקָרִים וְנִפְתַּח הַסֵּדֶק - חֲזָרָה
30 לְקַבֵּל טְמֵאֵת מִדְרָס, וְטְהוֹרָה מִשְׂאֵר טְמֵאוֹת.
- 31 ח. עֲרֵבָה גְדוֹלָה שֶׁהִיא יָתֵר עַל תִּשְׁעָה קַבִּין
32 שֶׁנִּפְתְּחָה מִלְּקַבֵּל רְמוּנִים וְהִכְיֵנָה לִישִׁיבָה - הָרִי זֶה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ז כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ה

או מומים. הרואה דם בשעת תשמיש, או שנולדו בה מומים אחרים, האיש שנולדו בו מומין אחרי הנישואין, היבם שנמצא בו אותו המום שהיה לבעלה.

- 64 א. הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה סֵתָם, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים - תִּצָּא
65 בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עָקַר וְלֹא תוֹסַפֶּת. בְּאֵלוֹ נְדָרִים

יום ראשון י"ז מנחם-אב ה'תשע"ה

הלכות אישות

פרק חמשה ועשרים

(1) ביאר בו רבינו דין הנושא אשה סתם ונמצאו עליה נדרים,

45 שְׁנִמְצָאוּ בָּהּ מוּמִין שְׁוֹדָאֵי הָיוּ בָּהּ קִדְּם שֶׁתִּתְאַרְסוּ,
46 כְּגוֹן אֶצְבַּע יִתְרָה וְכִיּוּצָא בּוּ - עַל הָאֵב לְהִבְיָא רְאִיָּה
47 שְׁוֹדָאֵי בְּהֵן הַבְּעַל וְרִצָּה, אוּ שְׁחֻזְקָתוֹ שְׁוֹדָאֵי; וְאִם לֹא
48 הִבְיָא רְאִיָּה - תִּצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה כָּלָל. הָיוּ מוּמִיִּם
49 שְׁאֵפְשֵׁר שְׁוֹלְדוֹ בָּהּ אַחַר הָאֲרוּסִין: אִם נִמְצָאוּ בָּהּ
50 אַחַר שְׁנִכְנִסָּה לְבֵית הַבְּעַל - עַל הַבְּעַל לְהִבְיָא רְאִיָּה
51 שְׁעַד שְׁלֹא נִתְאַרְסָה הָיוּ בָּהּ, וְהִיא מְקַחָה מְקַחָה
52 טְעוּת; וְאִם נִמְצָאוּ בָּהּ וְהִיא בְּבֵית אֲבִיהָ - עַל הָאֵב
53 לְהִבְיָא רְאִיָּה שְׁאַחַר הָאֲרוּסִין נוֹלְדוּ, וְנִסְתַּחֲפָה
54 שְׁוֹדָאֵי.

55 ה. הִבְיָא הַבְּעַל רְאִיָּה שְׁעַד שְׁלֹא תִתְאַרְסָה הָיוּ בָּהּ,
56 אוּ שְׁוֹדָאֵי לֹא בְּכַף, וְהִבְיָא הָאֵב רְאִיָּה שְׁרָאָה וְשִׁמְתָה
57 וְנִתְפַּיִס, אוּ שְׁחֻזְקָתוֹ שְׁוֹדָאֵי בְּהֵן וְנִתְפַּיִס - הָרִי זֶה
58 חַיִּב בְּכְתֻבָּה.

59 ו. בֵּא עַל אֲשֶׁתוֹ, וְשִׁהָה כְּמָה זְמַיִם, וְטַעַן שְׁמוּם זֶה
60 לֹא נִרְאָה לִי עַד עֵתָה - אֶפְלוּ הָיָה בְּתוֹךְ הַקְּמִטִּים
61 אוּ בְּכַף הַרְגֵל, אִין שׁוּמְעִין לֹא. תְּזַקָּה שְׁאִין אָדָם
62 שׁוֹתָה בְּכּוּס אֶלֶּא אִם כֵּן בּוֹדְקוּ יִפְּהָ, וְחֻזְקָתוֹ שְׁוֹדָאֵי
63 וְרִצָּה.

64 ז. הַנּוּשָׂא אִשָּׁה וְנִמְצָא שְׁאִין לָהּ וְסֵת קְבוּעָה לְנִדְתָּהּ,
65 אֶלֶּא לֹא תִרְגִּישׁ בְּעִצְמָהּ עַד שֶׁתִּרְדֵּם דָּם נִדָּה - הָרִי
66 זֶה לֹא תִשְׁמַשׁ אֶלֶּא בְּשָׁנֵי עֵדִים, שְׁבוֹדָקָת בְּהֵן
67 עִצְמָהּ: אֶחָד לְפָנֵי תִשְׁמִישׁ, וְאֶחָד לְאַחַר תִּשְׁמִישׁ.
68 חוּץ מִן הַעֵד שֶׁל אִישׁ, שְׁמִקְנָת בּוּ עִצְמוֹ, כְּמוֹ
69 שְׁיִתְבָּאָר בְּהַלְכוֹת אֲסוּרֵי בִיאַה.

70 ח. וְאִף-עַל-פִּי שְׁמוּם גְּדוֹל הוּא זֶה - לֹא הַפְּסִידָה
71 כְּלוּם, שְׁהָרִי בּוֹדְקָת עִצְמָהּ תְּחַלָּה וּמְשַׁמְשֵׁת. הָרִי
72 שְׁבִדְקָה עִצְמָהּ וְנִבְעֵלָה, וּבְעֵת שְׁקִנְיָה עִצְמָהּ הִיא
73 וְהוּא נִמְצָא דָם עַל עַד שְׁלָהּ אוּ עַל עַד שְׁלוֹ, אִם אֶרְע
74 זֶה פַּעַם אַחַר פַּעַם שְׁלֹשׁ פַּעְמִים סְמוּכוֹת זוּ לְזוּ - הָרִי
75 זֶה אֲסוּרָה לִישָׁב עִם בְּעֵלָהּ. וְתִצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא
76 עֵקֶר וְלֹא תּוֹסַפְתָּ, וְאִין לָהּ תְּנַאי מִתְּנַאי כְּתֻבָּה; שְׁהָרִי
77 אִינָה רְאוּיָה לְתִשְׁמִישׁ. וְיוּצִיא וְלֹא יִחְזִיר לְעוֹלָם;
78 שְׁמָא תִתְרַפָּא, וְנִמְצָא שְׁלֹא גָמַר לְגִרְשָׁה בְּשַׁעַת
79 גְּרוּשִׁין. וּמִתְּרָת לְהַנּוּשָׂא לְאַחַר, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר בְּעִנְיָן
80 הַנֶּדֶה.

81 ט. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁהִיָּתָה כֵּן מִתְחַלֵּת
82 נְשׁוּאָיָה, וּמְבַעֲלָהּ רְאוּשָׁנָה רְאִתָּה דָם; אֶבְל אִם
83 אֶרְע לָהּ חֲלִי זֶה אַחַר שְׁנִשְׁאֵת - נִסְתַּחֲפָה שְׁוֹדָאֵי.
84 לְפִיכָךְ, אִם בְּעַל פַּעַם אַחַת וְלֹא נִמְצָא דָם, וְאַחַר כֵּן
85 חִזְרָה לְהִיּוֹת רוּאָה דָם בְּכָל עַת תִּשְׁמִישׁ - יוּצִיא וְיִתֵּן
86 כְּתֻבָּה כְּלָהּ. וְלֹא יִחְזִיר עוֹלָמִית, כְּמוֹ שְׁבִאָרְנוּ.

1 אָמְרוּ? שְׁלֹא תֹאכַל בֶּשֶׂר, אוּ שְׁלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן, אוּ
2 שְׁלֹא תִתְקַשֵּׁט בְּמִינֵי צְבֻעוֹנִין, וְהוּא הִדִּין לְשִׁאָר
3 הַמִּינִים שְׁדִרְךָ כֹּל נְשִׁי הַמְקוּם לְהִתְקַשֵּׁט בְּהֵן; אֶבְל
4 נִמְצָא עָלֶיהָ גִּדְרָה אַחַר חוּץ מֵאֵלוֹ - לֹא הַפְּסִידָה
5 כְּלוּם.

6 ב. וְכֵן הַפּוֹגֵס אִשָּׁה סֵתָם, וְנִמְצָא בָּהּ מוּם מְמוּמִי
7 הַנְּשִׁים שְׁכָבֵר בְּאֲרָנוֹם, וְלֹא יָדַע הַבְּעַל כְּמוֹם זֶה וְלֹא
8 שָׁמַע בּוּ וְרִצָּה - הָרִי זֶה תִצָּא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עֵקֶר
9 וְלֹא תּוֹסַפְתָּ. כִּיצַד? הָיָה מְרַחֵץ בְּעִיר וְהָיוּ לוֹ
10 קְרוֹבִים - אִינוּ יָכוֹל לֹמַר: לֹא יָדַעְתִּי מוּמִין אֵלוֹ,
11 וְאֶפְלוּ מוּמִין שְׁבִסְתָּר; מִפְּנֵי שְׁהוּא בּוֹדֵק
12 בְּקְרוֹבוּתָיו, וְחֻזְקָה שְׁשִׁמְעָה וְרִצָּה. וְאִם אִין שֵׁם
13 מְרַחֵץ אוּ שְׁלֹא הָיוּ לוֹ קְרוֹבִים - טוֹעֵן בְּמוּמִין
14 שְׁבִסְתָּר. וְנִכְפָּה בְּעֵתִים יוֹדְעִים - הָרִי הוּא מְמוּמִי
15 סֵתָר. אֶבְל בְּמוּמִין שְׁבַגְלוּי - אִינוּ יָכוֹל לְטַעוֹן;
16 שְׁהָרִי הַכֹּל רוֹאִין אוֹתָן וְאוֹמְרִין לוֹ, וְחֻזְקָתוֹ שְׁשִׁמְעָה
17 וְנִתְפַּיִס. דְּבָר יָדוּעַ הוּא, שְׁאִין דִּין זֶה אֶלֶּא בְּאוֹתָן
18 הַמְקוּמוֹת שְׁהִיא מְנַהֵג הַנְּשִׁים שֵׁם לְהַלֵּךְ בְּשׁוּק
19 וּפְנִיָּה גְלוּיּוֹת, וְהַכֹּל יוֹדְעִין אוֹתָן וְאוֹמְרִין: זֶה הִיא
20 בְּתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי, וְזֶה הִיא אַחֲתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי, כְּמוֹ עָרִי
21 אָדוּם בְּזִמְן הַזֶּה. אֶבְל מְקוּמוֹת שְׁאִין דְּרָךְ הַבְּנֹת שֵׁם
22 לְצִאת לְשׁוּק כָּלָל, וְאִם תִּצָּא הַבַּת לְמְרַחֵץ - בְּנִשְׁפָּה
23 תִצָּא, מִתְּנַבְרָה, וְלֹא יִרְאָה אוֹתָהּ אָדָם חוּץ
24 מִקְרוֹבוּתֶיהָ - הָרִי זֶה טוֹעֵן אִף בְּמוּמִין שְׁבַגְלוּי.
25 וְהוּא, שְׁלֹא הָיָה שֵׁם מְרַחֵץ וְשְׁלֹא הִיָּתָה לוֹ קְרוֹבָה
26 לְבִדֵּק בָּהּ; אֶבְל הָיָה שֵׁם מְרַחֵץ בְּעִיר זֶה שְׁאִין דְּרָךְ
27 הַנְּשִׁים לְצִאת בָּהּ וּפְנִיָּה מְגִלוֹת, אִם יֵשׁ לוֹ קְרוֹבָה
28 - אִינוּ יָכוֹל לְטַעוֹן, שְׁהָרִי הַכֹּל רוֹאִין אוֹתָהּ עֲרָמָה
29 בְּמְרַחֵץ. וְאִם דְּרָכָן לְהִתְנַבֵּר וְלִהְתַּחַבֵּא אִף בְּמְרַחֵץ,
30 וְשִׁתְּהִיא הַבַּת רוֹחֶצֶת בְּלִילָה אוּ בְּבֵית קֶטֶן בְּמְרַחֵץ
31 לְבִדָּה, עַד שְׁלֹא תִרְאָה וְלֹא תוֹדַע - הָרִי זֶה טוֹעֵן
32 אִף בְּמוּמִין שְׁבַגְלוּי. וְהַדְּבָרִים אֵלוֹ דְּבָרִים שֶׁל טַעַם
33 הֵם, וְאִינָם גְּזֵרַת הַכְּתוּבָה.

34 ג. הוּרוּ מְקַצֵּת הַגְּאוּנִים, שְׁזֶה שְׁאֲמְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי
35 שְׁהוּא בּוֹדֵק בְּקְרוֹבוּתָיו, אִינוּ קְרוֹבוּתָיו כְּלָבֵד, אֶלֶּא
36 אֶפְלוּ מִיָּדְעִיו. וְאֶפְלוּ הָיָה גֵר בְּעִיר שְׁאִין לוֹ קְרוֹב
37 כָּלָל, אִם יֵשׁ שֵׁם מְרַחֵץ - אִינוּ יָכוֹל לְטַעוֹן; שְׁאִי
38 אֶפְשֵׁר שְׁלֹא יִהְיוּ לוֹ רַעִים, וְאוֹמֵר לְאַחַד מֵרַעֲיוֹ
39 שְׁתִּבְדֵּק לוֹ אֲשֶׁתוֹ אוּ אַחֲתוֹ עַל פְּלוּנִית, וְלְפִיכָךְ
40 חֻזְקָתוֹ שְׁשִׁמְעָה וְנִתְפַּיִס. וְלֹא יִרְאָה לִי דִין זֶה. שְׁאִין
41 כֹּל אָדָם מוּצִיא כֹּל מָה שִׁישׁ בְּלִבּוֹ מִדְּבָרִים אֵלוֹ
42 כָּלָל, אֶלֶּא לְקְרוֹבָיו. וְעוֹד, שְׁאִין יָדַעְתוּ סוּמְכָת אֶלֶּא
43 לְדְבָרֵי קְרוֹבָיו בִּיּוֹתָר.

44 ד. כִּיצַד הִיא טַעַנַת הַמוּמִין? אִם הָיוּ הַמוּמִין

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ח מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 י. וכן אשה שגולדו בה מומין אחר שגשגא, אפלו
2 נעשית מפת שחין: אם רצה לקיים - וקיים, ואם רצה
3 להוציא - לתן כתובה.

1) נכתבו בו עיקרי הגירושין שמן התורה ושמדברי סופרים, רצון, כתיבה לשמה, גופו של גט, כתיבה במחובר, עדים, קריאת הגט, זמן הגט. (2) "שאלו היו הגירושין בדיבור בלבד, הייתה האשה אומרת כשיזנה עמה איש - כי הייתה גרושה מקודם, ועל כן נצטוונו שלא ישלמו גירושין אלא בכתב מעיד לה כמו שנאמר וכתב לה ספר כריתות". (3) שם גט נופל על כל שטר ותעודה שהיא (וכן כתב בערוך ערך גט), ותרגום "ספר כריתות" "גט פטורין" ורגילים לקרוא לגט אשה "גט" סתם. (4) שאין האשה יכולה לכוף את בעלה לגרשה. (5) כגון כסף וכדומה, בניגוד לקידושין שהאשה מתקדשת בכסף ובשטר. (6) ולא ישלח את עצמו ממנה. (7) שלא תהא קשורה ותלויה בו לאחר הגירושין. (8) לשם אשה זו המתגרשת. (9) פרט לדבר שמחוסר קציצה אחר הכתיבה. (10) או ליד שלוחה או לתוך רשותה. (11) ולא בתורת שטר חוב או מזוזה. (12) ולא שתיקח היא מעצמה. (13) תאריך כתיבת הגט. (14) על הגט. (15) תקנת חכמים.

ב. ומניין שעשרה דברים אלו מן התורה? שנאמר: 43 ויהי אם לא תמצא חן בעיניו, וכתב לה ספר פריית ונתן בידה ושלחה מביתו. 'אם לא תמצא חן בעיניו' - מלמד, שאינו מגרש אלא ברצונו. 44 ונתן בידה ושלחה מביתו. 'אם לא תמצא חן בעיניו' - מלמד, שאינו מגרש אלא ברצונו. 45 ונתן בידה ושלחה מביתו. 'אם לא תמצא חן בעיניו' - מלמד, שאינו מגרש אלא ברצונו. 46 ונתן בידה ושלחה מביתו. 'אם לא תמצא חן בעיניו' - מלמד, שאינו מגרש אלא ברצונו. 47 ונתן בידה ושלחה מביתו. 'אם לא תמצא חן בעיניו' - מלמד, שאינו מגרש אלא ברצונו. 48 ונתן בידה ושלחה מביתו. 'אם לא תמצא חן בעיניו' - מלמד, שאינו מגרש אלא ברצונו.

16) "ונתן - מדעתו משמע". (17) על כורחו. (18) ומי שהדין נותן שכופים אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין מכה אותו עד שיאמר רוצה אני והגט כשר, והטעם שכפייה זו נקראת "מרצונו" - כי זהו רצונו האמיתי. (19) על כורחה. אולם "רבינו גרשום מאור הגולה החריס שלא לגרש אשה שלא מדעתה אם לא שעברה על דת".

ג. 'וכתב' - מלמד, שאינה מתגרשת אלא בכתב. 49 'לה' - לשמה. 21) 'ספר פריית' - דבר הפורת בינו לבינה, שלא ישאר לו עליה רשות. ואם עדין לא נכתב בינו לבינה, 22) אינה מתגרשת, כמו שיתבאר. 'ונתן בידה' - מלמד, שאינה מתגרשת עד שינתן הגט בידה או ביד שלוחה, שהוא בידה, או לחצרה, שהכל בידה כמו שיתבאר. 'ושלחה' - שיהיה ענין הגט שהוא המשלח אותה, לא שישלח עצמו ממנה. 57

20) ולא בכסף. (21) לשם האשה המתגרשת. (22) כגון שאמר לה: "הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין לעולם - אין זו כריתות", שכל ימיה היא קשורה אליו לקיים תנאי זה מחמת.

ד. פיצד? כתב לה: הרי את משלחת, הרי את מתגרשת, הרי את לעצמך, הרי את מתרת לכל אדם, וכיוצא בזה הענין - הרי זו מתגרשת. וגופו 23) של גט: 58

4 יא. האיש שגולדו בו מומין אחר שגשגא, אפלו
5 נקטעה ידו או רגלו או נסמית עינו, ולא רצתה אשתו
6 לישב עמו - אין כופין אותו להוציא ולתן כתובה.
7 אלא: אם רצתה - תשב, ואם לא רצתה - תצא בלא
8 כתובה, כדין כל מורדת. אבל אם גולד לו ריח הפה
9 או ריח החטם, או שחזר ללקט צואת פלכים או
10 לחצב נחשת מעקרו או לעבד עורות - כופין אותו
11 להוציא ולתן כתובה. ואם רצתה - תשב עם בעלה.

יב. נעשה האיש מכה שחין - כופין אותו להוציא
12 ולתן כתובה. ואף-על-פי שהיא רוצה לישב - אין
13 שומעין לה, אלא שומרישין אותן בעל פרחן, מפני
14 שהיא ממקתו. ואם אמרה: אשב עמו בעדים כדי שלא
15 יבוא עליה - שומעין לה. 16

יג. מי שהיה בעלה בעל ריח הפה או ריח החטם
17 או מלקט צואת פלכים וכיוצא בהן, ומת, ונפלה
18 לפני אחיו, ויש בו אותו מום שהיה בבעלה - יכולה
19 היא לומר: לא אחיה הייתי יכולה לקבל, ולף איני
20 יכולה לקבל. ויחליץ ויתן כתובה. וראה בנים לבניה,
21 שלום על ישראל. 22

23 סלקו הלכות אישות.

יום שני י"ח מנחם-אב ה'תשע"ה

הלכות גירושין

26 יש בכללן שתי מצות. אחת - מצות עשה. והיא:
27 שיגרש המגרש בספר. ואחת - מצות לא תעשה.
28 והיא: שלא יחזיר גרושתו משגשגא.
29 ובאור שתי מצות אלו בפסקים אלו:

פרק ראשון

א. אין האשה מתגרשת אלא בכתב שנגיע לה.
32 וכתב זה הוא הנקרא גט. ונעשה דברים הן עקר
33 הגירושין מן התורה, ואלו הן: (א) שלא יגרש האיש
34 אלא ברצונו. (ב) ושיגרש בכתב ולא בדבר אחר.
35 (ג) ושיהיה ענין הכתב שגרשה והסירה מקנינו. (ד)
36 ושיהיה ענינו דבר הפורת בינו לבינה. (ה) ושיהיה
37 נכתב לשמה. (ו) ושלא יהיה מחסר מעשה אחר
38 כתיבתו אלא נתינתו לה [בלבד]. (ז) ושיתנהו לה.
39 ושיתנהו לה בפני עדים. (ט) ושיתנהו לה בתורת
40 גירושין. (י) ושיהיה הבעל או שלוחו הוא שנותנו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

למילוי פרטים שהם עיקר הגט, כגון שם האישה והאשה, זמן הכתיבה וכו'. (36) שכל אלה הם עיקר הגט ונקראים "תורף הגט". (37) כלומר, לכתחילה אסור לכתוב במחובר אפילו את טופס הגט, גזירה שמא יכתוב את התורף במחובר ואז הוא בטל לגמרי, אבל אם כבר כתב הטופס במחובר ותלשו, ואחרי כן כתב עליו התורף הרי זה גט כשר.

ח. כתב כל הגט על העלה הזרוע בעצין נקובים³⁸, אף על פי שנתן לה העצין בלו - הגט פסול, גזרה שפא יקטם³⁹. אבל פותב הוא על חרסו של עצין ונתן לה⁴⁰.

(38) בתחיתו, והריהו יונק מן הקרקע ודינו כמחובר. (39) יתלוש העלה מהעצין ויתן לה והרי זה קציצה מהמחובר. (40) את העצין כמו שהוא, ואין לחוש שמא ישבור העצין ויתן לה חתיכת חרס, שבוודאי לא יפסיד את העצין.

ז. ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גרושין? שנאמר: ספר פריית ונתן פיידה - שיתן אותו בתורת ספר פריית. אבל אם נתנו לה בתורת שהוא שטר חוב⁴¹ או מזוזה; או שנתנו פיידה והיא ישנה⁴², ונעורה והרי הוא פיידה - אינו גט. ואם אמר לה אחר כך: הרי הוא גט - הרי זה גט⁴³.

(41) שאמר לה: כנסי שטר חוב זה. (42) ואין הגט משתמר בידה. (43) הרי זה כנתינה חדשה הואיל והגט בידה בשעת אמירתו.

י. אמר לעדים: ראו גט שאני נותן לה, והזר ואמר לה: כנסי שטר חוב זה - הרי זה פשר; שתרי הודיע את העדים שנתנו בתורת גרושין⁴⁴. וזה שאמר לה שטר חוב, מפני שנקבלם ממנה⁴⁵.

(44) ובידיעתה אין צורך, שהרי גם חרשת שהשיאה אביה, שקידושה קידושין גמורים, מתגרשת, אף על פי שאין בה דעת. (45) אבל לא התכוון לבטל את הגט.

יא. המגרש צריך שיאמר לה פשיתן לה הגט⁴⁶: הרי זה גט, או: הוא גט, וכפיצא פייה. ואם נתן פיידה ולא אמר פלום - הרי זה גט פסול⁴⁷. פמה דברים אמורים? בשלא היה מדבר עמה על עסקי גטה; אבל אם היה מדבר על עסקי גטה, ונטל הגט ונתן פיידה ולא אמר פלום - הרי זה גט פשר⁴⁸.

(46) גם אם אמר לה אחר הנתינה - הרי זה גט אלא שלכתחילה טוב יותר שיאמר לה בשעת נתינה. (47) ולעיל בהלכה ט' כתב רבינו: "אינו גט" כי שם נתנו לה בתורת שטר חוב, אבל כאן נתן הגט בסתם ושחק, ולפיכך הריהו "גט פסול". והבדל יש בין גט פסול, לבין גט בטל או "אינו גט", שבראשון אינו אלא פסול מדברי חכמים, ולא תינשא בו לכתחילה ואם נשאת לא תצא מבעלה השני, ואילו ב"גט בטל" או "אינו גט" הרי זה גט בטל מן התורה, ועדיין היא

1 הרי את מתרת לכל אדם. אבל אם פתב לה: איני בעלה, איני ארוסה, איני אישך - אין זה גט. 2 שנאמר: ושלחה - ולא שישלח את עצמו²⁴. וכן 3 הפותב לאשתו: הרי את פת חורין - אינו גט²⁵.

(23) עיקר כתב הגט כך יכתבו בו. (24) ממנה. (25) שאין זו לשון גירושין, אלא לשון שחרור מעבודת.

ה. זה שנאמר בתורה ושלחה מביתו - אין ענינו שלא יגמרו גרושיה עד שתצא מביתו; אלא כשמגיע גט ליידה גמרו גרושיה²⁶ ואף על פי שעדין היא פביתו, כמו שיתבאר. שלא נאמר ושלחה, אלא שאם גרש ולא הוציאה מביתו²⁷ - הרי זה פמי שגרש והחזיר גרושתו²⁸; לפיכך צריכה ממנו גט²⁹, כמו שיתבאר³⁰.

(26) והרי היא פנוייה וחלים בה קידושי אדם אחר. (27) ונתייחד עמה. (28) בקידושי ביאה, ואף על פי שלא ראוה שנבעלה, עדי היחוד הם-הם עדי ביאה. (29) ובכתב-יד התימנים: גט שני. (30) ושיעור דברי רבינו כך הם: עצם הגירושין נגמרו עם הגעת הגט ליידה, אלא אם שהתה בביתו כדי יחוד, יש לחוש שקידשה שנית בכיאה, ועדי היחוד הם עדי קידושה, וממילא צריכה גט שני לקידושה השניים.

12 ו. ומנין שלא יהיה מחסר מעשה אחר פתיכתו? 13 שנאמר: וכתב ונתן - מי שאינו מחסר אלא פתיכה 14 ונתינה הוא הגט הפשר. יצא דבר שמחסר קציצה 15 אחר הפתיכה. לפיכך, אם פתב גט על קרן הפרה - 16 נותן לה הפרה³¹. ואם חתף הקרן אחר שכתבו, 17 ונתנו לה - אינו גט. וכן אם פתב במחבר³², אף על 18 פי שחתמו בו העדים אחר שתלשו, ונתנו לה - אינו 19 גט³³.

(31) יחד עם קרנה כשהיא מחוברת. (32) לקרקע, כגון על עלה כאשר הוא מחובר לעץ. (33) הואיל ותורף הגט נכתב במחובר. וכתוב ב"הגהות מיימוניות" בשם הגאונים, צריך שיחתוך הקלף כשיעור הגט מן היריעה ואחרי כן יכתוב עליו נוסח הגט, שאם כתבו תחילה על היריעה ואחרי כן חתך ממנה כשיעור הגט פסול, מטעם "מחוסר קציצה". וכן אם לאחר שנכתב מקצתו אירעה טעות בכתיבה ורוצה לחזור ולהתחיל גט אחר באותו קלף יחתוך תחילה את הראשון המוטעה.

20 ז. אין פותבין במחבר³⁴ אפלו טפס הגט³⁵. פתב 21 הטפס במחבר, ותלשו, ואחר כך פתב שם האיש 22 ושם האשה והזמן והרי את מתרת לכל אדם³⁶, 23 וחתמו, ונתנו לה - פשר³⁷.

(34) לקרקע, משום שמחוסר קציצה. ואפילו רצה לתת לה אותו המחובר אינו גט, משום שנאמר "ונתן בידה" דבר הניתן מיד ליד ומחובר אינו ניתן מיד ליד. (35) טופס הגט הוא הנוסח הכללי האחיד לכל הגיטין ובו מקומות פנויים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ח מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יורער ויאמר לא גרשתיה. (58) ואפילו ימותו עדי החתימה אפשר להכיר לזהות חתימת ידם. (59) הרואים את מסירת הגט ונתנתו מידי הבעל לידי האשה.

26 מִזוּ. חֲתָמוּ בוּ שְׁנַיִם וְעֵבֶר וּנְתַנּוּ לָהּ בֵּינוּ לְבִינָה⁶⁰. או
27 שְׁנִמְצָאוּ עֲדֵי מְסִירָה פְּסוּלִין⁶¹ - הָרִי זֶה פָּשָׁר; וְהָאֵיל וְעֵדִים שְׁבֻיִם⁶² פְּשָׁרִין, וְהָרִי הִגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת
28 יְדֵיהֶם⁶³. וְיֵשׁ שְׁהוּרָה מִן הַגְּאוּנִים שֶׁהוּא פְּסוּל⁶⁴.

(60) ללא כל עדי מסירה. (61) קרובים קרבת משפחה זה לזה או שעברו עבירה מדברי תורה. (62) החתומים בתוכו. (63) ואפשר לזהות חתימת יד העדים ואין הבעל יכול לערער לומר לא גרשתיה, שאינו נאמן להכחיש חתימת העדים. (64) מדבריהם.

30 יו. הִיוּ עֲדָיו מִתּוֹכוֹ⁶⁵ פְּסוּלִין, אֶפְלוּ אֶחָד פְּסוּל
31 וְאֶחָד פָּשָׁר, וּנְתַנּוּ לָהּ בְּפָנֵי שְׁנֵי עֲדִים פְּשָׁרִין - הָרִי
32 זֶה פְּסוּל, שְׁנִמְצָא בְּמִזְבֵּי⁶⁶ מִתּוֹכוֹ.

(65) החתומים בו. (66) "כמזויף, לא מזויף וודאי, והואיל ונמסר בעדי מסירה כשרים הרי זה פסול מדבריהם".

33 יח. הִרְחִיק אֶת הָעֲדִים מִן הַכֶּתֶב⁶⁷ מִלֹּא שְׁנֵי שֵׁטִינִין⁶⁸
34 - פְּסוּל. וְכַמָּה יִרְחִיק אֶת הָעֲדִים מִן הַכֶּתֶב⁶⁹? פְּחוֹת
35 מִפְּדֵי שְׁנֵי שֵׁטִינִין, כְּדֵי שִׁיחִיו נִקְרְאִין עֲמוּ⁷⁰. בְּמָה
36 דְּבָרִים אֲמורִים? פְּשֵׁהִיהֶם הִגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵיהֶם וְלֹא
37 הִיוּ שָׁם עֲדֵי מְסִירָה; אֲבָל אִם מָסְרוּ לָהּ בְּעֵדִים, אָף
38 עַל פִּי שֶׁהֵן מְרַחֲקִין הַרְבֵּה וְאִין נִקְרְאִין עֲמוּ וְאָף עַל
39 פִּי שְׁאִין חֲתוּם עָלָיו עַד כָּלֵל - הָרִי זֶה פָּשָׁר, שְׁעָקַר
40 הַגְּרוּשִׁין בְּעֲדֵי מְסִירָה.

(67) הרחיק את חתימת העדים מהשורה האחרונה של נוסח הגט. (68) מלוא שתי שורות. (69) ויהא הגט כשר לכתחילה. (70) שלא יהא הפסק בין העדים לשטר כדי שיהא ניכר לכל שהם חתומים על השטר.

41 יט. הָעֲדִים, שְׁנוֹתֵן אֶת הִגֵּט בְּפָנֵיהֶם, צְרִיכִין
42 לְקָרוֹתוֹ⁷¹ וְאַחַר כֵּן יִתְּנֵנוּ לָהּ. וְאִם נִתְּנָה לָהּ בְּפָנֵיהֶם
43 תַּחֲלָה - חוֹזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ אַחַר שְׁנִתְּנוּ לָהּ.
44 קְרָאוּהוּ וְהוּא בִּיד הַבַּעַל אוּ בִּיד שְׁלוּחוֹ, וְהִחֲזִירוּהוּ
45 לוֹ, וְחֹזֵר הוּא וְהִכְנִיסוֹ לְתוֹךְ יָדוֹ, וּנְתַנּוּ לָהּ - חוֹזְרִין
46 וְקוֹרְאִין אוֹתוֹ⁷².

(71) לראות מה כתוב בו אם גט כשר הוא או שטר אחר הוא, שכיוון "שעיקר הגירושין בעדי מסירה" צריכים הם לקרותו. (72) שמא החליפו בשטר אחר.

47 כ. לֹא קְרָאוּהוּ, אֲלֵא נִטְּלָתוּ וְזָרְקָתוּ לַיָּם אוּ לְאֵשׁ -
48 הָרִי זֶה מְגַרְשֵׁת. הוֹאֵיל וְקְרָאוּהוּ תַּחֲלָה, אִין
49 חוֹשְׁשִׁים לוֹ שֶׁחֲלִיפוֹ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אֶפְלוּ אָמַר
50 הַבַּעַל: שֵׁטֶר אַחַר הָיָה וְלֹא הָיָה הִגֵּט שְׁקָרָתָם -
51 אִינוּ נִאָּמֵן וְהָרִי הִיא מְגַרְשֵׁת.

52 כא. הָרִי שֶׁלֹּא קְרָאוּ הִגֵּט בְּתַחֲלָה, וּנְתַן לָהּ הִגֵּט

אשת איש ואף על פי שבקידושין אם לא דיבר עמה על עסקי קידושין ונתן לה כסף ולא אמר לה "הרי את מקודשת לי" - אין חוששין כלל לקידושיו - כאן, שכתובים ענייני הגירושין בגט והכול תלוי בבעל אין זה אלא גט פסול. (48) וגם לכתחילה יכול לעשות כן.

1 יב. גֵּט שֶׁהִיָּה מִנְּחָה עַל הָאָרֶץ, וְאָמַר לָהּ: טְלִי גִטְךָ
2 מֵעַל גְּבִי כְּרָקַע, וּנְטַלְתוּ; אוּ שֶׁהִיָּה קָשׁוּר עַל יָדוֹ
3 אוּ עַל יָרְכוֹ, וּשְׁלַפְתּוּ מִמֶּנּוּ; אָף עַל פִּי שְׁאָמַר לָהּ
4 אַחַר שֶׁבָּא לְיָדָהּ: הָרִי זֶה גִטְךָ - אִינוּ גֵט; שְׁנִאָמַר:
5 וְנָתַן בְּיָדָהּ - לֹא שֶׁתִּקַּח הִיא מֵעַצְמָה, וְהָרִי לֹא נָתַן
6 לָהּ לֹא הוּא וְלֹא שְׁלוּחוֹ. אֲבָל אִם הִרְפִּינִי⁴⁹ לָהּ בְּגוּפוֹ
7 אוּ הִטָּה יָדוֹ עַד שֶׁשְׁלַפָּה הִגֵּט מֵעָלָיו, וְאָמַר לָהּ:
8 הָרִי זֶה גִטְךָ - הָרִי זֶה גֵט.

(49) היטה.

9 יג. וּמִנְּחָה שִׁיתְּנֵנוּ לָהּ בְּפָנֵי עֲדִים? הָרִי הוּא אוֹמֵר:
10 עַל פִּי שְׁנַיִם עֲדִים אוּ שְׁלֻשָׁה עֲדִים יָקוּם דְּבָר, וְאִי
11 אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה זֶה הַיּוֹם עֲרוּהָ וְהִבָּא עָלֶיהָ בְּמִיתַת
12 בֵּית דִּין וְלִמְחִיר⁵⁰ תִּהְיֶה מִתְּרַת בְּלֹא עֲדִים⁵¹. לְפִיכֵךְ,
13 אִם נָתַן לָהּ גֵט בֵּינוּ לְבִינָה, וְאֶפְלוּ בְּעַד אֶחָד - אִינוּ
14 גֵט כָּלֵל.

(50) אחרי מסירת הגט. (51) וכן אמרו: "הכא (=כאן, בגט) דאיתחזק איסורא דאשת איש הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משניים".

15 יד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים? פְּשֵׁהִיהֶם הִגֵּט בְּכֶתֶב יָד
16 סוֹפְרָי⁵²; אֲבָל אִם פֶּתַח הַבַּעַל הִגֵּט בְּכֶתֶב יָד⁵³, וְחֲתָם
17 עָלָיו עַד אֶחָד, וּנְתַנּוּ לָהּ - הָרִי זֶה גֵט פְּסוּל⁵⁴
18 [וּפּוֹסֵל לְכַהֲנָה⁵⁵].

(52) ולא חתם הסופר עליו. (53) וכתב ידו דומה כמאה עדים. (54) מדבריהם, ואם נישאת לא תצא והוולד מהבעל השני כשר, והוא הדין אפילו אין עליו עדים כלל גם כן אינו פסול אלא מדבריהם, אלא שרבינו משמע חידוש, שאפילו חתום עליו עד אחד אינו כשר להינשא בו לכתחילה. (55) בכתב יד התימנים תיבות אלו אינן, וכן בספר כתיבת יד שהיה בידי בעל הכסף-משנה. וכן נכון, שהרי אם אתה אומר פסול מדבריהם, ואם נישאת לא תצא, וודאי שהוא גט לפוסלה להינשא לכהן, שאפילו ריח הגט פוסל לכהונה.

19 טו. תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא שִׁיחִיו הָעֲדִים חוֹתְמִין עַל
20 הִגֵּט⁵⁶. שְׁמָא יִתֵּן לָהּ גֵט בְּפָנֵי שְׁנַיִם וְיָמוּתוּ⁵⁷, וְנִמְצָא
21 הִגֵּט שֶׁבִּידָהּ בְּחֶרֶס מְחֻרָסֵי אֲדָמָה, שֶׁהָרִי אִין בוּ
22 עֲדִים, לְפִיכֵךְ תִּקְנֵנוּ שִׁיעִידוֹ מִתּוֹכוֹ⁵⁸. וְאָף עַל פִּי
23 שֶׁהָעֲדִים בְּתוֹכוֹ, נוֹתְנוּ לָהּ בְּפָנֵי שְׁנַיִם, בֵּין בְּפָנֵי
24 אוֹתָן הָעֲדִים הַחֲתוּמִין עָלָיו בֵּין בְּפָנֵי שְׁנַיִם אַחֲרֵים,
25 שְׁעָקַר הַגְּרוּשִׁין בְּעֲדֵי מְסִירָה⁵⁹.

(56) אף על פי שמדין תורה עדי מסירת הגט מידי הבעל לאשה הם עיקר עדי הגירושין ואין צורך כלל בחתימות העדים. (57) או ילכו למדינת הים [=לחו"ל], והבעל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 בפניהם, זרקתו לאור או לים - אף על פי שהבעל
2 אומר: גט פשר היה, הרי זו ספק מגרשת⁷³.
- 73 כשם שאינו נאמן לאוסרה, כך אינו נאמן להתירה, והרי
זו לא תינשא, ואם נישאת תצא, כדין כל ספק מגורשת.
- 3 כב. זרק לה הגט לחצרה לבין החביות בפני
4 עדים⁷⁴, ובקשו ומצאו מזוזה או שטר אחר - אין
5 חוששין לה⁷⁵; שזה שנמצא הוא שזרק⁷⁶. נמצאו
6 שם שמים שלש מזוזות או שטרות⁷⁷ - חוששין
7 שמא גט שזרק גרוהו עכברים והרי זו ספק
8 מגרשת.
- 74 ולא קראוהו תחילה. 75 שתהיה ספק מגורשת.
76 מזוזה בין חביות אינה מצויה, וכמו כן שטרות אחרים
אינם מצויים שם ובוודאי הוא זרקה כעת. 77 והרי הוא
לא זרק אלא שטר אחד, ועל כורחך היו שם מזוזות ושטרות
מקודם.
- 9 כג. העדים שחזתמין על הגט צריכים להיותם
10 יודעים לקרות ולהתם. ואם אינם יודעים לקרות
11 קוראים בפניהם וחזתמים. והוא שפירו לזון
12 הגט⁷⁸. ואם אינם יודעים להתם - רושמיין להם הנרי
13 ברק וכיצא בו מדבר שאין רשמו מתקם⁷⁹, והן
14 כותבין על הרשם. ואין עושין פך בשאר שטרות.
15 קל הוא שהקלו בגטי נשים, כדי שלא יהיו בנות
16 ישראל גגונות⁸⁰; הואיל וחתומת העדים בגט
17 מדבריהם, כמו שבארנו.
- 78 אבל אם אינם מכירים לזון הגט אינו מועיל שיתרגמו
אותו ללשונם, שהרי זה כעד מפי עד. 79 כי אם רישומו
מתקים אסור להם לחתום, שאין כתב על גבי כתב.
80 הקלו שלא יצטרכו לחזר אחרי עדים הבקאים לחתום,
שלא בתוך כך יפליג בעלה לים או ימות ותיזקק לזבם.
- 18 כד. אף על פי שחתומת העדים בגט מדבריהם⁸¹,
19 התקינו שיהיו העדים מפרשין שמותייה בגט⁸². וכן
20 התקינו בעדי הגט שאין חזתמין אלא זה בפני זה⁸³.
21 ואם חתמו זה שלא בפני זה - הרי זה גט פסול.
22 וכן התקינו חכמים שיכתב זמן בגט ומקום פתיבתו,
23 בשאר השטרות. שמא תהיה אשתו קרובתו, ותזנה
24 בשניה תחתיו⁸⁴, ויכתב לה גט אחר הזנות ויתן
25 לה⁸⁵; ואם לא יהיה בו זמן, יכולה לומר: קדם
26 הזנות נתגרשתי⁸⁶, ולפיכך תקנו זמן בגטין.
- 81 ומכריהם שיעידו על כתב ידם. 83 גזירה משום
"כולכם", שמא יאמר לעשרה: כתבו כולכם גט לאשתי,
ודינו שאחד יכתוב וכולם יחתמוהו, ואם אחד מהם יחסר
הרי זה פסול, ואם יחתמוהו זה שלא בפני זה שמא יחתמו
רק שניים ותיטול הגט ותחשוב שהיא מגורשת, ועדיין לא
נתקיים תנאו, לפיכך התקינו שיהו כל העדים נוכחים בשעת
החתומה אפילו כאשר לא התנה "כולכם". 84 כלומר:
בעודה אשתו. 85 לחפות עליה שלא תיענש עונש מוות.
86 ופנוייה הייתי.
- 27 כה. גט שיש עליו עדים ואין בו זמן, או שהיה
28 מקדם⁸⁷ או מאחר⁸⁸, או שנכתב ביום ונתתם פלילה
29 שלאחריו⁸⁹, אף על פי שעסקין באותו הענין⁹⁰, או
30 כתב את הגט בירושלים וטעה⁹¹ וכתב בלוד - כל
31 אלו פסולין⁹², עד שניתממו בו בזמן פתיבתו⁹³.
32 ובמקום פתיבתו⁹⁴.
- 87 שנכתב ונתתם במרחשון וכתבו בו זמן של תשרי
שלפניו, והרי יש לחוש שהקדימוהו לחפות על זנותה.
88 שנכתב ונתתם בתשרי וכתבו בו זמן של מרחשון
שלאחריו, וגם זה פסול, כי אם נתיר שטר מאוחר יבוא
להתיר גם המוקדם, וגם אפשר שאחרוהו כדי להפסיד את
האשה פירות נכסיה שמכרם הבעל משעת נתינת הגט עד
הזמן הכתוב בו, שלמעשה הם שלה ולפי זמן הגט הם של
הבעל. 89 הרי זה גט מוקדם, שכתוב בו זמן היום
שלפניו. 90 מהכתיבה ועד שעת החתימה, שבשאר שטרי
חוב הרי זה כשר. 91 הסופר. 92 מדבריהם, ולא
תינשא בו לכתחילה, אבל אינו "בטל". 93 דקדק לכתבו
"בזמן כתיבתו", כלומר בזמן הכתוב בגט, ולא - "ביום
כתיבתו", כלומר ביום שנכתב הגט, ולפי זה אם כתבוהו
בתשרי ואחרו את זמנו למרחשון ונתעכבה חתימת העדים
עד למרחשון כזמן הכתוב בגט - הריהו כשר שהרי חתמו
בזמן הכתוב בו, אף על פי שלא נתתם ביום הכתיבה.
94 עיקר ההקפדה הוא על חתימת העדים שתהיה במקום
המסומן בגט, אבל אם כתבו הסופר בירושלים וכתב בו
שנכתב בלוד והעבירו ללוד ושם חתמו עליו העדים הרי זה
כשר, הואיל וחתמו העדים באותו מקום המוזכר בגט.
- 33 כו. חתך ממנו הזמן⁹⁵ ונתנו לה; או שלא כתב שם
34 היום, אלא: בשבת⁹⁶ ראשונה או שניה מחדש
35 פלוני, או: בחדש פלוני, או: בשנה פלונית, ולא
36 הזכיר החדש, אפלו כתב: בשבוע⁹⁷ פלוני - כשר⁹⁸.
37 וכן אם כתב בו: היום גרשתי - כשר; שמשמעו:
38 היום הזה שיצא בו הגט.
- 95 לאחר שכתב הזמן בגט וחתמו בו עדים. 96 שבוע.
97 שמיטה פלונית של יובל. 98 להינשא בו לכתחילה.
כי חתיכת זמן מהגט היא מעשה רמאות, וכולם ידעו
שחתכו כדי לחפות על קרובתו או כדי למכור פירות אשתו
אחרי הגט להפסידה ויבואו לבדוק אחרי בראיות ברורות.
- 39 כז. וכן תקנו שיהיו מניין בגטין למלכות אותו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי י"ט מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

27 לְאִשְׁתִּי, וְאָמַר לְעֵדִים לְחַתֵּם - כּוֹתְבִים וְחוֹתְמִים
28 וְנוֹתְנִים לוֹ, וְהוּא מְגַרֵּשׁ בּוֹ בְּכָל עֵת שִׁירְצָה.

29 ג. וְכוֹתְבִין גַּט לְאִישׁ אֶף עַל פִּי שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
30 וְהוּא, שְׂיֵהִי הַעֲדִים וְהַסּוֹפֵר שֶׁכְּתוּבוֹ וְחַתְּמוֹ בּוֹ
31 מִפִּירִין וְיִוֹדְעִים שֶׁזֶה הוּא פְּלוּנִי וְאִשְׁתּוֹ הִיא פְּלוּנִית.
32 וְאִם הָיָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנַיִם שֶׁשְּׂמֹתֵיהֶם שְׁוִים
33 וְשְׂמֹת נְשׂוֹתֵיהֶם שְׁוִים - אֵין מְגַרֵּשׁ אֶחָד מֵהֶם אֶלָּא
34 בְּמַעֲמַד חֲבָרִי; שְׂמָא יִכְתֹּב גַּט וְיִוְלִיכוּ לְאִשְׁתׁ חֲבָרוֹ
35 וַיִּסְרְפָהּ עָלָיו.

36 ד. וּבִשְׂעַת הַסְּפָנָה כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין אֶף עַל פִּי שְׂאִין
37 מִפִּירִים. וְהָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת שְׂכָר הַסּוֹפֵר בְּכָל מְקוֹם.

38 ה. וְצָרִיף שְׂיֵאמַר הַבֶּעַל עֲצָמוֹ לְסוֹפֵר: כְּתַב,
39 וְלְעֵדִים: חֲתַמְוּ. הָרִי שְׂאָמְרוּ לוֹ בֵּית דִּין אִו שְׁנַיִם:
40 נְכַתֵּב גַּט לְאִשְׁתֶּךָ, וְאָמַר לָהֶם: כְּתוּבוֹ, וְכַתְּבוּ הֵן
41 עֲצָמָן וְחַתְּמוּ בּוֹ - הָרִי זֶה כְּשֵׁר. אֲבָל אִם אָמְרוּ הֵם
42 לְסוֹפֵר וְכַתֵּב וְלְעֵדִים וְחַתְּמוּ, אֶף עַל פִּי שְׁחָזְרוּ
43 וְנִתְנוּהוּ לַבֶּעַל וְחָזַר וְנָתַן גַּט זֶה לְאִשְׁתּוֹ בְּפָנָי עֲדִים
44 - הָרִי זֶה גַּט בָּטֹל; שְׁחָרִי כְּתוּבוֹ מִי שְׂלֵא אָמַר לוֹ
45 הַבֶּעַל לְכַתְּבוּ.

46 ו. אָמַר לְשְׁנַיִם אִו לְשִׁלְשָׁה: אָמְרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתֹּב גַּט
47 לְאִשְׁתִּי וְאָמְרוּ לְעֵדִים וְיִחַתְּמוּ, וְאָמְרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתֹּב
48 וְלְעֵדִים וְיִחַתְּמוּ; אִו שְׂאָמַר לְשְׁנַיִם: אָמְרוּ לְסוֹפֵר
49 וְיִכְתֹּב גַּט לְאִשְׁתִּי וְאַתֶּם חַתְּמוּ - הָרִי זֶה גַּט פְּסוּל.
50 וּמִתְּשִׁיבִין בְּדָבָר זֶה הַרְבֵּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קְרוֹב לְהִיּוֹת
51 גַּט בָּטֹל.

52 ז. וּמָה בֵּין פְּסוּל לְבָטֹל? שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּחִבּוּר
53 זֶה בְּגַט שֶׁהוּא בָּטֹל, הוּא בָּטֹל מִן הַתּוֹרָה; וּבְכָל
54 מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר פְּסוּל, הוּא פְּסוּל מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים.

55 ח. הַבֶּעַל שֶׁחִבֵּי אִשָּׁה גַט בְּיָדוֹ חֲתוּם, וְאָמַר: תִּנּוּ גַט זֶה
56 לְאִשְׁתִּי - הָרִי אֵלָיו יִתְּנוּ לָהּ. אָמַר לְאַחֲרִים לְכַתֵּב גַּט
57 וְלְחַתֵּם בּוֹ וְלִתְּנוּ לְאִשְׁתּוֹ, וְכַתְּבוּ וְחַתְּמוּ וְנִתְּנוּ לָהּ,
58 וְנִמְצָא הַגַּט בָּטֹל אִו פְּסוּל - הָרִי אֵלָיו כּוֹתְבִין גַּט
59 אַחֵר, אֶפְלוּ מֵאָה, עַד שֶׁיִּגְיַע לִידָה גַט כְּשֵׁר.

60 ט. אָמַר לָהֶם הַבֶּעַל: כְּתוּבוֹ וְחַתְּמוּ וְתִנּוּ לְשִׁלִּיחַ
61 לְהוֹלִיף לָהּ, וְכַתְּבוּ וְחַתְּמוּ וְנִתְּנוּ לְשִׁלִּיחַ, וְנִמְצָא
62 הַגַּט בָּטֹל אִו פְּסוּל - אֵין כּוֹתְבִים אַחֵר עַד שֶׁיִּמְלָכוּ
63 בַּבֶּעַל; שְׁחָרִי לֹא עָשָׂה אוֹתָן שְׁלוּחִים לְגִרוּשֵׁין,
64 וְשְׂמָא לֹא רָצָה אֶלָּא שֶׁיִּכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ לְשִׁלִּיחַ בְּלִבָּד,
65 וְלֹא יִשְׂאָר לָהֶם בּוֹ מַעֲשֵׂה אַחֵר, וְהָרִי כְּתוּבוֹ וְנִתְּנוּ,
66 לְפִיכֶף לֹא יִכְתְּבוּ אַחֵר. וְאִם כְּתוּבוֹ גַט אַחֵר כְּשֵׁר,
67 וְנִתְּנוּהוּ לְשִׁלִּיחַ (וְנִתְּנוּ לָהּ) - הָרִי זֶה סֶפֶק מְגַרֵּשֶׁת.

1 הַזְּמַן⁹⁹, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת¹⁰⁰. כְּתַב לְשֵׁם מַלְכוּת
2 שְׂאִינָה מַלְכוּת אוֹתָהּ הַמְּדִינָה, אִו לְבַנְּן הַבֵּית¹⁰¹, אִו
3 לְחַרְבֵּן הַבֵּית: אִם דָּרַךְ אֲנָשִׁי אוֹתוֹ מְקוֹם לְמָנוֹת בּוֹ
4 - הָרִי זֶה כְּשֵׁר¹⁰²; וְאִם אֵין דָּרַכְּן לְמָנוֹת בּוֹ - הָרִי
5 זֶה פְּסוּל¹⁰³. וּכְבָר נִהְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְמָנוֹת בְּגִטִּין אִו
6 לְיִצִּירָה¹⁰⁴ אִו לְמַלְכוּת אֶלְכֶסְנְדְרוֹס מְקֻדָּן שֶׁהוּא
7 מְנַן שְׁטָרוֹת. וְאִם כְּתַב לְשֵׁם מַלְכוּת אוֹתוֹ זְמַן
8 בְּמְדִינָה שְׂיֵשׁ בָּהּ רְשׁוּת אוֹתָהּ מַלְכוּת - הָרִי זֶה
9 כְּשֵׁר¹⁰⁵.

(99) המלכות [=המלך] השולט בזמן סידור הגט.
100 "שיהא לנו שלום עמהם, שיאמרו חשוכים אנו
לעניניהם שכותבים שטרותיהם בשמנו". (101) כך וכך
לכניין בית המקדש. (102) שהרי אין המלכות מקפידה על
כך. (103) כי המלכות מקפידה על כך, וחושדת שמרדו בה
ומחשיבים מלכות אחרת יותר ממנה. (104) לבריאת
העולם. (105) כלומר, אחרי שנהגו לכתוב ליצירה, אם
כתב היום לשם מלכות אותה מדינה הרי זה כשר.

10 כח. הָאוֹמֵר לְשְׁנַיִם: כְּתוּבוֹ וְחַתְּמוּ וְתִנּוּ גַט לְאִשְׁתִּי,
11 וְנִתְּאָחַר הַדָּבָר יָמִים אִו שְׁנַיִם; אִו שֶׁנִּמְצָא הַגַּט בָּטֹל
12 וְהִצְרִיכוּ לְכַתֵּב לָהּ גַט אַחֵר כְּשֵׁר אַחֵר כְּמָה שְׁנַיִם,
13 כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר - הָרִי אֵלָיו כּוֹתְבִין זְמַן הַכְּתִיבָה וּמְקוֹם
14 הַכְּתִיבָה, לֹא הַזְּמַן שֶׁאָמַר לָהֵן הַבֶּעַל בּוֹ 'כְּתוּבוּ' וְלֹא
15 אוֹתוֹ הַמְּקוֹם. בְּיִצֵּד? הָיָה בִירוּשָׁלַיִם כְּשֶׁאָמַר לָהֵן
16 וְהָיָה עוֹמְדִין בְּתַשְׁרִי, וְנִתְּאָחַרוּ עַד נִיטָן וְהָרִי הֵן
17 בְּלוֹד - כּוֹתְבִין זְמַן הַגַּט מִנִּיטָן וּבְלוֹד שֶׁשֵׁם נְכַתֵּב
18 הַגַּט, כְּשֶׁאָר שְׁטָרוֹת¹⁰⁶.

(106) וכתוב ב"הגהות מיימוניות": "כל שכן העדים - יש
לכתוב מקום שעומדים שם בשעת כתיבת הגט וחתימתו אף
על פי שאינו עיקר דירתם, כי אם לא יהיו שם עדים, יבואו
לומר: אחרים חתמו כשםם ומזוייף, שהרי לא היו שם".

יום שלישי י"ט מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק שני

1) ביאר בו דין שליחות בגט, שכר הסופר, מה בין גט פסול
לגט בטל, אמירת "תנו" של הבעל, שיכור או מי שבעתתו
רוח רעה או שנתק לענין כתיבת הגט, פקח שנשא ונתחרש
או שנשא כשהיה חרש, דיני כפיה בגט.

19 א. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה: וְכַתֵּב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִתָּהּ וְנָתַן
20 בְּיָדָהּ - אֶחָד הַכּוֹתֵב בְּיָדוֹ אִו שְׂאָמַר לְאַחֵר לְכַתֵּב לוֹ,
21 וְאֶחָד הַנּוֹתֵן בְּיָדוֹ אִו שְׂאָמַר לְאַחֵר לִתֵּן לָהּ. לֹא נֶאֱמַר
22 'וְכַתֵּב' אֶלָּא לְהוֹדִיעַ שְׂאִין מִתְּגַרְשֶׁת אֶלָּא בְּכַתֵּב,
23 'וְנָתַן' - שְׂלֵא תִקַּח מִעֲצָמָה.

24 ב. אָמַר לְשְׁנַיִם: כְּתוּבוֹ גַט וְחַתְּמוּ וְתִנּוּ לְאִשְׁתִּי - הָרִי
25 אֵלָיו כּוֹתְבִין וְחוֹתְמִין וְנוֹתְנִין לָהּ, וְהֵן הֵן שְׁלוּחֵינוּ
26 וְהֵן הֵן עֲדֵינוּ. וְכֵן אִם אָמַר לְסוֹפֵר: כְּתַב לִי גַט

44 מזו. מי שגשפתה ויהי דעתו נכונה, ואמרו לו: נכתב
45 גט לאשתך, והרפין בראשו - בודקין אותו שלש
46 פעמים בסרוגין; אם אמר להם על לאו ולא על הן
47 הן - הרי אלו יכתבו ויתנו. וצריכין לבדקו יפה יפה,
48 שקא נטרפה דעתו. וכן אם כתב בידו: כתבו ותנו
49 גט לאשתי - הרי אלו כותבין ונותנין לה, אם הייתה
50 דעתו מלישבת עליו; שאין דין מי שגשפתה כדין
51 החרש.

52 יו. מי שנשא כשהוא פקח ונתחרש, ואין צריך
53 לומר נשפטה - אינו מוציא לעולם עד שיכריא.
54 ואין סומכין על רמיזת החרש ולא על כתבו, אף
55 על פי שדעתו נכונה ומלישבת עליו. אבל אם נשא
56 אשה כשהוא חרש - מגרש ברמיזה; שאין קדושי
57 קדושין מן התורה, כמו שבארנו, וכשם שפונס
58 ברמיזה כך מוציא ברמיזה.

59 יח. המקדש קטנה על ידי אביה, וגרשה כשהיא
60 קטנה - אביה מקבל גטה, ומשיגיג על ליד האב
61 נתגרשה. גרשה כשהיא נערה, אם הגיע הגט לידה
62 או ליד אביה - נתגרשה. ואין עושה נערה המארסה
63 שליח לקבל גטה מיד בעלה בחיי אביה; אבל האב
64 עושה שליח לקבל הגט לבתו המארסה בין קטנה
65 בין נערה.

66 יט. קדשה אביה כשהיא קטנה, ומת: אם מבחנת בין
67 גטה לדבר אחר - הרי זו מתגרשת משיגיג הגט
68 לידה; ואם לאו - אינה מתגרשת עד שתבחין. ואם
69 גרשה - אינה מגרשת.

70 כ. מי שהדין נותן שפופין אותו לגרש את אשתו
71 ולא רצה לגרש - בית דין של ישראל בכל מקום
72 ובכל זמן מפין אותו עד שיאמר: רוצה אני, וכתב
73 הגט. והוא גט כשר. וכן אם הכוהו עפוי"ם ואמרו
74 לו: עשה מה שישראל אומרין לך, ולחצו אותו
75 ישראל ביד העפוי"ם עד שיגרש - הרי זה כשר. ואם
76 העפוי"ם מעצמן אנסוהו עד שכתב - הואיל והדין
77 נותן שכתב, הרי זה גט פסול. ולמה לא בטל גט
78 זה, שהרי הוא אנוס בין ביד עפוי"ם בין ביד
79 ישראל? שאין אומרין אנוס אלא למי שנלחץ
80 ונדחק לעשות דבר שאינו מחייב בו מן התורה, כגון
81 מי שהכה עד שמכר או עד שנתן; אבל מי שתקפו
82 יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עברה, והכה עד
83 שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר
84 האסור לעשותו - אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס
85 עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש,
86 מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא

1 י. האומר לשנים או ליתר משנים: כתבו גט ותנו
2 לאשתי, גרשה, שלחה, שקובה, תרכוה, כתבו
3 אגרת ותנו לה - הרי אלו יכתבו גט כשר ויתנו לה.
4 אמר להם: פטרוה, פונסוה, עשו לה פדת, עשו לה
5 פנימוס, עשו לה פראוי - לא אמר כלום. ואם כתבו
6 גט ונתנו לה - הרי זה גט בטל.

7 יא. אמר להם: הוציאוה, עזבוה, התיירוה, הניחוה,
8 הועילוה - הרי זה ספק אם משמע מלות אלו
9 גרושין או ענין אחר. לפיכך אין כותבין לה. ואם
10 כתבו גט ונתנו לה - הרי זה ספק מגרשת.

11 יב. האומר: כתבו גט לאשתי - הרי אלו כותבין
12 וחותמין ונותנין לבעל בידו, ואין נותנין לאשתו עד
13 שיאמר להם לתן לה. ואם נתנו לה - אינו גט. במה
14 דברים אמורים? בכריא; אבל במספן, והוא אדם
15 שקפץ עליו החלי במהרה והכפיד עליו חלו מיד,
16 והיציא בקולר אפלו על עסקי ממוז, והמפרש בים,
17 והיציא בשירא, ואמר: כתבו גט לאשתי - הרי אלו
18 יכתבו ויחתמו ויתנו לה; שהדבר ידוע שלא נתפזן
19 זה אלא לכתב ולתן לה.

20 יג. כריא שאמר: כתבו גט לאשתי, וכתבו וחתמו
21 ונתנו לה, והרג עצמו מיד, כגון שהשליף עצמו מן
22 הגג או הפיל עצמו לים - הרי זה גט כשר. עלה
23 לגג ודחפתו הרוח ונפל ומת - אינו גט. ספק הפיל
24 עצמו ספק דחפתו הרוח - הרי זה גט, עד שייודע
25 לך בודאי שהרוח דחפתו. וכן מי שהיה משלף
26 בבור, ואמר: כל השומע קולי יכתב גט לאשתי -
27 הרי אלו יכתבו ויתנו לה. והוא, שידעו אותו. ואף
28 על פי שהעלוהו ולא הפירוהו - הרי זה כשר; שזה
29 כשעת הסכנה הוא, שכותבים ונותנין אף על פי
30 שאינן מפירין. וכן מי ששפלו בו מכות רעות שאי
31 אפשר שיחיה מהן, אפלו נשחטו בו רב סימנין,
32 ורמו ואמר: כתבו גט לאשתי - הרי אלו יכתבו
33 ויתנו; שהרי עתה חי הוא, אף על פי שסופו למות.

34 יד. מי שהיתה רוח רעה מבעתת אותו, ואמר
35 כשהתחיל בו החלי: כתבו גט לאשתי - לא אמר
36 כלום; מפני שאין דעתו נכונה ומלישבת. וכן שכור
37 שהגיע לשכרותו של לוט. ואם לא הגיע - הרי זה
38 ספק.

39 טו. אמר כשהוא כריא: כתבו ותנו גט לאשתי,
40 ואחר כך נבעת - ממתנין עד שיכריא וכותבין
41 ונותנין לה. ואין צריך לחזר ולהמלך בו אחר
42 שהכריא. ואם כתבו ונתנו קדם שיכריא - הרי זה
43 פסול.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ' מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין קמא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְעֹשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת וְלִהְיֶה רַחֵק מִן הָעֲבֵרוֹת, וַיֵּצְרוּ הוּא
שֶׁתִּקְפוּ, וְכִינֹן שֶׁהִכָּה עַד שֶׁתִּשָּׂשׂ יֵצְרוּ, וְאָמַר: רוּצָה
אֲנִי - בְּכָר גֵּרֵשׁ לְרִצּוֹנִי. לֹא הָיָה הַדִּין נוֹתֵן שְׂכּוּפִין
אוֹתוֹ לְגֵרֵשׁ, וְטַעַם בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁהָיוּ
הַדְּיוֹטוֹת וְאֲנֹסוּהוּ עַד שֶׁגֵּרֵשׁ - הָרִי זֶה גֵּט פְּסוּל.
הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל אֲנֹסוּהוּ, יִגְמַר וַיִּגְרֵשׁ. וְאִם הָעֲכוּ"ם
אֲנֹסוּהוּ לְגֵרֵשׁ שְׂלֵא בְּדִין - אֵינוֹ גֵּט. אֵף עַל פִּי
שֶׁאָמַר בְּעַכּוּ"ם: רוּצָה אֲנִי, וְאָמַר לְיִשְׂרָאֵל: כִּתְבוּ
וְחַתְּמוּ - הוֹאִיל וְאֵין הַדִּין מְחִיבֵוּ לְהוֹצִיא וְהָעֲכוּ"ם
אֲנֹסוּהוּ, אֵינוֹ גֵּט.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

יום רביעי כ' מנחם-אב ה'תשע"ה

פְּרָק שְׁלִישִׁי

ז. מִפְּנֵי תִקְנַת סוֹפֵר הַתִּירוֹ חֲכָמִים לְסוֹפֵר שֶׁיִּכְתֹּב
טְפָסִי גִטִּין, וַיִּנְיַח מִקוֹם הָאִישׁ וּמִקוֹם הָאִשָּׁה וּמִקוֹם
הַזְּמַן וּמִקוֹם הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּכְתְּבֶם
לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְּגֵרֵשׁ וְלְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּתְגַּרֶּשֶׁת, וְאַחַר
כֵּן יַחַתְּמוּ הָעֵדִים לְשֵׁמוֹ וְלִשְׁמָהּ.

11
12
13
14
15
16
17

ח. סוֹפֵר שֶׁכָּתַב הֵגֵט לְשֵׁמוֹ וְלִשְׁמָהּ כִּהְלַכְתּוּ, וְחַתְּמוּ
הָעֵדִים שְׂלֵא לְשִׁמָּה - הוֹאִיל וּמִסְרֹו לֵה בְּעֵדִים, הָרִי
זֶה גֵּט. (אֲלֵא שֶׁהוּא פְּסוּל. וְלָמָּה אֵינוֹ בְּטָל?) לְפִי
שֶׁאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הֵגֵט אֲלֵא מִפְּנֵי תִקּוּן
הָעוֹלָם. וַיֵּשׁ מִי שֶׁאָמַר, שֶׁאִם חַתְּמוּ הָעֵדִים שְׂלֵא
לְשִׁמָּה - הוֹאִיל וְהוּא כְּמִזְיָף מֵתוֹכֹו, הָרִי זֶה גֵּט בְּטָל.
וְכֵן אִם הָיָה אֶחָד מֵעֵדָיו פְּסוּל, אוֹ שֶׁהָיָה בוֹ עַד אֶחָד
בְּלֵבָד כְּשֶׁר, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּמְסַר בְּעֵדִים - הָרִי זֶה גֵּט
בְּטָל. וְלֹא יִרְאֶה לִי דְבַר זֶה. אֲלֵא כְּמִזְיָף, לֹא מִזְיָף
וְדַאי. וְהוֹאִיל וְנִמְסַר בְּעֵדִי מִסִּירָה כְּשֶׁרִין, הָרִי זֶה
פְּסוּל מִדְּבָרֵיהֶם.

18
19
20
21
22
23
24
25

ט. הַמְּבִיא גֵט וְאָבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצָּאוֹ: אִם אָבֵד מִמֶּנּוּ
בְּמִקוֹם שֶׁאֵין הַשִּׁירוֹת מְצוּיּוֹת, אִפְּלוּ מִצָּאוֹ לְאַחַר
זְמַן מְרֻבָּה - הָרִי זֶה בְּחֻזְקָה שֶׁהֵגֵט שֶׁאָבֵד מִמֶּנּוּ הוּא
הֵגֵט שֶׁנִּמְצָא וְתִתְגַּרֵּשׁ בוֹ; אָבֵד בְּמִקוֹם שֶׁהַשִּׁירוֹת
מְצוּיּוֹת, אִם מִצָּאוֹ מְדִיד וְעַדִּין לֹא שָׁהָה אָדָם שֵׁם מִן
הָעוֹבְרִים, אוֹ שֶׁנִּמְצָאוּ בְּכָלִי שֶׁהִנִּיחוּ בוֹ וַיֵּשׁ לוֹ
טְבִיעוֹת עֵין בְּאַרְפוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁל גֵּט שֶׁהָיָה כְּרוּף - הָרִי
הוּא בְּחֻזְקָתוֹ וְתִתְגַּרֵּשׁ בוֹ.

26
27
28
29
30

י. הַחֻזֵק בְּאוֹתוֹ הַמִּקוֹם אִישׁ אֶחָד שֶׁשִּׂמוֹ כְּשֵׁמוֹ שֶׁבִּגְט
- חוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא גֵט זֶה הִנְמִצָּא שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ הָאֶחָד
הוּא, הוֹאִיל וְעֵבֵר אָדָם שֵׁם וְאֵף עַל פִּי שְׂלֵא שָׁהָה.
וְאִם נִתְגַּרֶּשֶׁהּ בוֹ - הָרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת. אֲבָל אִם לֹא
עֵבֵר אָדָם שֵׁם - הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהִחֲזִקוּ
שֵׁם שְׁנַיִם שֶׁשְׂמוֹתֵיהֶן שְׁוִין.

31
32
33
34
35
36
37

יא. הָיוּ לְעֵדִים בִּגְט סִימָן מְבַהֵק, כְּגוֹן שֶׁאָמְרוּ: נִקְבַּ
יֵשׁ בוֹ בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִי, אוֹ שֶׁאָמְרוּ: מַעוֹלָם לֹא
חַתְּמָנוּ אֲלֵא עַל גֵּט אֶחָד שֶׁיֵּשׁ בוֹ שְׂמוֹת כְּשְׂמוֹת אֵלוֹ
- הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתוֹ וְתִתְגַּרֵּשׁ בוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁמִּצָּאוֹ
אֶחָד זְמַן מְרֻבָּה וּבְמִקוֹם שֶׁהַשִּׁירוֹת מְצוּיּוֹת וְהִחֲזִקוּ
שֵׁם שְׁנַיִם שֶׁשְׂמוֹתֵיהֶן שְׁוִין.

38
39
40
41
42
43
44
45

ה. מִי שֶׁכָּתַב [גֵּט] לְגֵרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִמְלַךְ וְלֹא
גֵּרֵשָׁהּ, וְנִתְיַחַד עִמָּה אַחַר שֶׁכָּתְבוּ - לֹא יִגְרֶשֶׁנָּה
בְּאוֹתוֹ הֵגֵט פַּעַם אַחֲרַת כְּשִׁירְצָהּ לְגֵרֶשָׁהּ. וְאִם גֵּרֵשָׁהּ
בְּאוֹתוֹ הֵגֵט הַזֶּשֶׁן - הָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת, וְתִנָּשֵׂא בוֹ
לְכַתְּחִלָּה; שֶׁהָרִי נִכְתַּב לְשִׁמָּה, וְהָרִי נִתֵּן לֵה עִתָּה
בְּעֵדִים כִּהְלַכְתּוּ. וְלָמָּה לֹא יִגְרֶשֶׁנָּה בוֹ לְכַתְּחִלָּה?
גִּזְרָה שֶׁמָּא יֵאמְרוּ: גִּשְׁתָּה קוֹדֵם לְכַנָּה.
ו. אָמַר לְסוֹפֵר: כִּתְבוּ גֵט לְפִלּוֹנִית וַיְהִי עַמִּי,

41 יום חמישי כ"א מנחם-אב ה'תשע"ה

42 פֶּרֶק רְבִיעִי

43 א. אין כותבין את הגט אלא בדבר שרשומו עומד,²
44 כגון דיו וסקרנא וקומוס וקנקנתום וכיוצא בהן. אבל
45 אם כתבו בדבר שאינו עומד, כגון משקין ומי פרות
46 וכיוצא בהן - אינו גט. כתבו באבך בשחור
47 ובשיחור - פשר, ואין כותבין בהן לכתחלה.³

1) נתבאר בו כמה כותבין הגט ועל מה, נוסח הגט, ודיני
כתיבתו. (2) מתקיים. (3) כנראה שאינם מתקיימים כל כך
כמו דיו וסקרנא וכו' וכיוצא בהן.

48 ב. כותבין במי עפצא לכתחלה על גב הנגר והעור
49 וכיוצא בהן; אבל לא על גבי מגלה עפוצה, מפני
50 שאינו נפרד. ואם כתב - אינו גט. וכן כל פיוצא בו.
51 על הכל כותבין את הגט, ואפלו על אסורי הנאה.⁵
52 וכותבין על דבר שייכול להזדיף. והוא, שיתנו לה
53 בעדי מסירה.

4) שמראה הקלף כמראה הכתב. (5) כגון עור עגל
שהקריבו לעבודה זרה, שכולו אסור בהנאה. ומה שכתב
רבינו: "כותבין את הגט" אין הכוונה שמוטר לכתוב
לכתחילה, שהרי הוא נהנה מעבודה זרה בזה שמסדר עליו
את גיטו וחוסך נייר, אלא הכוונה שמצד הלכות גיטין הגט
כשר ואפשר לכתוב עליו, אבל מצד הלכות עבודה זרה
בוודאי יש בזה איסור. וכן דעת התוספות בגיטין: שאסור
לכתחילה לכתוב גט על איסורי הנאה.

54 ג. פיצד? פותב (אותו) על הנגר המחוקק,⁶ על
55 הדפתרא ועל החרס ועל העלין, ועל ידו של עבד
56 ועל קרן של פרה, ומוסר לה העבד והפירה⁸ או הנגר
57 המחוקק והדפתרא וכיוצא בו בפני עדים.⁹

6) שנכתב עליו איזה כתב ונמחק. (7) עור שאינו מעובר
כל צרכו, מלוח וקמוח ואינו עפוי, ואין המחק שלו ניכר.
8) ואינו חותך את הקרן לאחר הכתיבה. (9) אלה הם "עדי
מסירה".

58 ד. היה הגט חקוק על ידו של עבד בכתבת קצקע¹⁰,
59 והיה יוצא מתחת ידה¹¹, והיו העדים חקוקים על
60 ידו - הרי זו מגרשת אף על פי שאין לה עדי
61 מסירה, שהרי אין יכול להזדיף¹². אפלו היו מחזקין
62 בעבד שהוא שלו, וגט חקוק על ידו, והוא יוצא
63 מתחת ידה, והיא אומרת: בעדים נמסר לי¹³ - הרי
64 זו ספק מגרשת, שמא מעצמו נכנס לה, שהגודרות
65 אין להן חזקה¹⁴.

10) חרותה בעור בצבע שאינו נמחק. (11) שהביאתו
לפינו ואומרת בעלי גרשני בו. (12) כי כתובת קצקע אינה
נמחקת. (13) ואינם לפנינו. (14) בהמות וכל בעל חי
נקראים "גודרות" על שם "גדרות צאן נקנה למקננו" ואדם
שתפשו אינו יכול לטעון לבעליה: מכרת לי (אם אין לו

1 יב. שנים ששלחו שני גטין ונתערכו - נותנין שניהן
2 לזו ושניהן לזו בעדי מסירה. לפיכך, אם אבד אחד
3 מהן - הרי השני בטל.

4 יג. מי שהיו לו שני שמות, וכן אשה שיש לה שני
5 שמות - פשגראש פותב שמו ושמה שהן רגילין בו
6 ויודעין בו ביותר, ואומר: איש פלוני וכל שם שיש
7 לו גרש אשה פלונית וכל שם שיש לה. ואם כתב
8 חניכתו וחניכתה - פשר.

9 יד. כתב השם שאינם ידועים בו ביותר, וכתב: כל
10 שם שיש לו - הרי זה פסול. שנה שמו או שמה
11 ושם עירו או שם עירה, אף על פי שכתב: כל שם
12 שיש לו וכל שם שיש לה - אינו גט.

13 טו. הכל פשרין לכתב את הגט, חוץ מחמשה:
14 עפויים ועבד וחרש ושוטה וקטן. אפלו אשה עצמה
15 פותבת את גטה. ישראל שהמיר לעפויים או שהוא
16 מחלל שבתות בפרהסיא - הרי הוא כעפויים לכל
17 דבריו.

18 טז. ולמה אין כותבין אלו החמשה? מפני שצריך
19 הפותב לכתב לשם האיש המגרש ולשם האשה
20 המתגרשת, והעפויים על דעת עצמו הוא פותב,
21 וחרש שוטה וקטן אינן בני דעה, והעבד אינו
22 בתורת גטין וקדושין, לפיכך הוא פסול כעפויים
23 לכל דבריו. ואם כתב הגט אחד מחמשה אלו - אינו
24 גט, אף על פי שחתמו בו עדים פשרים ונמסר לה
25 בפשרים.

26 יז. כתב אחד מחמשה אלו טפס הגט והניח מקום
27 התרף, שהוא מקום האיש ומקום האשה ומקום
28 הזמן ומקום הרי את מתרת לכל אדם, וכתבן
29 הפקח הגדול הישראלי לשמו - הרי זה גט פשר.

30 יח. מטר להניח חרש שוטה וקטן לכתב טפס הגט
31 לכתחלה. והוא, שיהיה גדול הפקח עומד על גבן.
32 אבל העפויים והעבד אין כותבין הטפס לכתחלה
33 ואפלו ישראל עומד על גבן; שלא התירו לכתב
34 טפסי גטין שלא לשמה לכתחלה אלא מפני תקנת
35 סופר, כמו שבארנו.

36 יט. הפותב גט בשבת או ביום הכפורים בשגגה
37 ונתנו לה - הרי זו מגרשת. כתבו וחתמו בו ביום
38 בדרון ונתנו לה - אינה מגרשת, שהרי העדים
39 פסולין מן התורה. כתבו ביום טוב בדרון ונמסר לה
40 בפני עדים פשרים ביום טוב - הרי זה גט פסול.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"א מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטר מכירה), כי יש לומר שמעצמן באו אליו. 31) "גט שכתבו בחמש לשונות וחתמו עליו חמשה עדים

1 ה. הִיָּה הַגֵּט חָקוּק עַל הַטְּבֵּלָא¹⁵ וְהַעֲדִים עָלָיו, וְהוּא
2 יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָה¹⁶, אִף עַל פִּי שְׁהוּן מְחֻזְקִין בְּטַבֵּלָא
3 שֶׁהוּא שְׂלָה - הָרִי זֶה מְגֻרֶשֶׁת, שֶׁהָאִשָּׁה עֲצָמָה
4 פּוֹתֶבֶת אֶת גְּטָהּ¹⁷; שְׂאִין קָיִים הַגֵּט אֲלֵא בְּחֻתְמֵיו¹⁸,
5 אִם אֵין שָׁם עֲדֵי מְסִירָה¹⁹.

15 לוח. 16) וטוענת בעלי גרשני בזה. 17) והיא מקנתו
לבעלה שיהא שלו לקיים בו: "ונתן בידה" - משלו, כי אילו
לא הקנתה לו איך היא יכולה להתגרש, הרי לא נתן לה
כלום. 18) בעדים החתומים בו ובוודאי הקפידו שתקנה
לו את הקלף לפני הכתיבה. 19) כי אילו היו לפנינו עדי
מסירה, הרי היו יודעים אם הקנתה לו או לא.

6 ו. חָקַק הַגֵּט עַל הַלּוּחַ אוּ עַל הָאֶבֶן אוּ עַל טַס שֶׁל
7 מִתְּכַת, אִם חָפַר יָרִיכֵי²⁰ הָאוֹתִיּוֹת - פֶּשֶׁר, שֶׁזֶה כֶּתֵב
8 הוּא. הָרִי הוּא אוֹמֵר: פְּתוּבָה בְּעַט בְּרָזַל. כְּלוּמַר,
9 שֶׁהוּא חָפְרוּ²¹. וְכֵן אִם חָקַק הַיִּרְכּוֹת מֵאַחֲרֵי הַטַּס²²
10 עַד שֶׁבִּלְטוּ בַּפְּנֵי הַטַּס. אֲבָל אִם חָפַר תּוֹךְ הָאוֹת²³
11 עַד שֶׁיִּרְאוּ הַיִּרְכּוֹת גְּבוּהוֹת מִפָּאן וּמִפָּאן²⁴, כִּכְתָב
12 דִּינֵר זֶה־ב שֶׁהַכֶּתֵב בּוֹלְט²⁵ - אֵינוֹ גֵּט, שְׂאִין זֶה
13 כֶּתֵב²⁶.

20) גופי. 21) הרי שכתובה שוקעת שמה כתיבה.
22) אף על פי שחקיקת האותיות (מאחורי הטס) נעשית
באופן הפוך - הרי נראות כסדרן בפני הטס. 23) החלק
הפנימי של האות, החלל שלו. 24) שגם מצידו האותיות
שמבחוץ חקק, ונמצאת האות עשויה מאליה. 25) על ידי
הכאת חותם המטבע בקורנס על הדינר. 26) כי לא עשה
מעשה בגוף האות.

14 ז. הַמְּקַרְעַ עַל הָעוֹר תְּבִנִית כֶּתֵב²⁷, אוּ שְׂרָשֵׁם עַל הָעוֹר
15 תְּבִנִית כֶּתֵב²⁸ - הָרִי זֶה פֶּשֶׁר²⁹. פּוֹתֵבִין אֶת הַגֵּט בְּכָל
16 כֶּתֵב וּבְכָל לְשׁוֹן. גֵּט שֶׁנִּכְתַּב בְּכֶתֵב מִן הַלְּשׁוֹנוֹת,
17 וְעֲדֵיו חֲתוּמִין בְּכֶתֵב אַחֵר - פֶּשֶׁר. וְהוּא, שֶׁיְהוּ הָעֲדִים
18 מְפִרִין לְשׁוֹן הַכֶּתֵב וְהַכְּתִיבָה³⁰.

27) שחורץ ומסרט בעור ואינו ממלאו בדיו אלא סריטתו
זוהי כתיבתו. 28) אף על פי שרישום על עור אינו
מתקיים, כי אפשר לנגבו ולהסירו מהר. 29) הואיל
ורישום [=כזה] מתקיים על דבר אחר, וכאן אינו מתקיים
מצד גריעות העור [=ולא הרישום עצמו] הרי זה כתב גמור.
30) ואף על פי שלעיל כתב רבינו: "ואם אינם יודעים
לקרות קוראים בפניהם וחותרים והוא שיכירו לשון הגט",
הרי שאינם צריכים להכיר אלא את הלשון ולא את הכתיבה,
- אך כאן, הואיל והעדים חתמו בכתב אחר אין ההקראה
מספקת, אלא צריכים שהם עצמם יכירו כתיבת הלשון.

19 ח. אַחַד מִן הָעֲדִים חֲתֵם בְּכֶתֵב (לְשׁוֹן אַחַת), וְהַעֲד
20 הַשְּׂנֵי בְּכֶתֵב לְשׁוֹן אַחֶרֶת - פֶּשֶׁר. אֲבָל אִם הָיָה
21 מְקַצֵּת הַגֵּט כֶּתוּב לְשׁוֹן אַחַת וּמְקַצְתּוֹ בְּלְשׁוֹן אַחֶרֶת
22 - פְּסוּל³¹.

ז. כָּל לְשׁוֹן שֶׁיִּכְתַּב בֶּהָ הַגֵּט, צָרִיף שִׁיזְהַר הַסּוֹפֵר
בְּדַבְּרֵי הַגֵּט שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְשֻׁמָּעַן שְׂנֵי עֲנִינִים, עַד
שֶׁנִּמְצָא הַקּוֹרָא אוֹמֵר: שְׂמָא לְכָף וְלְכָף נִתְּפִין שְׂאִין
מְשֻׁמָּעוֹ לְשׁוֹן גְּרוּשִׁין, אוּ שְׂמָא לְעִנְיָן זֶה נִתְּפִין
שֶׁמְשֻׁמָּעוֹ לְשׁוֹן גְּרוּשִׁין; אֲלֵא יִהְיֶה הַדְּבָרִים שְׂאִין
בְּהֵן סִפֵּק בְּאוֹתוֹ הַלְּשׁוֹן, אֲלֵא מְשֻׁמָּעַן עֲנִין אַחֵד,
שֶׁגֵּרַשׁ וְשִׁלַּח פְּלוּנֵי אֶת פְּלוּנֵית.

י. וְכֵן צָרִיף שִׁיְהִיָּה אוֹתוֹ הַכֶּתֵב מְבֹאֵר הַיֵּטֵב בְּאוֹתוֹ
הַכֶּתֵב שֶׁיִּכְתַּב בוֹ, עַד שִׁיִּדְעוּ הַקְּטָנִים לְקִרְוֹתוֹ
שֶׁמְכִירִים אוֹתוֹ כֶּתֵב שְׂאִין לֹא נְבוּנִים וְלֹא סְכָלִים
(וְלֹא בְּקָטָנִים) אֲלֵא בִּינוּנִים. וְלֹא יִהְיֶה כֶּתֵב מֵעַקָּם
וּמִבְּלָבָל, שְׂמָא תְּדַמָּה אוֹת לְאוֹת וּנְמַצָּא הָעֲנִין
מְשֻׁמָּעָה.

יא. הִיָּה בוֹ מְשֻׁמָּעוֹת שְׂנֵי עֲנִינִים, אוּ שֶׁיְהִיָּה בְּכֶתֵבוֹ
עָקוּם אוּ בְּלְבוּל עַד שֶׁאֲפָשֶׁר שִׁיקְרָא מִמֶּנּוּ עֲנִין אַחֵר
- הוּאִיל וְנִקְרָא לְעִנְיָן הַגְּרוּשִׁין וְיֵשׁ בוֹ מְשֻׁמָּע
גְּרוּשִׁין, הָרִי זֶה פְּסוּל³². כִּכְר נִהְגוּ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל
לְכַתֵּב הַגֵּט לְשׁוֹן אֲרַמִּי³³ וּכְנַסַּח זֶה, אִף עַל פִּי
שְׂמַתָּר לְכַתְּבוֹ בְּכָל לְשׁוֹן לְכַתְּחֻלָּה.

32) רק מדבריהם. ואינו בטל מן התורה. 33) וגם במשנה
הוא מנוסח בארמית.

יב. וְזֶה הוּא נִסַּח הַגֵּט :

בְּכָף בְּשֵׁפֶת, בְּכָף וְכָף לְרַח פְּלוּנֵי, בְּשֵׁנַת כָּף וְכָף
לְיַצְרִיָּה אוּ לְשִׁטְרוֹת, לְמַנְיָנָא דְרַגִּילָנָא לְמִימְנֵי בֶּהָ
הָכָא בְּמִקּוּם פְּלוּנֵי. (אִיף) אָנָּא פְּלוּנֵי בַר פְּלוּנֵי
דְּמִמְקוּם פְּלוּנֵי, וְכָל שׁוּם אַחֲרָן וְחִנְיָכָה דְּאִית לִי
וְלְאַבְהָתִי וְלְאַתְרֵי וְלְאַתְרֵיהוֹן דְּאַבְהָתִי, צְבִיתִי בְּרַעוֹת
נַפְשִׁי בְּדֵלָא אֲנִיסְנָא וּפְטָרִית וְשִׁבְקִית וְתִרְוֹכִית יְתִיכִי
לִיכִי אֲנֵת פְּלוּנֵית בֵּת פְּלוּנֵי דְּמִמְתָּא פְּלוּנֵית, וְכָל
שׁוּם אַחֲרָן וְחִנְיָכָה דְּאִית לִיכִי וְלְאַבְהָתִיכִי וְלְאַתְרֵיכִי
וְלְאַתְרֵיהוֹן דְּאַבְהָתִיכִי, דִּי הוּיִת אֲנַתְתִּי מִן קְדָמַת
דְּנָא, וְכִדּוּ פְטָרִית וְשִׁבְקִית וְתִרְוֹכִית יְתִיכִי לִיכִי,
דִּיתְהוּיִין רִשָּׂאָה וְשִׁלְטָאָה בְּנַפְשִׁיכִי לְמִתְהָךְ
לְהַתְּנַסְבָּא לְכָל גְּבַר דִּיתְצַבְיִין, וְאִינְשׁ לֹא יִמְחָה
בִּידִיכִי מִן שְׂמִי מִן יוּמָא דְנָן וְלְעַלְמֵם. וְהָרִי אֶת

קמד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"א מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

37) בין השורות. (38) מהמלים שהם נוסח אחיד וכללי בכל הגיטין. (39) מהמלים המיוחדים לגט זה, כגון: שם האיש והאשה ומקום מגוריהם וכן הזמן וכו'. והמלים "הרי את מותרת לכל אדם". (40) שמה במקום המחק היה איוה תנאי והוא מחקו. (41) לפני חתימת העדים. (42) לאורכו ולרחבו.

1 מותרת לכל אדם. ודן די יהוי ליכי מנאי ספר
2 תרוכין וגט פטורין ואגרת שבוקין פדת משה
3 וישראל.
4 והעדים חותמים למטה כמו שבארנו: פלוני בן
5 פלוני עד. פלוני בן פלוני עד.

35. מזו. נמוק או שהקריב או שנעשה ככברה - פשר. 36 נמחק או נטשטש ובבואה שלו קימת: אם יכול 37 לקרות - פשר, ואם לאו - אינו גט.

6 יג. כשיכתב הגט בלשון הזה ובנסח זה, לא יכתב
7 'ודין' ביו"ד, שמא יקרא הקורא 'ודין'. כלומר,
8 משפט יהיה ביני וביניך. ולא יכתב 'ואיגרת' ביו"ד,
9 שמא יקרא הקורא 'ואי גרת'. כלומר, אם זנית. לא
10 יכתב 'לימקה' ביו"ד, שמא יקרא הקורא 'לי מהך'.
11 [וכן ירחיק רגל הה"א מגגה, שמא יקרא 'למקה'.]
12 כלומר, לשחוק. ולא יכתב 'תהויין' ו'תצביין' בשני
13 יודי"ן, שמא יקרא הקורא 'תהויין' ו'תצביין'.
14 כלומר, שהוא מדבר עם שתי נשים. ונמצא שאינו
15 מגרש לזו, אלא לשתיים אחרות. וכן יאריך לוי"ו
16 ד'וכדו', שמא תדמה ליו"ד ויהיה משמעו 'וכדי'.
17 כלומר, בתנאי זה אפטור אותך. וכן יאריך לוי"ו
18 ד'תרוכין' ו'שבוקין', שמא תדמה ליו"ד ויהיה
19 משמע 'תריכין' ו'שבקיין'. כלומר, שהוא אומר לה
20 שהיא שבקה וגרשה אותו. ועל דרך זה צריך
21 להזהר בכל לשון ובכל כתב שיכתב, שלא יהיה בו
22 משמע שתי ענינות.

38 יו. כמה דברים אמורים? פשהנה הגט יוצא מתחת
39 ידה בעדי תתימה ואין שם עדי מסירה; אבל אם
40 יש שם עדים שנמסר לה הגט בפניהם והיה פשוט⁴³
41 - הרי זה פשר, אף על פי שהיה תרף הגט על
42 המחק או בין השיטין או שהיה קרוע שתי וערב
43 כשנתן לה בפניהם⁴⁴.

23 יד. הרי שכתב בנסח זה ולא האריך ווי"ן אלו, או
24 לא כתב היודי"ן היתרות, או שכתב היודי"ן
25 שאמרנו שלא יכתבו - הרי זה גט פסול³⁴. וכן כל
26 פיוצא בזה בכל לשון - פסול³⁵.

43) שלא היה מטושטש. (44) שהרי אפילו אם כתבו כולו על נייר מחוק כשר כשנתנו לה בעידי מסירה.

44 יח. חמשה שכתבו גט אחד לחמש נשותיהן: אם
45 כתבוהו בכלל⁴⁵, כגון שכתבו: בכך בשבת גרש
46 פלוני לפלונית ופלוני לפלונית, וכן אמר כל אחד
47 מהן לאשתו 'ליכי די תהויין', וכל טפס הגט, ושני
48 עדים חותמין מלמטה - הרי זה גט פשר, וינתן לכל
49 אחת מהן בעדי מסירה; ואם אין שם עדי מסירה
50 כלל - כל מי שתצא מגלה זו מתחת ידה מגרשת.
51 אבל אם כתב: בכך בשבת גרש פלוני לפלונית,
52 והשלים הגט, והתחיל תחתיו גט אחר באותה מגלה
53 וכתב: וכיום זה או בכך בשבת גרש פלוני לפלונית,
54 והשלים הגט השני, וכן עד שהשלים כל הגטין,
55 והעדים מלמטה: אם נתנה מגלה זו לכל אחת מהן
56 בעדי מסירה - הרי פלן מגרשת; ואם אין שם עדי
57 מסירה, והיתה מגלה זו יוצאה מתחת יד אחת מהן:
58 אם היתה זו שגטה באחרונה שהעדים נקראין עמו
59 - הרי זו מגרשת, ואם היתה המגלה יוצאה מתחת
60 יד אחת מן הראשונות - הרי זו ספק מגרשת⁴⁶.

34) כיון שאמרו חכמים לא לשנות והוא שינה ממטבעם הרי זה פסול ולא תינשא בו לכתחילה. (35) וכתב הראב"ד בשם גאון: "כל אלו הדקדוקים, כשהבעל עומד ומערער" כלומר, כשהבעל בעצמו כתב הגט או הכתיב לסופר מפיו ואחרי כן ערער וטוען שבכוונה כתבו כך כדי לפסלו ולקלקלה, אזי יש בדבריו ממש. אבל כאשר אמר הבעל לסופר לכתוב הגט סתם, וטעה הסופר באחד מאלה הדקדוקים, ואין הבעל מערער - הגט כשר, ואפילו כשהבעל מערער אבל עדים מעידים שזוהי טעות סופר אין ערעורו ערעור, והגט כשר.

45) בצורה כוללת ובנוסח אחיד לכולן. (46) שיש לחוש שחתימת העדים אינה אלא על הגט האחרון.

61 יט. כתב: אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית
62 ופלונית, והשלים הגט - אף על פי שנמסר לכל
63 אחת מהן בעדי מסירה, אינו גט. שאין שתי נשים
64 מתגרשות בגט אחד, שנאמר: וכתב לה - ולא לה
65 ולחברתה. חזר ופרטן בתוך הגט, וכתב: פלוני גרש
66 פלונית ופלוני גרש פלונית בזמן פלוני⁴⁷ - הרי אלו
67 כשרים⁴⁸.

27 מזו. גט שמחק בו אות או תבה³⁶, או שתלה בין
28 השטיין³⁷: אם מטפס³⁸ הגט - הרי זה פשר, ואם מן
29 התרף³⁹ - אינו גט⁴⁰. ואם חזר ופרש בסוף הגט⁴¹
30 שאות פלונית תלויה או על מחק - אפלו מתרף הגט
31 פשר, פשאר שטרות. וכן גט שנמצא קרוע שתי
32 וערב⁴², שהוא קרע של בית דין - הרי זה גט בטל,
33 כשאר השטרות. אבל אם נקרע ואינו קרע של בית
34 דין - פשר.

47) באותו הזמן האחד לכולן. (48) כל שהוזג מודגש

36) ונשאר במקומו מקום חלק, או שכתב על מחק.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ב מנחם-אב - ספר נשים - הלכות גירושין קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

61) ונמצא מגרשה בגט שאינו שלו, וגם העדים לא חתמו על גט שלו כי אם על השני שהוא גט של אדם אחר וגם עדי מסירה לא יועילו כאן, שהרי הגט השני לא נכתב לגמרי בשביל זה, אם לא שיעידו, שגט אחד היה מתחילתו.

29 כה. הרי שכתב הגט, ואחר שגמר כתב: שאלו
30 בשלום פלוני, או: שלום עליך פלוני רעי, וכיוצא
31 בזה, וחתמו העדים מלמטה, והרי גט זה יוצא
32 מתחת ידה - הרי זו ספק מגרשת, שמא לא חתמו
33 העדים אלא על שאילת שלום. אבל אם כתב:
34 ושאלו בשלום פלוני, או: ושלום עליך רעי, וכיוצא
35 בזה, שהרי לזה דברים אלו על דברי הגט⁶² ועל
36 שניהם חתמו - הרי זו מגרשת. ואם נמסר לה
37 בעדים - בין כף ובין כף הרי זה גט כשר⁶³.

62) וא"ו החיבור מוספת על עניין ראשון. (63) שאפילו לא חתמו העדים אלא על שאילת שלום בלבד, הרי יש לפנינו עדי מסירה והם העיקר.

יום שישי כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק חמישי

1) כלל בו רבינו דיני נתינה לידה, זרק הגט לידה והחוט הקשור בו.

38 א. זה שנאמר בתורה 'ונתן בידה', אין ענין הכתוב
39 אלא שייגיע הגט לה, ואחד ידה או חיקה או חצרה
40 או שלוחה שעשתה ידו בידה - הכל אחד הוא.
41 ואחד חצרה הקנויה לה או חצרה המשכרת או
42 שאולה לה - הכל רשותה הוא, ומשגיגע גט
43 לרשותה נתגרשה.

44 ב. הזרק גט לאשתו לתוך חצרה: אם היתה עומדת
45 שם בצד חצרה - נתגרשה; ואם לאו - לא נתגרשה,
46 עד שתעמד בצד חצרה. ואף על פי שהיא חצר
47 שישתמר הגט בתוכה. שחוב היא לה הגרושין, ואין
48 חבין לאדם אלא בפניו.

49 ג. היתה עומדת בראש הגג שלה והוא מלמטה
50 בחצרו, וזרקו לה למעלה - בין שהגיע לאויר
51 מחיצות המעקה או לפחות משלשה טפחים סמוך
52 לגג נתגרשה. ובלבד שינוח. אבל אם נמחק או
53 נשרף קדם שייגיע לה, אף על פי שנמחק לאחר
54 שהגיע לאויר מחיצות או אחר שהגיע לפחות
55 משלשה טפחים סמוך לגג, כגון שנשבה הרוח
56 והעלתהו ונמחק או נשרף - הואיל ואינו הולך
57 לנוח, אינו גט ולא נתגרשה.

58 ד. היתה הגט שלו, והוא מלמעלה בו, והיא מלמטה
59 בחצר שלה, וזרק לה גטה - בין שיצא הגט

בנפרד אין לו דין של שתי נשים מתגרשות בגט אחד.

1 כ. כתב שני גטין בשני דפיין⁴⁹ במגלה אחת זה בצד
2 זה: אם יש שם שני עדים נקראים בסוף גט זה ושני
3 עדים בסוף גט זה - הרי זה כשר, וכל שתצא מגלה
4 זו מתחת ידה - מגרשת⁵⁰.

49) טורים. (50) ואין השנייה מתגרשת עד שתביא עדי מסירה.

5 כא. היו שם שני עדים בלבד באים מתחת גט זה
6 לתחת גט זה⁵¹: אם יצא מתחת יד זו שהעדים
7 נקראים עם גטה⁵² - הרי זו מגרשת; ואם יצא
8 מתחת יד שניה שאין העדים נקראים עמו - אינו
9 גט עד שימסר לה בעדים.

51) כגון שחתום תחת הראשון: ראובן בן, ותחת הגט השני: יעקב עד. (52) זה הראשון שחתום בו: ראובן בן (כי "יעקב עד" אינו אלא המשך של החתימה הקודמת), אבל אילו היה חתום תחת הראשון ראובן, ותחת השני: בן יעקב עד, שניהם כשרים, כי אלו הם שני עדים נפרדים, הראשון חותם: ראובן והשני חותם עצמו: בן יעקב עד.

10 כב. כתב שני גטין בשני דפיין זה למעלה מזה,
11 והעדים בין שני הגטין, שנמצאו בסוף הראשון
12 ולמעלה מן השני, אם היה יוצא מתחת יד זו
13 שהעדים נקראין בסוף גטה - הרי זו מגרשת, וזו
14 שהעדים נקראין בראש גטה מלמעלה אינה
15 מגרשת⁵³. העדים שחתמו בראש הדף של גט או
16 מצדו או מאחרי⁵⁴ - אינו גט; ואם נמסר לה בעדים
17 - כשר⁵⁵.

53) צריך שיהיה גג החתימה מכוון כלפי רגלי הכתב כדרך החותמים. (54) מעבר לדף. (55) שאין זה גרוע מגט שלא חתמו עליו כלל ונמסר בעדים, שהוא כשר.

18 כג. הקיף⁵⁶ ראש הדף זה לראש דף זה והעדים
19 באמצע⁵⁷, שנמצאו העדים בראש שני הגטין -
20 שניהם בטלין⁵⁸; ואם נמסרו להן בעדים - שניהם
21 כשרים.

56) חיבר. (57) שהתחיל לכתוב גט מאמצע הקלף ועד סופו, וחזר וכתב גט אחר מאמצע הקלף ועד סופו השני. (58) שאין החתימה נקראת לא עם זה ולא עם זה.

22 כד. שיר מקצת הגט וכתבו בדף השני, והעדים
23 מלמטה בסוף הדף השני - כשר. והוא, שיהיה נפר
24 במגלה שלא נחתף⁵⁹ ושלכך נתפון הסופר שישלים
25 בדף השני; אבל אם אינו נפר, אף על פי שנמסר
26 בעדים - הרי זו ספק מגרשת, שמא שני גטין היו
27 ונחתף מקצת זה מסוף הדף⁶⁰ ומקצת השני מראש
28 הדף⁶¹.

59) לא מלמעלה ולא מלמטה. (60) מפני תנאי שהיה בו.

- 1 ממחיצות הגג והגיע למחיצות מקומה שהיא
2 עומדת בו נתגרשה.
- 3 ה. זרקו לרשותה לתוך האש ונשרף או לתוך המים
4 [ונמחק או] נאבד - אינו גט. אבל אם הגיע
5 לרשותה [ונח] ואחר כך בא האש ושרפתהו - הרי
6 זה גט.
- 7 ו. זרקו על גבי קנה או רמח הנועצים ברשותה -
8 אינו גט, עד שינוח במקום המשתמר בו. שתי
9 חצרות זו לפניו מזו, הפנימית שלה והחיצונה
10 שלו, וכתלי החיצונה גבוהות על הפנימית - כיון
11 שזרק הגט לתוך אור החיצונה נתגרשה;
12 שהפנימית בכתלי החיצונה משתמרת. מה שאין כן
13 בקפות.
- 14 ו. כיצד? שתי קפות זו לפניו מזו, הפנימית שלה
15 והחיצונה שלו, וזרק לה גטה בתוכן, אפלו הגיע
16 לאור הפנימית - אינה מגרשת, עד שינוח על צד
17 הקפה הפנימית. במה דברים אמורים? בשתיקה
18 מטה על צדה ואין לה שוליים; אבל יש לה שוליים,
19 אפלו נח בקרקעיתה - אינה מגרשת. שכלי האשה
20 ברשות הבעל אינו קונה לה הגט אלא אם כן אינו
21 מקפיד על מקומו.
- 22 ח. זרק לה גטה והיא בתוך ביתו או בתוך חצרו -
23 אינה מגרשת, עד שיגיע הגט לידה או לכלי מן
24 הכלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו, כגון
25 צלוחית או כפיפה קטנה או פיוצא בהן. וכן אם
26 הגיע למטה שלה שהיא יושבת עליה, והיתה גבוהה
27 עשרה טפחים - הרי זו מגרשת; שהרי חלקה רשות
28 לעצמה, ואין הבעל מקפיד על מקום פרעי המטה.
- 29 ט. השאיל לה הבעל מקום בחצרו ולא יחדו [לה],
30 וזרק לה גט והגיע לארבע אמות שלה שהיא עומדת
31 בהן - הרי זו מגרשת. נתגלגל ונפל על גבי קורה
32 או על גבי סלע רחוק ממנה: אם המקום שנפל עליו
33 אין בו ארבע אמות על ארבע אמות ואינו גבוה
34 עשרה ואין לו שם לוי - הרי זה לא חלק רשות
35 לעצמו, וכאלו הוא והיא במקום אחד; ואם יש שם
36 אחד משלשה דברים אלו - חלק רשות לעצמו,
37 ומקום אחד השאיל לה, שני מקומות לא השאיל
38 לה, ואינה מגרשת עד שיגיע הגט לידה.
- 39 י. זרק לה גטה לרשותה, ועבר בתוך רשותה שהיא
40 עומדת בה ונפל חוץ לרשותה, אף על פי שעבר
41 בפחות משלשה סמוך לארץ - אינה מגרשת, עד
42 שינוח ברשותה.
- יא. היתה עומדת על גגה (זו) וזרקו לה ונפל בגג
אחר סמוך לו, אם יכולה לפשט ידה ולטלו - הרי
זו מגרשת. שאף על פי שדירין חלוקין למעלה
כשם שהן חלוקין למטה, אין בני אדם מקפידין על
מקום פיוצא בזה.
- יב. היתה ידה קטפרס, וזרק הגט על ידה ונפל
לארץ: אם נפל לתוך ארבע אמות שלה ונח - הרי
זו מגרשת; נפל לתוך היסם או לתוך האש - אינה
מגרשת. והוא, שהיתה עומדת על גבי המים או
סמוך לאש, שמתחלת נפילתו לאבוד היתה עומדת.
- יג. זרקו לה ברשות הרבים או ברשות שאינה של
שניהם: קרוב לו - אינה מגרשת; היתה הגט מחצה
למחצה וממחצה למחצה עד שיהיה קרוב לה - הרי
זו ספק מגרשת; היתה קרוב לה כדי שתשח ותטלנו
- הרי זה פסול, עד שיגיע גט לידה ואחר כך תנשא
בו לכתחלה.
- יד. כיצד הוא קרוב לו? היתה הוא יכול לשמרו,
והיא אינה יכולה לשמרו - זה הוא קרוב לו;
שניהם יכולים לשמרו או ששניהם אין יכולין
לשמרו - זה הוא מחצה למחצה.
- טו. בא הוא תחלה ועמד, ואחר כך עמדה היא
כנגדו, וזרקו לה, אם היתה הגט בתוך ארבע אמות
שלו - אינה מגרשת, אף על פי שאם תשח תטלנו.
עמדה היא תחלה, ובא הוא ועמד כנגדה, וזרקו
לה, אף על פי שהוא מחצה למחצה, הואיל והוא
לתוך ארבע אמות שלה - הרי זה גט פסול, עד
שיגיע הגט לידה.
- טז. זרק הגט לידה, והיה קשור במשיחה, וקצת
המשיחה בידו: אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו -
אינה מגרשת, עד שתפסק המשיחה; ואם אינו יכול
לנתקו - הרי זו מגרשת.
- יז. נתן הגט ביד עבדה והוא געור והיא משמרתו:
אם היתה פפות - הרי זה גט, וכאלו הגיע לחצרה
שהיא עומדת בצדה; ואם אינו פפות - אינו גט.
נתנו ביד העבד והוא ישן והיא משמרתו - הרי זה
פסול. ואם היתה פפות - הרי זו מגרשת.
- יח. כתב הגט ונתנו ביד עבדו, וכתב לה שטר מתנה
עליו - כיון שזכתה בעבד זכתה בגט ונתגרשה, אם
היתה פפות. ואם אינו פפות וגעור - קנתה העבד,
ואינה מגרשת עד שיגיע הגט לידה. וכך אם נתן

1 הגט פתצרו, ומכר לה החצר או נתנו לה - פיון
2 שקנתה החצר בשטר או בכסף או בחזקה נתגרשה.

36 ח. הנה השליח קטן כשנתן לו הגט וגדל כשהביאו,
37 חרש ונתפקח, שוטה ונשתפה, עפוי"ם ונתגר, עבד
ונשתחרר - הרי זה בטל. אבל אם נתן לו הגט והוא
40 פקח, ונתחרש ונזר ונתפקח; הנה שפוי כשנתן לו
41 הגט, ונשתפה ונזר ונשתפה כשהביא הגט ליד
42 אשה - הרי זה גט פשוט, מפני שתחלתו וסופו
44 בודעת.

יום ש"ק כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק עשוי

1 כלל בו רבינו דיני שלוחים לקבלה, להולכה ולהובאה,
הכשרים לשליחות, אם האשה עושה שליח לקבל גטה מיד
שליח בעלה, קטנה אם עושה שליח לקבלה, והבעל ששינה
שליח קבלה להולכה, אם יכול שליח להולכה להיות שליח
לקבלה, ביטול הגט, המביא גט והניח הבעל חולה או גוסס.

45 ז. האשה שעשתה שליח בעדים, ואמרה לו: טל
46 לי גטי ויהא לי בנדך - הרי זה שליח לקבלה,
47 וכאלו אמרה לו 'התקבלי גטי'. ויש לאשה לעשות
48 שליח קבלה לקבל לה גטה מיד שלוחו של בעלה.
49 וקטנה אינה עושה שליח לקבלה, אף על פי
50 שחצרה קונה לה גטה כגדולה. מפני ששליח קבלה
51 צריך עדים, ואין מעידין על הקטן, שאינו בן דעה
52 גמורה.

5 א. השליח שעושה האשה לקבל לה גטה מיד
6 בעלה, הוא הנקרא שליח קבלה, ומשיגיע הגט ליד
7 שלוחה תתגרש באלו הגיע לידה. וצריכה לעשותו
8 בשני עדים. וצריכה שני עדים שיעידו שהגיע הגט
9 ליד שלוחה. ואפלו הם הראשונים או אחד מן
10 הראשונים - הרי זו עדות גמורה.

53 י. האשה שעשתה שליח לקבלה, ואמר לו הבעל:
54 אין רצוני שתקבל לה גטה, אלא הרי זה גטה הולך
55 אותו לה - הרשות ביד הבעל, ונעשה זה שליח
56 להולכה ולא שליח לקבלה. אבל אם אמר לו:
57 התקבלי לה גטה, [או: הא לך], או: זכה לה - לא
58 עקר שליחות הקבלה. אבל אם אמר לו: הולך לה -
59 עקר שליחות הקבלה, ונעשה שליח הבעל. וכך אם
60 אמר לו: הולך ונתן לה - עקר שליחות הקבלה.

11 ב. במה דברים אמורים? בשאבד הגט או נקרע; אבל
12 אם הנה הגט יוצא מתחת ידי שליח קבלה - אינו צריך
13 עדים. בין שנתנו לו הבעל בינו לבינו בין שנמסר לו
14 בעדים - יציאתו מתחת ידו פיציאתו מתחת ידי
15 האשה. ואף על פי כן לא יתן לו הגט לכתחלה אלא
16 בעדי מסירה, כמו האשה עצמה.

61 יא. שליח האשה שפא לקבל גט מן הבעל, ואמר
62 לו: שליח קבלה אני, ואומר לו הבעל: הולך גט
63 זה כמו שאמרה, כלומר: איני עוקר שליחותך, אלא
64 בין שעשתה אותך שליח קבלה או שליח הבאה הרי
65 אפיה כמו שאמרה, והביא את הגט, ואמרה לו: לא
66 [שליח לקבלה] שמתיך אלא שליח הבאה - אפלו
67 הגיע לידה, אינה מגרשת; שהרי עקר השליח
68 שליחות שאמרה היא, ואמר לבעל: מעולם לא
69 נעשיתי שליח הבאה לה.

17 ג. הבעל אינו יכול לעשות שליח לקבל גט לאשתו,
18 אבל יכול לעשות שליח להוליה הגט לאשתו. וזה
19 הוא הנקרא שליח הולכה.

70 יב. אמר שליח לבעל: שליח הבאה אני, ואמר לו
71 הבעל: הולך כמו שאמרה, והביא את הגט, ואמרה
72 לו: שליח לקבלה שמתיך - פיון שהגיע גט לידה
73 מגרשת; שהרי לא עקר שליחות שאמרה, אלא גרע
74 אותה. שהרי היא אומרת לקבלה, והוא אומר לבעל
75 להבאה בלבד.

20 ד. וכן האשה שולחת שליח להביא לה גט מיד
21 בעלה. וזה הוא הנקרא שליח הבאה. ואין שליח
22 הולכה והבאה צריך עדים.

23 ה. ואין האשה מתגרשת בגט ששלח הבעל או
24 שהביא לה שליח הבאה עד שיגיע גט לידה. וכל
25 מקום שנאמר בענין גטין שליח סתם, הוא שליח
26 הולכה או שליח הבאה.

76 יג. הבעל ששלח גט לאשתו, בא שליח לתנו לה

27 ו. הכל פשרין לשליחות הגט, בין לשליח קבלה בין
28 לשליח הולכה והבאה, חוץ מן החמשה: העפוי"ם,
29 והעבד, והחרש, והשוטה, והקטן. ואם קבל או
30 הביא אחד מהן - אינו גט.

31 ז. אבל הנשים והקרובים - כשרים. ואפלו הפסולין
32 מדברי סופרים בעברה - פשרין לשליחות גט. אבל
33 הפסולין בעברה מדברי תורה - פסולין להבאת
34 הגט; ואם הביאו - הרי זה פסול. במה דברים
35 אמורים? כשנתקמם הגט בחותמיו; אבל אם לא

42 שְׁנָה בָּטֹל - הָרִי גָט בָּטֹל. וְכֵן אִם אָמַר בְּפָנַי שְׁנַיִם: 43 כָּל גָּט שֶׁאֲכַתֵּב לְפָלוּנִית אֲשֶׁתִּי בָּטֹל הוּא, וְכָל דָּבָר 44 שֶׁאֲבַטֵּל בּוֹ מוֹדְעָא זֹאת הָרִי הוּא בָּטֹל, וְכַתֵּב אַחַר 45 כֶּף וּנְתַנּוּ לָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁבָטֹל הַמוֹדְעָא קִדְּם 46 שִׁיכְתֹּב הַגָּט - הָרִי הַגָּט בָּטֹל.

47 ב. אִם כֵּן, מֵהוּ תַקְנַת דְּבָר זֶה? שִׁיאֲמָרוּ לוֹ הַעֲדִים 48 קִדְּם כְּתִיבַת הַגָּט: אָמַר בְּפָנַינִי שְׁכָל הַדְּבָרִים 49 שֶׁמִּסְרַתְּ, שְׁגוֹרְמִין כְּשִׁיתְקִימוּ אוֹתָן הַדְּבָרִים לְבָטֹל 50 גָט, הָרִי הֵן בָּטֹלִים. וְהוּא אוֹמֵר: הֵן. וְאַחַר כֶּף 51 אוֹמֵר לָהֶם לְכַתֵּב וְלַחְתֵּם וְלַתֵּן לָהּ. וְלֹא יִנְיחוּהוּ 52 לִילָף עַד שֶׁיִּגְיַע הַגָּט לְיָדָהּ, כְּדִי שְׁלֹא יֵצֵא וַיִּבְטְלוּ. 53 וְאִין הַמוֹסֵר מוֹדְעָא וְלֹא הַמְּבַטֵּל מוֹדְעָא צָרִיף קִנְיָן.

54 בא. הַשּׁוֹלַח גָּט בְּיַד הַשְּׁלִיחַ וּבָטֹל הַגָּט - הָרִי חוֹזֵר 55 וּמְגַרֵּשׁ בּוֹ כְּשִׁירְצָה; שְׁלֹא בָטֹלוֹ מִתּוֹרַת גָּט אֲלֵא 56 מִתּוֹרַת שְׁלִיחוּת. לְפִיכֶךָ, אִם הִיא הַגָּט בְּיַד הַבַּעַל 57 וּבָטֹלוֹ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: גָּט זֶה בָּטֹל הוּא - אֵינּוּ מְגַרֵּשׁ 58 בּוֹ לְעוֹלָם, וְהָרִי הוּא כְּחֵרֵס הַנִּשְׁפָּר. וְאִם גָּרֵשׁ בּוֹ - 59 אֵינָהּ מְגַרֵּשֶׁת. וְכֵן אִם פָּרַשׁ בַּעַת שֶׁבָטֹלוֹ וְהוּא בְּיַד 60 הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר: גָּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי הָרִי הוּא בָּטֹל מִלְּהִיּוֹת 61 גָּט - אֵין מְגַרֵּשׁ בּוֹ לְעוֹלָם.

62 בב. בָּאֵי זֶה לְשׁוֹנוֹת מְבַטֵּל הַגָּט? אָמַר: בָּטֹל הוּא, 63 אֵי אֲפָשִׁי בּוֹ, גָּט זֶה לֹא יוֹעִיל, לֹא יִתִּיר, וְלֹא יַעֲזֹב, 64 וְלֹא יִשְׁלַח, וְלֹא יִגְרַשׁ, יְהִי כְּחֵרֵס, יְהִי חֵרֵס, הָרִי 65 הוּא כְּחֵרֵס. וְאִם אָמַר אַחַד מֵאֵלּוּ וְכָל הַדּוּמָה לָהֶן 66 - הָרִי זֶה בָּטֹל.

67 בג. אֲבָל אִם אָמַר: גָּט זֶה אֵינּוּ גָט, פְּסוּל הוּא, אֵינּוּ 68 מוֹעִיל, אֵינּוּ מִתִּיר, אֵינּוּ מְשַׁלַּח, אֵינּוּ מְגַרֵּשׁ, חֵרֵס 69 הוּא - לֹא אָמַר כְּלוּם. שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן מְבַטֵּל, אֲלֵא 70 לְשׁוֹן מוֹדִיעַ אֲמַתַּת הַדְּבָר, וְהָרִי הוֹדִיעַ לָנוּ דְּבָר 71 שֶׁאֵינּוּ כֵּן, כְּמִי שֶׁאֲמַר עַל דְּבָר אֲסוּר שֶׁהוּא מִתֵּר 72 אוֹ עַל דְּבָר הַטְּמֵא שֶׁהוּא טְהוֹר.

73 בד. אָמַר: גָּט זֶה בָּטֹל, שֶׁמְשַׁמְעוּ פֶּעַל שְׁעֵבֵר, כְּגוֹן: 74 חֵמֶק עֵבֵר - הָרִי זֶה סִפְקָא. לְפִיכֶךָ, אִם נִתְגַּרְשָׁה בְּגָט 75 זֶה - הָרִי סִפְקָא מְגַרֵּשֶׁת.

76 כה. מִי שֶׁשְּׁלַח גָּט לְאִשְׁתּוֹ, וְכֹא שְׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ: 77 לֹא מְצֵאתִיהָ, אוֹ: לֹא רָצָתָה לְקַח, וְאָמַר הַבַּעַל: 78 בְּרוּף הַטּוֹב וְהַמְטִיב, אוֹ פִּיּוּצָא בְּדָבָרִים אֵלּוּ 79 שֶׁמְשַׁמְעִין שְׂאִין בְּדַעְתּוֹ לְגַרְשָׁהּ, שֶׁהָרִי שְׂמַח 80 בַּעֲפּוֹב הַגָּט - לֹא בָטֹל הַגָּט, אֲלֵא יִתֵּן וְתִהְיֶה 81 מְגַרֵּשֶׁת, עַד שִׁיאֲמַר לוֹ בְּפִרוּשׁ: לֹא תִתֵּן לָהּ, אוֹ 82 יִבְטֹל בְּפִרוּשׁ.

1 וְלֹא נִטְלָתוּ, אֲלֵא אָמְרָה לוֹ בְּפָנַי עֲדִים: יְהִיָּה (לִי) 2 גָט זֶה פְּקֻדוֹן אֲצִלָּף, אוֹ שֶׁאֲמַרְהָ לוֹ: הָרִי אַתְּ שְׁלִיחַ 3 לְקַבְּלוֹ לִי - הָרִי זֶה מְגַרֵּשֶׁת בְּסִפְקָא עַד שֶׁיִּגְיַע גָּט 4 לְיָדָהּ, וּמְשַׁיְגִיעַ הַגָּט לְיָדָהּ תִּתְגַּרֵּשׁ וּדְאִי.

5 יד. שְׁלִיחַ שֶׁהֵבִיא גָט, כְּשֶׁהוּא נוֹתְנוֹ לָהּ נוֹתְנוֹ לָהּ 6 בְּפָנַי שְׁנַיִם. וְאוֹתָן הַשְּׁנַיִם צָרִיכִין לְקֻרוֹתוֹ, וְאַחַר כֶּף 7 יִנְתֵּן לָהּ בְּפָנֶיהֶם. שְׂדִין הַשְּׁלִיחַ עִם הָאִשָּׁה כְּדִין 8 הַבַּעַל עִמָּהּ, שֶׁתַּחְתּוֹ הוּא קָם. לְפִיכֶךָ, אִם נִתְנוּ 9 הַשְּׁלִיחַ לָהּ וְלֹא קָרְאוּהוּ עַדִּי מְסִירָה, וּנְטַלְתּוּ וּזְרָקְתּוּ 10 לָיִם - הָרִי זֶה סִפְקָא מְגַרֵּשֶׁת.

11 טו. עֵבֵר הַשְּׁלִיחַ וְנָתַן הַגָּט בְּיָדוֹ לְבִינָה - יִטְלָנוּ 12 מִמֶּנָּה וְיִחְזֹר וְיִתְנוּ לָהּ בְּפָנַי שְׁנַיִם. וְאִם מֵת - הוֹאִיל 13 וְהַגָּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ מְקוֹם בְּחוֹתְמָיו, הָרִי זֶה גָט 14 כְּשׁוֹר.

15 טז. שְׁלִיחַ שֶׁנָּטַל הַגָּט, וְקִדְּם שֶׁיִּגְיַע לְיַד הָאִשָּׁה חוֹזֵר 16 הַבַּעַל וְאָמַר לוֹ: גָּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי עִמָּךְ בָּטֹל הוּא, אוֹ 17 שֶׁקִּדְּם וְאָמַר לְאִשָּׁה: גָּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי לִיךְ בָּטֹל הוּא, אוֹ 18 שֶׁשְּׁלַח שְׁלִיחַ אַחַר לְבָטְלוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לְאַחֲרִים: גָּט 19 שֶׁשְּׁלַחְתִּי לְאִשְׁתִּי בָטֹל הוּא - הָרִי זֶה בָטֹל, וְאִף עַל פִּי 20 שֶׁהִגִּיעַ גָּט לְיָדָהּ. וְכָל הַמְּבַטֵּל בְּפָנַי אַחֲרִים, צָרִיף 21 שִׁיבְטֹל בְּפָנַי שְׁנַיִם. וְאִם אַחַר שֶׁהִגִּיעַ גָּט לְיָדָהּ אוֹ לְיַד 22 שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ - אֵינּוּ יוֹכֵל לְבָטְלוֹ. וְאִף עַל פִּי שֶׁחֹזֵר 23 בְּתוֹף כְּדִי דְבוּר וּבָטְלוֹ, הוֹאִיל וְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ לְיָדָהּ אוֹ 24 לְיַד שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ אוֹ לְחֻצְרָה בָטְלוֹ - אֵינּוּ בָטֹל, וְהָרִי 25 זֶה גָט כְּשׁוֹר.

26 יז. הִיא מְחֹזֵר וּמְבַקֵּשׁ שְׁלִיחַ כְּדִי לְבָטְלוֹ, אוֹ שֶׁהִיא 27 מְבַקֵּשׁ שְׁנַיִם שִׁיבְטֹלְנוּ בְּפָנֶיהֶם, וּבֵינָן שֶׁהוּא מְחֹזֵר 28 וְרוֹדֵף הִגִּיעַ גָּט לְיָדָהּ, וְאַחַר כֶּף בָטְלוֹ - אֵינּוּ בָטֹל, 29 אִף עַל פִּי שֶׁהִיא מְחֹזֵר לְבָטְלוֹ קִדְּם שֶׁהִגִּיעַ הַגָּט 30 לְיָדָהּ.

31 יח. אָמַר לְעֵשְׂרָה: כְּתוּבוּ גָט וְתָנוּ לְאִשְׁתִּי - יְכוּל 32 לְבָטֹל לָזָה שְׁלֹא בְּפָנַי זֶה. וְאִפְלוּ בְּפָנַי שְׁנַיִם אַחֲרִים. 33 שְׁלַח הַגָּט בְּיַד שְׁנַיִם - הָרִי זֶה יְכוּל לְבָטֹל זֶה שְׁלֹא 34 בְּפָנַי זֶה. וְאִפְלוּ הִיוּ עֵשְׂרָה, מְשַׁבְטֹלוּ בְּפָנַי אַחַד 35 מֵהֶם בָּטֹל הַגָּט.

36 יט. וְכֵן מִי שֶׁאָמַר לְשְׁנַיִם: גָּט שֶׁאֲנִי כּוֹתֵב לְאִשְׁתִּי 37 בָּטֹל הוּא, וְכַתֵּב אַחַר כֶּף גָט וְנִתְנָנוּ לָהּ בְּפָנַי שְׁנַיִם 38 אַחֲרִים - הָרִי זֶה בָטֹל. וְזוֹ הִיא מְסִירַת הַמוֹדְעָא עַל 39 הַגָּט. וְכֵן אִם אָמַר לָהֶם: כָּל גָּט שִׁיכְתֹּב לִי פְלוּנִי 40 בָטֹל, אוֹ: כָּל גָּט שֶׁאֲכַתֵּב בְּבֵית דִּינִי שֶׁל פְּלוּנִי הָרִי 41 זֶה גָט בָּטֹל, אוֹ: כָּל גָּט שֶׁאֲכַתֵּב מִכָּאן וְעַד עֵשְׂרִים

- 1 כו. מי ששלה גט לאשתו וחזר ובטלו בפני שנים
2 אחרים, וכן מי שמסר מודעא על הגט - מכין אותו
3 מפת מרדות, מפני שגורם להיות ממזרים. שהרי
4 יגיע גט לידה ותנשא בו, ואחר זמן יצאו עדים
5 שבטל בפניהם או שמסר מודעא בפניהם קדם
6 שיכתב הגט, ונמצא הולד ממזר.
- 7 כז. שליח שהביא גט ונתנו לאשה - אין אומרים
8 שמא בטלו הבעל, אלא נותנין אותו לה בחזקת
9 שהוא פשר ותנשא בו. ואם נמצא אחר כן שבטלו
10 - תצא והולד ממזר. וכן הכותב גט ונתנו לאשתו -
11 אין אומרים שמא מסר מודעא על גט זה, אלא הרי
12 הוא בחזקת פשרות ותנשא בו.
- 13 כח. וכן המביא גט והניח הבעל חולה או שהיה
14 זמן - נתנו לה בחזקת שהוא קיים. אבל אם הניחו
15 גוסס, שרב גוססין למיתה, ואף על פי שנתנו לה -
- 16 הרי זה ספק גרושין, שאין גט לאחר מיתה. וכן עיר
17 שהקיפה החיל והיא במצור, וספינה המטרפת בים,
18 והיוצא לדון - הרי אלו בחזקת חיים. ואם היה גט
19 אחד מהן ביד השליח - נתנו לאשתו ותהיה בחזקת
20 מגרשת.
- 21 כט. אבל עיר שכבשה הגיס והבקעה, וספינה
22 שאבדה בים, והיוצא להרג מבית דין של עכו"ם,
23 ומי שגרתו חיה או שטפו נהר או נפלה עליו
24 מפלת - נותנים עליהם חמרי חיים וחמרי מתים.
25 ואם היה גט אחד מהם ביד השליח - אינו נתנו
26 לאשתו. ואם נתנו לה - הרי זו ספק מגרשת. ואם
27 נודע שמת הבעל קדם שיגיע הגט לידה - אינו גט.
- 28 ל. הבעל ששלה גט לאשתו - הרי הוא חייב
29 במזונותיה ובכל תנאי כתבה עד שיגיע הגט לידה
30 או ליד שליח קבלה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ז-כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ה

- 31 אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל-דיני
32 מצות טמאת נדה וזבה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות
33 יש גם-כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת
34 כל-דיני נגעי אדם ובגד וביט; ומסכת זבים כוללת
35 כל-דיני זב וזבה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת
36 כל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה
37 לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו
38 להן מסכתות, אלא דיניהן מפורדים בכמה מקומות בסדר
39 זה, רבם במסכת כלים וטהרות. וכן דברו על שאלות
40 רבות מסוג זה במסכת עדיות. וכבר פירשנו אנו סדר זה
41 בלוי, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעין בספר
42 אחר עמו בשום דבר מעניני הטמאה והטהרה.

יום שני י"ח מנחם-אב ה'תשע"ה

מצות עשה קא.

המצוה הק"א — הצווי שנצטוינו להיות אדם מצרע
(שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת
כל-דיני צרעת אדם: מה ממנה טמא ומה ממנה טהור,
מה ממנה צריך הסגר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך,
ומה שצריך עם הסגר — גלות, כלומר: תגלחת
(מסביב) הנתק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת
זה מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.

יום ראשון י"ז מנחם-אב ה'תשע"ה

מצות עשה קח.

- 31 המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה,
32 שמעריבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת —
33 אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים
34 באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה
35 אדומה). דע, ששלושה עשר מיני הטמאות האלה שנקדם
36 מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים
37 וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת
38 צרעת הבגד וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת
39 הזבה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה
40 וטהרתם — כפי-אחד מהם מפרש בתורה, ובכל-מצוה
41 מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב
42 בפירשת "ויהי ביום השמיני" ובפירשת "אשה כי תוריע"
43 ובפירשת "זאת תהיה" ובפירשת "ויקחו אליך פרה
44 אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות
45 שבאו בטמאות אלו. אבל דיני כל-המינים האלה והלכות
46 כל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל כל-זה. מהם
47 מינים שנתחדדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות
48 ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששלוש מסכתות אלו
49 כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם
50 נודמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם

מתוך מהדורת חזק

13 מְטַמְּאָהּ, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֵלֶת טְמֵאָת נְבִלָה וְכָל-דִּינֵיהָ. וְהִנְנִי
 14 מְזַכֵּיר לָךְ עִתָּה הַקְדָּמָה, אֲשֶׁר רָאִיתָ שֶׁתִּזְכְּרֶנָּה בְּכָל מַה-
 15 שֶׁיִּזְכֹּר לְקַפֵּן מִמִּינֵי הַטְּמָאוֹת, וְהוּא: זֶה שֶׁאֵנוּ מוֹנִים
 16 כְּלִי-מִין וְמִין מִן-הַטְּמָאוֹת כְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, אִין עֲנִינוּ שֶׁאֵנוּ
 17 תִּיבִים לְהַטְמֵא בְּטְמֵאָה זֹאת, וְגַם לֹא שֶׁאֵנוּ מְזַהְרִים
 18 מִלְּהַטְמֵא בָּהּ, עַד שֶׁיִּהְיֶה (אוּבְכָל) מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, אֲלֵא
 19 זֶה שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי הַנוֹגֵעַ בְּמִין זֶה נְטָמָא, אוּ שְׂדָבָר זֶה
 20 מְטַמֵּא בְּאִפְּן כְּזֶה, לְמִי שֶׁנֹּגַע בּוֹ — מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּלוּמַר:
 21 דִּין זֶה שֶׁנִּצְטַוְנוּ בּוֹ הוּא מִצְוָה, הִינוּ שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִים
 22 שֶׁהַנוֹגֵעַ בְּדָבָר פְּלוּנִי בְּאִפְּן כְּזֶה נְטָמָא; וְאִם הוּא בְּמִצְוָה
 23 אַחֵר, אֵינוּ נְטָמָא. אִךְ עֲצָם הַהַטְמָאוֹת הוּא דָּבָר שֶׁל
 24 רְשׁוּת: אִם רוֹצֵה מְטַמֵּא וְאִם לֹא אֵינוּ מְטַמֵּא. וְלִשׁוֹן
 25 סִפְרָא (פִּרְשַׁת שְׁמִינִי): "וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ" (ויקרא יא, ח)
 26 — "יָכוֹל אִם נִגַע אָדָם בְּנִבְלָה יִלְקַח אַרְבָּעִים? תִּלְמוּד
 27 לוֹמֵר: "וְלֹאֲלֵה תִטְמָאוּ" (שם יא, כד); יָכוֹל אִם רָאָה אָדָם
 28 נְבִלָה יִלְךְ וְיִטְמָא לָהּ? תִּלְמוּד לוֹמֵר: "וּבְנִבְלָתָם לֹא
 29 תִגְעוּ", הֵא עֲבָד? הִנֵּי אוֹמֵר: רְשׁוּת". אִם כֵּן הַמִּצְוָה הִיא
 30 — הַדִּין אֲשֶׁר נִצְטַוְנוּ בְּדִינֵים אֵלֶּי וְנִצְטַוְנוּ לָנוּ שֶׁהַנוֹגֵעַ
 31 בְּזֶה נְטָמָא וְנַעֲשֶׂה טְמָא וְחִיב בְּכָל-חִיבֵי הַטְּמָאִים: לְצִאֵת
 32 חוּץ לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה (מִעֲזֵרַת יִשְׂרָאֵל שְׁבַמְקֹדֶשׁ וּפְנִימָה)
 33 וְשֵׁלָא לְאַכֵּל קֹדֶשׁ וְלֹא לְנִגַע בּוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה — וְזֶהוּ
 34 הַצְּוִי, כְּלוּמַר: שֶׁנַּעֲשֶׂה טְמָא אִם נִגַע בְּדָבָר זֶה, אוּ אִם
 35 הִיָּה בְּקִרְבָּתוֹ בְּאִפְּן כָּךְ. וְזָכוּר עֲנִין זֶה בְּכָל-מִין מִמִּינֵי
 36 הַטְּמָאָה.

יום שלישי י"ט מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה צט.**

1 הַמִּצְוָה הַצִּי"ט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהִיּוֹת הַנִּגְדָה
 2 טְמָאָה [מְטַמְּאָה]. וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֵלֶת טְמֵאָת נְבִלָה וְכָל-
 3 דִּינֵיהָ.

יום רביעי כ' מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה ק.**

4 הַמִּצְוָה הַמְשַׁלְּמֵת מָאָה — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהִיּוֹת
 5 הַיּוֹלְדֵת טְמָאָה. וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֵלֶת כָּל-דִּינֵי הַיּוֹלְדֵת.

יום חמישי כ"א מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה קו.**

6 הַמִּצְוָה הַק"ו — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהִיּוֹת זָכָה
 7 מְטַמְּאָה, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֵלֶת הַלְכוֹת הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם הִיא
 8 נַעֲשִׂית זָכָה, וְאִין מְטַמְּאָה זולָתָה אַחֵר שֶׁנַּעֲשִׂתָה זָכָה.

יום שישי כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה קד.**

9 הַמִּצְוָה הַק"ד — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהִיּוֹת הַזָּב
 10 מְטַמֵּא, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֵלֶת כָּל-דִּינֵי הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם הוּא
 11 נַעֲשֶׂה זָב, וּבְאִיָּה אִפְּן הוּא מְטַמֵּא לְזולָתוֹ.

יום שבת קודש כ"ג מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה צו.**

12 הַמִּצְוָה הַצִּו"ו — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהִיּוֹת הַנִּבְבָּה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו מני"א, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

כבקשתו הנה כשאהי על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (וכידוע
 ומפורסם ענין ההליכה על קברי צדיקים ומובא גם בשו"ע בכ"מ. ושקיל וטרי בזה באריכות בשו"ת
 מנחת אלעזר חלק א' סי' ס"ח) אזכיר את כל אלו שכותב במכתבו, כבקשתו, והשי"ת יזכה את כל אחד
 מאתנו לבשר איש לרעהו אך טוב וגדול זכות ההשתדלות בהשפעה על הסביבה לקרב את לבם לאבינו
 שבשמים להמשיך להאדם ולבי"ב את כל המצטרך להם.

כבוד וברכה לבריאות הנכונה ולהצלחה.

ישעיה ז יביח

יִהְיֶה לְאִשׁוּב עַד־הַמִּפְּהוּ וְאֶת־יְהוָה צְבָאוֹת לֹא דָרְשׁוּ: (ס) יִג וַיִּכְרַת יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל רֹאשׁ וְזִנְבַּת פֶּה וְאֶגְמוֹן יוֹם אֶחָד: יד זָקֵן וְנִשְׂוֹא־פָנִים הוּא הָרֹאשׁ וְנָבִיא מוֹרֵה־שֹׁקֵר הוּא הַזִּנְבַּת: טו וַיְהִי מֵאֲשֵׁרֵי הָעַם־הַזֶּה מִתְעִים וּמֵאֲשֵׁרֵי מְבַלְעִים: טז עַל־פִּי עַל־בְּחֹרְוֵי לֹא־יִשְׁמַח | אֲדֹנָי וְאֶת־יִתְמֵיו וְאֶת־אֲלֻמְנָתָיו לֹא יִרְחֵם כִּי כָלוּ חֲנָף וּמְרֵעַ וְכָל־פֶּה דִבֵּר נְבִלָה בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁב אָפוּ וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה: יז כִּי־בַעֲרָה כְּאִשׁ רִשְׁעָה שָׁמִיר וְשִׂית תֹּאכַל וְתִצֵּת בְּסִבְכֵי הָעֵר וְיִתְאַבְּכוּ גְאוֹת עֵשָׂן: יח בַּעֲבַרְתָּ יְהוָה צְבָאוֹת נְעֹתָם אֶרֶץ וַיְהִי הָעַם כְּמֵאֲכַלֶּת אִשׁ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֹא יִחְמְלוּ:

רש"י

זרע מרעים (לעיל א'): (יז) כי בערה כאש רשעה. רשעתם תבער בהם ותאכלם כאש: שמיר ושית. שלהם תאכל המורדים והפושעים שבהם: ותצת בסבכי היער. בדלת העם, סבכי ענפים: ויתאבכו גאות עשן. יהיו נבוכים ומסוגרים בחזו' עשן התבערה, ויתאבכו כל לשון נבך אין יסוד תיבה אלא בך כמו מבכי נהרות (איוב כח) עמק הבכא (תהלים פד) והנון באה לו לפרקים וכאן בא בו אל"ף במקום נו"ן כמו אלף של אבחת חרב (יחזקאל כ"א) ואל"ף של אחוותי באזניכם (איוב יג): (יח) נעתם ארץ. יונתן תירגם חרוכ' ארעא וקשה בעיני לפרש כן, שהיה לו לומר נעתמה הארץ ואחרי שאין לו דמיון במקרא לא לשון התרגום ולא לשון אחר אני מפרשו לפי עניינו בעברת הקב"ה נעתם העשן הזה לארץ והוא לשון נגזר על הארץ או לשון נתן והגיע לארץ:

(יב) עד המכה. עד הקב"ה שהוא מביא עליו המכו' האלה: (יג) כפה ואגמון. לשון מלכים ושלטונים: כפה. ארקול"ר בלעז כלומר אותם החופפים עליהם ככיפה זו: ואגמון. ואף היא כיפה קטנה וע"ש שכפופה כאגמון קורא לה אגמון ובכרייתא דשמואל מצינו שיש מזלות ברקיע ממונים ואלה שמותם וכאן אמר הנביא שכל חכמיהם המתנבאי' להם וחוזים בכוכבים את הבאות עליהם יכרית ה' מהם: (טו) מאשרי. מדריכי כמו באשורי אחזה רגלי (איוב כג), ומאשריו שלמדו דרכי מדרכי התועה סא"א: ומאשריו מבוֹלְעִים. הדורכים בדרך המתעי' המאשרים אותם בדרכים הללו דרכים מסותרים ונבוכים שאין פתח לצאת מהם ולשון בילוע נופל על הדרך כענין שנאמר במקום אחר עמי מאשריך מתעים ודרך אורחותיך בלעז (לעיל ג'): (טז) ומרע. רשע כמו

מצודת ציון

(יג) ראש. ר"ל החשוב: וזנב. ר"ל השפל: כפה. כן נקרא הענף כמו וכפתו לא רעננה (איוב טו) לפי שהיא כפופה: ואגמון. הוא הגומא הגדל במים: (יד) מורה. מלמד כמו את מי יורה דעה (לקמן כח): (טו) מאשרי. מדריכי כמו ואל תאשר בדרך רעים (משלי ד): מתעים. מל' תועה: ומאשריו. כמו ומישריו ובאה האל"ף במקום היו"ד וכן אשרו חמוץ (לעיל א): מבוֹלְעִים. ענין השחתה כמו בלע ה' (איכה ג): (טז) ומרע. מרשיע: נבלה. דבר מגונה: נטויה. מל' הטיה: (יז) שמיר ושית. מיני קוצים: ותצת. מל' הצתה והבערה: בסבכי היער. הענפים המסובכים ונאחזים זה בזה כמו עד סירים סבוכים (נחום א): ויתאבכו. הוא ענין התרוממות ואין לו דומה: גאות. מל' גאווה: (יח) בעברת. מל' עברה וחמה: נעתם ארץ. ת"י חרוכת ארעא: אל אחיו. על אחיו:

מצודת דוד

(יב) לא שב. לא עשה תשובה המגעת עד ה' שהכה בס כיו חושבים הכל למקרה ואינם דורשים את ה': (יג) ויכרת ה'. לכן יכרת הכל ביום אחד החשוב והשפל: כפה ואגמון. השרים הדומים לענף יפה וכפל הדבר במ"ש: (יד) ונשוא פנים. מי שהכל נושאים לו פנים לפי רוב החשיבות: מורה. המלמד לעשות שקר: הוא הזנב. הוא השפל שבעם: (טו) מאשרי. המדריכים את העם המה מתעים אותם ללכת בדרך לא ישר: ומאשריו. אותם שהיו מיושרים בעיני העם המה נשחתים: (טז) לא ישמח. כי כשאדם חוטא ובא עליו העונש אין שמחה לפני המקום: כלו חנף. כולם מחניפים לרשעים: ועוד ידו נטויה. להכות בהם עוד יותר: (יז) כי בערה. הרשעה שעושים תבער כמו אש ובתחלה תשרוף הפחותים שבעם ואח"כ בהגדולים שבהם ר"ל העון עצמו יקטרג עליהם ויפרע מהם: ויתאבכו. בעבור מרבית התבערה יתורמומו גאות העשן כי תנשא למעלה למעלה ר"ל הפורעניות תגדל מאד: (יח) בעברת ה'. בחמת ה' תתחרך ותשרף ארץ: כמאכלת אש. כמו הדבר הנאכל באש שהעץ שנאחו בו האש מדליק את העץ האחר כן העם הזה איש אל אחיו לא יחמולו ולא יהיה די להם הרע שעשה האויב:

משלי טז יג-כו

יג רְצוֹן מַלְכִים שִׁפְתֵי צַדִּיק וְדָבָר יִשְׁרִים יֵאָהֵב: יד חֲמַת מֶלֶךְ מִלְּאֲכֵימוֹת וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרְנָה: טו בְּאוֹר־פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וְרְצוֹנוֹ פֶּעַב מִלְּקוֹשׁ: טז קָנְהֶחֱכֶמָה מִה־טוֹב מִחֲרוֹץ וּקְנֹת בְּיָנָה נִבְחַר מִכֶּסֶף: יז מִסֵּלֶת יִשְׂרָיִם סוֹר מֵרַע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹ נֹצֵר דְּרָפוֹ: יח לִפְנֵי־שֹׁכֵר גָּאוֹן וּלְפָנָיו כְּשִׁלּוֹן גְּבַה רֹחַ: יט טוֹב שִׁפְלֵרוּחַ אֶת־(עֲנִיִּים) עֲנִיִּים מִחֶלֶק שֵׁלֶל אֶת־גֵּאִים: כ מִשִּׁפִּיל עַל־דָּבָר יִמְצֵא־טוֹב וּבֹטַח בִּיהוָה אֲשֶׁר־יִ: כא לַחֲכָם־לֵב יִקְרָא נְבוֹן וּמְתָק שִׁפְתָּיִם יִסִּיף לֶקַח: כב מְקוֹר חַיִּים שֶׁכֵּל בְּעֵלְיוֹ וּמוֹסַר אוֹלָיִם אוֹלֶת: כג לֵב חָכֵם יִשְׁפִּיל פִּיהוּ וְעַל־שִׁפְתָּיו יִסִּיף לֶקַח: כד צוּף־דְּבֶשׁ אֲמַר־יִגְעֵם מְתוֹק לְנַפֵּשׁ וּמִרְפָּא לְעַצֵּם: כה יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי־אִישׁ וְאַחֲרֵיהָ דְרָכֵי־מוֹת: כו נַפֵּשׁ עֹמֵל עֲמָלָה לֹא פִי־אֲכָף עֲלָיו פִּיהוּ:

רש"י

בדברים מפולפל בחכמתו ויקראו אותו נבון: ומתק שפתים יוסיף לקח. כשאדם מטעים דבריו לתלמיד וממתיק דבריו בטעמים יוסיף לקח: (כב) מקור חיים שכל. לבעליו. וכן פתרון המקרא שכל הבעלים מקור חיים הוא לו: ומוסר אוילים אולת. יסורי אוילים ע"י אולת באים להם וכן משמעו האולת יסורין הוא לאוילים: (כג) לב חכם ישכיל פיהו. לבו מלמד את פיו לדבר צחות. (ועל שפתיו יוסיף לבו לקח): (כד) צוף דבש. מתוק דבש, ברישק"ה בלע"ז: אמרי נועם. דברי תורה: (כה) יש דרך. שהוא ישר לפני איש: (כו) עמלה לו. לצרכו הוא עמל: כי אכף עליו פיו. כשפיהו כופהו ותובע לו מאכל אז עמלו עומדת לו שאכל מה שעמל כבר:

(יד) חמת מלך. הוא כמלאכי מות כשלוחי מיתתם: ואיש חכם יכפרנה. פייסנה: (טו) באור פני מלך חיים. מי שהקב"ה מסביר לו פנים חיים הוא לו לכך צריך אדם ליישר דרכו לפניו: ורצונו כעב מלקוש. מי שהוא מרוצה לו רצונו טוב לו כעב המביא את המטר: (יט) טוב שפל רוח. טוב להתחבר את ענוים ולהיו' אתם שפל רוח מהיות מחלק שלל את גאים: (כ) משכיל על דבר ימצא טוב. הנותן לב להתבונן על דבריו לפלס את דרכיו ימצא טוב: ובוטח בה' אשריו. כשהוא מפלס דרכיו ורואה בה מצוה שיש בה סכנה או חסרון כיס ובוטח בהקב"ה ועושה הטוב: אשריו. הן אשרויו שלו: (כא) לחכם לב יקרא נבון. שלמד חכמה מרבו: יקרא נבון. סופו שיהיה נבון

מצודת ציון

(יד) יכפרנה. ענין העברה וקנחת ועש"ז יקראו המזורקים כפורי זהב (עזרא א) כי הכהן מקנח ידו מן הדם בשפת המזורק: (טו) מלקוש. כן נקרא המטר המאוחר כמו יורה ומלקוש (דברים י"א): (יח) גאון. ענינו ממשלה כמו גאון יעקב (עמוס ד'): כשילון. ענין חלשות ונפילת הכח: (יט) שלל. הון רב: (כד) צוף דבש. חלות דבש וכן ונופת צופים (תהלים ט): לעצם. ר"ל לגוף כי העצמות הם מעמידי הגוף: (כו) אכף. מלשון כפיה ונגישה וכן ואכפי עליך לא יכבד (איוב לג):

נדנדו עון והרוצה לשמור נפשו ישמור דרכו לבלי לכת כפי ההודמן: (יח) לפני שבר. טרם יבוא שבר על הרשע בא לו מתחלה גאון וממשל רב כי בזה יכפל הצער: גובה רוח. על רוב הטובה הבאה לו טרם הכשילון וכפל הדבר במ"ש: (יט) טוב. יותר טוב להיות שפל רוח להתחבר עם הענוים אף אם מעט ריוח עמהם מלהיות מחלק שלל רב מאשר ריוח עם הגאים כי פן ילמד ממעשיהם: (כ) משכיל. המתבונן וצופה לסוף הדבר ימצא טוב כי יצליח ואם אחר כל ההתבוננות יבטח בה' אשרי לו: (כא) לחכם לב. למי שלמד חכמה מרבו סופו יקרא נבון כי יתחכם להבין דבר מתוך דבר: ומתק. הממתיק אמרים לזולת למען יערב לו להיות מקובל על הלב הנה יועיל גם לעצמו כי בזה יוסיף ללמוד להבין תוכיות הדבר: (כב) שכל. השכל הוא לבעליו כמעין הנובע חיים כי בעבורו בא לו חיים: ומוסר. היסורים הבאים על האוילים הם בעבור אולתם: (כג) ישכיל פיהו. ילמד את פיו להמתיק אמרים וכאשר יהיו שגורים על שפתיו יוסיף עוד ללמוד להבין תוכיות הדבר א"כ באה ההשכלה מן הלב אל הפה והזוורות לבוא מן הפה אל הלב עד אין תכלית: (כד) צוף דבש. הממתיק אמרים בנעימות רב המה ערבים לשומעיהם כחלות הדבש והמה מועילים לנפש ולגוף כי בזה ימשוך לכות בני אדם אחר דעתו הן בדבר המוסר הן בדבר הנצרך: (כה) לפני איש. לפי ראות עיניו: ואחריה. אחריית הדרך הוא הולך אל דרכי מות: (כו) עמלה לו. טורח המלאכה יעמוד לו לצורכו כאשר פיו יכוף אותו לתבוע המאכל אז יהיה לו למלא שאלתו:

מצודת דוד

(יג) שפתי צדק. אמרי צדק: יאהב. אל המלכים: (יד) מלאכי מות. החמה ההיא כאלו ישולח באדם מלאכי מות: יכפרנה. יעביר את החמה במתק אמרי פיו: (טו) באור. כשהמלך מאיר פניו למי ומראה פנים צהובות ושוחקות היא לו לחיים כי הרבה טובה ביד המלך: ורצונו. רצון המלך הוא כעב המביא מלקוש הוא המטר המאוחר היורד על הקשין ועל המלילות: (טז) מה טוב. מה מאוד הוא טוב יותר מחרוץ והוא מין זהב טוב: וקנות בינה. קנין הבינה: (יז) מסלת. דרך הישרים הוא לסור מרע כי יתבוננו בדרכם שלא יבואו לידי

י נבקעה, ועמד חוץ מגתה, נטל עץ ארו ואזוב ושני תולעת. אמר להן: עץ ארו זה? עץ ארו זה? אזוב זה? אזוב זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שלש פעמים על כל דבר ודבר, והם אומרים לו: הן, והן, שלש פעמים על כל דבר ודבר.

יא פרכן בשני הלשון, והשליך לתוך שרפתה. נשרפה, חובטין אותה במקלות, וכוכרין אותה בכברות. רבי ישמעאל אומר: במקבות של אבן ובכברות של אבן היתה נעשית. שחור שיש בו אפר — פותשין אותו; ושאין בו — מניחין אותו. העצם, בין כך ובין כך היתה נכתש. וחולקים אותו לשלשה חלקים: אחד נתן בחיל, ואחד נתן בהר המשחה, ואחד היה מתחלק לכל המשמרות.

פ ר ק ר ב י ע י

א פרת חטאת ששחטה שלא לשמה, קבל והזה שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה

פירוש ברטנורא

י נבקעה. הפרה מחמת האור. אבל אם לא נבקעה לא, דכתיב אל תוך שרפת, לא קודם שיצות האור ברובה, ולא אחר שתיעשה אפר. והוא הדין אם קרע בסכין אחר שיצות האור ברובה: ועמד. הכהן: חוץ מגתה. גומא שהיתה בקרקע כמין גת עושה לשריפת הפרה, וכשהיה משלך עץ ארו ואזוב ושני תולעת צריך שיעמוד חוץ לאותה גומא: עץ ארז. אגודה שיש בה עץ ארו ואזוב כרוכים עם שני תולעת: עץ ארו זה. לפי שיש מינים הרבה שדומין לארו ואינן כשרין, לכך צריך להודיע שזהו שצותה עליו תורה. וכן באזוב. וכן בשני תולעת. ואזוב הוא שקרוין לו בערבי "צת"ר. ושני תולעת הוא צמר צבוע בצבע הנקרא בערבי כרמ"ו ובלע"ז קרמ"ו:

יא פרכן. לעץ ארו ואזוב כשיירי לשון של צמר שהוא צבוע בשני תולעת שהיתה ארוכה, וכמו שהיה עורף ממנה על עץ הארו ואזוב היה כורך שלשתן יחד, כדי שיהא להן כובד ויפלו לתוך שריפת הפרה ולא תקלוט השלכת את הלשון. ואם לא כרכן והשליך כל אחד בפני עצמו, כשרה: בכברות של אבן. אבנים המנוקבים נקבים דקים ככברה. ואין הלכה כר' ישמעאל: שחור שיש בו אפר. פחם שאם יכתשו אותו ועשה אפר: כותשין אותו. ואם לא יחזור כמו אפר, מניחין אותו: בין כך ובין כך. בין שיחזור אפר בין שלא יחזור אפר: חולקין אותו לשלשה חלקים. לאחר שכברו את כל האפר, בין אפר הפרה בין אפר עצים שנשרפו עמה, חולקין את האפר לשלשה חלקים: אחד ניתן בחיל. למשמרת, כדכתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: ואחד ניתן בהר המשחה. ובה היו הכהנים מקדשין: ואחד היה מתחלק לכל המשמרות. וממנו היו מוין כל ישראל:

ד א פרת חטאת. שלא לשמה פסולה. דאמר קרא חטאת היא, ומדקרייהו רמנא חטאת למדנו שהיא מעונה שחיטה לשמה כחטאת: ורבי אליעזר

משניות מבוארות - קהתי

ישמעאל אומר: במקבות של אבן ובכברות של אבן היתה נעשית — בפטישי אבן היו חובטים אותה ובכברות של אבן היו כוברים את האפר; רבי ישמעאל סובר, שמלאכות אלו צריכות להעשות בכלים שאינם מקבלים טומאה, לשם שמירה יתירה. ואין הלכה כרבי ישמעאל. שחור שיש בו אפר — פחם הניתן להיכתש וליעשות אפר, פותשין אותו — עד שיעשה אפר; ושאין בו — אפר, כגון שלא נשרף יפה, מניחין אותו — במקום השריפה. העצם, בין כך ובין כך — בין שיכול להיעשות אפר ובין שאינו יכול להיעשות אפר, היתה נכתש — עם השאר, וכשר לקידוש. ברם, עצם שנכתש בפני עצמו ולא נתערב עמו מאפר גמור, פסול לקידוש (תוספתא; מהר"ם; תפארת ישראל). וחולקים אותו — את האפר, לאחר שכברוהו, לשלשה חלקים: אחד נתן בחיל — חלק אחד היו מצניעים בחיל למשמרת, שנאמר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת", וממנו היו מוים על הכהן השרוף את הפרה (לעיל ג, א); וכבר שנינו, שה"חיל" היינו השטח שבין הסורג לבין חומת העזרה, ברוחב עשר אמות (מידות ב, ג); וקאשחיה — וחלק אחד ניתן בהר הזיתים, ובו היו הכהנים מקדשים, ואחד היה מתחלק לכל המשמרות — וממנו היו מוים כל ישראל (תוספתא). אבל הרמב"ם כותב: "זה שמתחלק לכל המשמרות. היו הכהנים מקדשין ממנו: וזה שניתן בהר המשחה, היו ישראל מוים ממנו (הל' פרה ג, ד; ועיין 'תוספות יום טוב', שמבוארת שם גירסת הרמב"ם).

באור משנה א

פרת חטאת — פרה אדומה, שנאמר בה (במדבר יט, ט): "חטאת היא". ומכאן היא נקראת גם "פרת חטאת". ששחטה שלא לשמה — אלא לשם איזה קרבן שהוא, קבל והזה שלא לשמה — או שקיבל דמה שלא לשמה, או שהיה מדמה שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה — שעשה אחת מן העבודות הנזכרות לעיל תחילה לשם פרה אדומה ואחר כך לשם איזה קרבן שהוא, או שלא לשמה ולשמה — תחילה לשם איזה קרבן ואחר כך לשם פרה אדומה,

באור משנה י

נבקעה — הפרה מחמת האש, ועמד — הכהן, חוץ מגתה — חוץ למקום המתוקן לשריפתה, שהיה דומה לגת, נטל עץ ארו ואזוב ושני תולעת. אמר להן — לזקנים העומדים שם: עץ ארו זה? עץ ארו זה? אזוב זה? אזוב זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שלש פעמים על כל דבר ודבר — שלוש פעמים הוא חוזר על כל שאלה. והם אומרים לו: הן, והן, והן — הן, הן, הן, שלש פעמים על כל דבר ודבר — על כל שאלה ושאלה השיבו לו: הן. וכתב הרמב"ם: "וכל כך למה? לפי שמניי ארוים שבעה הם. ומיני אזוב ארבעה. והצבוע אדום יש שצובעים אותו בפאה ויש שצובעים אותו בלכא ויש שצובעים אותו בתולעת... ולפיכך מודיע לכל. ומגלה להם. שאלו הם המינים האמורים בתורה" (הל' פרה ג, ב). ויש כותבים, שהטעם הוא כדי לעשות פרסום לדבר שדוחים דעות הצדוקים (עיין 'תוספות יום טוב'; 'משנה אחרונה'). ויש מפרשים: עץ ארו זה — נוטל רשות מבית דין ואומר: אשליך עץ ארו זה? וכן השאר (הרא"ש). ואמנם בתוספתא שנו, שהכהן גם אומר: "אשליך, אשליך", שלוש פעמים, והם אומרים לו: הן, הן, שלוש פעמים.

באור משנה יא

פרכן בשני הלשון — כרך את עץ הארו והאזוב ושני התולעת בעורף הלשון של שני התולעת, שכן הלשון היה ארוך מעץ הארו והאזוב, ובמה שהיה עורף עליהם היה כורך את שלשתם, כדי שיהא להם כובד ויפלו כולם לתוך שריפת הפרה; ויש מבארים הטעם, כדי שיהיו כולם באגודה אחת (גמרא יומא מא, ב). והשליך — את האגודה, לתוך שרפתה, כמו שנאמר (במדבר יט, ו): "ולקח חכה עץ ארו ואזוב ושני תולעת, והשליך אל תוך שרפת הפרה", ולמדוים מכאן, שאינו משליך אלא משתצית האש ברוב הפרה; אבל לא אחרי שתיעשה אפר. נשרפה — הפרה, חובטין אותה במקלות — את הפרה וכל עצי המערכה שנשרפה בהם (ומב"ם). וכוכרין אותה בכברות — כוברים את כל האפר בכברות, כדי שיצא אפר דק. רבי

— פְּסוּלָה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁר. וְשֵׁלָא רְחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם — פְּסוּלָה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁר. וְשֵׁלָא בְּכַהֵן גְּדוּל — פְּסוּלָה; רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר. וּבְמַחְסַר בְּגָדִים — פְּסוּלָה. וּבְכַלֵּי לֶבֶן הִיתָה נְעִישִׁית. ב שֶׁרְפָה חוּץ מִגְתָּהּ, אוּ בְשֵׁתֵי גְתוּת, אוּ שֶׁשָּׂרְף שְׁתֵּים בְּגַת אַחַת — פְּסוּלָה. הִזָּה וְלֹא פִּיּוֹן פִּנְגֵּד הַפְתָּח — פְּסוּלָה. הִזָּה מְשִׁישִׁית שְׂבִיעִית, חֹזֵר וְהִזָּה שְׂבִיעִית — פְּסוּלָה. מְשִׁיעִית שְׂבִיעִית, חֹזֵר וְהִזָּה שְׂבִיעִית — פְּשָׂרָה.

פירוש ברטנורא

מכשיר. הואיל והיא נשחטת בחוץ, ואין הלכה כר' אליעזר: ושלא רחוצי ידים ורגלים פסולה. דחטאת קרייה רחמנא. ולהכי נקט רחוצי ידים ורגלים ולא תנא קידש, דלא שניא קידש בפנים או בחוץ, בין בכלי שרת בין בכלי חול יוצא: ור' אליעזר מכשיר. דבבואם אל אהל מועד וגו' או בגשתם אל המזבח ירחצו כתיב. ואין הלכה כר"א: שלא ככהן גדול פסולה. דכתיב ונתתם אותה אל אלעזר, אותה אל אלעזר, ואין שאר הפרות נעשות. אלא ככהן גדול: ור' יהודה מכשיר. דרביש, אותה בסגן, ושאר כל הפרות בין ככהן גדול בין ככהן הדיוט. והלכה כר' יהודה: ובבגדי לבן היא נעשית. דכתיב נבי פרה והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם, וביום הכיפורים כתיב (ויקרא ט"ו) והיתה זאת לכם לחוקת עולם, מה עבודת יום הכיפורים בבגדי לבן, אף מעשה פרה בבגדי לבן:

ב חוץ מגיתתה. מקום היו עושים לשריפתה כמין גת כנגד פתחו של היכל, ואם שחמה שלא כנגד פתחו של היכל פסולה: או בשתי גיתות. כגון שחילקה לשנים ושרף חציה בגת זה וחציה בגת זה: או ששרף שתיים בגת אחת. אע"פ שהוציא כל אחת בפני עצמה מיפסלן מחמת מלאכה, שו פוסלת את זו. אבל בוז אחר זו, כשרה: ולא כיוון כנגד הפתח פסולה. דאל נוכח פני אהל מועד כתיב: מששית שביעית. דשבעה פעמים כתיב כסדרן, והוא מנה שביעית קודם ששית, וחזר והזה שביעית, פסולה, דבענין שקרא לששית ששית ולשביעית שביעית. אבל משביעית שמינית, כשרה, דאין שמינית בהאזות של פרה

משניות מבוארות – קהתי

עבודת יום הכיפורים בבגדי לבן אף מעשה הפרה בבגדי לבן (ספרי חוקת).

בתוספתא מובא: שאלו תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי: פרה כמה נעשית? אמר להם: בבגדי זהב. אמרו לו: לימדנו רבנו בבגדי לבן? אמר להם: יפה אמרתם! מעשה שעשו ידי וראו עיני שכחתי, ששמעו אזני לא אחת כמה וכמה! ולא שלא היה יודע, אלא שהיה מבקש לזרז התלמידים. ויש אומרים: הלל הזקן שאלו, ולא שלא היה יודע, אלא שהיה מבקש לזרז התלמידים, שהיה רבי יהושע אומר: כל הלומד ואינו עומד, כאיש שזורע ואינו קוצר. הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיוצאת וקוברת. רבי עקיבא אומר: זמר בה תדירא זמר (דרכי בעלי זמירות שחזורים על זמירותיהם שלא ישכחו אותן, כך יש לאדם לחזר על משנתו — הר"ש).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

שֶׁרְפָה — אם שרף את הפרה, חוץ מגְּתָהּ — חוץ ממקום המתוקן לשריפתה, שהיה דומה לגת ומכוון כנגד פתחו של היכל, או בְּשֵׁתֵי גְתוּת — או ששרף את הפרה בשתי גתות, חלק ממנה בגת אחת וחלק בגת אחרת, או שֶׁשָּׂרְף שְׁתֵּים — שתי פרות, בְּגַת אַחַת — אף על פי שהוציא כל אחת בפני עצמה (ענין לעיל ג, ז), פְּסוּלָה — הטעם הוא: שאם שרפה חוץ מגתה, פסולה לפי ששריפתה לא היתה נוכח אוהל מועד, ונאמר (במדבר יט, ד-ה): "וזהה אל נוכח אוהל מועד מדמה..." "ושרף את הפרה", מקיש הכתוב שריפתה להזאתה, מה הזאתה כנגד פתח ההיכל, אף שריפתה כנגד פתח ההיכל; ומכאן שאם שרפה שלא כנגד פתח ההיכל פסולה. והוא הדין אם שחטה שלא כנגד פתח ההיכל, שהיא פסולה, מטעם ההיקש להזאתה (גמרא זבחים ק"ג, א). ולא נקטה משנתנו "שרפה" אלא משום שאר ההלכות שבה; ואם שרפה בשתי גתות. פסולה, שנאמר: "ושרף את הפרה", ומשמע: שריפה אחת ולא שתיים ("הפארת ישראל"); ואם שרף שתיים בגת אחת. פסולה, שדורשים: "ושרף את הפרה" — אותה לבדה ולא אחרת עמה. ויש מבארים הטעם בשני הדינים האחרונים, לפי שלמדים מן הכתוב "ושרף את הפרה", שמלאכה פוסלת בשריפתה, כגון אם בשעת שריפתה שרף עוד דבר עמה, הריהי פסולה, הלכך אם שרפה בשתי גתות, והואיל ובזמן שריפתה עשה מלאכה, שהוציא לגת האחרת, הרי היא פסולה; וכן אם שרף שתיים בגת אחת, והואיל ובזמן שריפתה של האחת הוא עוסק גם בשריפת השנייה, נמצאת כל אחת פוסלת את חברתה ("משנה אחרונה"; ברטנורא). ברם יש סוברים, שבשורף שתי פרות בגת אחת אין פסול מלאכה, לפי שאין המלאכה פוסלת בשריפתה אלא משום שמסיה דעתו משריפת הפרה, אבל כאן, הרי אין היסח הדעת, שהרי עוסק בשריפת שתיהן. ומכאן מסיקים,

פְּסוּלָה — שהואיל והתורה קראה "חטאת", לפיכך דינה כחטאת, והיה שנינו (זבחים א, א; ד), שהחטאת ששחטה שלא לשמה, או שעשה אחת משאר עבודותיה, כגון קבלת הדם או זריקת הדם, שלא לשמה, פסולה; **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁר** — שלדעתו אין דינה כחטאת, הואיל והיא נעשית חוץ למקדש; ומה שהתורה קוראה "חטאת", לשון חיטוי וטהרה הוא, שאפרה בא לטהר ("משנה אחרונה"; עין רש"י על התורה), וְשֵׁלָא רְחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם — כהן שקיבל דם הפרה או הזה מדמה מבלי לרחוץ ידיו ורגליו, פְּסוּלָה — הפרה, כדן הקרבן (עין זבחים ב, א). בגמרא (זבחים כ, ב) נחלקו אמוראים בענין קידוש ידים ורגלים של הכהן השורף את הפרה: אחד סובר, שמקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים יוצא, ואחד סובר, שמקדש אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקידה של חרס. ואמנם הרמב"ם פוסק, שמקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים, ואם קידש בחוץ ומכלי חול, אפילו במקידה של חרס — כשר, הואיל וכל מעשה בחוץ (הלי פרה ד, טו); **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁר** — את הפרה שנעשתה על ידי כהן שלא רחוצי ידים ורגלים, שאין דינה כקרבן, והואיל ומעשה בחוץ. ובתוספתא מבואר טעמו, שנאמר (שמות כ, כא): "בבואם אל מועד ירחצו מים... או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה". ורחצו ידיהם ורגליהם", ומכאן שאין קידוש ידים ורגלים אלא בפנים. וְשֵׁלָא בְּכַהֵן גְּדוּל — אם הכהן שעשה את הפרה לא היה כהן גדול, אלא כהן הדיוט, פְּסוּלָה — הפרה, שנאמר בה (במדבר יט, ג): "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן", ודורשים: אותה אל אלעזר. היינו הפרה שנעשתה בימי משה נעשתה באלעזר בן אהרן, שהיה אז סגנו של הכהן הגדול, אבל שאר כל הפרות אינן נעשות אלא ככהן גדול; **רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר** — שרבי יהודה דורש: אותה אל אלעזר. שהיה סגן הכהן הגדול, אבל שאר כל הפרות בין ככהן גדול בין ככהן הדיוט (גמרא יומא מב, ב). והלכה כרבי יהודה (רמב"ם הלי פרה א, יא; עין שם בסוף משנה). **וּבְמַחְסַר בְּגָדִים** — כהן שעשה את הפרה בפחות מארבעה בגדי הכהונה, כמו שהמשנה מפרשת להלן, פְּסוּלָה — שנאמר (שם שם, ד): "ולקח אלעזר הכהן". ודרשו (בספרי): הכהן בכיהונו (הר"ש), **וּבְכַלֵּי לֶבֶן** — בבגדי לבן, הִיתָה נְעִישִׁית — אפילו כהן גדול שעשה את הפרה, עשאה בארבעה בגדי לבן של כהן הדיוט, והם: כתנות ומכנסיים ומצנפת ואבנט. ובתוספתא שנו: מצוותה בארבעה בגדי לבן של כהן הדיוט. ואם עשאה בבגדי זהב או בבגדי חול, פסולה. דין זה למדים בגזירה שווה מיום הכיפורים, שכן בפרה נאמר (במדבר יט, י): "והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחוקת עולם". וביום הכיפורים נאמר (ויקרא טו, לד): "והיתה זאת לכם לחוקת עולם", מה

ג שרפה שלא בעצים, או בכל עצים, אפילו בקש או בגבבה — פשרה. הפשיטה ונתחה — פשרה. שחטה על מנת לאכול מפשרה, ולשתות מדמה — פשרה. רבי אליעזר אומר: אין מחשבה פוסלת בפרה. ד כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף — מטמאין בגדים, ופוסלים אותה במלאכה. ארע בה פסול בשחיטתה

פירוש ברטנורא

זוה טעה בדבור בעלמא: וחזר וזוה שמינית. לאו דוקא, דבכל ענין כשרה, בין חזר וזוה בין לא חזר וזוה. ואגב רישא נקמיה. אי נמי הא קמשמע לן דאע"ג דהוסיף בהזאת לא פסל, דמכי גמרניהו לשבע הזאת נגמרה מצותה, ותו לא חיישין למה שהוא מוסיף:

ג שרפה שלא בעצים. שהצית האור בגופה של פרה: כשרה. שלא נכתב בתורה עצים, אלא ושרף סתם: או בכל העצים. שלא שרפה באורים ארונים וברושים ועצי האנה השניים בפרקין דלעיל: הפשיטה ונתחה כשרה. דאת עורה ואת כשרה כתיב, בין בהפשט וניתוח בין במחור: על מנת לאכול מפשרה או לשתות מדמה כשרה. דוקא לאכול ולשתות הוא דמכשיר תנא קמא, דבכל הקרבנות נמי כי האי גוונא כשר, כדתנן בפרק כל הפסולים [דף ל"ה] חשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, כשר, כגון מאכילת מובח לאדם. אבל חשב על מנת להוות מדרמה למחר, פסל תנא קמא, דחמאת קרייה רחמנא. ור' אליעזר סבר דאין מחשבה פוסלת בפרה כלל, אפילו בהזאת. ואודא למעמיה דבשלא לשמה מכשיר בריש פירקין, שאין לה דין מדיני קדשים, הואיל והיא נעשית בחוץ. ואין הלכה כרבי אליעזר:

ד כל העוסקין בפרה אדומה, באחת מכל עבודותיה, בין בתחילה בין באמצע בין בסוף: מטמאין בגדים. דכתיב והשליך אל תוך שריפת הפרה וסמוך ליה וכיבס בגדיו הכהן, ובשריפתה כתיב והשורף אותה יכבס בגדיו, ואם המשליך את האוב מטמא בגדים, השורף לא כל שכן, אלא בא הכתוב ולימך על כל העוסקים בפרה מתחילה ועד סוף שיהיו מטונים כבוס בגדים: ופוסלים אותה במלאכה. דכתיב ושחט אותה, ולא שיעשה מלאכה אחרת עמה בשעת שחיטתה. וכן בשריפתה כתיב [ושרף את הפרה] ולא שיעשה מלאכה אחרת עם שריפתה, למדנו שמלאכה פוסלת בה משעת שחיטתה עד שתיעשה

משניות מבוארות – קהתי

בגופה של הפרה, או בכל עצים — או ששרף אותה בכל עצים שהם, ולא בעצי ארזים וארונים וברושים ועצי תאנה, שנימנו לעיל (ג), (ח), אפילו בקש או בגבבה — שאין מרבים אפר כלל (תפארת ישראל): גבבה היינו עצים דקים שמלקטים מן השדות להסקה; פשרה — שלא כתוב בתורה "עצים", אלא "ושרף" סתם. הפשיטה — אם לאחר ששחט את הפרה הפשיטה, הסייר מעליה את עורה, ונתחה — וחתך אותה לנתחים, ואחר כך שרף את כולה, פשרה — אמנם לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלמה, שכן מקיש הכתוב שריפתה לשחיטתה, מה שחיטתה כשהיא שלמה, אף שריפתה כשהיא שלמה (ספרי; גמרא חולין יא, א), אבל בדיעבד אם הפשיטה וניתחה לפני שריפתה, כל ששרף את כולה, אינה נפסלת, שנאמר: "ושרף את הפרה... את עורה ואת בשרה", ודרשו: את עורה ואת בשרה — בין בהפשט וניתוח בין במחור. שחטה על מנת לאכול מפשרה, ולשתות מדמה — או על מנת לשתות מדמה, פשרה — כדין הקרבן, שהמחשב באחת מעבודותיו לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו דבר שאין דרכו לאכול, כשר, שאין מחשבה זו פוסלת אותו (עין זבחים ג, א). אבל אם חשב בשעת שחיטה או קבלה להוות דמה למחר, פסולה, כדין קדשים, הואיל והתורה קראה "חטאת". רבי אליעזר אומר: אין מחשבה פוסלת בפרה — כלל, שאפילו חישב בשעת שחיטה או קבלה להוות דמה למחר, אינה נפסלת. רבי אליעזר הולך לשיתנו, שאין דין הפרה כדין הקדשים, הואיל והיא נעשית בחוץ. ואין הלכה כרבי אליעזר.

שטעם משנתנו כמו שביארנו לעיל, משום שנאמר: "ושרף את הפרה" — ולא שתי פרות (הורא"ש). ברם, אם שרף שתי הפרות בזה אחר זה, היינו שלאחר שנעשתה האחת אפר, שרף שם פרה אחרת על גבה, הרי הן כשרות (תוספתא). וכן כתוב הרמב"ם: אם אחר שנעשית אפר, מביא אחרת — שורף על גבה ואינו חושש. הנה — מדם הפרה, ולא כן — את ההזאה, כנגד הפתח — של ההיכל, פסולה — שהרי מפורש בתורה (שם שם, ד): "והזה אל נוכח פני אוהל מועד". הנה מששית שביעית — לעיל שנינו (ג, ט): "על כל הזאה טבילה". ובהא משנתנו ללמד, שאם טבל אצבעו ברם בפעם ששית, והיזה הזאה ששית, ומשיירי הדם שבאצבעו היזה הזאה שביעית, אפילו תזרז הנה שביעית — אף על פי שטבל טבילה וחזר והיזה הזאה שביעית, פסולה — שהואיל וההזאה השביעית שהיזה עם הששית נפסלה, שוב אין ההזאה שלאחר הטבילה השביעית מצטרפת להזאות הכשרות, מאחר שהזאה פסולה מפסיקה ביניהן. משביעית — אבל אם טבל בפעם שביעית והיזה הזאה שביעית, ומשיירי הדם היזה הזאה שמינית, תזרז הנה שמינית — אף על פי שחזר וטבל פעם שמינית והיזה שמינית, ונמצא מוסיף על ההזאות, פשרה — הואיל ועשה שבע הזאות כשרות, שוב אין ההזאות שאחריהן פוסלות (רמב"ם; הורא"ש; תפארת ישראל). ברם, הרמב"ם כותב, שדווקא אם כהן אחר הוסיף הזאה שמינית (כגון שנטל מאצבעו של הכהן העונסך בפרה והיזה. — משנה אחרונה). אבל אם הוסיף הכהן העוסק בפרה, פסולה, מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך בשעת שריפתה, וכבר הוכרנו לעיל, שמלאכה פוסלת בשריפת הפרה.

בארנו את הסיפא לפי הרמב"ם והגר"א. אבל מפרשים אחרים מבארים שהסיפא עוסקת בכגון שטעה במנין ההזאות: היזה מששית שביעית — אם במקום הזאה ששית מנה שביעית, אפילו חזר והיזה שביעית. פסולה — שצריך לקרוא לכל הזאה את השם הראוי לה, היינו לששית ששית ולשביעית שביעית, וכיון שהקדים שביעית לששית, ונמצא שלא קרא את שתי ההזאות הללו בשמן הראוי, לפיכך פסולה. אבל משביעית שמינית — אם טעה בהזאה שביעית וקרא לה שמינית, וחזר והיזה שמינית. כשרה — שהשמינית אינה בכלל מנין ההזאות, ואין כאן אלא טעות בדיבור. ומה שנקטה המשנה: "וחזר והיזה שמינית", לא דווקא, שבכל אופן כשרה, בין שחזר והיזה בין שלא חזר והיזה, ולא נקטה המשנה פיסקה זו אלא אגב רישא (ה"ש ברטנורא): או שפיסקה זו באה להשמיענו, שאף על פי שהוסיף הזאות, לא פסל, שמשגמר שבע ההזאות נגמרה מצותה, ושוב אין חוששים למה שמוסיף (ברטנורא).

באור משנה ג

שרפה — אם שרף את הפרה, שלא בעצים — אלא הצית אש

באור משנה ד

כל העוסקין בפרה — אדומה, באחת מעבודותיה, מתחלה ועד סוף — מתחילת השחיטה ועד אסיפת האפר, מטמאין בגדים — שנאמר (במדבר יט, ו-ז): "ולקח הכהן עץ ארו ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה, וכבס בגדיו הכהן", ואחר כך נאמר

— אינה מטמאה בגדים. ארע בה בהיתתה, כל העוסק בה לפני פסולה — מטמאה בגדים, לאחר פסולה — אינה מטמאה בגדים; נמצא חמרה קלה. לעולם מועלין בה, ומרבין לה עצים, ומעשיה ביום ובכהן. המלאכה פוסלת בה עד שתעשה אפר. והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר.

פ ר ק ח מ י ש י

א המביא פלי חרס לחטאת — טובל, ולן על הכבשן; רבי יהודה אומר: אף מן הבית הוא מביא וכשר, שהכל

פירוש ברטנורא

אפר: אירע בה פסול בשחיטתה. לא שנתבלה בשחיטה, דא"כ מטמאה בגדים משום נבילה. אלא פסול מחמת מלאכה, דומיא דאירע בה פסול בהזאתה: אינה מטמאה בגדים. דכיון דשחיטתה בפסול, אם כן לא נעשה בה עדיין לשם פרה כלום בכשרות. אבל אירע בה פסול בהזאה, כבר נעשת השחיטה בהכשר: לעולם מועלין בה. הנהנה ממנה בין לפני שריפתה בין לאחר שריפתה, חייב קרבן מעילה, עד שתעשה אפר. אבל לאחר שנעשת אפר, אין באפר משום מעילה, דכתיב חטאת היא. חטאת, מלמד שמועלין בה. היא, בה מועלין, באפרה אין מועלין; ומרבין לה עצים. נמי דוקא עד שתעשה אפר; ומעשיה ביום. בתוספתא מפרש, חוץ מאסיפת אפרה והמילוי והקידוש. שיכולים לאסוף אפר הפרה בלילה, ולשאוב המים מן הבאר והוא הנקרא מילוי, ולשים בתוכה האפר והוא הנקרא קידוש, כל זה מותר לעשות בלילה. וכל מעשה פרה, ככהן, חוץ מאסיפת אפרה והמילוי והקידוש וההזאה, שהם כשרים בור. אסיפת אפרה, דכתיב ואסף איש טהור, מלמד שאסיפת האפר כשרה בכל אדם. ובהזאה הוא אומר והזה הטהור על הטמא, בין שהוא כהן בין שאינו כהן; והמלאכה פוסלת במים. דכתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למו נדה [חטאת היא], מה חטאת נפסלת במלאכה כדכתבין לעיל, כך מים נפסלים במלאכה משעת המילוי: עד שיטילו את האפר. שמתלים במים מאפר הפרה כשעור שתרואה האפר במים ומהם מוין על הטמא, ואם לאחר שהמילוי האפר במים עשה מלאכה אחרת עמה בשעת הזאתה, לא פסל:

ה א המביא כלי חרס לחטאת. שהולך אצל היוצר לקנות ממנו כלי חרס להניח בו אפר חטאת או מי חטאת: טובל ולן על הכבשן. מתחיל לשומרן במהרה שלא יגע בהן עם הארץ מקודם שיצרפו בכבשן, דהוא גמר מלאכתן לקבל טומאה: ר' יהודה אומר אף מן הבית הוא מביא וכשר. דמהומנין

משניות מבוארות — קהתי

שתיעשה אפר, אבל אסיפת האפר ומילוי המים והקידוש, כולם כשרים בור, ואפילו באשה, חוץ מחרש שוטה וקטן; אסיפת אפרה. שנאמר (שם שם, ט): "ואסף איש טהור", ודרשו: איש — להכשיר את הזר, טהור — להכשיר את האשה (יומא מג, א); ומילוי המים והקידוש. שנאמר (שם שם, יז): "ולקחו לטמא מעפר שריפת חטאת" ודרשו: אותם הכשרים באסיפת האפר כשרים גם בקידוש, שכן פסוק זה נאמר אחרי אסיפת האפר; ואף מילוי המים נאמר באותו פסוק: "ונתן עליו מים חיים אל כלי", ודרשו ממה שנאמר "אל כלי", שיתן המים אל כלי חתילה והיינו המילוי (גמרא יומא מג, א; עין "תוספות יום טוב"). ואף הזאת מי החטאת על הטמא כשרה בור, שנאמר (שם שם, יט): "והזה הטהור על הטמא" — בין שהוא כהן בין שאינו כהן; וכן המלאכה פוסלת בה — כמו ששינוי ברישא, עד שתעשה אפר — פיסקה זו מוסבה על כל מה ששינוי לעיל: על מונעלים בה. ועל מורבים לה עצים, ועל מעשיה ביום ובכהן, ועל המלאכה הפוסלת בה. והמלאכה פוסלת במים — שהמלאכה מים לקידוש ועסק במלאכה אחרת בשעת מילואם או בשעת הולכתם או בשעה שמערה אותם מכלי אל כלי (דמב"ט) פסל את המים, שנאמר (שם שם, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת, למי נדה חטאת היא", ודרשו: למי נדה חטאת היא — מה חטאת (היינו הפרה) נפסלת במלאכה, כך המים נפסלים במלאכה משעת המילוי, עד שיטילו את האפר — לתוך המים, אבל מהטילו בהם את האפר ונתקדשו ונעשו מי נידה, שוב אין המלאכה פוסלת במים המקודשים אפילו בשעת הזאתה.

בענין זמן שריפתה נחלקו המפרשים, שלדעת הר"ש (על פי ה"ספרי") שריפתה בלילה כשרה. אבל הגר"א כותב, שממשנתו משמע ששריפתה אינה כשרה אלא ביום, ואף מביא ראיות לכך מברייתא המובאת במסכת יומא (מב, ב), ומכאן הוא מסיק שמה שמביא הר"ש מן הספרי, טעות סופר היא (עין "אליהו רבא").

באור משנה א

פרק דן בכלים הטהורים למילוי המים ולקידוש.

המביא — ההולך להביא מן היוצר, פלי חרס לחטאת — למלא בו מים כדי לקדשם באפר חטאת, טובל — לשם חטאת, שאפילו הוא טהור גמור, הריהו נחשב כטמא לחטאת (עין חגיגה ב. י). ולן על הכבשן — שבו צורפים כלי חרס, כדי לשמור את הכלי לחטאת, משעה שהכלים עדיין בתוך הכבשן, שלא יגע בו עם הארץ לאחר

(שם שם, ח): "והשורף אותה יכבס בגדיו במים", ודרשו בספרי: אם המשליך את האזוב מטמא בגדים, השורף את הפרה לא כל שכן? ומה תלמוד לומר "והשורף אותה יכבס בגדיו"? אלא בא הכתוב ללמד על כל העוסקים בעבודות הפרה מתחילה ועד סוף, שטעונים כיבוס בגדים; ופוסלים אותה במלאכה — שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהוא עוסק בפרה, הרי היא פסולה, שנאמר (שם שם, ג): "ושחט אותה", בא הכתוב ללימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלת בשחיטתה, ונאמר (שם שם, ח): "ושרף את הפרה", בא הכתוב ללימד על הפרה שתהא פוסלת בשריפתה, וכיון שנאמרו שני הכתובים הללו, נמצאו למדים, שמלאכה פוסלת בפרה משעת שחיטתה עד שתיעשה אפר. ארע בה פסול בשחיטתה — במפרשים מבואר: לא שנתבלה בשחיטתה, שאם כן מטמאה בגדים משום נבילה, אלא שאירע בה פסול מחמת מלאכה שעשה בשעת שחיטתה (הר"ש; הרא"ש; ברטנורא; ועין תוספות רבי עקיבא איגר שתמה על פירוש זה, שהרי הנוגע בנבילה אינו מטמא בגדים, כמו ששינוי במסכת כלימ פירק א משנה ב: וחשוכי בגדים במגע; ועין "חפאת ישראל, בועז"), אינה מטמאה בגדים — שכיון שנפסלה הפרה בשחיטה, עדיין אין עליה תורת פרה אדומה. ארע בה בהיתתה — אבל אם אירע פסול בהזיתתה, כגון מחמת מלאכה, כל העוסק בה לפני פסולה, מטמאה בגדים — והואיל ונשחטה כדינה, לאחר שנפסלה, אינה מטמאה בגדים. נמצא חמרה קלה — החומרה שמחמירים בה לפסלה מחמת פסול, שאירע בה, היא קולה לה שאינה מטמאה עוד בגדים. לעולם מועלין בה — הנהנה ממנה בשוה פרוטה, בין לפני שריפתה בין לאחר שריפתה, עד שתעשה אפר, חייב קרבן מעילה. אבל לאחר שנעשתה אפר, אין באפר משום מעילה, שנאמר (שם שם, ט): "חטאת היא" — ולמדים ממה שהתורה קראה "חטאת" שמועלים בה, וממה שנאמר: "היא" דורשים: בה מועלים ואין מועלים באפרה. ומרבין לה עצים — מותר להרבות עצים בשריפתה, אבל דוקא עד שתעשה אפר, אבל משנעשתה אפר, אם הוסיף בה אפילו עץ אחד, רזי זה כמערב אפר מקלה (אפר מנעזים שנשרפו לצרכי חולין) באפר הפרה (כלה"ט, טו. י). ומעשיה ביום, מעשי הפרה אינם אלא ביום, ולא בלילה, חוץ מאסיפת אפרה. והמילוי, היינו מילוי המים, והקידוש, היינו ליתן את האפר בתוך המים, שכל זה מותר לעשות בלילה; ובכהן — וכל מעשי הפרה ככהן, משעת השחיטה עד

נֶאֱמָרִים עַל הַחֲטָאָת. וּבִתְרוּמָה – פּוֹתַח אֵת הַכֶּבֶשׂוֹן וְנוֹטֵל; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִן הַסֶּדֶר הַשְּׁנִי; רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִן הַסֶּדֶר הַשְּׁלִישִׁי.

בַּהֲמַטְבִּיל כָּלִי לְחֲטָאָת בְּמִים שְׁאִינָם רְאוּיִם לְקַדֵּשׁ – צִרְיָה לִנְגִב; בְּמִים שֶׁהֵם רְאוּיִם לְקַדֵּשׁ – אֵינוֹ צִרְיָה לִנְגִב. אִם לְהוֹסִיף לְתוֹכָהּ מַיִם מְקַדְּשִׁין – בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ צִרְיָה לִנְגִב.

גַּ קְרוּיָה שֶׁהַמְטַבִּילוֹתָ בְּמִים שְׁאִינָן רְאוּיִן לְקַדֵּשׁ – מְקַדְּשִׁין בָּהּ עַד שֶׁתִּטְמָא. וְנִטְמָאָה – אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִם מְקַדֵּשׁ הוּא בָּהּ בִּתְחִלָּה – אָף בְּסוֹף יִקְדֵשׁ בָּהּ; אִם אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ בָּהּ בְּסוֹף – אָף לֹא בִּתְחִלָּה. בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ – לֹא יוֹסִיף לְתוֹכָהּ מַיִם מְקַדְּשִׁים.

פירוש ברטנורא

לִיה לָעַם הָאָרֶץ אִם אוֹמֵר שֶׁשֶׁמְרוּ עַל טַהַר הַטָּמֵא, כְּדַמְרִין בְּפָרֵךְ חוֹמֵר בְּקוֹדֵשׁ דַּעֲמֵי הָאָרֶץ נֶאֱמָרִים עַל טַהַר יוּן לִנְסָכִים וּשְׁמֵן לַמְנַחֵת, שְׁלֵא יְהֵא כָל אֲחֵר וְאֲחֵר בּוֹנָה בְמָה לְעַצְמוֹ וְשׁוֹרֵף פְּרַה אֲדוֹמָה לְעַצְמוֹ. וְהַלְכָה כִּר' יְהוּדָה: וּבִתְרוּמָה. אִם מְבִיא כָלִי חֹרֵם לְהִנִּיחַ בּוֹ תְּרוּמָה: פּוֹתַח אֵת הַכֶּבֶשׂוֹן וְנוֹטֵל. אֵנִי נִשְׁמַר צִרְפָּן וְלֹא שְׁמֵר. דִּכּוּן רַעֲדִין לֹא נִפְתַּח וְלֹא אִבַּק עַל גְּבוּי, לֹא חִישִׁין שְׂמֵא נַעַ בּוֹ עִם הָאָרֶץ, דְּלֹא חִמְרִין בְּתְרוּמָה: ר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִסְדֵּר הַשְּׁנִי. אִם פָּתַח עִם הָאָרֶץ אֵת הַכֶּבֶשׂוֹן וְנִטְל מִמֶּנּוּ כִלִּים, אֵין נוֹטֵל מִסְדֵּר רֵאשׁוֹן, דִּיד הַכֵּל מִשְׁמֵשֵׁין בּוּ, אִבַּל מִסְדֵּר הַשְּׁנִי שַׁתַּח רֵאשׁוֹן שְׁרִי. וְרַבִּי יוֹסִי מַחְמִיר וְאִסֵּר אָף מִסְדֵּר הַשְּׁנִי. וְאֵין הַלְכָה לֹא כִר' שִׁמְעוֹן וְלֹא כִר' יוֹסִי, אֲלֵא אַע"פ שֶׁמִּצְוָה הַכֶּבֶשׂוֹן פָּתוּחַ הָרִי הַכֵּל בְּחֻקַּת טַהַר, וְלִוְקָח אָף מִסְדֵּר רֵאשׁוֹן:

בַּ הַמְטַבִּיל כָּלִי לְחֲטָאָת. כָּלִי שֶׁטָּפַף שֶׁהַמְטַבִּילוֹ כְּרִי לַמְלֹאוֹת בּוֹ מַיִם וְלִקְדָּשָׁם בִּאִפֵּר, אִם הַמְטַבִּילוֹ בְּמִים שְׁאִין רְאוּיִן לְקַדֵּשׁ, כִּגוּן בְּמֵי מְקוּהָ שְׁאִינָם מַיִם חַיִּים צִרְיָה לִנְגִב. הַכָּלִי. שְׂמֵא יִתְעַרְבוּ שְׁאִינָם רְאוּיִים בְּרֵאשׁוֹן. אִבַּל אִם הַמְטַבִּילוֹ בְּמִים חַיִּים הֵרְאוּיִן לְקַדֵּשׁ, אֵין צִרְיָה לִנְגִב: וְאִם לֹאסַף לְתוֹכָהּ מַיִם מְקוֹדְשִׁים. וְאִם הַמְטַבִּילוֹ לְחֻכִּים לְתוֹכָהּ מַיִם שֶׁכֶּבֶר נָתַן עֲלֵיהֶם אֵת הָאִפֵּר, אִפִּילוֹ הַמְטַבִּילוֹ בְּמִים חַיִּים, צִרְיָה לִנְגִב, שְׁלֵא יִתְעַרְבוּ שְׁאִינָם מְקוֹדְשִׁים בְּמְקוֹדְשִׁים, וְתַנּוּן לְקַמֵּן צְלוּחִית שֶׁל חֲטָאָת שׁוֹנֵף לְתוֹכָהּ מַיִם פְּסוּלָ:

גַּ קְרוּיָה. דְּלַעַת יָבֵשָׁה חַלּוּלָה שְׁשׁוֹאֵבִים בָּהּ מַיִם: שֶׁהַמְטַבִּילוֹתָ. מַעֲלָה בְעַלְמָא לַחֲטָאָת, וְלֹא מְשוּם טוֹמְאָה. דֵּהֵא בְּחַדְשָׁה מִיַּרְדֵּי שְׁלֵא נְטַמָּאת מַעוּלָם: בְּמִים שְׁאִין רְאוּיִן לְקַדֵּשׁ מְקוֹדְשִׁין בָּהּ. לֹאחֵר שֶׁנִּבְנְהָ. וְלֹא חִישִׁין שְׂמֵא בַלְעָה מַיִם שְׁאִין רְאוּיִן לְקַדֵּשׁ וְתַחְזוּר וְתַפְלוּת: נְטַמָּאת אֵין מְקוֹדְשִׁים בָּהּ. וְאֵע"פ שֶׁחֹזֵר

משניות מבוארות – קהתי

כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ צִרְיָה לִנְגִב – אִפִּילוֹ הַמְטַבִּילוֹ בְּמִים חַיִּים, צִרְיָה לִנְגִב אַחֵר הַמְטַבִּילוֹתָ, כִּדִּי שְׁלֵא יִתְעַרְבוּ הַמַּיִם שְׁאִינָם מְקוֹדְשִׁים בְּמִים הַמְקוֹדְשִׁים, וּשְׁנֵן לְהִלֵּךְ (ט, א): צְלוּחִית שֶׁל חֲטָאָת שׁוֹנֵף לְתוֹכָהּ מַיִם כָּל שֶׁהָן, פְּסוּלָה.

באור משנה ג

קְרוּיָה – דְּלַעַת יָבֵשָׁה חַלּוּלָה שֶׁהַתְּקִינָהּ לְדִלוּת בָּהּ מַיִם, שֶׁהַמְטַבִּילוֹתָ בְּמִים שְׁאִינָן רְאוּיִן לְקַדֵּשׁ – הֵיינוּ בְּמֵי מְקוּהָ שְׁאִינָם מַיִם חַיִּים; וְלֹא מְשׁוּם טוֹמְאָה הַמְטַבִּילוֹתָ, שֶׁהֵרִי מְדוּבָר כֹּאן בְּדַלְעַת חֲדָשָׁה שְׁלֵא נְטַמָּאת מַעוּלָם, אֲלֵא מְשׁוּם מַעֲלָה יִתְרָה לְשֵׁם חֲטָאָת, מְקַדְּשִׁין בָּהּ – נוֹתֵינָם בָּהּ מַיִם חַיִּים וְמְקַדְּשִׁים אוֹתָם בְּאִפֵּר הַחֲטָאָת, עַד שֶׁתִּטְמָא – הַקְּרוּיָה, כְּלוֹמַר שֶׁמְקַדְּשִׁים בָּהּ כָּל זִמְן שְׁלֵא נְטַמָּאת; וְאָף עַל פִּי שֶׁהַקְּרוּיָה בַלְעָה לְתוֹכָהּ מְמֵי הַמְטַבִּילוֹתָ, אֵין חוֹשָׁשִׁים שְׂמֵא תַחְזוּר וְתַפְלוּת אֵת הַמַּיִם הַלָּלוּ שְׁאִינָם רְאוּיִים לְקַדֵּשׁ וְיִתְעַרְבוּ מַיִם שְׁאִינָם רְאוּיִים בְּרֵאשׁוֹן, שְׁאָף אִם תְּפֹלוֹת טִיפָה, הָרִי הֵיא כְּטֵלָה בְּרוּב מַיִם הֵרְאוּיִים לְקַדֵּשׁ, הַלֵּכֵךְ אֵינָם חִמּוּרִים כָּל כֵּךְ שֶׁנִּחְשָׁשׁ שְׂמֵא תְּפֹלוֹת ('אַלִּיחוּ רַבָּא'): וְיֵשׁ מְפַרְשִׁים: מְקַדְּשִׁים בָּהּ – לֹאחֵר שֶׁנִּיגְבּוּהָ ('הַרִישׁ; בְּרַטְנּוֹרָא). נְטַמָּאָה – הַקְּרוּיָה, וְהַמְטַבִּילוֹתָ מְטוֹמָתָהּ, אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהּ – מֵי חֲטָאָת, שֶׁחֻשָׁשִׁים, שְׂמֵא תְּפֹלוֹת טִיפָה טַמְאָה שֶׁנִּבְלַעָה בָּהּ, וְתַטְמָא אֵת כָּל הַמַּיִם הַמְקוֹדְשִׁים ('אַלִּיחוּ רַבָּא'; 'תַּפְּאֵרַת יִשְׂרָאֵל'). רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִם מְקַדֵּשׁ הוּא בָּהּ בִּתְחִלָּה – קוֹדֵם שֶׁנְּטַמָּאת, וְאֵין חוֹשָׁשִׁים שְׂמֵא תְּפֹלוֹת אֵת הַמַּיִם שְׁאִינָם רְאוּיִים לְקִדְוָה, אָף בְּסוֹף – לֹאחֵר שֶׁנְּטַמָּאת וְהַמְטַבִּילוֹתָ, יִקְדֵּשׁ בָּהּ – וְאֵל נַחְשׁוּשׁ שְׂמֵא תְּפֹלוֹת טִיפָה טַמְאָה; אִם אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ בָּהּ בְּסוֹף – לֹאחֵר שֶׁנְּטַמָּאת, מְשׁוּם שֶׁחֻשָׁשִׁים שְׂמֵא תְּפֹלוֹת טִיפָה טַמְאָה, אָף לֹא – יִקְדֵּשׁ בָּהּ, בִּתְחִלָּה – קוֹדֵם שֶׁנְּטַמָּאת, מִחְשַׁשׁ שְׂמֵא תְּפֹלוֹת אֵת הַמַּיִם שְׁאִינָם רְאוּיִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַחְמִיר וְסוֹבֵר, שֶׁאִפִּילוֹ קוֹדֵם שֶׁנְּטַמָּאת, אֵין מְקַדְּשִׁים בָּהּ, לְפִי שֶׁחֻשָׁשִׁים שְׂמֵא תְּפֹלוֹת אֵת הַמַּיִם שֶׁבַלְעָה שְׁאִינָם רְאוּיִים לְקִדְוָה, וְיִתְעַרְבוּ הַמַּיִם שְׁאִינָם רְאוּיִים בְּמִים חַיִּים. בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ – בֵּין קוֹדֵם שֶׁנְּטַמָּאת וּבֵין לֹאחֵר שֶׁנְּטַמָּאת, לֹא יוֹסִיף – יֵשׁ גּוֹרָסִים: לֹא יוֹסִיף – לְתוֹכָהּ מַיִם מְקַדְּשִׁים – שֶׁחֻשָׁשִׁים שְׂמֵא תְּפֹלוֹת, וּבְמִים מְקוֹדְשִׁים מַחְמִירִים, שֶׁאִפִּילוֹ טִיפָה שֶׁל מַיִם שְׁאִינָם מְקוֹדְשִׁים פְּסוּלָת אוֹתָם.

שֶׁנִּצְרַף כַּכֶּבֶשׂוֹן וּנְגִמְרָה מִלְּאֲכֹתוֹ לִקְבֵל טוֹמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אָף מִן הַבֵּית – שֶׁל הַיּוֹצֵר, הוּא מְבִיא – כְּלֵי חֵרֶס, וְכָשֶׁר – אִם הַיּוֹצֵר אוֹמֵר, שֶׁשֶׁמְרוֹ לְשֵׁם חֲטָאָת, שֶׁהַכֵּל נֶאֱמָרִים עַל הַחֲטָאָת – אִפִּילוֹ עִמֵּי הָאָרֶץ נֶאֱמָרִים לומר שֶׁהַכֵּל טַהוֹר לַחֲטָאָת, שֶׁמִּפְּנֵי חוֹמְרָתָהּ וּמַעֲלוֹת יִתְרִיּוֹת שֶׁעָשׂוּ בָּהּ הַכֵּל נוֹהָרִים בָּהּ; וּבְגִמְרָא ('חוֹנִינָה כָּב, א) אִמְרוּ: הַכֵּל נֶאֱמָרִים עַל טַהַר יוּן לִנְסָכִים וּשְׁמֵן לַמְנַחֵת, שְׁלֵא יְהֵא כָּל אֲחֵד וְאֲחֵד הוֹלֵךְ וּבוֹנָה בְמָה לְעַצְמוֹ וְשׁוֹרֵף פְּרַה אֲדוֹמָה לְעַצְמוֹ. וְהַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּבִתְרוּמָה – חִבְרַת הַרוּצָה הַבִּיאָה כָּלִי חֵרֶס מִן הַיּוֹצֵר לֵיתַן לְתוֹכָהּ תְּרוּמָה, פּוֹתַח אֵת הַכֶּבֶשׂוֹן וְנוֹטֵל – אֵת הַכֵּל, אָף עַל פִּי שֶׁכֶּבֶר נְגִמְרָה מִלְּאֲכֹתוֹ, וְלֹא שְׁמֵר, שֶׁהוֹאִיל וְעֵדִין לֹא נִפְתַּח הַכֶּבֶשׂוֹן וְהַכֵּלִים מְלֵאִים אִבַּק עַל גִּבְיָהֶם, אֵין חוֹשָׁשִׁים שְׂמֵא נִגַע עִם הָאָרֶץ כִּכְלִי, שְׁלֵא חִמְרִין בְּתְרוּמָה שִׁיחָא צִרְיָה לְלוּן עַל הַכֶּבֶשׂוֹן וְלִשְׂמוֹר כִּמוֹ בַּחֲטָאָת; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִן הַסֶּדֶר הַשְּׁנִי – הַחֵבֶר נֹטֵל כָּלִי מִן הַסֶּדֶר הַשְּׁנִי שֶׁל הַכֵּלִים הַסְּדוּרִים כַּכֶּבֶשׂוֹן, אִבַּל לֹא מִן הַסֶּדֶר הָרֵאשׁוֹן שֶׁמְמול פָּתַח הַכֶּבֶשׂוֹן, לְפִי שֶׁחֻשָׁשִׁים שְׂמֵא כֶּכֶר פָּתַח עִם הָאָרֶץ אֵת הַכֶּבֶשׂוֹן וּנְגַע כִּכְלִים הַלָּלוּ; רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִן הַסֶּדֶר הַשְּׁלִישִׁי – רַבִּי יוֹסִי מַחְמִיר וְאִסֵּר עַל הַחֵבֶר לִיטוֹל אָף מִן הַסֶּדֶר הַשְּׁנִי, שֶׁחֻשָׁשִׁים שְׂמֵא נָטַל עִם הַכֵּל כִּלִּי מִן הַסֶּדֶר הָרֵאשׁוֹן לְבַדּוֹק אִם נִצְרַף יָפַח, וְעַל יָדֵי כֵךְ נִגַע גַּם בְּסֶדֶר הַשְּׁנִי, וְאֲחֵר כֵּךְ חָזִיר אֵת הַכֵּל שֶׁנָּטַל לְמַקוֹמוֹ. הַלֵּכֵךְ לֹא יטוֹל אֲלֵא מִהַסֶּדֶר הַשְּׁלִישִׁי. וְאֵין הַלְכָה לֹא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְלֹא כְּרַבִּי יוֹסִי.

באור משנה ב

הַמְטַבִּיל כָּלִי – הֵיינוּ כְּלֵי שֶׁטָּפַף (כֵּלִי שִׁישׁ לוֹ טַהַרָה בַּמְקוּהָ). לְחֲטָאָת – לְמֵא בּוֹ מַיִם כִּדִּי לְקַדְּשֵׁם בְּאִפֵּר חֲטָאָת, בְּמִים שְׁאִינָם רְאוּיִים לְקַדֵּשׁ – אִם הַמְטַבִּיל אֵת הַכֵּל בְּמִים חַיִּים רְאוּיִים לְקִדְוָה, כִּגוּן בְּמֵי מְקוּהָ שְׁאִינָם מַיִם חַיִּים, צִרְיָה לִנְגִב – אֵת הַכֵּל לֹאחֵר הַמְטַבִּילוֹתָ, כִּדִּי שְׁלֵא יִתְעַרְבוּ הַמַּיִם שְׁאִינָם רְאוּיִים בְּמִים חַיִּים; בְּמִים שֶׁהֵם רְאוּיִים לְקַדֵּשׁ – אִבַּל אִם הַמְטַבִּיל אֵת הַכֵּל בְּמִים חַיִּים הֵרְאוּיִים לְקִדְוָה, אֵינוֹ צִרְיָה לִנְגִב – אֵת הַכֵּל לֹאחֵר הַמְטַבִּילוֹתָ, שְׁאָף הַמַּיִם הַנִּשְׂאָרִים כִּכְלִי מֵהַמְטַבִּילוֹתָ רְאוּיִים לְקִדְוָה. אִם לְהוֹסִיף – רֹרֵב הַמְפַרְשִׁים גּוֹרִסִים: אִם לֹאסַף לְתוֹכָהּ מַיִם מְקַדְּשִׁין – אִם הַמְטַבִּיל אֵת הַכֵּל כִּדִּי לְחֻכִּים לְתוֹכָהּ מַיִם שֶׁכֶּבֶר נִתְקַדְּשוּ בְּאִפֵּר חֲטָאָת, בֵּין

ד שְׁפוּפֶרֶת שְׁחַתְּכָה לְחֹמַת — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִטְבֵּיל מִיָּד; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִטְמֵא וְיִטְבֵּיל. הַכֹּל בְּשָׂרִים לְקֹדֶשׁ, חוּץ מִחֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקֶטֶן. רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר בְּקֶטֶן, וּפּוֹסֵל בְּאֵשָׁה וּבְאֶנְדְרוֹגִינוֹס.

פירוש ברטנורא

והטבילה, דחיישין שמא תפלוט משקין טמאים הכלועים בה. דקסברי רבנן דמתמרנין טפי במים טמאים יותר מכלים שאינן ראויין לקדש. ורבי יהושע משוה מדותיו. דאי חיישת, הכא והכא תיחוש. ואי לא חיישת, הכא והכא לא תיחוש. אלא בין כך ובין כך, בין בתחילה אם הטבילה במים שאין ראויין לקדש וניגבה, בין בסוף כשנמטמאת והטבילה אפילו בראויין לקדש וניגבה, לא יוסיף לתוכה מים מקודשים, דחיישין שמא תפלוט. ואין הלכה כר' יהושע: **ד שפופרת**. של קנה שחתכה. תיקנה לשום בה מי חטאת או אפר חטאת, אפילו חתכה חבר שאינו חשוד על הטומאה: ר' אליעזר אומר יטביל מיד. ואיכא הכירא. דפרה נעשית בטבול יום, משום דכלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקודש, שמא נשאר בכלי רוק היוצא מפיו של עם הארץ ועדיין הוא לח בשעת נגמרו של כלי ומטמאו. ואע"ג דטומאה זו אינה צריכה הערב שמש אלא טבילה בלבד, מכל מקום איכא הכירא, משום דלגבי פרת חטאת עשאה כטמא מת בשביעי שלו ומטמא אדם וכלים, ואי איתא דפרה היתה צריכה הערב שמש, גם היא היתה צריכה: ר' יהושע אומר יטמא ויטביל. דבענין אחר ליכא הכירא, כיון דכלים הנגמרים בטהרה לא בעו הערב שמש לקדש. והלכה כר' יהושע: **הכל כשרים לקדש**. כל המהורים כשרים להשליך האפר על גבי המים, ואפילו גשם. דכתוב גבי אסיפת אפר פרה, ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה, ודרשינן איש, להכשיר את הור. טהור, ואפילו אשה. והניח, מי שיש בו דעת להניח, פרט לחרש שוטה וקטן שאין בהן דעת להניח. ובתר [אסיפת אפרה] כתיבא חך עבודה קדושה ואין עבודה מופסקת בניתים. למדנו שכל הכשר לאסיפת אפרה כשר לקדוש: ר' יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה. דאם איתא דכל הכשר באסיפה כשר בקדוש, לכתוב ולקח לשון יחיד בקדוש, כי הוי דכתב ואסף לשון יחיד באסיפה, מאי ולקחו, דאפילו הני דפסולים התם כשרים הכא, כגון קטן, אבל אשה לא, דכתיב ונתן, ולא ונתנה:

משניות מבוארות – קהתי

מִיָּד — את השפופרת, כלומר שאין צורך לטמא את השפופרת ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, כדין כלים הנגמרים בטהרה שצריכים טבילה לקודש, מהטעם שהבאנו לעיל (בהקדמה למשנתנו). שגזרו חכמים משום רוקו של עם הארץ; ויש היכר בטבילה זו, שהפרה נעשית בטבולי יום, שאף על פי שטבילה זו אינה אלא מדרבנן, ולא הצריכה חכמים הערב שמש, מכל מקום יש כאן היכר, שכן לגבי פרת חטאת עשו חכמים את הכלי כטמא מת בשביעי לטומאתו (לאחר הזאה וקודם טבילה). שטמא אדם וכלים (גמרא חגיגה כג, ב), וכיון שאין השפופרת צריכה הערב שמש, ומיד לאחר טבילתה משתמש בה לאפר חטאת, הרי זה היכר יפה שתשמישי פרה נעשים בטבולי יום. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִטְמֵא וְיִטְבֵּיל** — יטמא תחילה את השפופרת, ואחר כך יטבילה, שרק בכך יראו הצדוקים שהפרה נעשית בטבולי יום, מאחר שטמאים את השפופרת טומאה גמורה הצריכה טבילה והערב שמש, ואף על פי כן מיד לאחר הטבילה משתמשים בה לחטאת. אבל אם אין מטמאים את השפופרת הרי בטבילתה בלבד מפני גזירת החכמים, אין היכר לצדוקים, שהפרה נעשית בטבולי יום, והואיל וכלים הנגמרים בטהרה אינם צריכים הערב שמש אף לקודש; ואף על פי שלגבי פרת חטאת עשאה חכמים כטמא מת, מכל מקום אין הצדוקים מרגישים בחומרות אלו שהחמירו חכמים, ואף לדעתם מותר להשתמש בשפופרת זו לפרט חטאת כמו לקודש (ענין 'חוספות יום טוב'). **הַכֹּל בְּשָׂרִים לְקֹדֶשׁ** — ליתא אפר לתוך המים, ואפילו אשה, עבר ואנדרוגינוס, חוץ מִחֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקֶטֶן — שנאמר באסיפת אפר הפרה (במדבר יט, ט): "ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה", ודורשים: איש — להכשיר את הור (שאינו נהון); טהור — ואפילו אשה; והניח — מי שיש בו דעת להניח, יצאו חרש שוטה וקטן, שאין בהם דעת להניח; ואחר כך נאמר (שם שם, יז): "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי", היינו עבודת הקידוש, הבאה אחרי עבודת אסיפת האפר, ואין עבודה מופסקת ביניהם, ומכאן למדים, שכל הפסול באסיפה פסול בקידוש, וכל הכשר באסיפה כשר בקידוש (גמרא יומא מג, א). **רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר בְּקֶטֶן, וּפּוֹסֵל בְּאֵשָׁה וּבְאֶנְדְרוֹגִינוֹס** — טעמו מבואר בגמרא (שם, ט), שאם כוונת התורה היא, שכל הכשר באסיפת האפר כשר בקידוש, היתה צריכה לכתוב "ולקח" בלשון יחיד, כשם שכתבה "ואסף" בלשון יחיד, וכיון שכתבה "ולקחו" בלשון רבים הרי זה בא ללמד, שאפילו אלו שהם פסולים באסיפת האפר, כגון קטן, כשרים בקידוש; אבל אשה פסולה לקידוש, שנאמר: "ונתן" ולא "ונתנה" — ואף על פי שכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה, ובכל זאת אין ממעטים אשה אלא במקום שכתוב בפירוש

לדעת רוב המפרשים אין הסיפא מדברי רבי יהושע, אלא דברי תנא קמא היא. אבל הרב מברטנורא מפרש, שהסיפא היא מסקנת דבריו של רבי יהושע, שבין בתחילה אם הטבילה במים שאינם ראויים וניגבה, ובין בסוף כשנמטמאה והטבילה אפילו בראויים לקדש וניגבה, לא יוסיף לתוכה מים מקודשים, שחוששים שמא תפלוט (ענין 'חוספות יום טוב', שמקשה על פירושו). ואף הגר"א כותב, שרבי יהושע מסיק ואומר: בין כך ובין כך, בין מים שאין ראויים בין מים הראויים, לא יאסף לתוכה מים מקודשים, שחוששים שמא תפלוט, ובמים מקודשים פוסלים כל מים, ואפילו ראויים.

הרמב"ם כותב (בפירושו למשנתנו), שאין הלכה כרבי יהושע, אבל מדבריו (בחיבורו) משמע, שגירסתו ברישא של משנתנו לא היתה כמו הגירסה שלפנינו ('קרויה שהטבילה במים שאין ראויין לקדש'). אלא: 'קרויה שהטבילה במים שהם ראויים לקדש'. כלומר שלפי גירסה זו, אף תנא קמא סובר, שאם הטבילה במים שאינם ראויים לקדש, אין מקדשים בה, ולא נחלקו תנא קמא ורבי יהושע אלא כשהטבילה במים הראויים לקידוש, שלדעת תנא קמא אין חוששים שמא המים שספגה הקרויה אגב הטבילה נפליים לתוך המים הנוגעים לקידוש. ולדעת רבי יהושע חוששים לפליטת המים הללו כשם שחוששים לאחר שנטמאה והטבילה. והסיפא — לשיטת הרמב"ם — היא מדברי תנא קמא.

ודחו שפוסק הרמב"ם (הל' פרה אדמוה ט, י): 'קרויה שהטבילה במים הראויין לקדש — מקדשין בה; אבל אין אוספין לתוכה מי חטאת מפני שהמים שהוטבלה בהן נבלעים בתוכה ויוצאין ומתערבין במי חטאת ופוסטין אותם. ונמאת והטבילה — אין מקדשין בה, שהמשקין חטמאין תבלעין בגופה יוצאו ויתערבו במים שמקדשין אותם בתוכה'.

באור משנה ד

כבר שנינו (ע"ל ג, ז), שטמאים היו את הכהן השרוף את הפרה (וטבל ועשה מיד את הפרה). מפני הצדוקים, שלא יהיו אומרים: במעורבי שמש היתה נעשית (ענין באורנו שם). משנתנו באה ללמד, שאף הכלים שמכניסים לתוכם אפר הפרה, היו טבולי יום, מפני הטעם לדלעל. — ולהבנת משנתנו יש להקדים ששנינו (חגיגה ג, ב): "כלים הנגמרים בטהרה (שבשעה שנגמרה מלאכתם ונעשו ראויים לקבל טומאה נזהר בהם האומן שלא יטמאו, וכגון שהאומן היה "חבר", היודע להיזהר בדבריו טמאה וטהרה), צריכין טבילה לקודש (כלומר אף על פי שנגמרו בטהרה, אין להשתמש בכלים אלו לקדשים, היינו לקרבנות, וכל שכן לתשמישי פרה, אלא לאחר טבילתם); ומבואר הטעם בגמרא (חגיגה כג, א), שגזרו חכמים, שמא ינתן רוק מפני עם הארץ על הכלי בשעה שהאומן עסק בעשייתו, וכשנגמרה מלאכתו, עדיין היה הרוק לח ויטמא את הכלי. הלכך צריך הכלי טבילה לקודש; ברם, דיו בטבילה בלבד, ואינו צריך הערב שמש. משנתנו דנה בכלי שנגמרו בטהרה לשם חטאת, אם די בטבילתו לקודש, כדי שיהא היכר, שהפרה נעשית בטבולי יום, בניגוד לדעת הצדוקים, או שאין היכר בטבילה זו לגבי הצדוקים, מאחר שכלים הנגמרים בטהרה אינם צריכים אף לקודש אלא טבילה בלבד ולא הערב שמש, ומכאן שלשם היכר אין דרך אחרת לטמא את הכלי ולהטבילה, כדרך שעושים לכהן השרוף את הפרה. ונחלקו בזה תנאים במשנתנו.

שְׁפוּפֶרֶת — של קנה, **שְׁחַתְּכָה לְחֹמַת** — שהתקינה ועשאה כלי (הו אוי לקבל טומאה). כדי ליתן לתוכה אפר חטאת, וכגון שחתכה "חבר" הנזהר דיבני טומאה וטהרה, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִטְבֵּיל**

ה בכל הפלים מקדשים, אפלו בכלי גללים, בכלי אבנים, ובכלי אדמה. ובפנינה מקדשין בה. אין מקדשין לא בדפנות הפלים, ולא בשולי המחץ, ולא במגופת החבית, ולא בחפניו; מפני שאין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בפלי. אין מצילין בצמיד פתיל אלא פלים, שאין מצילים מיד פלי חרס אלא פלים. וביצת היוצרים – פשרה; רבי יוסי פוסל. ביצת התרנגולת – רבי מאיר ורבי יהודה מכשירין; וחכמים פוסלין. ז השקת שפסלע אין ממלאין בה, ואין מקדשין בה, ואין מזין ממנה, ואינה צריכה צמיד פתיל, ואינה פוסלת את המקוה. היתה פלי וחברה בסיד – ממלאין בה, ומקדשין בה, ומזין ממנה, וצריכה צמיד פתיל, ופוסלת את

פירוש ברטנורא

ה בכל הכלים מקדשים. בין של עץ בין של עצם בין של זכוכית, ואפילו בכלי גללים דלא חשיבי כלי לענין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, דכתיב מים חיים אל כלי ולא כתיב אל הכלי: מחץ. כלי גדול של חרס שקורין בערבי אלמחנ"ה. ובקצה האחר ממנו עשוי כדמות בית ד והוא שולי המחץ. כך פירש הרמב"ם: ואין מזין אלא בכלי. כלומר, שצריך שיהיו המים בכלי בשעת ההואה: אין מצילין. כל מה שבתוכה מטומאת אוהל המת ע"י צמיד פתיל, אלא כלים: שאין מצילין מאויר כלי חרס אלא פלים. שאם יפול שרץ באויר כלי חרס, טמא כל מה שבתוכו אע"פ שלא נגע בהן, חוץ מכלים שאין מיטמאין מאויר כלי חרס, דכתיב (ויקרא י"א) כל אשר בתוכו ישמא מכל האוכל אשר יאכל, אוכלים ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס, ואין כלים מיטמאין מאויר כלי חרס: שאין מצילין. כמו ואין מצילין. דוגמתו בריש פרק קמא דביצה שאפר כירה מוכן הוא, ואמר רבה בנמרד [דף ח'] הכי קאמר, ואפר כירה מוכן הוא:

ו ביצת היוצרים. כל כלי שמתחיל יוצר חרס לעשות עושה תחילה החומר עגול כצורת ביצה ועושה לו בית קיבול: בשרה. לקדש בו מי חטאת: ור' יוסי פוסל. דלא חשיב ליה כלי. ואין הלכה כרבי יוסי: ביצת התרנגולת. קליפתה הוצינה: וחכמים פוסלים. שאינה חשובה כלי. והלכה כחכמים: ז השוקת שפסלע. שוקת היא אבן חלולה שעל שפת המעיין והמים נכנסים לה דרך חור שבדופנה ומשקין בה הבהמות. והכא מיייר בסלע מחובר שחקקו, אין נחשב כלי הואיל ולא היה עליו שם כלי בתלוש. ואפילו היה תלוש [אלא] שחיברו ולבסוף חקקו: ואינה צריכה צמיד פתיל. אם היתה באוהל המת

משניות מבוארות – קהתי

הרי הכלי מציל על האוכלים שבתוכו מלהיטמא באוויר התנור, משום שכתוב בכלי חרס טמא (ויקרא י"א, ג): "כל אשר בתוכו יטמא", ודרשו: בתוכו ולא בתוך תוכו (עיי' נלים ח, ב-ג). ובאה המשנה ללמד, שאין מצילים מליטמא באוויר כלי חרס משום "תוך תוכו" אלא כלים, אבל כל שאינו חשוב כלי אינו מציל מיד כלי חרס משום "תוך תוכו" (הר"ש; הרא"ש; תפארת ישראל). פסקה זו נמצאת במסכת כלים (ח, ג), והועברה לכאן כלשונה שם: שאין מצילים מדי כלי חרס אלא כלים". אבל כאן היה צריך לומר "ואין" במקום "שאיין", כמו שבארנו לעיל (עיי' יתוספות יוס טוב').

"איש", יש לומר ששונה הדבר כאן, הואיל ושינה הכתוב את לשונו, שבתחילה כתוב "ולקחו", לשון רבים, ואחר כך כתוב "ונתן", לשון יחיד, לפיכך דורשים: "ונתן" ולא "ונתנה" (תוספות סט). ברם, חכמים דורשים ממה שנאמר "ולקחו", "ונתן", שמתור שאפילו שניים יקחו את האפר ואחד יתן אותו אל המים (גמרא סט).

רבי יהודה נט, "ובאדרורגינוס" ולא נט "טומטום", לפי שבטומטום אף תנא קמא מודה שהוא פסול, לפי שהוא ספק ערל (תוספות סט; ועיי' תוספות יוס טוב' ר'משנה אחרונה).

ב א ו ר מ ש נ ה ה

בכל הפלים מקדשים — מי חטאת, בין של עץ, בין של עצם, בין של זכוכית, אפלו בכלי גללים — בכלים שנעשו מגללי בקר, בכלי אבנים, ובכלי אדמה — שאף על פי שלענין קבלת טומאה אין דינם ככלי, מכל מקום חשובים הם כלים לענין קידוש, שנאמר בו (במדבר י"ט, יז): "ונתן עליו מים חיים אל כלי", ומשמע אל איזה כלי שהוא, שהרי לא כתוב "אל הכלי". ובפנינה מקדשין בה — אף על פי שאינה כלי לקבל טומאה; או שבאה המשנה להשמיענו, שאף על פי ששינו (לקמן ט, ח); "מי חטאת ואפר חטאת לא יעבירים בנהר ובספינה", מכל מקום מקדשים בספינה (מהר"ם; תפארת ישראל, בועז'). אין מקדשין — מי חטאת, לא בדפנות הפלים — בדפנות שנשתיירו מכלים שנשתברו, ויש בהם בית קיבול; ולא בשולי המחץ — מחץ היינו כד גדול ששואבים בו מים מן הגת, ובשוליו יש לו בית קיבול, ולא במגופת החבית — שיש לה בית קיבול, היינו שקע שמכניסים שם את האצבע כדי לאחוז במגופה (תפארת ישראל; ועיי' נלים ג, ג), ולא בחפניו — של אדם; מפני שאין ממלאין — מים לקידוש, ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בפלי — כלומר שגם בשעת ההזאה צריך שיהיו המים בכלי, וכל אלו שנימנו אינם כלי. אין מצילין בצמיד פתיל אלא פלים — שכלי חרס שאינם מקבלים טומאה מגבם, או כלים אחרים שאינם מקבלים טומאה כלל, אם יש עליהם צמיד פתיל, הרי הם מצילים על מה שבתוכם מלהיטמא באוהל המת (עיי' הקדמתנו לבאור המשנה נלים ח, ה; ועיי' נלים ו, א); אבל כל שאין עליו תורת כלי אינו מציל בצמיד פתיל; שאין מצילים — כמו ואין מצילים — מיד פלי חרס אלא פלים — שאם כלי נתון בתוך תנור של חרס, וכגון שפיו למעלה מפי התנור, ושרץ בתוך התנור, והיו אוכלים בתוך הכלי,

בארנו את הפסקה שבסיפא לפי הר"ש והרא"ש. אבל הרמב"ם מפרש: שאין מצילין מאויר כלי חרס אלא כלים — שאם נפל שרץ לאויר כלי חרס, טמא כל מה שבתוכו, חוץ מכלים, שאינם מיטמאים מאויר כלי חרס. וכן מפרש גט הרב מברטנורא.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

ביצת היוצרים — ביצת הטיט שמכניסים יוצרי כלי חרס, כדי לעשות ממנה כלי, ובה בית קיבול, פשרה — לקדש בה מי חטאת, שחשובה היא כלי; רבי יוסי פוסל — שלדעתו אינה חשובה כלי, הואיל ועדיין לא נגמרה מלאכתה. ביצת התרנגולת — היינו קליפת הביצה, רבי מאיר ורבי יהודה מכשירין — לקדש בה; וחכמים פוסלין — שאינה חשובה כלי. והלכה כחכמים.

ב א ו ר מ ש נ ה ז

השקת שפסלע — בית קיבול בסלע שנכנסים לתוכו מים מן המעיין הסמוך לו, אין ממלאין בה — מים לקידוש, ואין מקדשין בה — אם מילא מים בכלי ונתנם לתוך השוקת, אין נותנים את האפר לתוכה (משנה אחרונה), ואין מזין ממנה; אם קידש מי חטאת בכלי ושפכם לתוך השוקת, אין מזים מתוכה; והטעם של הכל, לפי שאין עליה שם כלי; ואינה צריכה צמיד פתיל — שאם היתה באוהל המת, הרי היא מצלת על מה שבתוכה בכיסוי בלבד, בלא צמיד פתיל, לפי שאינה חשובה כלי, ודינה כבור ודות שבבית שמצילים על מה שבתוכם בכיסוי בלבד (עיי' אהלות ה, ח), ואינה פוסלת את המקוה — אם ירדו לתוכה מי גשמים ונולו מתוכה למקוה שאין בו ארבעים סאה, לא נפסל המקוה משום מים שאובים, לפי שאין השוקת כלי ואין למים שבתוכה דין מים שאובים. היתה פלי —

המקוה. נקבה מלמפן ופקקה בסמרטוט — המים שבתוכה פסולין, מפני שאינן עגלים פלי; מן הצד ופקקה בסמרטוט — המים שבתוכה כשרים, מפני שהם עגלים פלי. עשו לה עטרה של טיט והלכו המים לשם — פסולין; אם היה בריא פדי שינטל עמה — כשרים.

ח שתי שקתות שבאבן אחת, קדש אחת מהן — המים שבשניה אינן מקדשין. היו נקובות זו לזו בשפופרת הנוד, או שהיו המים צפין על גביהן אפלו פקלפת השום, וקדש את אחת מהן — המים שבשניה מקדשין.

פירוש ברטנורא

מצלת על מה שבתוכה בכסיו לבד בלא צמיד פתיל. לפי שאינה חשובה כלי אלא ככור רות שמצילין על מה שבתוכו בכסיו בלא צמיד פתיל, כדתנן בפרק ה' דאהלות [משנה ו']: ואינה פוסלת את המקוה. אם [נפלו] מי גשמים מתוכה למקוה אין נחשבים מים שאובים לפסול את המקוה: ופקקה. סתמה: מפני שאינם עגולים כלי. כלומר שאין כלי מסבב את המים, שנקב שלמטה מבטלו מתורת כלי, דסתמייה של סמרטוט לא משוי ליה כלי. אבל כשהנקב מן הצד, יש תורת כלי עליו ומקדשים במים שבתוכה, שהרי הכלי מסבב. והיינו עגולים כלי: עשה לה עטרה. שוקת תלושה שחיברה בסיד שהיא חשובה כלי ועשה שפה של טיט לפיה סביב ונתמלאה השוקת מים עד שנתמלא גם השפה, המים פסולים לקדש, לפי שאין התוספת נחשבת כלי: ואם היה בריא. כלומר אם השפה הזאת חזקה ומהודקת בשוקת עד שאילו נתמל השוקת נתמל גם השפה עמה, כשרים:

ח שתי שקתות שבאבן. הכא מוירי באבן המוטלתל שאינה סלע מחובר, ושתי שקתות הללו תורת כלי יש להן: קדש אחת מהן. שנתן אפר פרה במים שבאחת מהן: כשפופרת הנוד. כמין קנה שנתן על פי הנוד שבו מריקים היין או המים בתוך הנוד. ושיעורו, כדי שיהיו שתי אצבעות הראשונות של פס הוד חוזרות בו בריות, לא הגדל, אלא האצבעות הסמוכות לו: או שהיו מים צפין על גביהן. כגון שכותל האמצעי המפסיק בין שתי השקתות נמוך משאר הכתלים: כקליפת השום. כשנתמלאו שתיהן, צפין המים על המהיצה האמצעית כקליפת השום:

משניות מבוארות — קהתי

שינטל עמה — כלומר שהעטרה היתה מהודקת כל כך לשוקת, עד שאם יטלו את העטרה תינטל עמה גם השוקת (תפארת ישראל); משנה אחרונה: ועיין ברטנורא שכותב להיפך: עד שאילו תינטל השוקת תינטל גם העטרה עמה. — המים למילוי, לקידוש ולהזאה.

ממה ששינוי במשנתנו: "מן הצד ופקקה בסמרטוט. המים שבתוכה כשרים. מפני שהם עגולים כלי." למדים אנחנו — כותב הגר"א — שמתור ליתול ידים בכלי שמנוקב מן הצד, כשם שנחשב כלי לענין מי חטאת. ואין לפרש, שדווקא המים שלמטה מן הנקב כשרים (כדעת הר"א"ש שהבאנו לעיל), אבל שלמעלה מן הנקב לא חשוב כלי, שאם כן, היתה המשנה צריכה לשנות: הלכו המים לשם, ופסולים. כמו שהוא שונה בענין עטרה של טיט; אלא ודאי אפילו הלכו המים לשם כשרים, שאף למעלה מן הנקב חשוב כלי. והוא הדין לגבי נטילת ידים ("אליהו רב"א" ועיין "תפארת ישראל. בועד").

באור משנה ח

שתי שקתות שבאבן אחת — שאינה מחוברת לקרקע, והשקתות הללו תורת כלים עליהן, קדש אחת מהן — שנתן אפר פרה במים שבאחת מהן. המים שבשניה אינן מקדשין — שאין השקתות חשובות כלי אחד. היו נקובות זו לזו בשפופרת הנוד — אם בדופן שביניהן היה נקב, שדרכו עוברים המים מאחת לנייחה, והנקב רחב כרוחב השפופרת הנתונה על פי הנוד, ושיעורו כדי שיהיו שתי האצבעות הסמוכות לאגודל מסתובבות בתוכו בריווח, או שהיו המים צפין על גביהן — שהדופן שבין שתי השקתות נמוכה משאר הדפנות, וכשהשקתות מתמלאות צפים המים על גביהן, אפילו פקלפת השום — ששכבת המים הצפה על גבי הדופן שביניהן אינה אלא כעובי קליפת השום, וקדש את אחת מהן — ונתן אפר פרה במים שבאחת השקתות, המים שבשניה מקדשין — שנחשבים כל המים שצפין על גביהן הם בכלי אחד.

שעשה שוקת בתוך אבן שתלש מן הסלע, וחקקה בסיד — לקרקע, ועשאה כשוקת בסלע, מלמלאין בה — מים לקידוש מי חטאת, ומקדשין בה, ומזין ממנה — שאף על פי שחיברה לקרקע לא נתבטלה מתורת כלי, וצריכה צמיד פתיל — כדי להציל באוהל המת על מה שבתוכה שלא יטמא, שדינה ככלי; ופוסלת את המקוה — שיש למים שבתוכה דין מים שאובים הפוסלים את המקוה, הואיל והיא חשובה כלי. נקבה מלמפן — אם אותה השוקת שהיא ככלי, וכשרה למילוי, לקידוש ולהזאה, ניקבה בשוליה, ופקקה בסמרטוט — וסתם את הנקב בסמרטוט, המים שבתוכה פסולין — למילוי, לקידוש ולהזאה, מפני שאינן עגלים פלי — כלומר שאין כלי מסבב את המים, שהנקב שלמטה מבטלו מתורת כלי (הר"ש; ברטנורא); והרמב"ם מפרש: שהמים שבתוכה אינם על עיגול הכלי (אינם נחזים על היקף הכלי) אלא על הפקק. ויש מבארים, לפי שאין בכל עיגול חללה שום מקום שייקרא שם כלי עליו (תפארת ישראל). מן הצד — אבל אם ניקבה מן הצד, ופקקה בסמרטוט — ודווקא כשהיה הנקב גבוה מעט מן השוליים (תוספות יום טוב" ע"פ התוספתא: תפארת ישראל), המים שבתוכה כשרים — למילוי לקידוש ולהזאה, מפני שהם עגלים פלי — שיש כאן כלי המסבב את המים (לפי הר"ש), או שהמים שלמטה נחזים על היקף הכלי (לפי התמב"ם). יש מפרשים, שדווקא המים שלמטה מן הנקב כשרים, ואפילו לא סתם את הנקב, ולא נקטה המשנה "ופקקה בסמרטוט" אלא משום הרישא (הרא"ש; אבל הגר"א אינו טובר כן. עיין בשולי באור המשנה מה שהבאנו מדבריו). עשו לה עטרה של טיט — אם לאותה השוקת שהיא כלי עשו עטרה של טיט. היינו שפה לפיה סביב, והלכו המים לשם — שנתמלאה השוקת מים עד שהגיעו אף כנגד העטרה, פסולין — למילוי, לקידוש ולהזאה, שאין העטרה נחשבת ככלי; אם היה בריא — אם החיבור של העטרה והשוקת היה חזק, פדי

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף עט עמוד ב: הגמרא מסיימת את הקושיא על רב יהודה: מהנהגת רבי צדוק משמע שרק האוכל פחות מכביצה פטור מן הסוכה, הָא - אבל האוכל כְּבִיצָה פְּעִי לאכלו בסוכה. וְאִי סְלִקָא דְעֵתָא שְׂבוּתָתָא הַנְּסָה שְׂאֲמָרוּ, יְתִירָה מְכַבֵּיצָה וכדברי רב יהודה, הַשְּׂתָא - מעתה יש לתמוה, כי אם שְׂתֵי בִּתְבוּתָא שהביאו לרבן גמליאל, שהיו בְּלֵא גְרַעִינָן, לֹא הוּוּ שיעורן כְּבִיצָה, שהרי אמרו שלא מן הדין אכלן בסוכה אלא משום חומרא, ואם היה שיעורן כביצה היה חייב מן הדין לאוכלן בסוכה [נכפי משמע מהנהגת רבי צדוק], אם כן בִּתְבוּתָא הַנְּסָה וְגְרַעִינָתָה ששיעורן פחות משתי כותבות ללא גרעינן, מִי הָיוּ - האם יתכן ששיעורן יְתִירָה מְכַבֵּיצָה.

דף עט עמוד ב: הא כביצה בעי סוכה. אלמא שתי כותבות דאמרן לעיל לא שהלכה כן פחותות הן מכביצה: שתי כותבות בלא גרעינן. שאכלן רבן גמליאל בסוכה ואמרו עלייהו לא שהלכה כן: תרי קבי דתמרי. בגרעינהון הוו קבא דקשייטא: וסריח. יש בהן קב גרעינין ויותר אלמא הגרעינין יותר מן הכותבת וסריח לשון עורף כמו תסרח על אחורי המשכן (שמות כו): אם השלים. י"ד סעודות שאדם חייב לאכול בסוכה לדברי רבי אליעזר במסכת סוכה: תרגימא. ליפתן: שאור בכזית. לענין בל יראה ובל ימצא:

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, אִין - כן הוא הדבר, שאף שְׂתֵי בִּתְבוּתָא בְּלֵא גְרַעִינָתָן לֹא הוּוּ כְּבִיצָה, אבל בִּתְבוּתָא הַנְּסָה וְגְרַעִינָתָה הָיוּ יְתִירָה מְכַבֵּיצָה, משום שהגרעינין של תמרה גדול מהפרי. אָמַר רַב פֶּפְאָה לְסִיעֵי לְדַבְרֵי רַבִּי יְרֵמְיָה, הָיוּ דְאֲמָרֵי אִינְשֵׁי, כלי המחזיק תרי קבי דתמרי - שני קבים של תמרים, יכול להחזיק חד קבא דְקַשְׁיִטָא וסְרִיח - קב גרעינים ומעט יותר. הרי, שהגרעינין גדול מן הפרי. תירוץ נוסף: רַבָּא אָמַר, מה שאמרו הָתָם - על המשנה בסוכה, שמעיקר הדין האוכל שתי כותבות אינו צריך לאכלם בסוכה, אין הטעם משום שאין בהם שיעור כביצה החייב בסוכה, שהרי שיעור שתי כותבות גדול מכביצה כפי שנלמד מדברי רב יהודה, אלא הָיוּ מַעֲמָא, מְשֻׁם דְהוּוּ לִיה פִּירֵי - שהם [התמרים] פירות, ופִּירֵי - ופירות אפילו כאשר אוכל מהם שיעור רב, לֹא פְּעִי לאכלם בסוכה.

מיתבי - הקשו בני הישיבה על דברי רבא מבריייתא זו. אָמַר רַבִּי, בְּשִׁחְיֵינוּ לְזֻמְדִים תּוֹרָה אֶצְל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ, הֵבִיאוּ לְפָנָיו תְּאֵנִים וְעֵנְבִים, וְאֶבְלָנוּם אֶכִּילַת עֲרָאִי חוּץ לְסוּכָה. משמע מדבריו, אֶכִּילַת עֲרָאִי אִין - כן, רק היא מותרת חוץ לסוכה, אבל אֶכִּילַת קֶבֶע, אפילו בפירות [כתאנים וענבים], לֹא הותרה מחוץ לסוכה.

מתרצת הגמרא: אִימָא - כך תאמר לפרש את דברי רבי, אֶבְלָנוּם את התאנים והענבים באכילת קבע, כי אכילת פירות נחשבת כְּאֶכִּילַת עֲרָאִי ומותרת חוץ לְסוּכָה. אִיבְעִית אִימָא - אם תרצה תוכל לבאר את דברי רבי כן, אֶבְלָנוּם [את הפירות], וכוונתו לומר שאכלום באֶכִּילַת קֶבֶע לפי שאינם חייבים בסוכה כלל. וְעוּד אֶבְלָנוּ פַת בְּאֶכִּילַת עֲרָאִי בְּהִדְיָהוּ - עם הפירות חוץ לְסוּכָה, לפי שאכילת עראי, אפילו כשאוכל פת, אינה חייבת בסוכה.

הגמרא מביאה ראייה לדברי רבא, שפירות אינם טעונים סוכה אפילו באכילת קבע: לִימָא מְסִיעֵי לִיה מִן הַבְּרִייתָא האמורה בשיטת רבי אליעזר (סוכה כז). הסובר שארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בחג הסוכות, לְפִיכָּה אִם הַשְּׁלִים את סעודותיו בְּמִינֵי תְּרַגְמָא יֵצֵא ידי חובתו. הגמרא סבורה שמיני תרגימא הם דברים העשויים ללפת את הפת, לפיכך היא מדייקת וְאִי סְלִקָא דְעֵתָא פִּירֵי פְּעִי סוּכָה, לִיתְנֵי בְּרִייתָא חִידוּשׁ גָּדוֹל יוֹתֵר שֶׁאִפִּילוּ הַשְּׁלִים בְּפִירוֹת יֵצֵא. אלא בודאי פירות אינם חייבים בסוכה כלל, ולפיכך אינו יוצא בהם ידי חובת סעודה בחג הסוכות.

הגמרא דוחה את הראיה: מֵאִי מִינֵי תְּרַגְמָא שֶׁנִּקְטָה הַבְּרִייתָא, פִּירוֹת. ואדרבה, השמיענו שפירות חייבים בסוכה, להיפך מדברי רבא. וְאִיבְעִית אִימָא, אכן מיני תרגימא הם דברים הבאים ללפת את הפת, והסיבה שלא נקטה הברייתא פירות, כיון שמדובר בְּאֶתְרָא דְלֹא שְׂכִיחֵי פִירֵי.

שיטה החולקת על רב יהודה בשיעור כותבת הגסה: רַב זְבִיד אָמַר, בִּתְבוּתָא הַנְּסָה שְׂאֲמָרוּ לחייב את האוכל כשיעורה ביום הכפורים, חֲסֵרָה - פחותה מְכַבֵּיצָה היא.

רב זביד מביא ראייה לשיטתו: דְתִנָּן (ביצה ב.), בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, שְׂאוֹר [-שמרים המחמצים את העיסה] בְּכִזִּית - אם יש בו כזית חייב לבערו מביתו בפסח, אבל חֲמִין אינו חייב לבערו אלא בְּכִבְתְּבוּתָתָא שהוא שיעור גדול יותר.

43 שעה שהוא מתפס בה, אבל לא מוכח מזה שהוא רוצה בניירותה
44 גם לאחר מכן, ולאחר שעה אי פגע ליפר – ומדוע לא יוכל להפר
45 לה לאחר שעה.
46 מסיימת הגמרא את ראייתה, אלא אמאי אין יכול להפר, וכי סיבת
47 הדבר היא לאו ו'האם לאו משום דפנין דקנימו לשעה קנימו
48 לעולם, ומוכח מזה, שאם אמר 'קיים ליכי שעה' הרי זו הקמה
49 לעולם, ושוב אינו יכול לומר 'מופר ליכי לאחר שעה'.
50 דוחה הגמרא, לא משום כך הוא לא יכול להפר את ניירותה, אלא
51 לעולם הקמה לשעה אינה כהקמה לעולם, והרי הוא יכול להפר
52 לאחר שעה. אלא קפכבר התנא של המשנה האמורה, שכל האומר
53 על ניירות אשתו 'ואני, כמאן דאמר לה 'קיים ליכי לעולם' דמי, ועל
54 כן שוב אינו יכול להפר לה.

משנה

55 שנינו בתחילת הפרק בדין נערה המאורסה, שאביה ובעלה
56 מפירים יחד את נדריה. ומחלקת המשנה שלפנינו בין דין האב
57 לדין הבעל.
58 נערה המאורסה שנדרה, אם מת האב, לא נתרוקנה רשות ו'
59 בעלותו האב לבעל, ואינו יכול להפר לבדו את נדריה. מה שאין
60 כן באב, שאף שכל זמן שהארוס קיים אינו מפר לבדו, אבל אם מת
61 הבעל, נתרוקנה רשות הבעל לאב, והרי הוא מפר לבדו את נדריה.
62 ופדבר זה יפה כח האב מכת הבעל.
63 לעומת זאת, פדבר אחר יפה כח הבעל מכת האב. שמצינו שהבעל
64 מפר את נדרי ארוסתו פכגרי ובבגרותה, ואילו האב אינו מפר
65 את נדרי בתו פכגרי, אלא רק כל זמן שהיא בנערותה, אבל
66 משנעשתה בוגרת הרי היא יוצאת מרשותו לגמרי.
67

גמרא

68 שנינו במשנה, שאם מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל:
69 שואלת הגמרא, מאי טעמא אין אנו לומדים בעל מאב, שכשם
70 שנתרוקנה רשות ההפרה לאב במיתת הבעל, כמו כן תתרוקן
71 רשות ההפרה לבעל במיתת האב. משיבה הגמרא, ממה דאמר
72 קרא (במדבר ל ז) 'בנעריה בית אביה', משמע אף לאחר מיתת
73 אביה, שכן ביתו קיים אף לאחר מותו. ומכאן שכל זמן שהיא
74 מצויה בבית אביה ועדיין לא נישאה ונכנסה לבית בעלה, עדיין
75 אינה ברשות הארוס לבדו להפרת נדריה.
76 שנינו במשנה, מת הבעל נתרוקנה רשות לאב:
77 שואלת הגמרא, מנאן טעמא שהאב מפר לבדו לאחר מיתת הארוס.
78 משיבה הגמרא, אמר רבה, מקור דין זה הוא ממה דאמר קרא (שם
79 ל ז) 'ואם היו תהיה לאיש ונדרתה עליה',
80 ומאחר ששתי הויות ('אירוסין' נאמרו כאן, ככתוב 'היו תהיה',
81

1 אם תמצא ו'תריצה' לומר ולפשוט את הספק הקודם, שאם אמר
2 'קיים ליכי היום' אין בכך משום הפרה למחר, דהא לא אמר לה
3 בפירוש 'מופר ליכי למחר', עדיין יש להסתפק באופן שאמר לה
4 'מופר ליכי למחר', מהו – מה דינו של נדר זה, מי אמרינן שלמחר
5 לא מצי מיפר, דהא מכך שאמר 'מופר למחר' משתמע שהיום יהיה
6 הנדר מוקם, ומאחר דקנימיה לנדריה היום שוב אינו יכול להפר את
7 נדריה, שהרי למחרת כבר אינו ומן הפרה. או דלמא, בין דלא אמר
8 לה בפירוש 'קיים ליכי היום' אין זו הקמה, ואם כן חלה ההפרה,
9 משום דמי קאמר לה 'מופר ליכי למחר' מהיום קאמר – כוונתו
10 שתחול כבר מהיום ההפרה לצורך מחר.

11 ממשיך רבה להסתפק באופן אחר:

12 ואם תמצא ו'תריצה' לומר ולפשוט את הספק הקודם, שאפילו הכי
13 – אפילו שאמר 'מופר ליכי למחר' אין זו הפרה, משום שמכלל
14 דבריו נשמע שהוא מקימו היום, ובין דקנימו היום, למחר, הנדר
15 כמאן דאיתיה דמי, ושוב אי אפשר להפר את הנדר, עדיין יש
16 להסתפק אם ('ל') ('אמר לה') 'קיים ליכי שעה', מהו – מה דינו של
17 נדר זה, מי אמרינן, שמתוך דבריו משתמע שרק לשעה זו יהיה
18 הנדר מוקם, אבל לאחר מכן יהיה מופר, וכמאן דאמר לה – ונחשב
19 כמו שהוסיף לה 'מופר ליכי לאחר שעה' דמי, או דלמא, הא לא
20 אמר לה בפירוש שהוא מפר לה את הנדר לאחר שעה, ואין כאן
21 הפרה.

22 ממשיך רבה להסתפק באופן אחר:

23 אם תמצא ו'תריצה' לומר ולפשוט את הספק הקודם, שאין הנדר
24 מופר לאחר שעה, דהא לא אמר לה בפירוש את ההפרה, מיהו –
25 עדיין יש להסתפק באופן שאמר לה בפירוש 'קיים ליכי שעה
26 ומופר ליכי לאחר שעה', מאי – מה דינו של נדר זה, מי אמרינן,
27 בין דקנימו לשעה קנימו לעולם. או דלמא, אין הקמתו נמשכת
28 אלא באותה שעה בלבד, ומכין דכוליה יומא ו'כל אותו היום' פר
29 הקמה ופר הפרה הוא, ואף אם לא הקים או לא הפר בבוקר יכול
30 להקים או להפר בערב, כי אמר 'מופר ליכי לאחר שעה' מהני –
31 מועילה הפרתו.

32 הגמרא פושטת את הספק האחרון:

33 תא שמעי, שנינו במשנה בניזר (כ:), אשה שאמרה 'הריני ניזרה',
34 ושמע בעלה אמירה זו ואמר 'ואני', ובכך קיבל על עצמו ניירות,
35 שוב אין הוא יכול להפר את ניירותה. שמאחר שהתפס את עצמו
36 בניירות אשתו, גילה את דעתו שנוח לו בניירותה, והרי זה
37 כהקמה. ותמזה הגמרא על הדין האמור, ואמאי – מדוע אינו יכול
38 להפר את ניירותה, נימא – מדוע שלא נאמר ש'ואני', כוונתו דאמר
39 הוא על נפשיה דהני ניזר – שהוא עצמו רוצה להיות ניזר, אכל
40 'הריני ניזרה' דילה, אף על גב דשעה אחת קנימא, כלומר, אף על
41 פי שבהכרח הוא רוצה בקיום ניירותה, שהרי הוא רוצה להתפס
42 בה את ניירותו, מכל מקום אין הברר מוכיח אלא רק על אותה

אגרות קודש

בי"ה, י"ג מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נ"נ מלאכתו מלאכת שמים הרי"י שי

שלום וברכה!

הגיעתני בשורה טובה אשר נולד לו בן למזל טוב והכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצחלחת.

ויהי רצון שיגדלוהו ואת כל יו"ח שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מוארים באור וחום

חסידותי.

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף ע עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
 רש"י

1 **אמר לה מופר ליכי למחר מהו.** **הא קיימיה לנדריה היום,** דכיון דאמר "מופר ליכי
 2 למחר" – אלמא דבהאי יומא דשמע ביה הוי נדר, וקיימי קיימיה, ותו לא מצי מיפר לה.
 3 או דלמא כיון דלא אמר "ומופר ליכי" בהוי "קיים ליכי" – מהיום דשמע לה קאמר
 4 דתהוי מופר. **אם תמצא לומר כיון דקיימו היום,** ולא חיילא הפרה עד למחר, אלמא
 5 דבהאי יומא דשמע ניהא ליה דלקיים, וכמאן
 6 דאיתיה לקיום דמי, דקיימו בידים, ולא הוי
 7 הפרה כלל. **אמר לה קיים ליכי שעה אחת, מהו.**
 8 או דלמא הא לא אמר לה. "מופר ליכי לאחר
 9 שעה אחת." **אם תמצא לומר,** דתהוי קיום,
 10 הואיל ולא אמר לה. מהו אמר לה. "מופר ליכי
 11 לאחר שעה," מהו? מי אמרינן כיון. דאמר לה
 12 "קיים ליכי שעה אחת," דקיימו לעולם, ושוב
 13 אינו מיפר. או דלמא, כיון דכוליה יומא דשמע
 14 ביה נדרה בר הקמה והפרה הוא, שאם לא קיימו
 15 בשחרית וקיימו בערבית הוי מקיים, וכן אם לא
 16 הפירו בשחרית והפירו בערבית הוי מופר, דכל
 17 היום כשר להפרת נדרים, וכי הדר ואמר "מופר
 18 ליכי" ליהוי מופר? ושמע בעלה ואמר ואני.
 19 כלומר: ואני אודיה נמי כמותין. כיון דאמר הכי
 20 – אינו יכול להפר נזירות אשתו. **ואמאי נימא**
 21 **דהאי דאמר ואני אנפשיה הוא דאמר.** דליהוי
 22 נזיר! אבל הריני נזירה דילה. דקאמרה איהי,
 23 "שעה אחת." קיימיה. בעל, משום לאתפסי בה
 24 דידיה. אבל לאחר שעה. דכבר הל נזירות
 25 עליוה. **אי בעי לטיפריה.** אמאי אינו יכול
 26 להפר? אלא כיון דקיימו משום לאתפסי בה
 27 נזירות דידיה – קיימו. והכא נמי בנדרים, כיון
 28 דקיים שעה אחת – קיים לעולם, ושוב לא מצי
 29 מיפר. לא. מהכא ליכא למשמע מינה. טעמא
 30 דאינו יכול להפר, דקסבר: כל "ואני" – כמאן
 31 דאמר "קיים ליכי לעולם" דומי, ותו לא מצי
 32 מיפר. אבל היכא דלא קיימו אלא שעה אחת,
 33 חזור והיפר לה בשעה אחרת – תיבעיא לך.
 34 **מתני' מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל.**
 35 דאין הבעל מיפר אלא בשותפות, כדמפרש
 36 לעיל (דף סז). **מת הבעל נתרוקנה רשות לאב.**
 37 כדמפרש בגמ'. **בה יפה כח האב מכה הבעל.**
 38 **נתרוקנה רשות לאב.** שהבעל מיפר בבנה.
 39 כדאמרינן במסכת כתובות (דף טז.) **הגיע זמן ולא נשאו** – אוכלות משלו ואוכלות
 40 בתרומה, וכל הנודרת – על דעת בעלה נודרת, שמאכילה. הואיל והוי חייב במזונותיה,
 41 כי נודרת יכול להפר לה. **אב אינו מפר בבנה.** כדכתיב "בנעוריה", ולא בבגרותה. **גמ'**
 42 **בנעוריה בית אביה.** כל זמן שהיא נערה שלא בגרה – לא תצא מרשות אביה, ואפילו היא ארוסה במשמע. הלכך, כי מת האב – לא נתרוקנה רשות לבעל. **אם** הוי תהיה לאיש. בשני
 43

1 **ואם תמצא לומר** לה לא אמר לה. מהאי לישנא משמע דאילו אמר "קיים ליכי היום מופר
 2 ליכי למחר" – פשיטא ליה דמהני. ובתר הכי משמע דלא מהני, דהדר בעי: "מופר ליכי
 3 למחר" מהו וכו' או דלמא כיון דלא אמר "קיים ליכי היום", כי אמר לה "מופר ליכי למחר"
 4 – מהיום קאמר. אלמא פשיטא ליה לרבה דאילו אמר לה "קיים ליכי היום מופר ליכי למחר"
 5 – לא מהני, וקשיין אהדר! אלא דרבה בכולהו
 6 גווני מספקא ליה, וכי קאמר: אתיל הא לא קאמר
 7 לה – לישנא וקטיעו נקט. ואין הכי נמי דבעי
 8 למימר: אתיל הא לא אמר לה, ולא עוד אלא
 9 דאפי' אמר לה מהני. **אם** תמצא לומר כיון
 10 דקיימיה היום למחר כמאן דאיתיה דמי. משום
 11 דכיון דאמר "מופר ליכי למחר" – מכלל דאוקמי
 12 היום, וכיון דאוקמיה היום – למחר כמאן דאיתיה
 13 דמי, דמחר אינו זמן הפרה. **קיים** ליכי שעה
 14 מהו. דלא דמי שעה ואחר שעה ליום ומחר, משום
 15 דהכא כוליה יומא בר הפרה הוא. **ואמר** ואני
 16 אין יכול להפר. דכיון דאמר "ואני" שהתפיס
 17 בניזירותה – גלי אדעתיה דניהא ליה, והיל כאלו
 18 אוקמיה לנזירותה, ומש"ה אינו יכול להפר.
 19 ואמאי נימא ואני דאמר הוא על נפשה דהוי נזיר
 20 – כלומר, דעתיה שיהא הוא נזיר ומשום הכי
 21 אתפיס בניזירותה. אבל נזירות דילה, נהי דעל
 22 כרדיון שעה אחת קיימיה, דאי לא – היכי מתפיס
 23 ביה, לאחר שעה – אי בעי ליפר, אם איתא דכי
 24 אמר "קיים ליכי שעה מופר ליכי לאחר שעה"
 25 מהני. דודאי אי מהני – לא שני כאי אמר הכי בבת
 26 אחת, א"נ דאמר "קיים ליכי שעה" ולאחר מיכן
 27 אמר "מופר ליכי". אלא דרמי משה אמרי' דאני
 28 יכול להפר – משום דכיון דקיימו קיימו. ודדיון;
 29 מהא לא תפשוט, דאדו"נ דלאחר שעה מצי מיפר,
 30 אלא דקסבר דכיון דאמר "ואני" סתמא – כמאן
 31 דאמר "קיים ליכי לעולם" דמי. ולא אנפשיטא,
 32 ולחומרא, הלכך לא הויא הפרה. **מתני' מת**
 33 **האב לא נתרוקנה רשות לבעל.** שאין הבעל יכול
 34 להפר. שהבעל מיפר בבגר. בגמ' מפרש. **גמ'** מאי
 35 טעמא דאמר קרא בנעוריה בית אביה. מאי טעמא
 36 לא נתרוקנה רשות לבעל כמו לאב. והיינו דאמר
 37 הכא "מאי טעמא", ולקמן בסמוך גבי מת הבעל
 38 נתרוקנה רשות לאב בעי "מנלך". כנעוריה בית
 39 אביה. משמע: א"ע. ג. דליתיה לאב – אבתי איתיה "בית אביה". **ואם** הוי נערה לאיש. לעיל
 40 מיניה כתיב הפרה דאב, וסמיך ליה "ואם הוי תהיה לאיש", שתי הויות במשמע.
 41 מקיש
 42 מקיש
 43

מקיש

המשך מהעמוד הקודם

וזכות התעסקותו בלימוד תורתו תורת חיים עם בני ישראל, בני אלקים חיים, תרבה בברכות השי"ת והצלחתו במלאכתו מלאכת הקדש, ובענייני הפרטים גם יחד.

בודאי נודע לכת"ר (ואולי גם ראה) החוברת פלפול התלמידים שהו"ל פה, ובה חידושי תורה בנגלה ובחסידות מתלמידי תומכי תמימים דפה.

ומהנכון ביותר וביותר שיו"ל עדי"ז גם מתלמידי תומכי תמימים דלוד.

בודאי למותר לעורר אודות זה, אבל נצטוינו אין מזרזין אלא למזורזין. ואם רק יש אפשריות, הרי מהמתאים ביותר שיו"ל אם לח"י אלול או לחדש תשרי הבע"ל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ובסיום מעין הפתיחה בברכת מזל טוב ולבשו"ט בכוב"פ.

מקיש היה ראשונה לשניה. כלומר, שדן שניה בדין ראשונה; מה קודמי ראשונה – אב מיפר לחודיה, אף קודמי שניה נמי, לאחר מיתת הבעל – אב מיפר לחודיה. **אימא** הי' בנדרים שלא נראו לארוס. דומיא דקודמי היה ראשונה שלא נראו לארוס כלל, אבל בנדרים שנראו לארוס, כלומר שמעו אותם קודם שמת לעולם אימא לך דלא מצי מיפרו!

מקיש קודמי היה שניה. כלומר, שמת ארוס ראשון, וראויה להתקדש לאחר. לקודמי היה ראשונה. שלא נתארסה לעולם, והיא יושבת נערה בבית אביה, מה קודמי כו'. הני מילי. דאב מיפר בקודמי היה שניה – בנדרים שלא נראו לארוס ראשון, אי לא שמעו להו הבעל קודם שימות, והיינו דומיא דקודם היה ראשונה. אבל בנדרים שנראו לארוס. שמעו בהן קודם שימות, ולא הספיק להפר – אין האב מיפר עד שתחזור ותתארס, שיפרו הוא ואחרון. וא"א דבנדרים שנראו לארוס לא מצי מיפר לחודיה, למה לי למיכתב "זאם היו תהיה" לאקושי הויות להרדי? מנעוניה נפקא. דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה מצי מיפר לה. אלא מדקא מקיש הויות להרדי – ש"מ דומיא דקודם היה ראשונה קאמר, דמצי מיפר לחודיה בנדרים שלא נראו לארוס, דומיא דהויה ראשונה. פ"י אחר: אבל בנדרים שנראו לארוס לא מצי מיפר – אי ליכא ארוס אחרון. הא לא מצינת אמרת דלכאי אתי היקשא, לרבות נדרים שלא נראו לארוס, דהא מקרא אחרניא שמעינן ליה מ"בנעוריה" נפקא, דאמר: כל שבח נעוריה לאביה, שהאב זכאי בהפרת נרדיה. והלכך, כי אתא "זאם היו תהיה לאיש" – לנדרים שנראו לארוס הוא דאתא. היכי דמי. דבעל מיפר בבגד. אי נימא שקדשה כשהיא נערה ונגנה. לאחר שנתארסה. מכדי מיתה מוציאה מרשות האב. שיכולה לקדש את עצמה, אפי"ש שהיא נערה. ובגרות מוציאה מרשות האב. דכיון שבגרה מה לאביה רשות בה, לא לקדשה ולא למכרה: מה במיתת האב לא נתרוקנה כו'. אלא כשקדשה כשהיא בגורת. וקתני שאין האב מיפר, אלא הבעל. הא תנינא דמיא זימנא. בהך פירקין גופיה.

מקיש קודמי הויה שניה קודמי הויה ראשונה; מה קודמי הויה ראשונה – אב מיפר לחודיה, אף קודמי הויה שניה – אב מיפר לחודיה. **אימא**: ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס, אבל בנדרים שנראו לארוס – לא מצי מיפר אב! אי בנדרים שלא נראו לארוס – מ"בנעוריה בית אביה" נפקא. "בוה יפה כח האב מפת הבעל" כו'. ה"ד? אימא שקדשה כשהיא נערה ובגרה, מכדי מיתה מוציאה ובגרות מוציאה מרשות אב, מה מיתה – לא נתרוקנה רשות כבעל, אף בגרות – לא נתרוקנה רשות שקדשה כשהיא בגורת – הא תנינא דמיא זימנא: הבוגרת שקדשה י"ב ה"ד? הא גופא קשיא: אמרת הבוגרת שקדשה שנים עשר חדש – בבוגרת למה כי שנים עשר חדש? בוגרת כל' יום סגוי לה! תני **אימא**: הכא דוקא, ובוגרת קתני התם – משום דבעי איפלוגי ר"א ורבנן. איבעית אימא: בוגרת דוקא, ואידי דנסיב רישא "בוה" – נסיב סיפא נמי "בוה". מתני'

מקיש קודמי הויה שניה. כלומר, שדן שניה בדין ראשונה; מה קודמי ראשונה – אב מיפר לחודיה, אף קודמי הויה שניה נמי, לאחר מיתת הבעל – אב מיפר לחודיה. **אימא** הי' בנדרים שלא נראו לארוס. דומיא דקודמי היה ראשונה שלא נראו לארוס כלל, אבל בנדרים שנראו לארוס, כלומר שמעו אותם קודם שמת לעולם אימא לך דלא מצי מיפרו! מהבגרות ליה: בנדרים שלא נראו לארוס מ"בנעוריה בית אביה" נפקא, כיון דלא זכה בהן ארוס כלל. היקשא לנדרים שנראו לארוס איצטריך, דאב לחודיה מיפר. מיהו, דוקא בשלא נתארסה, אבל נתארסה – הא תניא לקמן (דף ע"ב) בהדיא דאביה ובעלה האחרון מפירין נרדיה, משום דלא דמי לקדמי הויה ראשונה. **היכי** דמי. שהבעל מיפר בבגד. **מכדי** מיתה מוציאה מרשות אב. דכיון שמת פקע זכותיה, ולא מצי להורישו לבניו. ונפקא לן מדרבתיב "והתחלתם אותם לבניכם" ולא זכות בנותיכם לבניכם, בפי "נערה שנתפתחה" (מכניז מנ). **ובגרות** מוציאה מרשות אב. דכתיב "בנעוריה בית אביה", ולא בגרות. **אף** בגרות לא נתרוקנה רשות לבעל. כיון דחל עליה ורשות האב מקמי בגרות. דהא כשקדשה נערה הות. **אלא** שקדשה כשהיא בגורת. ובעית למימר דכיון שאין עליה רשות אב, כל שהגיע זמן שנתנו לו חכמים לארוס וארוסה לפרנס את עצמן, כיון דמכאן ואילך בעל חייב במזונותיה, כדא"ר בפי "אע"פ (ס"ג א) – יפר. **הא** תנינא דמיא זימנא. בהאי פירקא, ותרתי למה לי? ומקמי דאסיק ליה לקושיא דייק בדרך מתני' בתרייתא, ומפרש לה למה לי שנים עשר חדש בשלשים סגי לה דרב הונא הכי סגי בפרק "אע"פ" (ס"ג) שלא פסק חכמים לבגרות אלא שלשים יום, ומכאן ואילך הבעל חייב במזונותיה. ונמי דרב הונא איתובת התם, מיהו התם נמי מסקינן דכל שעברו עליה י"ב חדש משבגרה, אם נתקדשה לאחר מיכן – אין לה אלא ל' יום. ולא משכחת לה שיהו ל' י"ב חדש אלא בנתקדשה ביום שהתחילה לביגד. ומשיה מקשה: היכי ממנו אלא שלשים יום, אבל לא משכחת לה כל שקדשה כשהיא בגורת שמהא צריכה י"ב חדש, אלא כשנתקדשה ביום ראשון לבגרותה, ומשום האי אנפא דחיקא לא הוה ליה למתני בבוגרת י"ב חדש! ומפרקינן: תני בוגרת וששהתה י"ב חדש – כלומר, בוגרת כריניה – שזמנה בחסר יותר ככתיבא, והנערה ששהתה זמן הקצוב לה, והיינו שנים עשר חדש. הואיל ובעלה חייב במזונותיה – יפר. **מכל** מקום קשיא. תרתי בוגרת למה לי? **איבעית** אימא. בוגרת דהכא דוקא. והאי דקתני לה התם – משום דבעי אפלוגי ר"א ורבנן, ומשיה הדר ותנא לה. לאשמועינן דלאו דרבי הכל היא. וקשה בעיני ליטנא דגמרא, דקאמר: בוגרת דהכא דוקא. דאדרבה, משנה בתרייתא דוקא, ולגופא איצטריך – לאשמועינן דלא נסמוך אסתמא קאמר, דהויה ליה סתם ואח"כ מחלוקתו וכו'. דכי קאמר בוגרת דהכא דוקא – לאו דוקא, אלא לומר: מתני' בתרייתא בטר קמיינתא גיריאה, דלא אתחיל בה תנא לאשמועינן דינא דבוגרת, אלא בהאי מתני' קמיינתא שרי למתנייה, ובתר הכי באידך מתני' קמיל דלא נסמוך אסתמא קמא, דלאו דרבי הכל היא. **ואיבעית** אימא בוגרת דהתם דוקא. והתם הוא שהתחיל התנא להשיעור דין בוגרת. דמתניתין קמיינתא אין תורת סתם עליה, אלא אידי דנסיב רישא "בוה יפה כח האב מפת הבעל" – נקט נמי אלאבא דחד תנא דבבב אחר יפה כח הבעל מכת האב.

בוגרת ששהתה י"ב חדש. משנתארסה. ר' אליעזר אומר: הואיל ובעלה חייב במזונותיה – יפר, דכמאן שנכנסה ברשותו דמי. ואמרין עלה: הא גופא קשיא: אמרת הבוגרת ששהתה י"ב חדש – הלא דין שלה ל' יום, דהכי תנן במסכת כתובות (דף ע"ב). ונתנין לכתולה שנים עשר חדש לפרנס עצמה. לקנות מלבושים ותכשיטין לצורך גישוואין, משתבעה הבעל להנישא. ולא למנה ולבוגרת ל' יום. דבוגרת אית לה מלבושין ותכשיטין, והכי נמי לאלמנה, ואית להו רווחא טובא בשלשים יום. וכולן, אם הגיע זמן כו' – אלמא דבוגרת לא בעינן י"ב חדש. תני בוגרת וכו'. האי כי דיניה והאי כי דיניה יפר. ומתני' דקתני "שהבעל מיפר בבגד" – לאחר שלשים יום שתבעה לפרנס את עצמה הוא דקאמר. מ"מ קשיא. דתרי זימני למה לי למיתני דהבעל מיפר בבגד? **איבעית** אימא בזו דוקא. דרך רישא דמתני' קתני דהבעל מיפר דוקא קתני לה, ר' בוגרת וששהתה" גררא נסבא, משום איפלוגי ר"א ורבנן. **ואיבעית** אימא בוגרת. דקתני בסיפא בפלוגתא דר"א ורבנן הוי דוקא, והא דקתני "שהבעל מיפר" – לאו דוקא. **אלא** אידי דנסיב רישא **בוה יפה כח האב**. איצטריך לה למיתני, נסיב סיפא: **בוה יפה כח הבעל**.

מתני'

מתני'

אגרות קודש

בי"ה, כ"א מנחם אבי, היתשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

בנועם קבלתי הפתקא שלו, ובעיקר מה שכותב שהוא בן חסיד חבדי. והרי גם בעניינים גשמיים אין דבר הולך לאיבוד, על אחת כמה וכמה בעניינים רוחניים, ובפרט בהנוגע מאב לבן, שענין ירושת אבות הוא עובדא שהכל מודים בה ורואים במוחש, ואצל חסידים לא כל שכן, שיסוד החסידות הוא

32 את עצמם לנישואין, אם עדיין לא נשאה הרי הוא מתחייב
 33 במונותיה. וסוברת עתה הגמרא, שכיון שכבר בגרה ויצאה
 34 מרשות אביה, הארוס לבדו מפר לה את נדריה, משום חיוב
 35 מוונותיה. עדיין יקשה, הַא תְּנִינָא תְּרַא וְיִמְנָא – כבר שנינו דין זה
 36 פעם אחת במשנה להלן (עג): הַבּוֹנֵרֶת שְׂכַבְרָה שְׂחָתָה שְׁנַיִם עָלָר
 37 חֲדָשׁ מאירוסיה ועדיין לא נישאה, רבי אליעזר אומר, הואיל
 38 ובעלה חייב במונותיה הרי הוא מפר לבדו את נדריה.
 39 וקודם שמתרצת הגמרא את הקושיא על משנתינו, היא דנה
 40 בביאור המשנה האמורה, ומקשה עליה:
 41 הַא גּוֹפָא שֶׁל הַמְּשַׁנָּה קְשִׁיָא, אִיךְ אִמְרַת הַבּוֹנֵרֶת שְׂחָתָה שְׁנַיִם
 42 עָלָר חֲדָשׁ, הֲלֵא בְּבּוֹנֵרֶת לְמָה לִי שְׁנַיִם עָלָר חֲדָשׁ, הֲרֵי בּוֹנֵרֶת
 43 בְּשָׁלְשִׁים יוֹם שֶׁעָבְרוּ עֲלֶיהָ מֵאִירוּסִיהָ סְגִי (דין) לָהּ בְּכַדֵּי שְׂיֹכֵל
 44 הַבֶּעַל לְבַדּוֹ לְהַפְרֵה אֶת נְדָרֶיהָ.
 45 מתרצת הגמרא, אכן שני דינים שונים שנתה המשנה בזה, וכך תני
 46 בה: א. בּוֹנֵרֶת שֶׁשָּׂחָתָה שְׁלֹשִׁים יוֹם מֵאִירוּסִיהָ, הָאֵרוֹס לְבַדּוֹ מִפְּרֵה
 47 לַהּ. ב. וְכֵן נַעֲרָה שְׂחָתָה שְׁנַיִם עָלָר חֲדָשׁ, הָאֵרוֹס לְבַדּוֹ מִפְּרֵה לַהּ.
 48 עתה חוזרת הגמרא לקושיא על משנתינו:
 49 מְכַל מְקוּם קְשִׁיָא, מְדוּעַ הִיא לַה לְמַשְׁנָה לְשׁוֹנֵת דִּין זֶה פְּעַמִּים, גַּם
 50 בְּמִשְׁנֵתֵינוּ וְגַם בְּמִשְׁנַת הַלֵּל.
 51 מתרצת הגמרא, אִיבְעִית אִימָא – אם תרצה אמור, שעיקר חידוש
 52 זה נאמר הָבָא – בְּמִשְׁנֵתֵינוּ דִּין קָא, וְדִין בּוֹנֵרֶת דְּקָתְנִי הֵתָם – בְּמִשְׁנָה
 53 לְהֵלֵן, לֹא הוּבָא אֲלֵא מְשׁוּם דְּבְעִי הַתְנָא שֶׁל הַמְּשַׁנָּה לְלַמְדֵנוּ
 54 דְּאִפְלוּגֵי רַבִּי אֱלֵעָזָר וְרַבְּנָן בְּדִין זֶה. שְׁדוּקָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָאֵרוֹס
 55 מִפְּרֵה לַה לְבַדּוֹ, אֲבָל לְחַכְמַיִם אֵף לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְהַנְשֵׂא אִין
 56 הַבֶּעַל מִפְּרֵה לְבַדּוֹ עַד שֶׁתִּכַּנַּס לְרִשְׁוֹתוֹ וַיִּשְׁאַנְהָ.
 57 עוד מתרצת הגמרא, וְאִיבְעִית אִימָא, בּוֹנֵרֶת דִּין קָא – עֵיקַר הַחִידוּשׁ
 58 נִאֲמַר בְּמִשְׁנָה לְהֵלֵן הַעוֹסֶקֶת בְּדִין בּוֹגֵרֶת, וְכַאֲן זֶה לֹא עֵיקַר
 59 מְקוּמוֹ, וְאֵלֵא אִידי דְּנָסִיב – אֲגַב שֶׁשְׁנָתָה מִשְׁנֵתֵנוּ בְּרִישָׁא בְּנֵה
 60 יִפֵּה כַח הָאֵב מִכַּח הַבֶּעַל לְעֵנִין דִּין נְתָרוּקְנָה/ נָסִיב סִיפָא נְמִי בְּנֵה
 61 יִפֵּה כַח הַבֶּעַל מִכַּח הָאֵב, שֶׁהַבֶּעַל מִפְּרֵה בְּבָרִי.

1 מְקוּשׁ הַכְּתוּב קוֹדְמֵי הֵינָה שְׁנֵיהּ לְקוֹדְמֵי הֵינָה רֵאשׁוּנָה, כְּלוּמַר,
 2 נְדָרִים שְׁנִמְצָאִים עֲלֶיהָ לְאַחַר מִיתַת הָאֵרוֹס הָאֵרוֹס הָרֵאשׁוֹן וְקוּדְם
 3 אִירוּסִיהָ הַשְּׁנִיִּים, הוֹקְשׁוּ לְנְדָרִים שְׁנִמְצָאִים עֲלֶיהָ קוּדְם אִירוּסִיהָ
 4 הָרֵאשׁוֹנִים, בְּעוּדָה בְּבֵית אֲבִיהָ. מַה קוֹדְמֵי הֵינָה רֵאשׁוּנָה – לְפָנֵי
 5 הָאִירוּסִין הָרֵאשׁוֹנִים, אֲבָ מִיפְּרֵה לְחַדְוִיהָ, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (שֶׁם לֹד)
 6 וְאַסְרָה אִיסָר בְּבֵית אֲבִיהָ/ אֵף קוֹדְמֵי הֵינָה שְׁנֵיהּ – לְאַחַר מִיתַת
 7 הָאֵרוֹס קוּדְם אִירוּסִיהָ הַשְּׁנִיִּים, אֲבָ מִיפְּרֵה לְחַדְוִיהָ אֶת הַנְּדָר כּוּלוֹ,
 8 וְאֵף אֶת חֶלֶק הָאֵרוֹס.
 9 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, אִימָא, הֵינִי מִיְלֵי שְׁנֵתְרוּקְנָה רְשׁוּת לֵאב, דּוּקָא
 10 בְּנְדָרִים שְׁלֵא נְרָאוּ לְאֵרוֹס – שְׁעֵדִיין לֹא שְׁמַע אֹתָם וְעֵדִיין לֹא זָכָה
 11 בָהֶם, שֶׁהֵם דּוּמִיִּים לְנְדָרִים שְׁקִדְמוּ לְהוּיָה הָרֵאשׁוּנָה, אֲכַל בְּנְדָרִים
 12 שְׁנֵרָאוּ לְאֵרוֹס, שְׁמָא לֹא מִצֵּי מִיפְּרֵה אֲב – לֹא יִכּוֹל הָאֵב לְהַפְּרֵה
 13 אֹתָם, מְשׁוּם שְׂאִינָם דּוּמִיִּים לְקוּדְמֵי הוּיָה הָרֵאשׁוּנָה, שֶׁהֲרִי כְּבֵר
 14 זָכָה בָהֶם הָאֵרוֹס הָרֵאשׁוֹן בְּשִׁמְעֵיתוֹ.
 15 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, אִי בְּנְדָרִים שְׁלֵא נְרָאוּ לְאֵרוֹס, אִין צוֹרֵךְ בְּדִיקָשׁ זֶה
 16 כָּלל, אֲלֵא מִבְּנֵי עֲרִיבָה בֵּית אֲבִיהָ נְפָקָא – נִלְמַד שֶׁהָאֵב מְפִירָם לְבַדּוֹ,
 17 כְּדִין כָּל נְדָרֵי בְּתוּ הַפְּנוּיָה, שֶׁהֲרִי עֵדִיין לֹא זָכָה בָהֶם הָאֵרוֹס. אִם
 18 כֵּן בְּהַכְּרַח שְׁבָא הִיקְשָׁה לְלַמְדֵנוּ עַל נְדָרִים שְׂכַבְרָה נְרָאוּ לְאֵרוֹס
 19 קוּדְם שְׁמַת, שֶׁהָאֵב מִפְּרֵה אֹתָם לְבַדּוֹ.
 20 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה, בְּנֵה יִפֵּה בְּנֵה הָאֵב מִכַּח הַבֶּעַל בִּי שֶׁהַבֶּעַל מִפְּרֵה בְּבָרִי,
 21 וְהָאֵב אִינוּ מִפְּרֵה בְּבָרִי:
 22 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, הִיבֵי דְמֵי – בְּאִיזָה אֹפֶן מִפְּרֵה הָאֵרוֹס אֶת נְדָרֵי
 23 אֵרוֹסְתוֹ הַבּוֹגֵרֶת, אִילִימָא שְׂקִידָשָׁה בְּשִׂיָה נַעֲרָה וְאַחַר כֵּךְ בְּנֵרָה,
 24 הֲלֵא בְּאֹפֶן זֶה אִין הָאֵרוֹס מִפְּרֵה אֶת נְדָרֶיהָ. דְּמַכְרִי (הֲרִי), מִיתָה
 25 (מִיתַת הָאֵב) מוֹצִיאָה אֹתָהּ מִרְשׁוּת אֲבִיהָ, וְכְמוֹ כֵּן בְּנֵרִית מוֹצִיאָה
 26 אֹתָהּ מִרְשׁוּת הָאֵב, וְאִם כֵּן יֵשׁ לְלַמּוּד בְּגֵרוּת מִמִּיתָה, מַה בְּמִיתָה
 27 שֶׁל הָאֵב לֹא נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְבַעַל וְאִינוּ מִפְּרֵה לְבַדּוֹ, אֵף בְּנַעֲרָה
 28 שֶׁהִגִּיעַ לְבְּנֵרִית לֹא נִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְבַעַל וְאִינוּ מִפְּרֵה לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרִי
 29 בְּשַׁעֲהָ שְׁקִידָשָׁה בְּנַעֲרֹתָה עֵדִיין הִיתָה בְּרִשׁוּת אֲבִיהָ.
 30 אֹמֵרֶת הַגְּמָרָא, אִלָּא תְּרַצָּה לּוֹמַר שְׁמַדּוּבֵר כְּשִׁקְדָּשָׁה בְּשִׂיָה
 31 בּוֹנֵרֶת, וְלֹאֲחַר שֶׁעָבַר הַזְּמַן שֶׁנִּתְּנוּ חַכְמַיִם לְאֵרוֹס וְאֵרוֹסָה לְהַכִּין

המשך מהעמוד הקודם

אהבת ישראל לכל אחד ואחד מבני ישראל, ואין צריך לומר אהבת חסיד חבדי לבנו שרוצה בכל לבו להנחילו ירושת דורות וכל אוצר תכונות הנפש הטובות. הרי מובן שהכל נשתמר יפה בכח על כל פנים, אלא שצריך להוציא מן הכח אל הפועל, שבעולמנו עולם המעשה מעשה עיקר, היינו הנהגה בחיי יום יום חדורה אור חסידותי, במצוות מעשיות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, שבאמת הא בהא תליא.

וכיון שמשרתנו בטח קשורה במדה חשובה של השפעה על מהלך עניינים וגם על אישים, בודאי שיש לו אפשרויות גם לזכות את הרבים.

תקותי שישלח לי על שבמכתבי הראשון לכי הנני נוגע מיד בעניינים אשר לכאורה הם רשות היחיד שלו ואיך זה הנני בא להתערב ועוד מעבר לים, אבל מה אעשה ותורת החסידות מדגישה ביחוד דין תורתנו תורת חיים, שכל ישראל ערבים זה בזה, ובהטעמה שעוד בה שלישי ערבים מלשון ערבות, וערבים - מעורבים וערבים - מתוקים זה לזה.

כבוד ובברכה לבשורות טובות.

משנה

1 אשר אסרה על נפשה, ואף בלא תיבת 'עליה' היה משתמע מזה
 2 שהארוס השני מפר נדרים קודמים שלא שמע אותם הארוס
 3 הראשון, שהרי 'אסרה' משמע נדרים שכבר אסרה על עצמה
 4 קודם לכן. ובהכרח שבא יתור תיבת 'עליה' לרבות אפילו נדרים
 5 שנראו לארוס הראשון, שהארוס השני מפר אותם.
 6 הגמרא מוכיחה מברייטא כדברי שמואל, שהארוס השני מפר יחד
 7 עם האב אף נדרים שנראו לארוס הראשון;
 8 תניא בנותיה דשמואל, נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה.
 9 כיצד, ששם אביה את נדרה והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע
 10 מהנדר עד שמת הבעל, ונתארסה לאחר בו ביום, ואפילו נתגרשה
 11 או נתאלמנה ונתארסה מאה פעמים – למאה בני אדם, אביה
 12 ובעלה האחרון מפירין את נדריה [ראה מבלה].
 13 ששם בעלה הראשון את נדרה והפר לה, ולא הספיק האב לשמוע
 14 מהנדר עד שמת הבעל, והלכה ונתארסה לאחר, חוזר האב ומפר
 15 לבדו את חלקו של הבעל הראשון בלא הארוס השני. ובהמשך
 16 הסוגיא יבואר מדוע במקרה זה לא זוכה הארוס השני בנדר.
 17 אמר רבי נתן, מה ששינו בסיפא שחוזר האב ומפר חלקו של בעל,
 18 הן הן דברי בית שמאי, הסוברים שבמקרה זה התרוקנה רשות לאב
 19 להפר לבדו, ואפילו לאחר שנתארסה לאחר. אבל בית הלל
 20 אומרים, אין האב יכול להפר לבדו, אלא רק יחד עם הארוס השני.
 21 הרי לנו, שהארוס השני מפר גם בנדרים שנראו לארוס הראשון,
 22 וכדברי שמואל.
 23 שואלת הגמרא, במאי פליגי בית שמאי ובית הלל.
 24 הגמרא מפרשת את מחלוקתם על פי המבואר לעיל (סט.), שאף
 25 קודם שמצטרפות הפרות האב והבעל יחד להתיר לגמרי את
 26 הנדר, הפרת כל אחד מהם בפני עצמו מגרעת לבדה את הנדר.
 27 ונחלקו בית שמאי ובית הלל במהות גירעון זה. לדעת בית שמאי
 28 הפרת כל אחד גוזזת את הנדר ומתירה לגמרי את חציו, ואילו
 29 החצי השני עדיין עומד בעינו. אבל לדעת בית הלל, הפרת כל
 30 אחד מהם מקלישה את הנדר כולו וגורעת מחומרתו. ובכך תלויה
 31 גם מחלוקתם בענין הפרת האב לבדו כשנתארסה לארוס השני
 32 במקום שהפר הארוס הראשון.

1 המשנה שלפנינו עוסקת בדיון נדרי ארוסה שנתגרשה בעוד נדריה
 2 עליה, ואחר כך נתארסה פעם שניה לאדם אחר.
 3 נדרה והיא ארוסה, ונתגרשה מהארוס בו ביום שנדרה, בלא
 4 שהפרו אביה ובעלה יחד את נדריה, והלכה ונתארסה לאחר בו
 5 ביום, ואפילו אם נתגרשה ונתארסה באותו יום למאה בני אדם בזה
 6 אחר זה, ולא הפר לה אף אחד מהם, אביה ובעלה האחרון מפירין
 7 את נדריה, ואפילו את אלו שהיו עליה עוד בהיותה תחת הארוס
 8 הראשון.
 9 זה הכלל, כל שלא יצאה מרשות אביה לרשות עצמה שעה אחת,
 10 כגון שנתארסה לכל אלו ועדיין לא נישאה להם ולא בגרה, אביה
 11 ובעלה האחרון מפירין נדריה. אבל אם בגרה בינתיים או שנישאה
 12 לאחד מהם, כבר יצאה מרשות אביה, ואפילו לאחר שנתגרשה
 13 ממנו שוב אין האב מפר את נדריה. ומאחר שהאב אינו יכול להפר
 14 אותם, אף הארוס אינו מפר אותם, שאין הארוס מפר אלא
 15 בשותפות האב.

גמרא

17 שינוי במשנה, נדרה והיא ארוסה, נתגרשה בו ביום, נתארסה בו
 18 ביום אפי' למאה, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה:
 19 שואל שמואל, מנלן דארוס אחרון מיפר אפילו נדרים שנראו לארוס
 20 ראשון – כלומר ששמע אותם הארוס קודם שגירשה.
 21 אמר שמואל, אמר קרא (במדבר ל' ו') 'ואם היו תניה לאיש ונדריה
 22 עליה, ומתיבת עליה' משמע שאף נדרים שהיו עליה כבר קודם
 23 אירוסייה הארוס מפירם.
 24 שואלת הגמרא, דלמא הני מילי שהארוס השני מפר, דווקא
 25 בנדרים שלא נראו לארוס ראשון – שלא שמע מהם, אבל נדרים
 26 שנראו לארוס ראשון, וכבר זכה בהם בשמיעתו, לא מצי מיפר –
 27 לא יכול להפר הארוס האחרון.
 28 משיבה הגמרא, 'עליה' האמור בפסוק זה, קרא ותירא הוא, שלא
 29 היה לו לומר אלא 'ואם היו תניה לאיש ונדריה או מבטא שפתייה
 30

אגרות קודש

בי"ה, כ"א מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מ"ג מני"א, בו כותב ראשי פרקים מהשתלשלות הענינים עד שבא לאה"ק ת"ו.
 וסברות בהנוגע לאופן הסתדרותו ולימודו להבא, ושואל דעתי בזה.

ודעתי ברורה מוחלטה, אשר עליו להמשיך בלימודי קדש עוד משך זמן חשוב, וכיון שכבר
 נמצא באה"ק ת"ו, אין כדאיות ההוצאות לחזור לצרפש ולחפש שם מקום ללימוד, ובודאי יהיו כמה
 קישורים וכו', בה בשעה שיוכל להסתדר בלימוד במקום בו כותב, שנראה לו שהצליח שם. ובמה שכותב
 סברא, שכיון שצריך להסתדר בחיינו בעתיד, עליו למהר בהכנות לזה, ולא ללמוד בישיבה, הנה אדרבה,
 כיון שהקבי"ה נותן התורה ומצוה המצוה הוא הזן ומפרנס לכל ומשגיח על כל אחד ואחד בהשגחה
 פרטית, והוא גם כן ציוה שהכנה הכרחית לחיי איש הישראלי הוא לימוד זמן חשוב בתורתנו תורת
 חיים, אין זה איבוד זמן ח"ו אלא אדרבה ואדרבה, וכידוע המשל בזה אשר כשרוצים לבנות בנין שיהי
 בנין טוב ומפואר בכל הפרטים, לכל לראש צריך לראות שהיסוד יהי חזק ואמין, כי באם יהי היסוד
 רעוע, אין כל תועלת ביופי הבנין וכו' וכן הוא בהנוגע ליסוד בחיים של בני ישראל, אשר הם הן השנים
 והזמנים שהוא מקדיש לתורה ועניני, ואם רוצה להיות מאושר בהעשירות שנים שלאחרי זה, צריך
 לחזק היסוד, ז. א. להוסיף בלימוד התורה וקיום עניני כהנה וכהנה.

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף עא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – שטיינזולץ" קסז
 רש"י

1 **מתני'** אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. אפי' מה שנדרה באירוס ראשון. להשות
 2 עצמה. שלא ניסת לאחד מוק, או שלא בגרה בתוך הזמן, אביה ובעלה כו'. **גמ'** ונדריה
 3 עליה. קרא יתירא הוא דלא איצטרך למיכתב. דליכתוב רחמנא "ואם היו תהיה לאיש
 4 ונדריה או מבטא שפתייה" אלא "עליה" מופנה, משום נדרים שנראו לארוס הראשון,
 5 דיכול להפר ארוס אחרון. הניא כוותיה

6 **דשמואל**. דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון
 7 מיפר בעל אחרון. ולא הספיק הבעל לשמוע כו'.
 8 דהיינו לא נראו לארוס ראשון. שמע בעלה
 9 והיפר לה. והשתא נראו לארוס ראשון. חזור
 10 האב ומיפר חלקו של בעל. לפי שאין הבעל
 11 מיפר אלא בשותפות, שבשעה שהפר עדיין לא
 12 שמע האב, ובשביל הכי חזור ומיפר חלקו של
 13 בעל עם חלקו. הן הן דברי ב"ש. דאפילו נדרים
 14 שנראו לארוס מיפר האב לחודיה. אבל ב"ה
 15 אומרים. אין אב יכול להפר לא חלקו ולא חלק
 16 חבירו עד שיהא ארוס אחד עמו, הואיל ונראו
 17 לארוס. **במאי פליגי**. ב"ש ובי"ה התם אמרי ב"ש
 18 גבי שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל
 19 לשמוע עד שמת – חזור האב ומיפר חלקו של
 20 בעל, ומפרשינן התם אלאבא בביש: אינו צריך
 21 להפר חלקו אלא חלק הבעל בלבד, ובי"ה
 22 אומרים: אין יכול להפר חלק הבעל בלבד אלא
 23 א"כ מיפר חלקו עמו. והבא מוחלפת השיטה,
 24 דבי"ש סבירי דשמע בעל והיפר לה ולא הספיק
 25 האב לשמוע עד שמת הבעל חזור האב ומיפר
 26 חלקו של בעל – אינו הפרה עד שיכלול חלק
 27 הפרתו והפרת בעל בתא אחת, והבא קאמרי
 28 בי"ה: אינו יכול להפר כלל בלא ארוס אחרון.
 29 אלא הבא בהא קמפילגי, דהוה נדרים שנראו
 30 לארוס, בדקתני "שמע בעלה והפר לה", הבא קאמרי

1 **מתני'** נדרה היא ארוסה וכו' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. דארוס מפר בקדמון
 2 בשותפות. והאי דנקיט "נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום" – משום דבשמע עסקינן, דשמע
 3 ארוס או שמע אב, ומש"ה דוקא בו ביום, אבל ביום של אחריו לא. דכיון דשמע חד מנייהו
 4 ולא הפר – קיימיה לנדרה. ובגמרא שקלינן וטרינן הו' מנייהו שמע, ארוס או אביה. **זה**
 5 הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת.
 6 שלא בגרה ולא נשאת, דאי בגרה או נשאת –
 7 יצאה מרשות אב, וארוס לחודיה לא מצי מפרי.

8 **גמ'** מנא הימ דארוס אחרון מפר נדרים שנראו
 9 לראשון. דמקתני "נתגרשה בו ביום ונתארסה בו
 10 ביום" – על כדחייך בשמע עסקינן, דאי לא – "בו
 11 ביום" למה לי? ונהי דאיכא לדחויי: דלמא מתני'
 12 בשמע אב, ומש"ה קתני "בו ביום", אבל שמע
 13 ארוס – לעולם אימנא לך דארוס אחרון לא מצי
 14 מפר, אפי"ה שמואל קיבלה מרובו דכי תנא "בו
 15 ביום" – משום שמיעת ארוס תנא ליה, ומש"ה
 16 אמר מנה"מ. דהאי "מנא הימ" לאו הימ' קאמר
 17 ליה, אלא כולה מדברי שמואל היא, וכאילו אמר:
 18 הכי אמר שמואל מנא תנא מילי דארוס אחרון מפר
 19 נדרים שנראו לראשון. ודכותה בריש פרק "אלו
 20 מציאות" (כ"ט זא.) גבי פירות מפתורים: ובמנה"א י"ד
 21 יצחק: קב כד' במות. ומוכח התם דרבי יצחק גופיה
 22 בעי לה. ושמעתא נמי מוכחא דרינא גופיה
 23 שמואל הוא דקאמר ליה, ולא ראה דקרא
 24 בלחוד. דאם איתא דרינא ממתני' הוא, ושמואל
 25 לא אמר מידי אלא דמוכח ליה מקרא – היכי
 26 מייתי תניא כוותיה דשמואל מברייתא דנערה
 27 המאורסה וכו' דהא בברייתא לא מוכח ליה
 28 להאי דינא מהאי קרא דשמואל. ואי האי דינא
 29 לא חזיא ליה שמואל, אלא מתני' היא – מאי
 30 אולמא דברייתא ממתני'? אלא ודאי משום דרינא גופיה שמואל קאמר ליה. דנהי דתני ליה
 31 אמתני', מיהו מתני' איכא לדחוייה דבשמע אב עסקינן, ומש"ה מסייעי ליה מברייתא, דליכא
 32 לדחויי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 33 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 34 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 35 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 36 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 37 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 38 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 39 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 40 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 41 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 42 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 43 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 44 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 45 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 46 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים
 47 לחדיי. **ודלמא** הימ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון. שלא שמע אותם אבל בנדרים

מתני' נדרה והיא ארוסה, נתגרשה בו ביום,
 נתארסה בו ביום, אפי' קמאה – אביה ובעלה
 האחרון מפירין נדריה. זה הפלל: כל שלא יצאה
 לרשות עצמה שעה אחת – אביה ובעלה האחרון
 מפירין נדריה. **גמ'** מנא הימ דארוס אחרון מיפר נדרים
 שנראו לארוס ראשון? אמר שמואל: אמר קרא
 "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה" – נדרים שהיו
 עליה כבר. דקמא הני מילי שלא נראו לארוס
 ראשון, אבל נדרים שנראו לארוס ראשון – לא מצי
 מיפר ארוס אחרון! "עליה" קרא יתירא הוא. תניא
 כוותיה דשמואל: נערה המאורסה – אביה ובעלה
 מפירין נדריה, כיצד? שמע אביה והפר לה, ולא
 הספיק הבעל לשמוע עד שמת, ונתארסה בו ביום,
 ואפי' מאה פעמים – אביה ובעלה האחרון מפירין
 נדריה, שמע בעלה והפר לה, ולא הספיק האב
 לשמוע עד שמת הבעל – חזור האב ומיפר חלקו
 של בעל. א"ר נתן: הן הן דברי בית שמאי, אבל
 בית הלל אומרים: אין יכול להפר. במאי פליגי?

בה

ב"ש

שנראו לארוס ראשון לא מצי מפר ארוס אחרון. דכיון דנראו לראשון לא נתרוקנה רשות לארוס אחרון אלא לאב, כדמוכח לעיל (ה' פ) מחקישא דהויית. הילכך, נימא דנדרים שנראו לארוס
 ראשון – ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי, ומפר אב. א"כ, נימא דכיון דאיכא ארוס ולא מצי מפר – אב נמי לא מצי מפר, דבמקום ארוס אב לא מפר לחדייה. **עליה** קרא יתירא הוא. לומר:
 כל נדרים שעליה, ואפי' נראו לארוס ראשון. **תניא** כותיה דשמואל. דאפילו נדרים שנראו לארוס ראשון מצי מפר ארוס אחרון. **שמע** אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד
 שמת ונתארסה בו ביום. מש"ה קתני "בו ביום", דאי נתארסה ביום שלאחריו, כיון דכשמת בעל נתרוקנה רשות לאב, ולא הפר בו ביום – קיימיה לנדריה. **אביה** ובעלה האחרון מפירין
 נדריה. פירוש קצת הראשונים "ול דרך בבא קמיתא דברי הכל היא, דפלוגתא דבי"ש ובי"ה באיך בבא בלחוד היא. ותמיהו, לבי"ה דסבירא להו מוקלש קליש, כיון דשמע אביה והפר לה
 ואיקלש ליה האי נדרא, דאכתי איתיה לאב ולא בטלה לה הפרה דליה, היכי מצי אב וארוס אחרון להפר? דהא אמרי ביה בהאי דלעיל, דשמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע
 עד שמת – דאין האב יכול להפר, ובכי האי גונא לא אמרי' מת הבעל נתרוקנה רשות לאב, משום דכיון דאיקלש ליה נדרא – לא חשיבא להירישו לאב. וה"נ, כי אבי אב וארוס אחרון
 מאי שנא? נראה בעיני לפי דברייהם "ול דהיינו טעמא: משום דלעיל דאיכא אחרון שניו רשות, דמתקן ליה האי נדרא מארוס לאב, כל היכא דקלש ליה – לא מצי ממתקן. אבל הבא, דאיכא
 ארוס אחרון – חזינן ליה להאי ארוס אחרון כבעריה דראשון. וכיון דמארוס לארוס קאתי, אע"ג דאקלש ליה נדרא – מצי אב ובעל להפר, דכי ה"ג לאו איתוקי הוא. **שמע** בעלה והפר
 לה. הך בבא נמי בנתארסה מיידי, דבגונא דרישא קימא. ולא מפלגא בהדי רישא אלא דברישא הפר אב והבא הפר בעל. **חזור** האב ומפר חלקו של בעל. דאב לחודיה מצי מפר אע"פ
 שנתארסה לאחר, וכדמפ' טעמא לקמן. וכי קתני ומפר חלקו של בעל – אין ה"ג דחלק עצמו ג"כ יפר האב, דהא לא אצטריכא לתנא לאשמועינן, דמילתא פשיטא היא שחלקו של אב בלא
 הפרה לא פקע. וחלקו של בעל הוא דאיצטרך ליה לאשמועינן, דאע"ג דבעל כבר הפר חלקו – אפי"ה חזור האב ומפר אף אותו חלק עצמו של בעל, משום דכי מיית ליה בעל – בטלה הפרה
 דליה. **אבל** בי"ה אומרים אין יכול להפר אב בלא ארוס אחרון. ואמרינן: במאי קמפילגי ב"ש סבירי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ומש"ה, כיון דלגבי האי נדר ארוס אחרון
 כמאן דליתיה דמי, וכדמפרש בסמוך – אב מצי מפר. דלא תימא: נהי דארוס אחרון כמאן דלית' דמי, מיהו כי נתרוקנה רשות דארוס ראשון לאב – דוקא בנדר' שלא נראו לארוס, אבל

נתרוקנה

המשך מהעמוד הקודם

כיון שנמצא בכפר הראה, מהנכון שיכנס שם להרב מ. צ. שליט"א נריה, ויבאר לפניו את
 הבעיא שלו, ויכול להראותו גם מכתבי זה, ובודאי אשר יפרט לו את הענין עוד יותר ויסבירו באם
 זקוק לעוד ביאור בזה.

בברכת הצלחה בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מזכיר

ג.ב. במזכירות שלי אין כותבים צרפתי, ולכן בא המענה בלשון הקדש, אבל הוא יכול לכתוב
 גם להבא צרפתי, כיון שקורא הנני שפה זו.

נתרוקנה רשות לאב, ומשה', נהי דהכא נראו לארוס ראשון והפרה דיליה כמאן דליתא דמיא. דמכי מיית ליה בטלה לה – אפ"ה, כיון דארוס אחרון לגבי האי נדרא כמאן דליתיה דמי, מטעמא דנפרש בסמוך – מצי אב מיפר, ומיגו גיזי. לא הבנתי דברי הראשונים בזה. אמאי מצי מפר אב לחודיה לבית שמואי דאמרי מיגו גיזי, טפי מביה דאמרי מיקלש קליש.

ב"ש נתרוקנה רשות לאב, וצריך להפר שניהן בבית אחת, של אותו ושל בעל. והתם הוויין נדרים שלא נראו לבעל, כדקתני: שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע, והתם קאמרי ב"ש מיגו גיזי, דהואיל והפר האב כבר – לא אצטרך ליה להפר אלא חלקו של בעל. וביה סברי: נדרים שנראו לארוס ראשון – הכא אביה ובעלה מפירין נדריה, דהאב אינו מיפר אלא עם ארוס אחרון. אבל התם, הוויין נדרים שלא נראו לארוס – לא מיגו גיזי אלא מיקלש קליש, ומיפר חלקו וחלק הבעל.

ועוד: דאפי' אמרת מיגו גיזי, מימ מכי מיית ליה בעל – תבריה לגויזיה, דהתניא בברייתא דלעיל (דף סח): שמע אביה והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב – זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. ואם איתא דהפרה דאב כדקימא קיימא – אמאי לא מצי מיפר בעל לאחר מיתת אבי דנהי ולא נתרוקנה לו רשות אב – אפ"ה אב גיזי דיליה, ובעל גיזי דידיה! אלא מאי אית לך לממנר, דנהי דמיגו גיזי, אפ"ה כי מיית ליה – אשתקלא ליה גזוזא דידיה, והינ, מאי שנא?

בית שמואי סברי: נדרים נמו שראוי לארוס נתרוקנה רשות לאב, ומיגו גיזי. בית הלל סברי: אביה ובעלה אחרון מפירין נדריה, ולא מיגו גיזי.

גיזי. איבעיא להו: גירושין בשתיקה דמיא או פהקמה דמיא? למאי נפקא מינה? כגון שגדרה ושמע בעקה וגרשה, ואהדרה ביומיה, אי אמר מר בשתיקה דמי – מצי מיפר לה, ואי אמר מר פהקמה דמי – לא מצי מיפר לה. ת"ש:

ונ"ל דהיינו טעמא: משום דלביש דסבירא להו מיגו גיזי, כיון דכי הפר בעל אבטיל ליה פלגיה דנדרא לגמרי – הרי מעשה שלו נגמר, ואסתלק ליה ארוס לגמרי. ונהי דכי מת ארוס בטלה לה הפרה דיליה, מיהו מכיון דאסתלק ליה ארוס מנכא, ותו לא חי האי נדרא לארוס כלל – סק ליה אב בלא ארוס. והא פשטיין לעיל דכל היכא דליכא ארוס – אב מיפר, דמקיש קודמי הויה שניה לקדמי הויה ראשונה. אבל בהדיא דלעיל, דשמע אביה והפר לה, אפי' אמרת דלמ"ד דמיגו גיזי אסתלק ליה אב, אפ"ה כי מת – בטלה ליה הפרה דיליה, וקם ליה ארוס לחודיה בלא אב, ולא מצי מיפר. היינו טעמיהו דב"ש, דאמרי דאב מצי מיפר הכא בלא ארוס אחרון. וביה סברי: אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, דאין האב יכול להפר לבדו, משום דלא מיגו גיזי. דכשהפר בעל לא אשתקל פלגא דנדרא, אלא כוליה נדרא הוא דאיקלש, וקלישותא לאו מעשה גמור הוא, ומשה' לא חיל כלל עד דמצטרף ליה קלישות אדיך. הלכך, כל זמן שלא הפר האב – לא אסתלק ליה ארוס מהאי נדרא ומשה' וכי ביה ארוס אחרון. זהו מה ששראה בענין בזה. אלא שעדיין קשה לי: למה לן למימר בטעמיהו דב"ש בנדרים נמי ששראו לארוס נתרוקנה רשות לאב, דכיון דלביש ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי – כ"ע מודו דאפי' נדרים שנראו לארוס, כל היכא דליתיה לארוס – נתרוקנה רשות לאב. דלעיל נמי אליבא דב"ע אמרין: ואמא ד"מ בנדרים שלא נראו לארוס, אבל בנדרים שנראו לארוס – לא מצי מיפר אב, ומסקי' דליתא. אלמא כ"ע מודו דנתרוקנה רשות לאב אפי' בנדרים שנראו לארוס, ואמאי איצטריכין למימר הכא הכי אליבא דב"ש ואפשר דהכי קאמרין: נהי דהכא איכא תרתין, חדא – דנראו לארוס ראשון, ועוד – דאיכא נמי ארוס אחרון, וס"ד כיון דזכה בתן ארוס ראשון – לא נתרוקנה בתם רשות לאב כל היכא דאיכא ארוס אחרון, משום דאחרון ברעיה דראשון הוא בנדרים שבהו בתן ראשון. דנהי דארוס אסתלק ליה, מיהו כיון דאיתיה – מעכב עליה דאב דאיהו נמי לא ליפר, קמ"ל דליתיה. מיהו, כי קאמר לישנא דנמי – לאו למימרא דהיכא דלא נראו אמרי' טפי דאב מיפר, דאדרבה כי לא נראו לארוס ראשון לא נתרוקנה רשות לאב. אלא משום דלענין זכיה דארוס עדיף נראו מלא נראו, וכיון דעדיף זכיה דארוס – איכא למימר דאב לא מיפר, וכדאמרי' לעיל: ואמא ד"מ בנדרים שלא נראו אבל נראו לא מצי מיפר אב, קאמר נמי דהכא משום הפרה דבעל הוא דגרע דיניה דארוס, ולא משום נראו. דלעולם זכיה דארוס עדיף טפי בנראו מלא נראו. ואם תרצה תפרש דמשום לתא דהיכא דליכא ארוס אחרון נקט נמי, כיון דבאיכא ארוס אחרון נראו רבותא הוא כדכתיבנא, כנ"ל. ומיית מוך ברייתא תניא נמי הכי לשמואל, משום דב"ה – הא אמרי דאב וארוס אחרון מפירין נדרים שנראו לארוס ראשון, ואפי' ב"ש נמי לא פליגי אלא בששמע בעלה והפר לה, אבל שמע ולא הפר – כולי עלמא דהפר – כולי עלמא מודו דאב וארוס אחרון מפירין נדריה. זהו מה שני' בשמעהו זו על דרך קצת הראשונים דל, אבל בתוספות פירשו דכי אמרי', א"ר נתן: הן הן דברי ב"ש – אתריי בני דברייתא קאי, דהן הן דברי ב"ש ברישא, דאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, משום דכיון דאב מיגו גיזי – איך פלגא דנדר חשיב ליה להורישו לארוס אחרון בהדי אב. ובסיפא נמי אמרי' דחזר האב ומיפר חלקו של בעל, משום דס"ל דנדרים שנראו לארוס – נתרוקנה רשות לאב ולא לארוס אחרון, משום דסבירא להו דארוס אחרון כראשון; כי היכי דארוס ראשון אינו מיפר אלא נדרים שלא נראו לשום ארוס – ה"נ ארוס אחרון. דכיון שנראו לארוס ראשון, כי מורית להו ארוס – לאב מוכה להון, ולא לארוס אחרון. וכי אמרי': ב"ש סברי בנדרים שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב – יחייב טעמא למאי דאמרי' ב"ש ברישא, דאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה, דמשום דמיגו גיזי הוא דאמר דמצו תרווייהו להפר. דאי מקלש קליש, כיון דאיקלש ליה נדר – לא חשיב למזכי ביה ארוס אחרון בהדי אב, והן הן דברי ב"ש וטעמין. אבל ב"ה אמרין אין יכול להפר – אתרתיי בני פליגי, ואין יכול להפר כסבריהו דב"ש הוא דאמרי ב"ה, בין ברישא בין בסיפא, מיהו, הא כדאיתא הוא כדאיתא. דברישא לביה אפילו אב בהדי בעל אין יכולין להפר כלל, משום דכי הפר אב – לאו מיגו גיזי אלא מקלש קליש, וכיון דאיקלש – לא חשיב למזכי ביה ארוס בהדי אב, והיינו טעמיהו במאי דפליגי ארישא. ובסיפא נמי פליגי ארישא, דאין אב לבדו יכול להפר, כדקאמרת דאפי' בנדרים שנראו לארוס ראשון וכי בהו ארוס אחרון. וכי אמרי': וביה סברי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה – יחייבין טעמא למאי דפליגי אסיפא, וכי אמרי': ולא מיגו גיזי – יחייבין טעמא למאי דפליגי ברישא. ומסיפא מייתי תניא נמי הכי מדב"ה לשמואל בלחוד, זהו פירושם דל, ולהאי פירושא לא אתי לי שפיר לישנא ד"בנדרים נמי וכו', ואפשר דח"ק: בנדרים שנעשו ברשות ארוס ראשון ונראו לו נמי, שכל כך זכה בתן ארוס ראשון עד שראו לו – בכי האי גונא לאב הוא מוריש אותן ולא לארוס, והיינו לישנא ד"בנדרים נמי, ועדיין צל"ע. **איבעיא** להו גירושין בשתיקה דמיין או בהקמה דמיין, משום דכיון דידע ארוס ולבתר גירושין לא מצי מיפר, ולא הפר קודם גירושין – כמאן דאוקמה לנדרא דמי, כי היכי דאמרי' דמכי לא הפר ביום שמועה – כמאן דאוקמה דמי. **כגון** דנדרה ושמע בעלה וגרשה. האי בעלה דקאמרי – ארוס דוקא הוא. דאי בנשואה, אפילו תמצא לומר דגירושין בשתיקה דמיין – היכי מצי מיפר? אי בשחורה ונשאת – אין הבעל מיפר בקודמין. ואי דאהדרה בארוסין בלחוד, כיון דארוס אינו מיפר אלא בשותפות, והכא ליכא אב, וכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה, אפי' תמצא לומר בשתיקה דמיא – לא מצי מיפר. אלא ודאי בארוסה עסקינן. **ואהדרה** ביומיה. להכי נקט ביומיה, דאי אהדרה למחר – פשיטא דלא מצי מיפר, כיון שעבר יומא של שמיעה. ואע"ג דבסוף יומא ליתיה ברשותיה דבעל. הוא דאמרינן ואהדרה – לאו דוקא הוא, דהוא הדין אחר, אלא מילתא דשכיחא נקט.

ת"ש

אגרות קודש

בי"ה, י"א מנ"א, ה'תשי"ז
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכי'
מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מכ"ב וכ"ג תמוז.

יהי רצון שהתחלת הדיון ע"ד בעית האניות תביא הזזה ממשיית לפתרון הענין מתאים

המשך בעמוד האב

1 מבארת הגמרא, בית שמאי סברי, נדרים נמי שריאי לארום
 2 הראשון, גם בהם נתרזקה רשות לאב לבדו. והטעם, משום
 3 שלשיתם הבעל מינו מניין גזוזן את הנדר, ומתיר לגמרי את
 4 חלקו, נמצא שלאחר שהפך הארוס הראשון את הנדר, הנעשה
 5 שלו נגמר והסתלק ממנו לגמרי, ושוב אין לו שום שייכות אליו.
 6 לפיכך אפילו לאחר שנתארסה לאחר, האב מפר לבדו את כל
 7 הנדר, כיון שכבר פקע דין הפרת הבעל מנדר זה.
 8 אבל בית הלל סברי, אביה ובעלה אחרון מפירין נדריה. והטעם,
 9 משום שהבעל בהפרתו לא מינו מניין חצי מהנדר, אלא מקליש את
 10 כולו. וקלישות זו אינה מעשה גמור בפני עצמו, ואינה חלה עד
 11 שמצטרפת אליה הקלשת האב על ידי הפרתו, נמצא שעד שלא
 12 הפך האב עדיין לא הסתלק דין הארוס מהנדר, ועל כן
 13 כשנתארסה לאחר זוכה הארוס השני בזכות שהיתה לארוס
 14 הראשון בנדר, ויכול להפך יחד עם האב (ראה טבלה).
 15 הגמרא מסתפקת בדין נדרי נערה המאורסה שנתגרשה:

16 איבעיא להו, ארוס שגירש את ארוסתו בעוד נדריה עליה, האם
 17 הגירושין בשתיקה דמיא, ונדריה אינם מוקמים ואינם מופרים. או
 18 דלמא, גירושין פהקמה דמיא, ומאחר שהארוס יודע שלא יוכל
 19 להפך את נדריה לאחר שיגרשה, הרי הוא כמקיים את נדריה
 20 בעצם מה שמגרשה.
 21 הגמרא מפרשת את ההבדל להלכה בין שני הצדדים האמורים:
 22 מבארת הגמרא, למאי נפקא מינה אם הגירושין הם כהקמה או
 23 כשתיקה, כגון שגירשה הנערה המאורסה, ושמע בעלה וגרשה בלי
 24 להפך לה, ואתרה ביומיה – וחזר הארוס שגירשה וקידשה בו
 25 ביום. אי אמר מר, גירושין בשתיקה דמי, מצי [יכול] מיפר לה,
 26 הארוס יחד עם אביה לאחר שהחזירה. ואי אמר מר, גירושין
 27 פהקמה דמי, לא מצי הארוס מיפר לה את נדרה, מאחר שכבר
 28 הקימו בעצם גירושיה.
 29 הגמרא מוכיחה מברייטא שגירושין הם כהקמה:

המשך מהעמוד הקודם

להוראות תורתנו תורת חיים, שאחד הפירושים בזה הוא שהתורה היא הוראה בחיי היום יום בכל מקום שהוא ובכל תקופה שהיא, שהרי התורה הזאת לא תהי' מוחלפת וכו'.

וכיון שאמרו חז"ל אסתכל באורייתא וברא עלמא, הרי אי אפשר ונגד השכל הוא אשר ענינים שבעולם יפריעו וימנעו קיום האמור בתורה, שהרי אי-אפשר, שמובן גם על פי שכל הפשוט, שהמסובב יהי' חזק יותר מהסבה. ובפרט שבנידון דידן המסובב הוא רק חלק קטן ביותר מעניני הסבה, ולא עוד אלא שהסבה מצד עצמה נעלית ביותר גם מלהיות סבה וכלי רבה"ק תניא פי' ד' היא רצונו וחכמתו ית' דלית מחשבה פסיא ב'י כלל ופשיטא שאין לה שייכות לעולמות, ורק אלקים הבין דרכה וידע מקומה (ראה בארוכה קונטרס אחרון בתניא ד"ה זמירות קרית להו).

מוסג"ב קטע ממכתב עתי אשר בו מדובר ע"ד אני' שהפליגה מאה"ק למארכייל ביום החמישי, זאת אומרת, נסיעה אשר לכל הדיעות יכולה להעשות בלי חילול שבת, כיון שאינה דורשת יותר מששה ימים, והפליגה דוקא באופן שונה מזה, ואין זה מספיק אלא שרבנים ערכו... תפלה בה ביום שלפני זה! והרי זהו נתינת הכשר לבעלי האני' שלכל הדיעות כגון דא אסור הענין מדאורייתא! ולאחרי כהני"ל היש מקום לקושייתו שכאילו פוגעים בכבודו של מי שהוא? ומוכרחני לומר שלאחרי כל זה אינני יודע אם הייתי מתערב בהענין אם לא הי' הנהגה כהני"ל, ונסיעות האניות בכללות מביאות חורבן גם בשמירת שבת כאן אף שגם בלאו הכי אינה כהרצוי, ועי"ז נעשה הדבר גם לבעית העיר ניו-יורק ותושבי, ולא עוד אלא כמו שכתבתי לו מכבר שכמה מהחרדים לדבר הי' אין זה בעיניהם בעי' כלל כיון שהרבנים באה"ק ת"ו עושים על דרך האמור בקטע המוסג"פ ועוד ועוד.

בענין ספר היובל שרוצה להדפיס שם מכתבי ע"ד האניות, ומוסג"פ העתק עוד מכתב אחד, הנה באם יודפסו המכתבים כמו שהם מבלי לרכך הרי אף שכפי שבארתי במכתבי הקודמים אין בנהוג בית הרב להשתתף בספר יובל וכיו"ב ומטעמים המובנים, אבל כיון שגם מו"ח הרה"ג וכו' וכו' שליט"א בעל היובל מאלה שפניתי אליהם בשאלה זו, פשוט שיוכל לפרסמם במקום הנראה לו.

במה שכותב אודות ענין ספר יקטרינוסלב, משתדלים למצוא קישור עם לאנדסמאנשאפט, ולכשיוודעו ממשיות יבואו עמו בכתובים.

בפ"ש בני ביתו שיחיו... ויה"ר שיבשר טוב בכל האמור, ובענין האניות ביחוד.

ברכה לבשו"ט בהני"ל.

מוסגר בזה העתק שיחתי לפני הילדים במחנה קיץ גן ישראל שתחת המרכז לעניני חנוך, וכהתחלתו כיוונתי בה לכל ילדי ישראל ובפרט לאלו שמזכירים אני ובנם יהודא ליב שי' בכל זה כמובן וגם פשוט.

41 הגמרא מוכיחה מהמשנה לעיל שגירושין כשתיקה:
 42 תא שמע, שנינו במשנה לעיל (עא). נדרה והיא ארוסה, ונתגרשה
 43 מהארוס בו ביום שנדרה, בלא שהפרו אביה ובעלה יחד את
 44 נדריה, והלכה ונתארסה לאחר בו ביום, ואפילו אם נתגרשה
 45 ונתארסה באותו יום למאה בני אדם בזה אחר זה, ולא הפר לה אף
 46 אחד מהם, אביה ובעלה האחרון מפירין את נדרה, ואפילו אלו
 47 שהיו עליה עוד בהיותה תחת הארוס הראשון.
 48 מוכיחה הגמרא, שמע מינה, גירושין כשתיקה דמו. דאי כהקמה
 49 דמו, מי מצוי מפר הארוס האחרון בשותפות האב נדרה דאוקים
 50 [נדרים שהקים] הארוס הראשון בעצם גירושיה.
 51 דוחה הגמרא, לעולם גירושין הם כהקמה, ומה שנינו במשנתנו
 52 שהארוס האחרון יכול להפר אחר שהראשון גירש אותה, הלא
 53 במאי עסקין, בשלא שמע ארוס ראשון את הנדר קודם שגירשה,
 54 ואין הגירושין נחשבים להקמה אלא כשגירש אלא ששמע את
 55 הנדר.
 56 מקשה הגמרא, אי הכי, שמדובר במשנה שהארוס הראשון לא
 57 שמע את הנדר, מאי אריא – מדוע שנתה המשנה דווקא
 58 שנתגרשה בו ביום, הלא מאחר שלא שמע הארוס הראשון את
 59 הנדר קודם גירושיה, אפילו לאחר מאה ימים נמי לא התקיים הנדר
 60 בשתיקת הארוס, ומדוע לא יוכל הארוס האחרון להפר אותו.
 61 מתרצה הגמרא, המשנה מדברת בשלא שמע הארוס הראשון,
 62 ואולם שמע האב, דמשום כן דווקא אם נתגרשה ונתארסה בו ביום,
 63 הוא דמצי הארוס האחרון מיפר, אבל כמאן ואילך – מיום למחרת,
 64 שוב לא מצוי מיפר, שמאחר ששמע האב את הנדר ולא הפר אותו,
 65 ועד שהתארסה לאחר כבר עבר יום שמעו של האב, הרי קיים את
 66 הנדר בשתיקתו.
 67 הגמרא מוכיחה מדברי המשנה להלן שגירושין כשתיקה:
 68 תא שמע, שנינו במשנה להלן (פמ). האשה שנדרה בו ביום,
 69 ונתגרשה בעלה והחזירה בו ביום, אין הוא יכול להפר את נדרה
 70 לאחר שהחזירה. שמע מינה, גירושין כהקמה דמו, ומשום שקיים
 71 את הנדר על ידי גירושיה, שוב אינו יכול להפר את הנדר אף
 72 לאחר שהחזירה.
 73 דוחה הגמרא, אמרי – אמרו בני הישיבה, לעולם גירושין
 74 כשתיקה, ומה שנינו שהבעל אינו יכול להפר, הלא בנא ואה
 75 עסקין, שבעלה מפר את נדרה לבדו בלא האב. והיינו כמאן דאין
 76 יכול להפר לאחר שהחזירה, משום שנדרה נדר זה קודם שנשאה
 77 בשנית, וקיימא לן דאחר הנישואין אין הפעל מיפר כקודמין –
 78 בנדרים שנדרה קודם שנשאת ועדיין לא נכנסה לרשותו להפרת
 79 נדריה.

1 תא שמע, איתי אמרו בנערה המאורסה, שאם מת הפעל נדרונה
 2 רשות לאב להפר לבדו את נדריה, באחד משלושת האופנים
 3 הבאים: א. בזמן שלא שמע הפעל את הנדר בחייו ומת. ב. או שמע
 4 הבעל את הנדר והפר אותו קודם שמת. ג. או שמע הבעל את
 5 הנדר ושתק ולא הפר אותו ומת בו ביום.
 6 מסיימת הגמרא את ראייתה, ואי אמרת גירושין כשתיקה דמו
 7 ואינם כהקמה, מאחר ששנתה הברייתא את כל הצדדים שיכלה
 8 למצוא שבהם נתרוקנה רשות לאב, ליתני – שתשנה הברייתא
 9 נמי, או שמע הבעל ונתירש בו ביום, שגם באופן זה נתרוקנה
 10 רשות לאב להפר לבדו. אלא מילא תני הכי – מכך שלא שנתה
 11 הברייתא דין 'נתרוקנה' גם במקרה האמור, שמע מינה, גירושין
 12 כהקמה דמו, ומאחר שכבר התקיימו נדריה על ידי הגירושין, שוב
 13 אין האב יכול להפר אותם.
 14 הגמרא מוכיחה מהמשך דברי הברייתא להיפר:
 15 אמא סיפא, אבל אם שמע הבעל וקיים את הנדר קודם שמת, או
 16 שמע את הנדר ושתק ולא הפר אותו, ומת ביום של אחריו,
 17 ונמצא שהתקיים הנדר על ידי ששתק כל יום שמעו, אין האב יכול
 18 להפר לאחר מיתת הבעל. ואי אמרת גירושין כהקמה דמו, ליתני –
 19 שתשנה הברייתא עוד אופן שבו לא נתרוקנה רשות לאב, ואם
 20 שמע הבעל ונתירש אין האב יכול להפר. אלא מילא קתני הכי
 21 בברייתא, שמע מינה, גירושין כשתיקה דמו ואינם כהקמה, ועל כן
 22 אף לאחר ששמע הבעל וגירש בו ביום, יכול האב להפר לבדו
 23 לאחר גירושיה.
 24 אומרת הגמרא, אלא מהא ברייתא ליפא למשמע מינה – אין
 25 לפשוט ממנה את הספק האמור, לא שגירושין כהקמה ולא
 26 שגירושין כשתיקה, שהרי בהכרח או הסיפא או הרישא נשנו שלא
 27 בדווקא. ואי רישא דוקא – שדווקא בשלושת האופנים השנויים בה
 28 נתרוקנה רשות לאב, אבל בגירש אין האב יכול להפר משום
 29 שגירושין כהקמה, צריך לומר דנסיב [ונשנתה] הסיפא משום
 30 הרישא, ולא בדווקא היא. ומה שלא שנתה גם בשמע הבעל
 31 וגירש שאין האב יכול להפר, הוא משום שלא נשנו בסיפא אלא
 32 מקרים ההפוכים מהמקרים השנויים ברישא. ואי סיפא דוקא –
 33 שדווקא באופנים השנויים בה אין האב יכול להפר, אבל אם גירש
 34 הבעל נתרוקנה רשות לאב, משום שגירושין אינם כהקמה אלא
 35 כשתיקה, צריך לומר דנסיב [ונשנתה] הרישא משום הסיפא, ולא
 36 בדווקא היא. ומה שלא שנתה גם בשמע הבעל וגירש שנתרוקנה
 37 רשות לאב, הוא משום שלא נשנו ברישא אלא מקרים ההפוכים
 38 מהמקרים השנויים בסיפא. ומאחר שבהכרח או הרישא או הסיפא
 39 הן לאו דווקא, ואין ידוע מי מהן, אין לפשוט מברייתא זו את הספק
 40 האמור.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ד מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מו"ה חיים ברוך שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיי"ט מני"א עם המצורף אליו בשו"ט מאני"ש אשר שם.

ויהי רצון אשר תכה"י יבשר טוב הנראה והנגלה, בהנוגע לעצמו ובי"ב שיי ובהנוגע לאני"ש בתכ"י, ויהי זה באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, ובזה מובן ג"כ וג"ז עיקר - מההוספה בעבודתו בקדש להפיץ המעינות באופן הנ"ל עד לחוצה וד"ל.

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף עב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קצא ר"ג

1 אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא. כלומר, לא תקשה סיפא לרישא. אע"ג דמרישא
 2 שמעינן דגירושין כהקמה דמו, ובסיפא שמעינן דכשתיקה דמו – לא קשיין אהרדי.
 3 דאימא: רישא דוקא, דגירושין כי הקמה דמו, והאי דלא תני סיפא "שמע וגירשה" –
 4 משום דלא נסיב לה אלא משום רישא, ותנא לא בעי לאוסופי מדיי בסיפא טפי מרישא.
 5 א"נ סיפא נמי דוקא. דגירושין כשתיקה דמו.
 6 הכא כמאי עסקינן בשלא שמע ארום ראשון.
 7 קודם שגירשה, ואהכי מצי מיפר ארום אחרון.
 8 הא לאו הכי – לא, דגירושין כי הקמה דמו, מאי
 9 אייריא. אי נתארסה לאחר בו ביום, דמצי למיפר
 10 לה. אפילו לאחר מאה ימים נמי. אם נתארסה
 11 לאחר ליהוי ארום אחרון מיפר, הואיל ולא נראו
 12 לארום ראשון. אין הכי נמי. אלא הב"ע – בשלא
 13 שמע ארום ראשון, אבל שמע האב, הואיל דבו
 14 ביום שמע – צריך להפר בו ביום, כדכתיב "ביום
 15 שמעו". הכא בנשואה עסקינן. הא דקתני
 16 "גירשה והחזירה" – כגון שנשאת נדרה וגירשה
 17 ביום ששמע, והחזירה בו ביום, דעכשיו יצאה
 18 שעה אחת לרשות עצמה, ואע"פ שהחזירה –
 19 נעשית בנשואה לאחר, דלא מצי מיפר, דעכשיו
 20 הן קודמין, כדתנן (לעיל דף עא): זה הכלל, כל
 21 שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת – אביה
 22 ובעלה מפרין נדריה. הא יצאה לרשות עצמה
 23 – אין מפרין, משום דאין הבעל מיפר בקודמין.
 24 מתני'

1 ת"ש: אימתי אָמרו מַת הַפְעַל נְתוּקָה רְשוּת קָאב
 2 – בּוֹמֵן שְׁלֵא שָׁמַע הַפְעַל, אוּ שָׁמַע וְהִפְר, אוּ שָׁמַע
 3 וְשָׁתַק וּמַת בּוֹ בַּיּוֹם. וְאִי אָמַרְתָּ גִירוּשִׁין פְּשִׁתִּיקָה דְּמוּ
 4 – לִיתְנֵי נְמוּ "אוּ שָׁמַע וְגִירְשָׁ!" מְדַלָּא תְנֵי הָכִי –
 5 ש"מ גִירוּשִׁין פְּהַקְמָה דְּמוּ. אִימָא סִיפָא: אָבְל אִם
 6 שָׁמַע וְקִיּוּם, אוּ שָׁמַע וְשָׁתַק וּמַת בַּיּוֹם שָׁל אַחֲרָיו
 7 – אִין יְכוּלָּה קְהָפֵר. וְאִי אָמַרְתָּ גִירוּשִׁין פְּהַקְמָה דְּמוּ
 8 לִיתְנֵי "וְאִם שָׁמַע וְגִירְשָׁ!" אִלָּא מְדַלָּא קְתַנֵּי הָכִי
 9 – ש"מ גִירוּשִׁין פְּשִׁתִּיקָה דְּמוּ. אִלָּא, מְהָא לִּיפָא
 10 קְמִשְׁמַע מִינְהָ, אִי רִישָׁא דְּקָא נְסִיב סִיפָא מְשׁוּם
 11 רִישָׁא, אִי סִיפָא דְּקָא – נְסִיב רִישָׁא מְשׁוּם סִיפָא.
 12 ת"ש: נְדָרָה וְהִיא אֲרוּסָה, וְנִתְגַרְשָׁה וְנִתְאַרְסָה בּוֹ
 13 בַּיּוֹם, אִפִּילוּ קְמָאָה – אָבִיָּה וּבַעֲלָהּ הָאֲחֵרוֹן מְפִירִין
 14 נְדָרֶיהָ. ש"מ גִירוּשִׁין פְּשִׁתִּיקָה דְּמוּ. דְּאִי פְּהַקְמָה
 15 דְּמוּ מִי מְצִי מִיפֵר אָרוּם אַחֲרוֹן נִידְרֵי דְּאֻקִּים אָרוּם
 16 רִאשׁוֹן? הַב"ע: בְּשְׁלֵא שָׁמַע אָרוּם רִאשׁוֹן, אִי הָכִי
 17 מֵאִי אִירִיָּא בּוֹ בַּיּוֹם? אִפִּילוּ לְאַחַר מְאָה יָמִים נְמוּ! בְּשְׁלֵא שָׁמַע אָרוּם וְשָׁמַע הָאָב, דְּבוּ
 18 בַּיּוֹם – הוּא דְּמְצִי מִיפֵר, אָבְל מְכָאן וְאִיקְדָּה לֹא מְצִי מִיפֵר. תֵּא שָׁמַע: נְדָרָה בּוֹ בַּיּוֹם,
 19 גִירוּשָׁה וְהַחְזִירָהּ בּוֹ בַּיּוֹם – אִין יְכוּלָּה קְהָפֵר. שָׁמַע מִינְהָ: גִירוּשִׁין פְּהַקְמָה דְּמוּ. אָמְרִי:
 20 הָכֵא בְּנִשׁוּאָה עִסְקִינָן, וְהִינּוּ מְעַמָּא דְּאִין יְכוּלָּה קְהָפֵר – מְשׁוּם דְּאִין הַפְעַל מִיפֵר בְּקוֹדְמִין.
 21 מתני'

1 ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וכו'. פרשתי למעלה (קף סת). אימא
 2 סיפא. אדרייקת מרישא גרושין כהקמה דמו, ודייקן מסיפא דכשתיקה דמו. אי רישא
 3 דוקא. דלא מצי למיתני גרושין משום דכהקמה דמו – נסיב סיפא משום רישא, דלא בעי
 4 למיתנא בסיפא גונא חדתא אלא לאפוכינורו לנווני דרישא. אי סיפא דוקא, דלא מצי תני
 5 בסיפא גירושין משום דכשתיקה דמיין – נסיב
 6 רישא משום סיפא, דלא בעי למיתנא ברישא אלא
 7 גווני דמצי לאפוכי להו בסיפא. ת"ש נדרה
 8 ודיא ארוסה וכו' ש"מ גרושין כשתיקה דמיין.
 9 דכין דקתני "בו ביום" – על כרחין בדאיכא
 10 שמיעה עסקינן. וקס"ד דשמיעה דארוס היא,
 11 ולהכי תנא "בו ביום" – לאשמעינן דגרושין
 12 כשתיקה דמיין. דאי שמיעה דאב היא – מאי
 13 רבותא כי קתני "בו ביום" ודיחין: בשלא שמע
 14 ארוס ושמע אב, ומשום שמיעה דאב הוא דקתני
 15 "בו ביום". ולא לאשמעינן רבותא, אלא דינא
 16 הכי הוא, דכין דאיכא שמיעה דאב – דוקא בו
 17 ביום, אבל למחר וליומא אחריתא – לא. ת"ש
 18 נדרה בו ביום וכו'. וקס"ד דבארוסה עסקינן, וקתני
 19 אין יכול להפר, אלמא גרושין כהקמה דמיין.
 20 והלכך, על כרחין מתניתין דקתני "בו ביום" –
 21 בשלא שמע ארוס ראשון ושמע אב עסקינן. דאי
 22 שמע ארוס, כיון שגרשה – אפילו נתארסה בו
 23 ביום לא מצי מיפר. אמרי הכא בנשואה
 24 עסקינן. לעולם אימא לך דגרושין כשתיקה דמיין,
 25 והכא היינו טעמא – משום דבנשואה עסקינן, או
 26 בתחילה או בסוף. ומשי"ח לא מצי מיפר, דאין
 27 הבעל מיפר בקודמין. הלכך, אי ארוסה בתחלה
 28 ונשואה בסוף היא – לא מצי מיפר, דאין הבעל
 29 מיפר בקודמין, ואי נשואה בתחלה וארוסה בסוף
 30 היא – נמי לא מצי מיפר, דכין שנשאת פקע ליה
 31 אב, וארוס אינו יכול להפר אלא בשותפות. ונקט
 32 ליה לטעמא דאין הבעל מיפר בקודמין – משום
 33 דהיינו טעמא מחמת שנתלק לו אב, דאי לא הכי – בעל גרע מארוס! בתמיה. ולענין הלכה. כתב הרמב"ן דל: כיון דבעינן לא אפשיטא – נקטינן לחומרא, דגרושין כהקמה דמו. והיכא
 34 דנדרה ושמע בעלה וגרשה, ואהדרה בזמיה – לא מצי מיפר לה. אבל הרשב"א ד"ל כתב דגוה דבעינן לא אפשיטא מהנך מתניתא דמית' עלה, אפשיטא לה מממריה דשמואל, דאמר
 35 לעיל (קף פה). מנא ד"מ דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לראשון, דאלמא כלה מרביה. דכי תנן במתני' "בו ביום" – משום שמיעת ארוס נקט ליה, ולא משום שמיעת אב. וכיון דשמואל
 36 אמר הכי – לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לשמואל משום מאי דאסתפקא להו בגמרא. וכי תימא: א"כ מ"ט לא ופשטינן בעיין מממריה דשמואל: איכא למימר דמתני' או ממתניתא בעו
 37 למפשטה, ולא מממריא דאמוראי. ודכוותה הא דבעיא לן לעיל בפ' "אין בין המודר" (קף נב): הני כהני שלוחי דידן נינהו או שלוחי דשמיא, ולא איפשיטא התם. אע"ג דהוה ליה למפשטה
 38 מממריה דרב המנונא, דאמר בפ' קדושין (קף נג): דשלוחי דשמיא הוו – משום דמתני' או ממתניתא הוה בעי למפשטה ולא מממריא דאמוראי, והא נמי דכוותה.
 39 מתני'

המשך מהעמוד הקודם

ואם בכללות עניני החסידות ידוע פס"ד בית דין של מעלה, אשר - בגלל המסירות נפש הלזו (של אדה"ז) פסקו בבית דין של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה, ואכא"כ בעינן ההפצה בין בני תורה, וכידוע ההשתדלות של אדמו"ר הזקן בזה בראשית נשיאותו ועוד מקודם לזה, וכמסופר מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע.

המצפה לבשו"ט בכל האמור,

1 **מתני'** דרך תלמידי חכמים וכו'. לפי שנערה המאורסה לאחר שנשאת אי אפשר שתהא
 2 הפרה לנדריה, דרכן של אב ובעל בשוק תלמידי חכמים להפר נדריה קודם שנשאת. ובגמרא
 3 מפרש הך הפרה, אי קודם שמיעה היא אי לאחר שמיעה. **שאם** חכנס לרשותו אינו יכול
 4 להפר. לפי שאין הבעל מיפר בקודמין, **גמ'** בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה.

5 כגון שלא שמע ועל ידע כלל אם נדרה אם לאו,
 6 מהו שיפר לה על הספק? **כל** נדרים שנדרת יהו
 7 מופרין. והאי בעל קבע רמי בר חמא ל"ש אורס.
 8 ולא שנת בעל, ולא שנת באביה - כבולוס ומוסק.
 9 ליה. **ושמע** אישה דוקא הוא או לאו דוקא.
 10 אלא אורחא דמילתא נקט. אמר **רבא** ת"ש
 11 דרך תלמידי חכמים וכו' הוא לא שמע. דמדקתני
 12 "כל נדרים" - משמע דלא שמע, דאי שמעניו -
 13 הוה ליה למימר נדר פלוני ופלוגי. **לכי** שמע הוא
 14 דעופר. כשישמע אח"כ נדרים שנדרה - חזר
 15 ומיפר אותן. **א"כ** כי לא שמע למה ליה למימר.
 16 מה לו להפר על הספק הפרה שאינה מועלת, כיון
 17 שסופו לחזור ולהפר כשישמע נדריה?
 18 **אורחיה** דצורבא מרבנן לא אהדורי. דרכו של
 19 ת"ח לחזר עליה, ולומר לה "כל נדרים שנדרת הרי
 20 הן מופרים", כדי להכניסה בדברים, שמתוך כך
 21 היא נוטת אל בעל ואומרת: נדר פלוני נדרתי,
 22 והוא מפר. וכי תימא: למה לן לדחוקי נפשין בחבי?
 23 לימא חבי: דאמר לה "לכי שמענא", כלומר,
 24 דקודם שמיעה אומר לה "מופר לכי כבי שמענא"
 25 מהני, דחבי מתרצא לקמין? י"ל: לא דמי, דלקמן
 26 כי מתרצינן חבי - דה"מ באומר לאשתו, דלכי שמע
 27 נמי ברשותיה קיימא, ומשי"ה מהני. אבל הכא,
 28 דלכי שמע כבר יצאת מרשות אב, שהרי נשאת,
 29 כי אמר לה "לכי שמענא" מאי הווי הרי בשעת
 30 שמיעה אינה ברשותו! **ת"ש** וכן הבעל וכו' הא
 31 נמי לכי שמע הוא קמ"ל דאורחא דצורבא מרבנן
 32 אהדורי. כך היא הגירסא במקצת ספרים. ולהאי
 33 גירסא הוה ליה פירווקא כי הדיא דלעיל. ואיכא
 34 נסחי דגריסי חבי: לכי שמענא. דטבירא להו דנהי
 35 דכי היכי דאב לאחר שמיעה לא מצי מיפר חבי
 36 נמי בעל לאחר שמיעה לא מצי מיפר, שאין הבעל

1 **מתני'** דרך תלמידי חכמים וכו'. מפרש בגמרא. אם משתכנס לרשותו אינו יכול להפר.
 2 דאין הבעל מיפר בקודמין. **גמ'** מהו שיפר בלא שמיעה. שיאמר "כל נדרים שנדרה אשתי
 3 יהו מופרים" א"ע"ג שלא שמע בהן. וה"ה נמי אב, אי מצי למיפר בלא שמיעה. **ושמע**
 4 אישה דוקא הוא. דאינו מיפר אלא אם כן שמע. והאי לא שמע, והיכי מצי מיפר להו? לכי
 5 שמע הוא דמיפר. דהא דמיפר להו לא משום
 6 דהשתא מיפר בלא שמיעה, אלא לכי שמע ליה
 7 לנדר לאח"כ - ליהוי מופר בהא הפרה שהיפר,
 8 כל זמן שהיא ברשותו. **א"כ**. דאכתי לא שמע,
 9 ולא הוו מופרים בהפרה זו - למה ליה למימר
 10 השתא? הא לא מהני ולא מידי אהדורי. לחזור
 11 ולברוק אחר בתי א"ש ים עליה שום נדר, דליפר
 12 לה. שלא תבא לידי מכשול. **ת"ש** האומר
 13 לאשתו וכו' הרי הן קיימין לא אמר כלום.
 14 דעריין לא בא הגדר לעולם, והיאך יכול
 15 לקיימו? כגון דאמר לה לכי שמענא. יהו מופרים.
 16 ומאחר דהפרה תליא בשמיעה, למה ליה
 17 למימר השתא? לכי שמע מפר לה. קסבר דלמא
 18 מטרידנא החייא שעתא. בשעה שישמע הגדר,
 19 שמא ידא טרוד ולא יפרנו. אישה יפרנו. ורגו ולא
 20 שלחה. **ואפ"ו** ו' יאשיה. אית ליה דשלוחו של
 21 אדם כמותה, אי לאו משום דכתיב "אישה
 22 יפרנו", והיכי מצי משי שליח כל זמן שלא
 23 נדרה? הא לא שמע לנדרתה אלא לאו, "ושמע"
 24 לאו דוקא. ואהכי מצי משי שליח.

5 **מתני'** דרך תלמידי חכמים, עד שלא היתה בתו
 6 ויצאה מאצלו ואמר לה: כל נדרים שנדרת בתוך
 7 ביתי - הרי הן מופרין. וכן הבעל, עד שלא תפנס
 8 פשוטו ואמר לה: כל נדרים שנדרת עד שלא תפנסו
 9 פשוטו - הרי הן מופרין. שמשפנתכנס פשוטו - אינו
 10 יכול להפר. **גמ'** בעי רמי בר חמא: בעל, מהו שיפר
 11 בלא שמיעה? "ושמע אישה" דוקא הוא, או לאו
 12 דוקא הוא? אמר רבא, ת"ש דרך תלמידי חכמים עד
 13 שלא יצאת בתו מאצלו ואמר לה: כל נדרים שנדרת
 14 בתוך ביתי הרי הן מופרין, והיא לא שמע! לכי שמע
 15 הוא דמיפר. **א"כ** כי לא שמע קמה ליה למימר? הא
 16 קמישמע קין: אורחיה דצורבא מרבנן אהדורי. ת"ש
 17 **מסיפא**: וכן הבעל, עד שלא תפנס פשוטו ואמר
 18 לה. **הכא** נמי דאמר לה "לכי שמענא". ת"ש: האומר
 19 פשוטו "כל נדרים שתדורי עד שאבא ממקום פלוני
 20 הרי הן קיימין" - לא אמר פלוני. "הרי הן מופרין",
 21 רבי אליעזר אומר: מופר. והיא לא שמע! **הכא** נמי

22 **דאמר** "לכי שמענא". ולמה לי מן השתא? לכי שמע ליפר לה! קסבר: דלמא מטרדנא
 23 החייא שעתא. תא שמע: האומר לאפוטרופוס "כל נדרים שנדרת אשתי כפאן ועד
 24 שאבא ממקום פלוני - הפר" והפר לה, יכול יהו מופרין - תלמוד לומר "אישה יקיימו
 25 ואישה יפרנו", דברי רבי יאשיה. אמר לו רבי יונתן: מצינו בכל התורה פסוק שאחזו
 26 שר אדם כמותו. ואפילו רבי יאשיה לא קאמר אלא משום דגזירת הפתוב הוא "אישה
 27 יקיימו ואישה יפרנו", אבל דכתיב עקמא - שאחזו שר אדם כמותו. והיא לא שמע ליה!
 28 **הכא**

29 מיפר בקודמין, אפי' חבי, נהי דגבי אב לא מצינו לתרצא דאמר "לכי שמענא" - גבי בעל מתרצינן חבי, דאמר לה קודם שמיעה; לכי שמענא תחול הך הפרה. דבשלמא אב לא מצי עביד חבי,
 30 משום דבנשואין נפקא ליה מרשותיה לגמרי. אבל בעל - אדרבה, בנשואין עיילא ליה לרשותיה. ומאי טעמא אמרינן דאין הבעל מיפר בקודמין משום דאסתלק ליה אב. אבל הכא, כיון דאב
 31 הפר חלקו קודם שנשאת, ובעל נמי פרעה להפרה ידידה בהדי הפרה דבעל קודם, שנשאת נהי דכי חיללא לה הפרה דבעל אסתלק ליה אב, אפילו חבי מיפר. ואפשר נמי דלכי שמע, משעה
 32 שזפר לה הוא דחיללא הפרה דיליה, ואיכא צורפא מעליא דאב בהדי בעל, זה נראה לי לפרש לפי גרסא זו. **ת"ש** האומר לאשתו וכו' הרי הן קיימין לא אמר כלום. כדמפרש טעמא לקמן
 33 במתני' הרי הן מופרין ר' אליעזר אומר מופר חכמי' אינו מופר. **והא** לא שמע. לאו מדר"א בלחוד פשטיה. אלא אפילו מדרבנן. דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא משום דאכתי
 34 לא חילי, וכדקא מהדרי ליה איתוה, דכיון דלא באו לכלל חקם. אבל הכא - לכ"ע מהניא א"ע"ג דלא שמע. אלמא "ושמע אישה" לאו דוקא. **הכא** נמי לכי שמע. ואינן נסחי דגריסי לעיל:
 35 הכא דאמר לכי שמענא, גריס הכא נמי: דאמר לכי שמענא. ולא ינך פרשו בתוספות דלאו למימרא דהוא אומר סתם "מופר לכי" והגדר בטל מאלו כשישמענא. אלא דאמר לה בהדיא: בטל
 36 ליכי לכי שמענא. **ת"ש** האומר לאפוטרופוס וכו' מכאן ועד שאבא. משאצא לדרך עד שאשבו. והיינו לישנא ד"מכאן", ולא אמר "מיום זה". **ת"ל** אישה יקיימו ואישה יפרנו. דכיון דכתב
 37 רחמנא "אישה" חזי זמני - משמע דוקא אישה ולא השליח. **מציינו** בכל התורה שלוחו של אדם כמותו. וכדילפינן בפ' "האיש מקדש" (קידושין נב.). **והא** לא שמע ליה. כלומר, בעל. אלמא
 38 לא בעיא שמיעה. וכי תימא: לעולם אימא לך דבעי שמיעה. ושאינו הכא דאיכא שמיעה דאפוטרופוס, וכיון דשלוחו של אדם כמותו - הוה ליה כאילו שמע בעל! תרצו בתוספות בשם הרב
 39 רבי יוסף זלי: דלימא, אלא איתא דבעי שמיעה - מי איכא מידי דבעל לא מצי מפר ושלוח מצי שמו? דהא מהאי טעמא גופיה אוקים לה להך ברייתא במסכת נוזר (נז"ג) כ"א דס"ל דאדם
 40 מיפר נדרי אשתו קודם שתודר. דאי לרבנן - היכי לימא רבי יונתן: מצינו בכל התורה כולה ששלוחו של אדם כמותו? מי איכא מידי דאיתו לא מצי מיפר, כיון דאכתי לא נדרה אשתו, ושלוח
 41 מצי משי? הלבך שפר מוכח דלא בעיא שמיעה, דכי שמע אפוטרופוס מאי הוי, כיון דבעל לא מצי מיפר, דהא לא שמע - שליח נמי לא מצי מפר.

הכא

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו מני"א, תשי"ז
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעשירי במנחם, בו כותב אשר לפעמים מרגיש כמו שנעשה צר לו בהקנה וכו'.

והנה אין זה אלא ענין הקשור בעצבים (ניערוויין) שזוה מובן שבאם יסיח דעתו מזה ויחזק

המשך בעמוד הבא

48 אף בלא שמיעה.
 49 דוחה הגמרא, לעולם אינו יכול להפר בלא שמיעה, והקא נמי –
 50 גם כאן מדובר, דאמר לה הארוס 'מופר לך לבי שמענא, ואף
 51 שעתה הוא עושה את מעשה ההפרה, הרי היא חלה רק בשעת
 52 השמיעה.
 53 הגמרא מנסה לפשוט את הספק האמור מהמשנה להלן:
 54 תא שמע, שנינו במשנה להלן (עה). האומר לאשתו 'כל נדרים
 55 שתדורי משעה שאצא מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן
 56 כןמיין, לא אמר בלום, לפי שאי אפשר לקיים את הנדר לפני
 57 שנדרו אותו. אבל אם אמר לה 'כל נדרים שתדורי עד שאבוא
 58 ממקום פלוני הרי הן מופרין, רבי אליעזר אומר, מופר. שלשיתו
 59 הפרה חלוקה מהקמה, ואפשר להפר את הנדר אף קודם שנדרו
 60 אותו.
 61 מסיקה הגמרא את ראיתה, והא עדיין לא שמע הבעל את הנדר,
 62 שהרי בשעה שהוא מיפר היא עדיין לא נדרה אותו, ומוכח מכאן
 63 שהבעל מיפר את הנדר אף בלא שישמע אותו.
 64 דוחה הגמרא, לעולם אינו יכול להפר בלא שמיעה, והקא נמי
 65 מדברת המשנה באופן דאמר לה 'מופר לך לבי שמענא, ואף
 66 שעתה הוא עושה את מעשה ההפרה, הרי היא חלה רק בשעת
 67 השמיעה.
 68 שאלת הגמרא, ולמה לי מן השתא – מאחר שבין כך לא חלה
 69 ההפרה אלא לכשישמע את הנדר, למה לו להפר אותו מעתה,
 70 לבי שמע ליפר לה – הרי הוא יכול להפר לה כשישמענו.
 71 משיבה הגמרא, קסבר – הבעל סובר וחושש, דלמא מפרדנא התיא
 72 שעתא – שמה בשעת שמיעת הנדר אהיה טרוד ולא יהיה לי פנאי
 73 להפר אותו, ועל כן הוא מיפר עתה כדי שתחול ההפרה בשעת
 74 השמיעה.
 75 הגמרא מנסה לפשוט את הספק האמור מהברייתא שלפנינו:
 76 תא שמע, האומר לאפטרופוס 'כל נדרים שתדורי אשתי מכאן
 77 ומשאצא לדרך ועד שאבא ממקום פלוני הפר, והפר לה
 78 האפטרופוס את הנדרים שנדרה לאחר שיצא הבעל, יכול יהו
 79 נדריה מופרין, תלמוד לומר 'אשה יקימנו ואישה יפרנו'. שמה
 80 שכתוב בפסוק פעמיים 'אשה', לומדים שדווקא הבעל עצמו
 81 מיפר, ואין מועילה שליחות בהפרה, דברי רבי יאשיה.
 82 אמר לו רבי יונתן, הלא קמינו בכל התורה כולה ששלוהו של אדם
 83 במוותו, ונחשב כאילו המשלח עשה את הדבר, ומדוע ישתנה דין
 84 הפרה מכל דיני התורה.
 85 הבינה הגמרא מסברא, שדבר ברור הוא שגם לגבי הפרה יחא דין
 86 שלוהו של אדם כמותו, ואפילו רבי יאשיהו החולק בזה, לא קאמר
 87 שאין השליח יכול להפר, אלא משום הדין היתר היתר הוא 'אשה
 88 יקימנו ואישה יפרנו', שרק הבעל בעצמו יכול להפר. אכל דכולי
 89 עלמא מודים, שלולא המיעוט האמור שלוהו של אדם כמותו אף
 90 לגבי הפרה. מסיקה הגמרא את ראיתה לגבי הספק האמור כאן,
 91 שאם אי אפשר להפר קודם שמיעת הבעל, איך יכול האפטרופוס
 92 להפר במקומו, והא עדיין לא שמע ליה – הבעל לא שמע את
 93 הנדר. ומכיון שהבעל עצמו אינו יכול להפר בלא שמיעה, אף אינו
 94 יכול למנות שליח על כך, שהרי קיימא לן שכל דבר שאין בידו
 95 לעשותו בעצמו אינו יכול לעשותו עליו שליח. אלא בהכרח שאף
 96 הבעל עצמו יכול להפר בלא שמיעה.

משנה

1 הָרַךְ תְּלַמְדֵי חֻכְמִים כִּיּוֹן שְׁהִיא חוֹשִׁים לְעוֹן נְדָרִים, שְׁעַד שְׁלֹא
 2 הָיְתָה בְּתוֹ יוֹצֵאָה מֵאֲצִלוֹ – קוּדְם שְׁהִיא יוֹצֵאת מִרְשׁוֹתוֹ לְהַנְשֵׂא
 3 לְבַעֲלָהּ, הִרִי הוּא אוֹמֵר לָהּ לְבַתּוֹ, 'כֹּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרַתְּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי
 4 הִרִי הֵן מוֹפְרִין'. שְׁהִרִי אִם יֵשׁ עֲלֶיהָ נְדָרִים בְּעוּדָה אֲרוּסָה, שׁוֹב לֹא
 5 יוֹכֵל לְהַפְרִים לְאַחַר הַנִּישׁוּאִין, לְפִי שֶׁכִּבֵּר יוֹצֵאת מִרְשׁוֹתוֹ. אֲבָל
 6 קוּדְם הַנִּישׁוּאִין הִפְרָתוֹ מִצְרַפְתָּ לְהַפְרַת אֲרוּסוֹ, כִּדִּין נַעֲרָה
 7 הַמְאֹרְסָה. וְכֵן תִּפְעַל, עַד שְׁלֹא תִּכְנַס לְרִשְׁתּוֹ – קוּדְם שְׁהִיא
 8 נִישֵׂאת לוֹ, הִרִי הוּא אוֹמֵר לָהּ לְאֲרוּסָתוֹ, 'כֹּל נְדָרִים שֶׁנִּדְרַתְּ עַד שְׁלֹא
 9 תִּכְנַסִי לְרִשְׁתִּי הִרִי הֵן מוֹפְרִין'. וְהִפְרָתוֹ מִצְרַפְתָּ לְהַפְרַת הָאֵב, כִּדִּין
 10 נַעֲרָה הַמְאֹרְסָה שֶׁהָאֵב וְהָאֲרוּס מִפְרִים אֶת נְדָרֶיהָ. וְעַלֵּיו
 11 לְהַפְרַת קוּדְם הַנִּישׁוּאִין, שְׁהִרִי מִשְׁתַּכְנַס לְרִשְׁתּוֹ וְתִנְשֵׂא לוֹ, שׁוֹב
 12 אֵינוֹ יוֹכֵל לְהַפְרֵם, שֶׁכֵּן אִין הַבַּעַל מִיִּפְר בְּקוּדְמִין.

גמרא

14 הגמרא מסתפקת האם הפרת אב ובעל צריך שמיעה:
 15 בעי רמי בר חמא, בעל מהו שפיר בלא שמיעה, כגון שלא שמע את
 16 הנדר ולא ידע כלל ממנו. האם הוא יכול להפר לה על הספק,
 17 שאם נדרה יהיה הנדר מופר, או שאינו יכול להפר בלא ששמע
 18 את הנדר.
 19 מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם מה שנאמר בפרשת נדרים
 20 (במדבר ל חט) 'ושמע אישה וגו' והפר את נדרה' בדיקא הוא,
 21 שבלא שמיעה אינו מיפר. או דלמא, 'שמע אישה' לאו בדיקא
 22 הוא, ואף בלא שמיעה הוא מיפר, אלא אורחא דמילתא נקט
 23 הכתוב, שדרך העולם להפר רק לאחר שמיעת הנדר.
 24 הגמרא מנסה לפשוט את הספק מהמשנה:
 25 אמר רבא, תא שמע, שנינו במשנה, הָרַךְ תְּלַמְדֵי חֻכְמִים, עַד שְׁלֹא
 26 יוֹצֵאת בְּתוֹ מֵאֲצִלוֹ לְהַנְשֵׂא לְבַעֲלָהּ, אוֹמֵר לָהּ אֲבִיהָ, 'כֹּל נְדָרִים
 27 שֶׁנִּדְרַתְּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי הִרִי הֵן מוֹפְרִין'. וְהָא מִדְּקַרְנֵי שְׁאוּמֵר לָהּ 'כֹּל
 28 נְדָרִים שֶׁנִּדְרַתְּ, וְלֹא אוֹמֵר לָהּ 'נָדַר פְּלוּנִי וּפְלוּנִי, מִשְׁמַע שְׁלֹא שְׁמַע
 29 הָאֵב אֶת הַנְּדָר, וְאִם כֵּן אִין הוּא מִיִּפְר אוֹתוֹ. וְהַמּוּכַח מוֹזֵה שֶׁהָאֵב
 30 מִיִּפְר אֵף בְּלֹא שְׁמִיעָה, וְהוּא הִדִּין לְבַעַל.
 31 דוחה הגמרא, לעולם אפשר לומר שאינו יכול להפר בלא שמיעה,
 32 ולבי שמע הוא דמיפר – שכשישמע אחר כך את הנדר הוא חוזר
 33 ומיפר אותו.
 34 מקשה הגמרא, אם אינו יכול להפר בלא שמיעה, אם כן, כי 'וכל
 35 עוון לא שמע בעלה שנדרה למה ליה למיפר' כל נדרים שנדרת
 36 הרי הם מופרים, הלא בין כך אין מועילה הפרה זו, ועליו להפר
 37 שוב לאחר שישמע.
 38 מתרצת הגמרא, תא קמשמע לן משנתינו, דאורחיה דצורבא מרבין
 39 לתדורי – שדרכם של תלמידי חכמים לחזור על בתם ולומר לה 'כל
 40 נדרים שנדרת מופרים', כדי שתתן אל לבך להזכר בנדרים שנדרה
 41 ולאומרם לו, ולכשישמע אותם יפר לה.
 42 הגמרא מנסה לפשוט מהסיפא של משנתינו את הספק האמור:
 43 תא שמע מהדין השנוי בסיפא של המשנה, וכן תפעל עד שלא
 44 תכנס לרשותו אומר לה, 'כל נדרים שנדרת הרי הם מופרים'.
 45 ומדקתני שאומר לה 'כל נדרים שנדרת' ולא אומר לה 'נדר פלוני
 46 ופלוני', משמע שלא שמע הבעל את הנדר. ומוכח שהבעל מיפר

המשך מהעמוד הקודם

בטחונו בהש"ית הרופא כל בשר ומפליא לעשות שהוא נותן התורה והמצוה, תחול הטבה בדרך ממילא, אלא שצריך לעשות גם איזה אחיזה בדרך הטבע על ידי שאלת רופא ולמלאות הוראתו, ופשוט שעליו להוסיף בהתמדה ושקידה בתורת הנגלה ובתורת החסידות ולהשפיע גם על חבריו בזה וטוב יהי לו בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

39 פושטת הגמרא, אָמַר רָבָא, הָא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּרִייתָא, וְיִשְׁמַע
 40 אִישָׁהּ, פָּרַט לְאִשְׁתֵּי חֲרָשׁ, שְׁאִין בַּעֲלָה יִכּוֹל לְהַפֵּר אֶת נְדָרֶיהָ.
 41 מְסִיקָה הַגְּמָרָא, שְׁמַע מִנָּה מְבַרֵייתָא זו, שְׁאִין חֲרָשׁ מִיפֵר אֶת נְדָרֵי
 42 אִשְׁתּוֹ, מִשּׁוּם שְׁאִינוּ רָאוּי לְשִׁמְיעָה.
 43 מְבִיאָה הַגְּמָרָא סַפֵּק גּוֹסֵף בְּדִין הַפֵּרָה:
 44 אִיכְעִינָא לָהּ, בְּעַל מַהוּ שְׁיִפֵּר לְשִׁתֵּי נְשִׂוֹ כְּבַת אַחַת, כְּלוּמַר שִׁיאֲמַר
 45 לְשִׁנִּיחָן בְּאִמְרִיהָ אַחַת מְנוּפֵר לִכְן.
 46 הַגְּמָרָא מְבַאֵרֵת אֶת צַדְדֵי הַסַּפֵּק:
 47 הָאֵם מַה שְׁנִיאֲמַר (בַּמְדַּבֵּר ל ט) וְאֵם בְּיוֹם שְׁמַע אִישָׁהּ יִנְיָ אֹתָהּ'
 48 בְּלִשׁוֹן יְחִיד, בְּדוּקָא הוּא, שְׁאִינוּ יִכּוֹל לְהַפֵּר בְּאוֹתָהּ הַפֵּרָה אֲלֵא
 49 לְאִשָּׁה אַחַת, אִו דְּלִמָּא 'אוֹתָהּ' לְאוּ דוּקָא הוּא, וְהָרִי הוּא יִכּוֹל
 50 לְהַפֵּר בַּהֲפֵרָה אַחַת לְשִׁתֵּי נְשִׂוֹ.
 51 הַגְּמָרָא פּוֹשֵׁטֵת אֶת הַסַּפֵּק הָאֲמוּר:
 52 בַּעַל שְׁקִינָא לְאִשְׁתּוֹ וְאֲמַר לָהּ, 'אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּנִי, וְהִלְכָה
 53 וְנִסְתְּרָה עִמּוֹ, הָרִי בַּעֲלָה מְבִיאָה לְפָנֵי הַכְּהֵן, וּמִשְׁבִּיעָה הַכְּהֵן שְׁלֵא
 54 נִטְמָא. וְאֵם אֵינָה מוֹדָה שְׁנִטְמָא, כּוֹתֵב הַכְּהֵן אֶת פִּרְשֵׁת סוּטָה
 55 עַל מְגִילָה וּמוֹחֵק, וְגוֹרֵר אוֹתָהּ לְתוֹךְ הַמַּיִם הַמְרִים, וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ
 56 מֵהֶם, כַּדִּי לְבוֹדֵקָה אִם נִטְמָא אוֹ לֵא.
 57 אָמַר רַבִּינָא, הָא שְׁמַע, שְׁנִינוּ בְּתוֹסַפְתָּא (סוּטָה פ"א ה"ו), אִין מְשַׁקֵּין
 58 שְׁתֵּי סוּטוֹת כְּאַחַת, מִפְּנֵי שְׁלֵבָה גַם בְּהִתְבַּרְרָתָהּ. כְּלוּמַר, כְּשִׁמְבִיאִים
 59 אוֹתָהּ אֵל הַכְּהֵן לְבוֹדָה, יִתְכֵן תְּתוּרָה כִּשְׁהוּא מִשְׁבִּיעָה, וְלֵא יִהְיֶה
 60 צוּרֵךְ לְמַחֲוֵק אֶת פִּרְשֵׁת הַסוּטָה לְתוֹךְ הַמַּיִם הַמְרִים לְצוּרֵךְ
 61 הַשְּׁקָתָתָה. אֲבָל אִם יוֹבֵאוּ שְׁתֵּי הַכְּהֵן לְפָנֵי הַכְּהֵן, אִם אַחַת מֵהֶן לֵא
 62 זִינְתָהּ וְהִיא טְהוּרָה, וְהַשְּׁנִיָּה אֲכַן נִטְמָא, כְּשִׁתְּרָא הַטְּמָא
 63 שְׁחִבִּירְתָּהּ אֵינָה מוֹדָה, תְּגִיס דַּעְתָּהּ, וְגַם הִיא לֵא תוֹרָה שְׁזִינְתָהּ,
 64 וְיִמְחַק שֵׁם שְׁנִכְתַּב בְּקִדּוּשָׁה.
 65 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לֵא מִן הַשָּׁם הוּא זֶה – לֵא מִפְּנֵי טַעַם זֶה אִין
 66 מְשַׁקִּים שְׁתֵּי סוּטוֹת יְחִיד, אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁנִיאֲמַר 'יְהִשְׁקָה' בְּלִשׁוֹן יְחִיד,
 67 שְׁמִשְׁמַע אוֹתָהּ לְבָרָה, וְלֵא יְחִיד עִם חִבִּירְתָּהּ.
 68 נִמְצָא שֶׁהַסַּפֵּק הָאֲמוּר בַּהֲפֵרָה לְשִׁתֵּי נְשִׂוֹם בְּבַת אַחַת תְּלוּי
 69 בְּמַחֲלוּקַת תְּנָא קָמָא וְרַבִּי יְהוּדָה בְּסוּטָה. לְתַנָּא קָמָא הַסוּבֵר
 70 שִׁ'אוֹתָהּ' הָאֲמוּר בְּסוּטָה הוּא לֵא דוּקָא, וְמַה שְׁאִין מְשַׁקִּים שְׁתֵּי
 71 סוּטוֹת כְּאַחַת אִינוּ אֲלֵא מִסְבְּרָא, מִפְּנֵי שְׁלִיבָה גַס בַּחֲבֵרְתָהּ וְלֵא
 72 מִמְשַׁמְעוֹת הַפְּסוּק, הוּא הָרִין שִׁ'אוֹתָהּ' הָאֲמוּר בַּהֲפֵרָה לֵא דוּקָא
 73 הוּא, וְאִפְשֵׁר לְהַפֵּר לְשִׁתֵּי נְשִׂוֹם בְּבַת אַחַת. אֲבָל לְרַבִּי יְהוּדָה
 74 הַסוּבֵר שִׁ'אוֹתָהּ' הָאֲמוּר בְּסוּטָה הוּא דוּקָא, וּמִשּׁוּם כֵּן אִין מְשַׁקִּים
 75 שְׁתֵּי סוּטוֹת כְּאַחַת, הוּא הָרִין שִׁ'אוֹתָהּ' הָאֲמוּר בַּהֲפֵרָה הוּא דוּקָא,
 76 וְאִינוּ מִיפֵר לְשִׁתֵּי נְשִׂוֹ בְּבַת אַחַת.

1 דוחה הגמרא, לעולם אינו יכול להפיר בלא שמיעה, ומה שאמר
 2 לאפטרופוס להפיר לה, הָאֵם נְמִי מדובר דְּאָמַר לִיה הַבַּעַל
 3 לאפטרופוס, 'לְכִי שְׁמַעֲנָא מִיפֵר לָהּ' – הִפֵּר אֶת כָּל הַנְּדָרִים שֶׁתְּדוּר
 4 אִשְׁתִּי, וְתַחֲלוּל הַהֲפֵרָה כְּשִׁאֲשַׁמַּע אֹתוֹם. וּמִכֵּיּוֹן שֶׁהַבַּעַל עֲצָמוּ יִכּוֹל
 5 לְהַפֵּר קוּדֵם הַשְּׁמִיעָה עַל מִנְתַּ שֶׁתַּחֲלוּל הַהֲפֵרָה כְּשִׁיִּשְׁמַע אֶת הַנְּדָר
 6 כְּמִבּוּאֵר לְעִיל (ע"ב), כְּמוֹ כֵּן יִכּוֹל הוּא לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ לְהַפֵּר בְּאוּפֵן
 7 זֶה.
 8 שׂוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, אִם בֵּין כֶּךָ אִין חֵלָה הַהֲפֵרָה אֲלֵא לְכַשִּׁיִּשְׁמַע
 9 הַבַּעַל, לְמַה לּוֹ לְהַפֵּר עַל יְדֵי הַשְּׁלִיחַ, לְכִי שְׁמַע לִיפֵר לָהּ – הָרִי
 10 כְּשִׁיִּשְׁמַע יִכּוֹל הוּא לְהַפֵּר לָהּ בְּעַצְמוֹ.
 11 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הוּא וְהַבַּעַל כְּבָר, דְּלִמָּא מְטַרְיִדְנָא – שְׁמָא אַהִיָּה
 12 טְרוּד בְּשַׁעָה שִׁאֲשַׁמַּע אֶת הַנְּדָר וְאִשְׁכַּח לְהַפֵּר אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן הוּא
 13 מְמַנָּה אֶת הָאֲפוֹטְרוֹפּוֹס לְהַפֵּר לָהּ.
 14 מְבִיאָה הַגְּמָרָא סַפֵּק בְּדִין הַפֵּרָת חֲרָשׁ:
 15 כְּעִי רַמִּי בַר הֶקְמָא, חֲרָשׁ הַמְדַּבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמַע, מַהוּ שְׁיִפֵּר לְאִשְׁתּוֹ אֶת
 16 נְדָרֶיהָ.
 17 הַגְּמָרָא מְבַאֵרֵת אֶת צַדְדֵי הַסַּפֵּק:
 18 אֲפִילוּ אִם הַמְצָא לּוּמֵר שֶׁהַבַּעַל מִיפֵר אֶף בְּלֵא שְׁמִיעָה, שְׁמָא אִין
 19 זֶה אֲלֵא מִשּׁוּם דְּהַבַּעַל בַּר מִיִּשְׁמַע וְ-בֵן שְׁמִיעָה הוּא, אֲבָל חֲרָשׁ
 20 דְּלֵא בַר מִיִּשְׁמַע הוּא, אִינוּ יִכּוֹל לְהַפֵּר, דְּאִינוּ בְּכָלל יִשְׁמַע אִישָׁהּ.
 21 וְהִינּוּ מִשּׁוּם הַסְּבֵרָא דְּרַבִּי יוֹרָא בְּדִין בְּלִילַת הַמְנַחָה. שְׁשִׁנּוּ
 22 בְּמַנְחוֹת (יח.), שְׁאִין בְּלִילַת הַשְּׁמֵן בְּסוּלַת מַעֲכַבַּת. וְלַעֲוֹמַת זֹאת
 23 שְׁנִינוּ שֵׁם (קג), שְׁאִין מְבִיאִים מְנַחָה הַמְּרוּבָה מִשִּׁיעוֹר שִׁישִׁים
 24 עֲשֵׂרוּנִים בְּכָלִי אַחַד, לְפִי שְׁאִינָה יִכּוֹלָה לְהִיבַלֵּל בְּשִׁיעוֹר כּוּזָה.
 25 וְלְכַאוּרָה קֶשֶׁה, שְׁאֵם אִין הַבְּלִילָה מַעֲכַבַּת אֶת הַבַּת הַמְּנַחָה,
 26 מְדוּעַ אִין מְבִיאִים מְנַחָה יוֹתֵר מִשִּׁישִׁים בְּכָלִי אַחַד, וְאֲפִילוּ שְׁאִינָה
 27 יִכּוֹלָה לְהִיבַלֵּל. וּמִבּוּאֵר שֵׁם, דְּאָמַר רַבִּי יוֹרָא בִּישׁוּב סְתִירָה זו,
 28 שְׁבַל מְנַחָה הָרָאוּי לְבִילָה וְלְבִילָה אִין בִּילָה מְעַבְבַּת בּוּ, וְאֶף עַל
 29 פִּי שְׁלֵא בַלֵּל אֶת הַמְּנַחָה הִיא כְּשִׁרָה לְמַנְחוֹת. וְכָל שְׁאִין רָאוּי
 30 לְבִילָה כְּגוֹן שִׁישׁ שִׁישִׁים עֲשֵׂרוּנִים בְּכָלִי אַחַד שְׁאִין שׁוּם אֲפִשְׁרוֹת
 31 לְבוּלְלוּ, בִּילָה מְעַבְבַּת בּוּ. וְהוּא הָרִין בַּהֲפֵרָה, אִם הַבַּעַל בַּר שְׁמִיעָה
 32 אִין שְׁמִיעָה הַנְּדָר מַעֲכַבַּת אֶת הַפֵּרָתוֹ, אֲבָל חֲרָשׁ שְׁאִינוּ רָאוּי
 33 לְשִׁמְיעָה, הַשְּׁמִיעָה מַעֲכַבַּת אֶת הַפֵּרָתוֹ.
 34 הַגְּמָרָא מְבַאֵרֵת אֶת הַצַּד הַשְּׁנִי שֶׁבְּסַפֵּק הָאֲמוּר:
 35 אִו דְּלִמָּא, מַה שְׁנִיאֲמַר וְיִשְׁמַע אִישָׁהּ, לֵא מְעַבְבַּת כָּלל בַּהֲפֵרָה, וְאֶף
 36 אִין צַרִּיק שִׁיְהִיָּה הַבַּעַל רָאוּי לְשִׁמְיעָה, אֲלֵא אֶף חֲרָשׁ יִכּוֹל לְהַפֵּר.
 37 וְלֵא נִאֲמַר וְיִשְׁמַע אִישָׁהּ' אֲלֵא מִשּׁוּם שֶׁכֵּן הִיא דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שְׁאִין
 38 הַבַּעַל מִיפֵר אֲלֵא לְאַחַר שְׁשַׁמַּע אֶת הַנְּדָר.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג מני"א, תשי"ט

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הדפסת מאמרים כאן ועאכו"כ בלשון הקדש, קשור הדבר בכמה קישורים
 ובפרט בהנוגע לתוכן מאמרים אודותם שואל וק"ל. ולכן יש להשתדל על אתר, שנוסף על כל שאר
 הפרטים, גם רגילים בשפה החדשה של הנוער והצעירים שבהם עלול יותר לפעול שינוי מאשר אלו
 שנמצאים בגיל העמידה או יותר, כיון שכל שינוי ה"ז חרטה ומעין הודאה אשר עשיריות בשנים נהגו
 שלא כדבעי או עכ"פ שלא בשלימות וק"ל.

ואף שאפשר שענין התשובה מועיל אפילו לאחר שמונים שנה כמסופר בחז"ל, והופך את האדם
 מן הקצה אל הקצה, מעומק תחת עד לעומק רום, ובפרט ע"פ המבואר בלקו"ת ריש פרשת האזינו

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף עג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצה
 רש"י

1 דאמר ליה. לשלח: לבי שמענא ננדרה – הפר לה. וקפריך. לבי שמע ליפר לה: הוא.
 2 הבעל, סבר: דלמא מטירינא. משום דבר מישמע הוא. וקרינן ביה "ושמע אישה", ואדהכי
 3 מצי מיפר. היינו דר' זירא. דאמר במסכת מנחות בפ' "המנחות והנסכים". והכי הוא: שאלו
 4 שאלה לעילא מדרי יהודה בר אילעאי: מנין לאומר "הרי עלי ששים ואחד עשרון"
 5 שמביא ששים בבלי אחד ואחד בבלי אחד. והכי
 6 תנינן במתני: מתנדב אדם מנחה של ששים
 7 עשרון ומביא בבלי אחד, ואם אמר "הרי עלי
 8 ששים ואחד" – מכאן ס' בבלי אחד וא' בבלי א'
 9 פתח ר' יהודה בר אילעאי והתם מפרש בו/
 10 א"ל: הרי הוא אומר "כל מנחה בלולה בשמן
 11 והריבה" – אמרה תורה: הבא מנחה שיכולה
 12 להבלל, וקים להו לרבנן דס' נבללן בבלי אחד,
 13 ויותר אין נבללן בו. ופרקיך התם: מאי טעמא –
 14 משום דאין נבללן, אלא דבליה מעכבת –
 15 והתנן: אם לא בלל כשרו ומתקין רבי זירא: כי
 16 אמרינן דבליה ואין מעכבת – בראוי לבילה,
 17 כגון ששים עשרונים הראוי לבילה, אם לא בלל
 18 – כשר. ובל שאין ראוי לבילה. כגון ששים ואחד
 19 – בילה מעכבת, ומאחר דאין נבללן אין
 20 מביאין. ה"נ גבי חרש, כל הראוי לשמועה, כגון
 21 שאינו חרש – בדידיה אין שמיעה מעכבת, ובעל
 22 מיפר בלא שמיעה. ושאינו ראוי לשמיעה, כגון
 23 חרש – שמיעה מעכבת בו, ולא מצי מיפר. או
 24 דיילמא ושמע אישה לא מעכב. כלל. בבת אחת.
 25 בדיבור אחד. דוקא. "ניא אותה", ולא שתיים בבת אחת. שתי סוסות באחת. בשתי כוסות.
 26 שלבה גם בחבירתה. הואיל ויש לי חברתה (אחרת, מה בכך אם אשתה אני? והשקה
 27 לבריה. ד"והשקה" דוקא משמע – אחת ולא ב'.

1 **הבא** נמי דאמר ליה לבי שמענא. דאמר ליה לאפטרופוס: כל נדרים שתדור אשתי הפר,
 2 ותחול הפרתה לבי שמענא. ואפטרופוס נמי בהאי לישנא אמר לה לאשה: מופר לך לבי
 3 שמע בעליך. אבל אמר לה סתמא לא. דלא עדיף אפטרופוס מבעל גופיהו, ובעל גופיה בעי
 4 דלימא בהדיא "מופר לבי שמענא", כדפרישית לעיל. ופרכינן: **לבי** שמע ליפר לה. דכיון
 5 דסוף סוף לא חילא הפרה עד ששמע בעל, ההיא
 6 שעתא ליפר לה אידו גופיה! **סבר** דלמא
 7 מטירינא. ולא אהא זכור להפר נדריה. והתם
 8 במסכת נזיר (ו' יג:) פרכינן למאי דמוקמינן התם
 9 הא מתניתא כרי"א. דאמר שהבעל יכול להפר
 10 נדרי אשתו אף על פי שלא חלו: למה לי למנוי
 11 אפטרופוס? ליפר לה אידו כשילין ומשנינן. סבר,
 12 דלמא אשתילנא או רתחנא או מטירינא ההיא
 13 שעתא. וא"ת: וליפר לה אידו השתא! ויל: דלא
 14 ניהא ליה להפר נדריה שתדור בעודה אצל,
 15 דדלמא נדרה מידי נדחיא ליה דתתסר ביה. מהו,
 16 אכתי קשיא: ליפר אידו מהשתא כל נדרים
 17 שתדור משעה שילך ועד שישבו! והעולה בצריך
 18 עיון. ולי אפשר דבעל חייש דלמא בעינא למיהדר
 19 בהפרה זו, ואי מיפר הוא מן השתא. וכר"א – דלא
 20 מצי הדר ביה. וכי ממני אפטרופוס – כל שעתא
 21 ושעתא בדיה הוא. דאי בעי למיהדר בשליחותיה
 22 דשליח – מצי הדר. והך בעיא. א"ע: דלא מפשטא
 23 הבא, מפשטא מבעיין דבסמוך, דבעל מיפר בלא
 24 שמיעה, וכדאפרש עלה בס"ד. **בעי** רמי בר
 25 חמא חרש מהו שיפר לאשתו. חרש המדבר ואינו שומע. **משום** דבר מישמע הוא. וכיון
 26 דראוי הוא לשמוע – לא מעכב ביה שמיעה. ומסקינן דבחרש מעכבא בי שמיעה, מרתניא:
 27 "ושמע אישה" – פרט לאשת חרש. וכתב הרמב"ן ז"ל דדוקא חרש, משום דלאו בר שמיעה
 28 הוא. אבל איניש דעלמא דבר שמיעה הוא – לא מעכבא ביה שמיעה. דנהי דליכא למיפשט
 29 דהוה ליה דלעיל מדתניא "ושמע אישה" פרט לאשת חרש, דנימא מונקט חרש – משמע דהיכא דהוה בר שמיעה לא מעכבא ביה שמיעה. דליתא, משום דאיכא לדחויי: דלמא משום אורחא
 30 דמילתא נקט חרש, וה"ה דבעל בעלמא. דאי לא תימא הכי, לעיל אמאי לא פשטה לההיא בעיא מהך ברייתא? אלא ודאי משום דאיכא לדחויי כדדחוינן, מהו, אפילו הכי, כיון דקאמר רמי
 31 בר חמא: את'ל בעל מיפר בלא שמיעה, ומסקינן ליה נמי אדרבי זירא, דאמר: כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו – משמע דהכי קי"ל. ועוד, דפשטיהו דמתני' והך מתניתא דלעיל בהכי
 32 רהטי, וא"ע: דשנייה – אשנוי לא סמכינן. וכן דעת הרמב"ם ז"ל. **איבעיא** להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת. שאם נדרו שתיין ואמר להן "מופר לכן". **אותה** דוקא. "ביום"
 33 שמוע אישה ניא אותה. והא דבעיא בבעל – ה"ה באב, דגבי נמי כתיב "אותה". **מפני** שלבה גם בחברתה. שפעמים שחברתה טוררה והיא טמאה, וכשתראה חברתה אומרת "טוררה
 34 אני" – תגיס דעתה, ולא תרצה להודות, ויחזק שם שנכתב בקדושה. **לא** מן השם הוא זה. לא מפני טעם זה אמרו דאין משקין שתי סוסות כאחת. אלא משום שנאמר "והשקה" במפיק ה"א,
 35 דהוה ליה באילו כתב "והשקה אותה", ודרשינן: אותה לבריה. ולענין הלכה איכא מ"ד דרבינא מדרבנן מוכח לה לבעיין, דלא משמע להו "אותה" דוקא, דהא יחיב טעמא מפני שלבה גם
 36 בחברתה – הלכך נקטינן דבעל מיפר לשתי נשיו כאחת. והכי איתא בתוספתא דמכילתין (רפ"ו) בפ': רבי יוסי ר' יהודה ורבי אלעזר בר' שמעון אמרי: הפרת נדרים מעת לעת, כיצד? היו
 37 על אשתו חמשה נדרים, או שהיו לו חמש נשים ונדרו כולן, ואמר "מופר לכן" – מופריך, "מופר לך" – אינו מופר אלא לה. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל, משום דבפ' דסוטה (ף ת.) אמרינן דמאן
 38 תנא קמא – ר' שמעון היא. דריש טעמיה דקרא, ומה טעם קאמר, מה טעם אותה לבריה – מפני שלבה גם בחבירתה. אלא לכו"ל עילמא דרשינן "אותה" לבריה. ובפ' "טרף בקלפ" (יומא נג.)
 39 נמי אמרינן ד"אותה" דוקא, דאמרינן התם: אין שוחטין שתי פרות כאחת משום שנא' "אותה" ולא אותה ואת חברתה. וכיון דבגמרינן נקטינן ד"אותה" דוקא – לא איכפת לן במאי דתניא
 40 בתוספתא, דלמא משבשאת היא ולא מיתניא בי רבי חיאי ורבי אושעאי. וכן נראה לי, דרואי פשטה ד"אותה" – דוקא, דסוגיין הכי, מדאמרינן בפרק בתרא דמכילתין (ף פ.) עלה דמתני'
 41 "נדרה אשתו וטבר שגוריה בת" וכו': למינרא "דיניא אותה" דוקא היא. וכו' וקמה לן סוגיין הכי, אם לא שתאמר דנהי ד"אותה" דוקא – לענין שידע מי נדרה. לענין אותה לבריה – לאו דוקא.
 42 וי"ל להלכה דכי היכי דאינו מיפר לשתי נשיו בבת אחת – הכי נמי אינו מקיים לשתיין כאחת, דהא בהדיא סוגיא דלקמן משמע דכי היכי ד"אותה" דכתיב בהפרה דוקא – הכי נמי "לה"
 43 דכתיב בהקמה דוקא, וכמו שאכתוב באותה סוגיא בסייעתא דשמיא.

מתני'

המשך מהעמוד הקודם

ענין התשובה - שהיא החשבה אל האלקים אשר נתנה, השבה בעת היותה נשמה בגוף ובחיים חיותו בעלמא דין עיי"ש.

ובחתימה מעין הפתיחה שכתב מכתבו בערב ט"ו באב, אשר כמסופר ברו"ל לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכו' והרי הימים האלה (כשהם) נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יבשר טוב גם בעניניו הפרטים והכללים גם יחד.

בברכה לבשו"ט ובברכת מזל טוב להולדת הנכדה אריאלה שתלטי"א, ויהי"ר שהורי' יגדלוה לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

ובברכה לבריאיות.

מתני' הבוגרת ששהתה י"ב חדש, הא תריצנא לה לעיל בגמי (קף ט:). בוגרת וששהתה י"ב חדש, הואיל ובעלה חייב במוזנותיה, כדתנן בפ' "אע"פ" (מוטות ט:). דותנין לכתולה י"ב חדש, ולאחר מכאן חייב במוזנותיה, כדתנן (סז:) הגיע זמן ולא נישא - אוכלת משלו. י"פ. לבדו, בלא שתופתיה דאב. והכ"מ"ם אומרים, היינו רבי הושע, דהוא בר פלוגתיה דר"א בכל דוכתא. ע"ד שתבנס לרשותו. עד שתבנס לחופה. גמ' ר"א ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד, דכשהגיע זמנה לינשא ולא נשאת, כיון שחייב בעלה במוזנותיה - חשבין לה כנשואה לקצת דברים, ואע"פ שאינה בבית בעלה, ר"א - הא דאמרן. דאמר במתני': בעלה מיפר נדריה, בלא שתופתיה דאב. הי"בם אינו מאכיל בתרומה. כדילפי' התם בפרק "אע"פ" (קף נח.) ד"קנין כספו" אמר ר' חמנא, האי - קנין דאחי. עשהית ו' חדשים בפני בעלך, שעברו עליה ו' חדשים בחיי בעלך, מאותן י"ב חדש שנתנו לה חכמים משעה שתבעה הבעל לינשא. ואפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד בפני הי"בם, כך היא עיקר הגירסא, ופרש"י דל שם בפרק "אע"פ" ללא דוקא חסר יום אחד. הי"בם כולן בפני הבעל - אינה אוכלת ברשות הי"בם, וכדילפי' התם מדכתיב "קנין כספו", והאי קנין כסף אחיו הוא. הואי דקתני חסר יום אחד - דניחא ליה למיתני באשה שלא אכלה כלל, ואין כך דעת ר"ת ז"ל, אלא דוקא חסר יום א', אבל אם אכלתן כולן בפני הבעל - אוכלת משל יבם, ודעי דיבם אינו מאכיל מיהו לא מפסדא מידי מתנותיה, והכי איתא בהדיא בירושלמי: הגיע זמן ולא נישא, או שמתו בעליהן - אוכלת משלו ואוכלת בתרומה. זו משנה ראשונה. וד"ל דאשה אוכלת בתרומה קדם שתבנס לחופה. בית' דין שאחריהם אמרו אין אשה אוכלת בתרומה עד שתבנס לחופה, ומפרשי' התם טעמיה: אי משום סימפון, כלומר שמוני ימצא בה מום ונמצא מקומו מוקח טעות, אי משום שמוא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחותה, והא דאיתיה דך סיפא ולא אייתי רישא דמתני', דקתני בהדיא: נותנין לכתולה י"ב חדש ולא נישא אוכלת משלו ואוכלת בתרומה - משום דרך סיפא מפרשה טפי הי' משנה ראשונה הי' משנה אחרונה, ואיכא נסח דכתביא בהו כולה מתני'. אלמא משנה ראשונה ס"ל כ"ר"א, דמכין שבעלה חייב במוזנותיה הרי היא קצת ברשות בעלה, דמשי"א אוכלת בתרומה, וד"קס"ד השוא דאי לאו דמשנה ראשונה ס"ל כ"ר"א, אף על גב דאיסור תרומה בארוסה ליתיה אלא מדרבנן, דגורו אי משום סימפון אי משום שמוא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחותה, אפ"ה אי לאו דבמדי דאורייתא קיימא ברשות בעלה כ"ר"א - לתרומה נמי, אע"ג דמדרבנן היא לא אוקמה ברשותיה, דחכמים עשו חוק לדבריהם כשל תורה. אמר' ליה אביי ואלמא לא היא עד כאן לא אשמעינן משנה ראשונה אלא למיכל בתרומה דרבנן, משום דכין דמדינא ארוסה אוכלת בתרומה, ורבנן הוא דגורו, אי משום סימפון או משום שמוא תשקה, כל שחייב במוזנותיה - ליכא למיחש להכי, וש"י, דמשום סימפון ליכא, דמקמי דידיה לה מזונות בדיק לה ע"י קרובות, כי היכי דלא לישידי וזייה בכדי, ובדיקת חוץ שמה בדיקה ומשום שמוא תשקה נמי ליכא, דכין דאיהו מפרנס לה - דוכתא מיידו לה, אבל נדרים, דמדאורייתא אין ארוס מיפר אפי' לאחר שנתחייב במוזנותיה - אימא לך דלא מצי מיפר בלא שתופתיה דאב, וע"ד כאן לא שמעת ליה לר"א אלא גבי נדרים, ולא משום חדשיה לה כנשואה, אלא כדריב פנחס דאמר: כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת - הלכך ס"ל לר"א, דכין דאיהו מפרנס לה - ודאי נדרה על דעתיה, אבל בתרומה, אפי' דרבנן לא אכלה, דאיכא למימר דהוה נמי דהוה מפרנס לה - איכא למיחש משום סמפון, דקסברי בריקת חוץ לא שמה בריקה, ולשמה תשקה נמי איכא למיחש, דלאו דוכתא מיידו לה. והא דאמר, דטעמא דר"א כדריב פנחס - לאו למימרא דרבנן לית להו דרב פנחס, דהא מסקי' גנדה בפרק "יוצא דופן" (קף נט.) בקטנה שהשיאה אמה ואחיה - דבעלה מיפר נדריה, דאע"ג נדריה חיליי מדאורייתא, דהא קיימא לן דמופלא סמוך לאיש מדאורייתא, כדאיתא התם, ונשואי קטנה לינתהו אלא מדרבנן, אפ"ה, אתו נשואי דרבנן ומבטלי נדרים דאורייתא, מדרב פנחס, אלמא רבנן נמי מורו בה, אלא דבהא פלוגי: ר"א סבר: כין דאיהו מפרנס לה - אינה נודרת) אלא על דעתו, ורבנן סברי: מי לא מודית לן דאילו מפרנס לה אחר לא נדרה לה על דעתיה? כי מפרנס לה ארוס נמי - לא על דעתיה היא נודרת עד שתבנס לחופה, ומיהו, מכין שבעלה לחופה, אפי' בחופה דרבנן, בקטנה שהשיאה אמה ואחיה - מורו רבנן שעל דעתו היא נודרת, ומשי"א אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא, וכדכתבינא. ואיכא דילפי' מהכא דמי שנדר על דעת חבירו - ה"ז יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם, דכי היכי דאמרנין הכא דמשי"א מצי בעל לחודיה להפר - משום נדרה על דעתיה, מפרשי' נמי על דעת חבירו - מצי מפר, דלא גרע מפרש דחבירו מסתם דבעל, דהיינו טעמא הכא ודחם - משום דכנדר על תנאי דמי, וזו אצלי שגגת הוראה, דהא אף ע"ג דאמר דעל דעת בעלה היא נודרת - אפ"ה צריך בעל יפר לה באותו לשון שצקבה לה תורה, וגזירת הכתוב הוא, ומשי"א אין כל הלשונות שוק בו, וכדאמר לקמן (קף ס:). ואי אמרת דכנדר על דעת חבירו נמי מצי מיפר, משום דכנדר על תנאי דמי - הרי התרתו של בעל ואחר ראויה שתהא נאמרת בכל לשון? אלא ודאי רב פנחס ה"ק: נדי דהפרה דבעל גזרת הכתוב היא, מיהו, משי"א וכתה תורה לבעל בהפרת נדריה - משום דעל דעת בעלה היא נודרת, הלכך, כל שהיא נודרת על דעתו - חיליא דך גזירת הכתוב דאמר ר' חמנא, אבל נדר על דעת חבירו, דלא חזית ביה ר' חמנא מידי - ודאי לא מצי מיפר, מיהו, היכא דאתני בהדיא, ואמר: הריני נדר אם חבירי רוצה - מצי חבירי למשרי ליה, ואינו צריך לשון מיוחד, אלא כל

מתני' הבוגרת ששהתה י"ב חדש, ולאמנה ששהתה ל' יום, הואיל ובעלה חייב במוזנותיה, כדאמרין במס' כתובות בפ' "אף על פי": נותנין לכתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה, וכשם שנותנים לאשה, כך נותנים לאיש לפרנס את עצמו, הגיע זמן ולא נישא - אוכלת משלו וכו'. ובוגרת נותנין ל' יום כאלמנה. ר"א אומר י"פ. כדאמר לקמן: כל הנודרת - על דעת בעלה נודרת, אין הבעל מיפר, יחיד, עד שתבנס לרשותו. גמ' משנה ראשונה, בפרק "אף על פי": הי"בם אינו מאכיל, לשומרת יבם מן הארוסין. עשתה ששה חדשים, שהיתה ארוסה לראשון ו' חדשים, ולפני הי"בם ששה, והיינו י"ב חדש שנותנין לכתולה לפרנס את עצמה, ואפילו, עשתה כולן י"ב חדש לפני הבעל, וחסר יום אחד אחרון ולפני הי"בם - אינו מאכילה בתרומה, הא עשתה כולן י"ב חדש לפני הראשון, ונפלה לפני הי"בם, הואיל וכבר חייב הבעל במוזנותיה - מאכילה יבם בתרומה, אף ע"פ שלא הכניסה - ככנוסה דמיא, וה"נ אמר ר"א: הואיל ובעלה חייב במוזנותיה - יפר, ב"ד של אחרתהו אמרו אין האשה אוכלת בתרומה כו', והתם מפ' טעמא: שמוא ימגו לה כוס בבית אביה ותשקה את אחותה, אלא בתרומה דרבנן, בזמן הזה, דלא הוי אלא מדרבנן, אי נמי בתרומה דרבנן, כגון בעצין שאינו נקוב ופירות שנכנסו מחו"ל, אבל נדרים דאורייתא, התם קא אמרי רבנן דאינו מיפר, וע"כ לא שמעת ליה לר"א אלא גבי נדרים, דהיינו טעמא דמשנתחייב יפר - משום דרב פנחס וכו', והיינו נדרים שנתחייב במוזנותיה, אבל לגבי תרומה דיבם, לא מבעיא בתרומה דאורייתא דלא אכלה, אפי' עשתה י"ב

מתני' בוגרת ששהתה י"ב חדש, ואֵלֶמְנָה ל' יום, ר' אֶלְעִיָּזָר אָמַר: הוּאִיל וּבְעֵלָהּ חַיִּיב בְּמוֹזְנוּתֶיהָ - יִפְר, וּחֻכָּ"א אִין הַבְּעַל מִיַּפְר עַד שְׁתַּכְנַס לְרִשּׁוֹתוֹ. גַּמְ' אָמַר רַבָּה: ר"א וּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אָמְרוּ דְבָר אַחֵר. דִּתְנִין: נוֹתְנִין לְכֶתוּלָהּ י"ב חֳדָשׁ לְפָרְנָס עַצְמָהּ, הַגֵּיעַ י"ב חֳדָשׁ - אוֹכֵלֶת מִשְׁלָהּ וְאוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָהּ. אֲבָל הַיְבָם אִינוּ מְאָכִיל בְּתְרוּמָהּ, עֲשֵׂתָה שֵׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּפָנֵי הַבְּעַל וְשֵׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּפָנֵי הַיְבָם, וְאֶפְלוּ פוֹלְן בְּפָנֵי הַבְּעַל חָסֵר יוֹם א' אוּ פוֹלְן בְּפָנֵי הַיְבָם חָסֵר יוֹם א' - אֵינָה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָהּ. זוּ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, כ"ד שֶׁ אַחֲרֵיהֶם אָמְרוּ: אִין הָאִשָּׁה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה עַד שְׁתַּכְנַס לְחוּפָהּ, א"ל אָבִי: דִּלְמָא לָא הוּא; עַד כַּאן לָא קָא אֲשַׁמְעִין מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אֵלָּא לְמִיבַל בְּתְרוּמָה דְרַבְנָן, אֲבָל נְדָרִים דְּאוּרִייתָא - אֵימָא לָא, וְעַד כַּאן לָא שְׁמַעְתָּ לִּיהּ לִר' אֶלְעִיָּזָר אֵלָּא גְבֵי נְדָרִים, כְּדַרְבַּ פְּנַחַס מִשְׁמִיחָה דְרַבָּא, דְּאָמַר: כֹּל הַנּוֹדְרָת עַל דַּעַת בְּעֵלָהּ הוּא נוֹדְרָת, אֲבָל תְּרוּמָה - אֶפְלוּ מְדַרְבְּנָן נְמִי לָא אֲכַלְהּ, מתני'

בפני הבעל, אלא אפילו בעצין שאינו נקוב, דתרומה דרבנן - לא אכלה, מתני'

בפני הבעל, אלא אפילו בעצין שאינו נקוב, דתרומה דרבנן - לא אכלה, מתני'

מתני' בוגרת ששהתה י"ב חדש, ואֵלֶמְנָה ל' יום, ר' אֶלְעִיָּזָר אָמַר: הוּאִיל וּבְעֵלָהּ חַיִּיב בְּמוֹזְנוּתֶיהָ - יִפְר, וּחֻכָּ"א אִין הַבְּעַל מִיַּפְר עַד שְׁתַּכְנַס לְרִשּׁוֹתוֹ. גַּמְ' אָמַר רַבָּה: ר"א וּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אָמְרוּ דְבָר אַחֵר. דִּתְנִין: נוֹתְנִין לְכֶתוּלָהּ י"ב חֳדָשׁ לְפָרְנָס עַצְמָהּ, הַגֵּיעַ י"ב חֳדָשׁ - אוֹכֵלֶת מִשְׁלָהּ וְאוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָהּ. אֲבָל הַיְבָם אִינוּ מְאָכִיל בְּתְרוּמָהּ, עֲשֵׂתָה שֵׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּפָנֵי הַבְּעַל וְשֵׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּפָנֵי הַיְבָם, וְאֶפְלוּ פוֹלְן בְּפָנֵי הַבְּעַל חָסֵר יוֹם א' אוּ פוֹלְן בְּפָנֵי הַיְבָם חָסֵר יוֹם א' - אֵינָה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָהּ. זוּ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, כ"ד שֶׁ אַחֲרֵיהֶם אָמְרוּ: אִין הָאִשָּׁה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה עַד שְׁתַּכְנַס לְחוּפָהּ, א"ל אָבִי: דִּלְמָא לָא הוּא; עַד כַּאן לָא קָא אֲשַׁמְעִין מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אֵלָּא לְמִיבַל בְּתְרוּמָה דְרַבְנָן, אֲבָל נְדָרִים דְּאוּרִייתָא - אֵימָא לָא, וְעַד כַּאן לָא שְׁמַעְתָּ לִּיהּ לִר' אֶלְעִיָּזָר אֵלָּא גְבֵי נְדָרִים, כְּדַרְבַּ פְּנַחַס מִשְׁמִיחָה דְרַבָּא, דְּאָמַר: כֹּל הַנּוֹדְרָת עַל דַּעַת בְּעֵלָהּ הוּא נוֹדְרָת, אֲבָל תְּרוּמָה - אֶפְלוּ מְדַרְבְּנָן נְמִי לָא אֲכַלְהּ, מתני'

בפני הבעל, אלא אפילו בעצין שאינו נקוב, דתרומה דרבנן - לא אכלה, מתני'

בפני הבעל, אלא אפילו בעצין שאינו נקוב, דתרומה דרבנן - לא אכלה, מתני'

אגרות קודש

בי"ה, ט"ז מנ"א, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... מובן אשר למכור עתה השערס של הסטאק שיש לו, שמכירה זו קשורה בהפסד, אין לזה

מקום כלל.

39 א. ארוסה שמת בעלה ונפלה לפני אחיו ליבום, ששָׁתְתָה וְשָׁתְתָה
 40 באירוסיה) שָׁשָׁה חֲדָשִׁים בְּפָנֵי הַכֶּעָל (הארוס) הראשון עד שמת,
 41 וְעוֹד שָׁשָׁה חֲדָשִׁים בְּפָנֵי הַיָּבָם. ב. וְאִפְּלוּ מֵת הָאָרוֹס הָרִאשׁוֹן רַק
 42 יוֹם אֶחָד קוֹדֵם שֶׁנִּשְׁלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשִׁים מֵעַת שְׂאִירָסָה, וְנִמְצָא
 43 שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים בְּוֶלֶן בְּפָנֵי הַכֶּעָל כִּבְכַל אָרוֹס וְהָסֵךְ רַק
 44 יוֹם אֶחָד שָׁבוּ עִמָּדָה לִפְנֵי הַיָּבָם לִיבוּם. ג. אִם שָׁמַת הָאָרוֹס הָרִאשׁוֹן
 45 יוֹם אֶחָד אַחַר שְׂאִירָסָה וְנִמְצָא שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשִׁים בְּוֶלֶן
 46 בְּפָנֵי הַיָּבָם חָסֵר (מלבד) יוֹם אֶחָד שָׁבוּ שִׁהְתָּה לִפְנֵי בַעֲלָה הָרִאשׁוֹן,
 47 בְּכָל הַמְקָרִים הַלָּלוּ אֵינָה אוֹכְלַת בְּתוּמָה.
 48 המשנה חוזרת לדין האמור ברישא בארוסה שהגיע זמנה להנשא:
 49 מסיקה המשנה, מה ששינוי שכשהגיע זמנה היא אוכלת בתרומה,
 50 זו היא שיטת המשנה הראשונה. אבל בית דין של אַחֲרֵיהֶם אָמְרוּ,
 51 אִין הָאִשָּׁה בֵּת יִשְׂרָאֵל הַמְאֹרְסַת לְכַהֵן אוֹכְלַת בְּתוּמָה עַד שֶׁתִּכְנַס
 52 לְחֻפָּה. אבל כל זמן שלא נישאה אינה אוכלת בתרומה, ואפילו
 53 אם הגיע זמנה וכבר התחייב הארוס במזונותיה.
 54 דחיית אביי את דברי רבה המדמה את שיטת המשנה הראשונה
 55 באכילת תרומה לשיטת רבי אליעזר בהפרת ארוס:
 56 אָמַר לִיה אֲבִי לְרַבְהּ, דְּלִמָּא לֹא הִיא – דִּין הַפְּרַת נְדָרִים וְדִין אֲכִילַת
 57 תְּרוּמָה אֵינָם תְּלוּיִם זֶה בְּזֶה. שְׁהָרִי יֵשׁ לְחֶלֶק בִּינֵיהֶם וְלוֹמַר, שְׁעֵד
 58 כְּאֵן לֹא קָא אֲשְׁמַעִינָן מִשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה שְׁכַשְׁמִיעָה זְמַן הַנִּישׁוּאִין דִּינָה
 59 כְּנִשׁוּאָה, אֲלָא רַק לַעֲנִין לְמִיבָל (אכילת) ארוסה בְּתוּמָה, שאין
 60 אִיסוּרָה אֲלָא מְדַרְבָּנָן. שְׁהָרִי מִן הַתּוֹרָה אָרוֹסַת כְּהֵן אוֹכֵלַת
 61 בְּתוּמָה, וְרַק מְגִזֵּרַת חֻכְמִים הִיא שֶׁלֹּא תֵּאָכֵל בְּתוּמָה עַד
 62 שֶׁתִּכְנַס לְחֻפָּה. ובמקום שהגיע זמנה והתחייב הארוס במזונותיה
 63 לא גזרו בה, והעמידוה על דין תורה. אֲבָל לַעֲנִין נְדָרִים
 64 שֶׁמְדַאֲרִינָתָא אֵין הָאָרוֹס לְבַדּוּ מִיפֵּר לָהּ, אֲיָמָא לֹא נִחְשַׁבַת הִיא
 65 לְנִשׁוּאָה אִפְּלוּ לְאַחַר שֶׁהִתְחַיֵּב הָאָרוֹס בְּמִזְנוֹתֶיהָ, וְאֵינּוּ יִכּוֹל
 66 לְהַפֵּר לְבַדּוּ אֶת נְדָרֶיהָ.
 67 וכמו כן יש לחלק לאידך גיסא. עַד כְּאֵן לֹא שְׁמַעְתָּ לִיה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 68 שְׁמִשְׁשׁוֹם חַיִּיב מִזְנוֹת שֶׁל הָאָרוֹס הִיא נִחְשַׁבַת כְּנִשׁוּאָתָה, אֲלָא רַק
 69 לְנִבִּי הַפְּרַת נְדָרִים. והוא משום שהטעם שמפר הבעל את נדרי
 70 אשתו הוא כְּדֵרֵב פְּתָחַם מִשְׁמִיחָ דְרַבָּא, דְאָמַר, כֵּל הַנּוֹדְרַת עַל דַּעַת
 71 כְּעֵלָה הִיא נּוֹדְרַת, ולכן אם אינו רוצה את הנדר ומיפר אותו בטל
 72 הַנְּדָר כִּי עַל דַּעַת כֵּךְ לֹא נִדְרָה. לפיכך משעה שהתחייב במזונותיה
 73 הוא מיפר לה, ואפילו שעדיין לא הכניסה לחופה, שמחמת שהוא
 74 מִפְּרַסְנָה הָרִי הִיא נּוֹדְרַת עַל דַּעְתּוֹ. אֲבָל אֲכִילַת תְּרוּמָה שְׂאִינָה
 75 תְּלוּיָה בְּחַיִּיב מִזְנוֹתֶיהָ, לְפִיכָךְ אֵין לְחֶלֶק בֵּה כִּלְלָ וְאִפְּלוּ שְׂרַק
 76 מְדַרְבָּנָן אֵין אָרוֹסַת כְּהֵן אוֹכֵלַת בְּתוּמָה, אִפְּלוּ הִכִּי אֵף אָרוֹסָה
 77 שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה נְמִי לֹא אֲכָלָה בֵּה.

משנה

1 שנינו בתחילת הפרק, שאין הארוס מיפר לבדו את נדרי ארוסתו
 2 בלא שתפות האב. אך לדעת רבי אליעזר, זכות הפרת הבעל
 3 לבדו תלויה בחיוב מזונות, מהטעם שיבואר בגמרא, וחיוב
 4 מזונותיה תלוי בהגעת זמן הנישואין שנתנו להם חכמים. על כן כל
 5 ארוסה שהגיע זמנה להנשא, וכבר התחייב הארוס במזונותיה, הרי
 6 הוא מיפר לבדו את נדריה. והן שלשת הארוסות השנויות במשנה
 7 שלפנינו.
 8 א. פְּוִנְרַת אָרוֹסָה שְׁכַבַּר עִבְרוּ עֲלֶיהָ שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים מִתְּחִילַת
 9 בְּגִרוּתָהּ, וְגַם שִׁהְתָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם מֵאִירוּסָהּ. ב. וְכֵן נִעְרָה הַמְאֹרְסָה
 10 שְׁשָׁתְתָה שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים מִזְמַן שֶׁתִּבְעָה הַבַּעַל לְהַנְשֵׂא לָהּ, ג. וְכֵן
 11 אֲלֻמָּנָה שֶׁהִתְאַרְסָה וְכַבֵּר עִבְרוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם מֵאִירוּסֶיהָ, בְּשֵׁלֶשׁ שָׁנַיִם
 12 אֲלוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, שֶׁאֵף עַל גַּב שְׁעֵדִיין לֹא נִישָׂאָה, הוֹאִיל
 13 וְכֵעֵלָה חַיִּיב בְּמִזְנוֹתֶיהָ, יִפֵּר לָהּ אֶת נְדָרֶיהָ.
 14 וְתַכְמִים אָמְרִים, אֵין הַכֶּעָל מִיפֵּר אֶת נְדָרֵי אָרוֹסָתוֹ לְבַדּוּ בְּשׁוּם
 15 אוֹפֵן, עַד שֶׁתִּכְנַס לְרִישׁוֹתָיָהּ בַּחֻפָּה וְתִנְשָׂא לּוֹ.
 16

גמרא

17 אָמַר רַבָּה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּמִשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה אָמְרוּ דְרַב אֶחָד, שֶׁכֵּל אָרוֹסָה
 18 שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְהַנְשֵׂא וְהִתְחַיֵּב בַּעֲלָה בְּמִזְנוֹתֶיהָ, דִּינָה כְּנִשׁוּאָה
 19 לַעֲנִין דִּינָה מְסוּיָיִמִים אֵף קוֹדֵם שֶׁנִּישָׂאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא זֶה
 20 הַסּוֹבֵר בְּמִשְׁנֵתֵינוּ שְׁכַשְׁמִיעָה זְמַן הַנִּישׁוּאִין הָאָרוֹס מִיפֵּר אֶת נְדָרֶיהָ
 21 לְבַדּוּ. וּמִשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה הִיא, הָא דְרַבָּנָן – מִה שֶׁשְׁנִינוּ בְּכַתּוּבֹת (נו.).
 22 נּוֹתֵינָן זְמַן לְבִתּוּלָה שֶׁנִּתְאַרְסָה עַד לְנִישׁוּאֶיהָ שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים כְּדִי
 23 לְפָרַסְם עֲצָמָה וְלַחֲכִין אֶת צַרְכֵי חוֹפְתָה. וְאִם הִגִּיעַ סוּף הַזְּמַן שֶׁל
 24 שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשִׁים, עַל אֵף שֶׁעֵדִיין לֹא נִישָׂא אֹתָהּ הָרִי הוּא חַיִּיב
 25 בְּמִזְנוֹתֶיהָ, הִיא אוֹכְלַת מִזְנוֹת מְשֻׁלוֹ. וְאִם הִיא בֵּת יִשְׂרָאֵל
 26 הַמְאֹרְסַת לְכַהֵן, הִיא הִיא אוֹכְלַת בְּתוּמָה כְּדִין אֶשֶׁת כְּהֵן. וְאֵף עַל
 27 פִּי שְׂרַק נִשׁוּאָת כְּהֵן אוֹכֵלַת בְּתוּמָה וְלֹא אָרוֹסָתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהִגִּיעַ
 28 זְמַנָּה לְהַנְשֵׂא דִינָה כְּנִשׁוּאָה. נִמְצָא שֶׁבֵּין לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבֵין לְמִשְׁנֵה
 29 הָאִמּוּרָה, דִּין אָרוֹסָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַן נִישׁוּאֶיהָ הוּא כְּדִין נִשׁוּאָה.
 30 עוֹד שְׁנִינוּ שֶׁם בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה בְּדִין יִבְמַת כְּהֵן:
 31 אֲבָל הַיָּבָם אִפְּלוּ אִם הוּא כְּהֵן וְהִיא בֵּת יִשְׂרָאֵל, וּמֵת בַּעֲלָה וְנִפְלָה
 32 לִפְנֵי אַחֲיוּ הַכְּהֵן לִיבוּם, אֵינָה נִחְשַׁבַת לְאֶשֶׁת כְּהֵן מִכַּח זִיקַת הַיָּבוּם,
 33 וְאֵינּוּ מְאָבִיל בְּתוּמָה – אֵינָה אוֹכֵלַת בְּתוּמָה מִחֻמְתּוֹ. וְאֵינָה
 34 אוֹכֵלַת בְּתוּמָה אֵף לְאַחַר שֶׁעִבְרוּ עֲלֶיהָ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשִׁים, שֶׁהוּא
 35 הַזְּמַן שֶׁנִּתְּנוּ חֻכְמִים עַד לְנִישׁוּאֶיהָ.
 36 וּמִפְּרֵשֶׁת הַמִּשְׁנָה כְּמָה אוֹפְנִים כִּיצַד עִבְרוּ עֲלֶיהָ הַשְּׁנַיִם עָשָׂר
 37 חֲדָשִׁים:
 38

המשך מהעמוד הקודם

וזכות ההתחייבות שלו למוסדות ליובאוויטש שאודותה מסרו לי הנוסעים שי, בודאי
 שתעמוד לו בהבטחה דעשר בשביל שתעשר כפשוטה, זאת אומרת להרחבת הפרנסה, שמזה מובן
 שיש להתעכב עם מכירת השערס עד כשיהי' במכירה זו ריוח.

והרי מתקרבים אנו לימי חדש הרחמים והשמחה, והרי ידוע דאלו"ל ר"ת איש לרעהו ומתנות
 לאביונים, וידוע דרז"ל איש זה הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה וגו' וקורא הוא לכל אחד מבני ישראל
 בשם אחים ורעים, ואפילו זה שאינו זוכה לתואר הנ"ל הרי נכנס הוא בסוג השני דמתנות לאביונים,
 אביון מלשון התאב לכל דבר.

ויהי רצון אשר בשמחה ובטוב לבב יוסיף בעניני תורה ומצוה, ומהם הוספה בקביעות עתים
 בלימוד תורת החסידות והוספה בעניני צדקה, והרי אתמול נכנסנו ביום שהבטיחו רז"ל כל המוסיף
 מוסיפין לו.

משנה

54 רבי יהושע שאומר שבמקום שישנו יבם אחד בלבד הרי הוא מיפר, 55
 55 הוא משום שקבר שיש זיקה, ונחשבת זיקה זו לאישות מסוימת 56
 56 שיש לו ביבמה. אלא רבי אליעזר הסובר שאף במקום שיש שני 57
 57 יבמים מיפר לה אחד מהם, מאי מעמיה. הלא אף אי יש זיקה, מכל 58
 58 מקום מאחר שהיא נופלת ליבום לפני שניהם, אין פירוקה – אין 59
 59 מבורר לנו למי היא זוקקה, ולמי היא עתידה להיות לאשה. ואף 60
 60 שניהם יחד אינם יכולים להפר, משום שנאמר 'אישה יפרנו' 61
 61 ודורשים שצריך שבעשעת ההפרה יהיה מבורר לפנינו מי הוא 62
 62 'אישה' המיפר לה. 63
 63 אמר רבי אמי, לא בסתם שומרת יבם דיבר רבי אליעזר, אלא בגון 64
 64 שעתה בה אחד מהיבמים מאמר – קידושי כסף או בשטר. ורבי 65
 65 אליעזר קבר לה בבית שמאי, דאמר מאמר קונה ביבמה קנין גמור, 66
 66 והרי היא אשתו לכל דבר, ומשום כן הוא מיפר לה. 67
 67 ורבי יהושע אומר לה, הני מילי שהוא יכול להפר לה מכל הזיקה 68
 68 או מכח המאמר, אין זה אלא במקום שיש רק חד יבם, אבל בגני 69
 69 דקמין לא מועיל המאמר לענין הפרה. שהרי מי איבא מידי דבי איתי 70
 70 אחזקי אפר עליה בביאה או גניטא, ומפר – וכי יתכן שיוכל 71
 71 המקדש להפר במקום שעדיין יכול אחיו לאסור עליו את האשה 72
 72 על ידי שיבא עליה או על ידי שיתן גט לידה. וכיון שעדיין היא 73
 73 ברשות שאר אחי המת לאוסרה על היבם שעשה בה מאמר, אינו 74
 74 יכול להפר לה, ואין לדמותה לנשואה או ארוסה שאין אדם יכול 75
 75 לאוסרה על בעלה. 76
 76 ורבי עקיבא קבר, אף ביבם אחד אין זיקה, ואף אינה חשובה 77
 77 כאירוסין, ועל כן אינו מיפר לה. 78
 78 לדעת רבי אלעזר ביבמות (כט.), אף לבית שמאי שמאמר קונה 79
 79 ביבמה מן התורה, אינו קונה קנין גמור, ואין היבמה נעשית על ידי 80
 80 המאמר כאשתו לכל דבר. ואם בא להוציאה, אין די לו בגט בדין 81
 81 יבמה שנקנתה בביאה, אלא היא צריכה גם חליצה. ואין המאמר 82
 82 קונה אלא רק לענין שאחותה נעשית עליו כערות אחות אשה 83
 83 ונפטרה ממנו מן הדיבום, וכגון שהיו שלשה אחים, שנים מהם 84
 84 נשואים לשתי אחיות, שאם מתו שני בעלי האחיות ונפלו שתי 85
 85 האחיות לפני השלישי, אינו מיבם אף אחת מהן, לפי שכל אחת 86
 86 מהן נעשית אחות זוקתה האסורה עליו ביבום כאחות אשתו. אך 87
 87 לדעת בית שמאי, אם לאחר שמת האח הראשון עשה השלישי 88
 88 מאמר באשתו, ואחר כך מת בעל האחיות השניה, הרי הוא מותר 89
 89 בראשונה שעשה בה מאמר. משום שעל ידי המאמר נעשית 90
 90 אחותה לערות אחות אשה ואינה נופלת כלל לפניו ליבום 91
 91 וחליצה, ושוב אין הראשונה אסורה עליו משום אחות זוקתה. 92
 92 ולפי זה שואלת הגמרא, ורבי (אליעזר) [אליעזר] דאמר מאמר לבית 93
 93 שמאי אין קונה ביבמה אלא לדחות בפרה – לדחות את אחותה 94
 94 מיבום, מאי איבא למימר בטעם רבי אליעזר במשנתנו הסובר 95
 95 שאף במקום שיש שני יבמים היבם מיפר לה. הלא אין לומר שהוא 96
 96 משום שעשה בה היבם מאמר, שהרי אף לבית שמאי אינו קונה 97
 97 אותה על ידי המאמר לעשותה כאשתו, אלא רק לדחות את 98
 98 אחותה מיבום כאמור. 99
 99 מתרצת הגמרא, לעולם מיפר לה היבם לא משום זיקה או מאמר, 100
 100 אלא הנה גמא גמא עסקינן, בגון שעמד אחד מאחי המת בדין עם 101
 101 יבמתו, וחייבהו ליבם או לחלוץ לה, וברח, ומשום כן איתחייב 102
 102 לתת לה מזונות. ומאחר שהוא מחוייב במזונות היבמה, הרי הוא 103
 103 מיפר לה. וקסברא דרב פנחס משמיה דרבא, דאמר בטעם הפרת 104
 104 הבעל בנדרי אשתו, שהוא משום שכל הנדרת על דעת בעלה היא 105
 105 נודרת. והוא הדין ביבמה באופן שחייב היבם במזונותיה הרי היא 106
 106 נודרת על דעתו, ומשום כן הוא מיפר לה. 107
 107 הגמרא מקשה מדברי רבי אליעזר במשנתנו על דברי רבי אמי, 108
 108 המפרש בשיטתו שהיבם מיפר רק אם עשה בה מאמר:

1 א. מי שמת ולא הניח אחריו זרע, ויש לו אח או כמה אחים, אשתו 2
 3 נופלת לפנייהם ליבום או לחליצה. והרי היא אסורה להנשא לשום 4
 4 אדם מלבדם עד שיהלוחץ לה אחד מהם. ואם בא עליה אחד 5
 5 האחים קנאה, והרי היא נעשית כאשתו לכל דבר. 6
 6 ב. עד שייבם היבם את יבמתו, הרי היא קרויה 'שומרת יבם'.א' 7
 7 ונחלקו תנאים ואמוראים בהגדרת היחס שבינה לבין היבם. יש 8
 8 אומרים שיש זיקה, כלומר הזיקה שיש לה אליו נחשבת לאישות 9
 9 לגבי דינים מסויימים. ויש אומרים שאין זיקה, כלומר אין זיקה זו 10
 10 נחשבת לאישות. ויש הסוברים שבמקום שיש רק יבם אחד יש 11
 11 זיקה, אבל במקום שיש כמה יבמים אין זיקה. 12
 12 ג. לדעת בית הלל, מן התורה אין היבמה נקנית ליבם אלא בביאה. 13
 13 אך לדעת בית שמאי היבמה נקנית אף על ידי כסף ושטר ככל 14
 14 אשה דעלמאג. ואלו קרויים בכל מקום 'קידושי מאמר'.ד' 15
 15 ד. אין היבם חייב במזונות יבמתו עד שייבמה. אך תיקנו חכמים, 16
 16 שאם עמד בדין וחייבהו ליבם או לחלוץ, וברח, הרי הוא מתחייב 17
 17 במזונותיה. 18
 18 המשנה שלפנינו עוסקת בדין הפרת היבם את נדרי יבמתו קודם 19
 19 שבא עליה ויבמה. 20
 20 שומרת יבם – אשה שמת בעלה בלי בנים וממתינה לאחיו 21
 21 שייבמה, בין אם נפלה ליבם אחר, כלומר שלבעלה המת יש אח 22
 22 אחד, בין אם נפלה לשני יבמים, כלומר, שיש לו שני אחים, רבי 23
 23 אליעזר אומר יפר לה היבם, ואם שנים יפר לה אחד מהם. 24
 24 ובגמרא יבואר מי מהם מיפר לה, ומיאה טעם הוא מיפר לה. רבי 25
 25 יהושע אומר, אם נפלה ליבם אחר הרי הוא מיפר לה, אבל לא 26
 26 כשנפלה לשנים, שבמקרה זה אף אחד מהם אינו מיפר לה. רבי 27
 27 עקיבא אומר, לעולם אין היבם מיפר את נדרי יבמתו, לא כשנפלה 28
 28 לאחד ולא כשנפלה לשנים. 29
 29 מוכיח רבי אליעזר כשיטתו מקל וחומר: 30
 30 אמר רבי אליעזר, מה אם אשה בעלמא שקנה הוא והבעל לעצמו 31
 31 ואירסה, הרי הוא מיפר את נדריה, יבמה שהיא אשה שהקניו לו 32
 32 [ליבום] מן השמים, ולא נקנית לו על ידי מעשיו, וכי אינו דין שייפר 33
 33 לה היבם את נדריה. 34
 34 אמר לו רבי עקיבא לרבי אליעזר, לא קל וחומר הוא זה. שכן אם 35
 35 אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שהוא מיפר לה, הלא הוא משום 36
 36 שאין לאחיהם בה רשות מלבד בעלה, וכי תאמר כן אף באשה 37
 37 שהקניו לו מן השמים [יבמה] שהוא מיפר לה, והלא היבמה כלפי 38
 38 היבם גרועה מארוסה כלפי הארוס, משום שיש לאחיהם בה 39
 39 [ביבמה] רשות, שהרי גם שאר אחי המת יכולים לקנותה. 40
 40 אמר לו רבי יהושע לרבי עקיבא, עקיבא, אמנם דבריך שאמרת 41
 41 לדחות את סברת רבי אליעזר נכונים ביבמה שנפלה לפני שני 42
 42 יבמים, שאף אחד מהם אינו יכול להפר משום שגם לאח השני יש 43
 43 רשות בה. אבל מה אתה משיב על יבמה שנפלה לפני יבם אחר, 44
 44 מדוע לא יוכל להפר לה, הרי אין לשום אדם אחר מלבדו רשות 45
 45 בה. 46
 46 אמר לו רבי עקיבא לרבי יהושע, אף אם אין שם אלא יבם אחד 47
 47 אינו יכול להפר, משום שאין היבמה גמורה ליבם בשם שהארוסה 48
 48 גמורה לאישה. ויבוארו דבריו אלו בגמרא.

גמרא

49 הגמרא מפרשת את שלש שיטות התנאים שנשנו במשנה: 50
 50 שואלת הגמרא, בשלמא רבי עקיבא שאומר שאין היבם מיפר 51
 52 בשום אופן, הוא משום שקבר שאין זיקה – אין זיקה היבם 53
 53 ביבמתו אלימה כאירוסין, ואין ליבם שום דין אישות ביבמתו. וכן

1 **מתני'** בין ליבם אחד. בין שזוקקה ליבם אחד בין לשני יבמין אמר ר' אלעזר: יפר. ומוקמינן ליה בגמרא בשעשה בה מאמר אחד מן. ומה אשה שקנה הוא לעצמו. כגון הנושא אשה בעלמא. שהקנה לו מן השמים. בימה, שהייבו לו מן התורה. שאין לאחר רשות בה. והקדשה אשה מן השוק. לאחר שקידשה לא תפסי בה קידושי מאדם אחר, ואחרי מצי מיפר. שיש לאחר רשות בה. שאם

עשה בה מאמר יבם זה, ובא אחיו אח"כ ועשה בה מאמר – תפסי בה, כדאמר (יבמות ג.) יש מאמר אחר מאמר. דבריו בשני יבמין. דבשני יבמין מצית למימרי כי האי גוונא. מה אתה משיב על יבם אחד. בהא לא מצית למימר שיש לאחרים רשות בה, דואיל וליבא יבם אחר. ואת לא משוית חילוק בין יבם אחד לשני יבמין. אל אי הניבמה גמורה לאישה. שאם בא עליה זר – אין נסקל, שאין בה לא דין ארוסה ולא דין אשת איש, ואין חייבין עליה אלא לאו ד"לא תהיה אשת המת" וגו' (דברים כה.) כשם שארוסה. בעלמא גמורה לאישה, שנסקלין על ידה. גמ' קסבר אין זיקה, ואפילו ליבם אחד אינה זוקקה דתהיה כאשתו, עד שתבטח לחופה. ור' יהושע כבר יש זיקה. ולהכי לאחר יפר. אבל לשנים אינו מיפר, דאין ברירה לאיזה מן זוקקה ולאיזה מן תתיבם. א"ע דאמר (יבמות כד.) מצוה בגדול לייבם, מי"מ אם בא עליה קטן – קנאה. לעולם קסבר ר"א יש זיקה. והיינו טעמא דאפילו לשנים יפר – בשעשה בה האחד מאמר. דהשתא יש ברירה, ואלויבא דב"ש דאמר דמאמר קונה קנן גמור, והוא כאשתו לכל דבר, הלכך מיפר לה. ה"מ ביבם אחד. דיש זיקה. אבל בשני יבמין לא. קני מאמר. דלאחר דעשה בה מאמר, אילו אתי אחרו מצי לאוסרה עליו בביאה או בניטא, דיש ביאה וגט אחר מאמר. מי איבא מילתא וכו', משום האי טעמא, דאילו אית ליה אהא להאי יבם מצי מפיך לה מנייה בתר הכי, שמוקדשה או על ידי גט וביאה, וקרו להנהו קדושי מאמר, ולית בהו מששא כולי האי. ולד' אלעזר בן פרז דאמר מאמר כו' אלא לרחות בצרה בלבד. שאם היו ב' נשים לזה שמת, ושתיהן זוקקות ליבם, ואי אפשר לייבם לשתיהן, דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים. ובחא מילתא קסברי בית שמאי דמאמר קונה, דכשעושה בו מאמר – דוחה לצרה ומתירה לשוק. אבל עדיין זו זוקקה לאחיו, דמצי ארס לה עליה. מאי איבא למיפר. אכתי תיבעי לך. מאי טעמא דאמר ר"א אפילו לשנים יפר? כגון שעמד בדין, משעשה בה מאמר, שזו תבעתו בדין מפני שלא היה מייבמה, וחיובוהו בית דין ליגשא לה, וברח, ודאיחויבהו ליה במזונותיה ובפרתה נדריה,

תנן

1 להנהו קדושי מאמר, ולית בהו מששא כולי האי. ולד' אלעזר בן פרז דאמר מאמר כו' אלא לרחות בצרה בלבד. שאם היו ב' נשים לזה שמת, ושתיהן זוקקות ליבם, ואי אפשר לייבם לשתיהן, דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים. ובחא מילתא קסברי בית שמאי דמאמר קונה, דכשעושה בו מאמר – דוחה לצרה ומתירה לשוק. אבל עדיין זו זוקקה לאחיו, דמצי ארס לה עליה. מאי איבא למיפר. אכתי תיבעי לך. מאי טעמא דאמר ר"א אפילו לשנים יפר? כגון שעמד בדין, משעשה בה מאמר, שזו תבעתו בדין מפני שלא היה מייבמה, וחיובוהו בית דין ליגשא לה, וברח, ודאיחויבהו ליה במזונותיה ובפרתה נדריה,

וכדרכ פנחס כו'.

1 היבא דאמר "אי אפשר" סגי, א"ע דבהפרה לא מהני, כדאיתא לקמן (פס.) זה נ"ל. ועוד: דנהי דאמרין הבא על דעת בעלה – לא קפדינן אלישנא, אלא הכי קאמרין: דאין בלבה שיתקיים הנדר אי קפיד ביה בעלה. אבל מאן לימא לך ד"על דעת" הכי משמע, דנימא דנדר על דעת חברו מצי איך למישרי ליה? אלא ודאי כדכתיבנא. **מתני'** שומרת יבם וכו' ר"א אומר יפר. מסקינן בגמרא דיפר בשותפות אב קאמר, ובשעשה בה מאמר. **רבי** יהושע אומר לאחד ולא לשנים. משום דס"ל אין ברירה, וכדמפרש בגמרא בס"ד. **רבי** עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים. דגרעי ליה יבם מארוס, ואפי' בשותפות לא מצי מיפר. **ומה** אשה שקנה הוא עצמו. שאינה שומרת יבם, אלא הוא קדשה לעצמו – הרי הוא מיפר נדריה בשותפות דאב. **אשה** שהקנו לו מן השמים. היינו שומרת יבם, שהיא קנויה לו בלא קדושי, שאסורה לכל אדם עד שיהלוצי לה – אינו דין שיפר נדריה בשותפותיה דאב. **עקיבא** דבריו בשני יבמין. דכל אחד יש לו רשות בה. כשם שארוסה דתהיה כאשתו. מפרש בגמ'. **גמ'** בשלמא ר"ע קסבר אין זיקה. שהיבמה זוקקה ליבם לא אלימא כארוסין, ומשום הכי לא מצי מיפר. **ורבי** יהושע סבר יש זיקה. דאדרבה, אלימא טפי מארוסין, דהויא כבנוסה, ומש"ה יפר יבם לחודיה. דהשתא הכי ס"ד. מיהו אין ברירה, דהיבא דשני יבמין אין ברירה למי היא זוקקה ולמי תהיה לאשה, ומש"ה אפילו שניהם אינן יכולין להפר, דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה – אין הפרתן בלום, דרחמנא אמר "אישה יקמנו ואישה יפרנו" דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה. וכן כתב רש"י דל בפרק "ד אחים" (יבמות נט.) וסוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה. וכו': היכי אמר דרבי יהושע סבר דזיקה כבנוסה דמיא, דהא לא אשכחן דאמר הכי אלא רבי אושעיא אליבא דר"ש, ואתוחב התם בריש פרק "כיצד" ביבמות (ק"ט.) איבא למימר דלאו מגופיה דמילתא אתוחב, אלא למאי דמפרש לה אליבא דר"ש. מיהו, אנן מעינן למימר דס"ל לרבי יהושע שהוא טעמא. אי נמי: כי אמרין רבי יהושע קסבר: יש זיקה – לאו למימר דליהו כבנוסה, אלא דהויא כארוסה, ומיפר בשותפות. ואף על גב דבריש תרן סוגיא סבירא לך דיפר לחודיה קאמר, כדמוכח לקמן, הכי

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש אשר יום הולדת בנו הוא בערב יום הכפורים ומתי לעשות זמן השמחת מרעים.

הנה מובן שיש לעשות התחלה ביום זה עצמו ובפרט חצי יום הראשון וכמובא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע שנוהגים אז כמו ביום טוב ולא רק בעניני אכילה ושתי' אלא גם בחדוה דאנפין ולסיימה במוצאי יום הכפורים אשר עת רצון הוא וכנוסח המקובל שאומרים אז גוט יום טוב, והש"י"ת יוכחו שיהי' א חסידישער פארבריינגען והבר מצוה יגדל להיות ירא שמים חסיד ולמדן...

ברכה.

1 ואי. אמרת: טעמא דרבי אליעזר דאמר: לשנים מיפר – כגון שעשה בה מאמר, הא דאמר:
2 שהקנו לו מן השמים – קנה לעצמו הוא, במה שעשה בה מאמר! או נשואין עושה, יורשה
3 ומיטמא לה, והבא עליה נידון בתנא. דאי אירוסין דלא פקעה זיקת אחיו לגמרי מינה –
4 היכי מצי יבם מיפר לחודיה? והא תנן נערה המאורסה וכו'. דכל זמן שהיא ארוסה אבתי
5 שייך בה אביה. מאי יפר דקאמר ר"א בשותפות.

6 עם אביה, דלעולם אירוסין עושה; תניא כוותיה
7 דר' אפי. דבעשה בה מאמר פליגי. משבבא
8 לרשותו נמריה לו. מיפר נדריה הוא אביה. אשה
9 שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו. שהיא
10 זקוקה לו עד שלא עשה בה מאמר. משבבא
11 לרשותו. דעשה בה מאמר. אינו דין שתגבר לו.
12 דמפר נדריה. כך אין לאחרים חלק בה. קודם
13 שתתארס לו. כך יש לאחרים חלק בה. לשאר
14 יבמין. מה אהת משיב על יבם אהת. שאין אתה
15 מודה לי עליו, הואיל ואין לאחרים חלק בה –
16 כארוסה דמיא, ומיפר לה. כלום חלקנו בו?
17 דודאי בין עשה בה מאמר בין לא עשה בה
18 מאמר – אינו חייב סקילה הבא עליה כבערה
19 המאורסה. הלכך אינו מיפר, לא שגא יבם אחד
20 ולא שגא שני יבמין. דהכל דינו שוה, דאין חובב
21 יותר הבא על שומרת יבם אחד מחבא על
22 שומרת שני יבמין. וכשאר דברים כן נדרים. דכשם
23 דלענן סקילה אין לה דין כבערה מאורסה –
24 כך בנדרים אינה גמורה לאישה להפר כבערה
25 מאורסה, וחכי מפ' לקמן. שלא שימשת את ר"ע.
26 שיועד לצנח כל כך ולהשיב תשובות מעולות.
ומאי

1 הכי פריך. בשלמא רבי יהושע איבא לקומי מילתיה. דינמא דמפר – בשותפות קאמר, דיש
2 זיקה ובאורסה חשיבא. אלא רבי אליעזר מאי עמימה? אי נמי סבירא ליה יש זיקה, הוויא
3 כארוסה או כנשואה, אפילו הכי לשני יבמין לא סגי, דאין ברידה, ואי אין זיקה – אפילו חד
4 נמי לא יפר! אמר רבי אמי כגון שעשה בה מאמר. שנתן לה קדושין, קדושי יבם הכי
5 מקרי. מאמר קונה קין גמור. הוויא לה

6 ככנוסה, ומצי פטר לה בגיטא, ולא בעיא חליצה.
7 ומשי' מפר לחודיה. יהושע ד"מ ביח.
8 יבם. איבא למימר דמפר, אי משום זיקה אי משום
9 מאמר. אבל בשני יבמין לא. דאפי' סבירא לך
10 כביש דמאמר קונה קין גמור – אפילו הכי מצי
11 אחיה למיסרה עליה בגיטא או בביאה. דהכי
12 אשכחן ביבמות לרשב"ג, דסבירא ליה דמאמר
13 קונה קין גמור כביש, ואפי' הכי אית ליה דאחיה
14 אסר לה ועל היבם בגיטא או בביאה. וכיון שכן –
15 היכי משוית לה כנשואה או כארוסה? הא מגרע
16 גרעה, דארוסה לא מצי איניש למיסרה על
17 הארוס, ואחיה מצי למיסרה על היבם: ור"ע
18 סבר אין זיקה. דלא חשיבא ליה זיקה למיחיה
19 אפילו כאירוסין. ולרבי אלעזר. דאמר בפ' ד'
20 אהרן: דמאמר לבית שמאי אינו קונה אלא ליהדות
21 בצהר. דתנן רתם: שלשה אחין, ב' נשואין שתי
22 אחיות ואחד מופנה, ומת אחד מבעלי האחיות,
23 ועשה בה מופנה מאמר, ומת אחיו השני, ביש
24 אמורים: אשתו עמו, הללו תצא משום אחות
25 אשה. והיינו דקאמר ר"א ליהדות בצהר, ס' כלומר
26 ליהדות את אחותה שלא תאסרנה משום אחות
27 זקוקה, דמאמר עבדי לה ככנוסה לענין זה. אבל
28 אינו קונה קין גמור, דאי בעי לאפוקה – לא סגי
29 לה בגיטא. מאי איבא למימר. היכי מצי מיפר,
30 כיון דלא קני לה קין גמור: והכא מבאי עסקינן
31 כגון שעמד בדין וברת. ופסקו לה מוות משלו,
32 כדתניא ב"החולץ": עמד בדין וברת – ניונת משל
33 יבם. דר"א ס"ל דכל שחייב במוותיה יפר, כדתנן
34 לעיל. וכי תימא: תינח לר"א, לר' יהושע מאי

1 איבא למימר? והא רבנן פליגי עליה דר"א במתני' דהבוגרת לעיל, דסבירא להו א"ע? דמפרנס לה – אינו זכאי בהפרת נדריה, וסתם רבנן דפליגי עליה דר"א – היינו ר' יהושע, דהוא בכל
2 דוכתי בר פלוגתיה, איכ' מיט' דר' יהושע, דאמר ביבם א' יפר? איבא למימר: משום דס"ל דיש זיקה, וככנוסה דמיא. איג' רבנן דפליגי עליה דר"א במתני' דבוגרת – לאו היינו ר' יהושע. ור"א
3 ור' יהושע כולוהו סבירא להו דבארוס כל שחייב במוותיה יפר, ובהד יבם (נמי) כשעמד בדין וברת ה"ג, מיהו, בשני יבמין ועמד חד מינייהו בדין וברת פליגי, דר"א ס"ל: האי יבם נמי, כיון
4 דעמד בדין וברת – כארוס דמי, ועל דעתו היא נודרת. ור' יהושע סבר: אין היבמה גמורה לזה כשם שהארוסה גמורה לארוס. דארוסה לא מצי איניש למיסרה עליה דארוס, הלכך כל היבא
5 דאיחוד מפרנס לה – על דעתו היא נודרת. אבל יבמה ליבם במקום שני יבמין, כיון דאיך מצי אסר לה – אינה רואה עצמה קנויה לגמרי ליבם זה שעמדה עמו בדין כדי שתהא נודרת על
6 דעתו. כן בל. תנן א"ר אליעזר וכו'. א"ר אמי, דאוקמה בשעשה בה מאמר. תפשוט דבעי רבה. אירוסין עושה – ובעיא מסירה לחופה, ובלאו הכי לא קני, לא לזרשה ולא ליטמא לה. או נשואין
7 דאם בא עליה בלא חופה – קני לה לזרשה וליטמא לה. תפשוט מר"א דנישואין עושה, דהא אמר ר"א יפר. וקס"ד דמפר לחודיה בלא חופה. ומסקינן: לעולם אימא לך דאירוסין
8 עושה, ומאי יפר – בשותפות קאמר. ואיבא למידק: היכי היה סליק אדעתיה מעיקרא דיפר לחודיה קאמר? והא מתני' משמע דבשותפות דוקא קאמר, דאי' אליעזר. והא אם אשה שקנה
9 הוא לעצמו – הרי הוא מפר נדריה, אשה שהקנו לו מן השמים – אינו דין שיפר נדריה. האי ק"ו לא סגי אלא להפר בשותפות. דאפי' תימא דס"ל לר"א דמאמר נישואין עושה – היכי מוכח
10 לה מהאי ק"ו לר"ע דליפר לחודיה? לימא ליה ר"ע: אלא סבירא לי דנישואין עושה כדקאמרתי! אלא דאי להפר בשותפות דייק ליה ר"א האי ק"ו, דס"ל דלא גרע יבם מארוס. והיינו נמי
11 דקאהרז ליה ר"ע: אין היבמה גמורה לאישה כשם שהארוסה גמורה לאישה. דה"ג במתני' במקצת נסחי. אלאמר ר"א לא דייק ק"ו דידיה לשוויה יבם כארוס. והיכי קס"ד דלר"א מיפר יבם
12 לחודיה? איבא למימר דסבירא לן דר"א לדבריו דר"ע הוא דקאמר. והכי קאמר ליה: נהי דלא סבירא לך דמאמר נישואין עושה, אוידי לי מיהת דיפר בשותפות, דלא גרע יבם מארוס.
13 ואהדר ליה ר"ע: אין, מגרע גרע, שאין היבמה גמורה לאישה, שאין חייבין עליה סקילה כבערה המאורסה, וכדמפ' לקמן. ומקשו הבא תו: למאי דמסקינן מאי יפר יפר בשותפות, אמאי לא
14 פרכינן: מי קתני יפרו? קני כדפרכינן ביבמות! י"ל. דהתם הוא דפרכינן הכי, משום דאבתי לא קים לן דאיבא לתרוצה בשעמד בדין וברת. דבתר דאשקינו "מי קתני יפרו יפר קתני", מוקמינן
15 לה התם בהכי. אבל הבא דאתמר האי פרקא לעיל, אי הוה פריך ליה "מי קתני יפרו" – ידע דהוה מוקי ליה בשעמד בדין וברת, ומש"ה לא איכפת ליה לאשקווי.

1 תניא
2 ור"ע
3 ור"ע
4 ור"ע
5 ור"ע
6 ור"ע
7 ור"ע
8 ור"ע
9 ור"ע
10 ור"ע
11 ור"ע
12 ור"ע
13 ור"ע
14 ור"ע
15 ור"ע
16 ור"ע
17 ור"ע
18 ור"ע
19 ור"ע
20 ור"ע
21 ור"ע
22 ור"ע
23 ור"ע
24 ור"ע
25 ור"ע
26 ור"ע
27 ור"ע
28 ור"ע
29 ור"ע
30 ור"ע
31 ור"ע
32 ור"ע
33 ור"ע
34 ור"ע
35 ור"ע
36 ור"ע
37 ור"ע
38 ור"ע
39 ור"ע
40 ור"ע
41 ור"ע
42 ור"ע
43 ור"ע
44 ור"ע
45 ור"ע
46 ור"ע
47 ור"ע
48 ור"ע
49 ור"ע
50 ור"ע

אגרות קודש

בי"ה, י"ב מני"א תשי"כ
ברוקלין.
שלום וברכה!

... במי"ש ע"ד הדירה והרהטים כ"ו שמרחיבים כ"ו - תקותי שחוקק במוחו ולבו העיקר והפניי
שבמרו"ל הנ"ל כג"י תקו"ז תיו (כב, ב).

1 הָנֵן – שנינו במשנתנו, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְמָה אִם אִשָּׁה בַעֲלָמָא
 2 שְׁקֵנָה הַבַּעַל לְעַצְמוֹ וְאִירֹסָהּ, הָרִי הוּא מִיַּפְר אֶת נְדָרֶיהָ, יִבְמָה
 3 שְׂהִיא אִשָּׁה שְׁהֶקְנָה לּוֹ וְלִבְנֵיהֶן מִן הַשְּׂמִימִים, וְכִי אֵינִי דִין שְׂמִיפֵר הַיָּבֵם
 4 אֶת נְדָרֶיהָ. מְסִיקָה הַגְּמָרָא אֶת קוּשְׁיִיתָהּ, וְאִי לֹא דִיבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 5 אֵלָּא בְּמִקּוֹם שְׁעָנְיָהָ בְּתַּ מְאֹמֵר, הֲלֹא אִף יִבְמָה זֶה קֵנָה לְעַצְמוֹ הוּא
 6 עַל יְדֵי הַמְאָמֵר, וְלֹא הֶקְנָה לּוֹ אוֹתָהּ מִן הַשְּׂמִימִים.
 7 מְתָרְצָת הַגְּמָרָא, מָה שְׂאֵמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁהֶקְנָה לּוֹ מִן הַשְּׂמִימִים,
 8 הַכּוּוּנָה שְׁקֵנָה לְעַצְמוֹ עַל יְדֵי שְׂמִימִים. שְׂהִירִי אִף קוּדֵם שְׁקֵנָה אוֹתָהּ
 9 בְּמֵאֵמֵר הִיתָה אֶגוּדָה אֵלָיו בְּזִיקַת הַיָּבֵם.
 10 מְנַסָּה הַגְּמָרָא לְפִשּׁוּט מִמְשַׁנְתֵּינוּ אֶת סְפִיקוֹ שֶׁל רַבָּה בְּדִין מֵאֵמֵר:
 11 תְּפִשּׁוּט מְדַבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמִשְׁנַתֵּינוּ אֶת מַזָּה דְּבָבְעִי וְיִשְׁהַסְתַּפְקוּן
 12 רַבָּה בְּשִׁיטַת בֵּית שְׂמַאי שְׂמַאֲמֵר קוּנָה בִּיבְמָה מִן הַתּוֹרָה, הָאֵם
 13 מְאֹמֵר לְבֵית שְׂמַאי אִירוּסִין עוֹנֵינָהּ, וְעַדִּין הִיא צְרִיכָה מְסִירָה
 14 לְחוּפָה כְּדִי שְׁתִּיחַשֵׁב כְּנִשּׁוּאָתָהּ, אוֹ שְׂהַמְאָמֵר לְאִירוּסִין עוֹנֵינָהּ, וְאִף
 15 אִם בָּא עֲלֶיהָ בְּלֹא חוּפָה הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבַר. וּמוֹכִיחָהּ
 16 הַגְּמָרָא, תְּפִשּׁוּט דְּמֵאֵמֵר לְאִירוּסִין עוֹנֵינָהּ. דְּאִי רַק אִירוּסִין הוּא
 17 עוֹנֵינָהּ, הָא תָּנֵן – הִרִי שְׁנִינוּ (לְעֵיל סוּה). נְעָרָה הַמְאֹמֵרָה אֲבִיָּהּ
 18 וּבְעֵלָהּ מְפִרִין נְדָרֶיהָ, וְאִין הָאֵרוֹס יִכּוֹל לְהַפֵּר לָהּ לְבַדּוֹ. וְאִם כֵּן אִין
 19 אֵמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שְׁעַל יְדֵי הַמְאָמֵר מִיַּפֵּר לָהּ הַיָּבֵם לְבַדּוֹ בְּלֹא
 20 שׁוֹתְפוֹת הָאֵב.
 21 דוּחָה הַגְּמָרָא, אָמַר רַבִּי נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק, לְעוֹלָם אִפְשֵׁר לִוְמֵר
 22 שְׂמַאֲמֵר אִירוּסִין עוֹשָׂה, וְמֵאִי 'פִּרְי' שְׂאֵמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, יַפֵּר הַיָּבֵם
 23 בְּשׁוֹתְפוֹת עִם הָאֵב.
 24 מוֹכִיחָהּ הַגְּמָרָא מִהַבְרִייתָא שֶׁלְּפִנֵּינוּ כְּרַבִּי אַמִּי, שְׂמַחֲלוּקַת
 25 הַתְּנַאִים שְׂבַמְשַׁנָּה הִיא בְּמִקּוֹם שְׂעִשָּׂה הַיָּבֵם מֵאֵמֵר בִּיבְמָתוֹ:
 26 תְּנַיָּא נְמִי הָכִי בְּרַבִּי אַמִּי, שׁוֹמְרַת יָבֵם בֵּין שְׂנַפְלָה לְפָנֵי יָבֵם אֶחָד בֵּין
 27 שְׂנַפְלָה לְפָנֵי שְׁנֵי יָבֵמִין, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יַפֵּר לָהּ הַיָּבֵם. וְרַבִּי
 28 יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, דּוּקָא אִם נִפְלָה לְיָבֵם אֶחָד הוּא מִיַּפֵּר, וְלֹא כְּשִׁנְפְלָה
 29 לְשְׁנַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִין הַיָּבֵם מִיַּפֵּר בְּשׁוּם אוֹפֵן, לֹא כְּשִׁנְפְלָה

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז מנ"א, תשט"ו
 ברוקלין.

הנהלת בתי ספר אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש
 אשר בעיה"ק ת"ו
 ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אתענין לדעת אודות הפרטים הבאים לקמן:

(א) כפי הנשמע כאן, הנה סיום הרשמי דזמן הלימודים הי' באמצע תמוז, ובדאי שכמנהגם הטוב המשיכו בלימודים גם אחרי כן, ומעוניינים לדעת בפרטיות בכל אחד מבתי הספר מתי סיימו, ואם ניצלו ימי הי"ג תמוז באופן המתאים, כי רק מביה"ס דמנחה נתקבלה ידיעה עדי"ז.

(ב) התחלת זמן הלימוד באופן רשמי כפי הנשמע כאן, בחצי אלול ומובן ופשוט אשר אין זה מספיק להכין תלמידים-ות אפילו במקצת לימי הסליחות והעניינים החדש תשרי, ולכן בודאי שבכל בתי הספר יתחילו הלימודים קודם לזה ומה טוב בתחלת חדש הרחמים הוא חדש אלול, ובדאי יש לסדר בהשתדלות בעוד מועד שלא יהיו עכובים בזה מצד המשרדים השונים...

בתקוה לקבל מכתב מפורט בהקדם בתודה ובברכה.

משנה

32 המשנה שלפנינו נדה בהקמת והפרת הבעל קודם שנדרה האשה:
 33 **הַאִמֵר לְאִשְׁתּוֹ** לפני שהוא יוצא לדרך, **כָּל הַנְּדָרִים שֶׁתְּדַוְּרֵי מִכָּאן**
 34 **עַד שֶׁאָבָא** בחזרה ממקום פלוני **הָרִי הֵן קְנִימִין**, לא אמר כלום,
 35 משום שקודם שהאשה נדרה את הנדר אי אפשר להקימו.
 36 וכך הוא בהקמה, אבל בהפרה מחלוקת תנאים היא. שאם אמר
 37 לה **כָּל נְדָרִים שֶׁתְּדַוְּרֵי מִכָּאן עַד שֶׁאָבָא** ממקום פלוני **הָרִי הֵן**
 38 **מוֹפְרִין**, רבי אליעזר אמר מופר הנדר. ו**הַכִּמְיָם אוֹמְרִים**, אינו מופר,
 39 משום שקודם שהאשה נדרה את הנדר אי אפשר להפר אותו,
 40 מהטעם המבואר להלן.
 41 **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** לחכמים, והלא דברים קל וחומר. **אִם הִבְעֵל הַפֶּה**
 42 **וְיָכוֹל לְהַפְרֹן נְדָרִים שֶׁכָּבַר חָלוּ וְכָאֵו לְכַלֵּל אִיסוּר** והם כבר בכל
 43 תוקפם, וכי לא יפר נדרים קודם שנידרו שעדיין לא באו לְכַלֵּל
 44 אִיסוּר ואינם קשים כל כך להפרה.
 45 **אָמְרוּ לוֹ** חכמים, **הָרִי הוּא אוֹמֵר (במדבר ל יד) 'אִישָׁה יְקַיְמֶנּוּ וְאִישָׁה**
 46 **יִפְרְנֶנּוּ'**. ונלמד מכאן שהוקשה הפרה להקמה. לפיכך, **אֵת הַנְּדָר**
 47 **שֶׁבָּא לְכַלֵּל הֶקֶם** – נדר שחל ואפשר לקיימו, הרי הוא **כָּאֵו לְכַלֵּל**
 48 **הַפֶּה**. אבל נדר שלא בא לְכַלֵּל הֶקֶם – נדר שעדיין לא חל ואי
 49 אפשר לקיימו, אף לא בא לְכַלֵּל הַפֶּה. כלומר, כשם שאף לדבריך
 50 אי אפשר להקים נדר שעדיין לא נדרו אותו, כמו כן אי אפשר
 51 להפר נדר שלא נדרו אותו.
 52

גמרא

53 ספק בשיטת רבי אליעזר בגדר הפרה קודם שנידר הנדר:
 54 **אִיבְעִיא לְהוּ**, לדעת רבי אליעזר הסובר שאפשר להפר את הנדרים
 55 אף קודם שנדרו אותם, האם במקרה זה אין ההפרה מונעת אותם
 56 מלהתחיל לחול, אלא **מִיָּחַל הָלִין וְכַמְלִין** – חלים הנדרים ומיד
 57 מתבטלים. או **דְּלָמָא**, מאחר שהקדים הבעל את ההפרה לנדרים,
 58 לא הָלִין הנדרים כְּלָל.
 59 שואלת הגמרא, **לְמָא נִפְקָא מִיָּחַל** מספק זה, הלא בין כך מתבטל
 60 הנדר מיד עם חלותו, ואם כן איזה הבדל להלכה יוצא מבין שני
 61 צדדים אלו.
 62

1 **הַנִּינְא קְנוּתִיה דְּרַבִּי אָמִי** – מה היא הראיה מהבריייתא שהמחלוקת
 2 היא במקום שעשה בה מאמר. מבארת הגמרא, **מִכָּךְ דְּקָתְנִי ו'**
 3 **שְׁכַתּוּב** בתשובתו של רבי עקיבא לרבי יהושע, שאין היבם מיפר
 4 **'בִּין שְׁעָלְתָּה בְּהַ מְאָמְרִי וְבִין שְׁלָא עָלְתָּה בְּהַ מְאָמְרִי**, ומוכח שטעמו
 5 של רבי אליעזר להפרת היבם הוא רק משום שעשה בה מאמר.
 6 הגמרא מפרשת את הראיה מהבריייתא באופן נוסף:
 7 **אִי נָפִי, מְהֵרִישָׁא** של הבריייתא יש להוכיח שטעמו של רבי אליעזר
 8 הוא משום מאמר. דְּהָרִי קָתְנִי וְיִכְתּוּב] בדבריו, וימה אם אשה
 9 שאין לו חלק בה עד שלא תבוא לרשותו, **מִשְׁנַכְנְסָה לְרִשּׁוּתוֹ נִגְמְרָה**
 10 לוֹ, אשה שיש לו חלק עד שלא תבוא לרשותו, משבאת לרשותו
 11 אינו דין שתגמור לו'. **וְאִי דְּלָא קְדִישׁ** – ואם לא קידש אותה
 12 במאמר, **מָאִי 'מִשְׁנַכְנְסָה לְרִשּׁוּתוֹ נִגְמְרָה לוֹ**, הלא בלי מאמר עדיין
 13 לא באה לרשותו. ובהכרח **תְּפִשּׁוּט מִיָּחַל** – מוכח מזה, שדברי רבי
 14 אליעזר אמורים דווקא בְּשְׁעָלְתָּה בְּהַ היבם מְאָמְרִי, וכדברי רבי אמי.
 15 שואלת הגמרא, **מָאִי** – מה הכוונה **'וְכִשְׁאֵר דְּבָרִים בֵּין נְדָרִים** דְּקָתְנִי
 16 וְיִכְתּוּב] בבריייתא בתשובתו של רבי עקיבא לרבי יהושע, בטעם
 17 הדין שאף ביבם אחד אינו מיפר. כלומר, מהם הדברים המלמדים
 18 על נדרים, שאין היבמה נחשבת כאשתו.
 19 **אָמַר רַבָּא, הָכִי קָתְנִי** – כך הכוונה במה שהשיב רבי עקיבא לרבי
 20 יהושע, וכי **אִי אִתָּה מוֹדָה שְׁאִין** אנשים מעלמא **הִיבִין קְוִלָּה** אם
 21 באו על היבמה קדין הבא על נְעָרָה הַמְאֻדָּקָה, ואפילו עשה בה
 22 היבם מאמר. ונלמד מזה שאין היבמה קנויה ליבם כקנין הארוסה
 23 לבעלה, ומשום כן אף אינו מיפר את נדריה. והוא שאמר רבי
 24 עקיבא, כשם שלשאר דברים כגון חיוב סקילה אין היבמה נחשבת
 25 כאשתו, כן לענין הפרת נדרים אינה נחשבת כאשתו, ואינו מיפר
 26 את נדריה.
 27 **אָמַר רַב אִשִּׁי, מְתִינְתִין נָפִי דִּיקָא** שזו היא תשובתו של רבי עקיבא
 28 לרבי יהושע. שכן השיב לו, **אִין יָבְמָה גְּמוּדָה לְאִישָׁה בְּשֵׁם שְׁאֻדָּקָה**
 29 **גְּמוּדָה לְאִישָׁה**. כלומר, אין היבמה קנויה לגמרי ליבם עד שיתחייב
 30 הבא עליה בסקילה, כקנין הארוסה לבעלה המחייב את הבא
 31 עליה בסקילה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מני"א, תשט"ו

ברוקלין.

האברך יצחק יהודה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ב מני"א, בו אתה כותב שהנך לומד בישיבת תומכי תמימים בלוד ובערב יום הכפורים הבע"ל יהי הבר מצוה שלך והתחלת להניח תפילין.

ויהי רצון שיהי בשעה טובה ומוצלחת, ותבקש את הר"מ והר"י שלך שילמדו אתך בהדגשה הדרושה ריש פרק מ"א בתניא קדישא בהאמור שם בהנוגע לתפילין, כי כמו שהמתחילים בהנחת תפילין בגשמיות בתור הכנה לזמן חיובם ע"פ שולחן ערוך, הנה הוא הדין בהנוגע להכנה ברוחניות, והשי"ת יצליחך.

וכדאי אשר בלי נדר הנה מהיום ועד הבר מצוה תפריש בכל יום חול לפני התפלה איזה פרוטות

נדרים. נערה המאורסה – פרק עשירי דף עה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) קפג רש"י

ומאי תניא כוותיה. ממאי משכחין הכא דתניא כוותיה דר' אמי, דכשעשה בה מאמר כו, מכלל פליגי? מדקתני ר"ע אומר: כלום חלקנו בין יבם ב' בין שעשה בה מאמר כו, מכלל דשמעיה ליה לר"א דאמר דכשעשה בה מאמר יפר, ואהכי מהדר ליה ר"ע הכי. א"נ. מוקאמר ר' אליעזר ברישא: משנכנסה לרשותו נגמרה לו, אשה שיש לו חלק בה וכו' אינו

דין שתגמר לו, ואי ולא קריש, ולא עשה בה מאמר - מאי נגמרה לו איכא? אי אתה מודה. שאפילו עשה בה מאמר, שאין חיבין עליה סקילה כנערה המאורסה; הלכך, לגבי נדרים נמי לא הוי כאורסה, ואהכי אינו יכול להפרי לה. מתניתין נמי דיקא. כרבי אמי, טעמא דר"ע דאמר בברייתא וכשאר דברים כן נדרים – משום סקילה הוא קאמר. דקתני אין חיבתא נמורה לאישה. מדקא קרי לה ליבמה אשה – אלמא כשעשה בה מאמר עסקין. ומדאמר הכי דאיכא נמי להקיש לאורסה – שמע מינה דמשום סקילה הוא דקאמר ר"ע דאינו מפר כשם שמפר לאורסה. **מתני'** הרי הן קיימין לא אמר כלום. הנדרים שלא באו לעולם אינו יכול לקיים. שבאו לכלל איסור. שכבר נדרה וקא חייל עלה, אפילו הכי מפר – כ"ש דמפר אותן שלא באו לכלל איסור כשיבאו, דעדתי לית בהו משאש. אבל לענין קיום – אי אפשר שידון כו. הנדרים שכבר באו לכלל איסור – דין הוא שיקיים, הלכך לא אמר כלום לדברי הכל. את שלא בא לכלל הקם. שעדיין לא באו לעולם ואי אפשר לקיים, דקתני דכי אמר "הרי הן קיימין" – לא אמר כלום. אינו בא לכלל הפרי. דאינו יכול להפרי **גמ'** מיהל חזילי. עלה, ובטלי לאתרי משום דהפרי קודם לכן. או דילמא לא חיילי כלל. דהפרי דעבר קא מתניא דלא חיילא עלה שום נדר.

תניא כוותיה דר' אמי? דקתני: בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה מאמר. א"נ מרישא, דקתני: משנכנסה לרשותו נגמרה לו. ואי דקא קריש – מאי נגמרה לו? תפשוט מניה כשעשה בה מאמר. מאי ויכשאר דברים כן נדרים? דקתני? אמר רבא, הכי קתני: אי אתה מודה שאין חיבין סקילה כנערה המאורסה? אמר רב אשי: מתני' נמי דיקא: אין יבמה נמורה לאישה בשם שאורסה נמורה לאישה. מתני' האומר לאישהו "כל הנדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין" לא אמר כלום. "הרי הן מופרין", ר' אליעזר אומר: מופר, והכ"א: אינו מופר. אמר ר"א: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור – לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור? אמרו לו: הרי הוא אומר "אישה יקיימו ואישה יפרנו" את שבא לכלל הקם – בא לכלל הפר, לא בא לכלל הקם – לא בא לכלל הפר. גמ' איבעיא להו: הרי הן קיימין או דקאמר לא חזין כלל? קמיא מיהל חזין כגון

תניא כוותיה דר' אמי. דאוקמה להא דר' אליעזר כשעשה בה מאמר. **מה** אשה שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו. דהיינו ארוסה. **משכחת** לרשותו. היינו משקדשה. דהיינו לישנא דמשכבאת, דאילו נשואין – בלשון כניסה מדבר להו תנא, כדתנן (עלי נג): עד שתכנס לרשותו. **נגמרה** לו. לענין הפרת נדרים, דמפר בשותפותיה דבא. **אשה** שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו. דהיינו יבמה, שהיה לו חלק בה משום זיקה, קודם שעשה בה מאמר. **משכבת** לרשותו. דהיינו כשעשה בה מאמר – אינו דין שתגמר לו ויהא זכאי יבם להפרי נדריה בשותפות? **כשאר** דברים כן נדרים. משאר דברים אתה למד שאין חיבם מפר נדריה, שהרי לשאר דברים אינה כאורסה, ואפילו עשה בה מאמר, וכדמפרש לקמן. אף להפרת נדרים כן, שאינה כאורסתו ואינו מפר נדריה, אפילו בשותפות. **חבל** עליך בן עזאי. על עצמו היה דואג מפני שלא שמש את ר"ע. **מאי** תניא כוותיה דר' אמי. דאוקמה בשעשה בה מאמר, היכא תניא כוותיה? דקתני בין שעשה בה מאמר. אלמא שמעיה ר"ע לרי"א דבעשה בה מאמר מיירי. **אי** נמי מרישא. דקתני משנכנסה לרשותו נגמרה לו. האי לישנא לאו דוקא, דהוה ליה לאתווי: אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו. משכחת לרשותו – אינו דין שתגמר לו. אלא ריש מילתא נקט. **מאי** כשאר דברים כן נדרים דקתני. מאי נגמרה אותן דברים דקא יליף נדרים מנייהו? שאין חיבין עליה סקילה. שאין חיבין על היבמה סקילה, ואפילו עשה בה מאמר. אלמא, לא עדיף מאמר דיבמה כקדושין דארוסה. **מתניתין** נמי דיקא. דמחזיב סקילה קא מייית

ראיה. **בשם** שאורסה נמורה לאישה. דאורסה בסקילה אם זינתה. ולענין הלכה קי"ל כר"ע, דאינו מפר לא לאחד ולא לשנים. דאע"ג דקי"ל יש זיקה, ולעיל פרישא טעמא דר"ע משום דסביכרא ליה אין זיקה – איכא למימר ד"מ מקמי דאייתי לה הך ברייתא, אבל בתר

דאי דאייית לה חזינן דאפילו סביכרא ליה לר"ע דיש זיקה – מצי אמר דלא יפר, לפי שאין היבמה נמורה לאישה, שאין חיבין עליה סקילה כנערה המאורסה. ויכין דקלסיה בן עזאי לר"ע וכונינו לרי"א ור' יהושע בדינא, דלא אהדרו ליה מידי – נקטינן כוותיה. וכן פסק הרמב"ם דל. ומסתפק ליה: כיון דיבם לא מצי מפר, אב במקום יבם מן הארוסין אי מצי מפר או לא? ולא דינאן אכרעותא בהא מילתא. מיהו, מסתברא לי דנדרים שנדרה בבית אביה או בעודה ארוסה מצי מפר לה, דהא כל היכא דליכא ארוס, מה הבעל – נתרוקנה רשות לאב, והכא, כיון דלא זכי יבם בנדר יבמה – כמאן דליתיה דמי. וממה שפרשתי למעלה (ק"פ ט"ז) בשם רבותי בעלי התוס' דל בהדיא דב"ש סברי בנדרים נמי שראו לארוס נתרוקנה רשות לאב, כ"ל כן, דהא לפי פירושם דל טעמיהו דב"ש משום דכיון דנראו לארוס ראשון לא זכי בהו ארוס אחרון, ואע"ג דאיתיה לארוס אחרון – כמאן דליתיה דמי, כיון דכמאן דליתיה דמי – קם ליה אב כאילו איתיה באפי נפשי, וליכא ארוס. לדידן נמי ביבם, כיון דלא זכי בנדר ארוס ראשון – אב מצי מפר. מיהו, בנדרים שנדרה ברשות יבם אכתי מספקא לי. והו מה שנראה לי כוה. ולענין מעשה צריך עיון ובדיקה דבריה הראשונים דל. **מתני'** האומר לאשתו וכו' מכאן ועד שאבא ממקום פלוני. מאותה עשה שאבא ממקום פלוני, דהיינו דקתני "מכאן" ולא קתני "מיום זה", לפי שאין דעתו אלא מיום שיבא מכאן. ומשה"ל לא מפר לה מהשתא. דחיישין דלמא בעודו אצלה תדור נדרים שירצה בקיומן, וכדפרישתי לעיל (ק"פ ט"ז). בהדיא דהאומר לאפטרופוס. **הרי** הן קיימין לא אמר כלום. דדוק לענין הפרה אמר ר"א מופר משום ק"ו דידיה, כדמפרש ואילו (ולענין הקמה אדרבה היא הנתנת) אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, שהם חזקים ביותר שכבר חלו – לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור, ולא חמירי כולי האי אבל לענין הקמה, אדרבה, דנהי דאשכחן נדרים שחלו דהמרי – מצי לקומי, מאן לימא לן הכי בנדרים שעדיין לא חלו, דלא אלימי? **את** שבא לכלל הקם. נדרים שחלו. **לא** בא לכלל הקם. נדרים שלא חלו. **לא** בא לכלל הפר. דאע"ג דאיכא ק"ו – בעל כרחך הקישן לתוב. **גמ'** לרי"א מיהל חיילין ובטלין. לרי"א, דאמר דמצי מפר נדריה קודם שתדור, מי אמרין דאותן נדרים שנדרה לאחר הפרה חיילי, דהפרי לא מעכבא בהו. ומיהו, בטלי להו מיד. או דלמא לא חיילי כלל, כיון שהפר לה קודם שנדרה. **דאתפס** אחרינא בהדין נדרא. כגון שנדרה היא בניו, ובא אחר ואמר "ואני כמותה". אי אמרת חיילין ובטלין הויא תפיסותא. דנהי דבטלי להו מיה, אפי' הכי, כיון דחיילי – מצי מתפסי בהו. דכי אמר "ואני כמותה" א"היינו נזירה" דקאמרה קאמר. ואי לא חיילי – ליכא חששא. הלכך לא הויא התפסה. ומקשו בהא: ואפי' תימא חיילין ובטלין, היכי מצי מתפסי? מאי שנא ממאי דבעיא לן בריש מכליתן (ק"פ ט"ז) היכא דמנח בשר שלמים לאחר זריקת דמים קמיה והתפסי ביה בשר אחר, ואמר "זה כוה", דאיבעיא לן אי בדמעיקרא קמתפסי אסור, או בדחיתרא דהשתא קמתפסי שורי, ומסקנא דבדחיתרא קמתפסי? איכא למימר: דלא דמי, דשאני התם דאמר "זה כוה" ומשה"ל אמר דכמו שהוא זה עכשיו קאמר. אבל הכא, שוו אומרת "היינו נזירה" הויא מתפסי בה ואמר "ואני" – משמע ודאי דבנזירות דקאמרה קמתפסי. הכי מוכחא סוגיין דנזירות שנכתוב בסמוך בס"ד. ומקשו וכו' והכי חיילא התפסה, מאי הוי? נימא דכיון דאתפסי בה, כי אבטלי נדרא קמא – אבטלי נמי האי. דדינא דמתפסי הכי הוא. כדתנן בפ' "מי שאמר" (מי כ"ה): "היינו נזיר" ושמע חבירו ואמר "ואני" "ואני" – כולן בזריק. הותר אחד מהן – הותרו כולן. ולעיל נמי בפ' "ד' נדרים" (ק"ו טו וכו' משנה) אמר דבשתלאן זה כוה, הותר הראשון – הותרו כולן? ולא קושיא היא כלל, דלא אימנר הותר א' מהן הותרו כולן – אלא בהיתר חכם, שעקר הנדר מעיקרו. הלכך, כל שהותר א' מהן – אנלי מילתא שלא היה באן נדר מעולם, ובטלה לה התפסה דבתרא. אבל בעל, שאינו עוקר למפרע אלא מכאן ולהבא, אינ"פ שהותר הראשון – אינן באיסוריהו קיימי, שאין התפסה שלמה בטלה בכך. וגמרא היא

בהדיא

המשך מהעמוד הקודם

לצדקה, ותאמר קאפיטל תהלים י"ג לאחר התפלה, נוסף על השיעור תהלים כפי שנחלק התהלים לימי החדש, והשי"ת יצליחך גם בזה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א
מזכיר

1 בהדיא בריש פ' מי שאמר הריני נדר' (מיל דג) גרס תם: איבעא לזו בעל מיעקר עקר או
2 מיגז גיז, למאי נפקא מינה – לאשה שנדרה בניזר ושמעיה חברתה ואמרה "ואני", ושמע
3 בעלה של ראשונה חפר לה. אי אמרת מיעקר עקר – ההיא נמי אשתריא, ואי אמרת מיגז
4 גיז – ההיא אשתריא, וחברתה אסורה. ת"ש אמר להם ר' אלעזר אם חפר נדרים שבאו
5 לכלל איסור וכו' ש"מ לא חיילין. נראה בעיני

6 דמשיה משמע ליה דלא חיילין: נהי דלישנא
7 דמתני' לא דייק הכי, משום דבשלמא אי אמרת
8 לא חיילין – איתיה לקי, דאי הפרה מבטלת
9 נדרים שחלו כבר – כ"ש דמעבבא שלא יחולו.
10 אבל אי אמרת דחיילין ובטלין – מאי קי? כיון
11 דחיילין הוי באו לכלל איסור? ומהדר ליה: אם
12 איתא כדקאמרת, הוה ליה לתנא למיתנא שאין
13 באין, דהאי לישנא משמע דהפרה מעבבת בהו
14 שלא יבואו. והא לא קתני הכי, ד"שלא באו"
15 קתני, דמשמע דעדיין לא באו אלא שסופן לבא.
16 הלכך, על כרחך תנא דמתני' סבר דחיילין ובטלין.
17 ואפילו הכי איכא קי? דאם הפרה מבטלת נדרים
18 שבאו לכלל איסור ולא היתה הפרה עמהם – כל
19 שכן שיפר נדרים שנגלדו במומן עמהן, דהיינו
20 הפרת הבעל. ת"ש שמע ומה במקום שאין מפר
21 נדרי עצמו משידור. כדכתיב 'לא יחל דבר' אב"ו
22 אחרים מוחלין לו. מפר נדרי עצמו עד שלא ידור,
23 כדאמרין בפ' "ארבעה נדרים" (ע"ל כג) הוציא
24 שלא יתקיימו נדריו ועימוד ברה"ה, ויאמר: כל
25 נדרים שאני עתיד לידור יהיו בטלין. מאי לאו
26 דאשתו דומיא דיליה. דבההוא גזנא גופיה

27 דמתיר נדרי עצמו, דהיינו שלא יחולו כלל, דאין ר' אלעזר קי' לנדרי אשתו: מה הוא דלא
28 חיילין, דאי הוה חיילין הוה צריך היתר חכם – אף אשתו נמי דלא חיילי כלל. ת"ש כדאיתא
29 והא כדאיתא. איג' דר"א יליף קי' מנדרו עצמו לנדרי אשתו – לאו מדמי לזו לגמרי,
30 דדידיה לא חיילי כלל ודאשתו חיילי, ואפילו הכי שפיר יליף קי'. וקשה בעיני: וליגמר נמי
31 מקי' וידיה שלא יחולו נדרי אשתו כלל, כשם שאין חלין נדרי עצמו ונראה ל: דלא מצי
32 למידן הכי, משום דנדרי עצמו היינו טעמא, דהיכא דאתני מעיקרא לא חיילי כלל, משום
33 דכיון דשבת תנאו בשעת נדרו – היל נדר בטעות, ולא חייל כלל. משא"כ בנדרי אשתו,
34 דליכא למימר הכי, אלא מהו, לענין שיהו מופרין נדרי אשתו אילין שיוצלו – שפיר איכא
35 למידן קי'. דכיון דבנדרי עצמו אשכחן דטעותא דקמי נדרו מבטל נדריו קודם שידור, ואפילו
36 הכי ההוא גזנא גופיה לא מבטל לזו לאחר שידור. דהא כל נדר שהוא נדר בפתח – נדר
37 טעות הוא, ומה לי אי מצינן מימר דאילו ידע מאי דאתני מעיקרא לא היה נדר, ומה לי אי
38 מצינן למימר אילו הוה ידע דאי פתחא דידע השתא לא היה נדר, דא ודא אחת היא. אלא
39 מאי אית לך למימר, נדרי דבהאי גזנא אינו מתיר לעצמו לאחר הנדר, כל שקדם ההוא
40 גזנא גופיה לנדר – דרי הוא מתיר לעצמו. וכ"ש בעל, דכיון הוה דנימא דבההוא גזנא
41 דמפר לאחר שנדרה אשתו, דהיינו שמפר נדריה מהפרה ואילך ולא עקר ליה מעיקרא –
42 מפר נמי עד שלא תדור, שיהו חלין ובטלין. כן נראה לי. ת"ש שמע אמרו לו לר' אלעזר
43 מקוה יוכיח שמעלה את הטמאין מטומאתן ואין מציל על הטמאין מליטמא. כן הגירסא
44 במקצת הספרים, ובפירוש הרב ר' ברוך ז"ל. והכי אמרי ליה לרבי אלעזר: היכי דנת קל
45 וחומר שיותר הוא ראוי להתבטל מה שלא חל

1 דאי אתמים אחרניא נהדין נדרא. כגון שנדרה בניזר, ואמרה "הריני נזירה", ושמע איש
2 אחר ואמר "ואני כמו כן". ואי אמרת חיילי הוי תפיסותא. וחייל נמי אאיך דאתפס נמי
3 בהדי האי נדר. ואי אמרת לא חיילי. כמי שלא נדרה דמי, ולא חייל נמי אאיך דאתפס
4 ביה. [ש"מ]. מדקאמר "שלא באו לכלל איסור" – שמע מינה לא חיילי כלל. מי קתני
5 שאין באין, דמשמע אפילו לכשהיא נודרת.

6 שלא באו קתני. משמע דעדיין לא נדרה, אבל
7 לכשיבאו כשתדור, אבתי ויביעי לך אי חיילי אי
8 לא. שאין מפר נדרי עצמו משידור. שאין אדם
9 מפר נדרים לעצמו אלא א"כ נשאל לחכם,
10 דכתיב "לא יחל דבר" (במדבר ל) – הוא אינו
11 מיתל וכו'. מפר נדרי עצמו עד שלא ידור. כדתנן
12 בפרק "ארבעה נדרים" (לעיל כג): הוציא שלא
13 יתקיימו נדריו – יעמוד בראש השנה ויאמר: כל
14 נדר וכו'. הא כדאיתא ומה כדאיתא. נדרי עצמו
15 לא חיילי כלל כי מבטל לזו מראש השנה, אבל
16 נדרי אשתו כשהוא מקדים ומפר אותן – חיילי
17 ובטלין לאלתר. והואיל ועל דעת בעלה היא
18 נודרת. ובברייתא מפרש: אמרו לו לר"א: אם
19 אמרו בנדרי עצמו – לכך הן בטלין כשהן באין
20 לאחר מכאן – שכן בידו להקים, תאמר בנדרי
21 אשתו שאינו יכול לקיים עד שלא תדור וכו'.
22 ת"ש אמרו לו לר"א מקוה יוכיח ומה מקוה
23 שמעלה את הטמאין מטומאתן: שהטובל בו
24 עלה מטומאתו. אין מציל על הטמאין
25 מליטמא. שאינו יכול לטבול בו, על מנת שאם
26 יגע בטומאה לאחר כך, שתועיל לו האי טבילה

27 שלא יטמא. אף בעל נמי, אע"פ שמעלה נדר אשתו שנדרה מאיסור להיתר, אינו יכול
28 להציל על הנדרים שעתידיה לידור שיהא מקדים להן הפרה. מדקאמרו ליה הכי "על
29 הטמאין שלא יטמא" – שמע מינה דלא חיילי. דהכי שמיע לזו מינה דר"א דלא חיילי,
30 משום הכי קאמרי ליה בהאי לישנא "על הטמאין מליטמא". אדם שאין מעלה את הטמא
31 מטומאתו אינו רין שלא יציל על הטמאין מליטמא. הכי פירוש: אדם שאין מעלה את
32 הטמאין מטומאתו, שאם בלע טבעת טמאה והקיאה דרך בית הריעי – לא אמר דתיחוי
33 ככלי גללין, ותעלה מטומאתה. אינו רין שלא יציל על הטמאין מליטמא. שאם בלע
34 טבעת טמאה כדי להקיאה דרך בית הריעי, שלא תקבל טמאה לאחר כן, מפני שהיא
35 כגללים שאין מיטמא? וכשם שאין מציל על הטמאין מליטמא כל עיקר – כך לא היא
36 מועיל לו לארוס כשמפר, לנדרי אשתו שעתידיה לידור: ע"א מר'. ומה אדם שאין מעלין
37 את הטמאין מטומאתן, שאם בלע טבעת טמאה וטבל לאחר כן – אינו מועיל לטבעת
38 טבילתו, דלטמאה בלועה לא מהני טבילה, ואם הקיאה אחרי כן – טמאה. מציל על
39 הטמאין. שאם בלע טבעת טמאה ואח"כ נטמא – מציל על הטבעת, כיון דבלועה היא
40 – לא נטמאה. מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן, שאם טבלו בו שחורין, אינו רין
41 שיציל על החורין מליטמא. דאפילו נגעו הטמאה לא יטמאו: ע"א. ומה מקוה שמעלה
42 וכו'. הכי פירושו שעל שם: ומה חכם שמעלה הקמה שקיים הבעל, שמתיר לה – אין
43 מציל על אדם שאם ידור לא היא נדר. אדם שאינו מעלה הטמאין בו כדפרישית בטבעת,
44 אף בעל נמי שאינו יכול להפר הקמתו אלא א"כ ישאל לחכם – אינו רין שאינו מפר בנדרי
45 אשתו קודם שנדרה, שאינו מועיל כלום מה שהפר קודם שתידור שלא היא נדרים?
איכא

איסורו

אגרות קודש

ב"יה, ט"ז מני"א, תשס"ו
ברוקלין.

הווי"ח אי"יא נו"נ עוסק בצ"צ הרב
מו"ה יוסף שי' הלוי

שלום וברכה!

... כדאי היי בכל זה - למרות מה שכותב במכתבו לבקר בעיר עליזאבעטויל כיון שלא כל חדש
ואפיי שנה נוסעים לאפריקה, ואם בשביל נפש אחת כדאי היי לכו"כ אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה
נגי"מ זי"ע לנסוע ביחוד ממארינבאד לפאריז וכידוע הסיפור בזה אף שהיי מייקר כל רגע ושעה מזמנו,

המשך בעמוד הבא

מסיקה הגמרא את ראייתה, מאי לאו דלרבי אליעזר הפרת נדרי
 אשתו קודם שתידור היא דימניא דהפרת נדרים דיליה [ישל עצמון]
 קודם שנדרם, שהרי רבי אליעזר לומד הפרת נדרי אשתו מדין
 מתיר נדרי עצמו, ומשמע שבאותו אופן שמתיר נדרי עצמו כך
 מתיר נדרי אשתו, מה נדרי [הוא] עצמו דאם הפרם קודם שנדר
 לא חילין כלל, ושהרי אם הם היו חלים, היה צריך היתר חכם, ולא
 היתה מועילה מודעהו אף נדרי אשתו שהפר אותם קודם שנדרה
 נמי דלא חילין כלל, ולא שהם חלים ובטלים.
 דוחה הגמרא, לא כן הוא. אלא הא פדאיתא והא פדאיתא – זה
 כדנינו זה כדנינו. נדרי עצמו שביטל אותם קודם שנדר לא
 מתחילים לחול כלל, אבל נדרי אשתו שהפר אותם קודם שנדרה
 חלים ובטלים.
 הגמרא רוצה לפשוט את הספק האמור ממקום אחר:
 שנינו בתורת כהנים (שמיני פ"ט) לגבי טומאת שרץ, ונוגע
 בנבלתם וטמא, ואפילו הם בתוך המים. שאפילו אם השרץ בתוך
 המקוה, והאדם נוגע בו תוך כדי טבילתו, הרי הוא נטמא על ידו,
 ואין המקוה מצילה עליו שלא יטמא.
 ועוד שנינו במקואות (פי"מ"ח). אדם טהור שבלע טבעת טמאה,
 וטבל במקוה בעוד הטבעת בתוך גופו, אין הטבעת נטהרת
 בטבילתו, ואם חזר והקיא עדיין טומאתה עליה. ואם הטבעת
 טהורה, מציל עליה האדם המקבל טומאה. וכגון שהיתה טבעת
 טהורה בלועה בתוך גופו, ונכנס עמה לאהל המת, לא נטמא.
 הא שמיע, אמרו לו חכמים לרבי אליעזר, ומה פקוה שאפילו שהוא
 מעלה את הטמאין מטומאתן ומטהרין אם טבלו בו לאחר שנטמאו,
 מכל מקום אין הוא מציל על הפהורים הטובלים בו מליטמא כשהם
 נוגעים בשרץ בעודם במים, אדם, שאין מעלה את הטמאין
 מטומאתן על ידי בליעתם לתוך גופו וכוונן שבלע טבעת טמאה,
 האם אינו דין הוא שלא יציל על הפהורין הבלועים בתוכו מליטמא
 באהל המת. שהרי כשם שמצאנו במקוה שיותר קל לטהר את
 הטמא מלהציל את הטהור שלא יטמא, כן היה לנו לומר גם
 באדם, שיותר קל שהוא יטהר את הטמא ממה שהוא יציל את
 הטהור מלהיטמא, ואם אינו מטהר את הטמא על ידי בליעתו, כל
 שכן שאין לו להציל בבליעתו את הטהור מלקבל טומאה. ומאחר
 שאין ההלכה כן, אלא הרי הוא מציל את הטהור מלהיטמא,
 ולהיפך מדין מקוה, בהכרח שאין לדון קל וחומר מעין זה, ואין
 לדמות מה שחל כבר למה שעוד לא חל, אלא כל אחד כדנינו.
 ומכאן ראינו זו דוחים נדרים כחכמים את הקל וחומר שדן רבי אליעזר
 במשנתו, 'אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים
 שלא באו לכלל איסור'. שהרי מוכח מטומאה, שיש חילוק בין
 קודם חלות הדבר לבין אחר חלות הדבר, ואין לדון בקל וחומר
 אחד מהבין.
 מסיקה הגמרא את ראייתה, שמיע מיהא – מתשובת חכמים,
 שלדברי רבי אליעזר לא חילין הנדרים כלל אם קדמה להם הפרת
 הבעל. שהרי בתשובתם דימו חכמים הצלה מטומאה להפרה
 קודם הנדר, והרי לגבי הצלה מטומאה אין הטומאה חלה כלל,
 ומוכח מזה, שהבינו חכמים בשיטת רבי אליעזר, שאף הנדר אינו
 חל כלל אם קדמה לו הפרה.
 הגמרא מוכיחה להיפך מהסיפא של הברייתא:

משיבה הגמרא, כגון דאיתים אהרינא קהנין נדרא – שהתפיס אדם
 אחר את נדרו בנדרה זה. שהרי ההלכה היא שנדר או נזירות
 יכולים לחול על ידי התפסה בנדר או בנזירות אחרת. וכגון
 שאמרה האשה 'הריני נזירה', ואמר עליה אדם אחר 'ואני כמותך',
 הרי הוא מתפיס את עצמו בנזירותה, ונעשה נזיר כמותה.
 ולפי זה, אם אמר לה בעלה כל נדרים שתדורי מכאן ולהבא
 מופרים, ואחר כך קיבלה על עצמה נזירות והתפיס אדם אחר את
 עצמו בנזירותה, לשיטת רבי אליעזר דין האדם השני שהתפיס
 בנזירותה תלוי בספק האמור. אי אמרת כמו הצד הראשון,
 שהנדרים חלין ובטלים, הויא תפיסותא – היה להתפסתו על מה
 לחול, והרי הוא נזיר אף שניזירות האשה בטלה. אבל אי אמרת
 כמו הצד השני, שמחמת הפרת הבעל שקדמה לנדרים לא חלין
 הם כלל, הרי לא התחילה נזירותה לחול, ולא איכא מששא –
 ומעולם לא היתה בה שום ממשות, ונמצא היה להתפסת
 השני על מה לחול, ואינו נזיר. מאי – מה דינו של אדם זה.
 הגמרא רוצה לפשוט את הספק האמור מסברתו של רבי אליעזר
 במשנתו:
 הא שמיע, אמר רבי אליעזר, אם הפר נדרים שכבר חלו ופאו לכלל
 איסור, והם חמורים בכל תוקפם, וכי לא יפר גם נדרים קודם
 שנידרו שיעדין לא פאו לכלל איסור ואינם חמורים כל כך, ויותר
 קל להפר אותם. ומוכיחה הגמרא, אם תאמר שאף נדרים שקדמה
 להם הפרה, בכל אופן חלים נדריה לרוע אחר, מה קל וחומר הוא
 זה, הלא אף נדרים אלו באים לכלל איסור קודם שהם מופרים,
 ומנין שיותר קל להפר אותם. אלא שמיע מיהא דלא חלין נדרים אלו
 כל עיקר מקל וחומר. שאם ההפרה מבטלת את הנדר לאחר שחל,
 כל שכן שהיא מונעת אותו מלחול.
 דוחה הגמרא, לעולם נדרים אלו חלים ומתבטלים, ומה שדייקו
 מהקל וחומר שאין הנדרים חלים כלל, אין זה נכון, דמי קהני
 [האם כתוב] בדברי רבי אליעזר 'שאין פאין', שמשמע שלעולם
 אינם באים לכלל איסור, ואף לכשתידור. והרי לא כן שנינו, אלא
 'שלא פאו לכלל איסור' קהני, והכוונה שכל זמן שלא נדרה עדיין
 לא פאו לכלל איסור, אבל לכשתידור אכן יבואו לכלל איסור
 ומידי יתבטלו. ומכל מקום קל וחומר הוא, אם נדרים שבאו לעולם
 בלא מעשה הפרה מועיל להם הפרה, נדרים שבאו לעולם במונם
 וכלומר, לאחר מעשה ההפרה, כל שכן שתועיל להם הפרה.
 הגמרא רוצה לפשוט את הספק מדברי רבי אליעזר שבברייתא
 דלהלן:
 ההלכה היא, שיכול אדם לבטל את הנדרים שהוא עתיד לידור,
 על ידי מסירת מודעה קודם שנדר. וכן שנינו לעיל (בג): הרוצה
 שלא יתקיימו נדריו, יעמוד בראש השנה ויאמר, 'כל נדרים שאני
 עתיד לידור יהיו בטלין'. אבל לאחר שכבר נדר אינו יכול לבטל
 את נדרו בעצמו.
 הא שמיע, אמר רבי אליעזר לחכמים, ומה במקום שאין אדם
 מיפר נדרי עצמו משנדר [לאחר שנדר], מכל מקום הוא מיפר את
 נדרי עצמו עד שלא ידור על ידי מסירת מודעה כאמור, מקום
 שהוא מיפר את הנדר לאחר שחל, כגון בנדר אשתו שהוא מיפר
 אותם משתדור [לאחר שנדרה], אינו דין שמיפר את נדרי אשתו עד
 שלא ידור.

המשך מהעמוד הקודם

עאכו"כ בהנוגע לכאור"א מאתנו, ובשביל כמה נפשות ובפרט שגם קבוץ הגשמיים ישנו בדבר, ואף
 שפשוט שאין לנו הכחות והודאיות שהי' לכ"ק אדמו"ר מוהר"ש בניסיעתו הוא, הנה יש להתפלל על
 הסייעתא דשמיא מבלי להביט על ההכשרות מלמטה ולמעט במציאות עצמו, שאז מתקרבים ביותר
 וביותר להיות לשלוחו של אדם העליון כמותו כביכול כמבואר כ"ז בלקו"ת ריש פרשת ויקרא וכמבואר
 בספרי האחרונים בענין שליחות שיש בזה כמה ענינים אם שרק שהמעשה מוציא את המשלח או
 שהמעשה נעשית מעשה המשלח או שהשליח עצמו נעשה המשלח כו' (שהוא ע"ד המבואר במעלת עבד
 פשוט, בהמשך תרס"ו ובכ"מ)...

26 ואחר כך נזרע בקרקע נטהר מטומאתו.
 27 תא שְׁמַע, אָמַר לְהֵם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לַחֲכָמִים, וְיָמָה זְרַעִים טָמְאִים בֵּינוֹן
 28 שְׂזָרְעֵן פְּקָרְקַע נַעֲשִׂים מְהוֹרִין, זְרַעִים שְׁהֵם כָּבֵר זְרַעִין וְעוֹמְדִים וְכִי
 29 לֹא כָל שְׂבָן שְׂאִינִם מִקְבָּלִים טוֹמְאָה בַּעֲדוֹם מְחוֹבְרִים לְקִרְקַע. וְאִף
 30 אֲתָם מוֹדִים בְּדָבָר זֶה, וְאִף עַל גַּב שְׂאִינוֹ מְפוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה. וּבַהֲכַרְחַ
 31 שְׁהוּא מְשוּם הֶקֶל וְחוֹמֵר הָאָמוֹר. נִמְצָא שְׂאֵף לְשִׁיתְכֶם טוֹמְאָה
 32 שְׁעֵדִין לֹא חֵלָה יוֹתֵר קָל לְמַנּוּעַ אוֹתָהּ מִטוֹמְאָה שֶׁכֶּבֶר חֵלָה. וְאִם
 33 כֵּן יֵשׁ לְדַרְוֵשׁ כַּעֲיֵן קָל וְחוֹמֵר זֶה גַם בַּהֲפָרָה, שְׂאֵם הִיא מוֹעִילָה
 34 לְנֹדֵר שֶׁכֶּבֶר חֵל, כֹּל שֶׁכֵּן שְׁהִיא מוֹעִילָה לְנֹדֵר שְׁעֵדִין לֹא חֵל.
 35 וּמִכָּךְ שִׁמְדָמָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִפְרָה לְזוֹרֵיעָה, שְׁמַע מִיָּנָה שְׁנֹדְרִים
 36 שְׁהוֹפְרוּ קוֹדֵם שֶׁחֵלוּ לֹא הָיִילִין כֻּלָּל, כִּשְׁם שׁוֹרְעִים שְׁנֹזְרַעוּ קוֹדֵם
 37 שְׁנִגְעָה בָּהֶם הַטוֹמְאָה אֵינֶם נְטֻמְאִים כֻּלָּל.
 38 הַגְּמָרָא חוֹזֵרֵת לְעִיקָר מַחְלוּקַת חֲכָמִים וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר:
 39 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, וְכִי רַבְּנָן לֹא דְרָשִׁי קָל וְחוֹמֵר כַּעֲיֵן זֶה, שֶׁדָּבָר שְׁעֵדִין
 40 לֹא חֵל קָל לְהַתְּבַטֵּל יוֹתֵר מִדָּבָר שֶׁכֶּבֶר חֵל. וְהָאֵ תִּנְיָא לְגַבִּי הַדִּין
 41 דְקִיָּימָא לֵן שְׂאֵדָם מוֹכֵר אֵת בְּתוֹ הַקְּטָנָה לְאָמָה, וּבִשְׁהִיא נַעֲשִׂית
 42 נַעֲרָה הִרִי הִיא יוֹצֵאת לְחֵירוֹת. וְדַנּוּ חֲכָמִים, הָאֵם יְבֹאֵל [אֲפֻשְׁרִן
 43 שְׂיִמְכּוֹר אָדָם אֵת בְּתוֹ פְּשְׁהִיא כָּבֵר נַעֲרָה. וְהִשְׁבִּיבוּ, אָמְרַתְּ קָל וְחוֹמֵר,
 44 אֵם כִּשְׁהִיא מְכּוֹרָה כְּכֹר מִקְטָנוֹתָה הִרִי הִיא יוֹצֵאת לְחֵירוֹת
 45 בְּנַעֲרוֹתָה, אֵם כֵּן כִּשְׁהִיא עֵדִין אֵינָה מְכּוֹרָה, וְרַק עֵתָה לְאַחַר
 46 שְׁהִגְדִּילָה הוּא בֹא לְמוֹכְרָה, וְכִי אֵינִי דִין שְׂלֵא תִּמְכְּרֵ בְּנַעֲרוֹתָה.
 47 וּבְרִייתָא זֶה נֹאמְרָה לְדָבְרֵי הַכֹּל, וְאִף חֲכָמִים דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹדִים
 48 בָּהּ. הִרִי שְׂאֵף לְשִׁיתְכֶם יֵשׁ לְדוֹן קָל וְחוֹמֵר מְדַבֵּר שֶׁכֶּבֶר חֵל עַל
 49 דָּבָר שְׁעֵדִין לֹא חֵל, וְאִם כֵּן מְדוּעַ אֵינֶם מוֹדִים לְקָל וְחוֹמֵר זֶה
 50 לַעֲנִין הַפְּרָה.

1 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, אֵימָא סִיפָא, אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לְדָבְרִין
 2 שְׁיֹתֵר קָל לְבַטֵּל דָּבָר שְׁעֵדִין לֹא חֵל מִלְּבַטֵּל דָּבָר שֶׁכֶּבֶר חֵל, אֵם
 3 כֵּן כִּשְׁם שְׂמַטְבִּילִין כְּלִי טָמֵא בְּמִקְוָה כְּדִי לְיַתְהַר [לְטַהֵר אוֹתוֹ], כֹּל
 4 שֶׁכֵּן שְׂיִמְכִילוּ כְּלִי טַהוֹר לְכִשְׂטִמְאָה לְיַתְהַר – כְּדִי שֶׁטְבִילָה זֶה תְּטַהֵר
 5 אוֹתוֹ מִהַטּוֹמְאָה שֶׁתְּבֹא עֲלָיו לְאַחַר שֶׁעֵלָה מִטְבִּילָתוֹ. וּמֵאַחַר
 6 שֶׁבְּרֹר שְׂאִין מוֹעִילָה הַטְּבִילָה הַקּוֹדֵמַת לְטוֹמְאָה, הוּא הַדִּין שְׂאִין
 7 מוֹעִילָה הַפְּרָה הַקּוֹדֵמַת לְנֹדֵר.
 8 מִסִּיקָה הַגְּמָרָא אֵת קוּשִׁייתָהּ, שְׁמַע מִיָּנָה, שְׂאֵף לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיִילִין
 9 הַנֹּדְרִים אִף שֶׁקְדָמָה לָהֶם הַפְּרָה, וְרַק מִיד לְאַחַר מִכֵּן הֵם בְּטָלִים.
 10 שְׁהִרִי דִימּוֹ הַפְּרָה לְטְבִילָה, וְהִשְׁבִּיבוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁלְּדָבְרֵיו אִף
 11 כְּלִי טַהוֹר שֶׁהוֹטְבֵל וְאַחַר כֵּךְ נִגַּע בְּטוֹמְאָה צָרִיךְ לְהִיֵּת שִׁטְמָא
 12 וּמִיד יִטְהַר, וְהוּא הַדִּין הַפְּרָה.
 13 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אָמְרִי בְּנֵי הִישִׁיבָה, שֶׁמְבַרִייתָא זֶה אֵין לְפִשׁוּט אֵת
 14 הַסִּפְקָ הָאָמוֹר. שְׁהִרִי רַבְּנָן לֹא קְיָיְמִי לְחוֹן פְּטַעְמִיָּה דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר –
 15 חֲכָמִים לֹא עֲמְדוּ עַל טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְהַסִּתְפַּקּוּ בּוֹ, וְהִכְבִּי
 16 קְאָמְרִי לִיהִי – וְכִךְ הִשְׁבִּיבוּ חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מִמָּה נִפְשַׁךְ, מֵאִי
 17 כְּכִירָא לָהּ, אִי כְּכִירָא לָהּ דְאֵם קְדָמָה הַפְּרָה לְנֹדְרִים הִרִי הֵם הָיִילִין
 18 וּכְכִילִין, תְּהִי 'כְּלִי' תִּיבְכְתֵךְ – יִקְשָׁה עֲלֶיךָ מְכִלֵי טַהוֹר, מְדוּעַ אֵם
 19 נִגַּע בְּטוֹמְאָה לְאַחַר שֶׁהוֹטְבֵל אֵינוֹ נְטֻמָּא וְנִטְהַר מִיד. וְאִי לֹא כְּכִירָא
 20 לָהּ דְהָיִילִין, אֵלָא אֲתָה טוֹבֵר שְׂאִין הַנֹּדְרִים חֵלִים כֻּלָּל, אֵם כֵּן תְּהִי
 21 'מְקַנָּה' תִּיבְכְתֵךְ – מְדוּעַ אֵין מְצִיל הַמְּקוּהָ אֵת הָאָדָם הַנִּמְצָא בְּתוֹכּוֹ,
 22 שְׁלֹא יִתְחַלֵּל לְהַטְמֵא כֻּלָּל עַל יְדֵי מְגַע הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹךְ הַמַּיִם.
 23 הַגְּמָרָא פּוֹשְׁטַת אֵת הַסִּפְקָ הָאָמוֹר מִמְּקוֹם אַחֵר:
 24 נֹאמַר בְּטוֹמְאָת שֶׁרֶץ (וַיִּקְרָא יֵא לֹז), וְכִי יִפֵּל מִנְּבִלְתָּם עַל כָּל יָרַע
 25 זְרַעֵ אֲשֶׁר יִרְעַ, טַהוֹר הוּא! וְדַרְשׁוּ מִכָּאן חֲכָמִים, שׁוֹרַע שְׁנִטְמָא

אגרות קודש

ב"ה, אי אלול, תשי"ח
 ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ה במנחם.

בעת רצון יזכירוהו וכן את אלו שכותב אודותם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר
 זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע כאו"א להמצטרך לו מתאים לתוכן מכתבו.

ומהנכון שיבקש את ראש הישיבה שלו והמשפיע שיסביר לו את הענין דהשגחה פרטית
 כמבואר מכ"ק אדמו"ר הבעש"ט ובארוכה בתורת חסידות חב"ד, ואיך שזהו על כל אחד ואחת מבני
 ישראל על פרטיהם ופרטי פרטיהם. שזמה מובן באם רק האדם עושה כלי להשגחה זו, הנה מה שלא
 יהי בעבר שלו, בידו לתקן את המצב מכאן ולהבא, ובמשך הזמן גם לתקן את העבר במילואו ואין
 הדבר תלוי אלא ברצונו, אלא שכל עניני האדם נעשים צעד אחר צעד, כן גם בזה ההטבה באה צעד
 אחר צעד באם רק מחליטים באמת בזה הרי בטוחים ששו"ס יתוקן הכל.

כשיראה מכתבי זה להמשפיע שלו, בטח שיסבירו הענינים ככל הדרוש, ויהי רצון שבקרב
 יבשר בכל האמור.

ברכה לתלמוד תורה בהתמדה ושקידה וביראת שמים ולכתיבה וחתומה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

1 אימא סיפא אם מטבילין כלי מטה ליהטרה יטבילו כלי מהור לבשיטמא. שיהר ע"י
2 טבילה זו. דכוותיה גבי נדרים: אם מפר אדם בנדרי אשתו לאחר עליה, תאמר
3 שיפר קודם שחלו לבשחולו שיהיו מופרין? אלמא מחל חיילי, והשתא קשיא רישא
4 לסיפא. אמרי רבנן לא קים להו בעטמא דריא וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתך.

5 מסיפא דברייתא דמכיל טמא יש תשובה
6 להשיב, דדייקנן מיניה דחיילי ולא בטלי, ואי
7 לא סבירא לך דחיילי, אלא מעיקרא נמי לית
8 בהו ממשא – הוי רישא דמקוה תיובתך, דדייקנן
9 מינה דחיילי. בין שורען בקרקע מהורים, שעלו
10 מטומאתן, והורעים טהורים. ורועים ועומרים.
11 במחורב, לא כ"ש, שלא יקבלו טומאה, שכל
12 המחורב לקרקע הוי אף בקרקע. אף בנדרי –
13 מופרים ועומדים לא כ"ש דלא חיילי? ורבנן
14 לא דרשי ק"ו, בתמיא, כי האי גונא, דדרשי
15 ר"א בנדרי: כול יטביר אדם את בתו כשהיא
16 נערה. אין בין נערה לבגרות אלא ששה חדשים.
17 מכורה כבר יוצאה, עכשיו, כיון שהגיע ימי
18 נערות, כדאמר' (קדושין ד.) 'יוצאה חנם' –
19 אלו ימי נערות. אינו דין שלא תימכר. לאחר כשהיא
20 נערה, משום האי טעמא, שאם מכורה כבר
21 יוצאה עכשיו? אף כאן נמי, יתא יכול להפר לה
22 קודם שנדרה, הואיל ויפה כחו שאפי' לאחר שנדרה
הוגיע לכלל איסור יכול להפר לה ביום שמוע.

1 איסור עדיין ממה שכבר חל. מקוה יוכיח, שמתהר את הטמאים אחר שירדה להם טומאה,
2 ואינו מציל על הטהורים, שאם טבל בעודו טהור לא מהניא ליה טבילה שלא יבא ליה
3 טומאה אם יגע אחר כן בשרץ. דאדרבה, דרשינא בספרי מ'והגונג בגבלתם יטמא" הלל
4 אומר: אפילו הם בתוך המים. ש"מ לא חיילין. דהא אמרו לו: מקוה יוכיח שאינו מציל,
5 אלמא לפום ק"ו דר"א היה ראוי למקוה שיציל ולא יבא טובל לכלל טומאה, כי היכי דבעל מעבב
6 נדרי אשתו שלא יחולו. ומקצת נסחי גרסי הכי: ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן – אינו
7 מציל על הטהורים מליטמא, אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן – אינו דין שלא יציל על
8 הטהורים מליטמא? והכי פירשו: ומה מקוה, אע"פ שמעלה את הטמאים מטומאתן – אין מציל
9 על הטהורים מליטמא, כדרשנין מ'והגונג בגבלתם יטמא", הלל אומר: אפי' הם בתוך המים. אדם
10 שאין מעלה את הטמאים מטומאתן, שאם בלע אדם טהור טבעת טמאה והקאה – עדיין
11 טומאתה עליה, אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא. שאם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל
12 המת, שלא יציל את הטבעת מלקבל טומאה? ואפי' הכי,
13 מציל דטהרה בלועה לא טעמא, כדאייתא בפרק "בהמה המקשה" (פולין ט"ל). אלמא,
14 ליכא למידן ק"ו כי האי גונא ממה שחל כבר למה שלא חל עדיין.
15 הדאי כדניח והאי כדניח, ולא בקולא וחומרא תלי. הכא נמי, אע"פ
16 שבעל מפר נדרים שבאו לכלל איסור – לא דיינינן ק"ו שיפר אותן שלא באו לכלל איסור.
17 ואיכא תו הכא גירסא אחרינא, דגרסי הכי: ומה אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן מציל על הטהורים מליטמא,
18 אינו דין שיעל על הטהורים מליטמא. דק"ו דדאין ר"א במתני' בבי האי גונא בלחוד איתיה,
19 ובבי הא בלחוד שפיר מוכח רבנן לר"א, דמדהא איתיה – ידידה נמי ליתיה. אפי' הכי,
20 אלומי הוא דמאלמי לפרכיהו ומרכבי ליה להאי ק"ו אתרי רכשי מחומרא וקולא, דמאי
21 דחייל דלא חייל, דמאי דק"ו דדאין ר"א, ומחומרא וקולא דאדם ומקוה, ומוכח ליה דאע"פ דהאי ק"ו עדיף טפי
22 מדידה – אפי' לא דיינינן ליה, דאלמא ליכא למידן קולא וחומרא מנאי דחייל אמאי דלא חייל,
23 דהאי כדניח והאי כדניח. וכל שכן דליכא למידן ק"ו דחומר דר' אליעזר דקליש טפי. אי נמי,
24 האי קל וחומר אתי למיפרך ק"ו דר"א דברייתא, דמה במקום שאין מפר נדרי
25 עצמו משדור, הוי האי ק"ו דומיא דההוא ממש. אימא סיפא אם מטבילין כלי ליהטרה יטבילו כלי מהור
26 לבשיטמא. שיהר ע"י טבילה זו. דכוותיה גבי נדרים: אם מפר אדם בנדרי אשתו לאחר עליה, תאמר שיפר קודם שחלו לבשחולו שיהיו מופרין? אלמא מחל חיילי, והשתא קשיא רישא לסיפא. אמרי רבנן לא קים להו בעטמא דריא וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתך.

אימא סיפא: אמרו לו ר"א אם מטבילין כלי מטה ליהטרה יטבילו כלי מהור לבשיטמא. שיהר ע"י טבילה זו. דכוותיה גבי נדרים: אם מפר אדם בנדרי אשתו לאחר עליה, תאמר שיפר קודם שחלו לבשחולו שיהיו מופרין? אלמא מחל חיילי, והשתא קשיא רישא לסיפא. אמרי רבנן לא קים להו בעטמא דריא וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתך.

מכורה כבר יוצאה עכשיו? אף כאן נמי, יתא יכול להפר לה קודם שנדרה, הואיל ויפה כחו שאפי' לאחר שנדרה הוגיע לכלל איסור יכול להפר לה ביום שמוע.

מטומאתן מציל על הטהורים מליטמא, מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן אינו דין שיעל על הטהורים מליטמא? ופשוטה היא עם מה שכתבתי. דה"ק ליה: אי ק"ו דידך איתיה – נדון נמי קל וחומר במקוה שיציל על הטהורים מליטמא, ואפי' הכי את גופך מודית דלא דיינינן ליה, דרדאי מקוה אינו מציל אע"פ שמעלה. בעל נמי לא מעבב חלות נדריה אע"פ ששפר אותן, ונראה לי להך גירסא, דנהי יהוה סגי להו לרבנן למידן כי האי גונא מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו דין שיעל על הטהורים מליטמא. דק"ו דדאין ר"א במתני' בבי האי גונא בלחוד איתיה, ובבי הא בלחוד שפיר מוכח רבנן לר"א, דמדהא איתיה – ידידה נמי ליתיה. אפי' הכי, אלומי הוא דמאלמי לפרכיהו ומרכבי ליה להאי ק"ו אתרי רכשי מחומרא וקולא, דמאי דחייל ומאי דלא חייל, דמאי דק"ו דדאין ר"א, ומחומרא וקולא דאדם ומקוה, ומוכח ליה דאע"פ דהאי ק"ו עדיף טפי מדידה – אפי' לא דיינינן ליה, דאלמא ליכא למידן קולא וחומרא מנאי דחייל אמאי דלא חייל, דהאי כדניח והאי כדניח. וכל שכן דליכא למידן ק"ו דחומר דר' אליעזר דקליש טפי. אי נמי, האי קל וחומר אתי למיפרך ק"ו דר"א דברייתא, דמה במקום שאין מפר נדרי עצמו משדור, הוי האי ק"ו דומיא דההוא ממש. אימא סיפא אם מטבילין כלי ליהטרה יטבילו כלי מהור לבשיטמא. שיהר ע"י טבילה זו. דכוותיה גבי נדרים: אם מפר אדם בנדרי אשתו לאחר עליה, תאמר שיפר קודם שחלו לבשחולו שיהיו מופרין? אלמא מחל חיילי, והשתא קשיא רישא לסיפא. אמרי רבנן לא קים להו בעטמא דריא וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתך.

תמכר. אחר שהביאה סימנין. והכא נמי אית לן למדרש קל וחומר: אם מפר נדרים שחלו – אינו דין שיפר נדרים שלא חלו?

אגרות קודש

ב"ה, ט' אלול, תשי"ח
ברוקלין.

האברך יעקב דוד שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום א' פ' תצא, בשאלתו לשרש נשמת חסידי או"יה. ז"ל של הרה"ג הרה"ח והרה"צ וכו' מוהר"ר הלל מפאריטש (בס' ליקוטי ביאורים מז, ב): נפשות עובדי כוכבים שטוב וחסד שלחם אינו בשביל לקיים רצון ה' ולא בשביל הרחמנות על רעה כי בטבעם אכזרים המה לרגל מרמיהו בלבד הוא דעבדין להתייהר כי שרש נשמתם הוא משלש קליפות הטמאות לבד חסידי אוה"ע שנלקחים מנוגה כוי כידוע.

בטח יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש שמתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר בחומש תהלים ותניא ושומר עליהם, ועל כל פנים יעשה כן מכאן ולהבא, בל"נ.

בברת כתיבה וחתומה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א

ומהדרין: אין, בעלמא דרשינן ק"ו אלא דשאני הבא דאתא קרא ואפקיה. ומקשו הבא: איב, דאי לאו קרא מודו רבנן לר"א בק"ו ודידה, מאי מהדרי ליה מקוה יוביח? דהא אינהו גופיהו מודו ליה, אלא דקרא קרשי! ואיבא למימר, דהכי אמרי ליה: לא תדרוק נפשך למדחי ורשא דילן משום קל וחומר דידך, דמקוה יוביח, דאיבא למידן קל וחומר ואתא קרא ואפקיה. דמקוה שאינו מציג – מדרשא נפקא לך,

אין בעלמא דרשי קל וחומר. כי האי גוונא, כדאשכחן לגבי נערה חורעים טמאים. ושאני הבא. להכי לא דרשי בנדרים קל וחומר – דאמר קרא וכו', הלכך לא מצי מפר אלא לאחר שנדרה, שבא לכלל הקם. מתני' נדרה בלילי שבת. יכול להפר לה כל אותו ליל שבת ויום שבת. והוא הדין נמי כי נדרה במ"ש שיפר כל אותו היום בא' בשבת. אלא הא דנקיט לילי שבת – משום דאשמעי' במה

שאמרו הפרת נדרים כל היום כלילי שבת ויומו, שהלילה הולך אחר היום, כדכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". אבל לא ליום ולילה, שאם נדרה ביום ולא הפר לה – שוב אינו יכול להפר לה משתחשך. שאין הפרת נדרים אלא אותו יום שנדרה, ומשחשכה כבר נכנס יום אחר. גמ' מיום אל יום. משמע: מאותה שעה ביום זה, עד יום המחרת באותה שעה. כיפמא אין, ד"יום שמעו" משמע ימנא ולא לילה. להכי כתיב "מיום אל יום", דמשמע יום שלם. הא כתיב ביום שפעו. דמשמע אותו היום בלבד, ולא למחר. דאי מיום אל יום הוה משמע מהד בשבא לחד בשבא. דהכי משמע: מיום אל יום שכמוהו, דהיינו שבוע שלם. להכי כתיב "ביום שמעו" – ביום אחד שלם, מעל"ע. אין הלכה כאותו הוונ. רבי יוסי ור"א דאמרי מעת לעת. הייא בר רב הוה שדי גירא ובריק. שלא היה מעיין כל כך בנדר, אלא כמו שהיה עוסק במלאכתו שהיה יורה החץ, מתוך כך בדיק ליה לנדר. יתיב וקאים. שלא היה יושב במקום אחד, אלא עומד ויושב ובריק ליה.

הגן

הכיבי: אין הלכה פא'תו' הוונ. תי'א בר רב שדי גירא ובריק, רפה בר' הונא יתיב וקאים.

הגן

דאשמעינן בהאי לישא דמפריין נדרים בשבת אפילו שלא לצורך השבת, לפי שזמנה עובר, שאם קודם חשכה לא הפר – שוב אינו יכול להפר. גמ' אמר קרא ביום שמעו. דמשמע יום השמיעה בלבד. רבתיב מיום אל יום. דמשמע מעת לעת, שיעור בין תחילת יום אחד לתחילת יום אחר, דהיינו עשרים וארבעה שעות. הוה אמינו בימנא אין בלילה לא. דדילמא יום"ה הכי משמע. כתיב מיום אל יום. דמשמע מסוף יום שלפני שמיעה עד סוף יום של שמיעה, דהיינו: נדרה בתחילת הלילה – שמפר הלילה היום עד סוף. מן חד בשבא לחד בשבא. דהכי משמע קרא: מיום שמיעה עד יום כיצא בו. כתיב ביום שמעו. דאינו מפר אלא יום שמיעה, וכין שכן על כרחיך כי כתיב "מיום אל יום" אינו אלא ליתן שיעור ארבעה ועשרים שעות. הכיבי. ר' חייא, שהיה דודו של רב. וק"ל הכי דהפרת נדרים כל היום ותו לא, וכסתם מתני'. חייא בר רב שדי גירא ובריק. אגב גירא דרב מייתי הבא הא דחייא בר רב שדי גירא ובריק, בעוד שהיה מתעסק לירות חצים היה ברוך אדם הבא לפניו להתיר נדרו, שואלו אם מתחרט ומתירו. דקסבר פותחין בחרטה, ומשום הכי לא היה צריך עיין למצוא פתח. ותיב וקאים. שלא היה מודקדק דבר, אלא עומד ויושב כמו שהיה מודמן לו.

הגן

אגרות קודש

בי"ה, אי אלול, תשי"ח
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכי"ה במנחם.

בעת רצון וזכירהוהו על הציון הק' של כ"ק מוי"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לו מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל אלו הענינים שכותב.

במי"ש אודות השכחה ל"ע ול"ע, ידועה הסגולה לזה ללמוד משניות בעל פה וכן נתינה לצדקה איזה פרוטות בימות החול קודם תפלת הבקר, וזהו סגולה לכמה ענינים ובכלל לבקשת האדם לבוראו בתפלות, וכהודעת רז"ל יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, וכמ"ש אני בצדק אחזה פניך גו'.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתו שתהיינה כולן כשרות כדין,

49 ההפרה הוא כשיעור שיש מתחילת יום השמיעה לתחילת יום
50 שאחריו, דהיינו עשרים וארבעה שעות.
51 הגמרא באה לבאר כיצד יתרחץ כל אחד את הפסוק שהביא חבירו:
52 וְלִתְנֵא קָמָא הסובר שמיפר עד שתחשך, קשה הָא בְּתִיב 'מִיּוֹם אֵל
53 יוֹם', שמשמעותו שיכול להפר מעת לעת. מתרצת הגמרא, אף
54 שזמן ההפרה הוא רק עד גמר היום, ונלמד מדרכתיב 'ביום שמעו',
55 מכל מקום אִיצְטְרִיךְ – הוצרכה התורה לנקוט גם לשון 'מיום אל
56 יום', משום דְּאִי היה כתוב רק עד גמר יום השמיעה, הָיָה אֲמִינָא מקום
57 לומר שכוננת התורה בִּמְקָמָא אֵין בְּלִילִיא לָא – שזמן הפרה הוא
58 דווקא 'ביום' ולא בלילה, ואפילו אם שמע את נדרה בלילה, ולכך
59 בְּתִיב 'מִיּוֹם אֵל יוֹם', להשמיענו שזמן הפרת נדרים הוא עשרים
60 וארבע שעות בין בלילה ובין ביום שלאחריו, אמנם רק באופן
61 ששמע את נדרה בתחילת הלילה, שמיפר והולך כל הלילה והיום
62 שאחריו. אבל אם שמע את נדרה ביום, אינו מיפר בלילה שאחריו,
63 כיון דכתיב 'ביום שמעו'.
64 וְלִמָּאן דְּאָמַר שהפרת נדרים זמנה מעת לעת, כמו המשמעות
65 הפשוטה של הפסוק מִיּוֹם אֵל יוֹם, קשה הָא בְּתִיב 'מִיּוֹם שְׁמַעוּ',
66 ומשמע שיכול להפר רק עד גמר יום השמיעה. מתרצת הגמרא,
67 אף שזמן ההפרה הוא מעת לעת, מכל מקום אִיצְטְרִיךְ – הוצרכה
68 התורה לנקוט גם לשון 'ביום שמעו', משום דְּאִי בְּתִיב – אם היה
69 כתוב בתורה רק מִיּוֹם אֵל יוֹם, הָיָה אֲמִינָא [היה מקום לומר]
70 שכוננת התורה מִתְּדַר בְּשָׂבָא לְתַד בְּשָׂבָא לִיפַר לָהּ – שיכול להפר
71 'מיום' ראשון בשבוע זה ששמע בו את הנדר, עד 'יום' ראשון
72 בשבוע שלאחריו, שכך הוא משמעות הפסוק מִיּוֹם זה עד יום אחר
73 כיוצא בו, ולכך בְּתִיב 'מִיּוֹם שְׁמַעוּ', לומר שאינו מיפר אלא רק
74 ביום השמיעה, וכיון שכן, בהכרח שמה שאמרה התורה 'מיום אל
75 יום' אינו אלא ליתן שיעור עשרים וארבע שעות, דהיינו מעת
76 לעת.
77 הגמרא מבארת כמו מי ההלכה:
78 אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, אֵין הִלְכָה בְּאוֹתוֹ
79 הַזֶּה – רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון ססוברים
80 שמיפר מעת לעת, אלא הלכה כתנא קמא שאפשר להפר רק עד
81 שתחשך.
82 הגמרא מביאה מעשה, שאף רב פסק כן בשם רבי חייא:
83 לִוִּי בְּרַב לְמַעְבָּד – להורות הלכה בְּהֵינִי תַנְיָא – כרבי יוסי ברבי
84 יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון, שאפשר להפר מעת לעת. אָמַר
85 לִיהוֹזֵב, הָיָה אָמַר חֲבִיבִי – כך אמר רבי חייא דודי, אֵין הִלְכָה בְּאוֹתוֹ
86 הַזֶּה.
87 הגמרא מביאה את מנהגו של חייא בנו של רב לענין התרת נדרים:
88 תַנְיָא בְּרַב הִיָּה שְׁדִי גִירָא – מתעסק ביריית חיצים, וְגַדִּיק – ותוך
89 כדי כך, היה בודק את הבא לפניו להשאל על נדרו, אם הוא
90 מתחרט על נדרו, וזאת משום שסבר ש'פותרין בחרטה', כלומר,
91 אין החכם צריך למצוא פתח כדי להתיר את הנדר אלא די אם
92 הנודר מתחרט על נדרו, וכיון שכן היה יכול תוך כדי עיסוקו
93 להבחין אם הבא לפניו אכן מתחרט, ולא היה צריך עין גדול כדי
94 למצוא פתח. וכמו כן, רָבָה בְּרַב הוֹנָא היה בודק את הבא לפניו
95 אם הוא מתחרט, תוך כדי שהיה יָתִיב וְקָאִים – יושב או עומד כפי
96 שהיה מזדמן לו, ולא היה מקפיד דווקא לשבת ולעייף בדבר, כיון
97 שאף הוא סבר ש'פותרין בחרטה'.
98 הגמרא עוברת לדון בענייני הפרת והתרת נדרים בשבת, ותדייק
99 ממשנתנו לענין זה:

1 מתרצת הגמרא, אֵין, אכן בְּעִלְמָא דְּרִישֵׁי חכמים קָל וְהוֹמַר מדבר
2 שכבר חל על דבר שעדיין לא חל. וְאוֹלַם שְׂאֵנִי הָבָא – בהפרה,
3 שאינם דורשים מקל וחומר זה שתועיל הפרה קודם שנידר הנדר,
4 משום דְּאָמַר קָרָא, 'אִישָׁה יִקְמַנּוּ וְאִישָׁה יִפְרַנּוּ', והוקשה הפרה
5 להקמה, ודורשים, אֵת הנדר שְׂבָא לְכָלֵּל הָקָם וְנָדַר שאפשר
6 להקימו, אותו נדר בָּא לְכָלֵּל הָקָם וְנָדַר גם להפר אותו, אבל
7 אֵת הנדר שְׂבָא בָּא לְכָלֵּל הָקָם וְנָדַר שאי אפשר להקימו, אותו
8 נדר לָא בָּא לְכָלֵּל הָקָם וְנָדַר שאי אפשר גם להפר אותו. ומאחר שאי
9 אפשר להקים נדר שעדיין לא נידר, הוא הדין שאי אפשר להפר
10 נדר שעדיין לא נידר.

משנה

11 ההלכה היא, שהבא מיפר את נדרי בתו והבעל את נדרי אשתו
12 ביום שמעם את הנדר, כמו שנאמר אצל האב (במדבר לו ו) וְאָם
13 היא אֲבִיָּה אֵתָה בְּיוֹם שְׁמַעוּ, קָל נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר אִסְרָהּ על
14 נַפְשָׁהּ לָא יָקוּם. וכן נאמר אצל הבעל (שם פסוק ט) וְאָם בְּיוֹם
15 שְׁמַעַ אִישָׁה יִנְיָא אוֹתָהּ וְהִפְרָה אֵת נְדָרָהּ וְגו', וְחֵי יִסְלַח לָהּ. במשנה
16 יתבאר מיהו גדר 'יום שמעו' שאמרה התורה שבו בלבד יכולים
17 האב והבעל להפר את הנדר. ואגב כן משמיענו התנא שמפירין
18 נדרים ביום השמיעה אף בשבת.
19 הַפְּרַת נְדָרִים שאמרה התורה שמיפר האב לבתו והבעל לאשתו,
20 ביום שמעם את הנדר, נוהגת כָּל הַיּוֹם – כל משך היום שבו שמעו
21 הנדר, עד שתחשך. וכיון שזמן ההפרה אינו אלא מוזמן השמיעה
22 ועד שתחשך, נמצא שִׁישׁ בְּדָרָה לְהִקְלֵל וְלְהַחְמִיר. כלומר, פעמים
23 שיש זמן מרובה להפר, ופעמים שיש זמן מועט להפר.
24 מבארת המשנה, בִּיצָד יש בדבר זה להקל ולהחמיר. שאם נְדָרָה
25 ושמע אביה או בעלה את נדרה כְּלִילִי שְׂבָתָה –
26 יכול להפר במשך כל ליל השבת ולמחרת בְּיוֹם הַשְּׂבָתָה עַד שֶׁתִּתְחַשֵּׁה,
27 והיינו להקל, שיש לו זמן מרובה להפר את נדרה. אך אם נְדָרָה
28 ושמע אביה או בעלה את נדרה בשבת עִם הַשְּׂבָתָה – סמוך
29 לחשיכה, הרי הוא מִפְּרַעַד שְׂלֵא תִּתְחַשֵּׁה וְקוֹדֵם שֶׁתִּתְחַשֵּׁה, והיינו
30 להחמיר, שאין לו אלא זמן מועט להפר, שְׁהָרִי אִם הַשְּׂבָתָה וְלֵא
31 הַפְּרָה, שוב אֵינוּ יָכוֹל לְהַפְּרָה, כיון שאין זה 'יום שמעו' אלא יום אחרי
32 שמעו.

גמרא

34 שנינו במשנה שיום שמעו היינו יום השמיעה עד שתחשך.
35 הגמרא מביאה ברייתא שיש בה שיטות תנאים החולקים על
36 משנתנו וסוברים שיום שמעו היינו מעת לעת:
37 תַנְיָא, הַפְּרַת נְדָרִים כָּל הַיּוֹם – כל יום השמיעה עד שתחשך, זו
38 דעת תנא קמא, וכמו ששנינו במשנה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי
39 אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמְרוּ, הפרת נדרים מֵעַת לְעַת – מעת שמיעת
40 הנדר עד למחרת באותו שעה, דהיינו עשרים וארבע שעות.
41 הגמרא מבררת את טעמייהם:
42 מֵאִי מְעַמָּא דְּתַנָּא קָמָא, הסובר שהפרת נדרים רק עד שתחשך,
43 משום דְּאָמַר קָרָא – נאמר בפסוק וְאָם הִפְרָה יָפַר אֶתְּם אִישָׁה בְּיוֹם
44 שְׁמַעוּ, ולאחר שתחשך אין זה 'יום שמעו' אלא כבר נכנס יום
45 אחר. וְרַבִּנָּן – רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון,
46 הסוברים שזמן ההפרה הוא מעת לעת, מֵאִי מְעַמָּיָהוּ, משום
47 דְּבְתִיב וְאָם הִפְרָה יָפַר אִישָׁה בְּיוֹם אֵל יוֹם, משמע שזמן

המשך מהעמוד הקודם

וישמור על התקנה דאמירת השיעור תהלים חדשי - כמו שנחלק התהלים לימי החדש - בכל יום אחר תפלת הבקר.

ברכה לבשו"ט ולכתובה וחתומה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

1 **ב.** וְתִקְנֵנוּ חֲכָמִים לְקָדֵשׁ עַל הַיּוֹם יְהִי קָדֵם סְעֻדַת שְׁחֵרִית כְּמֹז קָדֵם סְעֻדַת הַלַּיְלָה לְפִי שְׁפָבוּד יוֹם קֹדֶם
2 לְכָבוֹד לַיְלָה, וְאִם לֹא יִקְדָּשׁ בַּיּוֹם עַל הַיּוֹם יִהְיֶה כְּבוֹד לַיְלָה עוֹרֵף עַל כְּבוֹד יוֹם, מִכְּלִמְקוֹם לֹא תִקְנֵנוּ
3 לְבָרֶךְ בְּרֶכֶת הַקִּדּוּשׁ שְׁבָרֶךְ בְּלַיְלָה אֲלֵא דִּי בְּבִרְכַת בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן שְׂיִבְרָךְ עַל תַּיִן פְּרִי שְׂיִהָא הִיפֵר בְּזוּה
4 שְׁקֻדֵּשׁ זֶה אֵינּוּ אֲלֵא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וּמִכְּלִמְקוֹם גַּם זֶה הַקִּדּוּשׁ צָרִיךְ שְׂיִתְּיָהּ בְּמִקּוֹם סְעֻדָה¹³ וְשֵׁלֵא יִטְעוּם

הלכתא רבתא

ג] על היין - קודם הקידוש אומרים מזמור לדוד ושמרו וכו' ⁸ ואומרים בקול-רם ⁹ 'על-כן ברוך וכו' ומברכים על היין.
ד] על היין - יכול להוציא אחרים ידי-חובת קידוש היום, גם אם כבר יצא ידי חובתו בקידוש היום, או

שאינו מתכוין לצאת ידי-חובתו בקידוש זה ¹⁰.
ה] על היין - יש שנהגו לומר קידוש היום בישיבה ¹¹, והמנהג הרווח שמקדשים בעמידה כמו בקידוש הלילה ¹².

ציונים והוספות

8) סידור. אמנם עיקר הקידוש הוא ברכת הגפן, ואולי יש בזה טעם נוסף לאמירת הפסוקים שקודם הקידוש בלחש, כדי שלא יטעו לומר שהם הקידוש עצמו.
9) כן נוהגים רבים. ואולי הוא מפני שבסידור הופרדו המילים 'על כן ברוך וגו' מתחילת הפסוק (כמבואר בשער הכולל). ויש שכתבו שהוא על-פי המשנת-חסידים מס' שארית יום השבת פ"א מ"ו (שכמה דברים בנוסח אדה"ז מתבססים עליו): אח"כ יאמר פסוק אז תענג... מיד אחר הפסוק יאמר בקול רם: ד"א הי"א סעודת"א דעתיק"א קדיש"א, ואח"כ יאמר: 'על כן ברוך ה' א"ת יו"ם השבת" ויקדשה"ו. סברי מרנ"ן, ברוך אתה וכו'.
ומכל-מקום לא יתחילו באמצע הפסוק אלא יאמרו מתחילת הפסוק 'כי ששת ימים וכו' (בלחש או בקול (ראה קונטרס הסידור אות כח) (ולהעיר שבקונטרס הסידור לא ראה הסידור שנדפס בחיי אדה"ז ובו מופרדים המילים 'על כן ברוך וגו')).
מפי השמועה כ"ק אדמו"ר היה אומר בקול-רם מתחילת הפסוק 'כי ששת ימים וגו'.

10) ראה מנחת שלמה ח"א סי' ג לענין קידוש ע"י מי שלא קיבל עליו שבת עבור מי שקיבל עליו שבת, שהסיק להתיר, וכל-שכן שיש להתיר (אפילו בקביעות) בקידוש היום, שהמקדש בר חיובא, וההיתר מרווח יותר ע"פ שיטת שוע"ר בסי' קצז סי"ו שרק לגבי נשים במצות שאינם נוהגות בהן אפשר לומר שאינן מוציאות אחרים י"ח, אבל לא במי שמצוה זו נוהגת בו בזמן אחר.

11) בקצות השלחן (סי' פט ס"א) כתב: ונהגו לומר קידוש היום מיושב, וצ"י לשער הכוונות (ענין סעודת שחרית של שבת) שכן הייתה הנהגת האריז"ל.

מנהג כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק': באגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (ח"ג עמ' תו אגרת תשפג בא מתוארת חזרתו של כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק מפטרבורג): כ"ק אדמו"ר בא אחרי שעה ארוכה שכבר ישבו בני האדמו"ר ונבחרו סגולי החסידים, ובבואו קידש על כוס יין בישיבה - ולא כהנהגין לעמוד בעת אמירת פסוק על כן ברוך וגו'

וברכת הגפן - וטעם פרוסת מזונות.
מנהג כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב: בקונטרס לקט הליכות ומנהגי שבת-קודש עמ' 43 בשם הר"ב לעוויטין: פעם שאל רבינו - בעת סעודת ש"ק אצל אדמו"ר מהויר"צ - מהרה"ח ר' שמואל לעוויטין היאך התנהג אביו (של רש"ל) באמירת קידוש דיום השבת (בעמידה או בישיבה) ? . . . כשאדמו"ר מהויר"צ שמע מענת הרש"ל, המשיך כ"ק אדהרי"צ: "אבי (אדמו"ר מהורש"ב) הי' יושב באמירת הקידוש".
מנהג כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ: בספר המלך במסיבו (ח"א ע' קיג, ליל ב' דראש-השנה ה'תשכ"ז) במענה לשאלה כיצד נהג כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בקידוש היום: בלניגורד - איני זוכר. ומכאן (ארצות-הברית) - אין ראי' (כי מצד בריאותו היה יושב - המעתיק), ובריגא היה נוהג לעשות בישיבה. ואולי אין זה הוראה לרבים.
גם בחלק ב (עמוד ריו יום שמיני עצרת תשל"א) מובא שהנהגת כ"ק אדמו"ר מהויר"צ אינה ברורה באופן שניתן ללמוד ממנה הוראה: פעמים בישיבה ופעמים בעמידה - ולכן לא נזכר מאומה בספר המנהגים בנוגע ליום השבת-קודש, כי אם בנוגע לליל ש"ק ויר"ט.

12) בפע"ח שער השבת פי"ד וכן במשנת חסידים מסכת שארית יום השבת פ"א מ"ה. משמע שיש לקדש ביום השבת בעמידה.
מנהג כ"ק אדמו"ר היה לקדש מעומד הן בליל ש"ק והן ביום ש"ק (לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 44), וכן היה נוהג בהתוודעויות ש"ק, שהיה מתרומם מעט לאמירת הברכה (אבל לא אמר הכל בעמידה כנראה על מנת שלא להטריח הקהל (לקט הליכות עמ' 50)).

13) כדלעיל סי' רעג ס"א: אין קידוש אלא במקום סעודה שאם קידש בבית זה ואכל בבית אחר... לא יצא ידי חובתו בקידוש הראשון וצריך לחזור ולקדש קודם שיאכל בבית האחר בין בקידוש של לילה ובין בקידוש של יום שנאמר וקראת לשבת עונג ודרשו חכמים במקום עונג סעודת שבת שם תהא קריאת הקידוש ואין צריך לומר שאם קידש ולא סעד אחריו כלל שלא יצא ידי חובת קידוש.

1 פְּלוּם קָדָם לֹא¹⁴ כְּמוֹ בְּקִדּוּשׁ הַלֵּילָה¹⁵ אֲךָ מֵתָר לְשִׁתּוֹת מִיּוֹם קָדָם תְּפִלַּת הַשַּׁחַר¹⁶ מִפְּנֵי שְׁעָרוֹן לֹא חָל
2 עָלָיו חוֹבַת קִדּוּשׁ¹⁹.

סימן רפט, סדר סעודת שחרית של שבת התחלת טעף ב

הלכתא רבתא

[ח] תְּפִלַּת הַשַּׁחַר - אבל לאחר תפלת השחר כבר חלה עליו חובת קידוש אפילו לא התפלל מוסף¹⁸.
[ט] חובת קידוש - האוכל קודם תפילת שחרית לצורך רפואה, או על מנת שיוכל לכוין דעתו בתפילה, אינו מקדש קודם אכילה זו²⁰, ואם קידש חייב לקדש שוב לאחר התפילה.
[ו] בקידוש הלילה - קידוש היום דומה לקידוש הלילה בכל הדינים כגון שתיית רביעית וכיו"ב, וכן מצווה מן המובחר שיטעמו המסובים מן היין, אך אינם מברכים על היין לעצמם¹⁶.
[ז] בקידוש הלילה - שכח ונטל ידיו קודם שקידש, יקדש על היין מיד כשזכר בין קודם ברכת המוציא, בין אם כבר בירך על הפת¹⁷.

ציונים והוספות

14 עד"ז בסי' רפו ס"ד: מותר לטעום אחר תפלת שחרית קודם תפלת המוספין כמו שמותר לטעום קודם תפלת המנחה משהגיע זמנה דהיינו אכילת פירות אפילו הרבה כדי לסעוד הלב ופת כביצה ולא יותר... ובלבד שיקדש מתחלה וישתה רביעית יין או יאכל כזית מחמשת המינין אחר הקידוש מיד.
15 כדלעיל סי' רעא ס"ט: אסרו חכמים לטעום כלום אפילו מים משהגיע זמן הקידוש עד שיקדש דהיינו משהגיע בין השמשות שנתקדש היום מספק או אפילו מבעוד יום אם התפלל ערבית מבעוד יום.
16 כדלעיל על סי' רעא סכ"ט.
17 אלא שאם עדיין לא טעם מהפת אחר שבירך המוציא, יאמר כי ששת ימים וגו' ויטעום מעט הפת (על פי סי' רעא סט"ו, ועל פי המבואר להלן שהעיקר הוא שתיית היין (ובנדון-דין אכילת הפת) לשם קידוש.
אם נזכר בסיום סעודתו יקדש ויאכל מעט פת או מיני מזונות (ואם נזכר מיד בסיום הסעודה ואינו יכול לאכול יותר, יכול לסמוך בדיעבד על הסעודה שאכל קודם לכך כדלעיל סי' רעא ס"ב).
אם נזכר לאחר שכבר שתה יין בסעודה, אלא שלא כיון לצאת בו ידי חובת קידוש - ייקח כוס יין ויאמר עליה כמה פסוקי קידוש וישתה רביעית, ויוצא ידי-חובת קידוש - ואפילו מוציא אחרים ידי-חובתם, אף שלא בירך כעת על היין (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ת סי' יד, וראה שם, שאפילו טעה המקדש ובירך שהכל על היין וכיו"ב, מכל-מקום יצא י"ח ומוציא את הרבים י"ח, שהעיקר הוא שתיית יין על ידי המקדש לשם קידוש, ולא שיצא י"ח הברכה מצד ברכת הנהנין שהוא ענין שונה לגמרי, ומדויק מלשון שוע"ר

ששינה הלשון שבשו"ע "ויברך על היין... והוא הנקרא קידושא רבא", וכתב "ויקדש על היין", אמנם יש שכתבו להחמיר ולשמוע ברכת הגפן ממישהו אחר וכיו"ב).
18 סי' רפו ס"ד, ודלא כמקילים בשתיה קודם תפלת מוסף. ומשמע שאם קידש אחר שחרית אין צריך כלל לקדש שוב לאחר מוסף.
19 עד"ז לעיל סי' פט ס"ה (לענין היתר שתיית מים קודם תפלת שחרית): אפילו בשבת ויום טוב שצריך לקדש על הכוס לפני הסעודה, אין הקידוש אוסרו מלשתות קודם תפלת השחר כיון שעדיין לא הגיע זמנו, שאין קידוש אלא במקום סעודה וסמוך לה, והרי אי אפשר לו לאכול כלום קודם תפלת השחר.
20 בקצות השלחן סי' פט בדה"ש ס"ק ג הביא מה'ביאור הלכה' שמי שהותר לו לאכול ולשתות קודם תפלה, כגון שהוא לרפואה פשוט דצריך לקדש תחלה, ולכאורה דבריו מוסבים על מי מקדים סעודתו העיקרית קודם התפילה, אך על פי המנהג היום שטועמים אפילו מיני מזונות קודם התפילה, ואינם נחשבים כסעודה עיקרית אלא כהכנה לתפילה בלבד, אין מקדשים קודם אכילתם. אמנם מי שאינו רגיל לאכול מזונות קודם התפילה והקדים לצורך רפואה וכיו"ב, וכן האוכל הרבה יותר מהצריך לו על מנת לכוון בתפלה, וכן אם נאנס ולא התפלל עד חצות, וכן אשה שאין דרכה להתפלל יש להם לקדש קודם האכילה, ולאחר התפילה יקדש שוב או ישמע שוב מאחר, ובשעת הדחק אפשר להקל לטעום ללא קידוש קודם קידוש היום בכל מקום (במכל-שכן מהמבואר בהמשך הסעיף (שיטת הראב"ד) שבשעת הדחק הקילו אפילו לאחר התפילה).

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- 1 אבד דבר שהיה מוקצה בבין השמשות בעל כרחו של
- 2 אדם לא הוקצה לכל השבת כולה כגון דבר שהיה
- 3 מוקצה מחמת איסור הבא מאליו ולא ע"י גרמת האדם
- 4 ומשחשכה נסתלק האיסור שוב אין בו משום מוקצה אף על
- 5 פי שכשהגיע בין השמשות הסיח דעתו ממנו לגמרי ולא
- 6 היה מצפה כלל שיסתלק האיסור בשבת כגון בעלי חיים
- 7 שהם מוקצים בשבת מחמת איסור שחיטה ושחטם בשבת
- 8 לצורך חולה שחלה היום מותר לבריא לאכול מהם חי אף

49 שהניח עליה מעות מבעוד יום על דעת שישארו שם בשבת
50 ומשחשיכה ניטלו המעות מעליה ע"י נכרי או קטן אסור
51 לטלטלה כל השבת כולה שמתוך שהוקצית בין השמשות
52 מדעת האדם שעשאה בסיס לאיסור הוקצית לכל השבת
53 כולה.

54 אבל אם לא היו המעות עליה בין השמשות אלא לאחר כך
55 הניחום עליה נכרי או קטן אפילו הניחום לדעת הישראל
56 שהוקצית מדעתו מלטלטלם כל זמן שהמעות עליה אעפ"כ
57 מותר לטלטלה אם ניטלו המעות מעליה הואיל ולא היתה
58 מוקצה בבין השמשות אבל בעוד שהמעות עליה אסור
59 לטלטלה מחמת איסור טלטול המעות שעליה אבל מותר
60 להטותה ולנערה ולהפיל המעות מעליה ולטלטלה אח"כ
61 למקום שירצה ואם צריך למקומה מלטלטלה והן עליה כמו
62 שנתבאר בסי' ש"ט בדבר שלא נעשית בסיס לאיסור שגם
63 זו לא נעשית בסיס לאיסור הואיל ולא היה האיסור עליה
64 בבין השמשות כמו שנתבאר בסי' רס"ה ורס"ו:

65 **יב** וכל זה במטה שאינה מיוחדת למעות או אפילו ייחדה
66 למעות אלא שעדיין לא הניח עליה מעות מעולם
67 שבמחשבה בלבדה אינה נאסרת אבל אם ייחדה למעות
68 ועשה בה מעשה שהניח עליה מעות פעם אחת אפילו בחול
69 אסור לטלטלה בשבת אפילו לצורך גופה ומקומה ואינה
70 דומה לשאר כלים המיוחדים למלאכת איסור שמותר
71 לטלטלה לצורך גופה ומקומה מפני שאין מקפידים עליהם
72 מלהשתמש בהם תשמיש אחר המותר אבל מטה זו
73 המיוחדת למעות אדם מקפיד עליה ומייחד לה מקום שלא
74 לטלטלה לתשמיש אחר והרי היא דומה למוקצה מחמת
75 חסרון כיס שאסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו כמו
76 שנתבאר בסי' ש"ח ויש חולקין על זה ומתירין לטלטלה
77 לצורך גופה ומקומה כשאר כלים המיוחדים למלאכת איסור
78 ויש להחמיר כסברא הראשונה ולכן אין לטלטל כיס של
79 מעות אע"פ שהוציא המעות ממנו מבעוד יום אלא אם כן
80 עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן הייחוד:

81 **יג** ומכל-מקום כיס של מעות התפור בבגד הואיל ועיקר
82 הבגד עומד ללבוש אם הוציא המעות משם יוכל
83 ללבוש הבגד שהכיס בטל אצלו ואפילו בכיס עצמו מותר
84 להניח דבר בתוכו או ליטול ממנו שהרי אין הקצאתו אלא
85 משום שאדם מקפיד עליו מלהשתמש בו תשמיש אחר וכאן
86 אנו רואים שאינו מקפיד עליו (וצ"ע דא"כ לישתרי לגמרי):

87 **יד** ואפילו אם יש מעות בתוכו אין איסור אלא ללבוש את
88 הבגד גזרה שמא ישכח ויצא בו לרשות הרבים כמו
89 שנתבאר בסי' ש"א וש"ג אבל מותר לטלטל את הבגד
90 ואפילו אם הניח את המעות בכיס על דעת שישארו שם גם
91 בשבת שנעשה הכיס בסיס להם אעפ"כ הבגד לא נעשה
92 בסיס להם הואיל ואין המעות על עיקר הבגד ודבר המותר
93 הוא שמלטל בידיו והאיסור מיטלטל עמו מאליו בטלטול
94 מן הצד שאין בו איסור כשאינו מטלטל בשביל האיסור
95 אלא בשביל דבר המותר כמו שיתבאר בסי' ש"א אבל אסור
96 להכניס ידו בכיס אם הניח בו המעות על דעת שישארו בו
97 גם בשבת שנעשה הכיס בסיס להם:

1 שהסיח דעתו מהם כשהגיעו בין השמשות משום איסור
2 שחיטה כיון שהוא איסור הבא מאליו ולא ע"י גרמת האדם
3 וכן כל כיוצא בזה:

4 **ז** וכל זה בדבר שהיה מוקצה כל בין השמשות אבל דבר
5 שהיה ראוי בבין השמשות אפילו במקצתו לבד ואח"כ
6 נתקלקל בענין שנאסר באכילה או בטלטול בין שנתקלקל
7 מאליו בין שנדחה בידי אדם ואח"כ חזר וניתקן חזר להתירו
8 ואין אומרים מתוך שהוקצה ונאסר כבר במקצת השבת
9 הוקצה לשארית השבת כולה שאין אומרים כן אלא
10 כשהוקצה בתחלת כניסת השבת שהוא בין השמשות שאז
11 הוקצה ליום שלם אבל כשלא הוקצה עד אח"כ שאין כאן
12 יום שלם לא הוקצה לשארית היום שאין מוקצה לחצי שבת
13 בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול:

14 **ח** גרוגרות וצמוקים שהיו מוקצים מפני שאינן ראויין
15 וכשהגיע בין השמשות נתייבשו כבר והרי הם ראויים
16 לאכילה אע"פ שלא ידעו הבעלים כלל באותה שעה
17 שנתייבשו ואח"כ נודע להם שבבין השמשות כבר היו
18 יבשים מותרין באכילה שמתחלה כשהקצו אותן והסיחו
19 דעתם מהם לא הוקצו אלא עד שיתייבשו והרי נתייבשו
20 והוכנו מבעוד יום:

21 **ט** גרוגרות וצמוקים שיבשו קצת בענין שהם ראויים ואינן
22 ראויין שיש אנשים שאוכלין אותן ויש שאינן אוכלין
23 אם הזמינם לאכילה מבעוד יום מותר לאכול מהן בשבת
24 שכיון שגילה דעתו שהן ראויין לו יצאו מתורת מוקצה ואם
25 לאו אסור שכיון שלא גילה דעתו הרי הן עומדין בהקצאתן
26 שהיו מוקצין מתחלה כשלא היו ראויין לשום אדם אבל אם
27 הזמין לאכילה גרוגרות וצמוקים שאינן ראויין כלל אין
28 הזמנתו מועלת כלום שהרי זה כזומין את האבן לאכילה:

29 **י** כל דבר שאסור לטלטלו אסור ליתן תחתיו כלי כדי
30 שיפול לתוכו אפילו אם דעתו לנערו אח"כ מפני שאוסר
31 הכלי בטלטול כל זמן שהמוקצה בתוכו ונמצא מבטל כלי
32 מהיכנו ואסור לבטל כלי מהיכנו אפילו לפי שעה אלא
33 במקום הפסד מרובה כמו שנתבאר בסי' ר[ס]ה ורס"ו.

34 אבל מותר לכפות עליו כלי שבזה אינו אוסר הכלי בטלטול
35 ובלבד שלא יגע הכלי בהמוקצה שאף שמוקצה מותר
36 בנגיעה בעלמא אפילו בידי כל שאינו מנענע כמו שנתבאר
37 בסי' ש"ח מכל-מקום כאן שהנחת הכלי על המוקצה לצורך
38 המוקצה אסור אפילו נגיעה ע"י הכלי ויש חולקין על זה
39 ואומרים שלא הזהירו חכמים שלא יגע הכלי בהמוקצה אלא
40 כשהמוקצה הוא דבר המתנענע ע"י נגיעת הכלי כגון ביצה
41 וכיוצא בה שנמצא הוא מטלטלה ע"י הכלי ולא התירו
42 לטלטל ע"י דבר אחר אלא לצורך דבר המותר כמו שיתבאר
43 בסי' ש"א:

44 **יא** כל דבר האסור בטלטול שהניחו מבעוד יום על גבי
45 דבר המותר בטלטול על דעת שישאר מונח שם בשבת
46 שנעשה ההיתר בסיס להאיסור ונאסר בטלטול כמוהו כמו
47 שנתבאר בסי' ש"ט ומשחשיכה ניטל האיסור מעל גבי
48 ההיתר אעפ"כ אסור לטלטלו כל השבת כולה כגון מטה

49 ליטול האפר מבלעדו מותר לטלטל המחטה כמות שהיא
50 עם האפר והשברים והפחמים למקום שירצה.

51 במה דברים אמורים כשצריך לאפר אבל אם אינו צריך אלא
52 לגוף המחטה לא יטלטלנה כמות שהיא אלא ינער האפר
53 והשברים והפחמים במקומם הואיל ואין הפסד בניעורם
54 ויטול המחטה בלבדה:

55 יח וכל זה כשהיה ההיתר שם עם האיסור מבעוד יום
56 שבבין השמשות נעשה הכלי בסיס לאיסור ולהיתר
57 ואף אם משחשכה ניטל ההיתר משם לא נעשה הכלי בסיס
58 אז כיון שלא היה בסיס בבין השמשות כמו שנתבאר למעלה
59 אבל אם בבין השמשות היה עליו האיסור בלבדו ומשחשכה
60 הונח גם ההיתר עליו אינו מועיל כלום הואיל ובבין
61 השמשות היה בסיס לאיסור בלבדו נאסר לכל השבת כולה:

62 יט אין האפר מותר בטלטול אלא כשהוסק מבעוד יום
63 אבל אם הוסק בשבת אסור משום נולד כמ"ש בסימן
64 תצ"ח ואם נתערב אפר שהוסק בשבת באפר של אתמול
65 בטל ברוב אם עדיין לא היה ניכר מעולם בפני עצמו כמ"ש
66 שם:

67 כ תיבה שיש בה דברים המותרים בטלטול ומעות אם
68 המעות אינן עיקר מותר לטלטלה כמות שהיא על פי
69 התנאים שנתבארו:

חלק ב סימן שי דיני מוקצה בשבת

70 א אע"פ שהמת הוא מוקצה ואסור בטלטול אעפ"כ אם
71 הוא מוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה מותר
72 לטלטלו כדי להצילו מהתירו חכמים איסור טלטול כדי
73 שלא יבא לידי איסור חמור לכבות את הדליקה מפני שהוא
74 בהול על מתו שלא ישרף.

75 ומכל-מקום כל מה שאפשר לו לעשות יותר בהיתר צריך
76 הוא לעשות דהיינו אם יש לו דבר המותר בטלטול שלא
77 לצורך גופו או מקומו כגון תינוק או ככר או שאר אוכלין
78 או כל כלי שמלאכתו להיתר מטלטלו על ידו דהיינו שמניח
79 דבר המותר על המת או אצלו ומטלטל שניהם כאחד.

80 ואם אין לו דבר המותר בטלטול אם המת מונח על המטה
81 ויש לו עוד מטה אחרת הופכו ממטה זו למטה זו ומזו לזו
82 עד שיגיענו למקום המשומר מן הדליקה שזהו טלטול מן
83 הצד והמטה לא נעשית בסיס למת הואיל ואין צריך אליה
84 שכל עצמו אינו צריך אלא להטילו על גבי קרקע ואם אין
85 לו מטה אחרת נושאו במטה זו או אפילו אם אינו מונח
86 במטה מטלטלו טלטול גמור בידי להצילו מן הדליקה:

87 ב ואם אי אפשר להצילו כי אם ע"י הוצאה לכרמלית יש
88 מתירין משום בזיון המת שלא ישרף שגדול כבוד
89 הבריות שדוחה מצות לא תעשה שבתורה שהיא לא תסור
90 מן הדבר אשר יגידו לך וגו' שבמצוה זו נצטוינו לשמוע
91 לכל דברי סופרים ואיסור הכרמלית ג"כ אינו אלא מדברי
92 סופרים.

93 ואעפ"כ אם יש לו דבר המותר בטלטול צריך להוציאו עמו

1 טו וכל זה בכיס שפיו בלבד תפור בחור שבכגד והוא
2 כולו תלוי אבל אם כולו תלוי לארכו בכגד נעשה כל
3 הבגד בסיס למעות שבכיס כמו הכיס עצמו שהכל אחד
4 ואפילו אם הניח המעות בכיס על דעת ליטלם ממנו קודם
5 השבת ושכח ליטלם מבעוד יום שלא נעשה בסיס להם
6 אפילו הכיס עצמו אעפ"כ אם אפשר לנער המעות מהכיס
7 צריך לנער מתחלה ואח"כ יטלטל הבגד לכל מקום שירצה
8 כמו שאם היו המעות על עיקר הבגד שהיה צריך לנער
9 מתחלה כמ"ש בסי' ש"ט במעות שעל הכר.

10 ואפילו בכיס שכולו תלוי לא היתרו לטלטל הבגד אלא
11 כשהוא תפור בכגד (שאו הוא בטל אצל הבגד ואין הבגד
12 נאסר בטלטול בשבילו) אבל אם כיס מלא מעות קשור בכגד
13 כיון שהכיס הוא כלי בפני עצמו (אינו בטל אצל הבגד
14 ולכך) אסור לטלטל (כל) הבגד אם הניח המעות בכיס על
15 דעת שישארו שם גם בשבת (שנעשה הכיס בסיס להם
16 והבגד לכיס הקשור ותלוי בו) ואף אם ניטל המעות מהכיס
17 (או הכיס מהבגד) משחשכה אסור לטלטל (כל) הבגד כל
18 השבת כולה (כיון שנעשה בסיס בין השמשות) ואם הניחם
19 על דעת ליטלם קודם השבת ושכח ליטלם מבעוד יום צריך
20 לנער המעות מהכיס אם אפשר לנער ואח"כ יטלטל הבגד
21 לכל מקום שירצה אם אינו מתכוין בשביל המעות כדי
22 להצניעם כמ"ש בסי' ש"ט.

23 וכן אם יש מעות בתיבה שבתוך השלחן אסור לטלטל את
24 השלחן אלא בדרך שנתבאר אלא אם כן יש על השלחן
25 מבעוד יום דבר המותר בטלטול שאז נעשה השלחן בבין
26 השמשות בסיס לאיסור ולהיתר ומותר לטלטלו ע"ד
27 שיתבאר:

28 טז כבר נתבאר בסי' ש"ט שכלי שנעשה בסיס לאיסור
29 ולהיתר מותר לטלטלו והוא שדבר המותר חשוב מדבר
30 האסור אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר הרי
31 ההיתר בטל אצל האיסור ואסור אפילו לנער האיסור כמו
32 שאם היה בסיס לאיסור בלבדו שאסור אפילו לנער כמ"ש
33 שם ואם ההיתר אינו חשוב אצלו מחמת רוב עשרו אע"פ
34 שהוא חשוב לכל העולם אינו נקרא חשוב שהכל הולך אחר
35 הבעלים כמ"ש בסי' ש"ח ע"ש כל פרטי דין זה:

36 יז ואפילו אם דבר המותר חשוב יותר אם אפשר לנער
37 האיסור בלבדו צריך לנער מתחלה ואחר כך יטלטל
38 הכלי עם ההיתר למקום שירצה ואם אי אפשר לנער האיסור
39 בלבדו מבלעדי ההיתר ינער גם ההיתר עמו אם אין הפסד
40 בניעורו ואחר כך יטול ההיתר בלבדו ויחזירנו לכלי אם
41 ירצה כמ"ש שם.

42 ואם הוא בענין שאם ינער גם ההיתר לא יוכל אח"כ ליטול
43 ההיתר בלבדו כגון מחתה שיש עליה מבעוד יום אפר
44 שמותר לטלטלו מפני שראוי לכסות בו רוק או צואה ויש
45 עליה ג"כ שברי עצים או פחמים האסורים בטלטול וצריך
46 לו לטלטל האפר למקום אחר לכסות בו ואם ינערנו עם
47 השברים והפחמים לא יוכל אח"כ ליטול האפר לבדו בידי
48 כגון שהם שברים קטנים או פחמים קטנים שאי אפשר

39 לגופה משא"כ הכרמלית עיקרה מדברי סופרים:

40 ך ואפילו ע"י נכרי אסור ברשות הרבים משום שגנאי הוא
 41 למת שיאמרו הבריות נתחלל עליו שבת חילול גמור אף
 42 שנעשה החילול ע"י נכרי משא"כ הכרמלית הכל יודעין
 43 שאינה בכלל מלאכות ועיקרה מדברי סופרים:

44 ז לא התירו טלטול ע"י דבר המותר אלא במת בלבד אבל
 45 שאר דברים האסורים בטלטול אסור טלטלם ע"י דבר
 46 המותר אפילו אם אינו מטלטל לצורך דבר האסור אלא
 47 לצורך דבר המותר שלא התירו טלטול ע"י דבר אחר לצורך
 48 דבר המותר אלא כשמטלטל ההיתר בידי וְהַאִסוּר מִיִּטְלָטֵל
 49 עמו אבל כשמטלטל האיסור בידי וְהַהִיתָר מִיִּטְלָטֵל עמו
 50 לא התירו אלא במת בלבד:

51 ח ואפילו במת לא התירו אלא משום כבודו אבל לא
 52 לצורך כהנים שישארו בבתיהם או לצורך דבר אחר
 53 אפילו הוא דבר מצוה אבל מותר טלטלו ע"י נכרי לצורך
 54 מצוה כגון חתונה אפילו שלא ע"י דבר המותר שכל שבות
 55 דשבות מותר במקום מצוה ואין צריך לומר שבכל מקום
 56 שמותר לטלטלו ע"י דבר המותר משום כבודו שמותר
 57 לטלטלו ע"י נכרי אפילו שלא ע"י דבר המותר:

58 ט וכל זה בטלטול גמור אבל טלטול מן הצד דהיינו
 59 להפכו ממטה למטה מותר אפילו לצורך כהנים או אם
 60 צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מפני שלא
 61 אסור טלטול מן הצד אלא כשמטלטל לצורך האיסור דהיינו
 62 לצורך המת האסור בטלטול אבל כאן אינו מטלטל לצורך
 63 המת אלא לצורך דבר אחר המותר ואם אין לו מטה אחרת
 64 מותר לטלטלו במטה זו כיון שאי אפשר לנערה להפיל אותו
 65 מעליה לארץ שהרי שוב לא יוכל לטלטלו בטלטול מן הצד
 66 וכל שאי אפשר לנערה מותר לטלטלה כדרכה כשאינו
 67 מטלטל לצורך האיסור כמו שנתבאר בס"ט בשוכח אבן
 68 על פי החבית:

69 י לא הצריכו להניח על המת דבר המותר בטלטול אלא
 70 במת ערום או שהוא לבוש בתכריכים שהן בטילין אצלו
 71 ואסורים בטלטול כמוהו אבל מת שהוא לבוש בבגדו שהיה
 72 לבוש בו מחיים אין צריך להניח עליו כלום שבגד זה הוא
 73 מותר בטלטול שאינו בטל אצלו מפני שעתידיים להפשיטו
 74 מעליו ולהלבישו תכריכים:

חלק ב סימן שי"א דין מת בשבת ושאר טלטול מן הצד

1 כדי להקל איסור הטלטול שאף איסור הכרמלית נדחה
 2 מפני כבוד הבריות מכל-מקום איסור הטלטול כיון שאפשר
 3 לתקנו ע"י טלטול דבר המותר צריך לתקנו בכל מה דאפשר
 4 ואף שמוסיף באיסור הכרמלית שמוציא עמו גם הדבר
 5 המותר בטלטול אין בכך כלום שאיסור הכרמלית נדחה כבר
 6 לגמרי בהוצאת המת אבל איסור הטלטול כיון שאפשר
 7 לתקנו אין לנו לדחותו שמוטב להרבות באיסור אחד
 8 מלדחות שני איסורים:

9 ג מת המוטל בחמה וירא עליו פן יסריח אם יש לו דבר
 10 המותר בטלטול מטלטלו על ידו מחמה לצל ואם לאו
 11 לא יטלטלנו כלל אפילו להפכו ממטה למטה שלא התירו
 12 טלטול מן הצד אלא כשמטלטל לצורך דבר המותר כמו
 13 שיתבאר אבל כאן הוא מטלטל לצורך המת האסור בטלטול
 14 ולא התירו משום כבוד המת אלא איסור הוצאה לכרמלית
 15 שאי אפשר לתקנו כלל כשצריכים לכך אבל איסור טלטול
 16 כיון שאפשר לתקנו ע"י שיטלטל עמו דבר המותר לא
 17 התירוהו בשום ענין אפילו אין לו דבר המותר אלא בדליקה
 18 בלבד התירוהו משום שלא יבא לכבות:

19 ד ואפילו אם יש לו דבר המותר אלא שאין לו מקום שיש
 20 בו צל באותה רשות אסור להוציאו לכרמלית ע"י דבר
 21 המותר אם אפשר לעשות לו תקנה ע"י שיפרסו מחצלאות
 22 לצל כמו שיתבאר אבל אם אי אפשר בכך וכן מת המונח
 23 בבית והוא קרוב להסריח ואין לו מקום קר באותה רשות
 24 לפנותו שמה יש מתירין להוציאו לכרמלית ע"י דבר המותר
 25 משום בזיון המת שלא יסריח אבל אם הסריח כבר בבית
 26 ורוצה להוציאו כדי לסלק ריחו מבני הבית אם יש להם
 27 מקום אחר לצאת לשם אין מוציאים אותו אלא מניחין אותו
 28 במקומו ויוצאים הם ואם לאו מותר להוציאו שגדול כבוד
 29 הבריות וכן אם רוצה להוציאו משום כבודו שלא יתבזה בין
 30 החיים מותר להוציאו אם אין להם מקום אחר לצאת לשם
 31 וכן אם הוא מוטל בבזיון אחר כגון שהיה בספינה והיו
 32 הנכרים מתאספים שם שזהו בזיון קצת אליו מותר להביאו
 33 דרך כרמלית לבית ע"י דבר המותר וכן כל כיוצא בזה:

34 ה אבל להוציאו לרשות הרבים גמורה אסור אפילו
 35 בדליקה ואפילו להאומרים שהוצאת המת אינה אסורה
 36 מן התורה אלא מדברי סופרים מפני שהיא מלאכה שאינה
 37 צריכה לגופה כמו שנתבאר בס"ט רע"ח ולא התירוהו משום
 38 כבוד הבריות הואיל ועיקרה מן התורה דהיינו אם היה צריך

לקוטי תורה

5 התורה - תיכף לאחרי אמירת "ואהבת גו" בכל
 6 מאדך".
 7 ומשמעות הענין, דרך לאחרי שהאדם נתעורר
 8 באהבה לה', לא רק "בכל לבבך ובכל נפשך" אלא

1 ועפ"ז יובן גם כן ענין ותלמוד תורה כנגד כולם.
 2 וגם מ"ש ודברת בם מיד לאחר בכל מאדך.
 3 גם צריך להבין מה שאומרים "והיו הדברים
 4 האלה גו' ושננתם גו' ודברת בם" - וקאי על לימוד

אומרת, דנוסף לכך שאור אין-סוף ב"ה מאוחד עם
 כל עשר הספירות (וכמובא לעיל מתיקונים ד"איהו
 וחייהו וגרמוהי חד") - הנה בספירת החכמה
 מלובש "אור אין-סוף ב"ה ממש".

דזה שהספירות הן מאוחדות עם אור אין-סוף
 ב"ה בא רק לשלול את הטעות שהספירות הן
 דברים זרים, כמו עד"מ כלי אומנות של אומן שעל
 ידם הוא פועל פעולות שונות, שהכלים הם דברים
 נפרדים ממנו - וכך הי' אפשר לומר, שהקב"ה
 "פשוט בתכלית הפשיטות" אלא שברא "עשרה
 כלים" ("ספירות") שעל-ידן פועל ומנהיג את
 הברואים;

וזהו ששוללים ואומרים שאינו כן, אלא גם
 הספירות הן כחות אלקיים המאוחדים עם הקב"ה
 בתכלית היחוד.

[היינו דלא זו בלבד שאין הכלים נפרדים (כמו
 כלי האומן) - כדעת המהר"ל הנ"ל - אלא שאינם
 אפילו כמו כוחות הנפש לגבי עצם הנפש, דאף
 שהכוחות הם התפשטות מהנפש והם כוחות
 נפשיים, אך מכל-מקום אין עצם הנפש מיוחד עם
 הכוחות; משא"כ למעלה, שהאיין-סוף ב"ה מתייחד
 עם הכלים (והוא המדע והוא היודע כו)].

אך מכל-מקום, עדיין אין אור אין-סוף ב"ה
 ממש (כפי שהוא ית' פשוט ומרומם מכל גדר)
 מתגלה בתוך הספירות.

משא"כ בספירת החכמה מלובש אור אין-סוף
 ב"ה ממש (כפי שיבאר בסמוך).

וחכמה דאצילות נתלבשה בחכמה דבריאה
 יצירה עשי' כדי להתלבש בהלכות הערוכות
 לפנינו, שהם מדברים בענינים גשמיים דעשייה,
 פיאה תרומות ומעשרות כו' יציאות השבת כו'.
 התורה "נסעה וירדה.. ממדרגה למדרגה
 בהשתלשלות העולמות [הן עולמות בריאה יצירה
 עשי'] עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם
 הזה.. כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן".

כלומר:

התורה כפי שהיא בשרשה למעלה בעולמות
 עליונים (וכל-שכן בעולם האצילות) אינה מדברת
 במושגים גשמיים, כמובן, אלא היא "מדברת
 בעליונים", בענינים רוחניים בתכלית.

אף "בכל מאדך", אזי יתעורר בתשוקה נפלאה
 ללמוד תורה שזה דוקא "ישביע" את גודל אהבתו
 לה'.

[ואינו מובן:]

דמאדך היינו אהבה רבה בלי גבול, ליבלל
 וליבטל באיין-סוף ב"ה, ואיך תתיישב צמאון
 אהבה רבה זו על ידי ודברת כם כו'.

"מאד" פירושו "הרבה", ומבואר בחסידות
 ד"בכל מאדך" היא אהבה שלמעלה ממדידה
 והגבלה, והיא נובעת מעצמיות הנפש ממש,
 הצמאה להבטל ולהכלל לגמרי באלקות, בכלות
 הנפש ממש (וכענין מסירת נפש לה') - ואיך אפשר
 להשביע אהבה רבה זו ע"י לימוד תורה.

גם [יש להבין] בפירוש בכל נפשך שהוא מסירת
 נפש ממש, וידוע דיש גם כן עוד פירוש, דבכל
 נפשך היינו ג' לבושי הנפש מחשבה ודיבור
 ומעשה, לקשרם במחשבה ודיבור ומעשה של
 הקב"ה על ידי עסק התורה ומצות.

ואם כן איך ב' פירושים אלו שנתיבות בכל
 נפשך שייכים זל"ז.

ידוע שכל הפירושים בכתוב אחד (או תיבה
 אחת) שבתורה, אינם פירושים נפרדים בלי שום
 קשר ביניהם, אלא כיון שהם פירושים בכתוב אחד
 (או תיבה אחת) ב'תורת אמת', יש נקודה משותפת
 ביניהם.

וכך בנדו"ד, יש להבין את הקשר בין שני
 הפירושים ב"בכל נפשך" - (א) אפילו נוטלים את
 נפשך, היינו מסירת נפש ממש, (ב) לקשר את כל
 "לבושי הנפש" בהקב"ה ע"י עסק התורה
 והמצוות.

והענין, כי התורה היא חכמתו ית' שבאצילות
 שבה מלובש אור איין-סוף ב"ה ממש.

עולם האצילות "הוא אלקות ממש", פירוש,
 ענינו של עולם זה הוא, שבו מתגלים כוחותיו של
 הקב"ה הנקראים "עשר ספירות", שראשיתם היא
 חכמתו ית'.

ונמצא, שהתורה - שהיא חכמתו של הקב"ה -
 היא היא "חכמתו ית' שבאצילות".

ומעלה מיוחדת בספירת החכמה שבאצילות -
 "שבה מלובש אור איין-סוף ב"ה ממש". זאת

פירוש:

42 השכל הוא הכח העליון ביותר שבנפש האדם
43 והוא שלימות האדם, עד שהנפש נקראת "נפש
44 המשכלת" (כמו שמביא בסמוך) לפי שאדם מובדל
45 מכל בעלי חיים בכח החכמה שבו, ונמצא שהשכל
46 מתייחס לעצם הנפש ממש, דהגם שהנפש עצמה
47 אינה חכמה ושכל כלל כנ"ל, מכל-מקום היא סיבה
48 למציאות כח החכמה שבו.
49

50 וכן למעלה, אע"פ שאור אינ-סוף ב"ה הוא
51 למעלה מגדר ובחינת חכמה, אפילו מבחינת
52 חכמה עילאה ראצילית, מכל-מקום מלובש הוא
53 בחכמה עילאה, שהחכמה היא דוקא כלי לאור
54 אינ-סוף ב"ה.

55 עם היות אור אינ-סוף ב"ה "פשוט בתכלית
56 הפשיטות", והוא ית' מרומם רוממות אין קץ
57 מבחינת החכמה, מכל-מקום הרי הוא שורה
58 ומתלבש בחכמה עילאה.

59 נקודת הטעם שאפשר לאור אינ-סוף ב"ה
60 להתלבש בספירת החכמה היא, לפי שחכמה ענינה
61 ביטול - חכמה אותיות "כח מ"ה", ד"מה" מורה
62 על ביטול כמו "ונחנו מה", וחכמה הוא "כח מה"
63 - כח של ביטול, ומצד הביטול שבחכמה אפשר
64 לאור אינ-סוף ב"ה להתלבש בה.

65 כי אינ-סוף ב"ה אי אפשר שיהי' נתפס באיזו
66 מציאות, דכל מציאות היא מוגבלת וא"א לדבר
67 בלתי מוגבל להתלבש בדבר מוגבל; אבל היות
68 שחכמה ענינה ביטול והעדר המציאות, על כן היא
69 כלי שבו שורה אינ-סוף ב"ה.

70 וז"ל רבינו בתניא: "וכאשר שמעתי ממורי
71 ע"ה [=המגיד ממעזריטש] פירוש וטעם למ"ש
72 ב'עץ חיים' שאור אינ-סוף ב"ה אינו מתייחד אפילו
73 בעולם האצילות אלא ע"י התלבשותו תחלה
74 בספירה החכמה - והיינו משום שאינ-סוף ב"ה
75 הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וזו
76 היא מדריגת החכמה". עכ"ל ק.

77 [לסיכום: יש מעלה מיוחדת בחכמה - הן למטה
78 בנפש האדם והן למעלה בעשר ספירות העליונות -
79 שהיא כלי לעצמיות שלמעלה מגדר חכמה.

80 ומעתה מובן העילוי המיוחד שבמצות תלמוד
81 [תורה:]

1 [ולדוגמא: הסוגיא דרשויות דשבת, רשות
2 היחיד ורשות הרבים, שענינם ברוחניות - רשות
3 היחיד הוא עולם האצילות ("עולם האחדות",
4 שיחידו של עולם הוא בהתגלות) ורשות הרבים הוא
5 "עלמא דפרודא", היינו עולמות בריאה יצירה ועשי',
6 שהם נפרדים מאלקות].

7 וכדי שבנ"י למטה יוכלו ללמוד את התורה,
8 הוריד הקב"ה את חכמתו ממדרגה למדרגה עד
9 שנתלבשה בדברים גשמיים באופן שגם שכל
10 האנושי יכול להשיגה.

11 ולדוגמא מצות תפילין, שהחכמה שבמצות
12 תפילין היא - איך שיהי' הקלף גשמי מבהמה
13 טהורה ושיכתוב הסופר ד' פרשיות בדיו ובכתב
14 אשורית כו' ויניחם בבית א' ויקשור בהם רצועות
15 שתורות ולהניחם ביד ועל הראש.

16 וכשהאדם לומד התורה ומבין ומשיג איזו הלכה
17 לאשורה, הרי חכמתו מתקשרת בחכמתו ית'
18 שבחלכה זו, והיו לאחדים מכל צד ופנה.

19 כשאדם משיג ותופס דבר חכמה, הרי המושכל
20 נתפס בשכלו (שחכמתו ממולאת מחכמה זו שלומד)
21 ומתאחד עמו בתכלית ההתאחדות, ומאחר שהתורה
22 (גם כפי שהיא מלובשת בדברים גשמיים ונלמדת
23 למטה ע"י בני אדם) היא חכמתו ית', נמצא, שעל ידי
24 עסק התורה נעשה יחוד גמור בין חכמתו ית' וחכמת
25 האדם, "והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו.. להיות
26 לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה" - פירוש,
27 התאחדות כזאת (כפי שדבר חכמה מתאחדת עם
28 השכל שבמות האדם) לא מצינו כלל בהתאחדות בין
29 שני דברים גשמיים, שסו"ס אפשר להפריד ביניהם
30 כי לא התאחדו ממש.

31 והנה מבואר למעלה שעם היות הנשמה עצמה
32 היא למעלה מהשכל, מכל-מקום עכ"פ השכל
33 הוא כלי לעצמות הנשמה.

34 מה שאמרנו לעיל "שהשכל הוא רק כלי לבד
35 [לעצמיות הנפש]" - הדיוק בזה הוא כח ה"שכל"
36 דוקא, דאף שכל כוחות הנפש הם "כלים" שעל
37 ידם הנפש פועלת את פעולותי', מכל-מקום
38 בכוחות הנפש גופא יש מעלה בכח השכל, שרק
39 הוא "כלי לעצמות הנפש" (דאע"פ שעצם הנפש
40 אינו שכל, ורק "חלק אלקה ממעל" שלמעלה מגדר
41 שכל (כנ"ל), מכל-מקום השכל הוא כלי אליו).

38 בתחכמה להשיגה, ולא עוד אלא שאפשר
39 שיתערב מקצת ישות באמצע אם השכיל כמוב
40 בו'.
41 מכל-מקום, מאחר שעיקר כוונתו לשמה
42 ובתורת ה' דוקא הפצו, לכן עצמיות נשמתו
43 נכללת באיין-סוף ב"ה.
44 האדם צריך לכוון (עכ"פ בתחילת הלימוד)
45 שלומד לשמה, היינו "לקשר נפשו לה' על ידי
46 השגת התורה".

47 ואע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי.
48 ע"ד שאמרו רז"ל גבי דניאל והאנשים שעמדו
49 אתו, דהם לא ראו את המראה מכל-מקום נפלה
50 חרדה עליהם, כי אע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי
51 - כך בנדודי, דאע"פ שהשכל (העוסק בהשגת
52 התורה) לא חזי את היחוד וההתכללות של עצם
53 נפשו עם איין-סוף ב"ה הנפעל ע"י לימוד התורה,
54 מכל-מקום "מזליהו חזי", כלומר, בעצמיות נפשו
55 נרגשת התכללות זו, היות שכוונתו לשמה.

56 ובזה יובן איך שני הפירושים דבכל נפשך מישך
57 שייכי אהרדי, וגם דשייך ודברת במ תיכף לו
58 בכל מאדך.

59 כי המסירת נפש ליבטל ולהכלל באיין-סוף ב"ה,
60 ובעסקו בתורה גם כן מתכללת נשמתו באיין-
61 סוף ב"ה בו'.
62 ונמצא שע"י התקשרות מחשבתו ודיבורו
63 בעסק התורה (כפירוש "בכל נפשך" - בכל חלקי
64 ולבושי הנפש) נפעל הענין ד"בכל נפשך" כפשוטו,
65 דקאי על מסירת נפש שענינה הביטול וההתכללות
66 דעצמיות נפשו באיין-סוף ב"ה.

67 לכן ענין ודברת במ הוא המרוה צמאון האהבה
68 רבה דבכל מאדך ליבטל וליכלל באיין-סוף ב"ה:
69 מאחר שעל ידי התורה מתכלל עצם נפשו
70 בהקב"ה (כנ"ל בארוכה), נמצא, שעל ידי התורה
71 מרווה האדם צמאון נפשו לאלקות.

1 וכיון שבן, הרי על ידי התקשרות ויחוד חכמה
2 ושכל של הנשמה בחכמה שבתורה שהיא
3 חכמתו ית', עי"ז ממילא נעשה ג"כ התכללות
4 ויחוד עצמיות הנשמה שלמעלה מהשכל באור
5 איין-סוף ב"ה ממש שלמעלה מעלה מבחינת
6 חכמה עילאה.
7 כיון דאור איין-סוף ב"ה מלוכש בחכמה עילאה
8 אשר היא הלכה זו, וגם נשמת האדם שלמעלה
9 מהשכל שלו מלוכשת בכח השכל, שהרי הנפש
10 נקראת נפש המשכלת.

11 א"כ בהתקשרות ויחוד שכל האדם בחכמת
12 התורה, נעשה גם כן יחוד עליון יותר מזה, והוא
13 התכללות עצמיות הנשמה בעצמיות אור איין-
14 סוף ב"ה.

15 אע"פ שאיין-סוף ב"ה עצמו הוא למעלה
16 מבחינת חכמה דאצילות שבתורה, "אעפ"כ שורה
17 הוא בה ונמצא הוא בתורה, ומצא מין את מינו",
18 ובמילא "מתקשרת החכמה שבאדם ונכללת
19 בהחכמה שבתורה שהוא בחינת חכמה דאצילות..
20 [על ידי זה] עצמיות נפשו שהיא חיות פשוטה
21 חלק אלקה ממעל נכללת בעצמיות אור איין-סוף
22 ב"ה המלוכש בתוך החכמה".

23 וכל זה נעשה דוקא על ידי התקשרות השכל
24 בחכמת התורה.
25 זהו ג"כ העילוי המיוחד שבמצות תלמוד תורה
26 לגבי שאר כל המצוות, שלכן אמרו "ותלמוד תורה
27 כנגד כולם", לפי שדוקא דרך התקשרות שכל
28 האדם עם חכמת התורה, "נעשה.. יחוד עליון יותר
29 מזה", שעצם הנשמה מתאחד עם האיין-סוף ב"ה
30 (שלמעלה מחכמה).

31 וזהו שאיתא דאורייתא היא היכלא עילאה
32 דקוב"ה.
33 מאחר שהאיין-סוף ב"ה מתלבש בחכמה דוקא
34 - שהתורה היא חכמתו ית' - נמצא, שהתורה
35 היא ה"היכל" שבו נמצא הקב"ה בכבודו ובעצמו.

36 ואע"פ שהאדם אינו מרגיש כלל התכללות זו
37 בשעת עסקו בתורה, ועיקר עסקו ומדרתו הוא

"חשיבות מצות תלמוד התורה", מתוך מאמר "ביאור על פסוק ולא תשבתו", מספר לקוטי תורה פ' ויקרא (דף ד')

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

28 כלל מאחר שלא היה בהם התעוררות עצמותם כו' ומה
29 שפירח' נשמתן כו' היינו על כל דבור ודבור דוקא
30 דהיינו שהיה מאיר אור מקיף שמכל דבור די' הדברות
31 על כל נפש מישראל ונעשה בחי' מקיף על נפשו כמו
32 גיגית ממש להקיפו מכל צד עד שמתעורר ממילא
33 בנפשו רצון ותשוקה גדולה לה' אחד כו' עד שפירחה
34 נשמתן בבחי' מס"נ ממש כו' ולפי שלא היה זה המס"נ
35 שלהם כלל אלא רק מלמעלה נמשך להם ע"כ נאמר
36 וקבל היהודים את אשר החלו לעשות שבזמן מ"ת לא
37 היה רק התחלה שהוא התחלת התעוררות מלמעלה
38 למטה לבד ולכן לא היה אז בחי' קיום התורה ממקור
39 חוצבה מעצמות אא"ס ב"ה רק החלו לעשות בלבד כי
40 עיקר בחי' קיום התורה היה בפורים ע"י מס"נ שמצד
41 עצמם דוקא כנ"ל ואתדל"ת שמעורר אתדל"ע הרי
42 נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן שמפני זה בחי'
43 אתדל"ע זאת היא בבחי' העצמות במעלה ומדרגה
44 היותר נעלה משהיה אתדל"ע מצד עצמו לבד כנ"ל
45 הטעם בענין במי נמלך בנשמתן של צדיקים שלכן אמר
46 קימו וקבלו קימו עכשיו דוקא מה שקבלו כבר בסיני
47 וכנ"ל באריכות בענין ישראל עלו במחשבה כו'. ובכ"ז
48 מובן בתוס' באור ענין קימו וקבלו כו' שקיום התורה
49 היה בפורים דוקא ואת מי קימו למה שקבלו כבר בסיני
50 מה שהיה אז ע"י כפייה דהר כגיגית מלמעלה בבחי'
51 חבוק נתקיים עתה בימי הפורים ע"י מס"נ דישאל
52 מלמטה למעלה וכנ"ל דאותו בחי' חפץ חסד שמצד
53 עצמו מקבל ממעשה התחוננים שלזה נתאוה כו' כי
54 סוף מעשה עלה במחשבה תחלה כו' וד"ל:

שער הפורים

1 (לא) ובכ"ז מובן בתוס' באור ענין כפה עליהם ההר
2 כגיגית כו' דהנה בזמן מ"ת היה בחי'
3 אתדל"ע שמצד עצמו כי חפץ ורצה בישראל לזכותם
4 מצד אהבתו אליהם כאב את בן ירצה כו' כמ"ש כי
5 רוצה ה' בעמו כו' וז"ש ואשא אתכם על כנפי נשרים
6 כו' כנשר יעיר קנו על גוזליו כו' וכן ישאהו על אברתו
7 כו' וזהו שכפה עליהם ההר כגיגית פי' הר כמו שאמרו
8 ז"ל לא כאברהם שקראו הר כו' דהנה ידוע דמדת
9 האהבה נמשל להר כמו ההר הגשמי הנה הוא בעצם
10 בחי' דומם כשאר דומם שבשטח הארץ רק שמקומו
11 של הר נגבה בגובה יותר משאר שטח הארץ מפני
12 שהוא בחי' צומח שבדומם כמ"ש במ"א וכמו"כ
13 האהבה הוא בחי' עליית והגבהת אור וחיות הלב
14 בתשוקה בעילוי אחר עילוי ונק' זה קרוב הנפש
15 שמתקרבת ועולה למעלה כמו ההר שעולה בגובהו עד
16 למעלה כאילן גבוה בקומה כו' ויש הרים קטנים ויש
17 הרים הגדולים ביותר כמו הרי אררט כו' וזהו לא
18 כאברהם שקראו הר ע"ש בחי' מדתו מדת האהבה
19 והקירוב לה' כמ"ש אברהם אוהבי כו' ע"כ אמר בהר
20 ה' יראה כו' וכה"ג היה בשעת מ"ת מלמעלה למטה
21 שכפה עליהם ההר כגיגית פי' שנתעורר ונמשך בחי'
22 אהבה רבה דעצמות אא"ס מלמעלה למטה מצד עצמו
23 שלא ע"י אתדל"ת כלל וזהו שא' כפה עליהם בבחי'
24 כפיה כאלו מס"נ שלהם הכרחית היא כי לא היה בהם
25 התעוררות זאת דנעשה ונשמע מצד עצמם כלל רק מצד
26 הארת אור עליון דאה"ר שבעצמות אא"ס שירד למטה
27 וחפף עליהם בבחי' מקיף שלא לפי ערך כלי המקבלים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

8 קרבנה, ובכדי שלא תכרת הארץ ברעב צריכין להמשיך
9 מבחי' חו"ב שלמעלה מהשבירה כמ"ש ימותו ולא
10 בחכ', וזהו נבון וחכם.
11 וזהו שא' וראיתי שיש כו' כיתרון האור מן כו' והפי'
12 הפשוט הוא כיתרון האור על החשך, והפי'
13 האמיתי שיתרון האור הוא דוקא מן החשך, וכמו"כ
14 יש בחי' הבל ורעות רוח ודוקא ע"י הבל זה יהי'

1 **ובזה** יובן מ"ש יוסף ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם
2 כו' והקשה האלשיך וכי מי נתנו ליועץ, והלא
3 לא קראו רק לפתור חלומו, ותיריך המ"מ של הב"י כי
4 ענין החלום בז' פרות הטובות וז' פרות הרעות הם
5 בחי' שבה"כ שבמדות כי זלעז"ז כו' ויש ז' מדות
6 דקדושה ויש ז' כו', יש אהבה דקדושה ויש אהבה זרה,
7 ויכול להיות ותבלענה כו' עד שלא נודע כי באו אל

9 והה"א הוא ג"כ מקור הנה"ב, וצ"ל וספרתם לי'
 10 בהירות שיהפוך החשך לאור בהיר, עי"ז נתגלה מ"ת
 11 התגלות כתר תורה אנכי מי שאנכי, יתרון האור,
 12 וכמאמר קשרו להם ב' כתרים כו', וזהו"ע וספרתם נ'
 13 יום והלא אין סופרין כ"א מ"ט יום, אלא שע"י המ"ט
 14 יום בחי' אתהפכא ממשיכין שער הנ' שאף משה לא
 15 הי' יכול להשיגו התגלות כ"ע, וזהו בשבועותיכם ז'
 16 פעמים ז' כו' וד"ל.

וראיתי אני שיש יתרון

בע"ה ב' דשבועות הנ"ל תר"ט

1 היתרון באור דח"ע דתורה, וזהו"ע ירידת הנשמות
 2 בגוף ירידה צורך עלי, וכמו"כ ע"י ירידת התורה
 3 דוקא בחלק התחתון עי"ז הי' יתרון האור. וזהו כלום
 4 יצה"ר יש ביניכם שדוקא למטה ע"י דאתהפכא כו'
 5 עי"ז יוכל להיות יתרון בהאור, יותר מכמו שהאיר
 6 בעצם למעלה, וזהו"ע מ"ט ספה"ע ומ"ת, שע"י
 7 ספה"ע הוא הביורר דז' מדות דנה"ב, עומר שעורים
 8 מאכל בהמה שעורה שעור ה' הבלא דעלמא כו',

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

12 הגלעד כי הת"י פי' דקאי על גלעד דיעקב שעשה סימן
 13 להפסיק בינו ובין לבן, כי לבן ובניו למטה היו הסט"א,
 14 ויעקב מקור הקדושה, ועשה גלעד להפסיק שלא יעבור
 15 זל"ז, עי"ז נתן כח לישראל שהגם שנפלו ממדריגתם
 16 ע"י טרדת מו"מ מ"מ לא ישארו כך אלא שיוכלו לצאת
 17 מהמסגר אסיר, וקודם לזה כתי' הסיבי עיניך מנגדי קאי
 18 על בעלי תורה, ושערך פי' זאטוטי היינו בעלי עסקי'
 19 ג"כ ע"י מזמר פומייכו היינו תורה ותפילה, נעשה
 20 גלישות השערות דתהו שהם חזקי' כפסולת המדות
 21 דתיקון. וזהו שערך כעדר העיזי' פסולת מדות דתיקון
 22 כשערות דתהו אך מ"מ נגלשו ע"י בחי' הר הגלעד כו'.

שערך כעדר העיזים (הנחה מוגה) (א)

1 אך עז"נ שערך כעדר העיזים שגלשו מהר הגלעד,
 2 גלישי דשערי, כי הנה ארז"ל ע"פ עושי צדקה
 3 בכל עת זה הזן ומפרנס ב"ב, ובפרט נותן כאו"א צדקה
 4 יותר מכפי כחו וקובע עתים לתורה עי"ז נעשה גילושי
 5 דשערי, וזהו יתרון המעלה דבעלי עסקים על יושבי
 6 אוהלים כי הבעל עסק טרוד ומוטרד ועוסק בכל יגיעות
 7 נפשו בכדי להרויח, ואח"כ נותן מיגיעת נפשו צדקה
 8 ה"ז מס"נ ממש, וכשמכוון כוונה הראוי' בכדי שיוכל
 9 להתפלל וללמוד וקובע עתים לתו' ונותן צדקה ה"ז
 10 יתרון מעלה על יושבי אוהלים ובזה מתקן נפשו מה
 11 שלא הכירו כי היו ידיו כידי עשו. והכח ע"ז הוא מהר

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

9 ולכן נקראות עתיק, על שם שהם נעתקות ונבדלות, ולא
 10 מציינים מאיזה בחינה הן נעתקות, וז' תחתונות דעתיק
 11 שהם הז' מידות נקראים עתיק יומין כלומר שהן אמנם
 12 נעתקות אבל כבר הן שייכות לבחינת ה"יומין"
 13 ומתלבשים הז' תחתונות באריך אנפין שזה החיצוניות
 14 של הכתר כמו שכתוב בעין חיים' שער סדר האצילות
 15 ריש פרק א'³⁵, ולכן ג' ראשונות של ה'עתיק' נקראות
 16 רישא דלא אתידע (הראש שלא ידוע ומתגלה) – כלומר

1 במאמר המוסגר מבאר הרבי מהי דרגת "ידיעת עצמו"
 2 לפני הצמצום:
 3 (נתבאר לעיל פרק ט"ו דהעשר ספירות הננווות הן
 4 בחינת 'עתיק דארם קדמון', - שלכן מצד אחד עתיק
 5 הוא "מהותו ועצמותו" ומצד שני יש בו בחינות שונות.
 6 ויש לומר שיש להבחין בין בחינת "עתיק" לבחינת
 7 "עתיק יומין" דעיקר בחינת עתיק סתם הן הג' ראשונות
 8 כלומר בחינת חב"ד שהם נעתקות מצד עצם מציאותן,

מזיקן אל א"א והז"ת דעתיק לבדם מתלבשין תוך א"א באופן זה כי כח"ב
 דא"א מלבישין לחג"ת דע"י וז"ת דא"א מלבישין לנה"י דעתיק באופן זה

35. וזה לשונו שם: כי הנה ג"ד דעתיק אי אפשר שיתלבשו תוך
 א"א וגם אי אפשר לקבל אורם ולכן נשאין מגולים והם עומדין לבחינת

31 בחכמה ידיעא היינו בחינת לא ידע שאינו מהות ידוע
 32 בעצם בו' – כלומר לא רק שאינו ידוע בפועל לנבראים
 33 אלא לא שייך כלל לגדר של ידיעה אצל הנבראים, וזה
 34 בדרגה שלפני הצמצום שאין שום שייכות לגדר של
 35 ידיעה אצל הנבראים, וכמו שכתוב בסידור "עם דא"ח"
 36 לרבינו הזקן בפירוש ברוך שאמר בביאור דרגת רישא
 37 דלא אתיידע³⁶),
 38 לסיכום: ועל ידי שנאצל שם חכמה וידיעה זהו בחינת
 39 "ידיעת עצמו" כנ"ל נמצא אחר כך בחינת חכמה
 40 דאצילות שהיא בחינה חכמה ידיעא בו'. כלומר שהיא
 41 בגדר של ידיעה השייכת לעולמות ולנבראים.
 42 וזהו כוונת הפרד"ס בביאור השני במה שכתב שהחכמה
 43 והבינה הם לצורך העולמות, שמדבר על החכמה
 44 והבינה לפני הצמצום, ואף שהם בבחינת ידיעת עצמו,
 45 הנה דוקא על ידי שיש שם של ידיעה, יוכל אח"כ
 46 להימשך הבחינה של החכמה דאצילות, ומשם לחכמת
 47 הנבראים.
 48 קיצור.
 49 והפרדס כתב שגם חכמה ובינה הן לצורך העולמות,
 50 והיינו דבכדי שיהיו המדות בבחינת אור פנימי הוא על
 51 ידי המוחין (מוחין פנימיים בעצם ומדות רק בענין
 52 התפיסה)
 53 גם דענין המוחין הוא להיות השגה אלקית בעולם,
 54 והמדות להיות התפעלות אלקי,
 55 ומוכן בפרדס דגם ידיעת עצמו כביכול הוא לצורך
 56 העולמות, והענין הוא דחכמה דאצילות היא חכמת
 57 התורה שלמעלה שנאצלה כאופן שיכולה להיות בהשגת
 58 הנשמות, וכשביל זה נאצל תחילה בחינת ידיעת עצמו,
 59 והוא בחינת ג' ראשונות דשרשי האורות.

1 בחינה כזו שלא מתלבשת ויורדת כלל בהשתלשלות
 2 ונודע דעתיק הוא בבחינת סתום בעצם שאינו בא לידי
 3 גילוי כלל ונקרא ההמשכה שנמשכת ממנו בשם מתן
 4 בסתר³⁶ בו' כמו נתינת צדקה כשהמקבל לא יודע ממי
 5 קיבל וכמו שנתבאר במקום אחר³⁷),
 6 מכאן שבחינת ה"ידיעת עצמו" זה הבחינה העליונה
 7 יותר של בחינת ה'עתיק', ובכל זאת, רק לאחר שיש את
 8 האצלת המוחין העליונים בעצמותו ממש, הרי זה
 9 מאפשר לאחר מכן השתלשלות של בחינת חכמה של
 10 אצילות שממנה ניתן אחר כך גם לנבראים להבין
 11 ולהשיג אלוקות.
 12 וזהו בחינת לא בחכמה ידיעא בו' – כלומר מה שאומר
 13 ה'פתח אליהו' 'דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא' זה
 14 החכמה העליונה שלפני הצמצום, שהיא "לא בחכמה
 15 ידיעא" היינו למעלה מהחכמה הידועה של עולם
 16 האצילות.
 17 (והגם שנתבאר לעיל דחכים ולא בחכמה ידיעא שייך
 18 רק בהתנגלות דעשר ספירות אחר הצמצום לפני
 19 התלבשותו בכלים וכמו שנתבאר לעיל פרק כ"ט בהג'
 20 מדריונות שבאורות בו', א. האור כפי שהוא לפני
 21 הצמצום, ב. האור כפי שהוא לאחר הצמצום לפני
 22 התלבשותו בכלים, ג. האור לאחר התלבשותו בכלים.
 23 ו"אנת חכים" זה האור לאחר הצמצום לפני התלבשותו
 24 בכלים, ו"חכמה ידיעא" זה האור המתלבש בכלים,
 25 שעל ידי ההתלבשות בכלים נעשה ידוע לנבראים. ואילו
 26 כאן בפרק זה מוסבר ש"אנת חכים" זה האור שלפני
 27 הצמצום, וחכמה ידיעה זה האור של האצילות?
 28 הנה בפרק כ"ט מדבר על הידיעה בפועל של הנבראים
 29 ולכן אומר שהחכמה של האור גם לאחר הצמצום היא
 30 למעלה מידיעת הנבראים, ואילו מה שאמרנו כאן ולא

שבת פרשת ואתחנן ער"ב

בבחינת עצמות המאציל (ואמנם בבוא ההארה מבחינת רד"א לפעמים
 ע"ז נאמר מתן בסתר יכפה אף כמ"ש באיזדא דאף וחמה שהם מסתעפים
 מכ"ד בתי דינין אתכפייא בו' כי סתר זה מבחינת רד"א הוא זהו מתן
 בסתר עד"מ מצדקה שאין המקבל יודע גם מציאות הנותן כלל בו' וכמו
 שכתוב במקום אחר).

36. ראה לדוגמא המשך זה פרק ר"ז.

37. ראה גם הנעתק מהסידור בהערה הבאה.

38. וזה לשונו שם: אבל בחינת רד"א גם בבחינת ידיעת
 המציאות אינו נקרא סתימא דכל סתימין ולא שהנאצלים בלבד אינם
 יודעים מציאותו אלא שגם הוא בעצמותו הרי נק' רישא דלא ידע ולא
 אתיידע דהיינו מפני שאינו בחינת ידוע .. כי הוא בבחינת אין המוחלט

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תרצ"ז

שאלה: הרי ענין העבודה הוא ה"השגה" שטבע עצמו הוא למעלה מהטבע, ומדוע אומר לך אמר "לבי". מהו בקשו פני, ומדוע אומרים פרק זה בחודש אלול.

10 טבע ולמעלה מהטבע, דהנהגת הטבע משם אלקים
11 והנהגת הלמעלה מהטבע היא משם הנוי, והעבודה היא
12 להיות יחוד הנוי ואלקים, שהיא ההשגה פי טבע עצמה
13 הוא למעלה מהטבע, וכל ידיעה והשגה מתניחס אל
14 המלח, ולמה אמר "לך אמר לבי", ועוד מהו "בשליחותך
15 אומר לבי". והנה פסוק ד' לך אמר לבי" אומרים בחדש
16 אלול עד אחר יום פפור⁴, כמאמר רז"ל⁵ "לדוד הנוי"
17 אורי וישעי⁶, אורי בראש השנה וישעי ביום פפור",
18 וצריך להבין מהו ענין דבזמן זה דוקא אומרים פסוק זה.
[יוסן ג' כ"א אלול (תרצ"ז). וויען]

1 "לך" אמר לבי בקשו פני, את פניך ה' אבקש" (תהלים
2 "כ"ז ח'), ופרש רש"י: בשבילך בשליחותך אומר
3 לבי, בקשו פלגם ישאל את פני, ואני שומע לו, את
4 פניך² אבקש. וצריך להבין, מהו ענין בקשת הפנימית
5 באלקות, ועוד דהנה ענין האלקות געטליכקיט הוא
6 ענין של הנהגה והשגה, וכמו שכתוב (דברי הימים א כ"ט
7 ט') "דע את אלקי אביך", שצריך להיות ידיעה והשגה,
8 וכתיב (דברים ד' ל"ט) "וידעת היום והשבת אל לבבך פי
9 הנוי הוא האלקים", וידוע³ דב' שמות אלקים והנוי הם

התורה נ"ך (כרך ב) עמ' תתקעו ואילך. ובכמה מקומות.
4 בסידור אדמו"ר הזקן אחר שיר של יום: [שואמרים המזמור
לדוד ה'] "מן ראש חודש אלול עד אחר הושענא רבה". וראה
בפרטיות שער הכולל (להרב אברהם דוד לאוואוט) פרק יא סימן
כה. ובשערי תשובה לאדמו"ר האמצעי (חלק א מט, א): חודש
אלול עד יום כיפור עולה המלכות בפנימיות... ולכן אומרים ה'
אורי כו'. וראה גם ספר המאמרים תרנ"א עמ' ט.
5 מדרש תהלים על הפסוק (תהלים כו, א). ויקרא רבה פרשה
כא, ד. הובא באלף למטה במטה אפרים סימן תקפא סעיף קו.
וראה שער הכולל שבערה הקודמת.
6 תהלים כו, א.

* נדפס בספר המאמרים - קונטרסים חלק ב עמוד תעב
ואילך. ספר המאמרים תרצ"ו עמוד 138 ואילך.
1) המאמר מיוסד על [מאמר] דיבור המתחיל אני לדודי (ספר
המאמרים עטר"ת עמ' תרנא ואילך). לכללות המאמר - ראה גם
דיבור המתחיל אני לדודי תרצ"ג (ספר המאמרים קונטרסים חלק
ג עמ' קא ואילך). דיבור המתחיל הנ"ל היש"ת (ספר המאמרים
הש"ת עמ' 351 ואילך [נדפס לעיל עמ' 7 ואילך]). דיבור המתחיל
אשרי העם תשי"ג (ספר המאמרים תשי"ג עמ' 191 ואילך).
2) לכאורה צריך להיות: את פניך ה' אבקש.
3) ראה [מאמר] דיבור המתחיל מזמור לתודה במאמרי אדמו"ר
הזקן על מאמרי רז"ל עמוד שנו; סיפור עם דא"ח מד, ב ואילך; אור

ספר השיחות - היש"ת-תש"א בלה"ק

11 ההבדל בין מקדשא וקיימא למונה ושומר, הוא
12 גדול מאד. השבת שבבחינת מקדשא וקיימא היא
13 מתנת הקב"ה לישראל, "מתנה טובה יש בבית גנוז
14 ושבת שמה"³¹, והשבת שבבחינת מונה ושומר היא
15 שבתו של האדם. ברם, הכלל של "כל השביעין
16 חביבין" מתייחס גם על השבת שבבחינת שומר ומונה
17 כמו שהוא חל על השבת שבבחינת מקדשא וקיימא.
18 אני מרגיש את ה"חביבין" של יום השביעי אחרי
19 ששת ימי העבודה על שדה התייסדות ישיבת "תומכי
20 תמימים ליובאוויטש" באמריקה.

1 היום הוא אצלי היום השביעי שרגלי ההשגחה
2 העליונה שלי, דרכו על אדמת אמריקה, כדי לעשות
3 בעזה"י את אמריקה למקום תורה ביראת שמים
4 ברוח של "תומכי תמימים ליובאוויטש", והיום הוא
5 היום השביעי לקבלת ההחלטה וליסוד ישיבת "תומכי
6 תמימים ליובאוויטש" באמריקה.
7 רז"ל אומרים²⁸: כל השביעין חביבין. שבת שהיא
8 השביעי החביב שבימים, יש בה שתי דרגות: שבת
9 שהיא מקדשא וקיימא²⁹, ושבת - שמונה ששה ימים
10 ומשמר³⁰.

30 שבת סט, ב.
31 שבת י, א.

28 ויק"ר כט, יא.
29 ביצה יז, א.

16 אברהם אבינו.
 17 מורנו הבעל-שם-טוב נ"ע אומר כי ה"ראשיתך
 18 מצער", הוא במדה מסוימת יסוד ובסיס ל"אחריתך
 19 ישגא מאד"³³. ישיבת "תומכי תמימים ליובאוויטש"
 20 באמריקה נפתחה ברוחה של "ראשיתך מצער", ללא
 21 רעש וללא שאון, בבית כנסת קטן מאד ובמספר
 22 תלמידים מועט יחיו. אך הנני בטוח בזכותם
 23 ובברכתם של אבותי הקדושים ובתפלתו של נשיאנו
 24 הקדוש הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, שבזמן קצר מאד
 25 יחסית יתקיים ב"תומכי תמימים ליובאוויטש" -
 26 "אחריתך ישגא מאד". לא זו בלבד שתלמידי "תומכי
 27 תמימים" ירימו בעזה"י את קרן התורה ובני התורה
 28 בארצות הברית וקנדה, אלא גם תהיה נותנת הטון
 29 בישיבות החרדיות הקיימות מכבר.

* * *

ט"ז אדר שני, שושן פורים

(33 איוב ח, ז.

1 השבח להשי"ת על מה שהוקם - בלי עין הרע -
 2 בששת הימים הראשונים. אבני הפינה לבנין הגדול
 3 והמאושר והמקווה של ישיבת "תומכי תמימים
 4 ליובאוויטש" הונחו בשעה טובה ומוצלחת.
 5 לא רק מרוצה אני, אלא גם מאושר, בתלמידים
 6 יחיו שנכנסו לישיבת "תומכי תמימים ליובאוויטש",
 7 שכן בתורת ה' ודת ישראל לא קובע הריבוי או
 8 המיעוט.
 9 "אחד היה אברהם"³² - אברהם אבינו שהיה
 10 היהודי הראשון, היה "יחיד", ויחד עם כך היה יהודי
 11 בבחינת "אחד". תמיד חשב אודות "אחד ה'" ותמיד
 12 ובכל מקום דיבר אודות "אחד ה'". זהו "אחד היה
 13 אברהם", אברהם אבינו היה חדור כולו במושג
 14 "אחד", ומ"אחד" יחיד זה נעשה ריבוי - כן ירבו, וכל
 15 יחיד - מעם ישראל - יש בו אוצר ה"אחד" של

(32 יחזקאל לג, כד.

אגרות קודש

ב"ה ד' ז' ניסן תרפ"ח
 ריגא

לכבוד הרה"ג אי"א ווח"ס, העסקן
 הנעלה רב הפעלים תמכא דאורייתא,
 כשי"ת מוהרר"א טייטלבוים שליט"א

1 שלום וברכה.

12 טובה לרב חשיבות הענין הקדוש - החזקת מלאכת-יד בין
 13 יהודי רוסיא בכלל ובין שומרי השבת בפרט, ככל המבואר
 14 בתזכיר באריכות. ותקותנו, שכאשר ידיו רב לכת"ר בענין
 15 התקציב, כי יגבר חיליה בהגשמת המפעל הגדול הזה, כי
 16 כפי שיראה כת"ר מתוך התזכיר, עומד הענין ברומו של
 17 עולם, ותקות כל בית ישראל קשורות בהוצאתו לפעולה
 18 להחיות בגשם ורוח את אלפי ישראל ברוסיא ולהפריח
 19 חיים חדשים, אשר כחומה יעמדו לפני הריסת היהדות
 20 ברוסיא. יודעים אנו את רב המעצורים העומדים לפני
 21 הצלחת המפעל הקוסטרי, אבל תקותנו שהשי"ת יחזק
 22 ידיו אמונה, לעשות גדולה להושיע את ישראל. ונא
 23 להודיענו חות דעתו בנדון זה.

24 כן מחכים אנו לתשובתו הרמה על מכתבנו בענין
 25 טהרת המשפחה ברוסיא והחזקת המקוואות.

26 ואברכו ואתברך [...] מוקירו ומכבדו

27 יוסף יצחק שניאורסאהן.

2 לאחר שנתאשרה לנו בהחלט הודעתה של לשכת
 3 הדזונט בברלין, כי נתאשר תקציב התורה בעד רוסיא סך
 4 50 אלף, הננו חשים חובה לעצמנו, להביע תודתנו לכת"ר
 5 על השתדלותו הרבה והתמסרותו השלמה עבור תמיכת
 6 יהודי רוסיא להחזקת צרכיהם הדתיים, וברוך כת"ר אשר
 7 החזיק להקים בזה את עבודת חיזוק התורה ברוסיא.

8 מדי דברנו בענין נזכיר לפני כת"ר את דבר ה-5000
 9 דולר, אשר בקשנו להוסיף על התקציב ולרב חשיבותם,
 10 חובתנו להזכיר שנית את בקשתנו.

11 בטח יקרא כת"ר את התזכיר המצורף למכתב בעין

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

פרק ד משנה א

בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי בי עדותיך שיחה לי. איזהו נבון, הכובש את יצרו, שנאמר: טוב ארץ אפים מנבון ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה. וטוב לך לעולם הבא. איזהו מכבד המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובני יקלו:

נקודות משיחות קודש

אמר לו רבי אליעזר, "ריקה, כמה מכוער אותו האיש" (כוונתו היתה לכיעור במובן הרוחני); על כך השיב לו האיש, "לך ואמור לאומן שעשאיני - כמה מכוער כלי זה שעשית". כוונת תשובתו היתה שגם באדם ירוד כמותו אפשר לראות את צלם ה"אומן" שעשה אותו.

על-פי זה מובן אפוא מדוע נזקק התנא במשנתנו לכל הפסוק כולו.

(שיחות קודש תש"מ - פרשת קורח ובלק)

כתב במדרש-שמואל: "לפיכך נקט אלו, לפי שהשמיענו בהם שמות מיוחדים היפך ממה שיגזור השכל". כלומר, בכל האמירות שבמשנתנו יש דבר-חידוש:

"איזהו חכם" - חכם הוא מי שרואה כל דבר לאמיתותו, לעומקו ולפרטיו. ממילא בהכרח שמלבד המעלות שרואה בכל דבר, רואה הוא גם את החסרונות. לפי זה איך יתכן שהחכם לומד "מכל אדם"? מחדש התנא במשנתנו כי החכם האמיתי אכן לומד מכל אדם, מכיון שלכל אחד ואחד יש מעלה כלשהי ועל כן אפשר ללמוד "מכל אדם".

"איזהו גבור" - על-דרך הרגיל מייחסים את מידת הגבורה לאחד שכוחו רב ("לוכד עיר"). מחדש התנא ואומר, אדרבה - גיבור הוא מי שבכוחו לכלוא את גבורתו; "כובש את יצרו".

"איזהו עשיר" - במדרש³ נאמר: "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים". לפי זה היה אפשר לחשוב כי עשיר אמיתי הוא, מי שנכסיו מרובים והוא משתוקק להרבותם עוד ועוד (שכן "מי שיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות"!). מחדשת משנתנו ואומרת כי עשיר אמיתי הוא דוקא זה שאינו "נבהל להון" אלא שמח במה שיש לו ומנצל זאת מתוך מנוחת-הנפש.

"איזהו מכובד" - ההנחה הרווחת היא שאדם מכובד אין זה מכבודו להשפיל את עצמו ולכבד כל אדם ואדם; (להפך, מצד כבודו עליו להיכבד מכל שאר הציבור). מחדש התנא ואומר כי מכובד אמיתי הוא המכבד את הבריות - אף את אלו הפחותים, שאין בהם כל מעלה, והם בבחינת "בריות" בעלמא⁴.

(שיחות קודש תש"מ - פרשת קורח)

בן זומא הוא אחד מאותם "ארבעה שנכנסו לפרדס¹ ומובנת אפוא מעלתו הגדולה [בדוגמת רבי עקיבא, אף-על-פי שלא הגיע לדרגתו ממש, שכן רק רבי עקיבא "נכנס בשלום ויצא בשלום"].

ועל-אף גדולתו הרבה הדגיש בן זומא את הצורך ללמוד "מכל אדם". ללמדנו כי גם למי שזכה למדרגה גבוהה ביותר, כבן זומא (שכאמור, "נכנס לפרדס") - יש מה ללמוד "מכל אדם".

תוכן הדברים נרמז בשמו - "בן זומא" - שלא נקרא בשמו אלא על שם אביו. בכך מודגשת תלותו באביו והיותו בבחינת "מקבל" - ולכן אמר בן זומא "איזהו חכם? הלומד מכל אדם".

(יורות'מנחם - התוועדות' תשמח, כרך ג, עמ' 562)

יש לדייק: מדוע נזקק התנא גם לסיום הפסוק - "כי עדותיך שיחה לי" - בשעה שהראיה לכך שחכם הוא מי שלומד מכל אדם היא רק מתחילת הפסוק - "מכל מלמדי השכלתי"? ביאור הדברים:

"החכם" הוא מי שמבין כל דבר על בוריו; הוא אמנם מכיר במעלותיו של כל אחד ואחד, כדי ללמוד מהן, אך באותה מידה הוא גם ער לחסרונותיו של הזולת, על-מנת להימנע מהם. לאור זאת תישאל השאלה - כיצד החכם "לומד מכל אדם", הלא מן-הסתם יש גם מי שהם מלאי חסרונות ואין מה ללמוד מהם?!

זו הסיבה שהתנא נזקק גם לחציו השני של הפסוק - "כי עדותיך שיחה לי" - פה טמון ההסבר לכך שיש מה ללמוד "מכל אדם".

כאשר מתבוננים היטב במעשה הבריאה רואים (לא רק שהקב"ה מנהיג את העולם ובורא אותו בכל רגע יש מאין, אלא גם) כיצד כל בריאה ובריאה מעידה על מציאות הבורא והנהגתו. זוהי אם-כן משמעות הפסוק "כי עדותיך שיחה לי" - בכל אדם ואדם אפשר לראות "עדות" למציאות הקב"ה. גם אדם שהוא נטול כל מעלה (גלויה) הוא בבחינת "עדותיך" (עדות למציאות הבורא). וכמו שמצינו בסיפור הגמרא², על "אדם אחד שהיה מכוער ביותר", שנודמן לרבי אליעזר לפגשו

(1 חגיגה יד, ב. 2) תענית כ, א. 3) קהלת-רבה א, לד. 4) ראה תניא פרק לב.

פרשת עקב

ז וַיְהִי אֲשֶׁר עָקַב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים
הָאֱלֹהִים וְשִׁמְרֹתָם וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְהוָה
אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת־הַבְּרִית וְאֶת־הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְתָּיִךְ: ^א וַיֹּאבְדֵךְ וַיְבָרְכֵךְ וַיְרַבְּךָ וַיְבָרֶךְ פְּרִי־
בִטְנֶךָ וּפְרִי־אֲדָמְתֶךָ דְגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיַּצְהֲרֶךָ
שְׁנַרְי־אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צִאֲנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ לָתֵת לְךָ: ^ב בְּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל־
הָעַמִּים לֹא־יִהְיֶה בְךָ עֶקֶר וְעַקְרָה וּבְכֹהֲמֹתֶיךָ:
^ג וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל־חֲלוֹי וְכָל־מְדוּי מִצְרַיִם
הָרְעִים אֲשֶׁר יִדְעָתָ לֹא יִשְׁיִמֶם בְּךָ וּנְתַנֶּם
בְּכָל־שְׁנָאִיךָ: ^ד וְאַכְלֵת אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא־תַחֲוֶם עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶם
וְלֹא תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־מוֹקֵשׁ הוּא לְךָ: ^ה
^ו כִּי תֵאמַר בְּלִבְּכֶךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֹהִים מִמֶּנִּי
אֵיכָה אוֹכַל לְהוֹרִישָׁם: ^ז לֹא תִירָא מֵהֶם זָכַר
תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָרְעָה
וּלְכָל־מִצְרַיִם: ^ח הַמַּסֵּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר־רָאוּ
עֵינֶיךָ וְהֵאֲתַת וְהַמַּפְתִּים וְהַיָּד הַחֲזוּקָה וְהַזְרַע
הַנְּטוּיָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־עָשָׂה
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־הָעַמִּים אֲשֶׁר־אַתָּה יָרָא
מִפְּנֵיהֶם: ^ט וְגַם אֶת־הַצְרָעָה יִשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בָּם עַד־אֲכַד הַנְּשֹׂאֲרִים וְהַנִּסְתָּרִים מִפְּנֵיךָ:
^י לֹא תַעֲרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ
אֵל גְּדוֹל וְנוֹרָא: ^{יא} וְנִשְׁלַח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵל מִפְּנֵיךָ מֵעַט מֵעַט לֹא תוֹכַל
כַּלְתָּם מֵחַר פְּנֵי־תְרַבָּה עֲלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה:
^{יב} וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָמָּם מְהוּמָה
גְּדֹלָה עַד הַשָּׁמַדִּים: ^{יג} וְנָתַן מַלְכֵיהֶם בְּיָדְךָ
וְהֵאבֵדְתָ אֶת־שִׁמְם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא־יִתְיַצַּב
אִישׁ בְּפָנֶיךָ עַד הַשָּׁמַדִּים אֹתָם: ^{יד} פְּסִילֵי
אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרָפוּן בְּאֵשׁ לֹא־תִחְמוֹד בְּסֹף וְזָהַב
עֲלֵיהֶם וְלִקְחָתָ לְךָ פֶּן תִּקְוֶשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: ^{טו} וְלֹא־תִבְיֵא תוֹעֲבָה אֶל־
בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חָרָם כְּמָהוּ שֶׁקָּץ א תִּשְׁקָצְנוּ
וְתַעֲב א תִּתְעַבְנוּ כִּי־חָרָם הוּא: ^{טז} כָּל־
הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת
לְמַעַן תַּחְיִין וּרְבִיתֶם וּבֵאתֶם וּירְשֶׁתֶם אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּיִם: ^{יז} וּזְכַרְתָּ
אֶת־כָּל־הַדְּרֹךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ זֶה
אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנַסְתְּךָ
לְדַעַת אֶת־אֲשֶׁר בְּלִבְּכֶךָ הַתִּשְׁמֹר כַּחַיֵּי מִצְוֹתוֹ
קִרִי מִצְוֹתַי אִם־לֹא: ^{יח} וַיַּעֲבֶךָ וַיִּרְעַבְךָ וַיֵּאכְלֶךָ
אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יִדְעָתָ וְלֹא יִדְעוּן אֲבֹתֶיךָ
לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עֲלִי־הִלָּחֶם לְבַדּוֹ יְחִיָּה
הָאָדָם כִּי עֲלִי־כָל־מוֹצֵא כִּי־יְהוָה יְחִיָּה הָאָדָם:
^{יט} שְׁמַלְתְּךָ לֹא בָלַתָּ מֵעֲלֶיךָ וּרְגַלְךָ לֹא
כָּצְקָה זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה: ^כ וַיִּדְעָתָ עִם־לִבְּכֶךָ כִּי
כָּאֲשֶׁר יִיָּסַר אִישׁ אֶת־בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ:
וְשִׁמְרֹתָ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת בְּדַרְכָּיו
וּלְיִרְאָה אֹתוֹ: ^{כא} כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל־
אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחְלֵי מַיִם עֵינַל וְתַהֲמַת יְצֵאִים
בַּבִּקְעָה וּבַחֵר: ^{כב} אֶרֶץ חָפְזָה וְשִׁעֲרָה וְגַפְּנֵי וְתַאֲנָה
וְרִמּוֹן אֶרֶץ־צִוִּית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ: ^{כג} אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא
בְּמִסְכַּנְתָּ תֵאכַל־בָּהּ לֶחֶם לֹא־תַחֲסֹר כָּל בָּהּ
אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנְיָה בְרוֹל וּמַהֲרִיָּה תַחֲצַב
נַחֲשֶׁת: ^{כד} וְאַכְלֵתָ וּשְׁבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טז עמ' 179)

ואכלת ושבעת וברכת

משה רבנו תקן את ברכת "הזן" על ירידת המן. ותמוה,
כיצד אנו מקריכים נפש זה על לחם מן הארץ. ויש לומר,
שלחם מן הארץ הוא לאמתו של דבר רק לכוש לשרש המזון,
שהוא לחם מן השמים. יהודי מפיר את האמת, שמוזנו
איננו תלוי בהקנתו ובמלאכתו, ואפילו לא בלבושי השבע
בתור פלי לברפת ה', אלא זהו אף ורק לחם מן השמים.

שני " השמר לך פן תשפח את יהוה אלהיך

"המוון העם מקלים . . גם מקצת בעלי תורה ויראי ה' נכשלים . . ומצוה על כל אחד מהמסבין להיות פזרני ומזכיר לחברו טרם ישפח וילך לו".

שלישי - אל-תאמר בלבבך בהרף יהוה אלהיך אתם | מלפניך לאמר בצדקתי הביאני יהוה לרשת את-הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך: ה לא בצדקתך ובישר ללבבך אתה בא לרשת את-ארצם כי ברשעת | הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את-הדבר אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: ויודעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את-הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה-ערה אתה: וכל אל-תשפח את אשר הקצפת את-יהוה אלהיך במדבר למן-היום אשר-יצאת | מארץ מצרים עד-באכם עד-המקום הזה ממרים היתם עם-יהוה: וכתרב הקצפתם את-יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם: ב בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית אשר-פרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי: ויתן יהוה אלי את-שני לוחות האבנים פתבים באצבע אלהים ועליהם ככל-הדברים אשר דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל: ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את-שני לוחות האבנים לוחות הברית: ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן-הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה: ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את-העם הזה והנה עם-קשה-ערה הוא: הרף מפני ואשמדם ואמחה את-שמם

לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום: ב פן-תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת: ג ובקרת וצאנך ירבון וכסף וזהב ירבה-לך וכל אשר-לך ירבה: ד ורם ללבבך ושכחת את-יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: ה המוליכך במדבר | הגדל והנורא נחש | שרף ועקרב וצמאון אשר אין-מים המוציא לך מים מצור החלמיש: ו המאכלך מן במדבר אשר לא-ידעו אבותיך למען ענתך ולמען נפתך להיטבך באחריתך: ז ואמרת בלבבך פחי ועצם ידי עשה לי את-החיל הזה: ח וזכרת את-יהוה אלהיך כי הוא הנתן לך פח לעשות חיל למען הקים את-בריתו אשר-נשבע לאבותיך ביום הזה: ט והוה אם-שכח תשכח את-יהוה אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחווית להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון: י פגוים אשר יהוה מאבד מפניכם פן תאבדון עקב לא תשמעו בקול יהוה אלהיכם: פ ט « שמע ישראל אתה עבר היום את-הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלות ובצרות בשמים: ג עם-גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק: ג ויודעת היום כי יהוה אלהיך הוא-העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר יהוה לך:

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש טו עמ' קז)

ואכלת ושבעת וברכת

נוהגים כאן, שסמוך לסיים ההתעודות מכריזים שכל אלו שאכלו לשעור, בטח יברכו את הברכה שנתחזכו בה. וכמדומה שמוכא בספרים, שהרמ"א וגדולי ישראל נהגו להכריז בכגון דא וכתב בספר שאילת שלום לשאלתות:

כח פִּן־יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִמִּצְרַיִם לֵאמֹר
 יְהוָה לֵהבִיאָם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־דִּבֶּר
 לָהֶם וּמִשְׁנֵאתוֹ אוֹתָם הוֹצֵאתָם לְהַמְתֵּם
 בַּמִּדְבָּר: כט וְהֵם עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ
 בְּכַחֲךָ הַגְּדֹל וּבְזוּרְעֶךָ הַנְּטוּיָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (מקוטי שיחות 2 עמ' 183)

ואכלת ושבעת וברכת

”צִרִיכִים אָנוּ לְהַזְכִּיר (בבבנה וירושלים) מלכות שמים
 ומלכות בית דוד ובית המקדש . . . ואין נגאלין עד שייתנו
 ויתבעו שלשתן” (בית יוסף). הרי שיש לתבע את הגאולה,
 והביעה זו מקרבת אותה, כי ”אפלו אין ביד ישראל אלא
 הקווי, כדאי הם לגאולה בשכר הקווי”. וכמב החיד”א: ”את
 צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . . (וכי תימא שאין לנו זכות,
 מפל-מקום תצמיח) כי לישועתך קוינו”.

רביעי י בַּעַת הַהוּא אָמַר יְהוָה אֵלֵי פֶסְלִיךָ
 שְׁנֵי־לוֹחַת אֲבָנִים פְּרָאשִׁימִים וְעִלָּה אֵלֵי הַהָרָה
 וְעִשִׂיתָ לָךְ אַרְזֵן עֵץ: ד וְאָכַתְבָּ עַל־הַלֹּחֹת
 אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל־הַלֹּחֹת הַרְאשִׁימִים
 אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמַּתָּם בְּאַרְזֵן: ה וְאַעַשׂ אַרְזֵן עֵצִי
 שְׁפִימִים וְאֶפְסַל שְׁנֵי־לֹחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁימִים
 וְאַעַל הַהָרָה וּשְׁנֵי הַלֹּחֹת בְּיָדֵי: ו וַיִּכְתֹּב
 עַל־הַלֹּחֹת כַּמְּכַתֵּב הַרְאשִׁימִים אֵת עֲשֵׂרַת
 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּהַר מִתְנֶדֶד
 הָאֵשׁ בַּיּוֹם הַהֵהָל וַיִּתְּנֶם יְהוָה אֵלֵי: ז וְאַפֵּן
 וְאַרְדּ מִן־הָהָר וְאַשֵּׁם אֶת־הַלֹּחֹת בְּאַרְזֵן אֲשֶׁר
 עִשִׂיתִי וַיְהִיו שֵׁם כַּאֲשֶׁר צִוִּינִי יְהוָה: ח וּבִנִּי
 יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרַת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה שֵׁם
 מֵת אַהֲרֹן וַיִּקְבְּר שֵׁם וַיִּכְתֹּן אֶלְעָזָר בְּנוֹ
 תַחְתָּיו: ט מִשָּׁם נָסְעוּ הַגְּדֻגְדָה וּמִן־הַגְּדֻגְדָה
 יִטְבְּתָה אָרֶץ נַחֲלֵי־מַיִם: י בַּעַת הַהוּא הַבְּדִיל
 יְהוָה אֶת־שִׁבְט הַלְוִי לְשֵׂאת אֶת־אַרְזֵן בְּרִית־
 יְהוָה לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה לְשִׂרְתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשִׁמּוֹ
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה: יא עַל־פֶּן לֹא־יִהְיֶה לְלוֹוֵי חֶלֶק
 וְנִחַלָה עִם־אֲחָיו יְהוָה הוּא נִחַלְתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר

מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וְאַעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי־עַצוּם וְרַב
 מִמֶּנּוּ: יב וְאַפֵּן וְאַרְדּ מִן־הָהָר וְהָהָר בְּעַר כַּאֲשֶׁ
 וּשְׁנֵי לוֹחַת הַבְּרִית עַל שְׁתֵּי יָדַי: יג וְאַרְא וְהִנֵּה
 חֲטֵאתֶם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל
 מִסִּכָּה סֶרֶתָם מִהָר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
 אֶתְכֶם: יד וְאַתְּפֹשׁ בְּשְׁנֵי הַלֹּחֹת וְאַשְׁלַכְם מֵעַל
 שְׁתֵּי יָדַי וְאַשְׁבַּרְם לְעֵינֵיכֶם: טו וְאַתְּנַפֵּל לִפְנֵי
 יְהוָה כְּרָאשְׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה
 לָחֵם לֹא אֲכַלְתִּי וַיָּמִים לֹא שְׁתִּיתִי עַל
 פְּלִחְטֵאתְכֶם אֲשֶׁר חֲטֵאתֶם לַעֲשׂוֹת הַרְעָה
 בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיפוֹ: טז כִּי יִזְרְתִי מִפְּנֵי הָאָרֶץ
 וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קִצַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד
 אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלֵי גַם בַּפֶּעַם הַהוּא:
 יז וּבְאַהֲרֹן הַתְּאֵנָף יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ
 וְאַתְּפֹלֵל גַּם־בְּעַד אַהֲרֹן בַּעַת הַהוּא: יח וְאַתִּי
 חֲטֵאתְכֶם אֲשֶׁר־עֲשִׂיתֶם אֶת־הָעֵגֶל לְקַחְתִּי
 וְאַשְׁרַף אֹתוֹ א כַּאֲשֶׁ וְאַפֹּת אֹתוֹ טַחֲוֹן הַיִּטֵּב
 עַד אֲשֶׁר־דָּק לְעַפָּר וְאַשְׁלַךְ אֶת־עַפְרוֹ אֶל־
 הַנַּחַל הַיַּרְד מִן־הָהָר: יט וּבַתְּבַעֲרָה וּבַמִּפְּחָה
 וּבַקְּבֻרָה הַתְּאֵנָה מִקְצָפִים הָיִיתֶם אֶת־יְהוָה:
 כ וּבִשְׁלַח יְהוָה אֶתְכֶם מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ לֵאמֹר
 עֲלוּ וְרִשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וּתְמַרְוּ
 אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֵאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא
 שָׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ: כא מִמְרִים הָיִיתֶם עִם־יְהוָה
 מִיּוֹם דַּעַתִּי אֶתְכֶם: כב וְאַתְּנַפֵּל לִפְנֵי יְהוָה אֵת
 אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאַת־אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר
 הַתְּנַפֵּלְתִּי כִּי־אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם:
 כג וְאַתְּפֹלֵל אֶל־יְהוָה וְאָמַר אֲדֹנָי יְהוָה אֵל־
 תִּשְׁחַת עִמָּךְ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגִדְלֶךָ
 אֲשֶׁר־הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: כד זָכַר
 לְעַבְדֶּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֶל־תִּפְּן
 אֶל־קִשֵׁי הָעַם הַזֶּה וְאַל־רִשְׁעוֹ וְאַל־חֲטֵאתוֹ:

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא: וְאֲנֹכִי עַמְדָּתִי בְּהָרַ בְּיָמַי
הָרִאשׁוֹנִים אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וַיִּשְׁמַע
יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַזֶּה לֹא אָבָה יְהוָה
הַשְׁחִיתֶךָ: ^א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֶךְ לְמַסַּע
לִפְנֵי הָעָם וַיְבֹאוּ וַיִּירָשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות כ עמ' 576)

וְאֶכְלֶת וְשִׁבְעַת וּבְרַכַּת

"כי אם לנדך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה". יש לומר, שהיו כנגד ארבע אותיות שם הוי'. מלאה - שלמות המקבל, מלכות. פתוחה - משפיע, ז"א. קדושה - חכמה. רחבה - בינה.

חמישי יב ועתה ישראל מה יהוה אליך שאל מעמך כי אם ליראה את יהוה אליך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אתו ולעבד את יהוה אליך בכל לבבך ובכל נפשך: ^ג לשמור את מצות יהוה ואת חקתיו אשר אנכי מצוה היום לטוב לך: ^ד הן ליהוה אליך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה: ^ה רק באבתיך חשק יהוה לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם ככם מפל העמים ביום הזה: ^ו ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד: ^ז כי יהוה אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבול והגורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד: ^ח עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה: ^ט ואתבתם את הגר כייגרים הייתם בארץ מצרים: ^י את יהוה אליך תירא אתו תעבד וכו תדבק ובשמו תשבוע: ^{יא} הוא תהלתך והוא אליך אשר עשה אתך את הגדלת ואת הגוראת האלה אשר ראו עיניך: ^{יב} בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה ועתה שמך יהוה אליך ככוכבי השמים לרב:

יֹא אֶוְאֶהְבֶּתְךָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַרְתָּ
מִשְׁמֵרָתוֹ וְחַקְתָּו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כְּלֵי־יָמַי:
ב וַיִּדְעֶתָם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת־בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר
לֹא־יָדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא־רָאוּ אֶת־מוֹסַר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֶת־גְּדֻלּוֹ אֶת־יְדוֹ הַחֲזָקָה וְזִרְעוֹ
הַנְּטוּיָה: ^ג וְאֶת־אֶתְרוֹ וְאֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה
בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לַפְרֹעָה מִלֶּךְ־מִצְרַיִם וּלְכָל־אֲרָצוֹ:
ד וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחַיִּל מִצְרַיִם לְסוּסָיו וּלְרֶכֶבּוֹ
אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת־מֵי יַם־סוּף עַל־פְּנֵיהֶם בְּרֹדֶפֶם
אֲחֵרֵיכֶם וַיֹּאבְדֵם יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ^ה וְאֲשֶׁר
עָשָׂה לָכֶם בְּמִדְבַר עַד־בְּאַכֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה:
ו וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתְךָ וּלְאֲבִירֶם בְּנֵי אֵלִיָּא בֶן־
רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם
וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת־אֶהְלֵיהֶם וְאֶת פְּלֵהֵיקוּם
אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כְּלֵי־יִשְׂרָאֵל: ^ז כִּי עֵינֵיכֶם
הִרְאִיתָ אֶת כְּלֵי־מַעֲשָׂה יְהוָה הַגְּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה:
ח וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה
הַיּוֹם לְמַעַן תַּחֲזִקוּ וּבִאתֶם וַיִּרְשַׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^ט וְלִמְעַן
תִּאֲרִיכוּ יָמַי עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם וּלְזֵרְעָם אֲרָץ זָבַת חֶלֶב

וּדְבַשׁ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (90 השיחות תשנ"ב א עמ' 9)

וְאֶכְלֶת וְשִׁבְעַת וּבְרַכַּת

"כמו שברך את אבותנו... בכל מכל כל". כל - רומז לחמשת הספירות מחסד עד הוד (הכוללות את כל הספירות), כפי שהן בשלמות, כל אחת כלולה מעשר, בגימטריא כ"ל (50). בכל מכל כל - שלמות זו נמשכת בכל שלשת הקווים (בכל אברהם, מכל יצחק, כל עקב), הכוללים את כל הפרטים. וכל יהודי מקבל שלמות זו ("בן יברך אותנו"), כי הוא יורש של האבות ויש בו את בחינותיהם.

שישי יב כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית בגלגל בגן הירק:

לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַבֵּת בְּכָל־דְּרָכָיו
 וּלְדַבְּקָה־בוֹ: כג וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם
 הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם וּירְשִׁתֶּם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמוֹם
 מִכֶּם: כד כָּל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּפִי־רַגְלֵכֶם בּוֹ
 לְכֶם יִהְיֶה מִן־הַמִּדְבָּר וְהַלְבָּנוֹן מִן־הַנֶּחֱר וְנִהַר־
 פָּרָת וְעַד הַיַּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם: כה לֹא־
 יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחַדְכֶם וּמִוְרָאֲכֶם יִתֵּן |
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹכוּ
 כָּה בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְכֶם: ססס

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די כרא
 כרעותיה וימליך מלכותיה, ויצמח פורקניה ויקרב
 משיחה. אמן בחייכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל,
 בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מנכד
 לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם
 ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרוםם,
 ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא
 בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא,
 תשבחתא ונחתא, דאמירו בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 266)

ואכלת ושבעת וברכת

”ברוך, דא רזא דמקורא עלאה מכלא, לארקא ולאמשכא
 ולאנהרא כל בוצינין” (ברוך, הוא סוד המקור העליון מכל,
 ויש לבנון) להריק ולהמשיך ולהאיר משם כל הנרות - זהר
 פְּרִשְׁתָּנוּ. פֶּרֶשׁ אֲמוֹר (נסתלק כ' אב): מקורא - יסוד
 אבא, חקמה, אות יו"ד שבשם, שיש בה שלש אותיות.
 ארקא - מ', נקודה. אמשכא - מו', קו, כי ו' הוא המשכה.
 אנהרא - לד', שטח, כי הארת אור היא בהתפשטות.

מפטיר כב כי אם־שמור תשמרון את־כל־המצוה
 הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה
 לאהבה את־יהוה אלהיכם ללכת בכל־דרכיו
 ולדבקה־בו: כג והוריש יהוה את־כל־הגוים

יא והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ
 הרים ובקעת למטר השמים תשתה־מים:
 יב ארץ אשר־יהוה אלהיך דרש אתה תמיד
 עיני יהוה אלהיך בה מרשית השנה ועד
 אחרית שנה: ס י והיה אם־שמע תשמעו
 אל־מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום
 לאהבה את־יהוה אלהיכם ולעבדו בכל־
 לבבכם ובכל־נפשכם: יד ונתתי מטר־ארצכם
 בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך
 ויצהרך: טו ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת
 ושבעת: טז השמרו לכם פן־יפתה לבבכם
 וסרתם ועברתם אלהים אחרים והשתחיתם
 להם: יז וחרה אפי־יהוה בכם ועצר את־השמים
 ולא־יהיה מטר והארמה לא תתן את־יבולה
 ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר יהוה
 נתן לכם: יח ושמרתם את־דברי אלה על־לבבכם
 ועל־נפשכם וקשרתם אתם לאות על־ידכם
 והיו לטוטפת בין עיניכם: יט ולמדתם אתם
 את־פניכם לדבר עם בשבתך בביתך ובכלכתך
 בדרך ובשכפתך ובקומך: כ וכתבתם על־מזוזות
 ביתך ובשעריך: כא למען ירבו ימיכם וימי
 בניכם על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיכם
 לתת להם בימי השמים על־הארץ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 67)

ואכלת ושבעת וברכת

”מצות־עשה מן התורה לברך את ה' אחר אכילת מזון,
 שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה'” (שלחן ערוך אדמו"ר
 הוקו). ויש לזינק, לשם מה מוסיף ”לברך את ה'” (וברמב"ם
 ליתא). ויש לומר, דהנה פתבו ראשונים ”וברכת את, לרבות
 בעל הבית” (ומטעם זה אורח מברך, כדי שיברך לבעל
 הבית). לכן פתב את ה', שלא נחשב ש”מצות־עשה מן
 התורה” כוללת גם ברכת בעל הבית.

שביעי כב כי אם־שמור תשמרון את־כל־המצוה
 הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ג עמ' 158)

וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ

הַחֶסֶד הַנוֹדֵעַ רַבֵּי הַלֵּל מְפָאֲרֵיטֵשׁ הָיָה מְשַׁמֵּט מְלוֹמֵר
 "עַל נְהוּרֹת בְּכָל" לַפְּנֵי בְּרַפְתַּת הַמְּזוּזָן, וְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד לְמַצּוֹא
 יוֹמָא דְּפִגְרָא אוֹ אוֹרְחַת חָשׁוּב כְּדֵי לִזְמַר "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת".
 כְּאֲשֶׁר לֹא הֶצְלִיחַ לְמַצּוֹא שׁוּם אֲמִתְלָא, הָיָה אוֹמֵר: הַיּוֹם גַּשׁ
 לָנוּ אוֹרְחַת חָשׁוּב – "עַל נְהוּרֹת בְּכָל", וְלִכְבוֹדוֹ צְרִיכִים לִזְמַר
 "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת"!

ק"א פסוקים, יעל"א סימן.

הָאֱלֹהִים מִלְּפָנֵיכֶם וַיִּרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמוֹת
 מִכֶּם: כִּי כָל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּפָרְדֹּגְלֵכֶם בּוֹ
 לָכֶם יִהְיֶה מִן־הַמִּדְבָּר וְהַלְבָּנוֹן מִן־הַנֶּהָר נִהְרֵי־
 פָּרָת וְעַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם: כִּי לֹא־
 יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֵיכֶם פַּחַדְכֶם וּמוֹרָאֲכֶם יִתֵּן |
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרְכוּ־
 כִּי פֶּאֶשֶׁר דְּבַר לָכֶם: ססס

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטה במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַיֲנֵי־חַיִּים הֵיךְ לְמַחְזִיקִים כֶּה, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְּרַכִּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְתִּיחַ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינֶהּ,
 בְּשִׂמְאוּלָהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וְגִדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדָר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוזן. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
 עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אִיִּי הָאֵמֶת וְצָדֵק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

יד ותאמר ציון לעצמה עזבני יהוה וגם נדחה לי כאלו ואדני שבחני: מו ואמרים לה לא בן הוא התשפח אשה עולה עולל שלה, וכי תקשה לה מרחם בן־בטנה אף אם יתכן בשום פעם ש גם־אלה תשפחנה בכל זאת ואנכי לא אשפחך: מו הן על־פנים חקתיך את חוקה

לכרך תמיד חומתיך תרוסות נגדי תמיד: יז מהרו ומהרו בנגד לשוב בתשובה או מהרסוך ומחריבך הם הפושעים שפגמו תריסה והחריבו מופך מנבולך יצאו ולא יהיו כך עוד: יח כאלו לציון ואמר שאירסבי עינוך וראי אף כלם כל בנד נקבצו בארץ חייאני נאם־ יהוה תפאר בהם כי כלם פערי בתכשית יפה תלפשי ותקשרים ותקשרי אותם עלוך בקשר אמיץ כפלה השומרת העדי שנתן לה החתן לשם קדושו: יט כי דאנת חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתך לא תדאני עוד כי עתה יהיו כלם מיושבות עד תצרי שתהיה צרה ורחוקה מיושב מרוב יושביה ורחקו בקצה הארץ מבליעך המשחתים אותך: כ עוד ואמרו באזנך בני שכליך הננים שהיית שפולה מהם צרלי המקום מרוב העם גשה התקרב לי אלי ואשבה שאוכל לשבת: כא ואמרת בלבבך מי ילדלי את־אלה מהיכן באו עם רב קוד, הלא זה נמים רבים ואני שכולה וגלמודה יהדה גלה גלו וסודה וסרו ממני ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה הבאים מאיפה הם: כב כה־אמר אדני יהוה הנה אשא אל־גוים ידי וארמוז להם שביאו בני הגולה לארצם ואל־עמים אשר לא ישמעו תיכף ארים נפי גם מלחמת גוג ונגוג אשר שם יפלו בנופלים, וְאוּ וְהִבִּיאוּ בְנֵיךָ בְּחֵצֶן עַל הַכַּסָּא שְׂנוּשָׂאִים בּוֹ אֵת הַשָּׂרִים וּבְתִיךָ עַל־כַּתֵּף תִּשְׂאֵנָה וְיִבִּיאוּ אוֹתָם לְאַרְצָם: כג והיו מלכים אמניך מגדלוד

שי למורא

יד ותאמר ציון, הִזְכִּיר אֵת צִיּוֹן לִפִּי שֶׁהִיא רֹאשׁ מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל, וְכֵאלֹהֵי הַעִיר מְתַאֲנֶנֶת עַל בְּנֵיהָ שֶׁגָּלוּ מִמֶּנָּה. עֲזַבְנִי ה', לִסְבַּח אֶרֶץ הַגִּלּוֹת הַיְהוּדָה סְבוּרָה לִימֵר קִדְ. טו) עוֹלָה, בְּנֵה הַקָּסוּן. וְהוּא מִלְשׁוֹן "עוֹלָל וְיוֹנֵק" (ירמיהו 1.11). מֵרַחֵם בֶּן בְּטָנָה, הַאֵם תִּשְׁפַּח לְרַחֵם עָלָיו וְלִדְאֵן לְצָרָיו. גַּם אֵלֶּה תִשְׁפַּחְנָה וְגו', אִפְלוּ אִם יֵשׁ מַעֲטָ

הפטרה לפרשת עקב לקריאה בציבור

ולשמו"ת בישיעה פרק מט"א

מט י ותאמר ציון עזבני יהוה ואדני שבחני: מו התשפח אשה עולה מרחם בן־בטנה גם־אלה תשפחנה ואנכי לא אשפחך: מו הן על־פנים חקתיך חומתיך נגדי תמיד: יז מהרו בנגד מהרסוך ומחריבך ממך יצאו: יח שאירסבי עינוך וראי כלם נקבצו בארץ חייאני נאם־יהוה פי כלם פערי תלפשי ותקשרים כפלה: יט כי חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתך פי עתה תצרי מיושב ורחקו מבליעך: כ עוד ואמרו באזנך בני שכליך צרלי המקום גשה לי ואשבה: כא ואמרת בלבבך מי ילדלי את־אלה ואני שכולה וגלמודה גלה גלו וסודה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם: כב כה־אמר אדני יהוה הנה אשא אל־גוים ידי ואל־עמים ארים נפי והביאו בנך בחצן ובנתך על־כַּתֵּף תִּשְׂאֵנָה: כג והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ

נשים שיש בהן מדת אכזריות ותשפחנה את בניהן, אָבֵל אֵנִי לֹא אֲשַׁפְּחֶךָ. מו) הֵן עַל פְּנִים חֻקְתֶּיךָ, הֵרִי אֵת וְכִנְרָה לִפְנֵי כְּאֵלוּ חֻקְתֶּיךָ עַל פְּנֵי חוֹמוֹתֶיךָ נִגְדִי תְּמִיד, הֵרִי חוֹמוֹתֶיךָ מִמּוֹלֵי תְּמִיד לִזְכֹּר בְּהֵם לְבוֹנֵם. יז) מְהֵרָה בְּנֵיךָ, וְמֵהֵרָה בְּנֵיךָ לְשׁוֹב. מֵהֵרָסוֹךְ וּמְחַרְבִּיבְךָ מִמֶּךָ יֵצְאוּ, הַמְהַרְסִים וְהַמְחַרְבִּים אוֹתְךָ יֵצְאוּ מִמּוֹךְ, שְׁלֹא יִהְיוּ כֵךְ עוֹד רָשָׁעִים וּפּוֹשְׁעִים שֶׁהֵם הָיוּ הַסְּבָה לְהַרְסָה וְלְחָרְבָן. יח) כְּעַדִּי תִלְכְּשִׁי, תִּתְפַּאֲרִי בָהֶם כִּמוֹ מְלֻבָּשׁ שֶׁל קִשׁוּט. וְתִקְשְׁרִים כְּפִלְתָּ, וְתִקְשְׁרִי אוֹתָם בְּצִוּוֹךְ לְנִי כְּמִשְׁוִירֵי פֶלֶא שְׁקוּשְׁרַת צֹאנָה בְּתִכְשִׁיטִים וְסָרַט מִשִׁי. יט) כִּי חֻרְבְּתֶיךָ וְשׁוּמְמוֹתֶיךָ, כִּי תְּמִיד לִנְדִי חֻרְבְּתֶיךָ וְשׁוּמְמוֹתֶיךָ וְאַרְץ הַרְסוֹתֶיךָ, לִבְנוֹת וּלְמִלְאוֹת וּלְחֻקֶּיךָ תִּצְרִי מִיּוֹשֵׁב, כֹּל תְּחַרְבוֹת תִּתְּנֶנָּה מִיִּשְׁבוֹת עַד שְׁמִצְרֵי (שִׁיחָה צֵר וְדַחֵק) מֵרַב יוֹשִׁבִים. וְחֻקְךָ מְבַלְעֶיךָ, כְּלֹמֶה מֵה שֶׁתִּי מִלְּאָה יְהִי כֹלֵם בְּנֵיךָ, וְהַפּוֹשְׁחִיתִים וּבְכֻלֵּים אוֹתְךָ יִתְחַקְּוּ וְלֹא יִבְאוּ בְּנִבְלֶיךָ. כ) בְּנֵי שְׂכֵלֶיךָ, הַנְּנִים אֲשֶׁר הִיִּית שְׂפוּלָה מֵהֶם, הֵם יִמְרֹו בְּאֹזְנֶיךָ "צֵר לִי הַמָּקוֹם" מֵרַב רַבּוֹ הָעַם. גְּשָׁה לִי וְאַשְׁבָּה, הַתְּקַרֵּב לְצַד אַחַר בְּשִׁבְלִי כִּי שְׂאוּכַל גַּם אֲנִי לְשִׁבְתָּ. כא) גְּלָה וְסוּדָה, הִלֵּא בְּנֵי גְלוֹ וְסָרוּ מִמֶּנִּי. אֵלֶּה אִיפֹה הֵם, אֵלֶּה הַבָּאִים, מֵאַיִף מְקוֹם בָּאוּ. "איפֹה", כִּמוֹ "מֵאיפֹה". פְּרוּשׁ אַחַר, אִיפֹה הֵם הָיוּ. כב) אֲשָׂא אֶל גּוֹיִם יְדִי, לְרַמֵּז לָהֶם לְהִבִּיאוּ אֵת יִשְׂרָאֵל מִכָּל מְקוֹמוֹת פּוֹדִיחֵם, כְּלֹמֶר, אֲעִיר לָבֶם עַל זֹאת. אָרִים נְסִי, אֲנִיבִיה מִטֵּב הַדְּגָל

ישראליות העמים. (והוא כפל הענין בעולם אחרות). בְּחֵצֶן, הוּא בְּנֵה הַבְּנֵי, כִּמוֹ "הִצַּנִּי נְעֻרְתִּי" (נחמיה ה.ג). וְלִפִּי הַתְּרוּגִים (על פי ה"מִתְרַגְּמִין") פְּרִוּשׁוֹ, בְּעִגְלוֹת

מחפוט, והמלבי"ם פרש, שהוא כפא שגו' שאים בו את השרים. ולפי התרגום ש"בחצן" פרושו בעגלות מחפוט, יתכן לפרש "ובגותיך על כתר תנשאנה", בצד העגלה, ששך הנה המנהג שיגשו הנשים בצד העגלות המחפוט. ויהיה "על כתר" כמו "על כתר הבית" (מזכ"ט א 021).

ושרותיהם השרות שלהם יהיו מינקתיך עד לכסוף אפים ארץ ושתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת או מדעי כי אני יהוה ותכונת בניו אשר לא יבשו קני מפני ששלא בעיניהם לאמר: דברי האומות, אשר ישראל נשבו ונלקחו לעבדים: כד היקח מגבור מהאומות מלקוח שלקח, ואם שכי צדיק שלקח בצדק

הגוים יעסקו מגדול בגד. אפים ארץ ושתחוו לך, יפלו על פניהם לארץ להשתחית לך. כד) היקח מגבור מלקוח, כסבורים אתם לומר, וכי אפשר לקחת מיד עשו הגבור את המלקוח והשכי ששכה את ישראל. ואם שכי צדיק ומלמ, וכי אפשר להמליט מיד עשו את השכי ששכה מישראל. כד) עריץ, גבור חזק מאד. ואת יריבך, ועם המריבים קד. כו) והאכלתי את מונידך את בשרם, והאכלתי לחיית השדה את מונידך, הם הגוים המצערים אותך, והם יאכלו את בשרם. וכעסים, כמו משקה שנסקט מפרות. אביר יעקב, חזקו של יעקב. א) אי זה, היכן הוא זה. ספר בריתות אמכם אשר שלחתיה, כלומר, הלא שלחתיה מביתו בלא ספר בריתות שהוא כתב הנמ, וזה אות שלא עשיתי זאת מפני שמאסתי בה, אלא מפני שמרדה בי שלחתיה לפי שעה, אבל לא נספק הקשר בעיני. "אמכם", הוא רמז לנסת ישראל. והגנים הם כל פרט מהם. מנושי, פאלו היו מלוים שתיב לשלם להם את החוב. אשר מכרתי אתכם לו, אשר מסרתי אתכם לכספי החוב שמונע לו. הן בעונותיכם נמפרתם וגו', כלומר, אינכם צריכים לכספ בפרותכם, אלא עונותיכם היו דמי המכרה, והתשובה אלי תהיה כסף הפרות. ב) מדוע פאתי וגו', מדוע פאתי להתקרב אליכם, ואין איש מקם פונה אלי. הן בגערתי אחריי ים, הרי בגערתי אובש ים, כלומר, אובש את האמות הנמשלים למים רבים. נהרות

ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני יהוה אשר לא יבשו קני: כד היקח מגבור מלקוח ואם שכי צדיק ומלמ: כד פריכה | אמר יהוה גם שכי גבור יקח ומלקוח עריץ ומלמ ואת יריבך אנכי אריב ואת בניך אנכי אושיע: כו והאכלתי את מונידך את בשרם וכעסים דמם ישפרון וידעו כל בשר כי אני יהוה מושיעד וגאלך אביר יעקב: ג א פה | אמר יהוה אי זה ספר בריתות אמכם אשר שלחתיה או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו הן בעונותיכם נמפרתם ובפשעיכם שלחה אמכם: ד מדוע פאתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפרות ואם אין בני כח להציל הן בגערתי אחריי ים אשים נהרות מדבר תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא: ג אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם: ד ארני יהוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר

ובמשפט ומלט ויצאו ישראל מתחת רשותנו: כד ענה הקדוש ברוך הוא פריכה | אמר יהוה לא כן הוא אלא גם שכי גבור יקח מפני כי אני גבור מכם ומלקוח עריץ שלקחתם ככה ובעריות ולא בצדק ובמשפט כן ומלט מיד עריץ ואת יריבך ועם מריבך אנכי אריב ואת בניך אנכי אושיע: כו והאכלתי את מונידך אוניך את בשרם לחיית השדה וכעסים כיון פירות דמם ישפרון וידעו כל בשר כי אני יהוה מושיעד וגאלך אביר חזק יעקב: א פה | אמר יהוה אמנם נתתי לה נט בריתות, אבל אי זה ספר בריתות אמכם קבלה אשר שלחתיה או מי מלוים שלי מנושי אשר מכרתי אתכם לו כדי לשלם חובי הלא הן בעונותיכם נמפרתם ובפשעיכם בעבור הפשעים שלחה אמכם: ב מדוע אתם מעבדים הנאולה, כי פאתי להתקרב אליכם ואין איש פונה אלי, קראתי שתבואו אלי ואין עונה ואין מי משיב לי הקצור קצרה די מפרות מלפרות אתכם ואם אין בני כח להציל הן בגערתי בשאני גוער אחריי ים אשים נהרות מדבר תבאש דגתם אנשי הגוים מאין מים ותמת בצמא: ג אלביש שמים קדרות חשכה ושק אשים כסותם פאלו הם מלאים ערפל וגשם: ד ושעה אמר ארני יהוה שלחני להתנבא ונתן לי לשון צח הראוי

מדבר, שהנהרות יתבשו כמדבר. תבאש דגתם, וסרתי הדגים מאין מים. ג) אלביש שמים קדרות, וכן עשיתי במצרים, שהלכשתי להם את השמים שחרות, שהיה להם חשך שלשת ימים. ושק אשים כסותם, והיו המצרים כפותים אל מקומם פאלו היה כסוי עליהם בשמים שחרים. פרוש אחר, אלביש את צבא השמים שרי האמות בשחרות להשפילם בשבא הזמן להפרע מן האמה, וכסותם של צבא השמים יהיה שק. ד) נתן לי לשון למודים, ושעיה הנביא

עטרת מרים

שי למורא

אומר, ה' שלחני ונתן לי לשון הראוי ללמד. **לדעת לעות, לדעת לומר** לפי העת והזמן. **את יצא דבר,** את התאב לשמע דבר ה' כאדם עוף וצמא למים. **יעיר בפקר בפקר,** ככל בקר ובקר יעיר ה' את אוני ללכת לתגיד הבאות. **יעיר לי און,** מעורר אוני לשמע הבאות. **לשמע בלמודים,** לשמע ולהבין במשפט הלמודים, בלומר, על דרך האמת הברורה. פרוש אחר, "בלמודים", פתלמודים הלומדים מפי רבם. (ה) **פתח לי און,** בלומר, יגלה לי את סודו. **ואנכי לא מריתי,** לא סרתי ללכת בשליחותו.

אחור לא נסוגתי, לא חזרתי לאחור למאן בדבר, אלא אמרתי "הנני שלחני" (ישעיהו ח.ו. 1) **גוי נתתי למיבים,** מסרתי את גופי למיבים, בלומר, לא נמנעתי ללכת מחשש פן יבניו למרמים, לתולשים את השערות של לחיי וזקנו. **פני לא הסתרתי מפלמות ורק,** בלומר, לא נמנעתי ללכת מחשש פן יכלימוני וירקו בפני. (1) **יעור לי,** והא בעורי אם יקומו עלי. **לא נבלמתי,** לא השטתי מפלמות. **בחלמיש,** באבן חזקה. בלומר, ביון שראיתי שה' עוזר לי, על פן שמתו פני בחלמיש לרבר קשות. **ואדע כי לא אבוש,** וידעתי שלא אבוא לידי בוש.

(ח) **קרוב מצדיקי וגו',** ה' המצדיק אותי בדין הוא קרוב אלי, לכן מי שרוצה לרוב אתי, נעמד יחד אני והוא וכו'. (ט) **ירשיעני,** יתוב אותי בדין. **הן בלם,** כל העומדים עלי. **עש יאכלם,** כמו הנגידים שאינם בשמוש, שבא עש שהוא התולעת האוקלת אותם, פן יהיו דברי משפטיהם הכובים, ששום אדם לא יגע בהם. (י) **שומע בקול עבדו,** ושומע בקול עבדו הנביא. **אשר הלה**

ישמע | **בפקר בפקר יעיר לי און לשמע בלמודים:** ה אדני יהוה פתחלי און ואנכי לא מריתי אחור לא נסוגתי: ו גוי נתתי למיבים ולחיי למרמים פני לא הסתרתי מפלמות ורק: ו אדני יהוה יעורלי עלפן לא נבלמתי עלפן שמתו פני בחלמיש ואדע כילא אבוש: ה קרוב מצדיקי מיריב אתי נעמדה יחד מירבעל משפטי יגש אלי: ט הן אדני יהוה יעורלי מיהוא ירשיעני הן בלם בפגור יבלו עש יאכלם: י מי בכם ירא יהוה שמע בקול עבדו אשר לו הלה חשכים ואין נגה לו יבטח בשם יהוה וישען באלהיו: יא הן בלכם קדחי אש מאורי זיקות לכו | באור אשכם ובזיקות בערתם מידי היתה זאת לכם למעצבה תשפכו:

נא א שמעו אלי רדפי צדק מבקשי יהוה הפיטו אלצור חצבתם ואל

מאורי זיקות, ומקופים את האש כמו אזור שהיא הנורה המקיפה את הנות, בזיקות שהם ניצוצות ונחלי אש. **לכו באור אשכם,** לפי האש שהבקעתם פד תלכו, בלומר, לפי המעשה שעשיתם פד יתנה הנמול. **ובזיקות בערתם,** ולפי הניצוצות והנהלים שהבקעתם. **מידי היתה זאת לכם,** מידי תהא גמולכם זה לכם. **למעצבת תשפכו,** בעצבון תשפכו בחולים, בלומר, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם. **א שמעו אלי רדפי צדק,** בן שב הנביא לרבר עם הטובים המאמינים בדברי הנביא. **אל צור חצבתם,** אל הפלע שממנו נחצבתם. והוא רמז לאברהם אבינו, כפי ההמשך שפסוק שאחר זה. **ואל מקבת**

בשליחותו ואחור לא נסוגתי אלא אמרתי הנני שלחני: 1 לא נמנעתי ללכת מחשש פן יבניו אלא גוי נתתי למיבים ולחיי למרמים שער לחיי וזקנו פני לא הסתרתי בדין מפלמות ורק: ו אדני יהוה יעורלי בעקום דברי נבואתי עלפן לא נבלמתי בדברי נבואתי עלפן שמתו פני בחלמיש ואדע כי ידעתי כילא אבוש: ח הקדוש פרוש הוא קרוב לי מצדיקי המצדיק אותי בדין, לכן מי שרוצה לרוב אתי נעמדה יחד אני והוא, וכן מירבעל משפטי יגש אלי כי נבדאי לא יוכל לי: ט הן פאמת אדני יהוה יעור לי מיהוא אם פן אשר ירשיעני ולתוב אותי הן בלם העומדים עלי בפגור הנקב יבלו עש תולעת הנגידים יאכלם: י מי בכם אשר הוא ירא יהוה שמע בקול עבדו הנביא, אשר אפילו הלה חשכים בהשכת הצרות ועדון ואין נגה אור לו יבטח בשם יהוה שתבא לו המשועה וישען באלהיו: יא הן בלכם שאינם שומעים בקול נביאיו קדחי בוערים אש באף האל מאורי מחורן זיקות ניצוצי האש גדולים, לכן לכו | באור אשכם ובזיקות אשר בערתם ואותו האש תאכלכם כי העון יכלה אתכם מידי לא במקרה היתה זאת הרעה לכם למעצבת בעצבון תשפכו כמו חולים או נוססים, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם:

ללמודים לדעת לעות להשיג ללמד לפי העת והזמן את יצא דבר אתי בפקר בפקר ללכת לבאות יעיר לי יהוה מעורר און אוני לשמע הבאות פתלמודים: ה אדני יהוה פתחלי און והשיעני את מי אשלה ואנכי לא מריתי מלימד בשליחותו ואחור לא נסוגתי אלא אמרתי הנני שלחני: 1 לא נמנעתי ללכת מחשש פן יבניו אלא גוי נתתי למיבים ולחיי למרמים שער לחיי וזקנו פני לא הסתרתי בדין מפלמות ורק: ו אדני יהוה יעורלי בעקום דברי נבואתי עלפן לא נבלמתי בדברי נבואתי עלפן שמתו פני בחלמיש ואדע כי ידעתי כילא אבוש: ח הקדוש פרוש הוא קרוב לי מצדיקי המצדיק אותי בדין, לכן מי שרוצה לרוב אתי נעמדה יחד אני והוא, וכן מירבעל משפטי יגש אלי כי נבדאי לא יוכל לי: ט הן פאמת אדני יהוה יעור לי מיהוא אם פן אשר ירשיעני ולתוב אותי הן בלם העומדים עלי בפגור הנקב יבלו עש תולעת הנגידים יאכלם: י מי בכם אשר הוא ירא יהוה שמע בקול עבדו הנביא, אשר אפילו הלה חשכים בהשכת הצרות ועדון ואין נגה אור לו יבטח בשם יהוה שתבא לו המשועה וישען באלהיו: יא הן בלכם שאינם שומעים בקול נביאיו קדחי בוערים אש באף האל מאורי מחורן זיקות ניצוצי האש גדולים, לכן לכו | באור אשכם ובזיקות אשר בערתם ואותו האש תאכלכם כי העון יכלה אתכם מידי לא במקרה היתה זאת הרעה לכם למעצבת בעצבון תשפכו כמו חולים או נוססים, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם:

א שמעו אלי רדפי צדק מבקשי יהוה הפיטו אלצור חצבתם ואל מאורי זיקות, ומקופים את האש כמו אזור שהיא הנורה המקיפה את הנות, בזיקות שהם ניצוצות ונחלי אש. **לכו באור אשכם,** לפי האש שהבקעתם פד תלכו, בלומר, לפי המעשה שעשיתם פד יתנה הנמול. **ובזיקות בערתם,** ולפי הניצוצות והנהלים שהבקעתם. **מידי היתה זאת לכם,** מידי תהא גמולכם זה לכם. **למעצבת תשפכו,** בעצבון תשפכו בחולים, בלומר, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם. **א שמעו אלי רדפי צדק,** בן שב הנביא לרבר עם הטובים המאמינים בדברי הנביא. **אל צור חצבתם,** אל הפלע שממנו נחצבתם. והוא רמז לאברהם אבינו, כפי ההמשך שפסוק שאחר זה. **ואל מקבת**

בשליחותו ואחור לא נסוגתי אלא אמרתי הנני שלחני: 1 לא נמנעתי ללכת מחשש פן יבניו אלא גוי נתתי למיבים ולחיי למרמים שער לחיי וזקנו פני לא הסתרתי בדין מפלמות ורק: ו אדני יהוה יעורלי בעקום דברי נבואתי עלפן לא נבלמתי בדברי נבואתי עלפן שמתו פני בחלמיש ואדע כי ידעתי כילא אבוש: ח הקדוש פרוש הוא קרוב לי מצדיקי המצדיק אותי בדין, לכן מי שרוצה לרוב אתי נעמדה יחד אני והוא, וכן מירבעל משפטי יגש אלי כי נבדאי לא יוכל לי: ט הן פאמת אדני יהוה יעור לי מיהוא אם פן אשר ירשיעני ולתוב אותי הן בלם העומדים עלי בפגור הנקב יבלו עש תולעת הנגידים יאכלם: י מי בכם אשר הוא ירא יהוה שמע בקול עבדו הנביא, אשר אפילו הלה חשכים בהשכת הצרות ועדון ואין נגה אור לו יבטח בשם יהוה שתבא לו המשועה וישען באלהיו: יא הן בלכם שאינם שומעים בקול נביאיו קדחי בוערים אש באף האל מאורי מחורן זיקות ניצוצי האש גדולים, לכן לכו | באור אשכם ובזיקות אשר בערתם ואותו האש תאכלכם כי העון יכלה אתכם מידי לא במקרה היתה זאת הרעה לכם למעצבת בעצבון תשפכו כמו חולים או נוססים, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם:

א שמעו אלי רדפי צדק מבקשי יהוה הפיטו אלצור חצבתם ואל מאורי זיקות, ומקופים את האש כמו אזור שהיא הנורה המקיפה את הנות, בזיקות שהם ניצוצות ונחלי אש. **לכו באור אשכם,** לפי האש שהבקעתם פד תלכו, בלומר, לפי המעשה שעשיתם פד יתנה הנמול. **ובזיקות בערתם,** ולפי הניצוצות והנהלים שהבקעתם. **מידי היתה זאת לכם,** מידי תהא גמולכם זה לכם. **למעצבת תשפכו,** בעצבון תשפכו בחולים, בלומר, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם. **א שמעו אלי רדפי צדק,** בן שב הנביא לרבר עם הטובים המאמינים בדברי הנביא. **אל צור חצבתם,** אל הפלע שממנו נחצבתם. והוא רמז לאברהם אבינו, כפי ההמשך שפסוק שאחר זה. **ואל מקבת**

בשליחותו ואחור לא נסוגתי אלא אמרתי הנני שלחני: 1 לא נמנעתי ללכת מחשש פן יבניו אלא גוי נתתי למיבים ולחיי למרמים שער לחיי וזקנו פני לא הסתרתי בדין מפלמות ורק: ו אדני יהוה יעורלי בעקום דברי נבואתי עלפן לא נבלמתי בדברי נבואתי עלפן שמתו פני בחלמיש ואדע כי ידעתי כילא אבוש: ח הקדוש פרוש הוא קרוב לי מצדיקי המצדיק אותי בדין, לכן מי שרוצה לרוב אתי נעמדה יחד אני והוא, וכן מירבעל משפטי יגש אלי כי נבדאי לא יוכל לי: ט הן פאמת אדני יהוה יעור לי מיהוא אם פן אשר ירשיעני ולתוב אותי הן בלם העומדים עלי בפגור הנקב יבלו עש תולעת הנגידים יאכלם: י מי בכם אשר הוא ירא יהוה שמע בקול עבדו הנביא, אשר אפילו הלה חשכים בהשכת הצרות ועדון ואין נגה אור לו יבטח בשם יהוה שתבא לו המשועה וישען באלהיו: יא הן בלכם שאינם שומעים בקול נביאיו קדחי בוערים אש באף האל מאורי מחורן זיקות ניצוצי האש גדולים, לכן לכו | באור אשכם ובזיקות אשר בערתם ואותו האש תאכלכם כי העון יכלה אתכם מידי לא במקרה היתה זאת הרעה לכם למעצבת בעצבון תשפכו כמו חולים או נוססים, שלא יתנה בכם פת לקום לפני אויביכם:

בור נְקַרְתֶּם, וְאֵל הַנֶּקֶב שֶׁל הַבוֹר אֲשֶׁר יִצְאֲתֶם מִמֶּנּוּ. וְהוּא רָמַז לְשָׂרָה אִמְנוּ.
"נְקַרְתֶּם" מִלְשׁוֹן "הַעֲנִי הַאֲנָשִׁים הַהֵם תִּנְקַרְ" (במדבר טו.ד). **כ** הַבֵּיטוּ אֶל
אֲבֹרְתֶם אֲבִיכֶם וְגו', הַבֵּיטוּ אֲלֵיהֶם וְכֹוּ בְּרַבְרִיכֶם, וְרֹאוּ מַה עֲשִׂיתִי לָהֶם.
תְּחֻלְלֶכֶם, תְּחֻלְלֵי אֲתֶכֶם, כְּלוּמַר, שְׁחֻלְלָה (= שִׁילְדָה) אֲתֶכֶם. כִּי אַחַד

שָׂרָה, אֲשֶׁר נְקַרְתֶּם: כֹּה הַבֵּיטוּ אֶל-אֲבֹרְתֶם אֲבִיכֶם וְאֶל-שָׂרָה
תְּחֻלְלֶכֶם אֲשֶׁר יִלְחֲכֶם כִּי-אַחַד הָיָה בְּעוֹלָם מֵאֲמִין בְּאֵלֹהֵי עוֹלָם קְרָאתִיו
גְּדֻלְתִּי וְאֶבְרַכְהוּ וְאֶרְבְּהוּ בֶן אַגְדָּל אֲתֶם שְׂאֲתֶם יְחִידִים לִי: ג כִּי-נַחֵם
יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כָּל-חֲרֻבְתֶיהָ כֹּל הַמְּקוּמֹת הַחֲרֻבִים וַיִּשֶׂם מִדְּבָרָה אֶרֶץ
שְׂמֵמָה, כְּעֵדֶן כְּגֹו נְטוּעַ וְעַרְבְתָהּ
שֵׁשׁ גְּדִילִים בּו קוֹצִים וְסָנָאִים וְדַרְדְּרִים
כְּגוֹ-יְהוָה שִׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצֵא
כֹּה תוֹדָה קוֹל הוֹדָאָה עַל הַנְּפִסִּים וְעַל
הַנְּפִלְאוֹת וְקוֹל זְמֵרָה:

**מִקְבַּת בּוֹר נְקַרְתֶּם: כֹּה הַבֵּיטוּ אֶל-
אֲבֹרְתֶם אֲבִיכֶם וְאֶל-שָׂרָה תְּחֻלְלֶכֶם
כִּי-אַחַד קְרָאתִיו וְאֶבְרַכְהוּ וְאֶרְבְּהוּ:**

**ג כִּי-נַחֵם יְהוָה צִיּוֹן נַחֵם כָּל-חֲרֻבְתֶיהָ וַיִּשֶׂם מִדְּבָרָה כְּעֵדֶן
וְעַרְבְתָהּ כְּגוֹ-יְהוָה שִׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצֵא כֹּה תוֹדָה וְקוֹל זְמֵרָה:**

לְהַנְּטוֹת. וְאִמַר "נַחֵם" בְּלִשׁוֹן עֶבֶר כְּדֶרֶךְ הַנְּבִיאָה בְּהַרְבֵּה מִקוּמֹת, כִּי הִדְבֵּר בְּרוּר פָּאֵלוּ כְּכֹו נַעֲשֶׂה. כֹּל הַמְּקוּמֹת הַחֲרֻבִים שֶׁבָה.
וְעַרְבְתָהּ, מִישׁוֹר שְׂבַמְדָּבָר. וְרַש"י פֵּרַשׁ כָּאִן ש"עַרְבָה" הוּא מְקוֹם שֶׁהָיָה יְשׁוּב וְנִחְרַב. תוֹדָה, קוֹל הוֹדָאָה עַל הַנְּפִסִּים וְעַל הַנְּפִלְאוֹת.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

**בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מִלְךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכֹל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנְּנֵאֲמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכָל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְנֵאֲמָן,
אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְנֵאֲמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אַחַד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא יִשׁוּב רִיקָם,
כִּי אֵל מִלְךְ נְנֵאֲמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּנֵאֲמָן בְּכֹל דְּבָרָיו:**

**רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:**

**שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיאַ עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶיךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבְּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֲרַיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קְדֻשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֵד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְגַן דָּוִד:**

**עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשְּׁבִיט הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקַדְּשָׁה וְלַמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֲרָת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְפָּרֵךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֵד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבִיט:**

הַמוֹלָד: שְׁבֵט-קוֹדֵשׁ שְׁעָה 4 בְּבוֹקֵר, 23 דְּקוֹת ו-8 חֲלָקִים.

ראש חדש אלול, ביום השבת-קודש ולמחרתו ביום הראשון הבא עלינו לטובה.

לוח זמנים לשבוע פרשת עקב בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
20:10	19:12	19:59	20:04	19:31	19:36	10:31	10:31	9:22	9:20	8:45	8:42	6:02	5:58	באר שבע (ק)
20:12	19:07	20:01	20:07	19:36	19:41	10:30	10:29	9:20	9:18	8:42	8:39	5:58	5:54	חיפה (ק)
20:09	18:56	19:58	20:04	19:35	19:40	10:29	10:29	9:20	9:18	8:42	8:40	5:59	5:55	ירושלים (ק)
20:11	19:14	20:00	20:06	19:33	19:38	10:31	10:30	9:21	9:20	8:44	8:41	6:00	5:56	תל אביב (ק)
21:14	20:05	20:59	21:09	20:21	20:30	10:33	10:30	9:17	9:14	8:22	8:15	5:39	5:31	אוסטריה, וינה (ק)
18:19	17:21	18:08	18:03	17:39	17:34	10:42	10:44	9:48	9:51	9:10	9:13	7:14	7:20	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:10	20:02	20:55	21:05	20:19	20:27	10:37	10:35	9:22	9:19	8:30	8:24	5:46	5:39	אוקראינה, אודסה (ק)
20:48	19:38	20:32	20:43	19:55	20:04	10:07	10:05	8:52	8:48	7:57	7:50	5:13	5:05	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:01	19:51	20:45	20:56	20:07	20:16	10:18	10:15	9:02	8:58	8:06	8:00	5:23	5:15	אוקראינה, דנייפרופטרבסק (ק)
21:35	20:22	21:18	21:29	20:38	20:48	10:41	10:39	9:25	9:21	8:25	8:17	5:43	5:34	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:28	20:15	21:11	21:23	20:31	20:41	10:34	10:31	9:17	9:13	8:16	8:09	5:35	5:26	אוקראינה, קייב (ק)
21:32	20:28	21:18	21:27	20:45	20:53	11:04	11:02	9:50	9:47	8:59	8:54	6:15	6:08	איטליה, מילאנו (ק)
18:55	18:05	18:46	18:47	18:23	18:24	10:19	10:19	9:16	9:17	8:46	8:47	6:16	6:17	אקוודור, קיטו (ח)
18:57	18:00	18:46	18:42	18:19	18:15	11:13	11:16	10:18	10:21	9:42	9:45	7:41	7:47	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:40	18:39	19:28	19:23	18:57	18:52	12:09	12:12	11:16	11:20	10:36	10:40	8:45	8:52	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:55	19:54	20:42	20:49	20:11	20:18	10:52	10:51	9:40	9:38	8:57	8:54	6:13	6:07	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:48	19:46	20:35	20:43	20:03	20:10	10:40	10:39	9:28	9:25	8:44	8:40	5:59	5:53	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:49	19:47	20:36	20:43	20:04	20:11	10:41	10:39	9:29	9:26	8:44	8:40	5:59	5:54	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
21:30	20:27	21:16	21:24	20:43	20:51	11:16	11:14	10:03	10:00	9:16	9:12	6:32	6:26	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:47	19:53	20:36	20:41	20:10	20:15	11:13	11:12	10:04	10:02	9:27	9:25	6:45	6:41	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:26	19:29	20:15	20:21	19:46	19:52	10:41	10:40	9:31	9:29	8:52	8:50	6:09	6:04	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:39	19:45	20:28	20:33	20:02	20:07	11:14	11:14	10:06	10:05	9:32	9:30	6:50	6:48	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:46	19:44	20:33	20:41	20:00	20:08	10:36	10:34	9:23	9:21	8:38	8:34	5:54	5:48	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:47	19:44	20:33	20:41	20:01	20:08	10:34	10:33	9:21	9:19	8:36	8:32	5:51	5:45	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:55	18:04	18:46	18:45	18:22	18:21	10:44	10:45	9:44	9:46	9:14	9:15	6:54	6:57	בוליביה, לה-פס (ח)
22:16	21:02	21:59	22:11	21:18	21:28	11:17	11:15	10:00	9:56	8:57	8:49	6:17	6:08	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:15	21:01	21:58	22:09	21:17	21:27	11:18	11:15	10:01	9:57	8:59	8:51	6:19	6:10	בלגיה, בריסל (ק)
18:22	17:33	18:12	18:10	17:52	17:49	10:21	10:22	9:23	9:25	8:51	8:53	6:38	6:41	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:11	17:18	18:01	17:59	17:36	17:34	10:09	10:10	9:11	9:13	8:39	8:40	6:25	6:28	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:36	20:25	21:18	21:30	20:39	20:49	10:35	10:32	9:18	9:14	8:14	8:06	5:34	5:25	בריטניה, לונדון (ק)
21:56	20:39	21:37	21:50	20:52	21:04	10:41	10:38	9:23	9:18	8:12	8:01	5:36	5:26	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:48	20:32	21:29	21:42	20:48	20:59	10:40	10:37	9:22	9:18	8:15	8:05	5:37	5:27	גרמניה, ברלין (ק)
21:54	20:41	21:37	21:49	20:57	21:07	11:02	10:59	9:45	9:41	8:45	8:38	6:04	5:55	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:20	17:32	18:10	18:07	17:51	17:48	10:23	10:25	9:26	9:28	8:53	8:55	6:42	6:46	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:45	18:53	19:35	19:39	19:11	19:14	10:35	10:35	9:29	9:28	8:56	8:55	6:17	6:15	הודו, מומבאי (ח)
19:40	18:49	19:31	19:34	19:06	19:09	10:32	10:31	9:25	9:25	8:53	8:52	6:14	6:12	הודו, פונה (ח)
21:01	19:52	20:45	20:55	20:08	20:17	10:23	10:20	9:07	9:04	8:13	8:07	5:30	5:22	הונגריה, בודפשט (ק)
20:54	19:52	20:41	20:49	20:09	20:16	10:45	10:43	9:32	9:30	8:47	8:43	6:03	5:57	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:10	20:10	20:58	21:05	20:27	20:34	11:12	11:10	10:00	9:58	9:18	9:15	6:34	6:29	יוון, אתונה (ק)
21:20	20:11	21:04	21:14	20:28	20:37	10:44	10:42	9:29	9:25	8:36	8:30	5:52	5:44	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת עקב בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:12	6:14	8:52	8:53	9:25	9:26	10:32	10:32	19:12	19:08	19:36	19:33	18:51	19:43
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)	7:48	7:40	9:26	9:22	10:10	10:05	11:00	10:57	17:24	17:31	17:58	18:05	17:12	18:18
נפאל, קטמנדו (ח)	5:27	5:30	8:10	8:12	8:46	8:48	9:56	9:56	18:53	18:48	19:20	19:15	18:31	19:25
סינגפור, סינגפור (ח)	7:06	7:05	9:36	9:36	10:06	10:06	11:09	11:09	19:16	19:15	19:39	19:38	18:57	19:47
פולין, ורשא (ק)	4:58	5:07	7:36	7:46	8:48	8:52	10:07	10:10	20:26	20:15	21:10	20:58	19:59	21:16
פרו, לימה (ח)	6:27	6:25	8:48	8:47	9:19	9:17	10:19	10:17	18:03	18:03	18:26	18:27	17:45	18:36
צרפת, ליאון (ק)	6:24	6:32	9:10	9:16	10:03	10:07	11:19	11:21	21:09	21:00	21:45	21:36	20:44	21:51
צרפת, פריז (ק)	6:25	6:33	9:09	9:16	10:09	10:12	11:26	11:28	21:30	21:21	22:08	21:57	21:04	22:13
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:53	5:53	8:26	8:26	8:56	8:56	9:59	9:59	18:12	18:11	18:35	18:34	17:53	18:43
קנדה, טורונטו (ק)	6:07	6:14	8:54	8:58	9:43	9:46	10:58	11:00	20:42	20:34	21:14	21:06	20:18	21:19
קנדה, מונטריאול (ק)	5:39	5:46	8:25	8:30	9:18	9:21	10:33	10:35	20:23	20:14	20:58	20:48	19:58	21:03
קפריסין, לרנקה (ק)	5:55	6:00	8:41	8:44	9:21	9:23	10:33	10:34	19:48	19:42	20:17	20:11	19:25	20:23
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:07	5:17	7:34	7:50	9:02	9:07	10:23	10:27	20:57	20:45	21:46	21:32	20:29	21:52
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:36	4:47	6:52	7:15	8:33	8:39	9:55	9:59	20:39	20:26	21:26	21:11	20:10	21:32
רוסיה, וסטוב על-הדון (ח)	5:00	5:08	7:46	7:52	8:42	8:45	9:58	10:00	19:54	19:45	20:32	20:22	19:28	20:37
שוויץ, ציריך (ק)	6:05	6:12	8:50	8:56	9:46	9:50	11:03	11:05	21:04	20:55	21:37	21:27	20:38	21:42
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:03	6:04	8:40	8:41	9:12	9:12	10:17	10:17	18:46	18:44	19:10	19:07	18:26	19:17

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקתה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחזיתו ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00489
02/07/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

